

GOVERNMENT OF INDIA

DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

CENTRAL ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

CALL NO. 891.05/A.K.D.M.
ACC. NO. 32016

D.G.A. 79.

GIPN—84—2D. G. Arch. N. D./57.—25-9-58—1,00,000.

ms
1961
1961
1961

~~A 494~~
80

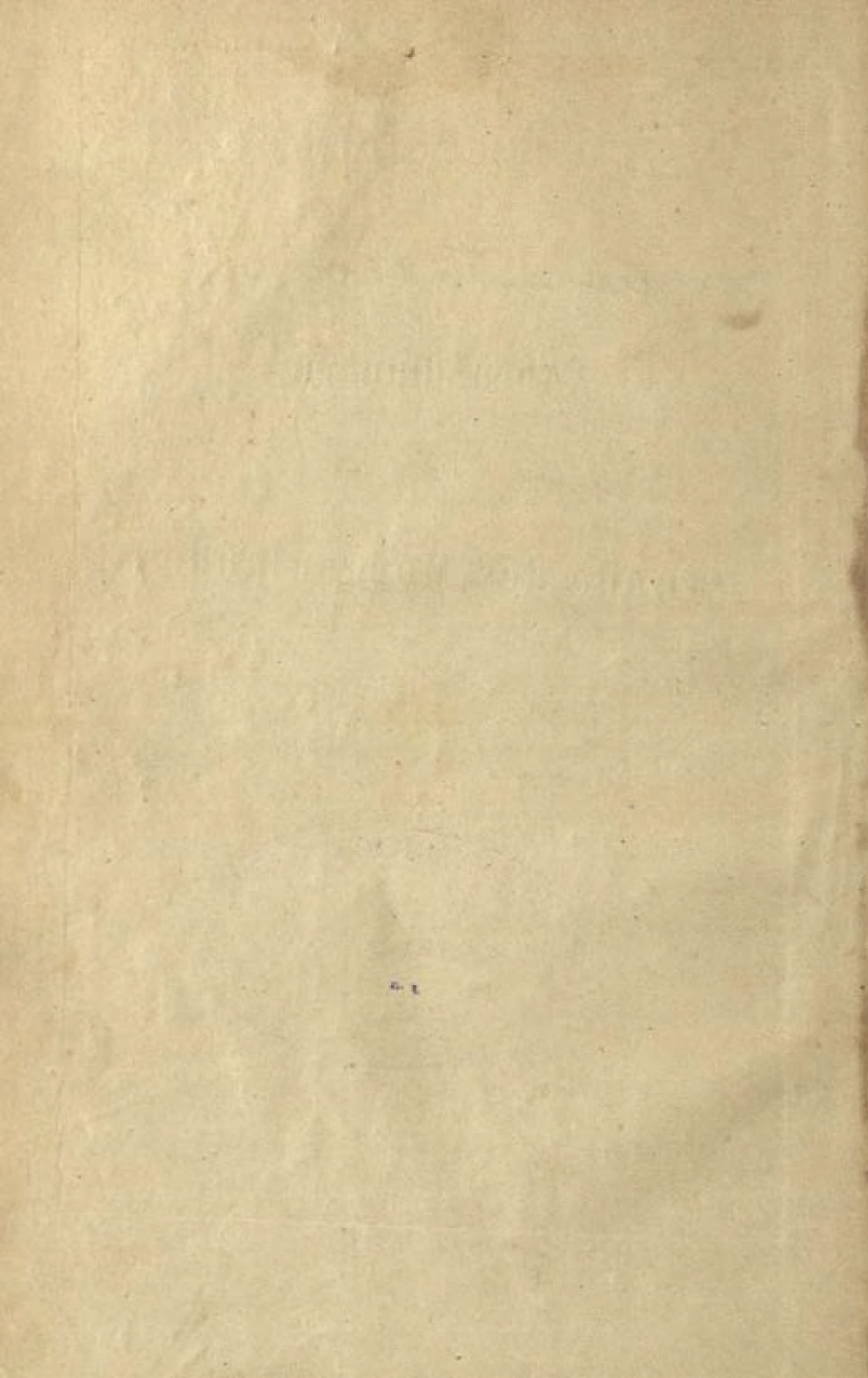
Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes.

(197)

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft

unter der verantwortlichen Redaction

des Prof. Dr. E. Windisch.

32016

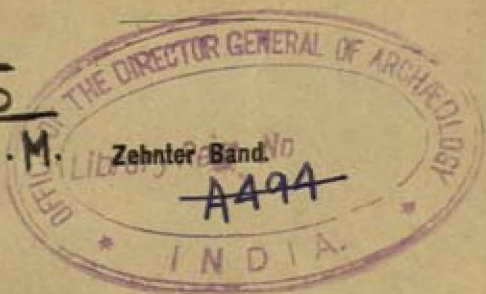

891.05

A.K.D.M.

Zehnter Band

~~A494~~

Leipzig 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

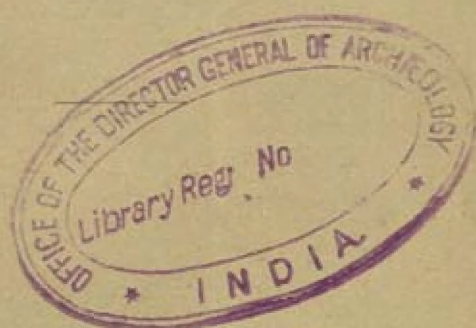
Acc. No. 32016

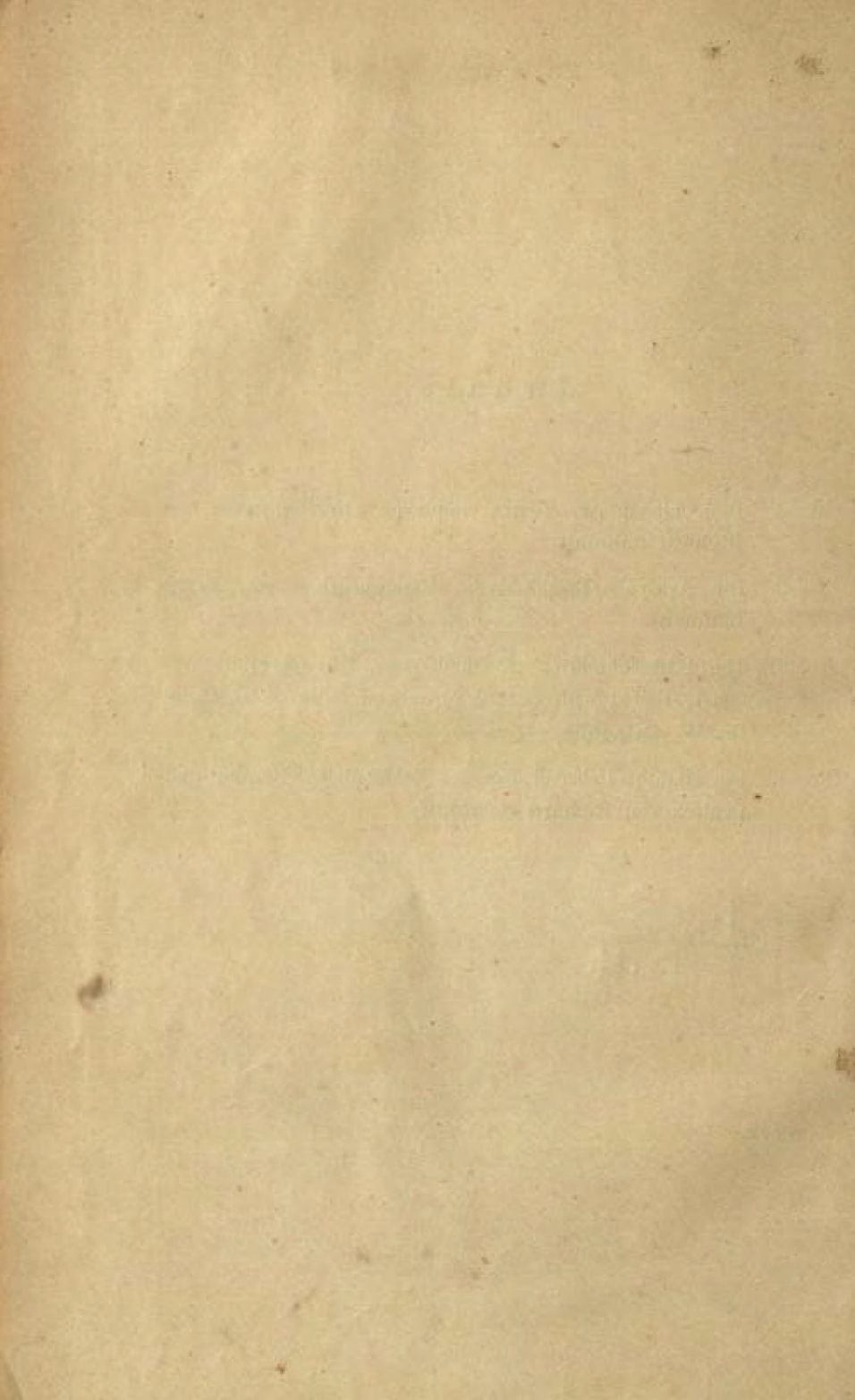
Date 17. 7. 57

Call No. 891.05 / A.K.D.M.

Inhalt.

- No. 1. Die Çukasaptati. Textus simplicior. Herausgegeben von **Richard Schmidt**.
- No. 2. Die Āvaśyaka-Erzählungen. Herausgegeben von **Ernst Leumann**.
- No. 3. The Piṭṛmedhasūtras of Baudhāyana, Hiranyakeśin, Gautama. Edited with critical Notes and Index of words by **Dr. W. Caland**.
- No. 4. Die Marāṭhī-Uebersetzung der Śukasaptati. Marāṭhī und Deutsch von **Richard Schmidt**.

DIE ÇUKASAPTATI.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 1.

DIE
ÇUKASAPTATI.

TEXTUS SIMPLICIOR.

HERAUSGEGEBEN

VON

RICHARD SCHMIDT.

Leipzig 1893

in Commission bei F. A. Brockhaus.

MEINEM HOCHVEREHRTEN LEHRER

HERRN

PROFESSOR DR. RICHARD PISCHEL

DANKBAR ZUGEEIGNET.

Meiner Ausgabe der Çukasaptati¹⁾ brauche ich nur wenige Worte zum Geleite mitzugeben. Was über das mir zu Gebote stehende Material zu sagen war, habe ich in der Einleitung zu meiner Doctorarbeit: „Vier Erzählungen aus der Çukasaptati“, Kiel 1890, p. 2 ff. angegeben. Hinzugekommen sind:

1) *C*₁, eine Abschrift von *C*²⁾ in Bangālī, fast genau mit *C* übereinstimmend, auf Papier geschrieben und 119 Seiten umfassend. Ich verdanke dies MS. der Güte des Herrn Prof. Aufrecht. cf. l. c. p. 52.

2) *M*₁, eine mit *M* ziemlich genau übereinstimmende Marāṭhī-Üebersetzung. Der Titel lautet: **मुक्ताहातरी मुकामन्दूर वेधें । महाराज होळकर साहेब बहादुर याचें कापखानांत कापिली असे । सन १८४९ शके १७७१ ॥** 108 Seiten; ebenso wie *M* am Anfange mit einem Holzschnitte, der Prabhāvatī vor dem Papagei auf einem Ruhebette sitzend darstellt.

3) *H*, eine mit *MM*₁ durchaus übereinstimmende Hindustānī-Üebersetzung mit Abbildungen. 214 Seiten. Der Titel lautet: **श्री मुक्ताहातरी चित्रसह हिंदुस्थानीभाषामिं मुसलमानीकावेवासे मुंबई-मध्ये बापूसदाशिवशेटके कापखानामिं का० संवत् १६३४ सन १८७७ ॥** Dieses Buch verdanke ich ebenso wie *M*₁ Herrn Oberbibliothekar Dr. Rost.

Ausserdem erhielt ich durch die Bemühungen des letztgenannten Herrn noch ein MS. für den textus ornatior; darüber in der Ausgabe desselben, die ich vorbereite.

1) Die (deutsche) Uebersetzung ist im Druck und wird bald erscheinen. In denselben werde ich Versen oder schwierige Stellen des Textes zu verbessern bzw. erklären suchen.

2) Wenn ich pag. 2 der Dissertation sage, dass ich nur A, C und B selbst collationirt habe, so ist unter C das Tawney'sche Exemplar, nicht das von Rājendralālamitra beschriebene Originalmanuscript, zu verstehen, was ich hiernit, um Irrthümern zu begegnen, ausdrücklich bemerke.

Ob unter den MSS., die Angelo de Gubernatis aus Indien mitgebracht hat ¹⁾, sich solche der Çukasaptati befinden, habe ich nicht erfahren können.

Im Folgenden gebe ich eine vergleichende Zusammenstellung der einzelnen Erzählungen, wobei Ç die vorliegende Ausgabe der Çukasaptati bedeutet.

A. Textus simplicior.

Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G	Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G
1	1	1	1			1	1	29	C ₁ 28	31	31	28	31	29	29
2	2	2	2		2	2	2		C ₁ 29						
3	3	3	3		3	3	3	30	C ₁ 29	32	32	29	32	30	30
4	4	4	4		4	4	4		C ₁ 30						
5	5	5	5		5	5	5	31	C ₁ 30	33	33	30	33	31	31
6	6	6	6	6	6	6	6		C ₁ 31						
7	8	7	7	7	7	7	7	32	31	34	34	31	34	32	32
8	9	8	8	8	8	8	8	33	32	35	35	32	35	33	(33) ²⁾
9	10	9	9	9	9	9	9	34	33	36	36	33	36	34	34
10	11	10	10	10	10	10	10	35	34	37	37	34	37	35	35
11	12	11	11	11	11	11	11	36	35	38	38	35	38	36	36
12	13	12	12		12	12	12	37	36	39	39	36	39	37	
13	14	15	15	12	15	13	13	38	37	40	40	37	40	38	37
14	15	16	16	13	16	14	14	39	38	41	41	38	41	39	38
15	16	17	17	14	17	15	15	40	39	42	42		42	40	39
16	17	18	18	15	18	16	16	41	40	43	43	40	43	41	40
17	18	19	19	16	19	17	17	42	41	44	44	41	44	42	41
18		20	20	17	20	18	18	43	42	45	45	42	45	43	42
19	19	21	21	18	21	19	19	44	43	46	46		46	44	43
20	20	22	22	19	22	20	20	45	44	47	47		47	45	44
21	21	23	23	20	23	21	21	46	45			48	48	46	45
22	22	24	24	21	24	22	22	47	46	48	48		49	47	46
23	23	25	25	22	25	23	23	48	47	49	49		50	48	47
24	24	26	26	23	26	24	24	49	48	50	50		51	49	48
25	25	27	27	24	27	25	25	50	49	51	51		52	50	49
26	26	28	28	25	28	26	26	51	50	52	52			51	50
27	27	29	29	26	29	27	27	52	51	53	53			52	51
28		30	30	27	30	28	28	53	52	54	54				

1) cf. Bollettino delle pubblicazioni italiane 1886, no. 9, 15 Maggio.
Aufrecht, Florentine Sanskrit Manuscripts, führt kein Ms. auf.

2) „λείπει ἐν τῇ χειρογράφῳ“.

Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G	Ç	CC ₁	L	O	P	A	MM ₁ H	G
54	53	55	55	52		54	52	63	62	64	64	60			
55	54	56	56	53		55	53	64	63	65	65	61		62	
56	55	57	57	54		56	54	65	64	66	66	62			
57	56	58	58	55		57	55	66	65	67	67	63		63	
58	57	59	59				57	67	66	69	69	64.65		64	
59	58	60	60	56		58	56	68	67	13	13	66	13	65	
60	59	61	61	57		59	58	69	68	14	14	67	14	66	
61	60	62	62	58		60	59	Schluss							
62	61	63	63	59		61	60								

B. Textus ornatior (T) verglichen mit textus simplicior (t).

t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T
1	1	10	18	19	28	28	37	37	47	46	56	55		64	
2	2	11	19	20	29	29		38		47	57	56	64	65	
3	3	12	20	21	30	30	42	39	48	48	58	57		66	
4	4	13		22	33	31	40	40		49		58		67	
5	5	14	23	23	34	32	32	41	49	50	59	59		68	21
6	6	15	24	24	38	33	43	42	52	51	61	60		69	22
7	7	16	25	25	39	34	44	43	53	52	60	61		Schluss	
8	8	17	26	26	35	35	45	44	54	53		62			
9	17	18	27	27	36	36	46	45	55	54	63	63			

T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t	T	t
1	1	10		19	11	28	19	37	28	46	36	55	45	64	
2	2	11		20	12	29	20	38	24	47	37	56	46	[65]	
3	3	12		21	68	30	21	39	25	48	39	57	47	[66]	
4	4	13		22	69	31		40	31	49	41	58	48	[67]	
5	5	14		23	14	32	32	41		50		59	50	68	
6	6	15		24	15	33	22	42	30	51		60	52	69	
7	7	16		25	16	34	23	43	33	52	42	61	51		
8	8	17	9	26	17	35	26	44	34	53	43	62			
9		18	10	27	18	36	27	45	35	54	44	63	54		

Wenn die Regeln des Sandhi sehr oft in meiner Ausgabe nicht befolgt sind, so bemerke ich ausdrücklich, dass dies absichtlich geschehen ist.

So ist schliessendes *n* + anlautendes *t* beibehalten; unzählige Male ist der Hiatus stehen geblieben; fehlerhafte Formen sind über-

nommen worden, z. B. *abhigaman* 97, 3; *hanan* 100, 4; *kuttinyā-gratō* 133, 2; *pradōṣāgataḥ* 189, 1; *purōdhāpy ētaḥ vacaḥ* 19, 2 und Aehnliches. Seltene, im PW mit einem Stern bezeichnete oder noch unbekannte Worte sind: *antika* Ofen 50, 4; *āū*, cf. *Marāṭhi āu* (a term of courtesy in addressing or making mention of a Shūdra woman etc. Molesworth); *ārōhaṇikā* Leiter 120, 13; *udgrāhaṇikā* eingetriebene Schuld 157, 2; 158, 2; *karṣuka* Bauer 67, 7; 74, 5; *kāṣṭhataḥ* Zimmermann 147, 4; *kharaditāḥ* bestäubt 106, 2; cf. *Marāṭhi* *kharadṇem*; *cīñciṇi* Tamarinde 169, 6; 170, 1; *chōṭa-yitā* 103, 2; *jhinṭa* Reisig 43, 11; 44, 2; cf. *Marāṭhi* *jhinṭ*; *aḍham-ḍhōlayat* 50, 1; *Prākṛt*; *talāra* Stadtwächter 104, 6; 105, 4, 6; *daṇḍa-pāṇika* Polizeidiener 139, 12; *divākīrti* Barbier 180, 9; *nīyōgaka* Gebieter? 140, 2; *nīḥrēṇikā* Leiter 121, 1; *paṭṭaka* Kalb? 95, 6, 8; *paṭṭasūtra* Seide 111, 4, 5; *pāparddhi* Jäger 189, 1; *pāraḍi* Kleid? 107, 2, 7; *pūḡiphalā* Betelnuss 174, 2; *pratiprābhṛtam* Gegengeschenk 155, 2; *pratisirā* Vorhang 180, 6; *prātivēṇika* 68, 1 und *prātivēṇikā* Nachbarin 68, 2; 69, 2; *madhura* m. Melasse 78, 2; *rāvaḍi* Dreck, Futter u. dgl. 11, 7; *rāsabha* quidam coeundi modus 167, 2; *vaṇṭjāraka* 62, 2 cf. *Marāṭhi* *vaṇṭjāri* (a caste or class, or an individual of it. They are carriers of grain, salt etc. Molesworth); *naccūla* *Acacia arabica* 57, 2, 3; *vyōma* (Masculinum!) 133, 10; *capatha* Gottesurtheil 144, 4; *ṣambali* Kupplerin 63, 10; *ṣrēṣṭhiḥ* = *ṣrēṣṭhi* 65, 10; *sandhinigrahika* 153, 6; *sphēṭitāḥ* / *sphīṭ* 30, 6; *halē* 34, 7.

Zum Schlusse bleibt mir die angenehme Pflicht, Allen, die diese Arbeit fördern halfen, auch öffentlich meinen herzlichsten Dank auszusprechen, besonders aber meinem hochverehrten Lehrer, Herrn Prof. Pischel, der mich nicht nur jederzeit mit seinem bewährten Rathe unterstützte, sondern sich auch selbstlos der Mühe unterzog, den grössten Theil der *Prākṛt*-Stellen zu bearbeiten. Dankbaren Sinnes gedenke ich ferner der Herren Professoren Aufrecht, Kuhn, Lanman, von Oldenburg, Pertsch und Tawney, sowie des Herrn Oberbibliothekar Dr. R. Rost: sie Alle haben in uneigennützigster Weise dazu beigetragen, dass meine Arbeit überhaupt möglich ward. Möchten sie diesen meinen Dank freundlich annehmen und gewiss sein, dass ich ihnen meine dankbare Gesinnung bewahren werde *yāvaj jivam*.

Richard Schmidt.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रणम्य शारदां देवीं दिव्यविज्ञानशालिनीम् ।

वच्यं चेतोविनोदार्थमुदारं कीरसंमतेः ॥

अस्मि चन्द्रपुरं नाम नगरम् । तत्र विक्रमसेनो नाम राजा बभूव ।
तस्मिन्नगरे हरिदत्तो नाम श्रेष्ठो । तस्य भार्या शृङ्गारमुन्दरीनाम्नी । ५
तत्पुत्रो मदनविनोदनामा बभूव । तस्य पत्नी प्रभावती । सा सो-
मदत्तश्रेष्ठिनः कन्या । मदनविनोदस्तु अतीव विषयासक्तः कुपुत्रः
पितुः शिष्यां न शृणोति । तस्य ब्रूतमृगयाविज्ञानमन्त्रादिषु अतीव आस-
क्तिः । कुमारंचारिणं तं कुपुत्रं दृष्ट्वा तत्पिता हरिदत्तः सपत्नीकः
अतीव दुःखितः संजातः । तं हरिदत्तं कुपुत्रदुःखेन पीडितं दृष्ट्वा १०
तस्य सखा त्रिविक्रमनामा द्विजः स्वगृहतो नीतिनिपुणं शुकं सारिकां
च गृहीत्वा तद्गृहे गत्वा प्राह । सखे हरिदत्त एनं शुकं सपत्नीकं
पुत्रवत्त्वं परिपालय । एतत्संरक्षणेन तव दुःखं दूरीभविष्यति । हरि-
दत्तस्तु तं शुकं गृहीत्वा पुत्राय समर्पयामास । मदनविनोदेन शय-

१) C₁ श्रीश्रीग^० । २) C₁O शारदा । ३) L पालिनीं सर्व-
भूतानामादिदेव्यै नमो नमः । O कुर्वे भवाविनोदस्तमुदारं कीरसंमते ।
MM₁H om. प्रणम्य^० । G προσκυνήσας τὴν θεὰν Σαρασβατὴν,
τὴν ἑφορον πάσης ἐπιστήμης καὶ μαθησεως, συγγράψω ψι-
τακοῦ μυθολογίας, εἰς ἣνδεῖαν διατριβὴν τῶν νοημόνων ἀν-
θρώπων. ४) LO चंद्रकुलं । MM₁H चंद्रकुला । G Σανδρακαλα.
M₁ विक्रमसेन्य । H विक्रम । LO om. बभूव । ५) C₁ हरिदत्त-
नामा श्रेष्ठिः । ६) C₁ तत्पुत्रः । ११) C₁ स्वगृहतः । Was LO betrifft,
cf. Anmerkungen. १२) CC₁ हरदत्त । १३) CC₁ हरदत्तस्तु ।

नमन्दिरे स्वर्णपञ्जरस्त्रः स्थापितः परिपोषितश्च । अधिकदा रहसि
शुको मदनं प्राह । हे सखे ।

पिचोस्ते दुःखिनोर्दुःखात्पतत्यश्रुचयो भुवि ।

तेन पापेन ते वत्स पतनं देवशर्मवत् ॥

५ स प्राह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति पञ्चपुरं नाम नगरम् ।
तत्र सत्त्वधर्मा ब्राह्मणः । तद्वार्या धर्मशीलानाम्नी पुत्रस्तु देवशर्मा ।
स च अधीतविद्यः पितृप्रच्छन्नवृत्त्या देशान्तरं गत्वा भागीरथीतीरे
तपः कृतवान् । एकदा स तपस्वी गङ्गातीरे जपार्थमुपविष्टः । तस्मि-
न्काले कयाचित् बलाकया उड्डीयमानया तदङ्गोपरि पुरीषोत्सर्गः
१० कृतः । स च तपस्वी क्रोधाकुलितनेत्रः यावदूर्ध्वं पश्नति तावत्तत्क्रो-
धापिना भस्मीभूतां बलाकां भूमौ पतितान् दृष्ट्वा [बलाकां दग्ध्वा]
नारायणद्विजगृहे भिचार्यं ययौ । स्वभर्तृशुश्रूषापरया तत्पत्न्या को-
पाभिविष्टो निर्भर्त्सितः सत्पचिहायमुक्तश्च । नाहं बलाकेव त्वत्को-
पस्थानम् । स च प्रच्छन्नपातकज्ञानाङ्गीतो विस्मितश्च प्रेषितश्च तया

३) C °श्रुचयद्भुवि । ४) CC₁ हे statt ते । L देवदर्शन ।
MM₁H om पिचोस्ते° । ५) LO om. स — अस्ति । तथा हि पंच° ।
C चम्पकपुरं । G Πανσπούρα. M पंचपुर । M₁ चंपपुर । H
चंपापुर । ६) LO सत्त्वधर्मा । MM₁ सप्तशर्मा । G Σαρσασαπύρ.
LO भार्या धर्मशीलामिधा । C₁ तत्र statt तद्वार्या । LO सुतो statt
पुत्रस्तु । ७) CC₁ om. च । LO प्राप्तविद्योपि मातृपितृतः प्रच्छ-
न्नवृत्त्या विचार्यं सिद्धिस्थानं नाम देशान्तरं गतः तीर्थं च तत्कोपात्
ब्रह्मतेजसा तत्र शिंसपोपरिष्ठां [० शिंसि°] बलाकां [० नाकां]
भस्मीकृत्य नारायणद्विजगृहे भिचार्यं प्रविष्टः । १२) C भिचार्यं । CC₁ om.
स्वभर्तृ° । O °परतया । LO कौपाविष्टो । १३) CC₁ सत्त्वाख्याय-
मुक्तश्च । L सत्पचया° । O सत्त्वचया° । LO om. यमुक्तश्च ।
L बलाकावत् । O कलावत् । LO om. त्वत् । १४) LO om.
पातक ।

धर्मव्याधपाशैर् वाराणसीं नगरीं ययौ । तत्र रक्ताक्तहस्तं यमप्रतिमं
मांसविक्रयं विदधानं तं दृष्ट्वा दृशामन्ते स्थितः । व्याधेन स्वागतप्रश्न-
पूर्वकं स्वगृहं गीत्वा निजपितरौ समक्तिकं भोजयित्वा पश्चात्तस्य भो-
जनं दत्तम् । तदनन्तरं स च व्याधं ज्ञानकारणं पप्रच्छ । कथं सती
ज्ञानवती कथं च त्वं ज्ञानवान् । तेन व्याधेनोक्तम् ।

५

निजान्वयप्रणीतं यः सम्यग्धर्मं निषेवते ।

उत्तमाधममध्येषु विकारेषु पराङ्मुखः ॥

स गृही स मुनिः साधुः स च योगी स धार्मिकः ।

पितृशुश्रूषको नित्यं जन्तुः साधारणश्च यः ॥

अहं सापि च एवं ज्ञानिनौ त्वं च निजपितरौ परित्वज्ज्य भ्रमन्वा- १०
दृशां न संभाषणार्हः । परमतिथिं मत्वा जल्पितः । एवमुक्तः स ब्रा-
ह्मणो विनयपरं व्याधं पप्रच्छ । तेनोक्तम् ।

न पूजयन्ति ये पूज्यान्मान्यान्तो मानयन्ति ये ।

- १) ० वाणारसी । CC₁ om. नगरीं । LO रक्ताक्तं यमप्रमं ।
२) L मांसं विदधानं । CC₁ om. तं । LO दृष्ट्वा कदूरसीमने ।
स्वागतप्रश्नादि विहितं । ३) LO om. स्वगृहं गीत्वा । om. पश्चात् ।
परमात्मादि भोजनं । ४) CC₁ ददौ । ० तस्य तदनन्तरं । LO तेन
ब्राह्मणेन व्याधः संपृष्टः [० स्पष्ट] ५) CC₁ तेनोक्तं । ६) L दि-
जा° । LO यो नित्यं । C निषेवते । ७) CLO विकारेषु । MM₁H
om. निजान्वय° । ८) LO °पितृशुश्रूषकश्च सः । तेनाहं
[० येनहं] पितृशुश्रूषां यावज्जीवं त्वज्ज्यमि नो । MM₁H om. स
गृही° । १०) LO अत एव मम ज्ञानमुत्पन्नमस्ति । C पितरं ।
C₁ पितरौ । LO परिधमन् । CC₁ मादृशां वक्तव्यो न । ११) C
परमतिथिर्मत्वा । L परं चातिथित्वात् । ० परः चंतीवित्वात् ।
१२) L विनयपरं पप्रच्छ । ० विनय पप्रच्छ । १३) LO न पूज्यान्पू-
जयन्ति ये न मान्यान्मानयन्ति च । MM₁H न पूजयन्ति ये पूज्यं न
मान्यं मानयन्ति ये ।

जीवन्ति निन्दमानास्ते मृताः स्वर्गं न यान्ति च ॥

व्याधेन बोधितस्तेन स ययौ गृहमात्मनः ।

अभवत्कीर्तिमान् लोके परतः कीर्तिभाजनम् ॥

तस्माद्वणिग्धर्मे स्वकुलोद्भवं स्मर पिबोश्च विनयपरो भव । एवमुक्तः
५ स मदनः पितरौ नमस्कृत्य तदनुज्ञातो भार्य्या चापृच्छ प्रवहणम-
धिहृष्टवान् गतो देशान्तरम् । पश्चात्तत्पत्नी कतिचिद्दिनानि शोक-
युक्ता निर्वाह्य स्त्रिरिणीभिः सखीभिः प्रतिबोधिता पुरुषान्तराभिला-
षुकाभवत् । यतस्ताभिरेवमुक्तम् ।

तावत्पिता तथा बन्धुर्यावज्जीवति मानवः

१० मृतो मृत इति ज्ञात्वा चणात्स्नेहो निवर्तते ॥

१) C यान्ति ये । MM₁ जीवन्मृताश्च ते ज्ञेया मृताः स्वर्गं
[H स्वर्गे] न यात्यपि । २) O add vor व्याधेन मातापिबोरभरक-
क्रियामुद्दिशनायाकः मृतश्रेया प्रतियाहि न भूयः पुरुषो भवेत् १
धर्ममेव शुला गत्वा पिबोरभरो भवा २ । LO °ब्राह्मणः सक्रियो
गृहे । अभवत्प्रीतिशोभादो° । O °कीर्त्तिशो° । C₁ om. आत्मनः ।
४) LO om. वणिग् । CC₁ धर्मे कुलोद्भवं । LO एवं प्रतिबोधितः ।
५) LO तदनुज्ञातः तेन पुत्रेण किं फलं यः पितृदुःखाय [O °दुःखैः]
तस्माद्भक्त्यर्थं [O यस्मा°] तात देशेनैव देशान्तरं । कति कथय कथं
भविष्यति त्वं । कथं त्वां विनाहं भविष्यामि । इति भार्य्या चापृच्छ
तुरगमाहिहृष्टवान् [O चाध्या प्रवहणमा] ६) CC₁ om. गतो देशान्तरम् ।
MM₁H add Böhtlingk, Ind. Spr. No. 1081. ७) LO सती statt
निर्वाह्य । CC₁ om. स्त्रिरिणीभिः । ८) L ततस् statt यतस् ।
९) L om. तावत्पिता° । LO कतिपयदिनसंख्यायि जीवनं मुनि-
तन्मिनि [O जीवनस्य नितन्मिनि] कामं कमलपत्राणि भुञ्ज्य भो-
गानहर्निशं ॥

अतस्त्वं स्वपतिमप्राप्यमाना निजशरीरस्य कतिचिद्दिनस्त्राययौवनस्य
पुरुषान्तररमणाद्ब्रूयाण फलम् । ततस्तासां वचनेन पुरुषान्तरस्य गुण-
चन्द्रसंज्ञस्य रमणाय शृङ्गारं विधाय यावत्प्रचलिता तावत्सारिकया
मा गच्छेत्वादिवचनैर्निर्भर्त्सिता । ततो यावत्सा तां सारिकां गल-
मोटनपूर्वं विनाशयति तावदुडूय ययौ । ततः चणं स्त्रित्वा स्त्रेष्ट- ५
देवतां हृदि स्मृत्वा ताम्बूलं प्रगृह्य यावच्चलिता तावत् शुकः प्राह ।
सिद्धिरसु । क्व गन्तव्यमित्यादिवाक्यैः पृष्टा । सा च शुकवचनं शकु-
नमिति कृत्वा प्रहस्य तमाह । हे शुकराज नरान्तरात्त्वाद् विज्ञातुं
प्रचलितास्मि । शुक उवाच । युक्तमिदं कर्तव्यमेव परं दुष्करं निन्दितं
च कुलस्त्रीणाम् । किं च । तदा गम्यतां यदि विपरीते समायाति १०
सति तव बुद्धिरस्ति । यदि नास्ति तदा पराभवपदं भविष्यति ।

१) LO om. अतस्त्वं । CC₁ om. स्वपति° । LO स्व° पुरुषान्तरं
भजस्य यतः चणभेगि यौवनं । इत्यादि प्रतिबोध पुरुषान्तरं गुण-
चन्द्रसंज्ञं रमणाय स्वाभारं विहाय यावच्चलति तावत्सारिकावदत्
[O statt रमणाय° — रमाय पुरुषान्तरं भजय यतः चणभेगि यौ-
वनं इत्यादि प्रतिबोध पुरुषान्तरगुणचन्द्रसंज्ञं रमणाय शृङ्गारं°]
२) CC₁ गुणचन्द्रसुतस्य । ४) CC₁ मा गा इत्यादि । om. ततो ।
LO ततस्तया सा गल° विनाशिता । ५) LO om. तावदुडूय
ययौ । CC₁ om. गल° । शुकस्तावदुडूय । om. ततः । इष्टदेवतां ।
६) CC₁ om. हृदि । LO ताम्बूलादि । O चलति । ७) LO सिद्धिरसु
श्रिताः सन्तु पन्थानः । CC₁ वाक्यं । om. पृष्टा । LO शकुनमिव
ज्ञात्वा इषा [O add सा च शुकवचनं शकुनमिति कृत्वा ब्रूया] शुकं
प्राह । ८) CC₁ om. हे । शुकः । CC₁ ज्ञातुं प्रचलिता । L जना-
न्तरा° । ९) LO चलितास्मि । CC₁ शुकः । om. उवाच । LO परं
यदुःकरं पतति तन्निन्दितं । १०) CC₁ LO om. च । LO om. किं च तदा
गम्यतां । CC₁ om. यदि । विपरीते समायाति बुद्धिरस्ति यदि स्वयं
परबुद्धिपरो लोकः पराभवपदं यतः ॥ om. यदि — यतः । LO ततो
विपरीते पाति [O om. पाति] सति बुद्धिरस्ति न वा यदि नास्ति° ।

यतः । कौतुकान्वेषिणी नित्यं दुर्जना वसनागमे ।
 मासोपवासिनी यद्वद्विषयपुत्रकचयहे ॥
 पप्रच्छ सा तदा सार्धं पुंश्चलीभिः कृतादरा ।
 संसंभमा जगादेदं किमिदं भाषितं शुक् ॥
 ५ यदि ते कौतुकं सुभु परार्थं गच्छ सुन्दरि ।
 स्त्रिरीभूय त्वया पश्चात् आव्येयं महती कथा ॥

एवं शुकोक्तं श्रुत्वा यदा सा कौतुकाकुलचेतसा निजगृह आसीनास्ति
 तदा शुक्ः कथां प्राह । अस्ति चन्द्रावती पुरी । तस्यां भीमनामा
 नृपः । तत्र सुधनो नाम मोहनश्रेष्ठिमुतः तन्नगरवासिनो हरिदत्तस्य
 १० कलवं लक्ष्मीं रन्तुमीहते । तद्वत्सा न मन्यते । ततो मासोपवासिनीं
 पूर्णाभिधानां गत्वा पूर्णधनावर्जितां कृत्वा हरिदत्ते नगराद्वहिर्गते
 तद्वृहे दूतीत्वेन प्रेषयामास । सापि चादूक्तिभिर्लक्ष्मीं प्रसादयामास ।
 प्रसन्नया च तथेत्युक्तम् । यत्त्वं याचसे तत्करोमि । पूर्णयोक्तम् ।

१) CC₁ कौतुकान्वेषणे । दुर्जनो । ४) LO संसंभमं जगादाथ
 [० जगादाथ] किमिदं भाषितं शुक् । पप्रच्छ सा तदा सार्धं पुंश्च-
 लीभिः कृतादरा ॥ ५) C₁ शुभं statt सुभु । ७) CC₁ शुकोक्तां
 कथां । यदा स्वसा निजगृहः कौतुकाकुलचेतसः तदा° । L °श्रुत्वा
 कौ° सा यदा आसीना निजगृहेतदा शुक्ः कथामाह । O °चेतसः
 सुधता यदा निजानिगृहः तदा° । ८) LO om. अस्ति । M₁ चंद्र-
 वती । G *Σαρδαπανη*. LO om. तस्यां । भीमो नाम राजा ।
 MM₁ भीमक । H भीमसेन । Der Name des Königs wird nicht
 genannt bei G. ९) LO तत्र मो° सुधनो नाम । मोहन ist der Sohn
 von भीमक in MM₁H. In G ist मोहन „*viōs ἐμπόρου*“, हरिदत्त
 wird nicht genannt. १०) LO लक्ष्मीनाम्नीं । समीहते । om. तद्व° ।
 ११) LO पूर्णानाम्नीं । om. गत्वा । प्रचुरैर्धनमानदनिः संतोष्य [०
 °दानैरावर्ज्य] । CC₁O om. नगराद् । LO add सति । १२) LO om.
 तद्वृहे । CC₁ om. दूतीत्वेन । LO स प्रे° हरिदत्तस्य गृहे [० °दत्त-
 यहे] CC₁ सा । LO प्रसन्नां चक्रे । १३) LO प्र° तथा चेत्युक्तम् ।

तर्हि मन्त्रं नरं भव । तयोक्तम् । कुलस्त्रीणां नैतद्युज्यते परं यत्त-
वाये प्रतिपन्नं तत्करोमि ।

उक्तं च । विज्जउ सीसं अहं होउ वन्धनं चञ्चउ सव्वहा लच्छी ।
पडिवल्लपालणे सुपुरिसाणं जं होउ तं होउ ।

तथा च । दिडलोहसिंखलाणं अस्साणं वि विविहपासवन्धानं । ५
ताणं चिञ्च अहिञ्चचरो वाञ्छावन्धो सुपुरिसस्स ।
अद्यापि नोज्झति हरः किल कालकूटं
कूर्मो विभर्ति धरणीं खलु चात्तपूठे ।
अम्भोनिधिर्वहति दुःसहवाडवाप्ति-
मङ्गीकृतं सुष्ठतिनः परिपालयन्ति । १०

तच्छ्रुत्वा हृष्टा पूर्णा । एवमेवैतत् । ततस्तां लक्ष्मीं प्रतिविधाय गुह-
मोहनार्थे प्रदोषे स्वगृहे निनाय । ततः स मोहनः कथितवेलोपरि
नागतः किञ्चित्कार्यादिवैयर्थ्येण । ततो लक्ष्म्या सकामयोक्तम् ।

१) CC₁ om. तर्हि । C मन्त्रं । L ममाभिमन्त्रं । O मम मन्त्रं ।
LO कुलवधूनां । CC₁ न युज्यते । L प्रतिपन्नं यत्तत्करोमि । O प्र-
तिपन्नत्वात्करोमि । २) CC₁ om. तवाये । ३) om. MM₁H.
O विज्जउ । L सीसं । CC₁ वृद्धनं । ४) C पडिवल्लपालणे सुपु-
रिसाणं । C₁ उडिवल्लपालणे सुपुरिसाणं । L पडिवल्लपालणे
पुणराणं । O पृढीवल्लपालणा नराणं । LO जं होउ । ५) C दि-
डलोहसिंखलाणं । विविहपासवन्धानं । C₁ दिडलोहसिंखलाणां विञ्च
अस्सानं विविहपासवन्धानं तानं विञ्च अहिञ्चचरो वाञ्छावन्धं सुपु-
रिसस्स । LOMM₁HG om. दिडं । ७) CC₁MM₁HG om. अद्यापि ।
C) L किल चात्तपूठे । ८/१०) om. O. ११) CC₁ एवं विचार्य
गुहमोहनार्थे । O तद्वृष्टा । L प्रविधाय । O प्रगुणी विधाय ।
LO om. गुहमोहनार्थे । १२) LO स्वगृहं । CC₁ om. ततः । स मोहनो
न प्राप्तः । om. कथितं und किञ्चि । LO om. स । L मोहनः
सुतः । १३) CC₁ om. ततो

यत्कमपि नरं समानय । ततः पूर्णया मूढया तत्पतिरेव समानीतः ।
स्वभर्तारि समायाति सा कथं भवत्विति कथं गृहं यात्विति त्वं सख्य-
स्तव वा कथयन्तु । ता आहुः । न जानीमः । त्वमेव कथय । मुक्
आह । यदि न यासि तदा कथयामि । तयोक्तम् । न यास्यामि ।

५ मुक् । सा आगच्छन्नेव स्वपतिरिति ज्ञात्वा तं कचग्रहं प्रगृहीवमु-
वाच । हे शठ सर्वदा त्वमिति ममाग्रे जल्पसि यन्ने त्वां विना ना-
न्या वद्वभा अस्ति । अधुना तु मया परीक्षितो ज्ञातश्चेति कोपं चक्रे ।
स च तां कष्टेन मुकोमलवचनैरनुनीय स्वगृहं निन्ये ।

कथां श्रुत्वा मुकेनोक्तां भयविक्षयकारिणीम् ।

१०

पुंश्चलीवृत्तसंयुक्ता मुग्धा रात्रौ वणिक्प्रिया ॥

इति मुक्सप्ततौ प्रथमा कथा ॥

१) CC₁ om. नरं । LO om. यत् । तं नरं शीघ्रं स० । CC₁
om. ततः । LO अत्याकुण्ठितमूढया । समानीते । २) LO सा किं
करोतु किं गृहं यातु किं वान्यत्किंचित्करोत्विति विचारय भवती
[O भवति] सपरिवारा तयोक्तं न जानीमः । ३) LO मुकोवाच ।
यदि न [O om. न] जानासि ततो विपरीते पतिते [O om. पतिते]
कथं निर्वहसीति तर्हि श्रूयतां । ४) CC₁ सा आगच्छन्पति० । LO
स आग० इत्यभिज्ञातः ततः कच० प्रगृह्य प्रोक्तः । CC₁ प्रगृहीवमुक्तः ।
६) CC₁ om. हे शठ । सर्वस्वं । LO हे शठ त्वमपि ममाग्रे इति
जल्पसि यत्त्वां विना ममान्या वद्वभा नास्ति । ७) CC₁ om. तु ।
LO परीक्षीसि मया ज्ञा० । ८) CC₁ सोऽपि तामनुनीय स्वगृहं निन्ये ।
LO मुकोमल० कष्टेन स० । ९) CC₁ कारिणी । LO इति कथां
श्रुत्वा मुकेनोक्तां भय० पुंश्चली० [O पुंश्चलीवृत्तसंयुक्ता] प्रमुग्धा सा
प्रभावती । MM₁H om. कथां । ११) CC₁ इति त्रीमुक्प्रोक्तत्रि-
सप्ततिकथायां मुक्प्रभावतीसंवादे मासोपवासिनीकथा प्रथमा समा-
प्ता । LO इति मुक्सप्ततियंथे [O मुक्सत्तरी०] मुकेन्द्रप्रोक्तं प्रथमं
कथानकं ।

सा तथैव समं ताभिर्द्वितीये ऽहि निशामुखे ।

शुकमापृच्छ चलिता शुकस्तामिदमब्रवीत् ॥

यथेष्टं गच्छ मुञ्चोणि यदि जानामि दुःकृते ।

प्रत्युत्तरं समायाति यशोदेवीव संकटे ।

ततः प्रभावती पृच्छति । का यशोदेवी । कदा कस्मिन्संकटे तथा ५
क उपायः कृत इति । शुकः । यदा कथयामि तदा मयि सुरत-
विघातेन तव कोपः प्राणनिमूदनः स्यात् । सा आह । मुहदा सा-
ध्वसाध्वपि श्रोतव्यमेव । इत्यनुज्ञातः शुक आह । अस्मि नन्दनं नाम
नगरम् । तत्र नन्दनो नाम राजा । तत्पुत्री राजशेखरः । तद्वधूः
शशिप्रभा । तां धर्मसेनसुतो वीरनामा दृष्ट्वा सकामः सन् ज्वरपी- १०
डितो ऽभूत् । भोजनादिं न विधत्ते । स च माया यशोदेव्या पृष्टः
सन्तनवद्वदं कारणमाह । सा च राजकन्या दुर्लभा । स कथं जीवतु ।
इति प्रश्नः । तयोक्तम् । त्वमेव कथय । शुकः । यदि प्रभावति अथ
न यासि तदा कथयामि । इत्युक्ते सा आह । कथयेति । अथ शुकः ।

१) C₁ *द्वितीयाहि । LO द्वितीयेहि सा प्रभावती ताभिः
सखीभिः [O add समं] शुकः । ३) L यथैच्छं । O यथेच्छं । CC₁
दुःकरे । MM₁H यथेष्टं गच्छ मुञ्चोणि [H मुञ्चोणि] यदि यास्यसि
मुन्दरि [M सुन्दरी] । यद्युत्तरं समर्पासी यशोदेवीव संकटे ॥
५) LO तथा स पृष्टः कथां प्राह यदि कथयामि* । ६) LO सुरत*
मयि । ७) CC₁ *विघाते निद्रानिमूदनः कोपो न स्यात् । LO प्राण-
मूदनः । साह । साध्वसाधुमपि । ८) LO शुकः प्राह । LOC₁
om. अस्मि । LO om. नाम । ९) LO तत्र राजा नन्दनो नाम ।
H नन्दनेश्वर । CC₁ om. नाम । LO तत्पुत्री । तद्वधूः शशिप्रभा ध*
[O धर्मसुतो] वी* दृष्ट्वा* । १०) LO ज्वरितो । ११) LO om. स च ।
१२) CC₁ गद्वदं । LO राजपत्नी । CC₁ जीवति । LO जीवतु मुक्तेन
पृष्टं । १३) CC₁ om. तयो* — कथय । LO om. शुकः । १४) C₁
ततः । CC₁ इत्युक्तवति । LO साह । CC₁ अथ किं statt कथयेति ।
om. अथ ।

सा यशोदेवी एकां मुनीं भोजनाद्यैरावर्जयित्वा आभरणानि परि-
 धायात्मना सार्धं गृहीत्वा शशिप्रभापाशैर्गत्वा तां विजने सगन्धदा
 जगद् । अहं च त्वं च इयं च पूर्वभवे भगिन्वो ऽभूवन् । मया
 निःशङ्कया त्वया तु सशङ्कया परनराभिलाषः पूरितः । अनया तु
 ५ नैव । अतो ऽस्याः शीलप्रभावात्कीवलं जातिस्मरणमेव न भोगाः मु-
 निका च संजाता । संभोगविघ्नाज्जातिस्मरणं च न ते वर्तते । मम
 पुनर्भोगान्निर्विघ्नान्निर्विघ्नजातिस्मरणं च । अतो ऽहमनुकम्पया इमां
 मुनकीं त्वां च दृष्ट्वा कथयितुमागता । अतस्त्वयार्चिनां काङ्क्षितं दा-
 तव्यमेव । यो दानं कुर्यात्स भवेत्सर्वसंपदां स्थानम् ।

१० उक्तं च । कथयन्ति न याचन्ते भिक्षाहारा गृहे गृहे ।

अर्चिन्वो दीयतां नित्यमदातुः फलमीदृशम् ॥

ततः शशिप्रभा सकण्ठयाहं रुदित्वा प्राह । मामपि कञ्चाणि पुन-
 र्पान्तरेण योजय । ततो यशोदेवी तां स्वस्वीकृत्य भर्तृविदितां स्वगृहं
 नीत्वा स्वपुत्रेण योजयामास । स च राजशेखरो द्रव्यादिदानतोषितः
 १५ सखीयमिति कृत्वा न निवारयामास ।

१) CC₁ om. एकां । LO मुनकीं भोजनाभरणाद्यैः । CC₁ शा-
 न्तयित्वा । LO om. आभं परिधाय । २) LO शशिप्रभायाः पाशैर्
 गृहीत्वा । om. तां विजने । C₁ om. विजने । ३) L अहं त्वं इदं च ।
 O अहं त्वं इदं । CC₁ ऽभूव । LO सख्य आसन् । ४) LO om.
 तु । ५) LO ततो । C₁ स्यां । LO भोगः । ६) LO om. च । जाता
 सविघ्ना भोगा जातिस्मरणं वर्तते । CC₁ om. वर्तते । LO भोगा नि-
 र्विघ्ना जातिस्मरणं च । ततो । ७) LO om. मुनकीं । L यतस् ।
 ८) LO यो दत्ते स परभवे [O परभवेत्] om. सर्व । १०) CC₁ उक्तं
 च यतः । ११) L दीयते । MM₁H om. कथयन्ति । १२) CC₁ LO
 कण्ठः । CC₁ रुं शशिः । LO आह । CC₁ ममापि कं निपुन-
 र्पान्तरे । LO मां नरान्तरेण योजय । १३) CC₁ om. ततो । O
 भर्तृवः । LO स्वगृहे । १४) L द्रव्यापारादुद्गायतो सखीः । O द्र-
 व्यादिद्रव्यादिदानतो सखीः । १५) LO न किञ्चिद्विचारयामास ।

राजपुत्रं राजपुत्रीं प्रतार्येवं च भामिनि ।
यशोदेव्या महद्बुद्ध्या निजकार्यमनुष्ठितम् ॥
बुद्धिरस्ति यदीषा ते व्रज सुभु परान्तिकम् ।
भव निद्रां विशालाचि मान्यघा स्वं विडम्बय ॥

इति मुककथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

५

इति मुकसप्ततौ द्वितीया कथा ॥ २ ॥

अथान्यदिने प्रभावती मुकं पृच्छति । मुकः ।

गच्छ देवि किमाश्चर्यं यत्र ते रमते मनः ।

मृपवद्यदि जानासि परिचार्णं त्वमात्मनः ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । मुकः कथयति । अस्ति विशाला १०
नगरी । तत्र सुदर्शनो राजा । तत्र च विमलो नाम वणिक् ।
तस्य च पत्नीद्वयं सुभगं रूपसंपन्नं दृष्ट्वा कुटिलनामा धूर्तस्तद्ग्राया-
द्वययहणेच्छया अम्बिकां देवीमाराध्य विमलरूपं ययाचे । लब्ध्वा
च तत्प्रकृतिं विमले वह्निगते तद्गृहं गत्वा प्रभुत्वं चकार । प्रसादध-
नदानैर्वशीकृतो अखिलो ऽपि परिजनवर्गः । तद्ग्रायाद्वयं वज्रमानदा- १५

१) LO ततः मुकः प्राह भामिनि राजपुत्रमेवं विप्रतार्य यशो-
दया महा° । MM₁H om. राजपुत्रं । ३) L यदीत्वं ते । O य-
दिकं दे । ४) C₁ त्व statt स्वं । MM₁H om. बुद्धिरस्ति° ।
५/६) LO इति द्वितीया कथा । ७) LO अन्यदा । CC₁ om. मुकं ।
८) O तत्र । MM₁ गच्छ तत्राय [M₁ दद्य] शीघ्र त्वं । H गच्छ
देव्यय । ९) O किमात्मनः । १०) LO om. प्रभावती — कथयति ।
L शाला । M शिला । M₁H विशाल । ११) LO पुरी । om. तत्र ।
H सुन्दरसेन । CC₁LO om. च । L विमलनामा । १२) LO om.
सुभगं । तं दृष्ट्वा । Der Name des धूर्तं fehlt in MM₁HG. CC₁
कुटिलो धू° । १३) CC₁ अम्बिका । तल्लब्ध्वा च । १४) LO add
सति । तद्गृहे । १५) LO निखिलो । CC₁ परिजनः । CC₁ दाना-
दिना परद्रव्येण ।

नादिना संतोष्य स्वेच्छया भुङ्क्ते । विमलो ऽयं धनाबनित्यतां श्रुत्वा
 दाता बभूवेति परिजनो अनवरतं चिन्तयति । अथ सत्यविमलो ऽपि
 द्वारमागतः कुटिलाज्ञया द्वारपालेन निषिद्धः । ततो बहिःस्थः फूत्क-
 ५ रोति । वक्षितो ऽहं धूर्तराजेन । तस्य चैवं कन्दतो गोचया जनाः
 आरचिकमन्त्रिमुख्यानां पुरतः फूत्तके । राजन्वक्षितो ऽस्मि धूर्तराजेन ।
 ततो राज्ञा तदवलोकनाय प्रहिताः पुरुषाः । तेनापि ते द्रव्यादि-
 दादेन सानुकूलाः कृताः । तं धनदायकं गृहे दृष्ट्वा जनो वदति ।
 स्वामिन्विमलो गृहे विद्यते । अयं च धूर्तराट् द्वारस्थः । ततो नृपेण
 १० द्वावप्येकव कृती । ततो द्वयोर्मध्यान्न को ऽपि धूर्तेतरयोर्व्यक्तिं ज्ञा-
 नाति । जातः कोलाहलो ऽखिललोकव्यवहारनाशकरः राज्ञश्चाप-
 वादः । यतो राज्ञां दुष्टनियहः शिष्टपालनं च स्वर्गाय ।
 उक्तं च । प्रजापीडनसंतापात्समुद्भूतो ज्ञताशनः ।

१) LO परितोष्य । यथेच्छं स्वेच्छया विलसति । CC₁ दाना-
 दिकमनित्यतां श्रुत्वा । L दाता किमनित्यतामस्य बभूवेति । O nur
 दाता बभूवेति २) O om. अनवरतं । L नित्यं । CC₁ अथास्य
 विमलो । LO तावता सत्यविमलो । ३) LO om. ततो । L कन्दनं
 करोति । O फूत्करोति । ४) CC₁ गोचया । L गोचरो जनो [O गो-
 चरो] मिलितः । ५) LO हट्टान्निर्मुक्तो । ६) CC₁ आरचिम° ।
 L आरचम° । O आरचरम° । L पुरो विज्ञप्तिं चकार । O पुरः
 पूजं चक्रे । LO वंछिता धू° । ७) CC₁ राजा । LO om. तद् ।
 CC₁ प्रहितो लोकसः । LO तेन ते । CC₁ तेनापि सर्वो ऽपि जनः
 परद्रवदानेन सानुकूलो विदधे । ८) LO सत्कृताः । ९) LO om.
 नृपेण । १०) LO om. ततो । कोपि तयोर्मध्ये धू° न जानाति ।
 ११) LO को° जातो निखिल° । CC₁ °नाशकः । १२) CC₁ यतो
 राज्ञः दुष्टनियहशिष्टपरिपालने निश्चयः कुर्वते । १३) MM₁ H
 °संतापसमु° ।

राज्ञः कुलं त्रियं प्राणान्नादग्ध्वा विनिवर्तते ॥

ततो राजा एकाने तयोर्निर्णयमचिन्तयत् । तत्कथय कथं निश्चयः
स्वादिति प्रश्नः । शुकः । स राजा लब्धोपायस्तद्विमलभार्यादयं पृथ-
क्पृथक्स्वाप्य पृष्टवान् । किं युवयोः पाणियहणे भर्वा विभूषणं प्रदत्तं
धनं च । पश्चात्किं जल्पितं प्रथमसङ्के च का वार्त्ता भर्वा सहाभूत् । ५
का माता कथं पिता । किं कुलम् । का जातिः । इत्येवं पृष्टाभ्यां
यथालब्धं यथावृत्तं यथाप्रोक्तं यथामुप्तं सर्वं ताभ्यां कथितम् । पश्चात्तु
तौ पुष्पी पृष्टौ परस्परं विसंवदन्तौ । ततो भार्याद्वयस्य इक्ष्मिणी-
सुन्दरीनामधेयस्य यः संवादं वदति स सत्यः । इतरन्तु धूर्तौ राज्ञा
निर्वासितः । सत्यन्तु राज्ञा सभार्यः सत्कृतः स्वगृहं गतः । इति महा- १०
राजबुद्धिः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्तती तृतीया कथा ॥ ३ ॥

१) MM₁ राज्ञा । MM₁H प्राणान्नादग्ध्वैव वि° । LOG om. प्रजा° ।

A schaltet folgende zwei Verse ein vor प्रजा°: प्रजानां रचणं सम्यक्
दुष्टाणां नियहः सदा । एष राज्ञः परो धर्मो परचेह च शर्मणे ॥
प्रजाणां रचणं सम्यक् राज्ञः स्वर्गस्य कारणं । अरक्षित् नरकं याति
तस्माद्रक्षा सदा प्रजा ॥ २) CC₁ om. तयोर् । C₁ निर्णयं चिन्तयत् ।

LO अचिन्तयत् । ततः für तत्कथय । ३) O om. स्वाद् । L

ततो राजा । O om. ततो राजा — भर्वा । L om. लब्धो° । वि-
मलस्य भार्या° । ४) CC₁ अवस्वाप्य । पृष्ट । LO किं भूषणं [O

विभूषणं] दत्तं । ५) O om. च । LO पूर्वसंगे । L om. च । LO का
का । सह संजाताः । ६) LO कः पिता । CC₁ add कथं पतिः ।

LO om. इति । ७) LO यद्योक्तं । om. यथामुप्तं । CC₁ add तथाकृतं ।
LO सर्वमावेदितं । om. तु । ८) LO परस्परं पृष्टौ । CC₁ संवदतः ।

L विसंवदतः । O °वदता । Die Namen der Frauen fehlen in
MM₁HG. ९) C₁ संवादो । C₁ संवाद । LO संवदति । O om.

स सत्यः । LO धूर्तः धूर्तौ । १०) CC₁ इतरन्तु für सत्यन्तु । CC₁
सभार्यः सत्कृतः ततो राजा बुद्धिमान् कथां श्रुत्वा मुक्तेनोक्तामित्यादि ।

O om. इति । १२) LO om. इति° । C om. शुकसप्तती । C₁ om. इति शु° ।

अथान्यदा प्रभावती युक्ं पृच्छति । युक्ः । मां कृतावज्ञं कृत्वा मा
गच्छ । यतो बालकादपि हितं वाक्यं याह्यम् ।

कृतावज्ञः पुरा देवि बृहवाक्क्षपराङ्मुखः ।

पतितो ब्राह्मणो ऽनर्थं विषकन्याविवाहने ॥

५ प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । युक्ः । अस्ति सोमप्रभं नाम दिव-
स्थानम् । तत्र विद्वान्धार्मिकः सोमशर्मा नाम विप्रः । तत्पुत्री रूपी-
दार्यगुणोपेता विषकन्येति विज्ञाताभूत् । तेन तां भवेन को ऽपि न
विवाहयति । ततः सोमशर्मा वरार्थं भुवं पर्यटन्संप्राप्तो दिवस्थानं
जनस्थानं नाम । तत्र गोविन्दनामा ब्राह्मणो जडो निर्धनश्च । तस्मै
१० कन्या प्रदत्ता । तेन सुहृदां निवारयतामपि कृतावज्ञेनोढा सर्वरूप-
लावण्यगुणोपेता मोहिनी विषकन्या । सा विदग्धा गोविन्दसु मूर्खः
लघुवयस्य । ततश्च सा आत्मनो रूपलावण्ययौवनं युशोच ।

अविदग्धः पतिः स्त्रीणां प्रीडाणां नायको गुणी ।

गुणिनां त्यागिनां सौको विभवत्येति दुःखकृत ॥

१) CC₁ अन्यदा । om. कृत्वा । C मे ऽवज्ञां मा कुरु in
margine. LO om. मां — यतो । ४) O °विवाहिते । M पतितो
ब्राह्मणः छन्द्रे । M₁ छले । H छत्ने । ५) CC₁ om. प्रभावती
पृच्छति । om. युक्ः und अस्ति । LO om. प्रभावती — अस्ति ।
L सोमभानधि दिवस्थाने । O सोमप्रभामिधे । ६) CC₁ विद्वान्ब्रा-
ह्मणो धार्मिकः । CC₁ om. तत्पुत्री — ततः । ७) O om. न ।
C) CC₁ LO om. ततः । CC₁ सोमशर्मा भुवं पर्यटन् वरार्थं संप्राप्तो
दिवस्थानं नाम । LO सोमशर्मा वरार्थं [O add भुवं] पर्यटन् सं-
प्राप्तो । ९) L गोविन्दो नाम । O om. नाम । LO ब्राह्मणः
जडो । १०) LO सा विषकन्या । ११) CC₁ विप्रो मूर्खः लघु-
वयस्य । १२) C₁ °यौवनो । LO ततः सा [O सन्] निजरूपलावण्ययौ-
वनानि [O °नादिकं] यतः [O यतश्च] १३) CC₁ पति । O om.
नायको गुणी । १४) C₁ O गुणीनां । LAMM₁ HG om. अवि-
दग्धः ।

पाउससमयपवासो जोज्जणदिअहे तथा अ दालिइ ।

पढमसिणेहविओओ तिणि वि गरुआइ दुक्खाइ ॥

अप्पत्वावे पढियं कण्ठविहणं च गाइयं गीयं ।

मा मा भणन्तिमुरअं तिणि वि गरुआइ दुक्खाइ ॥

सान्यदा गोविन्दं पतिमित्यब्रवीत् । मम पितुर्गृहात्समागताया बह्वनि ५
दिनानि संजातानि । ततो ऽहं त्वयैव सह गमिष्ये नान्यथा । ततः
शकटं मार्गयित्वा सभार्यकः स चलितः । यावत्प्रयाति तावत्पथि

१) CC_1MM_1H om. पाउस° ॥ A पाउससमये पवासो जोज्जण-
दियहे थ जुज दालिइ । L पाउससमयपवासो जोज्जणसमये वज्ज
दालिइ । O पाउससमयपुवोसो ज्जवाणसमये जं च दालिइ ।

२) A पढमसिणेदिविओओ तिणि वि गरुआइ दुःखाइ । L तिणि
पढमसिणेहविओओ तिणि वि गरुआइ दुरकाइ । O पढमसिणेहविओओ
तिणि वि गरुआइ दुरकायी । ३) CC_1MM_1H om. अप्पत्वावे° ।

A अप्पत्वावेपढियं कण्ठविहणं च गेययं गायं । L अप्पत्वावे पढियं कण्ठ°
गाययं गीयं । O अप्पत्वावे पढीयं कण्ठविहणं च मायं गीयं ।

४) A मा मा भणन्तिमुरअं तिणि वि दुःखाइ गरुआइ । L मा मा
भणन्तिमुरअं तिणि वि गरुआइ दुरकारं । O मे मा भणीयं मुरअं
विनिजोपणायदाः लिख्यन्ति । LO stellen die beiden Prākṛt-Verse

um und schalten Folgendes vor denselben ein: L दालिइ तिणि वि
गरुआइ दुरकाइ । O अज्जिअहिपरंपोडगण्णसामीडंमुरेकाचयिणय-
हानिइ तिणि वि गरुआइ दुरकायी । ५) CC_1 सा कदाचित्

सर्वगुणोपेता सर्वोत्सववहिःकृता निर्धनं तं महामूर्खं गोविन्दं पति-
मब्रवीत् । LO यन्मम । L पितुर्गृहात्त्वया नीता ततो ऽहं त्वयैव
सह गमिष्ये । O °गृहागताया बह्वनो° । ६) CC_1 ततः शकटं

मा° चलितः यावत्सभार्यकः प्रयाति । LO ततः सभार्यः स चलितः
यावत्पथि प्रयाति । तावदेको ।

एको युवा वाग्मी सुरूपः शूरश्च विष्णुनामा ब्राह्मणो मिलितः ।
तस्य ब्राह्मणस्य तस्याद्यान्योन्यमनुरागः संवातः ।

उक्तं च । प्रीतिः स्थादर्शनादौः प्रथममथ मनःसङ्गसंकल्पभावो

निद्राच्छेदस्तनुत्वं वपुषि क्लृप्तता चेन्द्रियाणां निवृत्तिः ।

4) ह्रीनाशोन्मादमूर्च्छामरणमिति जगदात्मवस्त्रा दशैताः

सपर्यन्त्युष्पवाणैः स जयति मदनः संनिरस्तान्यधन्वी ॥

स पथिको दम्पत्योः युगपत्तोषयं ददाति । इत्थेवं सान्म्यब्राह्मणो वि-
ष्णोर्विश्वस्तः आत्मनो निरोधसङ्गभयादुत्तीर्य(?) तं गन्वीवाहमारोह-
यति । विष्णुना च पत्नी वृचान्तरगते सा मोहिनी भुक्ता आत्मवशीकृता ।

90) तथा चात्मीयं नाम गोत्रं कुलकर्म चाज्ञापितः । पत्युश्च समागतस्य
त्वं चौरौ ऽसीति गन्वारोहणं कुर्वतो निषेधः कृतः । विष्णुरपि तां
गृहीत्वा गोविन्दं धर्षितवान् । ततस्तयोः केशाकेशि संवृत्तम् ।

9) LO वाग्मी [O add युवा] सुरूपः [om. CC₁] शूरः विष्णुः
विप्रः पथि मिलितः तयोद्यान्योन्यमनुरागः [O मिलितयोश्चा°] ।

3) MM₁HG om. प्रीतिः° । 8) LO निद्रोच्छेद° । 4) L ह्रीःक-
पोन्माद° । O ह्रीष्टकपोन्माद° । CC₁ जगत्वाद्य° । LO जगदात्म-
वस्त्रा । A जगदात्मवस्त्रा दशैते । 6) O om. यत् । L संनि-
यतायधन्व । 7) LO पथिकः । O दम्पत्ये । CC₁ युगपत्तोषयं ।

L युग° । O युगपूवोन्ययं । LO om. इति । °ब्राह्मणो गोविन्दो ।

c) LO विश्वसितः । CC₁ निरोधसंगात् [C₁ °संगाद्] उत्तीर्य° । L नि-
रोधशङ्काभंगाद्योत्तीर्यं तं वाहनमारोहयत् । O निरोधसंकासंभागा-
द्योत्तीर्य° । e) CC₁ om. च । LO पत्नी वृचान्तरिते विष्णुना सा

मोहिनी । स्वायत्ता [O °न्ति] कृता । 90) LO तथा च विष्णुर्निज-
नामकुलकर्म सर्वं ज्ञापितः । पतिः समागतः । 99) CC₁ om. त्वं ।

O तथा आरोहणं निषेधः कृतः । C₁ कुर्वन्निति? LO गन्वारोह-
णं कुर्वन्निषिद्धः । अतस्तयोः केशाकेशि संवृत्तं । गोविन्दस्तु [O om. तु]

निर्जितः विष्णुस्तां गृहीत्वा गोविन्दं धर्षयित्वा स्वगृहं प्रति चलितः ।

92) CC₁O संवृत्ता ।

गोविन्दसु विष्णुना विषकन्याप्रभावेन निर्जितः । ततस्तां गृहीत्वा
विष्णुः स्वगृहं प्रतिचलितः । गोविन्दः पृष्ठस्य मार्गासन्ने यामे गत्वा
फूकृतवान् । यदनेन चौरैश्च मम भार्या गृहीता । चायतो ताम् । मम
शरणं भो जनाः । अथ यामाधिपेन विष्णुर्मोहिनीयुतो धृतः । पृष्टे-
नोत्तरं दत्तं विष्णुना यद्येवं मया परिणीता । मदीयां च भार्यामेव ५
पथिको मार्गे दृष्ट्वा मोहितो बभूव । गोविन्देनापि पृष्टेन इदमेवोत्त-
रितम् । ततो मन्त्री तयोरेकमेवोत्तरं श्रुत्वा ज्ञात्वादिकं पृष्टवान् ।
चयमपि तु संवदति । ततः कथं निश्चयः । इति शुकप्रश्नः । ततस्तथा
पृष्टः शुक आह । मन्त्रिणोक्तम् । कियन्ति दिनानि संगमस्य युष्माकं
प्रयागे । तैश्चकम् । कस्य भोजनानन्तरं संवृत्तः समागमः । ततो १०
मन्त्रिणा ब्राह्मणौ पृथक्पृथक्पृष्टौ । किमनया कस्य भोजनवेलायां
भुक्तम् । यच्च तथा भुक्तं तद्गोविन्दो जानाति इतरस्तु न । ततः स
विडम्बितः सचिवेन । गोविन्दः शिचितः । धिगिमां ब्राह्मणौ परवेष्ट
च दुःखदां मुञ्च शीघ्रम् ।

१) CC₁ विष्णुना गोविन्दो विष° । २) CC₁ om. विष्णुः ।
फूकृतवान् । LO गोविन्देन पृष्ठलेपेन समागच्छता मार्गासन्ने यामे [O
मार्गे] गत्वा फूकृतं । ३) LO जगृहे । CC₁O मामशरणं । L मां
शरणं । ४) LO अहो । मोहिनीसहितो । पृष्टः सनुत्तरं दत्ते
राजनिधं मम भार्या । ५) CC₁ om. च । भार्या एतां । LO
एष पथिको मार्गे एतां [O एतां] दृष्ट्वा मोहितः । ६) LO गोविन्दे-
नापि इदमेवोक्तं । ७) LO om. मन्त्री । ८) CC₁ चयमपि न संव-
दति । LO न विसंवदति । CC₁LO om. तु । LO om. इति । CC₁ om.
शुकप्रश्नः । om. ततस्तथा । LO om. तत° — आह । ९) LO
मन्त्रिणा प्रोक्तं । १०) L पूर्वे दुर für कस्य । C₁LO संगमः । CC₁
ततो महत्तमेन ब्राह्मणेन पृथक्पृथक्पृष्टौ । ११) O पृथक्पृष्टौ । LO
om. कस्य । १२) LO om. यच्च — तद् । O इत्यसु मेवोक्तं statt
इतरस्तु न । १३) CC₁ गोविन्दो शिचितो ।

उक्तं च । वैवं पानरतं नटं कुपठितं मूर्खं परित्राजकं
योधं कापुरुषं विटं विषयसं स्वाध्यायहीनं द्विजम् ।
राज्यं बालनरेन्द्रमन्त्रिरहितं मित्रं क्लान्तेषु च
भार्यां यौवनगर्वितां पररतां मुञ्चन्ति ये पण्डिताः ॥

५ तथापि कामिनीलुब्धो धिक्कृतः साधुभिस्तदा ।
तामेवादाय चलितस्तत्कृते निहतः पथि ॥
तदेव यः करोत्येवमवघ्नां वृद्धशिक्षितः ।
स पराभवमाप्नोति गोविन्दो ब्राह्मणो यथा ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

१० इति मुकसप्तती चतुर्थी कथा ॥ ४ ॥

पुनरन्यदिने सा गमनाय मुकं पृच्छति । मुकः ।

गच्छ देवि विज्ञानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

सभायां नृपतेर्यद्वद्विषमे बालपण्डिता ॥

१) L कुपठितं स्वाध्यायहीनं द्विजं । O कुं मूर्खं परित्राजकं ।
२) CC₁ युद्धे । L योधं का° हयं गतरयं देशं च सोपद्रवं । O
योद्धकापुरुषं विदं गतवयं । ३) L राजानं च कुमन्त्रिभिः परिवृतं
मूर्खं परित्राजकं । O राज्यं कालनारदं । वल्लेषीणं । CC₁A
क्लान्तेषु । ४) L मुञ्चन्ति तूर्णं वृद्धाः । O मुञ्चन्ति मानवाः ।
A मुञ्चन्ति ते पण्डिताः । MM₁HG om. वैवं° । ५) CC₁ तथान्य ।
LO सख्योन्यः कामिनी° । ६) CC₁ निहतः । MM₁H om. तथा-
पि° । ७) CC₁ तदेव । O om. यः । MM₁ पुरुषो यः° ।
८) LO पराभवमाप्नोति । H om. तदेवि° । ९) CC₁ विषक-
न्याकथा । १०) CC₁LO om. इति° । ११) CC₁ om. सा und
मुकं । LO सान्ध्यादा मुकं° । १२/१३) MM₁H °कर्तुं चेत्स्वयमुत्तरं
सभायां यथा सा हि° ।

प्रभावतीपृष्ठः शुकः कथां प्राह । अस्ति उज्जयिनी नाम नगरी ।
तत्र विक्रमादित्यो राजा । तस्य राज्ञी कामलीला नाम उत्तमकु-
लजाता । सा च राज्ञी ऽतीव वल्लभा । एकदा नृपस्यैव सार्धं भो-
जनं कुर्वन्भृष्टमत्स्यांस्तस्यै दापयामास । सा आह । स्वामित्राहमेतान्पु-
रुषानवलोकयितुमपि समर्था किं पुनः स्पर्शनम् । इति श्रुत्वा तेन ५
मत्स्या अट्टाट्टाहमेन तथा जहसुर्यथा नागरिकलोकेन श्रुतम् । राजा
च तत्सह्यहास्यकारणं मन्त्रिज्योतिर्विच्छाकुनिककोविदान्पृच्छति । यदा
न को ऽपि जानाति तदा सर्वद्विजायेसरं पुरोहितं प्राह यथा त्वयैव
मत्स्यहास्यकारणं कथनीयमन्यथा देशान्निर्वासं प्राप्नोषि । पुरोधाये-
तद्वचः श्रुत्वा दिनपञ्चकं अवधाने याचयित्वा सविषादो गृहभागमतः । १०
स पुरोहितः सदुत्तरमजानन्पुरस्ताद्राज्ञा निर्वास्यते । स कथं भव-
त्विति प्रश्नः । उत्तरमप्याह शुकः । स ब्राह्मणो विषादापन्नः पुत्र्या
बालपण्डितया बभाषे । तात कथमुद्विपचित्त इव लक्ष्यसे । कथय
विषादस्य कारणम् । विद्वद्भिर्विपश्यपि उच्चैः स्थातव्यम् ।

१) LO om. प्रभावती° — अस्ति । उज्जयिन्यां विक्रमादित्यो
राजा कामलीला राज्ञी । MM₁ उज्जनी । H उज्जैन । २) MM₁ H
विक्रम । MM₁ कामलिका । H लक्ष्मी । LO om. उत्तम° — वल्लभा ।
४) LO साह । om. नाहं । पुरुषाख्यान । ५) LO न समर्था ।
om. पुनः । om. तेन । ६) LO वृहद्वासेन तथा जहसुर्मत्स्याः ।
७) LO om. च । शकुनज्ञान्पप्रच्छ । ८) CC₁ सर्वद्विजायेसरः ।
om. पुरोहितं । LO प्रत्याह । om. यथा । ९) LO मत्स्यहास° ।
CC₁ कथनीयमिति । LO पुरादेशान्निर्वासयिष्यामि । १०) LO तद्वचः ।
om. अवधाने । add अंतरं [O अंतरे] । °गतः । ११) L तदु-
त्तर° । O सदुत्तर° । LO राजाज्ञा । १२) LO शुकप्रश्नः ।
CC₁ उत्तरमाह शुकः । LO विप्रो दुःखितो । बाल° पुत्र्या ।
१३) CC₁ om. चित्त । कारणं विषादस्य । om. अपि ।

उक्तं च । संपदि यस्य न हर्षो विपदि विषादो रणे च धीरत्वम् ।

तं भुवनत्रयतिलकं जननी जनयति सुतं विरलम् ॥

ततो ब्राह्मणो विरलं वृत्तान्तमाचष्टे । अनेन कारणेन राजा मां
नगरान्निर्वासयति ।

५ यतः । न सौहृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बन्धुता ।

केनापि सह संसारे कुतो राज्ञा क्लार्थिना ॥

उक्तं च । काके शौचं दूतकारे च सत्यं सर्वे चान्तिः स्त्रीषु कामोपशान्तिः ।

क्लीवे धैर्यं मद्यपे तत्त्वचिन्ता राज्ञा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा ॥

किं च । नदीनां नखिनां चैव शृङ्गिणां शस्त्रपाणिनाम् ।

१० विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ॥

भोगिनः कङ्कुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ।

दुःखोपसर्पणीयाश्च राजानो भुजगा इव ॥

हसन्नपि नृपो हन्ति मानयन्नपि दुर्जनः ।

१) Vor संपदि° add CC₁ विपदुच्चैः स्नेयमित्यादि । LO रणेपि ।
AMM₁H om. संपदि° । २) CC₁ जननी । ३) LO निखिलं ।
CC₁ वृत्तमा° । निर्वा° नगरात् । LO येन का° । om. मां ।
५) LO om. यतः । CC₁ न च स्नेहो । MM₁H बंधुषु । ६) LO
कार्या केनापि संसारे यस्माद्वाचां क्लार्थिनां । CC₁ राज्ञा यस्मा-
क्लार्थिना । MM₁H केनापि च न [om. H] संतव्यं । महात्मना । A om.
न सौहृदं° । MM₁HG haben vor dieser Strophe noch Böhrlingk,
Ind. Spr. 1237 und 3171 [om. HG]. ७) CC₁ क्लीवे° सर्वे° काके ।
L दूतकारेषु । O nur काके शोकं° । L शान्तिः । ८) CC₁A
om. नदीनां° । LO om. किं च । OMM₁H नदीनां च नखीनां च ।
MM₁ शृङ्गिणामाततायिनां । १०) M राजकुलेष्वपि । ११) A om.
भोगिनः° । CC₁ कङ्कुकाविष्टाः । १२) MM₁H सुदुष्टा [सुदृष्टा]
संचसाध्याश्च । पन्नगा इव । १३) L nur हसन्नपि नृपो हन्ति ।
AMM₁H om. हसन्नपि° ।

सृष्टन्नपि गजो हन्ति जिघ्रन्नपि भुजङ्गमः ॥

एष राजा आ बाल्मात्सेवितो ऽपि मयि विपरीतो बभूव । तस्मान्मया
जीवितुमिच्छता द्विजैः सह परदेशं गन्तव्यम् ।

उक्तं च । त्वजेदेवं कुलस्वार्थं यामस्वार्थं कुलं त्वजेत् ।

यामं जनपदस्वार्थं आत्मार्यं पृथिवीं त्वजेत् ॥

५

ततः सा बालिका तातवचनं श्रुत्वा प्राह । तात त्वया युक्तमुक्तम् ।
परं स्वामिरहितानां न कापि पूजा ।

यत उक्तम् ।

अप्रधानः प्रधानः स्वाद्यदि सेवेत पार्थिवम् ।

प्रधानो ऽप्यप्रधानः स्वाद्यदि सेवाविवर्जितः ॥

१०

आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं

विद्याविहीनमकुलीनमसंस्तुतं वा ।

प्रायेण भूमिपतयः प्रमदा कृताश्च

यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयन्ति ॥

आरोहन्ति शनैर्भूत्वा धुन्वन्तमपि पार्थिवम् ।

१५

कोपप्रसादवस्तूनां विचिन्वन्ति समीपगाः ॥

२) LO आबाल्मातोपि मया सेवितोभूत् । तथापि मयि प्रति-
कूलः [om. O] तस्मान्मया परदेशे । ४) AG om. त्वजेदेवं° ।
६) LO बालपंडिता । om. तातवचनं श्रुत्वा । CC₁ om. तात ।
७) CC₁ स्वस्वामिरहितानां । LO क्वापि । ८) LO यतः । व्यवहारी
धनी विद्वान्कुलीनश्च सतां मतः । निपतन्ति नरे यस्मिन्स्वर्गधाः पार्थिव-
दृष्टयः ॥ ९) LO add किं च । AG om. अप्रधानः° । C प्रधान
स्य । सेवे । १०) L भूपतिर्वर्जितः । O भूपतिविवर्जितः ।
११) CC₁ AG om. आसन्नमेव° । १२) MM₁ H °पंडितं वा ।
१५) ALOG om. आरोहन्ति° । MM₁ H वंशं [H वंशं] नद्यांति [H
याति] विजता [H विनतां] धन्वंतमपि [M₁ धु° । H धुन्वत° ।]
पार्थिवं [H पार्थिवः] तस्माभीष्टं सुचतुरा° ।

तथा च । विद्यावतां महिच्छानां शिल्पविक्रमशालिनाम् ।

सेवावृत्तिविदां चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥

ये आत्मादिमहोत्साहा नोपगच्छन्ति पार्थिवम् ।

तेषामामरणं भिक्षा प्रायश्चित्तं विनिर्मितम् ॥

५) रोगैर्यद्देहैर्नृपैर्यस्यो यो न वेत्ति जडक्रियः ।

मध्यमन्त्रमुपायं च सो ऽवशं तात न स्थिरः ॥

उक्तं च । सर्पान्वाघ्रान् गजान्सिंहान्दृष्ट्वापार्थिवंशीलतान् ।

रात्रेति क्रियती मात्रा धीमतामप्रमादिनाम् ॥

तथा च । राजानमेव संश्रित्य विद्वान्याति परोन्नतिम् ।

१०) विना मलयमन्यत्र चन्दनं न विवर्धते ॥

धवलान्यातपत्राणि वाजिनश्च मनोरमाः ।

सदा मत्ताश्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपती ॥

तस्मात्तात त्वं राजा मान्यः प्रसादपात्रं च । ततः संदेहे ऽस्मिन्मा
विषादीभव ।

१५) यतः । राजग्रहे समायाति विषमे कार्यसंशये ।

१) ALOG om. विद्यावतां । MM₁ वि० गृहस्थानां । CC₁

•विक्रयः । २) M सेवावृत्तिं विना । CC₁ नाश्रयं पार्थिवं विदुः ।

३) AG om. ये । CC₁ वैजात्वादि० । LO महोत्सहात्रो० । MM₁H

ये च मर्त्याः । ४) CC₁ मिथ्या statt भिक्षा । L •भरणं । M

•मर । H •मरणा । MM₁H भिक्षां । विनिर्दिशेत् । ५) ALOMM₁HG

om. रोगैः । ६) LOAG om. सर्पाः । MM₁H सर्पवाघ्रगजादीनां

[H •न] ये नश्यति [H याति] वशं [H स्ववशं] नराः [M सपवाघ्रं ।]

तेषां नृपवशीकारो नैव लोकेतिदुष्करः ॥ ७) AG om. राजान-

मेव० । LO om. तथा च । CC₁ om. च । पति परोन्नित्वं ।

१०) MM₁H चन्दनो । MM₁ निवर्धते । ११) ALOG om. धव-

ला० । १२) MM₁H सदा रमाशु । १३) LO om. तस्मात् । C

राजा । LO राशी । ततो ऽस्मिन्संदेहे । L मा विषीद् । om. O.

१५) ALOMM₁HG om. राजग्रहे० ।

संदिग्धमनसां राज्ञां प्रधानाः संशयच्छिदः ।

ततो हे तात स्थिरीभव । मत्सहस्रनोत्तरं राज्ञः पुरतो मयाभिधे-
मिति । स्नाहि भुङ्क्तु । ततः स एवं कृत्वा राज्ञो ऽयतो गत्वा सर्वं
निवेद्यामास । नृपो ऽपि तुष्टस्तामाब्रुहाव । सा आशीर्वादं दत्त्वा
राजानमब्रवीत् । राज्ञ्या मुधा विप्रान्विडम्बय । किं त्वया एवंविधं ५
मत्स्थानां हास्यं दृष्टं श्रुतं वा । कथं मामवलाजने पृच्छन्न विलज्जसे ।
यतः । इतरो ऽपि न सामान्यो नृपतिर्दिव्यरूपभृत् ।

त्वं पुनर्विक्रमादित्यो यथार्थोऽसि परंतप ॥

उक्तं च । इन्द्रात्प्रभुत्वं ज्वलनात्प्रतापं क्रोधं यमाद्विश्ववणाच्च वित्तम् ।

सत्त्वस्थिरे रामजनार्दनाभ्यामादाय राज्ञः क्रियते शरीरम् ॥ १०

तथा च भारते ।

मा वृकोदर पादेन एकादशचमूपतिम् ।

पञ्चानामपि यो भर्ता नासाप्रकृतिमानिनी (?) ॥

स्वामिन्बन्धं न त्वं स्वयमेव विचारयसि । यतस्त्वमेव सर्वसंशयच्छेत्ता ।

अथान्येभ्यश्चेत् श्रोतुं कीतुकं तर्हि शृणु ।

१५

२) LO om. ततो । O om. हे । L स्थिरी । O स्थिरे । LO वि-
धेयं । ३) CC₁ आहि भुञ्च । ४) CC₁ तुष्टात्ताब्रुहाव [C₁ °ब्रु-
हाव] । LO दत्ताशीर्वादा । ५) CC₁ °ब्रवीदिति । om. विप्रान् ।
LO त्वयैवंविधं हास्यं मत्स्थानां । ६) O om. वा । CC₁ सामव-
लाजने पृच्छन्निलज्जसे । ७) CC₁ °रूपभृक् । ८) CC₁ LO पर-
तपः । AMM₁ HG om. इतरो° । ९) O पंचमी वालपंडिताकथा
उक्तं च वगवत्करवंडानां गृहीत्वा प्रथममावरं धृत्वा रासभमूषेण
देवनङ्गरः धृतः statt उक्तं च । CC₁ कौपं यमात् । L क्रोधं हराद् ।
AMM₁ H om. इन्द्रा° । ११) om. LO. १२) LOAMM₁ HG om.
मा वृकोदर° । १३) CC₁ पञ्चानामपि यो भर्ता नासाप्रकृतिमा-
निनी । १४) LO विचारयसे यतस्त्वं स्वयमेव सर्वं । १५) LO
अथान्यवाचाकीतुकं तर्हि शृणु । CC₁ तद्विशृणु ।

इयं राज्ञी न स्पृशति ह्यस्मात्कस्यान्महासती ।

पुरुषास्त्रानतो राजन् हसिताः शफरा ध्रुवम् ।

परिभावस्त्वया राजन् श्लोकार्थो ऽयं सदा हृदि ।

मूढधीरन्वया देव यदि पृच्छसि मां पुनः ॥

५ राजनृपपत्न्याः सूर्यमपश्यन्वास्तत्कथमसतीलशङ्का स्यात् ।

श्लोकार्थे प्रसुतार्थे च मत्स्यानां हसनं बुधाः ।

स नृपा न विजानन्ति अपि सर्वार्थकोविदाः ॥

ततः सदो मूढं दृष्ट्वा बालपण्डिता उत्थाय ययौ । शुको ऽप्याह ।

अहं प्रातः कथयिष्ये । इति कीरोक्तिं श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

१०

इति शुकसप्तती पञ्चमी कथा ॥ ५ ॥

अथापरस्मिन्निवसे प्रभावती शुकं प्राह । शुक स मत्स्यहास्यवति-
करो राज्ञा ज्ञातो न वेति । शुक आह । स नृपः श्लोकार्थमजानन्न
विद्वां जेभे ।

१) CC₁O om. इयं । CC₁ राज्ञी स्पृशति नो मत्स्याद्या कापि
महासती° । L °ह्यस्मात्कापि महासती । O राज्ञी न स्पृशत्स्मा-
न्यजानपि महासती । MM₁H राज्ञी नाह [H नाह] स्पृशत्स्मात्-
स्यानपि महासती । २) O om. शफरा । MM₁ °नसतू शफरी
ध्रुवं । H °शरीरं च असत् ध्रुवं । A om. इयं° । ३) CC₁ श्लोका-
धार्वा सदा । ४) CC₁ पृच्छति । AMM₁H om. परिभाव° ।
५) CC₁ सूर्यमपश्यतस्तत्कथमसती° । L राजपत्न्यो ह्यसूर्यं पश्चास्त-
त्कथ° । O राजपुत्रो ऽसूर्यं पश्चास्तत्कथ° । °शकं । ६) AMM₁H
om. श्लोकार्थे° । ७) CC₁ °कोविदः । LO °शब्दार्थकोविदाः ।
८) CC₁ तत्सदो । LO ततः सदः संशयमापन्नं दृष्ट्वा । ९) C₁ om.
इति । CC₁ कीरोक्तिं । मुग्धा प्रभावती । १०) CC₁ इति वा-
लपण्डितकथा पञ्चमी । LO om. इति° । ११) CC₁ om. अथा ।
अपरस्मि° । LO प्रत्याह । om. स । CC₁ om. हास्य । १२) CC₁
राजा । LO कथं ज्ञातः । O nur यः । LO om. शुक आह । CC₁ om. स ।

उक्तं च । निद्रा भद्रे कुतस्तेषां ये ऋणव्याधिपीडिताः ।

अविधेयकलचाद्य ये चान्ये छतवैरिणः ॥

राजा निद्राभावे कष्टेन निशां नीत्वा प्रातर्बालपण्डितामाकार्यं ग्राह ।

बालिके द्योकार्थो न ज्ञातो मया । तस्मात्तत्सहास्यकारणं निवेदय ।

सा साह । राज्ञां मा पृच्छ ।

4

यतः । पद्यान्तापो ऽव भविता भार्याया वणिजो यथा ।

आयहेण छतः पत्नी मण्डकागमने प्रति ॥

राजा । कथमेतत् । शुकः । अस्त्यव जयन्ती नाम नगरी । तव

वणिक्पुत्रः सुमतिर्नाम । तस्य प्रिया पद्मिनी नाम । तस्य च वणिजः

पुण्ड्रव्याघ्रने चीराम् । स च जनैः परित्यक्तः । यतो जनो धनमिवः । 90

उक्तं च । यस्यार्थास्तस्य मित्राणि यस्यार्थास्तस्य बान्धवाः ।

१) MM_1H गुरुव्याधि° । २) CC_1 °कलचाणां । A °कलचांश्च । MM_1H अस्वाधीनकलचा $[M_1$ आ°] ये $[M_1$ वै] ये $[H$ वैर्] जि-
ताश्च न वैरिणाः $[M_1$ वैरिणः] । LO add अट्ट महीपत्ति $[O$ °पत्ति]
निद्रं न लहन्ति पावासुत वाहिउ $[O$ वाहिउ] अं च तं च अमरि-
सुवेहेतउ $[O$ अमरीसुवहंतउ] नियकलत्तवित्तोहिउ $[O$ °होहिउ]
परकलत्त $[O$ °कमलत्त] जो न $[O$ रन] आसउत्तउ $[O$ आसत] वि-
ज्जाकंखिउ $[°कंखिलउ]$ धणरहिउ निय $[O$ नीज्य] सयणिहि $[O$ स-
यणीहि] परिचतु $[O$ °तु] आयहअउह निद्रं कउ जाव $[O$ अहनि-
जाउजाव] न कज्जसमत्स्य $[O$ °मत्स्य] । ३) L om. राजा—पृच्छ ।
 CC_1 om. निशां । om. प्रातरु । O बाल । ४) O om. मया ।
om. तस्मात्तस्य । ५) O साह । राजन्ना मां । ६) AMM_1H om. पद्या-
न्तापो° । CC_1 कुतः statt यतः । L भवतो । ७) CC_1 कुतः ।
 C_1 °गमने । ८) CC_1 om. राजा । om. शुकः । LO om. राजा—
शुकः । om. अच । MM_1 उज्जनी । H उज्जैन । G $Uḁḁḁayivṇ$.
LO पुरी । CC_1 °नीमा । L सुमतिनामा । ९) LO om.
नाम । CC_1 om. च । १०) CC_1 जनैश्च त्यक्तः । यतो ऽधनो न
मिवं । LO om. स च ।

यस्यार्थाः स पुमांल्लोके यस्यार्थाः स च पण्डितः ॥

तथा च भारते ।

जीवनो ऽपि मृताः पञ्च श्रूयन्ते किल भारत ।

दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥

५ तथा च । इह लोके हि धनिनां परो ऽपि स्वजनायते ।

स्वजनो ऽपि दरिद्राणां तत्त्वणादुर्जनायते ॥

सो ऽपि च तृणकाष्ठादिकमानीय पुरीमध्ये विक्रीणाति । अन्यदा
अनेन तृणकाष्ठादिकं किमपि वने न प्राप्तम् । दृढकाष्ठमयो ऽपि वि-
घ्नविनायकः प्राप्तः । ततश्चिन्तितम् । किमसौ मम विधास्यति ।

१० उक्तं च । बुभुक्षितः किं न करोति पापं जीणा नरा निःकरणा भवन्ति ।

प्राणार्थमेते हि समाचरन्ति मतं सतां यत्र मतं तदेयाम् ॥

१) MM₁H zweimal यस्यार्थः । LO स च जीवति । O add
त्वजंति मिचाणी धनैर्विहिनः । २) CC₁ इत्यादिः तथा° । LO
om. च । ३) CC₁ श्रूयते । L श्रूयते । O om. श्रूयन्ते — धनिनां ।
H श्रूयतां । CC₁LO भारते । om. G. ४) CC₁A दरिद्रो । जी-
वनो° und दरिद्रो° umgestellt in A. ५) LO om. तथा च ।
CC₁ ऽपि für हि । AMM₁H om. इह लोके° । CC₁ add पूज्यते
यदि पूज्यो ऽपि इत्यादि । A add No. 4160 von Böhtlingk's Ind.
Spr. ७) CC₁ om. च । LO तृणकाष्ठादीनि समानीय तेन वनमध्ये
तृण° । ८) CC₁ om. न । LO दृष्टः काष्ठमयो° । C₁ om. ऽपि ।
९) O om. मम । LO करिष्यति । १०) CC₁ विभुक्षितः । O om.
न । CC₁ जना । P निष्करणा । L vor बुभुक्षितः — त्वजेत्बुधात्ता
महिलापि पुंवं खादेत्बुधात्ता मुजगी स्वमंड । ११) CC₁L om.
प्राणा° । A प्राणार्थामने° । सतीयत्र चतां च तेषां । P प्रा-
णार्थमन्ते° । यत्र मत तेषां । MM₁H om. बुभुक्षितः° । CC₁
आस्त्राहि भद्रे प्रियदर्शनस्य न गङ्गदत्तः पुनरेति कूपम् statt
प्राणा° ।

यावत्स तस्मै विनायकस्मै पाटनायोत्तिष्ठति तावत्तुष्टः सन् जगाद ।
अहं तव प्रतिदिनं पञ्च पञ्च मण्डकान्दास्ये खण्डघृतयुतान् । ममालये
प्रातर्यायाः । परं कस्मापि इदं रहस्यं न कथनीयम् । कथिते तु
मद्वचो वितथं भविष्यति । सो ऽपि च तथेति प्रतिपद्य नित्यं मण्ड-
कपञ्चकं भार्याया चर्पयति । तद्वैव मण्डकपञ्चकं घृतखण्डयुक्तमादाय ५
तद्वार्या निजकुटुम्बं तृप्तीकरोति । नित्यं च तावन्मण्डकान् गोचिणां
गृहे वाहयामास । निजसखा मन्दोदर्यासृप्यर्थं नित्यं प्राहिणोत् ।
अन्यदा सा सखी तां पप्रच्छ । पत्न्यपि मण्डकागमनमिदं न जानाति ।

१) LO om. स । P om. विनायकस्मै । CC₁ विनायकस्मा ।
L °त्तिष्ठेत् । LO तावद्दिनायकस्तुष्टो जगाद । २) CC₁ om.
तव । LO प्रति° तव । मंडकपंचकं । CC₁ मोदकान् । °सु-
तान् । PLO om. खण्ड° । CC₁ ममालयात् । LO ममालये प्रा-
तर्याह्यं । P मम आलये प्राप्ताः प्रातर्याह्या । ३) P परं पि ।
CC₁ कथं । कथिते च । P कथितां च । ४) L मद्वचो निष्पत्ती° ।
O निष्पत्तनी° । CC₁ om. तथेति प्रतिपद्य । LO तथा प्र° । CC₁
मोदक° । P स सुमति वनिक् नित्य° । ५) P भार्यास्यै समर्पयति । CC₁
तद्वैवकं । P तद्वैविकं । CC₁ मोदक° । LO खंडामृतसंयुतं [O °घृत°]
समादाय । ६) LO om. तद्वार्या । P °सहितमादाय निजकुम्भि-
तृप्तीचकार । CC₁ °युक्तमादाय नित्यं च तद्वार्या गोचिणां गृहे
लाहयामास । LO om. नित्यं च । तद्वार्या तावन्मण्डकान् गोचिणां
वाहयामास [O लाहयामास] । P नित्यञ्च तद्वार्या प्रियदर्शनसंके-
तगृह वाहयामास तावन्मण्डकान् गोपिनो गृहे वाहयामास । ७) LO
तृप्तिपर्यन्तान्नित्यं प्राहिणोति । P तृप्तिपर्यन्तं नित्यं प्राहिणोत् । ८) LO
om. सा । P अन्येदा सा सखीं पप्रच्छे । C मोदका° । LOP
मंडकागमननिदानं । CC₁ कथं कस्मादिति किं समाचष्टे, P कथं
स्मादिति किं साचावष्टेत hinter जानाति ।

ततस्तस्याः पुरः सा सखी कपटाव्रूते । सखि यदि त्वं मम पुरतो
गुह्यं न कथयसि तत्कः स्नेहः ।

उक्तं च । ददाति प्रतिगृह्णाति गुह्यमाख्याति पृच्छति ।

भुङ्क्ते भोजयति चैव षट्विधं प्रीतिलक्षणम् ।

५ ततः पद्मिन्वाह । मदीयः पतिरिदं गुह्यं ममाग्रे कथमपि न ब्रूते
मया शतशः पृष्टो ऽपि । तयोक्तम् । तर्हि त्वदीयं जीवितं रूपं यौ-
वनं सर्वमपि निरर्थकमेव यदिदं नाज्ञायि । ततः पद्मिनी पतिं
पृच्छति । कथं मण्डकप्राप्तिः । पतिराह । विधेः प्रसादात् ।

उक्तं च । द्वीपादन्यस्मादपि मध्यादपि जलनिधेर्दिशो ऽप्यन्तात् ।

१० आनीय झटिति घटयति विधिरभिमतमभिमुखीभूतः ॥

किं च । वृत्तामस्य करण्डपिण्डततनोर्ज्ञानेन्द्रियस्य लुधा
हृत्वाखुर्विवरं स्वयं निपतितो नक्तं मुखे भोगिनः ।

तृप्तस्तपिश्रितेन सत्वरमसौ तेनैव यातः यथा

१) CC₁ om. सा । L ततः सा सखी तस्याः कपटेन । O om.
सखी — विधेः प्रसा । P ततस्तस्याः पुरस्त्री । om. सा सखी । CC₁
यदि सखि त्वं मे न गुप्तं कथयसि । L सखि त्वं यदि । P सखि
त्वं यदि न मया कं कथयसि । २) L(O) om. तत्कः स्नेहः ।
P तत्कः स्नेहः । ३) L(O)MM₁H om. ददाति° । CC₁ जल्पति
für पृच्छति । ४) CC₁ भंक्ते भुञ्जापयति च षट्विधिः° [C₁° विधि]
P भोजयते । ५) P मम पति° । कथ° ममाग्रे । ६) P पृष्टः ।
CC₁ om. मया — ऽपि । L(O) om. ततः — तयोक्तम् । L(O) रूपं जी-
वितं° । P रूपयौवनमपि । ७) P om. सर्वमपि । L(O) om. एव ।
मयेदं नाज्ञायि । P इदमपि नो ज्ञापितं । ८) CC₁L(O) om. कथं
म° । P कथं प्राप्तिः । L(O) प्रसादतः । ९) A वारिधेर्दिशो ।
LOMM₁HG om. द्वीपा° । ११) P भपाशस्य करण्ड° । ज्ञाने° ।
१२) P हृत्वाखु° । १३) CC₁P यातो यथा ।

स्वस्त्रास्तिष्ठत दैवमेव हि नृणां वृद्धौ वधे कारणम् ॥

यदा न कथयति तदानशनं चक्रे । पतिराह । अस्मिन्कथिते महती
हानिः पश्चात्तापश्च भविष्यति । एवं बोधितापि सा यावन्नायहं मु-
ञ्चति तदा तेन दैवोपहतचित्तेन कथितम् ।

उक्तं च । यस्य देवाः प्रयच्छन्ति पुण्याय पराभवम् ।

4

बुद्धिं तस्मापकर्षन्ति न स वेत्त्यात्मनो हितम् ॥

तेन च राजन्विक्रमार्कं बुद्धिमुक्तेन गुह्यं कीर्तितम् । यतो हीनपुण्यो
बुद्ध्या मुच्यते ।

उक्तं च । रामो हेममृगं न वेत्ति नङ्गयो याने युनक्ति द्विजा-

न्विप्रदेव सवत्सधेनुहरणे जाता मतिश्चार्जुने ।

90

ब्रूते भ्रातृचतुष्टयं च महिषीं धर्मात्मजो दत्तवा-

न्मायः सत्पुरुषो ऽप्यनर्थसमये बुद्ध्या परित्यज्यते ॥

सा च पतिमुखात् श्रुत्वा सखीपुरो जगाद । तथा चात्मपतिः कुठा-

- १) CC₁ °स्तिष्ठन्तु । A °स्तिष्ठतु । P स्वस्त्रा तिष्ठत । CC₁ चा-
कुलाः, A चाकुलं für कारणम् । LOMM₁ HG om. चतुर्वामसः ।
२) LO पश्चिन्वाह यदि [O यदा] न कथयसि तदा अनशनं [O
नसनं] करिष्यामि । P यदि न कथयति तदा अन्नशनं चक्रे ।
३) P पश्चात्तापो भ° । प्रबोधिता । CC₁ P om. अपि । LO °पि
कदायहं न मुच्यते । P स न आयहं । ४) LO om. तदा । P
तेनैव । LO दैवोपहतेन । ५) L यस्मिन्देवाः । ६) H सिद्धिं ।
P तस्माः प्र° । H स वत्तात्मनो रथं । ७) LO om. तेन च ।
राजन्बुद्धिमुक्तेनोक्तं । P विक्रमा । L हीनपुण्याः । OP हीनपुण्या ।
८) LO मुच्यते । ९) O om. उक्तं च । MM₁ H om. रामो° । LO
पौलस्त्यः कथमन्यदारहरणे दीर्घं न विज्ञातवान्° । P भुनक्ति ।
१०) CC₁ विप्रदेशवशात्सधेनु° । P मतिश्चार्जुनः । ११) A स
महिषी । P महोषी । १२) P विनाशसमये । परित्यजेत् । १३) P
सा न पत्न्युत्काशात्तत् कृत्वा सखीपुरो जगाद कथितवती । CC₁
तथा स्वपतिः । LO तथा सखा आत्मपतिः । P भयाव्यात्मपति प्रे°
कुठारहस्तं । LO om. कु° ।

रहस्यः प्रेषितो विनायकपात्रे । सो ऽपि पद्मिनीपतिश्च प्रातस्तत्र
 जगाम । विनायको ऽपि तौ द्वावपि मयूरवन्ध्वीवन्धयामास । सो ऽपि
 च पद्मिनीपतिरुक्तः । रे त्वदीय एवायमनर्थः । ततस्त्वथेव दण्डो
 युज्यते । ततः सखीपतिर्यथाचे । तान्पञ्च मण्डकान्तस्त्री स प्रददी ।
 ५ तौ द्वावपि स्त्रं स्त्रं गृहं जग्मतुः । ततः पत्न्या पद्मिनी जल्पिता ।
 त्वया ते पञ्चापि मण्डका चक्षाकं स्फेदिताः एतस्म्य द्वापिताः । पञ्चा-
 त्तापं च कुर्वते । ततस्त्वमपि राजेन्द्र मां मा पृच्छ । तव पञ्चात्तापो
 भविष्यति । इदं श्लोकं स्वयमेव विचिन्तय । इति कथयित्वा बाल-
 पण्डिता उत्थाय स्वगृहं गता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥
 १० इति मुकसप्तती षष्ठमी कथा ॥ ६ ॥

१) CC₁ °पार्श्वम् । LOP om. च । L add उक्तः । २) O om.
 ती । CC₁ मयूरपात्री° । P तं मयूरेर्वन्ध्वीवन्धयामास । LO पद्मि-
 नीपतिरुक्तः für सो ऽपि च प° । P स पद्मिन्या उक्त । CC₁ om.
 सो ऽपि च । ३) CC₁ पद्मिन्याः पतिमाह त्वदीय एवायं दीयः
 त्वथेव° । LO तवैव दण्डो । P स पद्मिन्या उक्त त्वदीय एव अय-
 मनर्थः ततस्त एवं दण्डो युक्तः । ४) CC₁P om. सखी° — जल्पिता ।
 O तस्मै तेन प्रदत्ता । ५) O om. तौ । L °द्वावपि रुष्टरिष्टौ । LO
 om. ततः । ६) LO om. ते पञ्चापि । L फेदिता । O पेदिता ।
 LO एतस्मै । P °मण्डकाय तस्मै द्वापिः । ७) LO om. च । L कुर्वते ।
 P स पञ्चात्तापं कुर्वते । LO om. ततस्त्वमपि । राजन्त्वमपि मा
 पृच्छ तद्वत्पञ्चात्तापो भविता । G मा मा । P तत्त्वमपि हे रा-
 ज्ञ्या मां पृच्छ पञ्चात्तापो भविष्यति । ८) CC₁ इति मण्डकान-
 मनकथा für इदं श्लो° । P इति श्लो° । LO एवमुक्ता । P इत्यु-
 क्ता । CC₁ om. बाल° उत्थाय । ९) LO om. उत्थाय । om
 स्वगृहं । P गृहं । LOP जगाम । CC₁ om. इति कथां । LO om.
 इति — कथा । P om. इति — सुप्ता । १०) CC₁ om. इति° ।
 P षष्ठमकथासंग्रहः ।

अन्यस्मिन्दिने प्रभावती शुक्ं पप्रच्छ । कीर पुनस्तस्यहास्यकारणं
राज्ञा श्रुतं न वा । शुक्ः प्राह । प्रातः पुनर्वालपण्डितामाकार-
यित्वा राजा प्राह । किं तस्यहास्यकारणम् । ब्रूहि शीघ्रं वा-
लिके । सा चाह ।

देवायहो न कर्तव्यः पद्मात्तापो भविष्यति ।

4

स्वगिकासक्तचित्तस्य विप्रस्त्राभूत्पुरा यथा ।

अस्ति धरणीतले वत्सोननाम पट्टनम् । तत्र वीरास्त्रो राजा । तत्र
च केशवो नाम ब्राह्मणः । तेन कदाचिदिति चिन्तितम् । यदहं पि-
तृधनं न भोक्षे ।

१) LO राजान्यदा पृच्छति वालपण्डिता ब्रूते । P अन्येहि प्रभा-
वति शुक्ं प्रपच्छ अग्रे कीदृशी वार्त्ता शुक्ः प्राह राजा यदा
पृच्छति तस्यहास्यकारणं कथय वाले वालपण्डिता ब्रूते । २) CC₁
पुनर्वलिमण्डितामा° । ४) LOMM, HG om. देवा° । LOP निर्वन्धि-
नामुना देव रतिः प्रीतिश्च ते नहि । भविष्यति द्विजस्त्रेव सिंदुर
स्वगिरीं यथा [O भविता इदं स्त्रोत्रस्त्रेव सींदुरस्वगिरं यथा । P
°स्वगिकां सिंदूरं यथा] dann LO wie folgt: राजा । रतिः प्रीतिश्च
को भेद [O भेदः] इत्याह । मनीनुकूलेष्वात्मनः [O मनोनु°] सुखा-
नुभावो रतिः । रतिरेवातिरिक्ता संपृक्ता प्रयोजना प्रीतिः । अस्ति
धरणी° [O प्रीतिः सप्तती सींदूरककथा] । P राजाह रतिः प्री-
तिश्च को विशेषकश्च स द्विज । वालपण्डिताप्याह । मनोनुकूले चा-
त्मानमुखानुभावो रतिः । रतिरेवातिसंपृक्तप्रयोजना प्रीतिः शृणु ।
अस्ति° । A वचस्तत्र प्रयोक्तव्यं यद्योक्तं लभते फलं । स्वायी भवति
चान्यं तं रागः शुकु पाटमया । MM₁H beginnen: पुंसः स्त्रियो रति
प्रीतिरधिका वर्तते खलु । एतच्चेद्विष्यि तत्त्वेदं [M तत्त्वेदं] यासि त्वं
ब्राह्मणो यथा । ७) CC₁ एकस्मिन् यामे एको ब्राह्मणः प्रतिवसति
तेन° । P चत्साम् । MM₁ वच्छोजन । H मच्छीजन । G *Bara-
varta*. LO पत्तनं । Cf. Götting. gel. Anz. 1884, p. 303, Anm. 4.
P वीराभिधानो । H वीरसेन । G hat diesen Namen nicht.
O नाम statt राजा । ८) LOP om. च । ९) O om. न ।

उक्तं च । उत्तमाः स्वगुणैः स्थाता मध्यमाश्च पितुर्गुणैः ।

अधमा मातुलैः स्थाता अमुरैश्चाधमाधमाः ॥

किं च । पिश्रर विडत्तइ दबडइ चड्डिरि को ण करेइ ।

सरं विडवइ सरं भोजइइ विरला जणणि जणेइ ॥

५ इत्यवधार्य स मेदिन्यां वभाम देवतीर्थम्मशाननगरेषु धनार्थम् ।

अन्यदा स निर्जने प्रदेशे प्रसिद्धे शिवचत्वरे करालायाः स्मशाने च

परिभ्रम्य परित्रान्तः कपिलकमठमपश्यत् । तत्र च पर्यङ्कासनस्थं ता-

पसं ददर्श । स च विप्रस्तस्याग्रे कृताञ्जलिपुटस्तस्थौ । तापसो ध्यानं

शनैर्मुक्ता एवमुक्तवान् ।

१) A मध्यमा पितृवांधवैः । २) MM₁H मातुलस्यापि अमुर-

रस्त्राध० । CC₁ अमुरे० । A स्वमुरे० । L om. उत्तमाः । ३) LO

यतः für किं च । P अन्यच्च । CC₁ पिश्ररि विडत्तइ दबडइ ।

ठिड्डिरिको न करेइ सरं विडवइ सरं भोग [C₁ भोगवइ] विराला

जणणि जणेइ [C₁ जनोइ] ॥ LO पिश्ररि चिडत्तइ दबडइ [O इदं

पीयरी विदत्तइ दबडइ] वड्डिरिको [O वहीरीको] न करेइ [O

करोइ] सरं विडवइ [O सरं विदव] सरं विदवइ [O द्रवइ] वि-

रला जणणि [O जणइ] जणेइ ॥ P वश्रर विधत्ते हि उम्मदुहिठि-

ठिरिको णा करइ । सरं विदवइ सरं विलोत्ता जानणि जणेइ ॥

उल्ल० ॥ अजणणिधन पाये कह को ण हि भोग कर । सरं वि-

दवइ सरं विरलशो जन अप्यगुणे जो जग कित्ति मइइ । जनकज-

ननिधनं प्राप्य कोणभोगं करोति विरलः । स जन आपगुणैर्यो ज-

गत्कीर्त्त्या पूरयति ॥ AMM₁HG haben den Prakrt-Vers nicht.

४) LO विचिंत्य । P इत्यविधार्यं । LOP om. स । L भूमि ।

O भूमौ । P मेदिनी । L *नगरारामेषु । O *नगरामेषु । P देव-

तीर्थे स्मशाने नगरे । LO धनार्थी । P धर्म्मार्थी । ६) L निर्जले ।

O निर्जलप्रदे । L प्रदेशे प्रदेशे । CC₁ शिवचत्वे । P प्रसिद्धशिवचरे ।

परिभ्रामपरित्रातः । ७) P कापिकमपश्यत् । L कापालिकमठ० ।

O कालीकमपश्यत् । CC₁ LO om. च । P om. तत्र च — एवमुक्त-

वान् । ८) CC₁ तत्र स विप्रस्त० [C₁ *विप्रः त०] । LO om. च ।

कृताञ्जलिस्त० । C₁ शनैः २ । LO ध्यानं विमुच्य ।

किं कस्य दीयते लोके वाचते को भवार्थवात् ।

असाध्यं साध्यते कस्य काले ऽस्मिन्नतिथेरहो ।

ततः स ब्राह्मण ऊर्ध्ववाङ्मर्गाद् । तवाहमतिधिर्धनार्थी । तापसो
ऽपि तं विप्रमल्पयाचकं दृष्ट्वा मनसि दुःखीबभूव ।

उक्तं च । लोकार्थप्रार्थनान्दीनान्दृष्टोदारान्हि याचकान् ।

4

खिद्यन्ते ऽतीव मनसि अपि प्राणप्रदायिनः ।

किं च । अहिङ्गश्चो वि अ विवश्वा करेद् सुख्यो परस्व उपकारं ।

ओलेद् अणदायं चन्दनतरुश्चो सहस्रखण्डो वि ।

१) L शयते को । P भवानपि । २) P केन für कस्य ।

AMM₁H om. किं कस्य० । ३) C₁ तदाहम् । ४) CC₁ om. तं ।
विप्रं याचकं । P दृष्ट्वा याचकं । O om. दुःखी० — मनसि अपि ।

५) LOP om. उक्तं च । CC₁ ०प्रार्थनादी० । CC₁LO ०दारा ।

६) CC₁ खिद्यन्ते । O प्राणः । P लोकार्थनादिनो दृष्ट्वा दूरेपि या-
चकान् । खिद्यन्ते ते स्वमनसि येषु प्राणप्रदायिना । AMM₁HG om.

लोकार्थं० । ७) P उक्तं च । L किंचियमितं च धरामि तं च धरा-
मुह वणिगो विश्वं पल्लमाणसा । अप्यानकेवचिय अहं लङ्गडकडकन्ह ॥

O किंचिय मीचं च धरामुह वणिगो विश्वं पल्लमाणसा । अप्यानके-
वतंचीप अहं लङ्गडकडकन्ह ॥ P किणियमिचक्षराम हि वलिनं उज्ज-

गत्वमानस अप्यानकेवलविपहविलहडी चिह्ना ॥ किञ्च ॥ तावत्त्व-
त्यणोदुण्णदावणवज्जिनेकस । असंसमिचणदृही विहरिचं सुरपुत्तणा ॥

अहिङ्गश्चो विश्वं विवश्वा करेद् स्वख्यो परस्व उपकारं । आनेद्
त्यन्नदायं चन्दनतरुश्चो सहस्रखण्डो वि । अभिभूतोपि विपदा करोति

सुजनः परस्व उपकारं । अपनयत्वत्यतापं चन्दनतरुः सहस्रखण्डोपि ।

CC₁AMM₁HG om. अहिङ्गश्चो० ।

ततो योगीन्द्र यदा त्वमेतत्स्पर्शनं करिष्यसि तदा हेमः पञ्चशतानि
नित्यं दास्यतीत्युक्ता विप्राय पर्यङ्कीकृतं सिन्दूरमर्पयामास । उक्तञ्च ।
एतत्त्वयान्यस्मै न दातव्यं न कथनीयं च । अन्यथा मम समीपे व्या-
वृत्य समेष्यति । तदर्पितं यदा स द्विजः प्रातः स्पृशति तदा सुवर्ण-
पञ्चशतपञ्चकं ददाति । स च रत्नावतीं पुरीं गतः । तत्र स्त्रगिकां नाम
वेश्यां नित्यं कामयते । सा च तद्द्रव्यागमनं न जानाति । कुट्टिनी
पृच्छति । हस्ते एष विप्रः किमपि व्यवसायादिकं न विधत्ते । परं
द्रव्यं कुतो ऽस्माकं वितरति कस्माद्विलसतीति । ततो वेश्या तं पृच्छ-
ति । स विप्रः सर्वथा न कथयति । ततो वेश्या स्वकलया भक्त्या

१) CC₁ ततो योगीन्द्रो हेमः पञ्चशतानि दास्यति विप्राय
इत्युक्ता पर्यङ्की° । L ततः स यो° । O ततः स यो° हेमः पञ्च-
शतीं नित्यमेव दास्यतीत्युक्ता पर्यङ्कीकृतमुदकमर्पयामास । L तदा
इदं हेमः पञ्चशती° । P ततः स योगीन्द्रोपि प्राह एतत्सिन्दूरं अर्प्य-
यामास परं एतन्नान्यस्मै दातव्यं अन्यथा मां समेष्यति इत्युक्ता अर्पितं
यदासी स द्विजः सिन्दूरं स्पृशति तदा हस्ते सुवर्णपञ्चकं ददाति ।
२) LO om. विप्राय । °सिन्दुरकं । L तस्मै ददौ । LO om.
उक्तञ्च । ३) C₁ om. च । ४) LO सोपि यदा तत्स्पृशति° । O
भणिपञ्चपरमेतन्नान्यस्मै दातव्यं अन्यथा मम समीपमागमीष्यति यदा
च स द्विजः प्रातः सिन्दूरकं [CC₁ सिन्दूरं] स्पृशति । ५) P सा
च रत्नावतीपुरीमागतः । LO om. तत्र । LOP om. नाम । ६) CC₁
कामयति । P कायते । द्रव्यगमनं । O कुट्टिमिनी । LC₁ कुट्टिनीं ।
O कुतीनी । ७) P हे वाल । L एको, O एव für एष ।
LO कमपि । C₁ व्यवसादिकं । CC₁ विवते । LO कुहते । ८) CC₁
om. वितरति । LOP om. कुतो ऽस्माकं । O विलसति für वित-
रति । P वितरते । LOP कस्मादिति ततो वेश्या° । CC₁LOP
om. तं । P पृच्छति कुतो धनागमनं तेन तस्मै कथितं दम्बं च ततो
द्रव्याभावे कुट्टिन्या गृहान्निस्सारितः । ९) LO om. विप्रः । LO
om. सर्वथा । C वेश्या कलया च आरा° । C₁ वेश्याभवजा?
कलया च ।

चाराधितः । ततः पृष्ठः सन्वययामास यत्सिन्दुराद्रव्यागमः । तथा च सुप्तस्त्र सिन्दूरं गृहीतम् । ततो द्रव्याभावे कुट्टिन्या गृहान्निःकासितः ।

उक्तं च । विश्वासप्रतिपन्नानां वचने का विदग्धता ।

अङ्गमावह्य सुप्तं हि हन्तुं किं नाम पीरुषम् ॥

4

स विप्रस्तसिन्दूरमपञ्चन्यूत्कुर्वन्नाजद्वारं ययौ मुषितो ऽहमिति वदन् । ततो विवादः संजातः । कुट्टिन्याह ।

धूर्तो ऽसौ मत्मुतालुब्धो धनहीनो भवत्वसौ ।

मनोभवयह्यस्तो असमञ्जसमीदृशम् ॥

जनैर्गुणैरसंभावं राज्ञा कथं संभाव्यते ।

90

परं सत्यमिदं जातं सिन्दूरं धनदं यतः ॥

स च जनैर्वैदेशिको ऽयमिति ज्ञात्वा निर्वासितः । तच्च सिन्दूरं

१) LO om. ततः । LO तथा चान्वदा [O तथा तां चा°] प्रसुप्त स्त्रास्त्र सिंदुरकं नीतं । २) CC₁LO om. ततो । निद्राभावे । CC₁ om. कुट्टिन्या । LO om. गृहान् । ४) LO om. उक्तं च । CC₁O °प्रतिपन्नानां । P वचने का पिदग्धता । O °प्रन्नानां च चेनेका विदग्धताः । ५) CC₁ सुप्तानां । P सुप्तस्त्र । LAMM₁HG om. विश्वास° । A रोदयन्ति न रोदन्ति दुःखयन्ति न दुःखतः । मोहयन्ति न मुह्यन्ति स्त्रियः स्वार्थपरायणाः ॥ ६) LP om. स । LOP om. विप्रस् । CC₁LOP तदपञ्चन । P पञ्चटन्नाज° । CC₁ °हं वदत्वतः । ७) CC₁ om. ततो — धनहीनो भवत्वसौ । P विवादस्त-मृतः । ८) L °हीनो वदत्वदः । O वदः । ९) L °यस्तो ह्यसम° । O मनोभवयस्तो असम° । P °यस्त । AMM₁H om. धूर्तो° । १०) CC₁LO जनैरसंभावं राजभिः कथं । P राजा । ११) L सिंदुरकं । AMM₁H om. जनै° । १२) CC₁LO स च वैदेशिको जनैर्निर्वासितः [L निर्घाटितः । O निर्धारितः] । P °वैदेशिको । निर्घाटितः । LO सिंदुरकं ।

योगीन्द्रमेव ययौ । ततो राजन्विक्रमादित्य स्वगिकाप्रीतिनिबन्धना-
त्तेनाख्याति च सिन्दूरे स्वगिका नैव विप्रस्य बभूव न च सिन्दूरम् ।
एवं तवापि राजनृतिः प्रीतिश्च न भविष्यति । एवमुक्त्वा बालपण्डिता
गृहं जगाम । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति शुकसप्तमी सप्तमी कथा ॥ ७ ॥

अथापरेद्युः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुक उत्तरं ददौ । देवि बाल-
पण्डिता द्वितीये ऽह्नि संयाते राजानं प्राह । देव नाग्रहः कर्तुं युज्यते ।
यतः । राज्ञा नैवाग्रहः कार्यः शुभे वाशुभकर्मणि ।

तदङ्गानि हि भूतानि राज्ञां हि महती तनुः ॥

१०

आख्याति च तव मया वणिक्पुत्र्या यथाभवत् ।

न बहिर्न गृहं राजन्तथा ते ऽपि भविष्यति ॥

१) L योगीन्द्रपार्श्वे गतं । O om. योगीन्द्र° — L एवं ते रतिः ।
CC₁P om. राजन् । LO विक्रमार्क । LOP °प्रतिनिर्वंधात् । P स्वगि-
का प्रतिनिर्वंधात् गतं तस्यापि तेनाख्याति च सिन्दूरस्वगिकाया
नैव° । २) CC₁ सिन्दूरं । ३) CC₁ एवं तत्तथापि । L एवं ते
रतिः । P एवं तथापि । O om. न । C भवतः । C₁ भवति ।
P भविष्यति न । एवं कथयित्वा । ४) LO ययौ । L om. इति —
कथां । O वाणीपुत्रागृहज्यालनकथाष्टमी । CC₁ सिन्दूरकथां ।
५) CC₁ om. इति° । P °संयहः । ६) LOP om. अथा । CC₁
शुकः किमुत्तरं° । LO नृत् शुकः । P शुकः कथयति । ७) LO द्वि-
तीये दिने । CC₁ बालपण्डिताया द्वितीये । P गृहं जगाम तृती-
याह्नि । LOP om. संयाते । CC₁ om. राजानं । LOP रा-
जानमाह । CC₁ देव प्रग्रहं कर्तुं न यु° । ८) O om. यतः ।
९) L अनुगानि हि भूतानि । O तदनुगानि° । P तदनुग्रहनीभूता
राज्ञो° । LO राजा । १०) P मया तुभ्यं । ११) CC₁ तथा तेन ।
P तथा तव । Beide Strophen fehlen in AMM₁H. M [om. M₁H]
मिवं नास्ति गृहं नास्ति च ज्ञातं स्वमनोहितं । पञ्चात्माप्रीति यस्यापो
शुभमेव महाम ते ॥

राजा पृच्छति । कथमेतत् । बालपण्डिता प्राह । अस्ति पृथ्वीतले
चिपुरं नाम स्थानम् । तस्मिन्निविक्रमो नाम राजा । तत्र सुन्दरा-
भिधानो वणिक् । तद्वार्था सुभगा नाम अतीव कुलटा । सा च
भर्वा गृहान्निर्यान्ती प्रयत्नेन नियन्त्रिता । तां च निषन्त्रणात्पूर्वमेको
वणिग्यचगृहे स्थितः सकामामभवत् । यदा च बहिर्निर्गच्छन्ती पतिना ५
निवारिता तदा सखीं प्राह । सखि अद्य त्वया स मानवो यथा-
यतने आकारणीयः यथाहं तत्र गत्वा तं रमे । त्वया च मयि गता-
यां पञ्चादसद्गृहं ज्वालनीयं यथा गृहकार्यासक्तो जनो मां गतां न
जानाति । अचान्तरे अहं तं स्वेच्छया भुक्त्वा समुपागच्छामि । ततः
सखीवचनात्स पुमान्तवायातः । साथागता । तदा च गतायां तस्यां १०

१) CC₁ om. राजा पृच्छति । LO om. राजा — प्राह । P
ब्रूते । CC₁ LO om. अस्ति पृ० । २) LO om. तस्मिन् । P तत्र । AP
विक्रम । CC₁ P om. नाम । CC₁ सुन्दरो । P तत्र वनिकसुन्दरो
नाम । ३) LO om. नाम अतीव । P नात्रि । om. अतीव । LO
सा च [O add भर्त्ता] गृहाद्वहिर्यान्ती भर्वा प्र० नि० [O om. नि०]
४) P भर्त्तुगृहाद्वहिर्यान्ता प्रयत्नेनाभिमन्त्रिता । C यवनेन für प्रयत्नेन ।
C₁ प्रयत्न । P तां मन्त्रणापूर्वम् । LO om. तां च । ५) P *गृह ।
add तां । CC₁ तां स कामयामास । LO तां सकामा० । CC₁ P
om. च । LO बहिर्यान्ती । भर्वा । P पत्न्या । ६) CC₁ सखी । P
सखीञ्चाह । हे सखी । LO om. अद्य । om. मानवो । P पुरुष ।
७) O *यतनं । O om. आकारणीयः — यथायतनं । CC₁ om. अहं ।
L om. गत्वा तं । P रमे हं । om. तं । ८) L om. पञ्चाद् ।
*गृहानचलनीयं । गृहासक्तो । P शक्तो यं जनो । CC₁ om. जनो ।
L मामागतां । P गताम्वा कश्चित् जानाति । CC₁ add आगतां
च । ९) L om. अचान्तरे । यावद्दहं यदृच्छ्या तं । P तं पुरुषं
भुक्त्वा यद्* । CC₁ स्वेच्छया भुक्त्वा यदृच्छ्या । C₁ LP समाग-
च्छामि । CC₁ P om. ततः — तदा च । १०) LP om. गतायां
तस्यां सा ।

सा सखी तद्गृहं प्रज्वालितवती । स पुमान्प्रज्वलने कुतूहली यथा-
यतनं मुक्ता तत्रावलोकनाय गतः । सा च तत्र स्थितासमाप्तात्मप्रयो-
जना यावता गृहमागता तावता गृहं दग्धम् ।

न गृहं न वहिर्भूतं वणिक्कुप्या यथाभवत् ।

५ तथा तत्र महाराज भविष्यति मुनिश्चयम् ॥

अथ चेत् ज्ञातेन लोकार्थेन प्रयोजनं तदा कस्ये स्वयमेव ज्ञापयि-
ष्यामि । इत्युक्ता सा गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुप्ता ॥

इति शुकसप्तती अष्टमी कथा ॥ ८ ॥

अथापरेद्युः सविस्मया प्रभावती शुकं पृच्छति स्म । शुक किं विज्ञातं

१) L शोकसंयुक्ता गृहं ज्वालितवती । om. स । प्रज्वलद्गृहं दृष्ट्वा
यथा° मु° कुतूहली तत्राव° । P शोके संयुक्ता दग्धं गृहं तत्र तस्मि-
न्पुंसि आयाते कथिते च सख्या सा निर्व्वगाम सखी तदानीमेव
गृहां ज्वालितवती स पुमान् ज्वलनकुतूहली यत्ना° मुक्ता अवलोक-
नाय गतः । २) CC₁ om. तत्र । L स्थित्वा [om. O] LO तस्मादप-
प्रयोजना । P °समाप्तप्रयोजना । ३) CC₁ °प्रयोजना दग्धं गृहमाज-
गाम । LOP om. यावता । P गृहं जगाम दग्धे गृहं यता । LO
गृहमागता । ४) P वहिर्भूतं । वणिक्कुप्या । ५) P °राज स
भविष्यति निश्चितं । LO विनिश्चितं । AMM₁H om. न गृहं° ।
६) LO om. चेत् । P लोकार्थेन वा प्रयोजनं । कस्ये । LP ज्ञा-
स्वसि । O ज्ञास्वति । ७) LO अभिधाय । om. सा । P वाल-
पण्डिता । जगाम । C₁ गृहे । A तथा त्वमपि कस्याणि कुत
निद्रां सखीयुतां । श्रोतव्यं यन्पुनः प्रातः स्वयं ज्ञास्वति भूमिपः ॥
LOP प्रभावत्यपि कथा° । CLO सुष्वाप । ८) CC₁LO om. इति° ।
P °संग्रहः । ९) O असावपरेद्युः । LO प्र° सविस्मयात् ।
[O समीप्यया] P om. सविस्मया । LOP om. स्म । LO om. शुक ।
P हे शुक । LOP ज्ञातं ।

विक्रमार्केण मत्स्यहसनकारणम् । शुक्रः प्राह । देवि न किमपि राज्ञा
स्वयं ज्ञातम् । ततो राजा प्रातर्द्विजमुतामाह्वय वालपण्डितां प्राह ।
त्वया इत्युक्तं यत्त्वं स्वयमेव ज्ञास्वसि । मया तु किमपि न ज्ञातम् ।
वालपण्डिता प्राह । यदि राजन्नेवमपि मया कथ्यमानं न वेत्सि
ततः शृणु । पुण्यहासो नाम मन्त्री सर्वमन्त्रिणामग्रणीर्निर्दोषो गुप्तः । ५
किमिति नियन्त्रितो ऽस्ति । राजा प्राह । अन्वर्थो ऽयं पुण्यहासः ।
यतः । यदासौ मदीयायां संसदि हसति तदास्यास्यात्युप्यप्रकरो
निपतति । इयं च कथापरराज्यमण्डलेषु ख्याताभूत् । ततस्तैः प्रेषिताः
स्त्रीयपुमांसः कुतूहलान्वेषणाय । तेषु समायातेषु तेन न हसितं पुण्य-
प्रकरो ऽपि नाभूत् । इति कारणात् गुप्तिबन्धः । वालपण्डिता प्राह । १०

१) LO om. मत्स्य° — प्राह । L add न वेदम्यहं कारणं ।
LO om. प्राह । तदेवं देवि [O न चैदं देवि] L किमिति । P हे
देवि । २) LO स्वयमेव । L न [om. O] ज्ञातं । O विज्ञातं ।
P om. न । LOP om. प्रातर । CC₁ om. द्विजमुताम् । LO
आकार्यं । LOP om. वालपण्डितां । ३) LO त्वयोक्तं । P om.
यत् । LO om. एव । L ज्ञास्वसि । CC₁ न मया । om. तु ।
P मयापि । om. तु । O om. मया तु । LO om. किमपि । ४) L
प्रोवाच । O प्रोते । CC₁ यदि च । LO यदा । om. राजन् ।
LO जानासि । ५) LO तदा । LOP om. नाम । O मन्त्रीणामन्त्रि-
णीनि° । P om. मन्त्री सर्वं । CC₁ om. सर्व° । किमिति निर्दोषः
किमिति गुप्तः किमिति नि° । ६) P राजह । LO om. प्राह । LOP
om. अन्वर्थो ऽयं पुं यतः । P सो य पुण्यहासः यदासौ । ७) LO
मदीय । P सभायां । LOP तदास्व हास्यात् । LO पुण्योत्करो ।
८) LO om. च । वार्त्ता । अरातिमण्डलेषु चिरज्ञाताभवत् । P
om. पर । राज° । प्रेषितो स्त्रीपुमान्स । ९) LO स्वकीयाः ।
कुतूहलावलोकनाय । सभामायातेषु । CC₁ om. तेन । P अनेन
हसितं । १०) P ति माभूत् । P कारणा कृतबंधः । LO वालपं-
डिताह ।

केनापि कारणेन मन्त्रिणा न हसितम् । राजन्तत्कारणं त्वया ज्ञातं
न वा । राजा प्राह । मया किमपि न ज्ञातम् । बालपण्डिता
प्राह । तर्हि कथमिदं दण्डं कुर्वन्पापभाक् न भवसि ।

उक्तं च । धर्मेण राष्ट्रं विन्देत धर्मेणैवानुपालयेत् ।

५ धर्माच्छरणां याति राजा सर्वभयापहः ॥

यथा आर्यहासं मत्स्यहासकारणं पृच्छसि तथा तमपि पृच्छ हास-
कारणम् । स एवात्मीयहासस्य मत्स्यहासस्य च कारणं वक्ता । रा-
जापि तद्वचनात्पुष्पहासं मन्त्रिणं वस्त्रदानपूर्वं मन्त्रिपदे प्रतिष्ठाप्य
मत्स्यहासकारणं पप्रच्छ । मक्याह । यद्यपि गृहदुश्चरितमकथ्यम् ।

१० यतः । अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।

वचनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

- १) LO om. केनापि — प्राह । P om. राजन् । तत्त्वया ।
२) CC₁ om. प्राह । न ज्ञातं किमपि । P न च । om. मया किमपि ।
न ज्ञातः । CC₁ बालपण्डिता । ३) L इयं । LO add एव ।
P om. दण्डं । CC₁P om. न । CC₁L भवति । ४) P किं च ।
राज्यं । *पालयेत् । A *नुलेपयेत् । ५) P धर्मेण सञ्जनाराय
राज्यं सर्वभयापहः । A धर्मात् राजरक्षां । LOMM₁H om. धर्मेण ।
६) LO अथायं । P *त्वमहास्यं । om. मां । LP *हास्यं । CP
पृच्छति । LOP तदा । LO तमेव । P तमेव । L हास्यं । O
पुष्पहासं । L संपृच्छ । ७) LO स एव [O add स] हास्यकारणं
वक्ता । P स एवात्मीयहासमत्स्यकारणं वक्ता । CC₁ वक्ता । LO रा-
जा । ८) LOP पुष्पहासमन्त्रिणं । P वस्त्रदानपूर्वकं । LO संस्थाप्य ।
P प्रतिस्थाप्य । CC₁ प्रतिष्ठाप्यात्महास्य [O *हास्यस्य] कारणं ।
९) LO हास्यकारणं । P अवहास्यं । मन्त्री प्राह । LO न कथं ।
P न कथनीयं । १०) CC₁ उक्तं च यतः । P उक्तं च । L अर्थ-
नाशं । ११) P सञ्जनवापमानञ्च । प्रकाशयेत् । O om. अर्थनाशं ।
CC₁ add folgenden Vers: सिद्धमन्त्रीवधं धर्मं गृहच्छिद्रं च मैथुनं ।
कुमुदं कुयुतं चैव स्वप्नं नैव प्रकाशयेत् ॥

तथापि तु राजाज्ञा महती ।

यतः । प्रभुः प्रीतिस्त्रिधां दृशमपि न पापेषु विस्त्रजे-
त्कुतः द्वाध्यामाज्ञां प्रणयरससार्द्धेण मनसा ।
अतीत्यादित्वापिप्रभृति भुवि धर्मेन्द्रियमयं
नृपाख्यं हि ज्योतिः प्रसभमिदमिन्द्रं विजयते ॥

५

ततो राज्ञे कलत्रं नरान्तररतं जातं तच्च मया ज्ञातम् । तेन च
दुःखेन न हसितः । राजापीदमाकर्णं पुष्पहस्तके राज्ञीमाहृत्य संमु-
खमवलोकयामास । सा च तेन प्रहारेण कपटमूर्च्छां नाटयति स्म ।
पुष्पहासो ऽपि तामवलोक्य सहासो बभूव पुष्पोत्करश्च समजनि ।
राजापि तामाश्वास्य छतकोपो द्विजात्मजासं विलोक्य मन्त्रिणमवा- १०
दीत् । कथमस्मदुःखे सहासो ऽसि । मन्त्र्यपि सभयमज्जलिं बद्धाभा-

१) P यथा । om. अपि तु राज । LO om. तु । २) L प्रीतः ।
LOP पापेष्वति [O °पि] स्त्रजे° । ३) L प्रणयतिरसार्द्धेण । O प्रण-
यरसार्द्धेण । P °सार्द्धेन । ४) L अतीतादित्वापि° । O अती-
तादीत्यापि° । P शशांकादित्वापिप्रभृति विवुधानिन्द्रियमयं । LO
धर्मेन्द्रियवलं [O धामे°] । ५) LO नृपाख्यं तज्ज्योतिः [O तज्ज्यो-
तिः] । CC₁ ज्योतिः । L प्रसभमिह° । P प्रसभमिदमिन्द्रं । O
विजये । AMM₁ HG om. प्रभुः° । ६) O om. राजन् । CC₁ LO om.
जातं । LO om. तच्च । P हे राज्ञे । नरान्तरे । om. च । ७) LO
दुःखेनाहं । P om. न । प्रहसितः । हस्तपुष्पी । राज्ञीमाहृत्य ।
सन्मुखः । CC₁ संमुखमालो° । ८) LO om. च । P सा राज्ञी ।
प्रकारेण कपटयति । CC₁ om. कपट । LOP om. स्म । ९) LO
तामालोक्य । O om. सहासो — विलोक्य । L तामपुष्पोत्करः
स° । P om. च । १०) LP om. अपि । L °वस्त्र । CC₁ छत-
कोपाद्विजा° । L °कोपोपि । अवलोक्य । P om. विलोक्य ।
मन्त्रिणमवधयेत् । ११) P om. कथं — ऽसि । CC₁ त्वमस्मदुःखेन
सहासो बभूव कथं । O °दुःखेन । L सभयं दृष्टिहसं दावयित्वा
बभाषे । O समयं दृष्ट° । P मन्त्र्यपि च भयं वलं दावयित्वा अभायत ।

यत् । राजपोटकजनैस्त्वदीया राज्ञी रात्री नाटिकाभिराहतापि न
 मूर्च्छिता अधुना मूर्च्छितेति हास्यम् । राजापि सकोपो मन्त्रिदिदं
 त्वया दृष्टं श्रुतं वेति पप्रच्छ । मक्याह । स्वामिन्दृष्टमेवेदम् । यदि
 स्वामी न प्रत्येति तदा कञ्चुकमुत्तार्यावलोकयतु । एवं छते राजा
 ५ सर्वमज्ञासीत् । मन्त्रिणो द्विजसुतायाश्च मुखमवलोक्य किमिदमित्य-
 वादीत् । मक्याह । स्वामिन्दिदं द्विजपुत्र्या गूढार्थं मत्सहास्यकारणं
 निवेदितं त्वया प्रकटीकृतम् । इत्येवमुक्तो राजा आस्थानं व्यसर्ज-
 यत् । अथ द्विजसुतापुण्यहासावपि भीतहृष्टौ स्वं स्वं गृहं जग्मतुः ।
 तेन च राज्ञा तस्या मञ्जूषास्थितो नरो दृष्टो विनाशितः । सा च
 १० निजवासाद्विसर्जिता । शुकः प्रभावतीमाह ।

तथा त्वमपि कल्याणि मा कुरुष्व वृथायहम् ।

१) CC₁ राजपोटिकाज त्वदीय° । LO स्वामिन्नेषा राज्ञी रा-
 त्री° । P स्वामीन्त्वदीया । राज्ञो für रात्री । CC₁ नाटिका° ।
 O नाडीभीरा° । CC₁ °भिहता । CC₁P om. अपि । २) P om.
 अधुना—हास्यम् । LO अतिमूर्च्छितेति । CC₁ मूर्च्छितेति स हास्यं ।
 ३) CLO वा । LO om. अपि, त्वया und पप्रच्छ । P राज्ञापि
 सकोपेन कथितं हे मन्त्रि त्वया इदं दृष्टं श्रुतंवा इत्युक्तः । LO
 om. आह । P मक्युवाच । om. स्वामि° । LO राजन् für स्वा-
 मिन् । CC₁ om. एवेदम् । ४) CC₁ °लोकयन्तु । LO विलोकयतु । P
 कञ्चुकमवतार्यं स्वयमेव अवलोकयतु तु देवः । छते सति । ५) LO
 °ज्ञासीत् राजा । किमितीत्यवादीत् । ६) L om. मक्याह । O
 om. आह । P प्राह । L तदिदं । O तदीत् । P यदिदं स्वा-
 मिदंन्द्रिज° । CC₁P मत्सहास्यं । ७) LOP उक्ता । O आस्था-
 नमसर्जयत् । ८) CC₁ om. अथ—जग्मतुः । P निजराज्ञी गृहं जग्मतुः ।
 ९) LOP om. तेन — °विसर्जिता । CC₁ om. च । १०) LO प्र-
 त्वाह । P प्राह । ११) P तदा ।

यदायहपरो लोके विलसो विक्रमार्कवत् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ नवमी कथा ॥ ९ ॥

अन्यदा समृद्धारा प्रभावती शुकमाह ।

किं कर्तव्यं मया कीर त्वं वदाय प्रियंवद ।

4

यदि ते ऽस्ति सखी याहि शृङ्गारीव सहायिनी ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति राजपुरं नाम स्थानम् ।

तत्र देवसाख्यः कौटुम्बिकः । तत्कलत्रे शृङ्गारवती सुभगा च । पर-

स्परपरिचाणकृतवन्धपरायणे परपुरुषलम्पटे प्रसिद्धे रतिकर्मणि । अन्य-

दा यावत्सुभगा उपपतिना सह गृहान्तर्विवर्ते तावद्बहिःस्थानात्प- १०

तिर्निष्पृहसो गृहद्वारि समाययी । तदा सा कथं भवत्विति प्रश्नः ।

१) CC₁LO लोको । AMM₁H om. तथा° । २) CC₁LOP om.

इति° । ३) L इति कथानकं । O इति पुष्पहासकथा च नामो २

इति कल्याणानकं । P °संयः । ६) P add शुक प्राह vor यदि

ते । CC₁P सुखी । P स्थाप्रा für याहि । LO सहायिनी । AMM₁H

om. किं कर्तव्यं । ७) LOP om. प्रभा° — आह । LO om. नाम ।

L नगरं । MH राजपूर । M₁ राज्यपूर । ८) CC₁ देवलाचः ।

LO देवसाख्यः । P देवसाख्य । A देवसाख्यो नाम । MM₁H

देवल । G *Δαδοαξας*. CC₁P कुटु° । LO कौट° । CC₁ तत्कलत्रं

परस्परं परिचाणकृतवन्धपरायणं परपुरुषलम्पटं प्रसिद्धे तरकर्मणि ।

P तत्कलत्रं परस्परपरिचाणकृतवन्धपरायणं कुटुम्बिकः तत्कलत्रं परपु-

रुषप्रशक्तं लपटं रतिकर्मणि । A तस्य द्वे कलत्रे शृङ्गारी सुभगा

च तयोः परस्परं प्रीति परिचायपरायणा च निवृत्तं परस्परं । O

परनरे लंपटे च । १०) P स्वगृहातद्विवर्ते । CC₁ °बहिः पति ।

P बहिः पतिर् । CC₁ भिष्ट° । L भिष्ट° । O भिष्ट° । P

भद्र° । A डिभ° । ११) CC₁ द्वारि भिष्टहस्तः । P om. गृह-

द्वारि । LOP ततः । L किं कथयति इति शुकप्रश्नः । O किं

कथयतु प्रश्नः ।

उत्तरमाह शुकः । ततः शृङ्गारदेव्या सा नप्रीकृत्य गृहाद्वहिर्निष्का-
 शिता । पतिरपि किमिदमिति ब्रुवाणो ऽत्यादरात् शृङ्गारदेव्या उक्तः ।
 यत्त्वया एतानि श्लिष्टानि देव्या उपवनादानीतानि तत इयं यद्विला
 संजाता । ततो यथास्थानं गत्वा मुञ्च यथा प्रगुणा स्थात् । ततः स
 ५ मूढो यावदेवं कर्तुं बहिर्जगाम तावत्तया गृहादुपपतिर्निष्काशितः ।
 इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती दशमी कथा ॥ १० ॥

प्रदोषसमये ऽवस्थिन्कामिनी काममोहिता विनयेन शुकं प्राह । ग-
 च्छामि यदि मन्यसे । शुकः प्राह ।

१० अवश्यमेव गन्तव्यं त्वयेत्यं मम निश्चयः ।

१) P उत्तरमाहः शुकः प्राह । CC₁ om. शुकः । तत्र für ततः ।
 CC₁P नप्रीकृता । CC₁ निष्कासिता । LO निःका° । २) L om.
 इदम् । त्यादरेण । O व्यादरेण? P आदरे । ३) P यतस्त्व-
 या । CC₁ भिष्टानि । L भिंटानि । O भींटानि । P भिष्टानि ।
 CC₁ देव्योप° । CC₁P अतः । ४) LO जाता । P ईदृशी संजाता ।
 CC₁ तद् यथास्थानं । P तद्यथास्थानं । O ततो स्थायथास्थानं । LO
 om. गत्वा । P om. मुञ्च । CC₁ प्रगुणं । P प्रगुण । ५) CC₁ om.
 बहिर । LO ततः स मूढ एवं कर्तुं बहिर्जगाम तावता तद्योपप-
 तिर्गृहान्निष्काशितः । P ततः स एवं मूढ एवं कर्तुं यद्विला जगाम
 तदनन्तरं तया गृहादुपपति निष्काशितः । CC₁ निःकासितः ।
 ६) CC₁LO om. कथा । ७) CC₁LO om. इति° । P °कथासंग्रहः ।
 ८) LO अन्यदा सा शुकमाह । O add भाविभुक्तकवलकथा एकाद-
 शमी । CC₁ ऽस्मिन् । L यदि मन्यसे तदा गच्छामि । O om.
 गच्छामि — प्रतिवारयेत् । ९) CC₁LO om. शुकः प्राह । १०) L
 त्वया गन्तव्यमवश्यमपि मम निश्चयः । P त्वयासि कृतञ्चिया ।

मनोऽभीष्टे पयो निखे गच्छत्कः प्रतिवारयेत् ॥

गतयापि त्वया तत्र कर्तव्यं किञ्चिदद्भुतम् ।

यथा रश्मिकया पूर्वं ब्राह्मणार्थे ऽद्भुतं कृतम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक्र आह । असि दाभिलाख्यो यामः ।
तत्र विलोचनो यामखीः । तद्वार्या रश्मिकाभिधा परनरप्रिया । ५
तां च तद्भर्तृभयान्न को ऽपि कामयते । ततः सा जलव्याजात् घट-
मादाय वापीं ययौ । दृष्ट्वा च तत्र स्वरूपं पथिकं भट्टपुत्रं क्रीडार्थं
दृष्टिसंज्ञया वभाण । सो ऽपि कामिनीदृष्टिसंचारचतुरो विवेद
तदाकृतम् ।

उक्तं च ।

१०

उदीरितो ऽर्थः पशुनापि गृह्यते हयाश्च नागाश्च वहन्ति नोदिताः ।

अनुत्तमपूहति पण्डितो जनः परेद्धितज्ञानफला हि बुद्धयः ॥

१) P यथा निखे गच्छं को वारिवारयेत् मृगः । CC₁ प्रति-
पालयेत् । AMM₁HG om. अवश्यमेव । A क ईप्सितार्थः स्मिरनिर्धयं
मनः पयस निखाभिमुखं प्रतीययेत् । २) P गतयासि । यत्र ।
३) CC₁ ब्राह्मणार्थाद्भुतं । P ब्राह्मणाद्भुतं । MM₁H ब्राह्मणार्थं
महद्भुतं [M₁ महा°] । A om. गतयापि° । ४) LO om. प्रभा° —
आह । P स पृच्छति । CC₁ किमेतत् । P शुक्रः प्राह । CC₁
दाभिलाख्यो । O दाभीलाख्यो । A डाभिलाख्यो । H दाभिल ।
MM₁ दाभोळ । ५) C₁ विलोचनया° । LO add नाम । P
यामितः । LO रश्मिका । P रतारश्मिका । LO अन्यनररता ।
६) O om. च । P om. तद् । भर्तृय । ७) P om. च । दृष्ट्वा
hinter भट्टपुत्रं । CC₁ तत् für तत्र । CC₁P स्वरूपं । LO स्वरूपं ।
C₁LO पथिकभट्टपुत्रं । C भट्टपुत्रं । LO add ब्राह्मणं । ८) P दृक्संज्ञ-
या । C₁ ऽपि च । CC₁ °दृष्ट° । LO कामीदृष्टिचतुरो । ९) CC₁P om.
तदाकृतम् । १०) P om. उक्तं च । ११) P बुद्धति für गृह्यते । १२) C
बुद्धयः । O om. हयाश्च — किं च । AMM₁HG om. उदीरितो° ।

किं च । णञ्णञ्भन्तरघोलन्तीए हञ्चरमणराञ्चदिट्ठीए ।

पुणरुत्तपेच्चिरीए वालञ्च किं किं ण भणियो सि ॥

अच्छीहिं चिय भणियं हिञ्चत्तयं जो जणो ण लक्खेइ ।

तेण पडिवोहिण्ण अ किं कीरइ ण क्खु अत्तेण ॥

५ ततः स तदन्तिकमागत्य जगाद । भद्रे किं विधेयम् । साह । त्वया मम पृष्ठलपेन अस्मद्गृहं समागन्तव्यं मम पत्युश्च नमस्कारो विधेयः । सर्वमन्यदहं करिष्ये । त्वया तथैवेति वाच्यम् । एवमुक्त्वा सा गृहं प्रविष्टा । सो ऽपि गृहं प्रविष्टस्तत्पत्युरग्रे तस्मै । पतिरपि विस्मितः ।

१/२) CC₁ नयणञ्भन्तरघोलन्तवा हभरमणराइ हि [C₁ दि] ट्ठीए । पुणरुत्तपेसिरीए वालक ता किं न भणिक सि ॥ P अन्ये च । णञ्णञ् अमन्तरबोनतयाहभरमणारापदस्त्रीए । पुणरुत्तपिछराए वालञ्च किं किं ण भणियो सि ॥ उल्लत्य ॥ नयनमत्यन्तधूर्णितं तथा हतर-मणरागदृष्ट्या । पुनरुत्ताचरया वालक किं किं न भणितो सि ॥ LOAMM₁HG om. णञ्णञ् । ३/४) CC₁ अत्रं ध । अच्छीहिं तेहि भणियं [C₁ भणियां] मए [C₁ मये] वि हियए तातस्स [C₁ तातस्स] पडिवणं । जाइत्ति पंचचार्यकुण्डणिञ्चं [C₁ णिय] ताहयग्गामे ॥ LO अच्छीहिं चिय भणियं [O भणीयं] हिययक् [O *स्त्व] जो जणो न लरक्खेइ [O लरेक्ख] तेण पडिवोहिण्ण य किं कीरइ न खु यत्तेण ॥ PAMM₁HG om. अच्छीहिं । LO add आखितणा [O *तरणा] आगमरडु [O आगराज] पाट्या ते हि डुं [O हिनउ] लक्खा । ताहंतणी [O *त] किरतारक्खा [O *का] हंकांमडंठी पट्या [O पडियं] ॥ P add अन्यच्च । इसीसवंकालोअनकुद्धिदडुभंगसंडाए । आमन्तिदो हरसिदो कया खकीदीं ॥ ईपदीषद्वत्तेलोचनकुद्धितभूभंगिसंज्ञया । आमंचितो हर्षितः कयापि नागरिकया खकीत्ति ॥ ५) CC₁P om. ततः स । CC₁ जगाम । P समागत्य । स पथिको ब्रूते हे भद्रे किं विधेयमेहि । CC₁ om. साह । P सा रंभिका ब्रूते । ६) LO पृष्ठत एव । CC₁LO om. अस्मद्गृहं । P *गृहमागतव्यं । L मत्पत्युश्च । O भप्यच्च । ७) LO अन्यत्सर्वमहमभिधास्से । तथेति । LOP om. सा । P तद्गृहं । ८) O om. सो — प्रविष्टः ।

ततः सा कुम्भे मुक्ता पत्युः सकाशमागत्याब्रवीत् । नाथ उपलक्षस्त्रिणम् ।
 स आह । न वेत्सीति । ततः सा प्राह । अयं मातृष्वसुः सुतो यो
 मया शिशुत्वे मुक्तः । स धवलो नाम मम मिलनार्थं समागमत् ।
 ततो मया आलिङ्ग्य सर्वापि स्वजनवार्त्ता पृष्टा । स च ब्राह्मण एव-
 मिति जल्पति । ततः पतिना सानुज्ञाता तं महानसं नीत्वा भो- ५
 जनच्छादनसंस्कारैस्तोषयामास । पतिरपि तुष्टः प्राह । भद्रे त्वया
 निजबान्धवस्य महती भक्तिः कार्येत्युक्ता सुप्तः । तदा च रम्भिका
 ब्राह्मणखट्वामुपाविशत् । ततस्तेनोक्तम् । त्वया पत्युरस्य इत्युक्तं यक्ष-
 दीयो धाता समागतः । तत्त्वं मे प्रतिपद्मा भगिनी प्रतिपत्नं च
 निर्वाह्यते ।

१०

१) P ततः सा रंगिका । हे नाथ उपलक्षसि एनं कुम्भं ।
 L उपलक्षस्त्रेन । O उपलक्षश्रेनं । २) P स विलोचन आह । CC₁
 om. इति । P वेदम्यहं । CC₁ om. ततः सा प्राह । P साह ।
 CC₁ मातृष्वसुः । L मातृष्वसुतो । O मातृष्वसुसुतो । P मा-
 तृष्वसु वालकत्वे मुक्तः । ३) LO बाल्ये । om. स । नामाधुना
 मिलनाय मामागमत् [O om. माम्] । P om. मम । मिलनाय ।
 O मित्रणार्थं । ४) LO om. आलिङ्ग्य सर्वापि । P सर्वामपि ।
 पृष्टः । CC₁ om. च । P सा च एव ब्राह्मणमिति जल्पति ।
 ५) CC₁ LOP om. ततः । LO भर्त्ता । P पत्न्या । CC₁ महा-
 निशं । LO सानुज्ञाता भोजनादिभिरसं [O °दिस्ते] तोष° । P
 सा अनुज्ञातान पथिकमदालयं नीत्वा भोजनाम्नादन° । ६) CC₁ om.
 तुष्टः । ७) LO विधेया इत्यभिधाय । ८) C ब्राह्मणखट्वा° । LO
 तदा च ब्राह्मणखट्वाभासीना रम्भिका । P ततः दाना रंगिकया
 ब्राह्मणः खट्वायामुपवेशितः । LO om. इति । ९) LO om. समा-
 गतः । CC₁ om. मे । LO om. च ।

उक्तं च । द्विज्जउ सीसं अहं होउ वन्धनं चञ्जउ सव्वहा लच्छी ।
 पडिवत्तपालणे सुपुरिसाणं अं होउ तं होउ ॥
 लज्जिज्जइ जेण जणो मइलज्जइ शिञ्चकुलकमो जेण ।
 कण्हद्विए वि जीए मा सुन्दरि तं कुणिज्जासु ॥

५ रत्थिका प्राह । मा एवं वद ।

यतो ऽतिदुर्लभा रामा पितृमातृपरायणा ।
 पितृमातृमयैर्भूत्वा भोक्तव्या कामिनी नरैः ॥

उक्तं च । कामार्ती स्वयमायातां यो न भुङ्क्ते नितम्बिनीम् ।
 सो ऽवश्यं नरकं याति तन्निःश्वासहतो नरः ॥

१/२) LO द्विज्जउ [O विज्जउ] सीसं पुट्टं [O फलं] तुलोअणा होउ
 [O होतु] अज्जवा मरणं । पडिवत्तपालणे सुगुरुआणं अं होइ तं
 होउ [O nur अं होउ] ॥ CC₁ पडिपणं । C सुपुरिसाणं । P
 द्विज्जाउ सीसं वहं होउ वंधनं जाउ सव्वलच्छी । पडिवत्तपालणेणे
 सुपुरिसाणं अं ॥ AMM₁HG om. द्विज्जउ । ३) CC₁ मयलज्जइ ।
 ४) CC₁ जीवे । कुणिज्जासु । P लज्जिज्जइ जेत मणे मिइ शिञ्च
 ओण । कण्हद्विए वि जीए मां करिज्जसु ॥ उल्लत्य ॥ लज्जते यन
 मनः मल्लिनयति निजकुलकमो येन । कण्हस्मितेपि जीव मा सुंदरि
 तं करिष्यामि ॥ LOAMM₁HG om. लज्जिज्जइ । ५) LO om.
 रत्थिका प्राह । P रत्थिकाप्राह । ६) CC₁ यतो ऽपि । भक्ति-
 परायण । LO गीयते अति [O यतोति] दुर्लभापि रामा ।
 P यतोपि दुःखं भविता पितृभर्तृपरायण । मानिनी नरैः ॥ CC₁
 पितृमातृमयैर्भूत्वा । AMM₁H om. यतो । ७) P स्वयमा-
 यति । ८) A स एव नरकं । MM₁H om. कामार्ती । P
 add सुणहं सहे संसारे सद्धं पिववसादतादहसपूलाह । आइ कुव-
 इकुचयहपीडनं किचिहाण्डनिज्जाह ॥ उल्लत्य ॥ जानिहिं सखे सं-
 सारे सत्त्वदिवसानि सपूलानि । यानि युवतिकुचयहपीडनं किञ्चि-
 दानुविधानि ॥

सो किँव माणइ पर महिल जो णवि जंपइ एम् ।

*

जो णवि माणइ सो किँव माणइ थी अवरा इ ।

* मा करि गेह अन्हइ भंगु ।

श्रूयते रुक्मिणी पूर्वं कृष्णेन मदनातुरा ।

५

गृहीता भ्रातृजायापि कः काममतिलङ्घयेत् ॥

विरक्षिरपि कामार्तः स्वसुतामभिलाषकः ।

दृश्यते ऽद्यापि वियति हारिणीं तनुमाश्रितः ॥

विवाहे पार्वतीं दृष्ट्वा हरस्व हरवल्लभाम् ।

चस्कन्द रेतसस्त्रापि बालखिल्लासदुद्भवाः ॥

१०

तथैवं बोधितो मूर्खः स यावद्रमते न ताम् ।

फूत्कृतं मुषितास्मीति चायतां चायतामहो ॥

१/२) CC₁ सो किम माणइ परमाहिल जो ण विजंपइ [C₁ वि-
जंपइ] एम् । आदवार विणयपुत्तसपलहधुत्तहसीम ॥ A °परमहिला
जो न विजंपइ ईम । आदवारि विणु परसइलखं धत्वहं सीम ॥
om. LOPMM₁HG. ३/४) CC₁ जो ण विमाणइ आई वारि सो
किम माणइ धीपराइ [C₁ धीपपरइ] दसउ जाणितु करजहि संसंगु
मा करि गेह अन्हइ भंगु ॥ A भोजनभणे सर आई वारि सो
किम मानइ धीचपराइ ॥ om. LOPMM₁HG. ६) CC₁ कः
कामतिलंघयेत् । P कृष्णामामतिलंघयेत् । LOAMM₁H om. श्रूयते° ।
७) CP विरक्षिरपि । P °भिलाषकः । C) P हरिणीतनु-
माश्रितः । LOAMM₁H om. विरक्षिरपि° । ८) CC₁ हरव-
ल्लभं । १०) C₁ बालखिल्लास° । LOAMM₁H om. विवाहे° ।
११) C तथैव । C₁ तथैवा । CC₁ तं । LO न यावद्रमते च
[O स] तां । १२) LO फूत्कृतं । P एवं बाधितो मूर्ख यदा
न रमते तदा । फूत्कृतं मुखिता चायतां जनाः ॥ AMM₁H om.
तथैवं ।

तथा च फूत्कृते किमिदमिति कुर्वाणो बान्धवैः सह धावितो भर्ता ।
 स च कथं मुच्यते । इति प्रश्नः । उत्तरम् । एवं च स ब्राह्मणः
 सभयः सन्तत्यादयोः पतितो जगाद् । स्वामिनि प्राणानुच । तवेहितं
 करिष्यामि । एवं स्थिते सा दुग्धसहितं भक्तमण्डोलयत् अन्तिके
 ५ ज्वलिनमज्जालयत् आगतं च पतिं जगाद् । अस्त्र विपूचिका उत्पन्ना ।
 ततो मया फूत्कृतम् । एवमुक्त्वा दुग्धभक्तं प्रदर्शितम् । पतिरपि
 मूर्खो दृष्ट्वा ययौ । ततः सा पत्नी सुप्ते यदृच्छया सुरतं चकार ।
 सोऽपि च मान्द्यव्याजान्वासमेकं स्थितः पश्चाज्जगाम । इति श्रुत्वा
 प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति भुक्तसप्ततौ एकादशी कथा ॥ ११ ॥

१) O तथा । LO फूत्कृते । P फूत्कृते सति । CC₁ LO om.
 इदम् । P कीं किमिति बान्धवैः । CC₁ धावितो मुच्यते स कथ-
 मिति प्रश्नः । २) LO इह [O इति] मुच्यते स कथमिति पृष्ठं मुक्तेन ।
 P स च कथं भवत्युति प्रश्न । LO उत्तरं तु । om. च । CC₁
 om. स । C ब्राह्मणं । P एवं सदा ब्राह्मणः सभय तस्याः पादयोः ।
 ३) L तत्यादपतितो । O स पत्यादपतितो । P हे स्वामिनी । C
 प्राणिनि । C₂ प्राणिन । L मे प्राणानुच रच । O मे प्राणरथहन
 वेहिनं । CC₁ P तव हितं । ४) LO करिष्ये । P om. सा ।
 उत्तरं दुग्धसहितं । CC₁ भक्तमण्डालयत् । L भक्तमण्डालयत् ।
 O भक्तमण्डोलयत् । P °डोलयेत् । L अन्तिकेपि प्रज्जालयत् । O
 अन्तिके ज्जालयत् । ५) P ज्वलनमज्जालयेत् । CC₁ पतिं वद ।
 विपूचिका उत्पन्ना मृते चापरधस्ततो मया पूते । LO समुत्पन्ना ।
 P अ विपूचिको अन्ना अंगार मया ततो° । ६) LO फूत्कृतं । L
 °भक्तमदर्शयत् । O °भक्तं ददर्श । P दर्शितं । ७) CC₁ °मूर्खो
 व्यावुष ययौ । L पतिरपि तथा दृष्ट्वा वाटीं प्रतिजगाम । O nūr
 रेवावच जगाम । P °मूर्खसंघैवावुद्धतः ततः सुप्त पती सा रंभिका° ।
 CC₁ om. ततः । ८) P om. च । CC₁ मन्द° । P रोमव्याजं ।
 स्थितं पश्चाद्गृहं । १०) LO om. इति° । P °संयहः ।

अथान्वदा सा चलिता । शुकः प्राह ।

विपरीते समाधाते यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

यथा शोभिकया प्रोक्तं वबूले चटिते सति ।

अस्थव नलउडायामे कुलालो महाधनः । तस्य भार्या शोभिका
नाम परं कुलटा नरलम्पटा च । सा च पत्नी बहिर्गते उपपतिस- ५
हिता गृहान्तः क्रीडति । तस्याश्विवं स्त्रिताया भर्ता गृहं समागतम् ।
तदनन्तरं सा कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । यदा च तथा स
आगच्छन् ज्ञातस्तदा उपपतिरुक्तः । चट त्वं वबूलवृचम् । एवं च स
तथा प्रोक्तस्तथा चकार । तस्य च वृचे चटतः परिधानवस्त्रं विलपे
नयो ऽपि वृचमारूढः । तस्मिन् वृचमारूढे पतिः प्राह । किमिदमिति । १०

१) LOP om. अथ । P अन्येवुः । LO om. प्राह । २) O
om. समाधाते । L यदि चेत्तत्त्वमुत्तरं । ३) CC₁ पूर्वं वबूले ।
LO जारे [O जारो] वबूले चटनं छतं [O वबूल] । P प्रोक्तं
चबूले चटिते छतं । MM₁H जारो वृचस्य विटपे छतः । A om.
विपरीते* । ४) LO om. अस्थव । सुधान्वयामे । P वनलगु-
डायामे । A तनुद्रायामे । MM₁ लगुडयामीं । H काम्मीर-
देशमें । G *Nalayouḍa*. LO तद्भार्या । ५) CC₁ om. नाम । P
नामी । LO om. नर* । O सहिताः यथा शोभिकानांमपरंयथा
शोभीकलोजारंगेतेफलपतिनासग für कुलटा । CC₁ om. च । P
परं कलतालतालंपट । L om. च । P स च पत्नी । LP add सति ।
L उपपतिना सह । ६) O भार्या für भर्ता । L समागतः ।
O आगतः । P आवगाम । ७) LO तदन्तरे । P तदनन्तरे ।
CC₁ om. सा । P कथं स चवतु इति । LO प्रश्ने शुकः । om.
प्राह । CC₁ om. स । P om. तथा । ८) O om. उक्तः— वृच-
मारूढः । L चट । वबूल* । P वितपिन । L om. च स तथा ।
९) L प्रोक्तः स तथा । P एवं तथा प्रसभं प्रोक्तः यथा । In P ist hier
eine Lücke von यथा bis सक्तं जानाति (nächste Erzählung).
१०) CC₁ om. ऽपि । LO om. च । तवारूढे । CC₁ add सावो-
चत्, LO सा अवदत् hinter *मिति ।

सा आह । अथ शत्रुभिरभिभूतो ऽधो वस्त्रमपि त्यक्त्वा ववूलमधि-
रूढः । ततः समागत्य तस्याः पतिना वृचाब्धन्दं मन्दमुत्तार्य स स्वगृहं
प्रेषितः । तथा धूर्तया च सह हस्ततानं हसितम् । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती मुग्धा ॥

५

इति मुकसप्ततौ द्वादशी कथा ॥ १२ ॥

अथान्येषुः प्रभावती मुकं पृच्छति । मुक आह ।

व्रजं देवि सुखं भुङ्क्ष्व अर्धभुक्ते पती यथा ।

कृतं राजिकया चित्रमुत्तरं धूलिसंयुतम् ॥

अस्ति नागपुरं नाम स्थानम् । तत्रैको वणिक् । तत्पत्नी राजिका-
१० नास्ती सुरूपा परं दुष्टारिणी । वणिक्कुतश्च तां नरान्तरासक्तां न
जानाति । ततश्च एकदा स भोजनाय यदोपविष्टस्तदा उपपतिः कृत-
संकेतो मार्गे गच्छन् तथा दृष्टः । तं च दृष्ट्वा गृहे ऽथ घृतं नास्ति इत्युक्त्वा

१) LO om. सा आह । CC₁ add vor सा आह — अहं वद-
राशी ववूलमारूढः ततः स भार्या पप्रच्छ किमिदमिति । अधः
शत्रु° । add इत्यन्योऽन्यं जल्पति hinter ववूल° । LO मुक्त्वा वृचमा-
रूढः । २) LO ततस्तेन वृचादुत्तार्य । CC₁ उत्तीर्य । CC₁L om. स ।
३) CC₁ धूर्तया । CC₁LO om. च । LO हस्ततानं दत्त्वा [O add हस्त]
जगाम । CC₁ om. कथां । ४) LO om. इति° । CC₁ om.
मुक° । ५) LO अन्यदा सा मुकं । om. आह । ६) C₁ भोक्तुं ।
C अर्धं । C₁ अर्धं । LO वरं यानं अर्ध° । ७) CC₁ धूलिसंयुतां ।
A om. व्रज° । MM₁H वरं जारं यव ते रमते मनः । यथा रा-
जिकया पूर्वं धमभुक्तपती [M₁ अर्ध°] कृतं ॥ ८) CC₁O om. नाम ।
L नगरं । A नागपुरं । MM₁ हस्त । H हस्तिनापूर । १०) C₁ ना-
मा । om. LO. CC₁ पुनर्र für परं । LO पतिस्त्थान्वासक्तां । CC₁P
add सव्यक्ते । ११) LO om. ततश्च । P यदा उपविष्टः पतिः ।
LO om. स — तदा । एकदा तथा पत्ये भोजनं दत्त्वा । १२) O
मार्गेन । LO om. तं च दृष्ट्वा । अथ गृहे । P गृहे धनस्नेहो नास्तीत्युक्त्वा ।

द्रव्यं तत्सकाशादादाय घृतानयनदग्नेन वेष्मतो निर्गत्य च सा च-
हिर्जारेण सह चिरं स्थिता । पतिस्तु गृहे बुधार्तः क्रुद्धः । ततः सा
कथं गृहं गन्तुमर्हति । इति प्रश्नः । उत्तरम् । ततः सा हस्ती पादौ
मुखं च धूलिधूसरं विधाय सद्रम्भां धूलिं गृहीत्वा गृहमागता ।
पतिः क्रुद्धो रक्तेक्षणः किमिदमित्याह । सा च सनिःश्वासं रुदती ५
धूलिपुञ्जं दर्शयित्वा रुदमुवाच । यत्कृते त्वं क्रुद्धः स ते द्रव्यो ऽव
धून्वां पतितः । एनामुत्तिष्ठ्य गृहाण त्वम् । एवमुक्तः स विलचः
तदङ्गानि वस्त्राद्यलेन समार्ज्यं सान्त्वयामास विविधलालनैः । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति युक्तसप्तमी त्रयोदशी कथा ॥ १३ ॥

१०

सा नितम्बिनी अन्येदुच्यता । युक्तेनोक्तम् ।

युक्तमेव विशालाक्षि परं रत्नं यदृच्छया ।

१) L द्रव्यं । O द्रसां । O om. दग्नेन । P °दम् । LO
om. वेष्मतो । P om. च । LO निर्गत्य सा च चारेण {O add
सह} वज्रकालं । P add रमणायः । २) CC₁ om. तु । बुद्धयः । P
क्रुद्धः । LO तत्कथं सा । ३) O om. गृहं — गृहीत्वा । P गृहं कथ-
मर्हतीति प्रश्नः । CC₁P om. गन्तुम् । LO om. इति प्रश्नः । P
स । ४) L om. मुखं च । धूलिधूसरी कृत्वा । CC₁P र्म्भां für
सद्रम्भां । L नीत्वा । ५) P पतिः क्रुद्धेक्षणः । CC₁P निःश्वासं ।
LO रुदती । P रुवती । ६) LO om. रुदम् । LO रुष्टः स द्रव्यो ।
om. ऽव । ७) P तच्चैतमव । पतितं । LO तं गृहाण । om.
त्वं । एवमुक्तो विलचः स । ८) P वस्त्राद्यरेण । L समार्ज्यं । O
सन्वार्था । P समार्ज्यं । LO विविधिर्विलालैः [O लालनैः] । P वि-
विधालापनैः । ९) LO om. कथां । P ततः प्रभावती सुप्ता ।
१०) LO om. इति° । CC₁ om. युक्त° । P °संयह । ११) LO
अन्यदा सा युक्तं पृच्छति युक्तः । O युक्तेनोक्ता । १२) P युक्ता
तव । MM₁H युक्ता बुद्धिर् ।

यद्यायाति पती वेत्ति धनश्रीरिव भाषितम् ॥

प्रभावत्वाह । किमेतत् । शुकः प्राह । अस्ति पद्मावती पुरी । तत्र धनपालो नाम वणिक् । तस्य भार्या प्राणेश्वो ऽपि प्रिया धनश्रीर्नाम । तच्च मिथुनं परस्परं स्नेहनिर्भरं क्रीडति । अन्वदा तु ५ वणिग्द्रव्यसारमादाय तामापृच्छ देशान्तरं जगाम । सा च तस्मिन् गते संस्थितेव गृहस्थिता ।

न स्नाति न च सा भुङ्क्ते न जल्पति सखीसमम् ।

निरस्ताशेषसंस्कारा स्वदेहे ऽपि पराङ्मुखी ॥

मलयानिलमारूढः कोकिलालापडिण्डिमः ।

१० मल्लिकामोददूतश्च मधुपारवमङ्गलः ॥

अन्वदा तु समायातो वसन्तः कालराट् चित्ती ।

मनो ऽपि विक्रियां यस्मिन्वाति संयमिनां किल ॥

तस्मिन्वसन्तोत्सवे गृहोपरि स्थिता नगरीरमणीयकमालोक्य यौवनं

१) CC₁ गच्छेतिः पती । LO गच्छायाति । भाषितं । MM₁H गच्छ त्वं यदि वा वेत्ति । A om. युक्तमेव । २) LO om. प्रभा° — प्राह । अस्ति पद्मावत्यां पुर्यां धनपालो नाम [om. O] वणिक् महाधनी । ३) M₁H प्रधानपाल । LO om. तस्य । प्राणेश्वो ऽप्यतिवदभा । CC₁MM₁H रक्मिणी । LOP रक्मिणी । धनश्री ist der Name der Freundin von रक्मिणी in MM₁H. ४) P om. स्नेह° । LO स्नेह° पर° । LOP om. तु । ५) O om. च । ६) LO गते सति । om. संस्थितेव । CC₁ om. गृह । P संस्थिता । ७) P नास्नाति । CC₁LO न स्नाति न भुङ्क्ते [O भुङ्क्ते च न] । ८) LOAMM₁H om. मलया° । P °रूढा । °पण्डितः । ११) AMM₁H om. अन्वदा° । १२) C₁ om. याति । LOP याति यस्मिन् । १३) P गृहेप । LO नगर° । P नागरी° । CC₁ रामणी° । LOP °वलोक्य । LO स्वरूपे यौवनं ।

रूपं च निनिन्द । सखी च तदिद्वितच्चा जगाद । भामिनि रूपं
वयस्य मा वर्ध विधेहि ।

यतः । वाचते शृणु रम्भोर कोकिलारवडिण्डिमः ।

मदनस्य नृपस्येव वसन्तेन धरातले ॥

मुञ्चन्तु मानिनः सर्वे मानं मेवन्तु वल्लभाः ।

4

गत्वरं यौवनं लोके जीवितं च तथा चलम् ॥

ततस्त्वमपि कुरु वयःसाफल्यमित्युक्ते धनश्रीर्जगाद । नाहं विलम्बितुं
सहामि । यत्त्वया भवति तत् शीघ्रं विधेहि । ततस्तथा सा नरान्त-
रेण योजिता । यदा च सा तेनात्मासक्ता ज्ञाता तदा तदीयशिरो-
वेषी हित्वा । तत्काले च पतिर्देशान्तरादाजगाम । तदा सा कथं १०
भवत्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । यदा च पतिर्गृहद्वारमाययी तदा

१) LO om. च । P इंगितच्चा सखी । om. च । C सखि ।
P हे भामिनि । CC₁ यस्माद्रूपं । P तस्माद्रूपम् । LO रूपं यौवनं
च । २) LO वर्ध मा । ३) P किल für शृणु । CC₁ कोकिलारवः ।
४) CC₁P द्विपस्येव । MM₁HG om. वाचते । ५) ALO कामिनः ।
L वनं, O मा für मानं । LO वल्लभा । ६) P सत्वरं । यथा-
वल्लं । MM₁H om. मुञ्चन्तु । ७) LO वयः सफलं कुरु । सा
जगाद । P add कथितवती । LO विलम्बं । ८) CC₁ सहा । P
वितुमुत्सहे । यत्त्वया श्रेयते तच्छीघ्रं । add सख्या । LOP om.
सा । CC₁L नरान्तरे । ९) LO संयोजिता । O तदा । LO
om. सा । CC₁ तेनात्मासत्त्वा । P यदा च तिन उपपतिना सा
नखी आत्मशक्त्य ज्ञाता तदा या शिरो । CC₁P om. तदीय ।
L शिरसो । O om. शिरो । १०) LO तत्समय एव । om. च ।
तत्पतिः । CC₁LO om. तदा — प्राह । P जगतो भर्ता तदा कथं
भवत्विति प्रश्नः शुकः प्राह त्काले च पतिर्देशान्तरादाजगाम तस्माच्च
पतिर्गृहद्वारं समाययी । ११) CC₁ द्वारि । LO द्वारमागमत् ।
LOP om. तदा ।

तयोत्तरं विचिन्वोक्तम् । नाथ त्वया तावद्बृहदारि स्त्रीयतां यावत्सर्वं
सज्जं विधीयते । तेन चैवं प्रतिपन्ने सा मध्ये गत्वा भट्टारिकां पूज-
यित्वा पुरतो वेशीं स्थापयामास । एवं कृत्वा बहिर्निर्गत्य चरण-
मण्डकैः पतिं गृहान्तर्देवीपुरतो नीत्वा जगाद । नाथ पूजय गृहा-
५ धिदेवताम् । तेन पूजयता वेशीं बृहदा उक्तम् । किमिदमिति ।
तयोक्तम् । मयोपयाचितमासीत् । यदा मे पतिः समेष्यति तदा
स्वामिन्यहं तवाग्रे वेशीं क्हेत्स्यामि । तदधुना मया कृतम् । स च
मुग्धो देवो नमस्कृत्य तां वज्रमानयामास । इति श्रुत्वा प्रभाव-
तो मुग्धा ॥

१०

इति शुकसप्तती चतुर्दशी कथा ॥ १४ ॥

अन्यदा सा चलिता ।

इसन्नाह शुको याहि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

वेत्ति यथा त्रियादेव्या नूपुरे पृथते कृतम् ॥

१) P विचिन्व उक्तं । LO om. नाथ । CC₁ om. त्वया ।
P om. नाथ त्वया । २) LOP सज्जी । LO क्रियते । OP om.
तेन । P रैवं । add सति । ४) CC₁P गृहान्तरं । नीत्वा देवीपु-
रतो गृहाधिपामेनां पूजयित्वा [P पूजयंती] वेशीं । ५) P वेशीं
बृहोक्तं किमिति । ६) P मयोपयचित्मासीददा° । LO यदा
च मे । L om. तदा । ७) LO om. स्वामिन्यहं । P स्वामि-
न्यहं । क्हेत्स्याति । तदाधुना । CC₁ तथा, P मथा, O तथा für
मया । CC₁P om. च । ८) P om. तां । १०) LO om. इति° ।
CC₁ om. शुक° । ११) P अन्येद्भित्तु । CC₁P add शुकसां इसन्नाह ।
LO add शुकः । १२) CC₁P शुकसां तु याहि कर्तुं त्वमुत्तरं ।
१३) CC₁LOP यथा वेत्ति । CC₁ नूपुरो पृथते । L नूपुरे पृथते ।
O नूपुरे पृथते कृते । P नूपुरे प्रकृतं । MM₁H याहि चेद्यातुमिच्छा
ते रंतुं कुचापि वेत्ति चेत् । त्रिदेवीव वरं कर्तुं व्यभिचारस्य गो-
पनम् ॥ A om. इसन्नाह° ।

अस्ति शालिपुरं नाम नगरम् । तत्र शालिगो वणिक् । तत्पत्नी
अयिका । तयोः सुतो गुणाकरो नामाभूत् । तद्वार्या श्रियादेवी ।
सा चापरेण सुबुद्धिनाम्ना वणिजा सह रमते । ततो लोकापवादे
ऽपि संजाते ऽनुरक्तस्तदीयः पतिर्न किमपि कर्णे करोति ।

उक्तं च । रक्ता पिच्छन्ति गुणा दोसा पिच्छन्ति जे विरत्तं त्ति । ५

मज्झत्या उण् पुरिसा दोसा वि गुणा वि पिच्छन्ति ॥

किं च । महिलारक्ता पुरिसा द्वेया वि ण संभरन्ति अप्पाणं ।

इयरे उण् तरुणीणं पुरिसा सल्लिलं व हत्थगच्छं ॥

१) CC₁P विशालं । A शालपुरं । MM₁H विमल । H वि-
जय । G *Σαλιπούρα*. LO पुरं । LO सालिगो । P शागिगो ।
MM₁ शालिगोद । H सालीगोद । G *Σαλιγόπας*. LOA om.
तत्पत्नी अयिका । MH अया । M₁ ज्या । २) LO तस्स für तयोः ।
LO om. अभूत् । P om. नाम । ३) LO om. च । CC₁ सु-
द्धिना । P बुद्धिनाम्ना । समं तत्र । तदा । ४) LO संजातेपि ।
om. किमपि । P कर्णे न । ५) C गुणदोषा । C₁ गुणा दोषा ।
O दोषा । CC₁ केवलं विरक्ता । LO जे [O ति] विरक्ताया ।
P ज विरिहन्ति । A ये विरक्ता । ६) LO मत्तप्पणा पुण् । O
मसदत्या विदे । L पुरिसां । O पुरसा । L दोसे वि गुणे ।
O दोसा गुविणा वि । P सक्कत्तहादन पुरिसा दोसगुणे पिहन्ति ।
A यमज्झत्या? उण् परि दोसे वि गुणे वि पुहन्ति ॥ P giebt dazu
folgende Uebersetzung: रक्ता पृहन्ति गुणां दोषा पृहन्ति जे विरत्तं ।
सत्तत्तहा पुनः पुरसा दोषे पि गुणे पृहन्ति । MM₁HG om. रक्ता° ।
७) CC₁ महिलारक्ता । द्वेया वि न संभरन्ति । P महिलोरक्ता
पुरिस द्वेया वि ण° । ८) CC₁ इयरे [C₁ इयरे] उण् तरुणीणां
[C₁ °नं] । P इयेते उण् तरुणीणं । वहिहन्नेण । ALOMM₁HG
om. महिलारक्ता° ।

अन्यदा सा अशुरेण नरान्तरसहिता सुप्ता दृष्टा । ततश्चरणान्नूपुरं
 अशुरेण चोत्तारितं तथा च ज्ञातम् । ततः सा तं जारं प्रस्थाप्य
 भर्तारं तत्रानीय तेन सह सुप्ता । निद्रान्तरे च पतिवत्यापितः क-
 शितं च । त्वदीयेन पित्रा नूपुरमक्षत्पदादवतार्य गृहीतम् । एवंविधं
 ५ च पातकं क्वापि न दृष्टं यद्वधूपादात् अशुरो नूपुरं गृह्णाति । ते-
 नोक्तम् । प्रातः पितुः सकाशात्स्वयमर्पयिष्यामि । तेन च गुणाकरेण
 पितरं निर्मत्स्यं तत्सकाशान्नूपुरं याचितम् । पित्रा चोक्तम् । यदियं
 परपुरुषेण सह सुप्ता दृष्टा अतो मया नूपुरं गृहीतम् । तयोक्तम् ।
 त्वत्पुत्रेण सह सुप्ताहमासम् । इत्थर्थे दिव्यं करोमि । अत्रैव यामे
 १० उत्तरस्थां दिशि यच्चो ऽस्ति । तस्य जहान्तरान्निर्गमिष्यामि । यः
 कश्चित्सत्यो भवति स जहयोरन्तरान्निष्क्राम्यतीति प्रसिद्धम् । एवं

१) P एकदा सा त्रिधादेवी जारेण सुप्ता° । LO नरांतरेण
 सहिता । P om. अशुरेण । LO सहिता अशुरेण । CC₁ दृष्टा ।
 ततो नूपुरं चोत्तारितं अशुरेण च ज्ञातं तथा चेति । LO om.
 ततश्च und अशुरेण च । २) L ज्ञातं च । O om. च । P स्वशु-
 रेण नूपुर उत्तार्य गृहीतः । om. ततः । O om. ततः सा तं
 जारं । L om. तं । ३) CC₁ निद्राभरे । O निद्राभरणे ।
 CC₁ LOP om. च । ४) P om. च । C एतावदीयेन । C₁ एत-
 त्वदीयेन । LO त्वदीय । अक्षत्पदान्नूपुरमुत्तार्य ।° P *त्पादा-
 दव° । ५) LOP om. च । L नावापि दृष्टं । O न क्वापि न
 दृष्टं । P तेन पतिना उक्तं । ६) CC₁ om. पितुः — गुणाकरेण ।
 LO om. प्रातः । P om. स्वयम् । समर्पयिष्यामि । LO तेन च
 प्रातः पितरं निर्मत्स्यं नूपुरं मोचितं । तत् जुत्वा प्रभावती सुप्ता ।
 A hat wie LO. CC₁ प्रातः पितरं निर्मत्स्यं तत्सकाशाच्चोचितं ।
 P तेन गुणा° प्रातः पितरं तिभत्स्य । CC₁ P om. नूपुरं । ८) CC₁
 om. पर । P om. सह । CC₁ P om. नूपुरं । ९) P अहं आसं तं दिव्यं ।
 om. एव । १०) P om. यच्चो ऽस्ति । ११) P कश्चिदसत्यो । C जघा-
 न्तरा° । P जघयोरमंध्यान्निष्क्राम्येति प्रसिद्धं । CC₁ *निष्क्राम्यतीति ।

अगुरेण चाङ्गीकृते सा कुलटासति दिने जारस्व गृहे गत्वा तमुवाच ।
 भोः कान्त प्रातरहं दिव्यार्थं यच्चस्व जहान्तरात्रिर्गमिष्यामि । त्वया
 तव समागत्य वातुलत्वमाश्रित्य मम कष्टग्रही विधेयः । तेन च
 तद्योक्ते सा स्वगृहमाजगाम । अथ प्रातः समस्तमहाजनं मेलयित्वा
 पुष्पाचतादिकमादाय यथायतने गत्वा समीपसरसि स्नानं कृत्वा यच्च- ५
 पूजार्थं समागच्छन्त्यास्तस्त्राः पूर्वसंकेतितो जारो ग्रहिलीभूतस्तत्कण्ठे
 निजवाङ्मयं योजयामास । तत आः किमेतदित्यभिधाय सा पुनः
 स्नानार्थं ययौ । सो ऽपि ग्रहिलो लोकेः कण्ठे गृहीत्वा तस्मात्प्रदे-
 शादूरीकृतः । सापि स्नानं कृत्वा यच्चसमीपमागत्य पुष्पगन्धादिरभ्यर्च्य
 सर्वलोकानां मृष्टतामुवाच । भो भगवन्वच निजभर्तारमेनं च ग्रहिलं १०
 विना यद्यन्यपुरुषः स्पृशति कदाचन मां तदा तव जहाभ्यां सका-
 शात्प्रम निष्क्रमणं मा भवत्वित्यभिधाय सर्वलोकसमक्षमेव जह्वयोर्मध्ये
 प्रविश्य निष्क्रान्ता । यद्यो ऽपि तद्वृद्धिं मनसि ह्याचमान एव स्थितः ।
 सापि सतीति समस्तलोकेः पूजिता स्वभवनं जगाम । एवं चेत् त्रि-
 यादेवीवत्कर्तुं जानासि तदा व्रज । इति श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥ १५
 इति मुकसप्तती पञ्चदशी कथा ॥ १५ ॥

- १) P °कृतं । CC₁ कुलट्य शनि दिने । P om. असति — त्वया ।
 ३) CC₁ वावूल° । P वातुलत्व समाश्रित्य । add मिलिते लोक
 त्वया । ४) P तद्योक्तेन । CC₁P om. सा । P जगामः । समस्त ।
 ५) P पुष्पाचताय । समीपे । C यचार्थं । C₁ यचार्थं । ६) C₁ ग्रही-
 ति° । P जार अग्रलीभूत तंठे । ७) P तत दाः किमित्यभि-
 धाय । CC₁ °दिति अभि° । om. सा पुनः । P om. सा ।
 ८) P पुष्पधूपदीपगन्धेनाभ्यर्च्य । १०) P om. यच्च । CC₁ निज-
 भर्तारमन्तरेण । P °भर्तारं । ११) CC₁ तदाचन । om. तदा ।
 P अर्धेभ्यः सकाशात्प्रम निष्क्रमणं । १२) CC₁ om. मा । १३) CC₁
 सद्वृद्धि । P om. मनसि । CC₁ ह्याचयमाना । P ह्याचयामास एवं
 स्थिता । १४) P om. इति । १५) P जानाति । १६) CC₁ इति
 मुककथा षोडशी । P °संग्रहः ।

अन्वेदा सा चलिता युक्तं प्राह । मुकाहं नरान्तरं गमिष्यामि ।
युक्तं प्राह ।

सत्यमेव त्वयाभाणि कर्तव्यं यन्ननोऽनुगम् ।

नमस्तु मुग्धिका यद्वदशक्यान्वेदयत्यलम् ॥

५ तच्छ्रुत्वा प्रभावत्वाह । कथमेतत् । सो ज्ञवीत् । अस्ति विदिशा नाम
पुरी । तस्यां जनवल्गभो नाम वणिक् । तस्य भार्या मुग्धिका नाम
चपला खीरिणी । यदा च तथातिशयेन विदूषितो ऽयं तदा बन्धूनां
कथयामास यद्विद्यं बहिःशायिनी । यदा च तैरेवमुक्ता तदा तथा-
मुक्तम् । अयमेव बहिःशायी सदैव । मां मुधापवादयति । तत-
१० क्षीर्मिलित्वा निर्वन्धः कृतः । यः को ऽपि अयप्रभृति बहिःशायी सो
ऽपराधी । एवं निर्वन्धे कृते ऽपि सा मुप्रे पतिं विहाय बहिर्गता ।

१) P अनेदा प्रभावती । LO om. युक्तं — गमिष्यामि । P प्रत्याह
हे युक्तं नरान्तरं । २) LO om. प्राह । ३) P °भाति । MM₁H
त्वया भद्रे । CC₁P जन्ननो° । MM₁H स्वमनोहितं । ४) P नमोस्तु ।
मुग्धिकायद्वदशक्यान्वेदयत्यलम् । L मुग्धिकां यद्वदशकां खे° । O
मुग्धिकायां द्वदशकां° । MM₁H चपलेव विजानासि यदि कर्तुं प्रभा-
वति ॥ A om. सत्यमेव° । ५) LO om. तच्छ्रुत्वा — ज्ञवीत् ।
P प्राह । L विशदा । om. नाम । O विशदा । P दिशो ।
MM₁ विषाद । H विशाल । G *Biśaḍā*. ६) P जनवल्गभो ।
LO om. नाम । CC₁LOP om. मुग्धिका नाम । MM₁H चपला ।
७) P om. च । CC₁ विरोषितं । P भूषितायसंध्याया । L विरूष-
तो । O विरूषतो । P तथा । ८) P यदि इयं । LO om.
यदा च । तैरुक्ता एवं । CC₁ om. एवम् । P सानुदुक्तां । LOP
om. तदा । om. अपि । P तथा युक्त । ९) CC₁ अयमपि । P
°शायिनी । LO बहिःशायी सदैवायं । CC₁P om. मां मुधा° ।
L ततः समक्षे° । O ततः सममयेर्मिलित्वा । १०) LO अय [om. O]
प्रभृति यः° । स अपराधी । P सापराधिनी । ११) CC₁P om.
एवं । P बंध कृते । CC₁P om. ऽपि । P सा चयंला मुप्रे° । LO
पतिं मुप्रे मुक्ता ।

तस्यां च बहिर्गतायां स पतिर्द्वारं दत्त्वा सुप्तः । यदा च बहिः क्रीडां
कृत्वा समागतायाः पतिर्द्वारं नोद्घाटयति तदा सा कूपे दृषदं चिप्त्वा
द्वारदेश एव स्थिता । पतिरपि कूपे पतिता भविष्यतीति ज्ञात्वा
द्वारमुक्त्वा बहिर्निर्गतः । तदा सा द्वारं पिधाय मध्ये स्थिता । सो
ऽपि च बहिः स्थितो हा प्रिये एवं वदन्महता शब्देन रोदितुमारब्धः । ५
सापि विगोपकभयाद्बहिर्निर्गत्य पतिं मध्ये निनाय । ततस्तन्मिथुनं
परस्परं निर्वन्धे चकार । यद्व्यप्रभृति मया त्वया च विसंवादो न
विधेयः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षोडशी कथा ॥ १६ ॥

अन्यदा सा हसन्ती नरान्तरगमनाय शुकं पृच्छति । शुक आह । १०
यदेव मनसो ऽभीष्टं तदेव कार्यम् ।

उक्तं च । दृष्टिपूतं न्यसेत्पादं वस्त्रपूतं जलं पिबेत् ।

सत्यपूतं वदेद्वाक्यं मनःपूतं समाचरेत् ॥

१) P om. च । add स्त्रियां । LO om. स । CC₁ om. स
पतिर् । LO यावत्सा बहिः समागता तावत्पतिः । २) P add
स्त्रियाः । om. पतिर् । नाघाटयति । सा चपला । पाषाणं चिद्वा
द्वारदेशे अवस्थिता । ३) PO om. पतिरपि — स्थिता । LO °देशे ।
om. ज्ञात्वा द्वारः । ४) LO निर्गतो वलोकयति । तावत्सा । वि-
धाय । P सापि बहिःस्था । ५) CC₁ om. च । LO प्रियेति ।
P प्रियं इदं प्रलपत्वृहता । LO om. वदन् । आरब्धा । P आरभत् ।
६) P विगोपनः । LO om. बहिर्निर्गत्य । ७) CC₁ परं तन्मिः ।
P ततस्तत्परं मिथुनैर्विधक्षकार यत्त्वयाव्यप्रभृति मया न विसंवादे ।
CC₁ यत्ताव्यप्रभृतिः । ८) LO om. इतिः । CC₁ om. शुकः ।
P संयहः । १०) P अन्येषु प्रभावती नरन्तरं प्रति पृच्छति सा ।
प्राह । LO अन्यदा सा पृच्छति शुकः । १२) O om. उक्तं —
अस्ति । A पिबेज्जलं । LOMM₁H om. दृष्टिपूतः ।

मनोऽनुकूलं कुर्वन्तु तन्वि ते दुःखमागतम् ।

सोढुं शक्तास्तथा वलुं गुणाढ्यो ब्राह्मणो यथा ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । शुकः कथयति । अस्ति विशाला पुरी ।
तत्र यायजूकी ब्राह्मणः । तस्य पत्नी पाहिनी नाम सुरूपा अति-
५ वल्लभा । तत्पुत्रः पित्रा सर्वामपि क्रमाद्विद्यां याहितः । अन्यदा स
पितरौ मुक्ता देशान्तरं गतः । गुणाढ्य इति विद्युतो बभूव । जयन्त्यां
च नगरीं बुद्धिजीवनं व्यचिन्तयत् । ततः षण्डं यवकाशादिभिः पु-
पोष । सो ऽपि षण्डस्तमनु परिभ्रमति । अन्यदा सवन्धनं षण्डं वि-
धाय वणिजारकवेषधारी मदनयाया वेश्यायाः कुट्टिनीं जगद् । अस्म-
१० दीया बलीवर्दाः सवल्लुकाः प्रातरेष्यन्ति । अद्याहं तृणानयनार्थमा-
गतः । तद्वच अस्मदीयस्य बलीवर्दस्य स्थानं भवति तद्याहं स्वपिभि ।

१) CC₁ कुर्वन्त्या । P कुर्वन्त्यो । L तन्वि ये । २) CC₁ शक्ता
नैव । L शक्तास्तथात्किं गुणा° । P शक्ता तदा । MM₁H विधेहि
सुन्दरि तथा योजितं [H जोतिषं] वर्तते यथा । कर्तुं शक्तासि चेद्योग्यं° ।
A om. मनो° । ३) LOP om. प्रभावती — कथयति । PMM₁ वि-
शाल । H बिलन । A विदिशा । G *Biosalá*. ४) C यायजूको ।
C₁ आयजूको । L यायजूको । O यायूको । P याजूको । MM₁
add विक्रम, als Name des Königs von विशाला । LO विप्रः ।
तत्पत्नी । CC₁ आहिनी । P याहिनीतीनाम्नी । MM₁HG om.
पाहिनी । CC₁ स्वतिवल्लभा । ५) CC₁P add कुटिला [P कुटिरा]
च । CC₁P तत्पुत्राः । सर्वे पि । LO om. पित्रा । सर्वा अपि
विद्या याहितः । CC₁ याहिताः । P प्राक्पिताः । om. स ।
६) LO देशान्तरे । CC₁P गतो । P om. बभूव । ७) CC₁LOP om.
च । L बुद्धा° । O बुद्धी° । P °जीवितं । शठं । LOP यवका-
दिभिः । LO तुतोष । ८) P शठस् । °भ्रामति । सठं । ९) P
मदनशक्तः परिभ्रामति वेश्यायाः° । १०) P om. प्रातर् । समेष्यति ।
LO अद्याहं रात्री । CC₁P गुणदानार्थं । P समागतः । ११) CC₁
तद्वच यवका° । L तस्माच्च बली° । LO om. अस्मा° । P तद्या
मदीयबलीवर्दस्य यदि स्थानं । CC₁P तद्याहं । O तदहं । P स्वमपि ।

इत्युक्ते सा कुट्टिनी बलीवर्द्धनैपिणी तं स्थापयामास । सो ऽपि तं
षण्डं बद्धा विलासिनीपार्श्वे ययौ । तथा च स्थापितो भोजितश्च
गुणाढ्यो रजन्वा मृङ्गारितः तत्सकाशे स्थितः । सो ऽपि च प्रभा-
तायां निशि प्रथममेवोत्थाय स्वर्णमृङ्गलं गृहीत्वा जगाम । गते च
तस्मिन्नेका चेटी उत्थिता षण्डमदृष्ट्वा कुट्टिनीं प्रत्याह । आउए कि- ५
मिदम् । ततस्तं विलासिनीपार्श्वान्नतं ज्ञात्वा मौनं विधाय स्थिता ।
उक्तं च । अर्चनाशं मनस्तापं गृहे दुस्परितानि च ।

वञ्जनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत् ॥

अन्यदा गुणाढ्यो ब्रूतनिर्वृतः खटिकाहस्तो वेष्टया धृतः । तेनोपा-
यश्चिन्तितः । शम्बली शम्बलीति जगाद । ततस्तया राजभयान्मुक्तः । १०
ततस्तस्यां चलितायां पृष्ठलप एव शम्बलीति वदन् गच्छति । तत-
स्तया विजने नीत्वा हस्ताभ्रसाद्य स्वर्णभरणं दत्तम् ।

२) P शठं बंध्य । LO बंधयित्वा । P तथा यावत्स्थापितो ।

३) P रजन्वां शति मृंगारे । CC₁ तथैव मृङ्गारितः । LO वि-
भातायां । ४) LO om. निशि । प्रथमे चात्वाय । CC₁ मृङ्गली ।

P मृङ्गरं । LO सुवर्णमृङ्गलकं । ५) LO om. एका । समुत्थिता । P
तस्मिन्नेदिको स्थितो षण्डात् कूतं दृष्ट्वा । CC₁ उत्थिता बलीवर्द्ध-
सहितो गुणाढ्यो पञ्चाहता षण्डं दृष्ट्वा । LO आउके । P अउप ।

६) CC₁P तं सुप्तं । L विलासिनीपश्चान्नतं । O पश्चान्नतं । P पा-
श्चान्तं । om. ज्ञात्वा । चलिता । ७) LO यतः अर्चनाशमित्यादि ।

O मञ्जनं मनस्तापं इत्यादि । ८) P मञ्जनं für वञ्जनं । MM₁H
om. अर्चनाशं । ९) LO गुणा राजमार्गे । om. ब्रूतं खटि-
कां । CC₁ खटिकां । CC₁P om. वेष्टया । P वृत्तः । L तेन

उपायपतितेन । O तेनापापतितेन । १०) L विचिन्तितः । O वि-
चिन्तितः । CC₁ समसी समली इति । L ततो सीवलि सीवलि

इति । O सीवली सीवलीति । P चिन्तिता सिमलीमे वदन्
गच्छति । om. ततस्तया — गच्छति । CC₁ om. ततस् । ११) CC₁

सीमे वदन् । L सीवलि इति । O सीवलीति । १२) LO हस्तं प्रसार्य ।

सोढुं त्यक्तुं च यः शक्नो मनसा छतमन्यथा ।

मनोऽनुकूलतां कुर्वन्न स निन्द्यः सदा सताम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती सप्तदशी कथा ॥ १७ ॥

५ अन्यदा सा चलिता शुकनोक्ता ।

गच्छ देवि न ते दोषो गच्छन्वाः परवेममनि ।

यदि काचिच्छरीरे ते बुद्धिः सर्वपचीरवत् ।

अस्ति शुभस्थानं नाम नगरम् । तत्र दरिद्रो नाम वणिक् । तस्य

गृहे चौरः प्रविष्टः । सो ऽपि च तवान्यत्किमप्यलभमानः सर्वपान्

१० गृहीत्वा निर्गतो राजपुरुषैः प्राप्तः । सर्वपान् गले बद्धा भ्रामितो

राजकुलात्स कथं मुच्यते । उत्तरम् । यो यः पृच्छति तस्य तस्याग्रे

वदति । अहो सर्वपाणां मध्ये न किञ्चित् । ततो राज्ञा सभाया-

माकार्यं पृष्टः । तत्र वचोऽभिप्रायं न जाने । स प्राह ।

१) CC₁ ते शक्नो । P सोढुं त्यक्तवतः शक्नो । LO छतमित्यहो
[O °त्यक्] । २) L कुर्वन्न निन्द्यः सर्वदा सतां । O मनोक्ता गच्छ
देवी न ते दोषो यस्य सर्वदा शता । AMM₁H om. सोढुं° ।

३) LO om. कथां । ४) LO om. इति° । CC₁ om. शुक° । P
°संग्रहः । ५) LO om. सा । L शुकः । O अन्यदा शुकनोक्ता ।

६) P परे° । ७) P काचिच्छरीरेभ्यो । om. ते । MM₁H यदि
बुद्धिस्तवास्त्वच्च भद्रे सर्वेषां चौरवत् । A om. गच्छ° । ८) LO om.

अस्ति । A देवस्थानं । LO स्थानं für नगरम् । MM₁H दरिद्री ।
A माडको नाम निर्धनी वणिक् । G *Maṇḍrakas*. LO om. नाम ।

P तद्गृहे । ९) P om. तवान्यत् । °लभमान । ११) P om. स ।
तचीत्तरं । om. यो । om. तस्य । १२) O अस्याप्यवचसेर्मध्ये ।

P अद्यापि वचसो मध्ये किमपि नास्ति । OP om. अहो । P रा-
ज्ञा आह्वय ष्टः अस्य तत्र वचसो ।

बलेर्वर्षदिने लोकः सर्वपान्पद्य रचकान् ।

हस्ते बध्नाति तद्वनमप्रमाणमतः परम् ॥

यतो ऽहमेतावन्निरपि गले बह्वर्षदः । राजापि तदाकर्ण्य हसन्तं मु-
मोच । इति श्रुत्वा प्रभावती मुप्रा ॥

इति मुकसप्तती अष्टादशी कथा ॥ १८ ॥

५

अन्यदा प्रभावती चलिता । मुकः प्राह ।

कुह यद्गोचरे भीरु यदि कर्तुं त्वमीश्वरा ।

यथा सन्तिकया भर्ता स्वच्छन्दा च विमोचिताः ॥

अस्ति करहडाभिधं पुरम् । तत्र राजा गुणप्रियो नाम यद्यार्थः ।
तत्र च सोढाको नाम श्रेष्ठिः । तद्वार्या सन्तिका नाम पति- १०
व्रता । तत्रैव चान्यो वणिक् । तद्वार्या स्वच्छन्दा नाम पुंस्त्वली ।

१) ० पद्य सर्वपरचकाम् । P जाने रवे दिवस यद्य सर्वपरचिकं
हस्ते । AMM₁H om. बलेर्वर्षदिने० । ३) P यदहम् । LO om.
अपि । P गले । LO वधः । ० om. राजा । P सहतं मुमोच ।
L om. तं । ० हसन्तं तं । ४) LO om. इति० । P संयह ।
६) CC₁ om. प्रभावती । चलिता । LO अन्यदा सा चलिता । P
मुकसप्तती । ७) CC₁P त्वमुत्तरं । ८) ० सन्तिकभार्या । CC₁
स्वच्छन्दाय । L स्वच्छंदश्च । ० स्वच्छंद । P स्वच्छन्दातो । CC₁LOP
विमोचितः । MM₁H भद्रे कर्तुं प्रवेत्ति चेत्तथा । यथा सन्तिकया
भर्ता स [M₁H स्व] बुद्ध्या च विमोचितः । A om. कुह० । ९) LO
करहडाभिधे पुरे राजा । P कुलहडाभिरासव० । M कट्टाड ।
M₁H कराड । G *Kourovháda*. P पुनःप्रियो । om. A. M मु-
खाकर । M₁ कार । H मय । १०) LO om. तत्र च । CC₁
om. च । सोढाको । P ततः सको नाम श्रेष्ठिनः । MM₁ कामा-
विष्ट । H काम० । G *Seránas*. CC₁ तन्तिका । P om. नाम ।
११) CC₁P चान्यस्त्र वणिजो भार्या । LO om. स्वच्छन्दा । CC₁LOP
om. नाम ।

५

सा च सोढाकं नित्यमिच्छति परं सोऽभिवाञ्छां न विधत्ते । अन्यदा
च मनोरथाभिधं यत् नमस्कृतुं जगाम सः । ततः स्वच्छन्दा पृष्ठलपा
तत्र प्रविष्टा । स च हावभावादीरनुकूलितो भुक्तः ।

युक्तमुक्ते च । सन्मार्गे तावदासौ प्रभवति पुरुषस्तावदेवेन्द्रियाणां

५ लब्धां तावद्विधत्ते विनयमपि समालम्बते तावदेव ।

भूचापाकृष्टमुक्ताः श्रवणपञ्चजुषो नीलपद्मान एते

यावल्लीलावतीनां न हृदि धृतिमुखो दृष्टिवाणाः पतन्ति ॥

तच्च मिथुनं तथा दृष्ट्वा राजपुरुषैः तद्वन्धनाय यच्चगृहं वेष्टितम् ।

सन्तिका च शुद्धिं ज्ञात्वा रात्रौ महता तूर्यशब्देन यच्चगृहं गता ।

१० तेषामारचकानां पुरत उक्तम् । अहमद्यदिनव्रता यत् दृष्ट्वा भोजनं

विजने विधास्ये । मां च किञ्चिदनं गृहीत्वा मध्ये प्रवेशयेत् । तैरपि

तथैव कृतम् । ततस्तथा स्वच्छन्दा स्ववेषां कारयित्वा बहिर्निष्कासिता ।

१) P सा सेःकं नित्यं । CC₁ स [C₁ सो] वाञ्छां । P सो-
पि० । LO करोति । P धत्ते । LO अन्यदासौ । २) LOP om.
च । P *भिधेयं । LO om. सः । P स्वच्छन्दा च । LO ततः पृष्ठ-
लपा सा स्वच्छन्दा गता तत्र । ३) CC₁P om. तत्र । CC₁LOP om.
स च । LO हावभाविरनुकूल्य बुभुजे । CC₁ *कूलितः । om. भुक्तः ।
४) LOP om. युक्तम् । ६) P *पञ्चपूजो । नीलवह्माल यते ।
७) CC₁ धृतिमुखो । A धृतिमुखो । LO धृतमुखो । P सपदि
धृतिमुखा । A om. न । MM₁H om. सन्मार्गे० । ८) LO तन्नि-
युनं । O om. तथा । LO om. तद्वन्धनाय । यचायतनं । P प्रवे-
ष्टितं । ९) LO शंकिता [O add शा] संतिकास्वा भार्या शुद्धिं ।
L om. रात्रौ । LO यचायतनं । १०) CC₁P om. आरचकानां ।
P तेषां पुरुषस्तदुक्ते । L om. पुरत । O अये । LO प्रोक्तं ।
CC₁ *दिना० । P om. अहम् । अब महदिनव्रता यच्चगृहं दृष्टौ ।
L *दिनचयाद् । O *दिनचाद् । ११) LOP om. विजने । P
om. च । CC₁P om. मध्ये । P प्रवेशयेत् । १२) CC₁P तयोरपि मध्ये
स्व० स्ववेषं । L स्वच्छन्दः स्ववेषं । O स्व वेषं । P स्वच्छन्दां स्ववे-
शां । LO निष्काशितः ।

स्वयं तु मध्ये स्थिता । तं च प्रातर्निजकान्तासहितं दृष्ट्वा आरवका
विलचीवभूवुः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती एकोनविंशतितमी कथा ॥ १९ ॥

अन्यदा प्रभावती शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि मनो यत्र रमते ते नरान्तरे ।

केलिकावददा वेत्ति पतिवध्ननमद्भुतम् ॥

अस्ति साधमत्वा नद्यास्तटे शङ्खपुरं नाम स्थानम् । तत्र च कर्पुकः
सूराख्यो धनी । तस्य केलिका भार्या परं कुटिला कुलटा च ।
सान्त्वस्मिन्नदीतीरे सिद्धेश्वरपुराख्यं ब्राह्मणं कामयते । तदासक्ता च

१) P आत्मना für स्वयं । LOP om. तु । P स्थित्वा ताव
प्रातर्निजप्रातां सहितां । LO om. च । *समं । CC₁P om. आर-
वका । २) LO विलचा । P लक्ष्मी° । LO om. कथां । O सा
für प्रभावती । ३) LO om. इति° । P *संयहः । CC₁ *विंश-
तिमी । ४) LO अथ तस्यां चलितायां शुकः प्राह । P अन्ययुः ।
५) LO रमते च । P नरांतरं । MM₁H ते प्रभावति । ६) L
कोकिलाव° । O कोलीव° । P ककिकाव° । MM₁H कालिकाव° ।
CC₁ वेत्ति यदि । H om. वददा । A om. गच्छ° । ७) CC₁P
अस्ति शंखपुरं नाम नगरं [P स्थानं] तत्राधो नद्याः साधमत्वास्तटेयु
कर्पुकः° । P तत्राधो नद्याः साधमत्वास्तटे तत्र कर्पुकः । A सप्त-
मती । M भ्रमवती । M₁H प्रभावती । G Σαβανή. MM₁
शेषपुर । H *पुर । O om. च । ८) CC₁ सूराख्यो नाम । L सू-
राख्यः कर्पुकः धनवान् । O सूराख्यः । P पुराख्यो । A सूराको ।
MM₁ सुरावस । H सुराव । G Σούρας. L कोकिलाख्या ।
P तस्य च कालिका । MH कालिका । M₁ कालिका । G Ka-
λικά. ९) CC₁LOP om. सान्त्वस्मिन् । CC₁ *पुराख्यं पुराख्यं
नाम । LO सिद्धे [om. O] श्वरपुराख्यसेखं दिवं । P सिद्धेश्वरं
पुराख्यं पुराख्यानं ब्राह्मणं कारयते । O स तदासक्ता । LO
om. च ।

रात्रौ प्रातिवेशिकादूतिकासहाय्यान्नदीं तीर्त्वा तदन्तिकं प्राप्नोति ।
 अन्यदा भर्वा ज्ञातम् । स च तत्र गतस्तस्मिन्निचमवेवणाय । यावत्सा
 नदीतीरे तत्र समागता तथा स तावद्दृष्टः । ततस्तरणघटं पानी-
 यभृतं विधाय प्रातिवेश्मिकगृहमध्ये भट्टारिको मण्डयित्वा तेन पयसा
 ५ स्नापयित्वा प्रत्युवाच प्रथमसंकेतितां दूतिकामुद्दिष्टम् । स्वामिनि पुरा
 त्वया उक्तम् । यदि त्वं सिद्धेश्वरीं न स्नापयसि ततः पक्षानां दि-
 नानां मध्ये त्वद्गर्तमरणं भविष्यति । ततो यदि त्वद्बचनप्रमाणं तदा
 मम पतिश्चिरं जीवतु । प्रातिवेश्मिकयोक्तम् । एवमस्त्विति श्रुत्वा
 स पतिसुष्ठो भूत्वालक्षित एव जगाम । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती
 १० सुप्ता ॥

इति शुक्सप्ततौ विंशतितमी कथा ॥ २० ॥

१) LO प्रातिवेश्मिक° । CC₁ °दूतिक° । P प्रवेशिकादूति-
 कासहायानदीप्तीत्वा । L °साहचर्या° । तदन्तिके । LO प्रयाति ।
 २) CC₁ LOP om. च । LO गतस्तत्र । CC₁ °चरित° । ३) P नदी-
 तीरं । om LO. LP om. तत्र । LOP गता । LO तावन्नदीती-
 रमागतः स दृष्टः । P तथा स तत्र दृष्टः । C नायभृतं । C₁
 नीयभृतं । LO जलभृतं । ४) CC₁ प्रातिवेश्मिकवृत्तिमध्ये । LO
 °गृहवृत्तिभिडिकामध्ये । P प्रवेशिकावृत्तिकाघटिकामध्ये । CC₁ मं-
 डित्वा । P मण्डलपीत्वा । ५) LO स्नापयत्युवाच । P स्नापयित्वा
 इत्युवाच । L प्रथमसंकेतिका इति तामु° । स्वामिनः पुर । O
 सामीनी पुरोक्तं । P पुरोक्तं त्वया । ६) CC₁ P सिद्धेश्वरं ।
 LO तदा । ७) LO त्वद्गर्तमरणं । O om. ततो । CC₁ त्वद्-
 चन° । LO त्वद्चः° । ८) P प्रवेशिकयोक्तं । om. इति ।
 ९) CC₁ LOP om. स पतिस । LO अदृष्टो भूत्वालक्षित । P °लक्षित
 एव । LO सा सुप्ता । ११) LO om. इति° । CC₁ om. शुक्° ।
 विंशतितमी । P °संयह ।

अन्यस्मिन्दिने प्रभावत्वा पृष्ठः शुक्रः प्राह ।

व्रज देवि न दोषो ऽस्ति व्रजतां सर्वकर्मसु ।

बुद्धिरस्ति यदा येषां मन्दोदर्याः सहायिनी ।

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुक्रः । अस्ति प्रतिष्ठानं नाम नगरम् ।

तव हेमप्रभो नाम राजा । युतिशीलो मन्त्री । श्रेष्ठी यशोधरः । ५

मोनिही भार्या । तयोस्तनया मन्दोदरी । सा त्रीवत्साय वणिजे

कान्तिपुरीसमागताय दत्ता । तस्मिद्युनमतीव स्नेहलम्पटम् । सा च

प्रातिवेश्मिकया पितृभार्यया कुट्टिन्या दंष्ट्राकरालया द्योवितमन्त्रं रा-

जपुवमुपभुङ्क्ते । सा चापन्नसत्त्वा भूता गर्भसंभवात्संजाते दोहदे रा-

जवत्तमं मयूरं भारयित्वा भचितवती । राजा तु तस्मिन्मयूरे समागते १०

१) LO om. अन्य° — प्राह । P अन्यदा प्रभावती शुक्रं पृच्छति

अ गच्छामि निजेकां पूरयितुं शुक्रः प्राहः । २) P om. व्रज —

सर्व° । MM₁H निजेच्छापूरणार्थाय तर्हि गच्छ यथासुखं । ३) L

यदा येषां । O अस्तुग् चहा । P यथा । MM₁H बुद्धिर्यदि यथा

तस्या । A om. व्रज° । ४) CC₁ om. प्रभावत्वाह । LOP om.

प्रभा° — शुक्रः । CC₁ प्रतिष्ठं । P प्रतिस्मितनाम । H प्रतिष्ठा ।

५) LO om. तव । C₁ हेममाली । H हेमदत्त । CC₁ om. नाम ।

P युतिशीलो । A गुणकारो । ६) P मोहिनी नाम । LO

मन्दोदरी [L °रा] नाम । G nennt keinen Namen ausser *Xuan-*

παύβας und *Σονβάρως*. ७) CC₁MM₁H कान्तिपुरी° । om. A.

LO कान्ति° वणिजे । प्रदत्ता । स्नेहलं मिषः । P स्नेहपरं ।

८) CC₁ प्रातिवेश्मिकपितृ° । L प्रातिवेश्मिकभार्यया कुट्टिन्या ।

P प्रातिवेशिकया पितृभार्या कुट्टिन्या । CC₁P अन्य° । LO द्योवि-

तमन्त्रं । ९) LO भुङ्क्ते । P सा च संपन्न° । CC₁OP भूत् । LO

गर्भवासात् । L संजातदोहदा । O संजातेनोदा । P संजातो दो-

हदयो । CC₁P स [om. P] राजवत्तमो मयूरः स भारयित्वा भचितः

[P भचिते] । १०) CC₁P om. तु । राजा hinter समागते । LO

om. तस्मिन् । समागते ।

मुङ्गे इति स्थितिः । तस्मिन्दिवसे तु भोजनवेलायां न लब्धः । डि-
ण्डिमघोषणे कृते कुट्टिन्वा पटहः सृष्टः । तथा च ज्ञातं यत्कयाचि-
दापन्नसत्त्वया मयूरो दोहदाङ्गचितः । ततः सा गर्भवती पृष्टा ।
तथा कुट्टिनी गृहमागता संमानिता ।

५ उक्तं च । माधुर्यं प्रमदाजने सुललितं दाचिष्ममायै जने
शौर्यं शत्रुषु मार्दवं गुह्यजने धर्मिष्ठता साधुषु ।
मर्मज्ञेष्वनुवर्तनं बद्धविधा मानं जने गर्विते
शाठ्यं पापजने नरस्य कथिताः पर्यन्तमष्टौ गुणाः ॥

तथा च सर्वो ऽपि मयूरवृत्तान्तो निवेदितः । सा च कुट्टिनी वि-
१० श्वासघातिका ।

उक्तं च । न विश्वसेदविश्वसे विश्वसे ऽपि न विश्वसेत् ।

विश्वासाद्भयमुत्पन्नं मूलादपि निहन्तति ॥

दारेषु गोष्ठं पुरुषस्य किञ्चित्तोष्ठं वयस्त्रेपु सुतेषु किञ्चित् ।

१) O om. मुङ्गे । CC₁LOP om. तु । P इति स्थिते स्मिन्दि-
वसे । LO दिने । P *वेलायामलब्धः । २) CC₁ डिण्डिमा° ।
P डिण्डिमघोषणे । CC₁P om. पटहः । धृतः । CC₁ om. च ।
CC₁LOP om. यत् । LO कदाचि° । P कथंचि° । ३) CC₁LOP
om. मयूरो । P दोहदाङ्गचितः । ४) LO सा कुट्टिनी । CC₁P तथा
[P add च] कुट्टिनी गृहागता । ५) LO om. उक्तं च — तथा च ।
P कुट्टिन्वा उक्तं । C प्रमादा° । P दाचिष्ममायै । ६) P
धर्मज्ञेष्वनुवर्तना । A मर्मज्ञेष्वनुवर्तिना । CC₁ *वर्तना । ७) CC₁PA
कथितं । CC₁P पर्याप्तम् । A पर्याप्तचातुरी । MM₁HG om. मा-
धुर्यं° । ८) P सर्वं । CC₁P om. ऽपि । L निरूपितः । CC₁P
विश्वास° कु° । LO om. च । १०) LO *घातिनी । ११) LO add
न विश्वसेत्पूर्वविरोधितस्य hinter उक्तं च । P om. विश्वसे । A
विश्वसे च । १२) P मूलानपि । A मूलानपि । MM₁H om. न वि-
श्वसे° । १३) O om. सुतेषु ।

युक्तं न युक्तं मनसा विचिन्त्य वदेद्विपश्चिन्नाहतो ऽनुरोधात् ॥
किं च । सोपचाराणि वाक्यानि श्रुण्वामिह लभयेत् ।

अविचारितगीतार्था मृगा यान्ति पराभवम् ॥

किराते ऽयुक्तम् ।

व्रजन्ति ते मूढधियः पराभवं भवन्ति मायाविषु ये न मायिनः । ५

प्रविशन्ति हि घ्नन्ति शठास्तथाविधानसंवृताङ्गान्निशिता इवेवः ॥

कुट्टिन्या तत्सर्वं ज्ञात्वा मन्त्रिणे निवेदितम् । मन्त्रिणापि राज्ञे ।
राजा प्राह ।

मा होहि सुहृग्गाही मा पत्तिहि जं न दिदुपञ्चक्खं ।

पञ्चक्खम्मि वि दिद्वे जुत्ताजुत्तं विआणाहि ॥

१०

तद्विजो नगरप्रधानस्य बध्वा नैतन्निष्पद्यते । यावदात्मना न दृष्टं
तावदसौ न विडम्ब्यः । तच्च कुट्टिन्या ज्ञेये मन्त्रिणा निवेदितम् । कु-

१) LO युक्तं न वा युक्तमिदं विचिन्त्य [O चिन्त्य] । AMM₁H om. दारेषु* । २) L सोपरोधानि । O सापराणि । A साप-
चाराणि । P भवयेत् । ३) P *मंवार्या । A *गीतायो मृगो
यान्ति । MM₁H om. सोपचाराणि* । ४) P किञ्चिद्ग्रीपयुक्तं कि-
राते । ५) LOAMM₁H om. व्रजन्ति* । ७) P निवेदयामास ।
मन्त्रिणा परि राज्ञो । LO om. अपि । ८) CC₁ मा होह सुप-
गाही मा पत्तिज्जह [C₁ पत्तिज्जह] जं दिः पञ्चक्खं । LO मा होह
सुहृग्गाही मा पत्तिज्जउ [O पत्तिज्जतु] जं न दिदु [O दीह] पत्ति-
चरके [O पञ्चरेका] । P मा होह सुहृग्गाही या पत्तिज्जह संमुदि
दं पत्तिचरकां । १०) CC₁ पञ्चक्खं मि वि दिद्वे जुत्ताजुत्तं वि-
पाणिज्ज । LO पञ्चरेके [O पञ्चरेक] विअ [O वीअ] दिद्वे [O दिद्वे]
ज्जत्ताज्जतं [O जं] विआणाहि [O वियाणाहिर] । ११) CC₁
तद्विजो नगरप्रधानस्य । L ध्वनिः पद्यते । O नतीः पद्यते । LO या-
वत्सम्यय ज्ञापते [O *सम्यजनज्ञापते] तावत्तं विडम्ब्यते । १२) CC₁LOP
om. तच्च । CC₁ कुट्टिन्याये । CC₁ om. मन्त्रिणा । P कुट्टिन्या स
निवेदितं ।

टिनी च मन्त्रिणं पेठायां निचिष्य तद्गृहे न्यासव्याजेन मुमोच ।
स्वयं च तत्र गत्वा तामभाषत । मुग्धे यक्षयूरभक्षणं कृतं तत्त्वं मे
ब्राह्मण ।

उक्तं च । एषः कुरङ्गो हरिणस्तित्तिरिन्नाव एव च ।

५ मयूरचर्मिकूर्माश्च श्रेष्ठा मांसगणेष्वपि ।

पुनरपि समग्री वृत्तान्तः पृष्ठः । कथ्यमानश्च पेठाहननकृतसंज्ञेन मन्त्रिणा
श्रुतः । तत्त्वर्थं सा श्रेष्ठिवधूतत्पिता यमुरश्च मुच्यन्ताम् ।

उक्तं च । न नीचजनसंसर्गात्तरो भद्राणि पश्यति ।

दर्शयत्वेव विवृतिं सुप्रिये ऽपि खलो यतः ॥

१० नाशयितुमेव नीचः परकार्यं वेत्ति न प्रसाधयितुम् ।

पाटयितुमेव शक्तिर्नाखोरुद्वर्तुमन्नपिष्टम् ॥

१) LO om. च । P पट्टालकायां । तद्गृहं । CC₁ निःचिष्य
तद्गृह । LO निचिष्य प्रत्यायनाय तद्गृहे न्यासव्याजेनामुंचत् । २) LO
om. च तत्र । CC₁P om. तत्र । मत्वा । P नामाभाषतो । LO
om. मुग्धे — मांस° । P हे मुग्धे । CC₁ यं यक्षयूर° । P om.
यन् । CC₁ मे च । P तत्त्वमेव । om. मे । ३) CC₁ add यतः ।
P एनः कुरंगः । A पापाः कुरंगो । C₁A हरिण° । P लवि ।
CC₁A लाव । ४) CC₁ मयूरचर्मिकूर्मश्च । P °चर्मिकूर्मश्च । A
मयूरचर्मिकर्मा च । CC₁ °गणेष्विव । P °गुणेष्विह । A गणेष्विह ।
LOMM₁H om. एषः° । ६) LO समग्रीपि । P समग्री वृत्तांतं
पृष्ठाः कथ्यमानश्च पट्टाहनन° । CC₁ °संज्ञे । ७) CC₁ स श्रेष्ठः ।
PO om. सा । LOP श्रेष्ठी । LO om. तत्पिता यमुरश्च । ८) O
°सर्गात् । LO जनो । ९) CC₁LOP सुप्रियो । LOA यतः खलः ।
C यथा für यतः । P सुप्रियो टखलो । MM₁H om. न नीच° ।
A fügt मञ्जति दोषमुद्रे लोकः सर्वः कुससर्गात् । अंभसरीतुमिह-
न्यापाणखो यदा मूर्धः ein vor न नीच° । १०) CC₁LOP विघट-
यितुमेव । CC₁ यकार्यं । P परकार्यानि वेत्ति । ११) CC₁ शक्तिर्न-
खो° । °मुच्यपिष्टि । L °मचपटी । O °मज्जपटी । P °सक्ति
नखोभूधर्तुमंचपिष्टि । AMM₁H om. नाशयितुमेव° ।

दुज्जणजणसंगे कायसाधो वि होर विवुहाण ।

पेच्छह तिलेहि पत्त खलसङ्गे पीडणं जत्तो ॥

यावत्सा कुट्टिनी पेटां हल्लेन हन्ति तावत्सा वणिकपुत्री सवितर्कम-
वादीन् ।

विभाता रजनी तावत्तावद्देवं कृतं मया ।

५

प्रमुदं च तदा मातर्मया किञ्चिद्वृक्षते ॥

मातर्मया एवंविधः स्वप्नो दृष्टः । यः कश्चिदर्धप्रमाणो मे भवति स
कथ्यताम् । एवं श्रुत्वा मन्वी द्वारमाहूय बहिर्निर्गतः । ततः सन्धा-
निता वणिग्बधूः । सा तु कुट्टिनीति निर्वासिता । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती मुग्धा ॥

१०

इति सुकसप्ततौ एकविंशतितमौ कथा ॥ २१ ॥

१) C कायसो । C₁ कायसो । CC₁ om. वि । होयइनेय वि-
वुहेहि । २) C पिच्छह । C₁ पिच्छह । P दुज्जनजसंगाकाय-
सागो पि होर विवुहानं । पिक्खलीरपाता खलसंगे पीडनं जंतो ॥
उत्तत्थ ॥ दुज्जेने जनसंसर्गं कायत्वागापि भवति विवुधानां । पिक्ख-
लीरपाताः खलसंगे पिडनं जंतो ॥ LOAMM₁HG om. दुज्जणं ।
३) P यावत्तसा । LO om. सा । पुनः पुनः पेटां । P पेटि ।
सवितर्कुमवादीन् । ४) P विभीतो । L त्वया । ६) CC₁ प्रमुदं ।
P तथा । मातर्मये किञ्च दृक्षते । LO किञ्चन दृक्षते । AMM₁HG
om. विभाता । ७) CC₁ अर्थः । LO अर्थ [O अर्थ] परिणामो ।
P परिणामो । LOP om. मे । CC₁ भवति इति तत्कथ्यता ।
८) P द्वारमुवावि । CC₁P om. बहिर । CC₁LOP om. ततः । CC₁
तन्धाता वणिग् । P तस्माद्वनिग्बधूः सा च कुट्टिनी । ९) CC₁P
om. तु । P om. निर्वासिता । LO निर्वादिता कुट्टिनी । P
om. कथा । ११) CC₁ om. इति सुकसप्ततौ । LO om. इति ।
P संयहः ।

पुनः प्रभावत्या पृष्टः सुकः प्राह ।

याहि देवि पुनर्याहि मदीयं मतमीदृशम् ।

यदि वेत्सुत्तरं किञ्चिद्यथा मातुक्कया कृतम् ।

तच्छ्रुत्वा प्रभावत्याह । कथमेतत् । सुकः प्राह । दाहिलायामे सो-

५ डाको कर्पुकः । तद्वार्था मातुका नाम । तां च भक्तहारिणीं पथि
गच्छन्तीं एको बहिः मूरपालाख्यो नरो मुक्ते । सा कदाचिन्मार्गे भक्तं
मुक्त्वा तेन सह स्निता । ततो मूलदेवेन धूर्तेन तस्मिन्भक्ते उद्विक्ता
कृता । तथा च एवंजातं भक्तमनुत्पाटयित्वा नीतम् । यावच्च भर्वा
उद्विक्ता दृष्टा तावत्किमिदमिति सा पृष्टा । ततस्तथा तत्कालोत्तरं

१) LO om. पुनः — प्राह । P अन्येद्युः प्रभावती सुक प्रपृकति
स्व सुकः प्राह । २) L मदीयमतिरीदृशी । O मदीयमीदृशं ।
P मदीयमतिमीदृशं । ३) CC₁ मानुकया । L मातुकया । O मा-
तुकया । P वदतया मृतं । MM₁H °यदि गंतुं त्वदाज्ञयः [M₁
°यहः । H तवायहः] यदि त्सुत्तरं कर्तुं यथा मुंडिकया कृतं ।
A om. याहि° । ४) LO om. तच्छ्रुत्वा — प्राह [O — यामे सो] ।
P प्राह । L एलापुरे । P दाहिलायामे । A डाभी । MM₁
एकपूर । H एकपुरन । G *Sauiā*. CC₁ सोटाको । LO सो-
धाकः । P सोटुकः । A बोसाको । MM₁ साठेकी । H टेकि ।
G *Sodoixas*. ५) C₁ कर्पुकः । P कामुकः für कर्पुकः । CC₁
मानुका । P कर्पुतुका । MM₁H मुंडिका । G *Baxovā*. CC₁
भुक्ति° । ६) P मूलपालाख्यो न भुक्तिः । MM₁H मूरपाल । L नृपो
für नरो । O नारो । P om. सा । om. भक्तं । ७) CC₁ मुक्त्वा ।
P मूलदेवे । CC₁P om. धूर्तेन । CC₁ भुक्तिः । ८) CC₁ ज्ञा-
तमेव भुक्तिसमयो व्यतीतः । L तावत्तथा जातं भक्तमुत्पाद्य नीतं ।
O तावत्तथा ज्ञातं एव भक्तमुत्पाद्य नीतं । P तथा च ज्ञातमेव भुक्तिः
समुत्पद्यती तावद्यावच्च वा नुद्विक्ता दृष्टा किमिदमिति पृ तत्कालो-
त्तरं कृतोक्तं । LO यावच्चर्ता [O यावत्तच्चर्ता] भुक्ति उद्विक्ता दृष्टा
किमिदमित्याह सा पृष्टा तत्कालोत्तरं कृतं । ९) CC₁ दृष्टः । om.
तावत् und सा । om. ततस्तथा ।

छत्नोक्तम् । नाथाय राक्षी स्वप्ने उद्रिकया भक्षितो दृष्टस्त्वम् । ततो
मया विघ्नापहाराय विपरीतमिदं कृतम् । विशब्धं भक्षय यथा विघ्नो
नञ्जति । इति श्रुत्वा रतात्मना तेनोद्रिकापि भक्षिता । इति कथां
श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ द्वाविंशतितमी कथा ॥ २२ ॥

५

अन्यदा सख्यस्तां पुष्पांतराभिसरणाद्यैवमूचुः ।

यच्च खेदलवैरलं विलुलितिर्बालुण्यते चन्दनं
सच्छेदैर्मणितैश्च यच्च रणितं न श्रूयते नूपुरम् ।

यथायान्त्वचिरेण सर्वविषयाः कामं तदेकाग्रतः

सख्यस्तात्पुरतं भणामि रतये शेषा च लोकस्थितिः ॥ १०

१) P त्वच्च für नाथाय । CC₁ om. चय । L त्वमुद्रिकया ।
O त्वमुद्रिका । CC₁P उद्रिका [P उद्रिकां] । CC₁ भक्षितः । P
दृष्टा । २) CC₁ विघ्नापोहाय । P विघ्नायोहाय । विशब्दं भक्षा-
या । L तथा । O था । ३) L विनञ्जति । CC₁P om. इति —
भक्षिता । LO रतात्मना । om. कथां । ४) LO सा मुग्धा ।
५) LO om. इति° । CC₁ द्वाविंशतिमी । P °संयहः । ६) O om.
सख्यस्तां । LO °भिसाराद्यै° । P °भिसारण्यै° । MM₁H व्रज देवि
मनो यच्च रमते पुष्पांतरे । कुण्डिण्याश्चरितं श्रुत्वा चातुर्यं त्वयि
तादृशं ॥ ७) LO °अल्लैरलं । [O om. अलं] विलुलिति° । A वि-
लुलितं । AL मंडनं für चन्दनं । O मंडलं । ८) LOP सच्छेदै° ।
CC₁AP रचितं für रणितं । LO रचितैर् । ज्ञायते । A निद्रूयते ।
९) CC₁A यावायान्त्वचिरेण [C₁ °त्वचिरेण] । L °चिरंचिरेण ।
om. सर्व । CC₁P तदेकाग्रतं । LO तदेकाग्रतो । A तदेकाग्रतो ।
P सख्यस्तात्पुरतं । O भरणामी रणत । C₁P भणामि जितये ।
CC₁A शेषावलोक° । P शेषावक° । MM₁HG om. यच्च° ।

- तथा च । संसन्नतुलण जहि चडइ तस्स ण जीविउ धम्मु ।
 आइ परा जहि लज्जिअइ तं जि भण्णिअइ पेम्मु ॥
 आरोग्यं परमानन्दः सुखमुत्साह एव च ।
 ऐश्वर्यं प्रियसंभोगं विना सर्वं निरर्थकम् ॥
- ५ उक्तं च । आत्मानमालोक्य च शोभमानमादर्शविम्बे क्षिप्तितायताची ।
 हरोपयाने त्वरिता बभूव स्त्रीणां प्रियालोकफलो हि वेषः ॥
 मुक्तः प्राह । सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः ।
 अप्रियस्य तु पथस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥
 ततः किं वज्रनोक्तेन त्वं चेताः कृत्यकोविदाः ।

१) CC₁ यथा च । LO om. तथा च । CC₁ संसय [C₁ संशय]
 तुलहन जाहि चउइन सुजीविउ धणु जस्स । आइ वराहन लज्जिअइ
 तं [C₁ नं] जि भण्णिअइ पिम्मु ॥ LO संसल [O संसय] तुलन [O
 तुलभ] जहि चडइ [O चड] ज सजीवियधम्मु [O जीधानधक]
 आइ वराहन लज्जिअइ [O लज्जीअइ] तं जि भणवइ पिम्मु [O जीभतं
 पिम्मु] ॥ P संशयतुलहनवहिवडिवजसुजीविउ धनजग्गु । आहि वरा-
 हन लज्जइतं भण्णिअइ पिम्मुः ॥ उत्तर्य ॥ संशयप्राप्तं सर्वं सजीवितं
 धनजनप्रमुखं । यत्पुन सफललो तज्जानोहि प्रितितमेव ॥ AMM₁ HG
 haben die Prakṛt-Strophe nicht. ३) CC₁ परामा° । A प्रमदा-
 नन्दः । MM₁ H om. आरोग्य° । ४) CC₁ add यतः । P °लोक-
 नशममानमादर्शविम्ब क्षिमिरा° । ६) CC₁ हरोपयान । P प्रि-
 याभिसारे । CC₁ बभूवुः । LOAMM₁ HG om. आत्मान° । P add
 तथा च । किं मेयरं गविहिना किमु चारुणीयधूपेन किं जगहणा
 किमु कुंकुमेन मित्तत्तमेन महिपले पि न किं पि यं तं हसतयस्स
 पुरिसा रिसपुण्डमानुः ॥ ७) CC₁ LO om. प्राह । CC₁ °राजन्
 इत्यादि । ८) P श्रुता । LOMM₁ H om. सुलभाः° । A fügt vor
 सुलभाः° ein: दश धर्मे न जानति धृतराष्ट्र निबोधि तान् । मत्तः
 प्रमत्त उक्त्तः शीतः कुधो बुबुद्धितः । त्वरमाणश्च भीरुश्च लज्जकामी
 च ते दश ॥ ९) CC₁ तत्किं° । P किमेव° । लाञ्छ ताः °को-
 विदः ।

कुट्टिनीचरितं श्रुत्वा तद्विचार्य त्वरान्विता ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुको ज्वरीत् । अस्ति पद्मावती पुरी । यत्र
मणिकुट्टिममार्गेषु शोभते रविविस्तरः ।

शेषफलमणिरागो वसुधामिवोपागतः ॥

तत्र सुदर्शनो नाम राज्ञा ।

4

शशिना हरिणा चैव बलिना कुशभूभुजा ।

कुशशक्तिच्छत्वागसंपद्यस्व न खण्ड्यते ॥ (?)

किं तस्य वर्ण्यते राज्ञः प्रजापालनशालिनः ।

यस्मिंश्चोके न दृष्टा हि दोषा रविकरैरिव ।

तस्य मृङ्गारमुन्दरी नाम भार्या । तस्य नृपतेस्तया सह क्रीडतो यी- १०
ष्मकासो ज्ञातरत् ।

यत्र सूरः खरो घस्रो यत्र दीर्घो जितदुःसहः ।

१) CC₁ त्वरान्वितः । O त्वरान्वितः । P तद्विपर्यन्तरा-
न्विता । AMM₁H om. ततः* । २) CC₁LO om. प्रभा* —
ज्वरीत् । M प्रभावती । G *Madmaßari*. LO om. यत्र — *गतः ।
P om. यत्र । ३) P मणिकूटममार्गेषु शोभते । CC₁ सहतो वा-
रविस्तरः । ४) CC₁ *फलमणिरागोभित्वा वसुधाधिपोहतः ।
P *फलमणिरागो भीत्वा वसुधामिवोपागतःसर्त । LOAMM₁HG om.
मणि* । ५) LOP om. नाम । MM₁H सुन्दरेण । ६) LOAMM₁HG
om. शशिना — रविकरैरिव । P शशिना । च कुशभुजा । ७) CC₁
कुश* । P *क्षत्वात्यागः । om. न — तस्य Zeile c. ९) CC₁ जो-
र्कर्म । P om. हि । CC₁ दीर्घैरविकरैरिव । १०) CC₁ om. तस्य । P
तस्य नृपते भार्या मृ* नाम विवितमृङ्गारितविभुवनं मुन्दरी तया
सह क्रीडतो स यीष्मकरो ज्ञातरत् । L तया सह क्रीडतो* ।
LO om. तस्य नृपतेस् । O तया स । om. ह — तेषां ।
१२) LOAMM₁H om. यत्र — नान्यथा । P यत्र यीष्मसमवे प्रवृत्तः
सूरः खरो खरो घस्रो । CC₁ यत्र सूरः खरो घस्रो यत्र
[C₁ यत्र] ।

खरश्च पवनो भीरु ग्रीष्मे सर्वमिदं खरम् ।

चन्दनं शुचिवस्त्रं च पानीयं शुचिशीतलम् ।

सेव्यमानोऽपि मधुरः शुचिर्जयति नान्यथा ।

मध्याह्ने चन्दनं येषां सायं मज्जनसेवनम् ।

५ रात्रौ व्यजनवातश्च तेषां ग्रीष्मोऽपि किंकरः ।

एवंविधे ग्रीष्मे च चन्द्रनामा वणिकप्रभावतीभार्यासमेतो गृहोपरि-
भूमिकायामारूढः । करैर्युक्तोऽपि निरालम्ब आदित्यः पश्चिमाश्वो-
निधितटं गतः ।

उक्तं च । प्रतिकूलतामुपगते हि विधौ विफलत्वमेति ब्रह्मसाधनता ।

१० अवलम्बनाय दिनभर्तुरभून्न पतिष्यतः करसहस्रमपि ।

तवस्त्रः स तथा भानू रागशेषो गतांशुकः ।

भातीव विदुमघटः स्रजः संध्यावधूकरात् ।

अचान्तरे विशालाक्षि चन्द्रो हन्तुं तमोरिपुम् ।

उदयाद्रिशिरः स्नातुमुद्यतोऽमुभटैर्वृतः ।

१) CC_1 भीरुग्रीष्मे । ३) C_1 सेव्यमाने । P सिञ्चमानोति ।
शुचिं । ४) L तव मध्याह्ने° । ५) L °वायुश्च । P किंकर
उच्यते । AMM_1H om. मध्याह्ने° । P add पेक्षह तस्य सुहावश्च चंद-
नपको वि कामिमिङ्गलान् । ऐम्मविसंमि मिषुविय हिषश्च जह अने-
णं यतालिनो । उल्लत्य । पञ्चत तथा सुखयतु चंदनपंकोपि कल्लना-
ना । प्रेमविलम्बिन हृदयं यथा अन्योन्ययनानिङ्ग । किञ्च । मञ्चं
शेसिरिखण्डपंककलानां स्वायंकमोलं स्वयं लीलामंथरमानसं रहहेसा-
पंसुरासीयला । गिम्फे पंधिजानिखी निज्जयणं किं पि पंसुणे । एते
पञ्चमिलीमुहाविजयिनो सेवा सराज्जरा । ६) CC_1LO om. च ।
 AMM_1H nennen चन्द्र und प्रभावती nicht. ७) CC_1 °भूमिकामारूढः ।
LO सूर्यः पश्चिमांशोधी पपात । ८) P °तटे । ९) $LOAMM_1H$
om. उक्तं च — छण्णशिरःस्थितः । P प्ररिकूलमुपगते । ११) CC_1
तवस्त्रः स तथा भानु रागशेषो गतांशुकः । P गगणस्त्रस्तदा भानू ।
१४) P उद्यतः सुभटै वृतः ।

प्राचीमुखे विभातीन्दुर्दयाद्रिशिरःस्थितः ।

दीपस्त्रिभुवनस्त्रेव प्रच्छन्नस्य तमिस्रया ॥

उदयाचलमारुहो भाति चन्द्रो निशामुखे ।

यामिनीवनितोत्सङ्गः मुक्तः कृष्णशिरःस्थितः ॥

एवंविधे निशामुखे स वणिक् विक्रीडितया तथा सार्धं क्रीडितः । ५

अस्य रामनामा सुतः संजातः । तस्मै पित्रा विवाद्याशेषा याहिताः ।

तस्य मातान्यदा चन्द्रं प्राह । मम एक एव पुत्रः । ततो ऽहमतिशयेन दुःखार्ता । चन्द्रः प्राह । एको ऽपि त्वदीयः सुतः साध्यः ।

उक्तं च । चतुरो मधुरस्व्यागी गम्भीरश्च कलालयः ।

गुणयाही तथा चैव एको ऽपीदृश्वरः सुतः ॥

१०

तथा च । किं जातिर्वज्रभिः पुत्रैः शोकसंतापकारकैः ।

१) P प्राचीमुखे । °द्रिकटिस्थितः । २) P °भुवनस्त्रेव प्रय-
क्तस्तमिस्रया । CC₁ तमःश्रिया । ३) P यानावपततोसंश सूक्त-
कृष्णनिरस्थितः । CC₁ कृष्णः । P add उदयदुग्गतश्चन्द्रं तमो मुहि-
तवस्थितं । उदासितस्तदा कुंभं प्राच्या सेतुं जगवयं ॥ क्रमेण कि-
रणैश्चन्द्रो मृणालैरिव वारिवत् । पिवन्तीव तप्तः सान्द्रं तैलीक्या-
तगन्तं धनं ॥ ४) LO रत्न्यां तथा समं क्रीडतोः कियद्दिनैः सुतः
संजातः । P om. स । CC₁ विक्रीडितया । C₁P om. तथा । CC₁
क्रीडतो । ५) CC₁P स्य । P रोमी नाम सुतो जातः । LO
रामेति नाम कृतं । CC₁ सुतः संजा । CC₁P om. तस्मै । O
तस्य । CC₁LO om. पित्रा । CC₁ याहितः । LO याहिताः सकलाः
कलाः । P सा पित्र विवाद्य याहितोशेषा । ६) LO अन्यदा प्रभा-
वतो चन्द्रमब्रवीत् । P सा चन्द्रमब्रवीत् । CC₁P मम पुत्र एक एव ।
O om. एक । CC₁ ऽहमतिदुः । P महनिशयदुः । ७) LOP
आह । LO त्वदीय एवं [O एव] । om. सुतः । P त्वदीय ।
८) LO यतः für उक्तं च । १०) CC₁ गुणयाही लक्ष्मी चैव ।
O गुणयाही वुड्डीमंत । L परः । AMM₁H om. चतुरो° । ११) P
om. तथा च । CC₁ किं जातिर्वज्रभिः पुत्रैरित्यादि ।

वरमेकः कुसालम्बी यत्र विभ्रयते कुलम् ॥

रत्नकुत्ता धूर्तमायां कुट्टिनीमाकायैदमवधीत् । तत्र कनकसहस्रं दास्ये ।
मम पुत्रं स्त्रीमायावद्वनदधं कुरु । तथेति तथा प्रतिज्ञाते पुत्रं
ससाचिकं तस्यै दत्त्वा यवस्त्युचः क्वापि वेष्टायाः कपटेन जितो
५ भवति तदाहं द्विगुणं कनकं ग्रहीष्ये । तथोक्तम् । एवमस्त्विति लिख-
यित्वा पुत्रं तद्वृहे प्रेषयामास । स च तत्रस्थो वेष्टाजनोद्भवान्विकार-
रान् गृह्णाति ।

तद्यथा । वैशिकीं छविमां वाणीं चलीकान् ग्रपयामास ।

कोटिच्छं छविमं भावं छविमं इदितं तथा ॥

१०

हासं च छविमं दुःखं मुखं चैवमपार्थकम् ।

१) P वरमेकः । विभ्रयते । LOAMM₁H om. किं । २) L
धूर्तमायां । P धूर्तमयीं । MM₁ नंतर माया नामिं एक [om. M₁]
प्रसिद्ध कुंटीख [M₁ add त्याच] नगरांत होती । H मया । CC₁P
om. इदम् । P कनकमलम् । ३) LO *वचना* । CC₁OP om.
तथेति । P प्रतिज्ञयाचसाचिकं छत्वा । CC₁ पुत्रं सासाचिकं छत्वा ।
४) CC₁ om. तस्यै दत्त्वा । O पुत्रे । L दत्त्वा तथोक्तम् । O यदि für
तस्यै । छतभ्रदि । P यदास्त्युचः । L मम पुत्रः । O मत्युचः ।
LP वेष्टया । O वेष्टा । LO न जीयते । ५) P भविष्यति ।
CC₁ om. तदाहं । C द्विगुणतरं । C₁ द्विगुणनरं । O द्विगुणं तदा ।
CC₁P ग्रहीष्ये कनकमिति । L अहं [O om.] दास्ये । O आदा-
स्ये । CC₁P om. तयो* एवमस्त्विति । L लिखित्वा । O खिलत्वा ।
६) CC₁ तद्वृहं । LO om. स च । P वेष्टाजातभयाद्विकारान् ।
८) MM₁H om. वैशिकीं — तं तस्स । CC₁A वैशिकं । L वैशिक ।
O वैशिकः । LO चलीकान् । P चलीकपथकमवा । ९) P को-
टीच्छं । O कोटिच्छं । CC₁A छविमो भावः [A भावो] । LO
छविमोद्भावः । P छविमाभावः । १०) P छविमं दुःखं चैवमपार्थकम् ।
A चैवमुपाधिकम् ।

याचनं विनयोपेतं स्नेहभावी निरीहता ॥

समत्वं सुखदुःखेषु धर्माधर्मसमक्रिया ।

भुजंगपुरतस्त्वेव कौटिल्यक्रमदर्शनम् ॥

तथा च । अहरं करं कवोलं यशसुञ्जनं शाहिमण्डलं रमणं ।

इत्यञ्जयसामणं हिञ्जयं जं जस्स तं तस्स ॥

५

इत्येवमादि समग्रं वेक्ष्यानुगं चरितं शिचितम् । ततः स पुत्रः प्रति-
ज्ञापूर्वं वणिजे समर्पितः । पितुर्वाक्येन च सुवर्णद्वीपे वाणिज्याय
प्रेषितः । तत्र च कलावती वेष्टा । तथा सह वर्षमेकं स्थितः । तां
वैशिकानि कुर्वन्तीं स ग्राह । विशेषं वद । एवं ममानुजापि वदति ।
ततो बह्वभिरपि वैशिकेन तत्सर्वस्वं गृहीतुं शक्नोति । ततस्तथा १०

१) P पातनं विनयोपितं । LOP स्नेहो । CC₁ om. हास्यं ।

२) P धर्माधर्मेषु सत्क्रिया । LO समक्रियाः । ३) भुजंगमित्र-

संबन्धि व्यवहारप्रवीणता । add स्वद्रव्यव्यवनं काले याचाद्यानव्यव-

क्रिया । भुजंगपुरतस्त्वेव कौटिल्यक्रमविस्तरं ॥ ४) CC₁ अहरं करं

करं कवोलं । ५) C₁ इतिञ्च । CC₁ °सामन्त्रं । LOPAMM₁ HG

om. अहरं । ६) LO om. इति । CC₁ वंक्ष्यानुगं । LO वेक्ष्यानु-

रानं [O वेक्ष्यानुगं] शक्तित्वं शिचितः । P वेक्ष्यांतर । CC₁ P om.

चरितं । L om. ततः । सततं स पुत्रः । P ततः स्तथा पुत्रः ।

७) O °सपूर्वं । P °पूर्वकं । LO add च । P वनिजेन । LO

पित्रा च । P पुत्रा च । CC₁ om. च । om. वाणिज्याय । P

वानिज्य आप्रेषितः । ८) LO om. च । L कलावतीवेष्टया सह ।

P तत्र च रासुतवेष्टा मया सह र्यक स्थितः । ९) CC₁ वैशि-

की । P वैशिकी । L वैशिकान् । O वैशीकान् । P om. स ।

CC₁ कुर्वन्ती प्रसाद । मम मानुकापि वदति । P om. ममानु-

जापि । बह्वभिरचितकेकेन तत्र सर्वस्वं गृहीतुं शक्नोमि । १०) LO

मत्सर्वस्वं । CC₁ न शक्नोति । CC₁ LOP om. ततस् ।

सर्वमपि मातुर्निवेदितम् । मातापि प्राह । निश्चितमेव वेष्मासुतः । नेदु-
 शीर्गृह्यति । प्रपञ्चेनैव याह्यः । ततो यदायं स्वदेशं गन्तुकामस्त्वामुत्क-
 लापयति तदा त्वया वाच्यम् । अहमपि तव यास्यामि । यदि न
 नयसि तदा मरिष्यामीत्युक्त्वा कूपे झम्मा देया । ततो सौ प्रीतस्त्व
 ५ प्रति सर्वं दास्यति । तयोक्तम् । मातमी विना तद्व्येष्टि किम् ।

उक्तं च । अतिक्लेशेन ये ह्यर्था धर्मस्वातिक्रमेण च ।

शूणां प्रणिपातेन मा स्म तेषु मनः कृथाः ॥

माता आह । भीरु मा मेवं वद । मृत्युदो येः प्राणदश्च ।

उक्तं च । नासाहसं समालम्ब्य नरो भद्राणि पश्यति ।

१) CC₁ ससर्वमपि मातुरपि । P सर्वमनितुनिवेदितम् । LOP
 माता । CC₁ om. प्राह । LO विचिंतयति für प्राह । L निश्चि-
 तमयं । O निश्चीम । L न वैशिकीर्याह्यः । O न वैनीधीकीर्याह्यः ।
 P नदुशीरवगृह्यः । २) P om. प्रपञ्चेनैव याह्यः । LO प्रपंच-
 साधो [O °स्वाधौ] यं । O om. ततो । LO om. अयं । स्वं ।
 O देशे । ३) L त्वयेत्यं वाच्यः । P वाचं । LO om. तव । L
 सत्यमेष्यामि । O समेष्यामि । P यामि न यदि नयसि । ४) CC₁
 ततो । वद्वी प्रवेष्टव्यं । LO वटे für कूपे । P अथ कूपे जलपरि-
 क्षिप्ते वटे । LO त्वयि । ५) LO add इति । CC₁P om. मातर ।
 LO om. तद् । P तव द्रविणेण । ६) P om. उक्तं च । अस्ति-
 क्लेशेन । CC₁ ये अर्था । P ये चार्था । O ये र्थाः । L ये धर्मा-
 तिक्रमेण च । O om. ये । °क्रमति न चे । P धर्मस्वाति° । CC₁
 °क्रमेण ये । ७) L प्राणिपातेन । O °यातिव । CC₁ ते अर्था
 मा भवन्तु मे । LO कृताः । AMM₁H om. अतिक्लेशेन° । ८) P
 माताप्याह । CC₁ मा भीरु एवं वद । P भीरु मेवं वद । CC₁
 add यावदायुस्तिष्ठति तावत्प्राणिनां मृत्युर्नहि hinter प्राणदश्च ।
 ९) CC₁ om. उक्तं च । LO तवया । MM₁H om. नासाहसं — या-
 चितारं च । LOA न साहसं [L अनालम्ब्यं] । P नासाहसं ।
 भण्डानि ।

साहसी सर्वकार्येषु लक्ष्मीभाजनमुत्तमम् ।

नाभित्वा परमर्माणि नाहत्वा कर्म दुष्करम् ।

नाहत्वा मत्स्यघातीव प्राप्नोति महतीं श्रियम् ॥

कालः समविषमकरः परिभवसन्मानकारकः कालः ।

कालः करोति पुण्यं दातारं याचितारं च ॥

५

अहं च तवाधो जालं विरचयिष्ये । इति कुट्टिनीवचनमाकर्ष्य तथा
तथा कृतम् । तथा च कृते तेन सर्वस्वं दत्तम् । कोटिसंख्यं च द्रव्यं
गृहीत्वा मानरहितो निष्कासितः ।

उक्तं च । वेसा वि रमन्ति जणं पित्रं पि वञ्चन्ति अत्यलोहेण ।

ताण्ण लभो वेसाणं अप्पा वि ण वल्लहो जाण ॥

१०

१) LO सहसी । A °भोजन° । २) P add किञ्च । परकर्मा-
णि । न कृत्वा । ३) P न हत्वा । CC₁ कर्मघातीव । P मत्स्य-
घातीव । A om. नाभित्वा° । ४) P °विषमकरः । CC₁ परभव° ।
P परिभावसमान° । LOG om. कालः° । ६) P अहं बोधो
जाला । CC₁ om. तव । LO om. च । CC₁ विचरिष्ये । LO धा-
रयिष्ये । P विचारयिष्ये । LO °वचः श्रुत्वा । CC₁P om. तथा
तथा कृतम् । P चकार कृतेनानेन° । ७) CC₁LOP om. च । LO
सर्वं । P कृतेनानेन सर्वस्वं त्वदीयं सत्यं च द्रव्यं च गृहीत्वा मान-
रहितो निःकाशितः । L कोटिसंख्याकं । LO om. च । ८) O गृ-
हीतो । ९) LO यतः für उक्तं च । C पित्रं । C₁ प्रियं । CC₁
पि वञ्चन्ति अत्यलोहेण । L वेसाय । O वेसाप । L पित्रं । O पीयं ।
LO om. पि । L वञ्चन्ति अत्यलोहेण । O विवर्जं वि अहं° ।
१०) LO लभो । L वि न । O वि लभो जण । LO fügen vor
वेसा° ein: गहिडु ण सलयमच्छं मुखं जायन्ति भगमयणाउ [O
गहीगु ण सयनमत्स्य° भगममणेउभ] मुणिवनतरित्ता [°सरिक्का?]।
वेसा निच्चं विपक्वलीया हक्का [O मुणीजणीसरीसवित्ता निच्चं वि-
पक्वलीयाह] । P उक्तं च यतः धत्ता गणिआवणिआ जा परि-
सानं मणौहववसानं । गृह्णति सच्चं पित्रं मित्रं जीवनं गृह्णति ॥
उल्लस्य ॥ धाँवा गणिआवणिआवनिता या पुण्णणां म्मनोभववसानं ।
गृह्णति सर्ववित्तं मित्रं जीवं न गृह्णति ॥ AMM₁H om. वेसा° ।

स च तथा धनमानपरिभवं प्रापितः परपोतमाबुद्ध स्वगृहमागमत् ।
 एकाकिनं सुतं धनपरिजनवर्जितं दृष्ट्वा पिता सवाप्यं धनव्यकारणं
 पृच्छति । सो ऽपि स्वयं लज्जनं गृहमन्त्रिमुखेन निवेदितवान् । पि-
 चोक्तम् । वत्स मा विषादं विधेहि । विपदः संपदो ऽपि पुंसः
 ५ संपद्यन्ते ।

उक्तं च । चिन्तामिमां वहसि किं गजयूथनाथ
 यूथाद्वियोगविनिमीलितनेत्रयुग्म ।
 पिण्डं गृहाण पितृ वारि यद्योपनीतं
 देवाद्भवन्ति विपदो किल संपदो वा ।

१० किमनेन धनेनापि सत्त्वरेण मनस्विनाम् ।

१) C तथा । LO *भंशं प्राप्तः । L यथा पर° । O यथा
 यथा पर° । P यतारं योतमाबुद्ध स्वगृहमगात् [om. स — प्रा-
 पितः] । C अगमत् । LO आगतः । २) P सुतं hinter दृष्ट्वा ।
 L धनपरिवर्जितं । P परिजनरहितं । CC₁ P om. पिता । L सु-
 दुःखं für सवाप्यं । O nur सु । P om. सवाप्यं । ३) LO om.
 स्वयं । लज्जमानः । CC₁ *मुखे । L निवेदयति । O निवेदितं ।
 P अस्त्रासौ पि स्वजनलज्जां नाटयति मन्त्रिमुखेन नि° । O पि-
 चो । ४) LO मा विधेहि विषादं । CC₁ ऽधि für ऽपि । L पुंसः
 समुत्पद्यन्ते । O पिंश्च समुत्पद्यन्ते । P विपदा संपदापि पुंसः संप-
 दतिः । ५) CC₁ संपद्यन्ते । ६) CC₁ चिन्तामिमां वहसि किमिच्छादि ।
 P जगयूथ° । ७) P योगविधेयम् । ८) P गृहान् । यद्योपनीतम् ।
 ९) P देवद्वयन्ति विपदो वा । add सच्चसानं पिविहीज अभर्गवि-
 शारकारणो नूनं धीरापसन्नवदनाः सुद्वयेपि तच्च तिष्ठति । LO AMM₁ H
 om. चिन्तामिमां° । १०) P किमनेनापि सत्त्वरेण । CC₁ गणनेन
 für सत्त्वरेण ।

गते न जायते खेदो हर्षश्चैवागते न च ॥

एवं सुतं समाश्वास्थ धूर्तमायामाकार्य इदमब्रवीत् । शृणु यद्वच कौ-
तुकं संवृत्तम् । त्वव्यधुषितो ऽपि सुतो गतसर्वस्वः समाययी । साह ।
स्त्रीभिः को न खण्डितः ।

उक्तं च । को ऽर्धान्नाप्य न गर्वितो विषदिणः कस्त्रापदो ऽस्त्वं गताः ५
स्त्रीभिः कस्त्र न खण्डितं भुवि मनः को नाम राज्ञां प्रियः ।
कः कालस्त्र न गोचरान्तरगतः को ऽर्धो गतो गौरवं
को वा दुर्जनवागुरासु पतितः चेमेण यातः पुमान् ॥

१) P दोषो für खेदो । LOMM₁H om. किमनेन° । LO add
zwei Prakṛt-Strophen: L जिमजिम [O जीमर] वायइ विही विस-
रसकरणेहि निदुरं [O निदुरं] पडहं । धीरापसन्न [O °न्ना] वय-
सस्तच्चतितहातचेव [O °वयणा निचंति तहारचेव] ॥ तंगिउ तं नमार
सो दज्जर अं होसि इजउ [O इतिसु] आसन [O आस] किज्जर
[O adds तसुआसनदज्जर] पासा [O पाषा] वडणुजिमजोइज्जिइजो-
गिमपडइदाउतिमदिज्जउ ॥ [O वडणुजीमजोइज्जइजोजीमपइदाउमी-
तदिज्जर] । २) P एवं समाययी सा प्राह ततः आश्वास्थ ।
CC₁ om. सुतं । L [om. एवं] जायामाश्वास्थ । O एवं सुतमा-
श्वास्त्रा । CC₁ धूर्तमानमा° । L धूर्ततमासुतमाकार्य । P धूर्त-
मायाकार्येदमब्रवीत् । LOP om. अच । LO कौतुकं यत् ।
३) L त्वद्रुहाधिष्ठितो । O °ध्यचितो । P तद्वेपिउपोषितो । om.
ऽपि सुतो । गतः स सर्वस्वः । om. समाययी — उक्तं च । O
°सवस्त्रमाययी । CC₁ अथवा für साह । ४) LO विडम्बितः ।
५) LOP om. उक्तं च । P कस्त्रापद् स्त्वं गतः । ६) C₁ om. कः ।
P घानगतो । ८) CC₁ दुर्जनवागुरीं न । A दुर्जय° । P जातः ।
LOMM₁HG om. को ऽर्धान° ।

रमणसिंहिणंतराले वङ्गलचरे रोमराइतरुगहणे ।

हरिहरनरगोविन्दा विडम्बिआ मयणचोरेण ॥

तत्त्वं पुनः पोतं भृतं कृत्वा मां पुत्रान्वितां तव प्रेषय ।

उक्तं च । कृते प्रतिष्ठतं कुर्यां हिंसिते प्रतिहिंसितम् ।

4 त्वया लुब्धापिताः पद्मा मया लुब्धापितं शिरः ॥

मयाप्युक्तम् । यदि त्वदीयपुत्रः क्वापि स्त्रिया वध्यते तदा मम दूषणम् ।

उक्तं च । दिग्गजकूर्मकुलाचलफणिपतिविधृतापि चलति वसुधेयम् ।

प्रतिपन्नममलमनसां न चलति पुंसां युगान्ते ऽपि ॥

90 तथा च । अचला चलन्ति पलए मज्जाअं साअरा विलहन्ति ।

गरुआ वि तह विकाले पडिवणं ण च सिडिलेन्ति ॥

9/2) CC₁ रमणसिंहिणंतराले वाहल एव रोमराइतरुगहणे । हरिहरनरगोविन्दा नपविया मयणचोरेण ॥ LO रमण [0 °णे] मुहिणं [0 °णे] तराले वहलतररोमरायि [0 °राइ] तरुगहणे [0 तरुग] हरिहरनरगोविंदान [0 °म] रगविया मयणचोरेण ॥ P रा-वणकिहिणंतराले वाङ्गलया रामराइहंगहणे । हरिहरहिरण्यगर्भा न विडम्बिया मयणचोरेण ॥ AMM₁HG om. रमण° । In P ist hier eine Lücke bis ततो वेक्षामातापि । 3) CC₁ om. तव । LO तत्त्वं तथा भृतं पोतं कृत्वा पुत्रेण समं मां । 4) LO om. उक्तं च — मयाप्युक्तम् । C₁ प्रतिष्ठते । LOPAMM₁HG om. कृते° । ६) LO त्वदीयः । om. क्वापि । ८) LO यतः für उक्तं च । LOPAMM₁HG om. दिग्गज° । LO अहउ ताइअरजणो विय जायपंचभूयाइ ताहं विय लज्जिज्जइ पाइ परिहरंते हं [0 अहउत्ता अरजणे अंगे विय जाइयं व भूयाइ ताहं चीयजीअइपाइइपरीहरंतेहि] । 90) CC₁ अचला चलन्ति पलए मज्जायां साधरा [C₁ सापरा] विलंघन्ति । गरुआ वि तह विकाले पडिवणं णे च सिडलन्ति ॥ LOPAMM₁HG om. अचला° ।

धीरा ज्ञाण पमाणं जिमिञ्छे तह वि जंपिञ्छे अ ।

अइजिमिञ्जंपिआइं पच्छा वच्चे अपच्छाईं ॥

ततः श्रेष्ठी तं पुत्रं प्रेषयामासांस्तु तथा समं सुवर्णद्वीपि । ततस्त्वस्मिन्सर्वो
ऽपि पौरजनः प्रीतो बभूव । सा च कलावती सानुकूला तं विनये-
नाजुहाव । तथा च स तथावर्जितो यथासी आत्मायत्तः कृतः । ५
द्रव्यं च सर्वं गृहीतम् । ततः सा धूर्तमाया कुट्टिनी किं करोतु ।
इति प्रश्नः । सा प्राह । शुक न जाने । त्वं वद । शुकः । यद्यद्य न
यासि तदा कथयामि । सा आह । न यास्यामि । शुकः । यदा
तस्य सर्वस्वं गृहीतं तस्मिन्समये कैश्चिद्दिनेभ्यः ऽपि चण्डालरूपधारिणी
धूर्तमाया नित्यं नित्यं श्वेषमाणैव किञ्चित् । अन्यदा स कलावत्या १०
सहितः खट्वायामुपविष्टस्तथा दृष्टः । तां द्वारि दृष्ट्वा सहसोत्थाय ना-
शयितुमुद्यतः पूर्वमेव संकेतितम् । तमुत्तिष्ठन्तमनु कलावत्यपि उत्थिता ।

१/२) CC₁ जीहे ज्ञाण पमाणं जिमयञ्छे तह व जंपिपञ्छे य ।
अइजिमियजं पियाइं [C पाच्छा वच्चे] अपच्छाईं ॥ LOPAM₁ HG
om. diese Prākrit-Strophe. ३) LO om. तं । om. आसु । CC₁ om.
तथा समं । A hat hier folgende Strophe: प्रारब्धते न खलु विघ्न-
भयेन नीचैः प्रारब्ध विघ्नविहिते विरमन्ति मध्याः । विघ्नैः पुनः पुन-
रपि प्रतिहन्यमाना प्रारब्धमुत्तमगुणा न परित्यजन्ति ॥ LO गते für
ततम् । O om. सर्वो । ४) CC₁ कलावती तथा कलावत्या तं
विनयेनाकार्यं । LO om. तं । ५) CC₁ LO om. च स । C तथा
तथा । CC₁ om. तथा । L अपवर्जितो । LO om. चसी ।
L आत्मपचः । ६) LO om. च । CC₁ धूर्तकुट्टिनी । L धूर्तमा ।
LO om. कुट्टिनी । L करोति । ७) LO om. सा प्राह — या-
स्यामि । CC₁ om. त्वं वद शुकः । ८) L सर्वं । तत्समये । LO
om. च । C पिंडाचल° । १०) L धूर्तमा । O नित्यं । CC₁ मात-
श्वेषमाणिव किञ्चिद्वदा स क° सहितः तां च द्वारि वीक्षमाणं
दृष्ट्वा । In CC₁ ist hier eine Lücke bis तथा दृष्टः nächste Seite, Z. २.
११) LO om. तथा । पूर्वमेव सं° vor तां द्वारि° । १२) O om. अपि ।

उक्तञ्च । किमिदमिति । रामस्तामुवाच । भद्रे । इयं मम जननी ।
अहं च हतार्थको वज्रदिग्नेभ्यो न तथा दृष्टः । धूर्तमायापि तं संके-
तस्त्वं दारस्त्रीव सशङ्का हस्तसंज्ञया आजुहाव ।

जगादिति चिराद्भ्यो वेष्मागृहगतो भवान् ।

५ स्नेच्छी भूता इयं वेष्मा सर्वस्वं मे त्वया हृतम् ॥

यावदेवं गृहाङ्गणगता शपति तावत्स वणिक् चण्डालरूपी समागत्य
तत्पादयोः पतितः । एतच्च दृष्ट्वा कलावती कुट्टिनीसहिता तां गृहमध्ये
नीत्वा पृच्छति स्म । अस्म्य को ऽयम् । किञ्चातीयः । त्वं का । तयो-
क्तम् । पद्मावतीपुरीनाथस्य राज्ञः सुदर्शनस्य मातङ्गी गायिनी अहम् ।

१० अयं च मदीयं द्रव्यं हत्वा इहागतः । तच्च त्वयाप्तम् । तन्मया ज्ञा-
तम् । परमधुना स समागच्छतु । ततः कुट्टिनी कलावतीसहिता
तत्पादयोर्लम्पा उवाच । गृहाणेद् द्रव्यम् । धूर्तमाया प्राह । नाहं

२) L om. च । LO न या दृष्टः । L धूर्ततमया । LO
च für अपि । ३) CC₁ दास्त्रीव । ४) LO जगाद च । चिराद-
भ्यो । ५) LO स्नेच्छ स्नेच्छीकृता वेष्मा । हृतं त्वया । PAMM₁H
om. जगादिति° । ६) L एव । O om. एवं । CC₁ संपतिता für
शपति । यावत्स । दशाङ्गुलिमुखः für चण्डाल° समागत्य । ७) CC₁
पतति । LO add वत्स दिष्ट्वा चिराददृष्टोसि hinter पतितः । LO
om. एतच्च दृष्ट्वा । *सहिता तावत्स्वरूपं दृष्ट्वा । CC₁LO om. तां ।
CC₁ गृहमर्थं । ८) CC₁ om. पृच्छति स्म । ज्ञातीयः । LO किञ्चा-
तीयः । का त्वं इति पृष्ट्वा जगाद सा । ९) CC₁ मोतंगा गाय-
नी । O om. अहम् । १०) O om. च । LO तन्मयाख्यातं ।
११) CC₁LO om. स । CC₁ समगच्छतु । LO गच्छतु । CC₁ कला-
वती कुट्टिनीसहिता । १२) CC₁LO om. तत् । LO लगितोवाच ।
CC₁ गृहाणीन् । LO add मा मैवं पुनर्वद [O विद्वद्वय] hinter
द्रव्यं । L धूर्ततमोवाच । O धूर्तामाना उवाच ।

गृहकोणे गृहीष्ये । राजविदितं गृहीष्यामि । ततो वेष्मामातापि अति-
शयेन भीता तां मातङ्गीं प्रतिजगाद । इमां मत्सुतां रच रच ।
पारंपर्यागतं द्रव्यं गृहाण सर्वस्वम् । परं मां मैवं विडम्ब्य । धूर्त-
माया आह । गृहीष्ये । ततः सा वेष्मया कुट्टिन्या सह हस्तपादौ
गृहीत्वा संमानिता । धूर्तमायापि निजं तदीयं च द्रव्यं सर्वस्वं गृ- ५
हीत्वा रामेण सह योतमारुह्य स्वगृहमागत्य महोत्सवमकारयत् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ त्रयोविंशतितमौ कथा ॥ २३ ॥

अथान्वस्मिन्दिने प्रभावती मुकं पप्रच्छ । मुको ऽप्याह ।

आहि देवि विज्ञानासि यदि जारसमन्विता ।

१०

१) ० कोणं । CC₁ गृहकोणे अराजविदितं गृहीष्यामि । L
ततो वेष्मा ततो तिश्येन । ० ततो वेष्मामोक्षातिश्येन । P om.
अपि । २) LOP om. तां मातङ्गीं । LOP प्राह । LO रच ।
३) L अपरं पर्याप्तं । ० अपरं पर्यागतं । LO धनं । CC₁ P om.
सर्वस्वम् । om. परं । CC₁ मा त्वं विडम्ब्य । P मामैवं विड-
म्बया । LOP om. धूर्तमाया आह — संमानिता । ४) CC₁ om.
वेष्मया । ५) L धूर्तमया । P धूर्तमायया । LOP om. अपि ।
P om. निजं । CC₁ तदीयं चायेतनं सर्वस्वं । LOP om. सर्वस्वं ।
LO आदाय । ६) LP om. सह । LO स्वं । [CC₁ lesen so: *परम-
धुना समगच्छतु । ततः कलावती कुट्टिनीसहिता पादयोर्लेपा उवाच ।
गृहाणैनं द्रव्यं । धूर्तमाया आह । गृहीष्ये । ततो वेष्मामातापि
अतिशयेन भीता । तां मातङ्गीं प्रतिजगाद । इमां मत्सुतां रच रच
पारम्पर्यागतं द्रव्यं गृहाण मा त्वं विडम्ब्य । धूर्तमाया प्राह ।
नाहं गृहकोणे अराजविदितं गृहीष्यामि । ततः सा कुट्टिन्या सह
हस्तपादौ गृहीत्वा सम्मानिता । धूर्तमायापि निजं] । ७) LO
एवं बुद्धिविभवं श्रुत्वा° । ८) LO om. इति° । CC₁ त्रयोविंशतितमौ ।
P *संग्रहः । ९) LO om. अथा° — आह । P om. अथ । सो-
प्याह । १०) P जारि समन्विते ।

सज्जनीव पुरा वर्तुं भर्तुरये कचयहे ।

प्रभावत्वाह । किमेतत् । कीरो ऽब्रवीत् । अस्ति चन्द्रपुरं नाम नगरम् । तत्राभूद्वर्धकिः सूरपालाख्यः श्रीमान् । तस्य सज्जनी नाम भार्या अत्यन्तं परपुरुषलम्पटा । तां च तद्गृहस्थां देवकी नाम रमते ।
५ इति लोकादेतदाकर्ण्य वर्धकिः कपटेन गृहान्निर्गत्य प्रातः संध्यायामाच्छन्नः समागत्य तल्पस्याधोभागे स्थितः । सा च ज्वरेण सह तत्राच्छुद्धा पत्न्या केशेषु गृहीता कथं मुच्यते । उत्तरम् । सा पत्न्या धृता सती द्वितीयपतिमुखमालोक्य प्राह । मया तव कथितं यद्रथकारो मम पतिर्गृहे न विद्यते । स चागतस्तव तदेव औचित्यं विधास्यति ।

१) P सज्जनीव पुरा वर्तुं । MM₁H पुनः कर्तुं भर्त्वा निजकचयहे । A om. याहि° । २) LO om. प्रभावत्वाह — ऽब्रवीत् । P om. किमेतत् । CC₁ चन्द्रपुरी । LO om. नाम । CC₁ नगरी । ३) LO पुराभूद् । CC₁ immer वर्धकिः । P वादिकः । शूलपालः । CC₁P om. आख्यः । A पूर्णपालो । LO om. श्रीमान् । om. नाम । ४) CC₁P om. अत्यन्तं । LO परमत्यंतनरलंपटा । C परं पुरुष° । C₁ परं पर° । P परनर° । om. च । CC₁LOP om. तद्गृहस्थां । LO देवकी । P देवकी नामतो । A दोदाकी । MM₁H देवल । om. G. P om. रमते । ५) LO om. इति । लोकोक्त्या । P लोकादेवकर्ण्य । O om. गृहा° — केशेषु । CC₁ संध्याम् । LP om. आच्छन्नः । P स वर्धकिः समागत्य । ६) L तल्पस्याधश्छन्नः । CC₁L(O)P om. ज्वरेण सह । C यंचाच्छुद्धा । C₁ यंचा° । L नत्वाच्छुद्धा । ७) L भर्त्वा । LO मुच्यतां । P तच्चोत्तरं । पतिना । LO भर्त्वा । L गृहीता । ८) CC₁ द्वितीयातिमुख° । P द्वितीयाभिभवलोका । L पति [O दीनी°] मुखमालोकाह । CC₁LOP om. तव । LOP om. यद् । CC₁ द्रव्यकारो । P द्रव्यकरो । L हे रथकार । ९) CC₁OP om. मम पतिर् । LO नास्ति । P न वर्तते । CC₁ °गतस्तविव औचित्यं [C₁ °वौचित्यं] । P गतस्तदेव । LO om. तदेव ।

यद्यपि पूर्वं पत्न्या त्वदीयं द्रव्यमपहृतं तथापि चन्तव्यम् । रथकृति
समागते तव गृहं गमिष्यामि युवयोः संगतिं वा करिष्ये । नात्र
संशयः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुक्सप्ततौ चतुर्विंशतितमी कथा ॥ २४ ॥

अन्यदा प्रभावती मुकं गमनाय पृच्छति । मुकः प्राह ।

५

कुरु यद्गोचरे कर्तुं यदि वेत्सि प्रतीकृतम् ।

श्वेताम्बरेण रुद्धेन यथा पूर्वं कृतं तथा ॥

अस्ति चन्द्रपुरी नाम नगरी । तत्र सिद्धसेनो नाम चण्डको जनपू-
जितः । तस्मिन्नेव नगरे ऽन्यः सितपटो गुणिनां मुख्यः समागतः ।
तेन च गुणिना सर्वे ऽपि जन आवर्जितः आबका अथात्मायत्ताः १०

१) CC₁ त्वं पतिस्त्वदीयं । P यद्यपि प्रतिष्ठापूर्वं त्वदीयं । द्रुतं
für अपहृतं । CC₁ रथकृतिना । om. L. P एथकृतिसमये समागते ।
LO उमायति पत्नी । २) CC₁P गृहमेष्ट्यामि । L गृहे । O
गृहीष्ट्यामि । om. युवयोः । LO संगतं । P संगते वा नरः न
संशयः । LOP om. अत्र । ४) LO om. इति° । CC₁ om. मुक° ।
°विंशतिमी । P °संशयः । ५) C प्रभाति, C₁ प्रभातः पुनः für अन्य-
दा । LO om. अन्यदा — प्राह । P om. गमनाय । CC₁ गच्छति ।
P प्रयच्छति । ६) L प्रतीपणं । O प्रतीयणं । ७) CC₁ श्वेतां-
वारेण । LO सितांवारेण । PA om. कुरु° । MM₁H कुरु चेद्रोचते
भीरु यदि वेत्सि प्रतीपताम् [M₁ प्रदिपदाम्] । सिद्धचण्डको यद्गु-
हपूर्वं समाचरेत् ॥ ८) CC₁ om. अस्ति । P तत्रास्ति । LO चंद्र-
पुरी नगर्यौ । P चन्द्रपुरं नाम नगरी । M चंद्रवती । M₁
चंद्रपूर्वी । H चंद्रपुर । M(M₁H) सिद्धचण्ड [M₁ चण्डक] नामिं
जैन । C यमपूजितः । P om. जन । ९) P तस्य नगरे । LO om.
एव । O om. ऽन्यः । LO सितांवरो । L गुणिमुखः । समागतः ।
P समागतः । १०) P तत्र गुणिना । CC₁LOP om. च । L आत्मा-
वशीकृतः । O आवर्ज्यीति । CC₁OP आबको ऽन्यो ऽथात्मायत्तः
कृतः [P °थात्मायत्तः] ।

छताः । स चपणको ऽपि तस्मै पूजां क्रियमाणामसहमानः स्वयं तदी-
योपायये वेष्ठां प्रेषयित्वा असी वेष्थालुब्धो न सुशील इति श्वेता-
म्बरस्य लोकप्रवादमकरोत् । तद्दर्शनाय जनमाकारयामास । ब्रूते च ।
चपणका एव ब्रह्मचारिणः श्वेताम्बरास्तु विमुक्ताः । सो ऽपि श्वेताम्बरो
५ दीपापिना उपाधिं प्रज्वाल्य प्रभातप्राप्तायां रजन्वा नयीभूय वेष्ठाया
दत्तहस्तो निर्गतः । ततो लोकापवादः संवृत्तः । यदसौ चपणको न
सितवस्त्रः । इति श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चविंशतितमौ कथा ॥ २५ ॥

अन्यदा सा चलिता । शुकः प्राह ।

१० याहि देवि न ते दोषो यदि जानासि भाषितुम् ।

रत्नदेवीव पत्न्या तु प्राप्ता आरदयान्विता ॥

१) LOP om. स । P om. क्रियमाणाम् । स्वयं वेष्ठा तदी-
यात्रयेष्वेषयित्वा वेष्थालुब्ध न शीलः इति° । २) LO om. श्वेता-
म्बरस्य लोक । ३) P om. तद् । ४) CC₁ एवं । P चपणकः एते
च ब्रह्मचारिणः श्वेताम्बरस्तु वेत्सित । LO सिताम्बरास्तु । सिताम्बरो ।
५) CC₁ उपाधिं । L उपधिं । O उपधी । P श्वेताम्बरो प्रापि-
मुपाधिं । LO विभातायां निशायां । P प्रात्यभातायां । om.
रजन्वां । CC₁ वेष्ठाया । LO हस्तो तालं दत्वा । P वेष्ठा । ६) L
लोके । CC₁ यतो ऽसौ । नाशितवस्त्रः । LO om. यद् । अयं
दिग्म्बरो न श्वेताम्बर इति कथा । ७) P सितवस्त्री । ८) CC₁
om. शुक° । पञ्चविंशतितमौ । P °संग्रह । ९) CC₁ अन्यदा चलि-
तां तां शुकः प्राह । LO om. प्राह । १०) P दोषस्ते ।
११) LOPMM₁H immer रत्नदेवी । LO पतिना प्राप्ते । P यदा
तु । आरसमन्विता । MM₁H याहि देवि स्वदोषघ्नं यदि जानासि
भाषितुं । स्वपती रत्नदेवीव प्राप्त [M₁H प्राप्तौ] आरदयान्विता ॥
A om. याहि° ।

अस्ति जलवदामिधानो यामः । तत्र राजपुत्रः चेमराजः मूरः ।
 रत्नादेवी तस्य भार्या । तत्रैव यामणीर्देवसास्त्रः । तस्य सुतो धवलो
 नाम । तौ द्वावपि रमेते रत्नादेवीं परस्परमज्ञातौ । अन्यदा पितृ-
 पुत्री तद्वृहस्त्री यदा तदा राजपुत्रः समागतः । तदा किमुत्तरम् ।
 मुक् आह । ततस्तया कृतसंज्ञो गृहादङ्गुल्या तर्जयन्नयात् । तस्मिंश्चैव ५
 गच्छति भयात्पतिः किमिदमित्वाह । ततः सा हसन्ती प्राह । अस्त्र
 पुत्रस्त्वद्वृहे शरणागतः । मया च धर्षितः ।
 यतः । स चविद्यस्त्राणसहः सतां यस्तत्कार्मुकं कर्मसु यस्य शक्तिः ।

- १) LO जडवदामिधे [O जडवला°] यामे रा° । P जल-
 दामिधानो । A जलुद्र । MM₁H जलोद । G *Zalaouda*. M₁
 गोविचेमराज । H गोविचेम । G *Γομαρῆς*. LOP om. मूरः ।
 २) LO तस्य भार्या र° । P प्रिया । G *Ῥατναβατηή*. L तत्र च ।
 O तस्य सुतोः कपतिना प्राप्ति जारदयान्वितात्सुतातश्च für तत्रैव ।
 P om. तत्रैव । CC₁ देशसास्त्रः । P देवसयः । A देवसस्त्र ।
 M देवराज । M₁ वेदराज । H वेदराज । G *Βαλλαβῆς*.
 L(O) तत्सुतश्च धवलनामा । P सुतः नदीयो धवलः । MM₁H धव-
 लाण । ३) CC₁P रमेते । LOP add गृहे hinter रमेते । LO om.
 रत्नादेवीं । CC₁ पितृपुत्री । P पुत्रपितरी । ४) CC₁ गृहान्त-
 स्त्री । P तद्वृही तस्त्री । om. यदा । LOP समागमत् । LO
 om. तदा । ५) P प्राह । LO om. मुक् आह । कृतज्ञयां-
 युल्या गृहान्तर्जयन्निःकाशितः । P कृतः संज्ञा गृहादङ्गुल्या तर्जयन्ते
 नःकाशितः । CC₁ °ङ्गुल्यतर्जयत् निष्कासितस्तस्मिंश्चैव । L °चैव ।
 ६) LO भयात्किमिदमिति पतिरित्वाह [O om. इदम्] । P किमिद-
 मित्यतः सा संति प्राह । LO उवाच । ७) CC₁ पुत्रः शरणागतः
 तद्वृहमागतः । LO शरणागतो निजगृहमागतो । om. च । P मया
 च धर्षितः । ८) L om. यतः । P सस्त्रःस्त्राणसह सता । CC₁
 यः तत् । L किंकरः für कार्मुकं ।

वहन्द्दयीमप्यफले ऽर्थजाते करोत्यसंस्कारहतामिवोक्तिम् ॥

अतो वष्टो व्रजति । गच्छ त्वं समर्पय सुतम् । तेन च तथा छतम् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति युक्सप्तती पट्टिंशतितमी कथा ॥ २६ ॥

५ अन्यदा प्रभावती गमनाय शुक्रं पृच्छति स्म । शुक्रः प्राह ।

रम्भोर गच्छ कामिनां को विघ्नं कर्तुमर्हति ।

मोहिनीव समर्था चेद्विचारीकर्तुमीश्वरि ॥

अस्ति शङ्खपुरं नाम नगरम् । तत्र आर्यो वणिगभूत् । तस्य मोहिनी
नाम भार्या । तां च वहिर्गतां कुमुखो नाम धूर्तो रमते । तत्पतिना
१० चाभिज्ञायि । तत्पतिश्चातिशयेन भोरः । ततो ऽसौ तां वहिर्यान्तीं

१) P वदायीयासु फलेर्धजाते करोति तत्करणमासंयुक्तां । Alle
MSS. lesen 'सत्कार' । AMM₁HG om. स चचियं । २) CC₁
अतः संतुष्टः व्रज । P अतः संतुष्टा व्रजति गच्छन् । om. त्वं । तेनैव
छत । L चैव । ३) P om. कथां । LO om. इति कथा । ४) CC₁
om. शुक्रं । पट्टिंशतितमी । P 'संयहः' । ५) CC₁ अन्यदा गमनाय
प्रं शुं पूं । om. स्म । C अक आह । LO अथापरदिने शुक्र-
स्त्रामुवाच । ६) CC₁ कामानां । LOP गन्तुकामानां । ७) CC₁
मोहिनीव । L रोहिणी । O सोहिणी । C शमर्था । O सव-
सर्था । CC₁ विजारीं । L विजारीं । O वीजारी । CC₁ ईश्वरी ।
LO ईश्वरा । P मोहिनी च समर्पया विज्ञानं कर्तुमीश्वरी ॥ M
'गच्छ कामं त्वं न ते विघ्नं करोम्यहम् [M₁H 'कामस्य न विघ्नं
कर्तुमर्हसि] मो' वारगोपनकर्मणि ॥ ८) CC₁ अत्र शङ्खपुरे पुरा
आर्यो' । LO शङ्खपुरे आर्यो वणिक् । om. अभूत् । M शंकरपूर ।
M₁ 'पुर । H शंकर । P अर्या वनिगभूत् । G 'Aptag. MM₁H
अहि । LO om. तस्य । भार्या रोहिणी [O सोहिणी] । A सो-
हिणी । G 'Ρορνί. ९) LO om. च । A सुमुखो । MM₁H कुमुख ।
G om. कुमुख । LOP om. नाम । LO om. तत्पतिना चा' । P तत्पति-
श्चात भीतस्ततसौ वहिर्याति तां । १०) CC₁ भीरस्ततो । LO 'र्यान्तीं तां ।

निवार्य पार्श्वस्थित एव तिष्ठति । तथापि तथा धूर्तस्य कथापितम् ।
 मां राची भर्तृखट्वास्त्रितामर्वाकुप्रां भज त्वम् । तेन तथा कृतम् ।
 तच्च कुर्वन्भर्त्तासौ पुंश्चिद्दे धृतः कथं गच्छतु । उत्तरम् । धृत्वा च
 पतिः प्राह । प्रदीपमानय मया चौरा धृतो ऽस्ति । तयोक्तम् ।
 वहिर्यान्ती विभेन्महम् । एनं गृहीष्ये त्वं दीपमानय । तेन च तथा ५
 कृतम् । सा च जारं मुक्ता गृहान्तर्बद्धस्य पट्टकस्य (?) जिह्वां गृहीत्वा
 तथैव सुप्ता यावत्पतितर्लकुटहस्यो दीपं गृहीत्वा समायातः पृच्छति ।
 किमियं पट्टकस्य (?) जिह्वा । कथमत्र । तयोक्तम् । बुधातीं ऽयम् ।
 अनेन मुक्ता लाला कृशा स्थिता । उक्तिप्रत्युक्तिवादेन निर्जितः ।
 उक्तञ्च । हतक अनेन पौरुषेण वयं व्रजसि । इति निर्भर्त्सितो लज्जि- १०
 तश्च सुप्तः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति युक्सप्ततौ सप्तविंशतितमौ कथा ॥ २७ ॥

१) LO पार्श्वस्थ । P पार्श्वे स्थित । CC₁ तथापि धूर् । om.
 तथा । LO तथा च । P तथा धूर् कथापितरं । २) CC₁ खट्वा ।
 P om. मां । धात्रिखट्वास्त्रितां अर्वाकुप्रां गृहीत्वा तेन तथा कृतं ।
 LO om. त्वम् । ३) LO स पुंश्चिद्दे भर्त्ता धृतः । P तन्नाकुर्वन्भर्त्तासौ ।
 गच्छति । CC₁ दत्त्वा च पतिः प्राह । L om. च । ४) LO प्रिये
 प्रदीपः । ५) LO अहं वहिः । P एनञ्च गृहीष्ये । LO प्रदीपः ।
 om. च । ६) CC₁ *वद्धकस्य पट्टकस्य । O पट्टकस्य । om. P. ७) CC₁
 तथैव । O लुटकहस्यो । P लगुडः । LOP समागतः । CC₁P om.
 पृच्छति । ८) CC₁ पट्टकस्य । LO वट्टकजिह्वा । P किमिदं पट्ट-
 कजिह्वः । कथमत्र बुधातीं यमेतेन पौरुषेण वयं व्रजसीति निर्भ-
 त्सितो । L धूर्त्ताचोयं बुः । ९) L अनेन लाला मुक्ताः ।
 O om. मुक्ता । LO om. कृशा स्थिता । CC₁ उक्तिवादेन । १०) LO
 हतकानेन । ११) LO om. च । CC₁ om. च सुप्तः । L om.
 इति — कथा । O om. इति — सुप्ता । १२) O इति कथा ।
 CC₁ सप्तविंशतिमी । P *संयह ।

अन्वदा प्रभावती गमनाय मुक्तं पप्रच्छ । मुक्तः प्राह ।

छशोदरि व्रजाय त्वं यदि जानासि भाषितुम् ।

जारसंयुक्तया पूर्वं यथा देविकया छतम् ॥

अस्ति कुहाडाख्यो महायामः । तत्र जरसाख्यो कुटुम्बिको महामूर्खः ।
 ५ तद्भार्या देविका पुञ्चली । तां च प्रभाकरो ब्राह्मणः शेषमध्ये वि-
 भीतकवृक्षसमीपे गुप्तस्थाने मुदा रमते । ईदृशं व्यतिकरं जनाच्छ्रुत्वा
 तत्पत्तिस्तत्रावलोकनाय स्वयं गतः । तेन च वृत्ताच्छ्रुतेन तत्तथैव दृष्टम् ।
 दृष्ट्वा तत्रस्थेनापि अल्पितम् । धूर्तिके वज्रदिनेभ्यो ऽथ संप्राप्ता ।
 इत्युक्त्वा कथमियं भर्तारं प्रत्याययतु । तयोक्तम् । नाहं जाने त्वमेव
 १० कथय । यदि न यासि तदा कथयामि । तथा तथेति प्रतिपत्ते
 मुक्तः प्राह । सा च तद्वचः श्रुत्वा तं जारं प्रेषयामास पत्न्या चाव-
 तीर्य समागतेन उपालब्धा । साह । हे प्रभो । ईदृश एव वृत्तः ।

१) LO om. अन्वदा — प्राह । P प्रातः für अन्वदा । २) P
 व्रजसि त्वं । ३) O om. यथा । LO देविकया । P तथा für
 छतम् । MM₁H छशोदरि प्रयाहि त्वं कर्तुं जानासि वा यदि ।
 जरसे भर्तारि पूर्वं [M₁ पूर्वं । H पुरा] यथा° । A om. छशोदरि° ।
 ४) P कुहाडाख्यो नाम यामः । O याम । M कुडाच । M₁H कु-
 डाच । G *Kovzadā*. L जसराजः । O जसराम । P कु° जरा-
 ख्यो । A जसराख्यो नाम । ५) L देविका भार्या । O om. तद्भा-
 र्या — रमते । LA देविका । P देवी । L शेषमार्गे । ६) P
 सदा । इत्थं व्यतिकरं । ७) P आगतः । LO om. तेन च । P
 om. च । LP om. तत् । P om. दृष्टं । ८) LO om. अपि ।
 धूर्तं क्व यासि वज्रदिनेभ्यो [O °जनेभ्यो] अथ संप्राप्तः किमुत्तरं । P
 मूर्त्तिके अद्यापि संप्राप्ता वभ्यो दिनेभ्ये इत्युक्त्वा मुक्तः प्राह कथमीयं ।
 ९) LO om. तयोक्तम् — प्राह । १०) P यदि यासि । ११) P
 °वचन । O om. श्रुत्वा । LO समागतेन भर्ता उपा° । P पत्न्या
 उत्तीर्ण्य समागतेन । १२) P om. साह । LO om. साह — अव-
 लोकय । P ईदृश एव वृत्तः हे प्रभो यवचादृष्टे° ।

अवाकूडैर्मिथुनं दृश्यते । तेन पतिना उक्तम् । त्वमाह्वय अवलोकय ।
तथा तथा कृतम् । वृषाकूडया च तथा प्रोक्तं कपटेन । वज्रदि-
वसेभ्यो ऽन्यां नरीमभिगमनदृष्टो ऽसि । तेन मूर्खेन ज्ञातम् । सत्य-
मिदम् । स च तां शान्तयित्वा गृहं निनाय । इति कथां श्रुत्वा
प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति मुकसप्तती अष्टाविंशतितमी कथा ॥ २८ ॥

अन्वेष्टुः प्रभावती गमनाय मुकं पृच्छति स्म । सो ऽप्याह ।

व्रज देवि विचारं चेत्कर्तुं जानासि भामिनि ।

समं जारेण संप्राप्ता सुन्दरीव यथा गृहे ॥

कथमेतत् । सो ब्रवीत् । अस्मि सीङ्गली नाम यामः । तत्र महा- १०
धनो वणिक् । तन्नार्या सुन्दरी । तां च मोहनो नाम उपपतिर्नित्यं

२) P तथा कृतं । तत्रस्त्रया प्रोक्तं । LO वृषाकूडया तथा च
उक्तं [O add च] । L कपटेन । P अन्यां नारीं रमयन्वकुम्भो
रिनेभ्योऽसि प्राप्तस् । ३) LO om. तेन । P तेन मूर्खेन तथा तनुः
शान्तयित्वा । ४) LOP om. च । L सांतयित्वा । O सांतयि ।
P गृहीहं नीता । ५) L सा सुप्ता । O इति धूषा । ६) LO om.
इति° । CC₁ °विंशतिमी । P °संयह । ७) CC₁ प्रातः für
अन्वेष्टुः । LO om. अन्वेष्टुः — ऽप्याह । P प्रयङ्गः । मुकः प्राह ।
८) CC₁ कृषोदरि व्रजाय स्वं यदि° । O गह । LO विचारं [O
जारं] स्वं । P च जारेषु कर्तुं । ९) P सुन्दरीव । MM₁H व्रज
देवि परं जारं कर्तुं जानासि चेत्तथा । निजजारस्व गुप्त्यर्थं यथा
सुन्दरिणा कृतं ॥ A om. व्रज° । १०) LOP om. कथ° — ब्रवीत् ।
CC₁ om. अस्मि । साकुली । LO सेङ्गलीयामे । P असीङ्गली नाम
यामः । M शिङ्ग । M₁ शिङ्ग । H शिङ्गरपूर । G Σιγγουλή.
CC₁P वणिक्महाधनः । ११) P अतिसुन्दरी । A प्राञ्जली नाम
व्यवहारी । CC₁ तां च नित्यं । P om. नित्यं । मोहन-
नामा ।

गृहमागत्य भुङ्क्ते । अन्यदा यावत्सा तथा तिष्ठति तावत्तत्पतिः समा-
गतः । सा कथं भवतु । उत्तरम् । सा पतिमागच्छन्तं दृष्ट्वा जारं
विवस्त्रं शिक्वे कृत्वा मुक्तकेशा गृहान्निर्गत्य दूरस्था पतिमाह । अस्म-
द्गृहमध्ये नयं भूतं शिक्वाकूटं विद्यते । मान्त्रिकानाकारयितुं गच्छेत्पुत्रे
५ स मुखसदर्थं जगाम । तदा च तदनन्तरे तथा उल्लुक्ं हसी कृत्वा
उपपतिर्निष्कासितः । पत्नी च आगते सा जगाद । यदुल्लुकेनापि
भूतं नष्टम् । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ।

इति युक्सप्तती एकोनविंशत्तमी कथा । २९ ।

अन्येद्युः प्रभावत्या पृष्ठः युक्ः प्राह ।

१० गच्छ देवि विरुद्धं ते गमनं न मतं मम ।

विषमे यदि वेत्सि त्वमुत्तरं मूलदेववत् ।

१) LO यावत्स । P अन्यदा च स तथा तिष्ठति । LOP om.
तत् । P समागतम् । २) P सा सुंदरी प्रतिमागच्छन् । ३) P om.
शिक्वे कृत्वा । L शशके । O शक्कके । om. मुक्तकेशा । LP om.
दूरस्था । ४) LO *गृहे नयीभूतं भूतं । P नरं नय भूतं भिच्चा-
कूटं वर्त्तते । L शशकाकूटं । O शक्का° । L मांत्रिकमागच्छे-
त्युक्ते । O मांत्रिकमाकायागच्छे° । P मन्त्रिका° । CC₁P om.
इत्युक्ते । ५) CC₁P om. तदर्थं । CC₁ तदा तथा उल्लुक्ं । LO
तदनन्तरे च तथा [O om. तथा] । P तदनन्तरे । om. तथा ।
उरल्लुक्ं हसी कृत्य तन्निःकाशयामास । ६) CC₁ तं निष्काशयामास ।
CC₁LOP om. उपपतिर् । om. च । LO समागते । CC₁P om.
सा जगाद यद् । LO सा इति कथयति । CC₁ उल्लुके किं केना-
पि भूतं दृष्टं । O om. अपि । ७) L दृष्टं । P तष्टा । om. कथा ।
LO सा मुग्धा । ८) LO om. इति° । P *संयद् । ९) CC₁ om.
युक्ः प्राह । LO om. अन्येद्युः — प्राह । P अन्यदा प्रभावती युक्
प्रयच्छती युक् प्राह । १०) P गमनं गम मथा । O ते न च न जा
मतं मम । MM₁H विरुद्धार्थं । M₁ गमनं ग मतं । H गमनं गमनं ।
११) PMM₁H विषमे । P देवि त्वम् । A om. गच्छ° ।

अस्मीह पृथिव्यां भूतवासं नाम स्मशानम् । तत्र द्वौ पिशाचौ करा-
लोत्तालनामानौ । भार्ये च धूमप्रभामेघप्रभाख्ये । तयोश्च भार्याराम-
णीयकले विवादः संवृत्तः । अन्यदा च ताभ्यां भार्यासहिताभ्यां
मूलदेवो दृष्टो बाहुभ्यां विधृत्य पृष्ठः । का अनयोर्मध्याद्रमणीया ।
अनृतं वदन्त व्यापादयिष्यामः । तत्काले विरूपे भीषणे वृद्धे पिशा- ५
चिनी । स च यथार्थवादी भवितः किमुत्तरं कुर्यादिति । उत्तरम् ।
तेनोक्तम् ।

या यस्य वज्रभा लोके रम्या सा तस्य नापरा ।

गदिते धूर्तराजेन ताभ्यां मुक्तश्च तत्त्वणात् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

१०

इति मुक्तसप्तमी त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३० ॥

१) LO om. इह । P om. इह पृथिव्यां । LOP भूता° । A
भूतानां स्नानं । M भयंकर । M₁ भूताचाधाय स्मशानावेठायी° ।
H एक स्मशानम् । G *ἐν τῇ νεκρῶν τόπῳ*. CC₁P द्वौ तत्र ।
L करालोत्तरताल° । O करालोत्तलताल° । P करालोहार° ।
२) LO धृतप्रभा° । P °मेघप्रभाख्या । O तयोभयोश्च । LO रम-
णीयकलेन । P °रमणीयले । ३) L संप्रवृत्तः । O संवृद्ध । P om.
अन्यदा — तत्काले । CC₁ om. भार्या । ४) CC₁ तैर्मूलदेवो । LO
मध्ये । ५) L खादयिष्यामः । O खादख्याः । CC₁ om. वृद्धे ।
पिशा° भीषणे । LO विरूपे भीषणे वृद्धे तत्काले [O त्व°] पिशा-
चिनी । P विरूप भाषणे वृत्ते तत्काले पिशाचिनी° । ६) P om.
च । पर्यार्थवा । CC₁ यथार्थसंवादी । om. भवितः । L भविते ।
O भवतो । P भवतां । LOP कथं भवतु [P भवन्तु] । CC₁P om.
उत्तरम् । ७) O यो । om. सा । P नोपरा । ८) P मुक्त ।
सत्त्वणात् । AMM₁HG om. या यस्य° । १०) CC₁ om. कथा ।
L सा मुग्धा । O *sur* इति कथा । ११) LO om. इति° ।
P °संयहः ।

अन्वदा च प्रभावत्या पृष्ठः युक्तः प्रोवाच ।

यद्येष्टं ब्रज कल्याणि केलिं कर्तुं लशोदरि ।

शशकस्त्रेव ते बुद्धिरस्ति चेत्सुसहायिनी ॥

मधुराख्ये वने पिङ्गलनामा सिंहः । स सत्त्वानि बहूनि हनन्सर्वैः
५ पशुभिर्विचार्य प्रतिदिनमेकैकसत्त्वपरिकल्पनव्यवस्थया निवारितः ।
अन्वदा शशकस्त्रीकस्य वारकः संज्ञातः । स च न याति द्वापदै-
र्भक्षितो ऽपि । गच्छ त्वमन्वदा पूर्ववत्सर्वाणि भूतानि भक्षयिष्यति ।
स चाद्यप्रभृति तदन्येके सत्त्वानि न यास्यन्ति । इत्युक्त्वा बड्ढका-
लक्षेपं चकार । मध्याह्नसमये एव च मन्दं मन्दं सिंहस्थायि गन्तुं

१) LO om. अन्वदा — प्रोवाच । P प्रभावती प्राह हे युक्त
यद्येष्टं गङ्गामि युक्तः कथयति । २) LO यद्येष्टं । MM₁H *यचे-
च्छसि लशोदरि । ३) C₁ सुसहायिनी । L शशकस्य च ते बुद्धि-
रस्ति तेष सह्यायिनी । O शशकस्य वारको जात च ते बुद्धिरस्ती
तेषां । MM₁H शशकस्य वने बुद्धिरस्ति चेदात्मरक्षणे । A om.
यद्येष्टं । ४) L मधुरावने । O मधुराख्यवने । M मधुर । M₁
मधुर । H मंदरगिरिपर्वतपर । G *tr* *ūly*. CC₁ पिङ्गलकः । LO
पिङ्गलसिंहः [O om. सिंहः] । A पिङ्गलाख्यो नाम । H दूरदंत ।
LOP om. स । LO सत्त्वान्वहन् । C घन । P सत्त्वां च निहंति
तेन कारणे सर्वैः । ५) CC₁ *सत्त्वं परिकल्प्य [C₁ *कल्प] तस्या
अवस्थाया [C₁ तस्याव*] । P एकैकं सत्त्वं परिकल्पितं दत्तं व्यवस्था-
या निवारितः । ६) LOP om. एकस्य । L धारको । P शशकपा-
रकः संज्ञातः । CC₁ संज्ञातः । LO जातः । CC₁ om. च न
याति । वनस्यापदै* । P om. च । O स च न जातिद्वयादेर्भो-
क्षितो । ७) CC₁OP om. ऽपि । L त्वमन्वदा । CC₁ om. भूतानि ।
L सत्त्वानि । om. O. P अन्वदा स पूर्ववत्प्राणिनो भक्षयति । ८) LO
om. अन्वद* — उक्त्वा । P om. तदन्येके । सत्त्वानि तदन्यम् ? इत
एकेणाहं शशकः यन्तुं व्यवसितः अत्रेन यास्यतीत्युक्त्वा तेनापि सहसा-
क्षांतः । LO om. क्षान्त । ९) LO om. एव च । सिंहसन्निधि ।

व्यवसितः । तेनापि सहस्राक्रान्तः कथं मुच्यते । उत्तरम् । शशकः
सिंहं प्राह । स्वामिन्नहं शशकचतुष्टयेन सह आगच्छामि तव शत्रुणा
धृतो ऽतो वेलातिक्रमो बभूव । तेनोक्तम् । स शत्रुः क्वासे । ततः
स शशकेन धूर्तेन वाटीं नीत्वा तस्मैव प्रतिविम्बः कूपे दर्शितः ।
सिंहो ऽपि मूर्खत्वं ज्ञेयं दृष्ट्वा कुपितो शम्भानदान्मृतम् ।

५

बुद्धिर्वलवती भीरुसत्त्वानां न पराक्रमः ।

शशकेनाप्यसत्त्वेन हतः सिंहः पराक्रमी ॥

उक्तं च । एकं हन्यात्वा वा हन्यादिपुर्मुक्तो धनुष्मता ।

सराष्ट्रं सप्रजं हन्ति राजानं मन्त्रिनिधयः ॥

इति कथा युत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

१०

इति शुकसप्तमी एकविंशत्तमी कथा ॥ ३१ ॥

१) LO व्यवसितः । L सहस्राक्रान्तः । CC₁ उक्तं च उत्तरं ।
सिंहं शशकः । २) P आह हे स्वा° । LO om. शशक° सह
आगच्छन् । P गच्छन् । ३) CC₁ धृतो । P मर्गे भूतो वेला महती
बभूव । L ऽतो वेला अतिक्रान्ता । O अतिक्रा । P तेन सिंहे-
नोक्तं । कः शत्रुः । CC₁ LOP om. ततः । ४) P om. स । तेन
शशकेन । LO शशकधूर्तेन [O शशधू°] ततो वटं । P कूपमेक-
नीत्वा । LO तस्मै ज्ञेयं प्रतिविम्बितो [O °विम्बो] । P तस्य सि-
हस्य प्रतिविम्बो जलमध्ये दर्शितः । C₁ दर्शितवान् । ५) CC₁ स
स्वस्य प्रतिविम्बं [C₁ °विम्बो] दृष्ट्वा । P तज्जले । CC₁ P om. कुपितो ।
C₁ om. शम्भान् । P रूपमदात् हिहो मृतः यतः । ६) AMM₁ HG
om. बुद्धि° । LOP add किं च [P उक्तं च] यस्य बुद्धिर्वलवती तस्य
[O यस्य] निर्वुद्धेस्तु कुतो बलं । वने सिंहो [P सिंह] मदोन्मत्तो
[P °मत्त] शशकेन निपातितः ॥ [O वनपरिवृद्धीवमउली for निर्वु-
द्धेस्तु — निपातितः] । ७) CC₁ धनुष्मतां । ८) CC₁ सप्रभुं । रा-
जानमिति निधयः । P एकं हन्यानिपुर्मुक्तो धनुष्मता । बुद्धिबुद्धि-
मतोष्टा नृपं हन्ति सराष्ट्रकं । Stellt यस्य बुद्धि° und एक° om.
LOAMM₁ HG om. एक° । १०) LO om. इति° । ११) LO इति
कथा । P °संग्रह ।

अद्यान्वेद्युः प्रभावती चलिता युक्तं पप्रच्छ गमनाय । युक्तः प्राह ।

याहि देवि मनो यच्च गन्तुं ते कमलानने ।

राजिनीव विद्यानासि वक्तुं धूलिविपर्यये ॥

अस्ति शान्तिपुरं नाम नगरम् । तत्र माधवः श्रेष्ठी । तस्य मोहिनी
५ भार्या । तयोस्तनयः सोहडाभिधः । तस्य भार्या राजिनीनाम्नी
रूपसंपन्ना चतुरा पुञ्चली । सान्यदा द्रुममर्पयित्वा अश्वाञ्चप्रा गो-
धूमान्दृष्टे गृहीत्वागच्छ । सा च हृष्टे गता । क्रीणत्वा चोपपतिर्दृष्टः
संज्ञितश्च समीपमाययौ । गोधूमाच्छोटायां बद्धा हृष्टे मुक्त्वा तेन

१) LO om. अद्यान्वेद्युः — प्राह । P अन्वस्मिन्दिने गमना प्रभा-
वती युक्तं प्रयाह । २) CC₁ यदि देवि । LOPMM₁H रमते für
गन्तुं ते । ३) P धित्तं für वक्तुं । CC₁ कुलि° । P °विवर्ज्ये ।
MM₁H धूलिप्रदर्शने । ४) CC₁ शान्तपुरं पुरं । LO अस्ति शान्ति-
पुरे नगरे माधवश्रेष्ठी । P शान्तिपुर । A पुरं नाम नगरं । M
शान्तपुरी । M₁ शान्तिपुरी । H °पुरी । G Σαντιπούρα. P मा-
नव, MM₁H केशव für माधवः । मोहिनी nicht genannt in P.
G om. माधव and मोहिनी । ५) LO तयोः सुतः सोमको नाम ।
P तच्चनय सुहाडाभिधः । A सोहडु । MM₁ सोमक । H सो-
मदत्त । G Μονχάδας. LO राजिणी तस्य वल्लभा । P तस्य
राजिणी भार्या । A राजिणी । G Ραζινί. H सज्जनी ।
६) P पुञ्चली च । सा अन्यदा । LO अश्वा द्र° प्रोक्ता । P द्रव्य-
मर्पयित्वा अश्चुराञ्चप्रा गो° गृ° वासोगतः । ७) CC₁ गोधूमा-
नटहीत्वा आगच्छ । LOP om. हृष्टे । समागच्छ । P om. सा —
गता । LO om. च । गता हृष्टे । CC₁ क्रीणत्वा । LO क्रीणत्वा ।
P क्रीडन्त्वा । om. च । O om. पतिर् । P तचोपपति° । ८) LO
संज्ञितः [om. O] समीपमागतः । P om. च । सा गोधूमान् ।
CC₁LOP om. मोटायां । P om. बद्धा । O बद्धो । om. मुक्त्वा ।

सार्धं सा ययौ । वणिजापि गोधूमानुत्सार्य मोटायां धूलिर्वह्ना ।
सापि तेन सह चिरं खित्वा आगत्वाकुला मोटामनुत्पाटयित्वा गृहं
ययौ । तां कोटयित्वा यावत् श्वश्रूः पश्नति कीदृशा गोधूमा इति
तावदूलिं पश्नति । अथ किमुत्तरम् । शुकः । किमिदमिति यदा
श्वश्रुः पृष्टा तदा तयोक्तम् । मातर्मम हस्ताद्रस्मो हट्टये भूमौ प- ५
तितः । ततो मया धूलिराहता । ततः सा श्वश्रुर्द्रस्ममवलोकादुत्तमाना
विकलीभूता । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ द्वाविंशत्तमी कथा ॥ ३२ ॥

अथान्येषुः प्रभावती गमनाद्योत्सुका शुकं पप्रच्छ । शुकः प्राह ।

को दोषो गम्यतां देवि यदि कर्तुं त्वमीश्वरा ।

१०

१) P om. सा । LO वणिजा तु उत्सारिताः [O om. उत्सा-
रिताः] । L संघौ für मोटायां । O om. मोटायां — कीदृशा ।
P om. वणिजापि — ययौ । २) L खित्वाकुलैव तन्ममेदमु-
त्पाद्य गृहं ययौ । CC₁ मोटामनुत्पाटयित्वा । om. गृहं । ३) L
कोटयित्वा । कीदृशाः संति । LO om. इति । P कोटयित्वा
कीदृशा धूमः यावच्छ्रूः पश्नति । ४) LO धूलिर्वह्ना । P दर्श ।
CC₁ यदा — तदा तावत् । P शुकः प्राह । LO श्वश्रुर्वदति कि-
मिदमिति । P किमिदमिति यदा वदति श्वश्रुः । ५) CC₁P om.
मातरं । CC₁ मे द्रस्मा भूमौ पतितः । LO om. भूमौ । P मे
द्रमे कटि पतितो मया धूराहतो । ६) LO अतो । आनीता ।
P om. श्वश्रूः । CC₁ द्रस्ममवलोकादुत्तमाना । LO द्रव्यं विलोका ।
P द्रव्यमवलोका । ७) L विलज्जा । O विलज्जा । LO बभूव । P
विलज्जीभूता । LO om. इति — मुग्धा । ८) L इति कथा-
नकं । O इति कथा । P संयह । ९) LO om. अथान्येषुः-
प्राह । P अथान्येषुः प्रभावती गमनाद्य शुकं शुकः प्राह
पृच्छति स शुक उवाच । CC₁ om. प्राह । १०) CC₁P त्व-
मीश्वरी ।

विषमे मालिनी यद्वद्वशिका पतिसंनिधौ ॥

कथमेतत् । शुको ऽब्रवीत् । अस्ति शङ्करपुरं नाम नगरम् । तत्र
शङ्करो नाम मालिकः समृद्धिमान् । तस्य रशिका नाम भार्या
वज्ररतिप्रिया सुभगा मूर्ध्ना वज्रभर्तुका च । अन्यदा शङ्करगृहे पि-
५ तृकार्यमागतम् । तस्मिन्दिने तयोपपतयश्चत्वारो निमन्त्रिताः । पु-
ष्पाणां विक्रीणाय गतया चतुष्पथे ग्रामणीर्वणिक्कुन्तलारश्च बला-
धिपश्च प्रत्येकं ते ते पृथक्पृथक् आकारिताः परस्परमज्ञानतः ।
मदीयं भवनं प्रति प्रागेव समागतव्यमिति । द्वितीये ऽहि

१) LO मोहिनी यद्° । P विषमे यश्चकार सु मारिक पति° ।
MM₁H °गमनाद्देवि वेत्ति चेतुर्तुमुत्तरं । अतीव जारिणी यद्° ।
A om. को° । २) LOP om. कथमेतत् — ऽब्रवीत् । CC₁ ग्रामः ।
LO अस्ति शङ्कपुरे शङ्करो । A अस्ति धरातले यथास्थानं नाम
नगरं । MM₁ शङ्करपुर । H शङ्करपूर । ३) CC₁ शङ्कराभिधौ ।
समृद्धः । P सुवुद्धिमां । om. तस्य । सुरभाभिधा भार्या च ।
LO तस्य भार्या रशिका वज्ररतिप्रिया । ४) LO om. च । P सु-
रतिप्रिया । ५) P तस्मिन्नहति । om. तथा । पुष्पाणि विक्रीणाय
गता । ६) L विक्रयं । O विक्रयणाय । CC₁P गता । P च-
तुष्पथा । L चतुःपथे गतया । O °पथ गतया । L ग्रामणी
वणिक्पट्टकुलस्तलारश्चः बलाधिपः । O ग्रामीणी वणिक्कुन्तलारः
बलाधिपः । P °बलाधितं । ७) LO प्रत्येकं ते आकारिताः पृथक्पृ-
थक्परस्परं ते अज्ञानतः [O ऽज्ञानतः] । P पञ्चात्येकं ते पृथक्समा-
गताः परस्परं° । ८) P om. प्रति । CC₁ om. प्रागेव । LO
मदीये भवने प्रागे [O प्रागे] ।

मालिके वाटिकां गते वणिक्भूनुः स्नात्वा भुक्त्वा च तया सह रक्तं
समाययौ । वणिजि अर्धस्नाति यामकूटो गृहद्वारं समापतन्दृष्टः ।
ततः स्नानं कुर्वन्वणिक्तयाभूतो वंशमये कोष्ठे खलियुक्ते चिप्पो भय-
युक्तश्च । यामकूटे ऽप्यर्धस्नाति बहिरंतरालः समायातः । तं दृष्ट्वा सो
ऽपि तस्मिन्नेव कोष्ठे चिप्प उक्तश्च यदधः सर्पिणी प्रसूतास्ति । ततो ५
ऽप्यन्तराल एव स्नातव्यमिति तलारो ऽप्यर्धस्नातो बलाधिपं दृष्ट्वा
भाण्डसमूहे चिप्पः । बलाधिपो ऽप्यर्धस्नातो मालिकं दृष्ट्वा तथैव
चिप्पः । ततो मालिको लोकश्च तस्मिन्पितृकार्ये यदृक्कथा भोजिताः ।
एवं कृत्वा तेषां चतुर्णामपि परस्परमलचितानां पृथक्पृथक् भोजनं
परमात्माभूतं समर्पितम् । वणिजा तु भुजानेन वज्रं फूत्कृतम् । तदो- १०

१) L मालि । CC₁ वालिका । LO [om. वणिक्भूनुः]
स्नातुं भोक्तुं चांगते वणिजि अर्धस्नाति पट्टकिलो गृहमाययौ । दृष्ट-
स्नातो [O add तथ] वंशमये कोष्ठे खलिसंरक्षितः उक्तश्च [O खलिके
वाटिकं गते स्नातुंश्च] यदधो विभागे सर्पिणी प्रसूता ततोंतराले
[O ततो ऽराले] स्नातव्यमिति तलारवं दृष्ट्वा पट्टकिलं तथार्धस्नातं
चिप्पे तलारवोर्धस्नातो भाण्डसमूहे चिप्पः बलाधिपं दृष्ट्वा बलाधि-
पोऽप्यर्धस्नातो मालिकं दृष्ट्वा तथैव चिप्पः [O om. बलाधिपं — चिप्पः] ।
P वणिक्स्नातुं भोक्तुं रक्तं तया सह ययौ । वानिज्यपि स्नाते यदि
द्वारं समापं दृष्ट्वास्तथा वणिक्तया भूतवंशकौ पृथक्लीयुः तत्त्वित्वा भय-
मुक्तश्च यामकूटेर्धस्नातवैव बहिरंतरालः समायातः । तं दृष्ट्वा तस्मिन्नेव
कोष्ठे यामणीः चिप्पः । उक्तश्च । तराला इमे भाण्डसमूहे चिप्पाः ।
बलाधिपं दृष्ट्वा तथैव चिप्पः । मालिको° । २) CC₁ समापतत् ।
३) CC₁ om. ततः । खली° । ४) C तदृष्ट्वा । ६) CC₁ om.
इति । ८) P om. ततो । मालिको लिप्तश्च । LO om. तस्मि° ।
CC₁ LO भोजितः । ९) L om. तेषां । P तेषांश्च । L लचितानां ।
P तूर्णामप्यलक्षितानां । पृथक् । LO भाजनं । १०) C₁ O पर-
मात्माभूतं । L °भूतं । P परसंनद्धृतं सर्पिंसवज्रिवभुजानेन वज्र-
पुचत । LO समर्पयामास । CC₁ om. तु । LO om. वज्रं । पूतं ।
C₁ फूतं । CC₁ P om. तदा ।

परिस्थितेन च सर्पिणीं शङ्कमानेन मूचितम् । वणिजा तु घृतमिति
 ज्ञात्वा भाजनमुत्तिष्ठन् । उपरिस्थितस्य मुखे लपम् । ततः स श-
 ङ्कितः । सोऽपि च लपं लपमिति वदन्तस्तन्मो निर्ययी । अन्ये
 ५ अपि लपाचरभयाकुला यावन्निर्गताः शङ्करेण जनेषु दृष्टाः सविस्मयं
 पृष्टा किमिदमिति तदा तथोक्तम् ।

अद्याहीनं कृतं आद्यमिदं नूनं त्वया प्रिय ।

अतोऽभुक्त्वा बुधाक्रान्ताः पितरस्ते विनिर्गताः ॥

ततः स पुनः आद्यं चकार रश्मिकावचनात्ते न निर्गताः । इति कथां
 १० श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुक्सप्ततौ चयस्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३३ ॥

- १) P शङ्कमानेन च मूचितं । CC₁O om. तु । P च für तु ।
 धृतिरमिति । L घृतमिव । २) P भाजनमुक्ते लपं उपरिस्थितस्य
 शङ्कितः सोपि च° । LO °त्विष्टं मुक्ते लपं उपरिस्थितस्य शङ्किनः
 सोपि च° । CC₁ om. ततः । ३) P °इति चन्दनजपो निर्व्ययी ।
 L झपां दत्वा । O झपांपां दत्ता । ४) CC₁ यावत् निर्गताः ।
 LOP om. यावत् । CC₁ शम्बरेण । P दृष्टा । खलिखरदिताः ।
 ५) CC₁ om. ततः । कथं सा° । LOP यदासौ । ६) CC₁ om. तदा ।
 LO भर्वा दृष्टाः तदा पृष्टा । ७) P आद्यमिदमूढतया प्रियः ।
 C) LO अतो रुचाः() । पितरस्तव निर्गताः । P अतः सावात्तु° ।
 AMM₁H om. अद्याहीनं° । OPA add कृतं च । अद्याहीनं क्रिया-
 हीनं दंभमाश्रित्य यत्कृतं [O दंतमाश्रित्य] भवेत्तद्विफलं आद्यं पितृणां
 नोपयुज्यते ॥ [O om. तद् । A पितृणां O रोप्रतिष्ठति । A नो-
 पतिष्ठति] । P add एकमेतद्वारेण निर्गता । O add एवमेते मत्वा ।
 ८) L om. ततः — निर्गताः । OP om. स । P °वचनेन ते नि-
 र्गताः । O ते नीर्गताः । CC₁ om. कथां । १०) LO सा मुग्धा ।
 ११) LO om. इति° । P °संयह ।

अथान्यस्मिन्दिने गमनार्थं प्रभावती शुक्रं पप्रच्छ । शुक्रः प्राह ।

याहि देवि गता वेत्ति भङ्गुरं यदि भाषितुम् ।

कुमार्यै पारङ्गी(?) दत्त्वा यद्योक्तं शम्भुना पुरा ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक्रः प्राह । पुरा कस्मिंश्चित् नगरे शम्भुनामा
विप्रो ऽभूत् । ब्रूतकृतानादेशपरिभ्रमणशीलो मार्गे गच्छन् चैव- ५
चिकां सुकृपां बालिकां दृष्ट्वा ताम्बूलं दत्त्वा सान्त्वयन्निदमुवाच ।
यन्मत्समोगकरणे इमां मदीयां पारङ्गी(?) गृहाण मया सह रतं कु-
सुखाश्रयं तथा तथा विहितम् । स च सिद्धे कार्ये तां याचते ।
कथं लभते । उत्तरम् । यावत्तेन याचिता तावत्सा चलिता गृहं
प्रति । सो ऽपि च पद्म कण्ठिणानि गृहीत्वा पृष्ठे लपः । तेन च १०

१) LO om. अथा° — प्राह । C गमनार्थे । CC₁ om. शुक्रः
प्राह । P अन्यदा प्रभावती गमनाय शुक्रं । २) C यदि देवि ।
C₁ यादि देवि । P गतं । ३) L कुमारी पारङ्गी । P कुमार्या
पारदं दत्त्वा यद्योक्तं भना पुरा ॥ MM₁H याहि देवि गते वेत्ति
यदि भामिनि भाषितुम् । कुमार्यै [M₁H कुमार्यै] स्वपदं दत्त्वा° ।
४) LOP om. प्रभावत्याह — प्राह । LO om. कस्मिंश्चित् नगरे । P om.
चिन् । H नर्मदानदीके तीरे पटना नाम नगरवहो शंकर नाम
ब्राह्मण रहताम् । ५) LOP om. ऽभूत् । CC₁ मार्गे । P ऽध्वनि ।
CC₁ °रचिकीं । L °रचकान् । OP °रचकां । ६) OP बालिकां
सुकृपां । L सुबालिकां सुकृपां । तां तांबूलं । P अत्रवीत् । ७) LOP
om. यन् । L त्वं भोग° । O त्वं समोग° । CC₁ पारङ्गी ।
LO पटीं । P om. इमां । पारङ्गी । सुर कु- ८) CC₁
तथा तथा । O om. तथा । P यथासुखं तथा कुलिकया तथा वि-
हितं करणीयं । CC₁ om. स च । LO om. च । L सिद्धका-
र्यस । O सिद्धाकार्यस । P सापि शम्भुना ब्राह्मण सिद्धे कार्ये तां
बालिकां प्रति पारङ्गीं याचिता तावत्सा गृहं प्रति चलिताः ।
९) CC₁P उत्तरं hinter गृहं प्रति । om. सा । १०) P om.
च । L om. पद्म । P कसानि । O पृष्ठः । P पृष्ठ । CC₁ लपे ।
LOP om. तेन च । CC₁ om. च ।

यामगतेन फूत्कृतम् । अहो याममुखाः पश्यत । यामे ऽस्मिन्नहदद्भुतम् ।
पञ्चकणिशकारणेनानया मदीयं वस्त्रमपहृतम् । याम्यैस्तत्समर्पितम् ।
तया च न किञ्चिदुक्तं लज्जया । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुप्ता ॥

इति मुकसप्तती चतुस्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३४ ॥

५ अपरे ऽहि सा शुङ्गारान्विता मुकं पप्रच्छ । मुकः प्राह ।

गच्छ देवि न ते दोषो यदि तव गता सती ।

स्वार्थं कर्तुं विजानासि तिलक्रयकरो यथा ॥

कथमेतत् । मुकः प्राह । पुरा कस्मिंश्चिद्वामे शम्भकनामा वणि-
क्किलयाहकः । स च सरयामं ययौ । तवस्वस्व भाण्डशालि-

१० कस्य गृहे गतः । स गृहे नास्ति । तस्य भार्यास्ति परं कुलटा ।

१) L यामासन्ने च । O यामशा च । P यामे गत्वा । LO
फूत्कृतं । CC₁P यामणीमुखाः [P °मुख्य] । LP पश्यन्तु । O पश्यन्ति ।
P सहमद्भुतं । २) P पञ्चकनसं । om. अनया । LO मम वस्त्रं ।
CC₁ आहृतम् । P याम्यैर्जने ब्राह्मणाय वस्त्र समर्पितः । ३) CC₁
om. च । LO लज्जमानया । P तं वालिकया किञ्चिदुक्तं न लज्ज-
या । LO om. इति — मुप्ता । ४) L इति कथानकं । O इति
कथा । P °संग्रह । ५) LO om. अपरे — प्राह । CC₁ om. मुकः
प्राह । P सशृंगारा प्रभावती । ६) O om. तिल । P तिलविक्र-
मको । A om. गच्छं । ७) LOP om. कथमेतत् — प्राह । LO om.
कस्मिंश्चिद्वामे । P पुरा पुर्वे । CC₁ वंशकनामा । LO शंभुनामा ।
P संधानकनामा । A om. MM₁H सांव । G *Σαυβάρης*. LO
वणिकश्च तिलयाहकः [O °हः] । ८) CC₁P om. सर । L सारं ।
MM₁HG om. सरं । CC₁ रुडभांडं । L तवस्वस्व । LOP
भांडशालिकस्य [P लज्जभाण्डं] पार्श्वे तिलप्रसूतं यथाचे [P याचते] ।
तेनार्पितमंगुलीयकं [P तेनार्थार्पितं समंघः संजातः । om. von hier
bis दत्त्वा] यथाकथं यथामूल्यं कल्पे [O कलस्त्रे] दास्यामीत्युक्ता नि-
जमंदिरं नीत्वा भोजितः । स च भुजानक्षत्पत्नीं मनोरमां दृष्ट्वा सा-
भिलाषोभूत् । तं च सकामं सांगुलीयकं यथाचे । तेनार्पितमंगुली-
यकं । संबंधः [O बंधः] संजातः ।

नेत्रसंज्ञया परस्परं प्रीतिरुत्पन्ना । तत्रैव सा भुक्ता अङ्गुलीयकं दत्त्वा ।
संवन्धादनन्तरं स तदङ्गुलीयकं जिघृक्षति । अनेन विधिना दत्त-
मङ्गुलीयकं स कथं गृह्णात्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । तिलयाहकस्तद-
लभमानो विपणित्वं भाण्डशालिकमाह ।

देहि मे तिलप्रस्त्रशतं यत्सत्त्वं कारितं मया । (!)

५

एवमुक्तः स आह ।

के तिलाः कश्च वक्ता त्वं सत्त्वंकारश्च कीदृशः ।

१) CC₁ °दत्त्वा सुरतं कृत्वा स्थितो गृहद्वारे । तेन चिन्तितं
किं कृतं मया यदङ्गुलीयकं दत्तं । विरूपं कृतं कथं गृह्यते । शुक-
प्रश्नः । तस्य स्थितस्य गृहद्वारे पतिनागतं उत्थाय प्रणम्योक्तं देहि मे
तिलप्रस्त्रशतं । स आह । के तिलाः कस्तुं । त्वन्नार्थ्याधुना तिल-
प्रस्त्रशतप्रदानोपरि ममाङ्गुलीयकं गृहीतं । याहि पृच्छ स वंशनामा
वणिक् रुडभाण्डशालिकश्च तौ द्वौ गृहमध्ये गतौ गृहपतिना भार्या
चैवाकारिता । केन कथितं तव यदङ्गुलीयकमस्य गृहीतं तत्कथय
गृहीतमस्मद्भाण्डे तिलका वर्त्तन्ते । त्वदीयेनेदृशेन व्यवहारेणास्मद्गृह
वृद्धिमास्त्रते । तथापि न चाङ्गुलीयकं प्रदत्तं न किञ्चिदुक्तं तस्माद्ये
पश्चादुक्तं तत्पार्श्वतिलप्रस्त्रपातं यद्यवेन तेनाप्यर्पितं संवन्धः संजातः
संवन्धादनन्तरं । २) LO om. संवन्धादनन्तरं । L तवः सां-
गुलीयकं । O ततः सांगुलीयकं । P om. स । शतंगुलीयं जि-
घ्रति गृह्णाति । दत्तमंगुलीयं । ३) P गृह्णादिति प्रश्नः । LO गृह्णी-
यात् । om. इति प्रश्नः । CLO om. शुकः प्राह । LO तिलयाहस ।
P तिलक° । ४) L विपणित्वं । O विपणीयं । P पालित्वं । C
भाण्डशालिक° । LO °शालिनं प्राह । ५) P यत्सत्त्वाकारितं ।
६) P प्राह । om. के तिलाः । कश्च । LOP om. त्वं । P सम-
कारश्च । LOP कीदृक् ।

तेनोक्तम् । प्रस्थं प्रति द्विकप्रवृद्धा त्वद्गार्थया सत्त्वकारे ऽङ्गुलीयकं
गृहीतम् । ततो हृष्टेन वणिजा भार्यापार्श्वे निजं सुतं प्रेषयित्वा इति
कथयामास । त्वदीयेनेदृशेन व्यवहारेणास्मद्गृहं वृद्धिमाप्स्यति । पुत्रो
ऽप्यङ्गुलीयकमादाय तिलयाहकस्वार्पयामास । सो ऽपि यथागतं तथा
५ ययौ । ततो यदि प्रभावति तवाप्येवं बुद्धिरस्ति तदा गम्यतां ना-
न्यथेति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चविंशत्तमी कथा ॥ ३५ ॥

निशामुखे ऽन्येद्युः प्रभावती शुकं पुनराह । हे कीर गमिष्यामि चि-
रकाङ्क्षितं सुखं भोक्तुम् । शुक आह ।

१० सुखमेवानुभोक्तव्यं संसारे सुन्दरि ध्रुवम् ।

नायिनीव विज्ञानासि यदि वक्तुं त्वमुत्तरम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् ।

१) P प्रष्टप्रतिद्विकांप्रत्ययात् । LO *प्रत्या । P तद्गार्थया
सत्त्वकारे । C सत्त्वकारं । L ऽङ्गुली गृहीता । P om. ऽङ्गुलीयकं —
ऽप्यङ्गुलीयकम् । २) L भार्याया । ३) L त्वदीयेनेदृशवत् । CC₁
वृद्धिमाप्स्यति । ४) CC₁ यथागतं । LOP om. तथा । ५) LO गतः ।
P तथोर्ब्यदि । LO भवत्या अपि । P स्ततौ für तदा । ६) P ना-
न्यथोक्तुं शुकेन सा मुष्वाप इति श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा । LO ना-
न्यथा इति श्रुत्वा सा मुग्धा । ७) LO om. इति । P *संयह ।
८) CC₁P om. शुकं । LO अन्यदा सा निशामुखे शुकमाह । प्रभा-
वती निशा° अपरेद्यु पुनराह । CC₁ om. हे । LO गच्छामि । CC₁P
om. चिर । ९) LO om. आह । P प्राह । ११) CC₁ जानासि
त्वं नाहनीव । immer नाहनी । O नाद्रणीव । LO त्वं चेद्वक्तुं
सदुत्तरं । P जानासि चेन्नायिनीव । CC₁ स्वमुत्तरम् । MM₁H
त्वया सुखेन गंतव्यं तं आरं प्रति सत्वरं । जानासि त्वं जयंतीव
यदि वक्तुं सदुत्तरं ॥ A om. सुखं । १२) LO om. प्रभावत्याह —
शुक आह ।

का कीर नायिनी कुच तथा किं छतमुत्तरम् ।

कथां कथय कल्पाणीं कौतुकं मे कथाक्रमे ॥

शुक आह । अस्ति सरडाख्ये ग्रामे ग्रामणीः शूरपालः । तस्य भार्या
नायिनी । सा आत्मपतिं नित्यं पटुसूचकञ्चुकं याचते । स आह ।
वयं कर्पुकाः कार्पासचीवराः । अस्मद्गृहे पटुसूचवान्तामपि को ऽपि ५
न जानाति । अन्यदा सा तं ग्रामसंसदिस्थं जगद् । गृहमेहि गृहा-
धिप । रावडीं भुङ्क्षु । स च तद्वचनं श्रुत्वा भार्यामाह गृहागतः ।
भद्रे त्वया निन्दितं वचो लज्जाकारकं ममाग्रियं संसदि किमित्य-
मुक्तम् । तयोक्तम् । त्वया मम प्रियं कथं न छतम् । ग्रामणीराह ।
दास्यामि कञ्चुकं ते ऽद्य । निजं वाक्यं वृथा कुर्व । तयोक्तम् । १०

१) P क्कार का नायिनी शुक तथा° । २) P कल्पा । कथा-
यां । AMM₁H om. का कीर° । ३) P शुकः प्राह । CC₁ सर-
डाग्रामे । L विण्डवाख्ये । O भी° । P शराभिधायामे । H शि-
लानगरमे । G *Σαλα*. LO शूलपालाभिधो ग्राम° । P शूलपालः ।
A शूरपालाख्यो नाम । MM₁ शूद्रपाल । LO तद्वार्था । ४) O
नाद्रणी । P नायिनी भार्या । A तस्यापि नाम भार्या । MM₁H
वर्धते । G *Nayivnī*. LO add नाम । सात्म° । CC₁ पटसूच° ।
LO पटसूचं पटसूचं । L ज्वुकं für कञ्चुकं । P पटसूच° । स पति-
राह । ५) LO om. वयं । कर्पुकाः । CC₁O कर्पास° । P om.
वयं — °चीवराः । add सहर्षकथा hinter स आह । CC₁ न को
ऽपि । ६) O om. न । P तद्वाम° । LO स्थितं । CC₁ रा-
वडीं भुङ्क्षु स्वगृहमेहि गृहाधिपेति । ७) L भुङ्क्ता । P रावडीं ?
भुङ्क्ता गृहमेति गृहाधिपस् । om. स च । LO ततः स । om. च
तद्वचनं श्रुत्वा । गृहमागत्य भार्या प्रत्याह । ८) P हे भद्रे । LO
लज्जा° निन्दितं वचनं किमर्थं [O किमीर्थं°] । P त्वया कथितं वच
लज्जाकारकमेव मम अग्रियं संसदि किमित्युक्तं । ९) LO मम
प्रियं त्वया न छतं कथमिति । P विहितं । LO स आह ।
१०) CC₁ तद्वच । LO om. निजं — कुर्व । P तयोक्तः ।

कञ्चुके दत्ते उत्तारयिष्ये । दत्तः कञ्चुकस्तेन । तद्वचः कथं वृथा भव-
त्विति प्रश्नः । शुकः प्राह । अन्यदा नायिनी जगाद । यदाद्य त्वां
संसदिस्व पूर्ववदाकारयामि तदा त्वया संसदा सह गृहमागतव्यम् ।
तेन च एवमेव कृतम् । तथा च गृहागतायाः संसदो भव्यरीत्या
५ भोजनं दत्तम् । ततो ग्रामजनो वदति । शूरपालः समुद्रः । परं
तद्वार्या औदत्यपरिहारेण एवं वदति । इति वचनमुत्तारितम् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ षट्त्रिंशत्तमी कथा ॥ ३६ ॥

अद्यापरे ऽङ्गि प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुको ऽप्याह ।
१० यथेष्टं ब्रज कञ्चुगि न ते दोषो ऽस्ति कञ्चन ।
लाङ्गलीव विजानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ॥

१) L कञ्चुकं । CC₁ कृते । P त्वया कञ्चुके दत्ते । LO उत्ता-
रयिष्यामि । om. तेन । तद्वस्तु । P ते तद्वचनं । LO वितथं ।
२) LO om. इति — प्राह । P कथयति । LO add उत्तरं । O
अन्यदा नद्वणी । CC₁ यद्व्यं पूर्ववाचा यदाहमाकारयामि तदा
त्वयं संसदागृहमां । LO यदाहं त्वां पूर्ववत्संसदिस्व [O घंसदीस्व]
माकारयामिं । ३) LO सह समागतव्यं । P यदाद्य त्वा संसदिस्व
पूर्वं त्वां संसदो वाच आकारयामि तदा त्वया गृहमागतव्यं ।
४) CC₁ एवमेवं । LO om. एवमेव — तथा च । CC₁ गताया ।
P गतया । भव्यरीत्यादि । ५) P तत्र für ततो । CC₁ om.
शूरपालः — परं । P om. शूरपालः समुद्रः । CC₁ औदत्यपरिहारेण ।
L तद्वार्याप्रपरिहारेण । O तद्वार्या यद्वत्यपरिहारेण । ६) P om.
एवं । O om. इति । LO वचनमुत्तीर्णं [O वचमुं] । P इदम्वचनमु-
त्तर्णयति । ७) L सा सुप्ता । O इति कथा । ८) LO om.
इति । P संसदह । ९) LO om. अद्यापरे — ऽप्याह । P अन्यदा
अपरेषु । प्रत्यक्ः für पृच्छति स्म । CC₁ ऽप्याह । १०) L यथेष्टं
गच्छ । O क्व ब्रज । LO सुश्रोणि । P न तेन । ११) CC₁ ला-
गलीव । LO वस्तुं । A om. यथेष्टं ।

प्रभावत्याह । कथमेतत् । युको ऽप्याह । संगमाख्ये ग्रामे शूरः की-
टुम्बिकः । तस्यास्ति पूर्णपालस्तु हालिकः । सर्वं च तस्य शूरप-
तेर्वैष्मनि चेवे खले प्रमाणम् । तस्य च हालिकस्य चेवस्वस्य शूरप-
तिसुता सुभगा नाम नित्यं भुक्तिं नयति । स तां कामयते चेचगहूरे
शूरपालान्निःशङ्कितः । तं च वृत्तान्तमसमञ्जसमिति कृत्वा प्रतिवैष्म- ५
हालिकास्यस्य कथयामासुः । अन्यदासी शूरस्तयोर्हालिकसुतयोः संबन्धं
प्रत्यचीकर्तुं चेवं गत्वा गहूरस्यादूरसमने ऽलचितस्तस्वी । तन्निधुन
रतस्य दृष्टं कथं भवतु । उत्तरं च किमिति प्रश्नः । युक्तः प्राह । यावत्स
हालिकस्तां भुक्तोत्थितः तावत् शूरपतिं ददर्श । तदा स निःश्वसन्नाह ।

१) LO om. प्रभावत्याह — प्याह । P किमेतत् । कथयति ।
CC₁ संग्रामाख्ये । P संगमाख्याग्रामे । A सांगम । AO सूरः ।
CC₁ कुटुम्बिको दुर्वलश्चैव । LO कौटुम्बिकः [O को] । P कुटुम्बिका
दुर्वलश्च । २) LO तस्य पूर्ण [O पूर्वा] पालाख्यो हालिकः । P
तस्यास्ति पूर्णपालस्तु हालिकाः । A पूर्ण । CC₁P om. सर्वं च ।
स च तस्य [P om. तस्य] । LO om. च तस्य शूरपतेर् । CC₁ सी-
रपतेः । P शीरः । ३) CC₁ चेवहालिकेषु । P शीरपतेर्वैष्मचेवख-
लेषु । CC₁LOP om. तस्य च । CC₁ सीरपतिः । P सीरपतीः ।
L तस्य शूरपतेः । O तस्य सीपतिः । ४) P नाखी । AMM₁H नांग-
ली । LOP भक्त । LO तां स । P नयति सुताङ्कामयते । CC₁
गहूरे । ५) CC₁P सीरपालाः । L शीरफलाः । O शीरपालाघीः-
शंकः । P शंकः । तस्य । वैष्महारिकास्य । ६) LO अन्यदा
शीरपालो जनमुखात्तं वृत्तान्तं श्रुत्वा [O ज्ञात्वा] समञ्जसमिति कृत्वा
तयोः सुताहालिकयोः संबन्धं । CC₁ सूरस्तः । P शूरो । हारि-
कमुतायाः । CC₁ सुभयोः । ७) LO गहूरे । P गहूरस्य हलसी-
मने । CC₁ अलचितः । ८) CC₁ तत्स्य । CC₁P दृष्ट्वा । CC₁ स
कथं । LO om. च — प्राह । P om. च किम् । प्रश्नः । CC₁ om.
प्राह । ९) CC₁ भुक्ता उत्थितः । P तामुत्तोदित्यतः । CC₁ सी-
रपः । P सीरयः । LO शीरपतिः । CC₁ om. स । LO तदा स
श्वसन्नाह । P यदा न स्वसन्वहव । CC₁ add च ।

धिद्वौ कर्मार्जनां च यन्मया हलखेटनं विधेयं इयं च यन्विरोहिणी ।
 अतो द्वयोरपि जीवितं रसातलं यातु । मया तु नित्यं हलखेटनं
 यन्वेराकर्षणं च द्वयमपि विधेयम् । तदहं किमर्थमस्य शूरपालस्य
 हालिको भवामि । इत्यमेवाहं वयं यास्यामि । इति हालिकवचनं
 ५ श्रुत्वा निर्दोषो ऽयमिति लोकस्य वचनं वितथीकृत्य शूरपतिर्लज्जितो
 गृहं ययौ । सा च प्रभावती शुकोक्ता कथा श्रुत्वा मुग्धा ।

इति शुकसप्ततौ सप्तविंशत्तमी कथा ॥ ३७ ॥

अपरेषुर्यामिनीसमये प्रभावती गमनाय शुकं पप्रच्छ । शुकः ।

वाञ्छितं कर्तुकामानां नान्तरायं कृशोदरि ।

१० यदि कर्तुं विज्ञानासि यथा विप्रः प्रियंवदः ॥

- १) LO धिग्मे । CC₁ कर्म आर्जनाद्य । L कर्मार्जनं । P धि-
 गम्यकयामानं । L om. खेटनं । CC₁O om. च । CC₁ यन्व° ।
 २) P इतो वयोरपि । O om. जीवितं — गृहीत्वा वणिजः [nächste
 Erzählung]. P चातु । om. मया तु । L हरबोहनं । ३) P अक-
 र्षणं च तिकस्य । om. von द्वयमपि bis °वचनं । CC₁ द्वयमपि
 कर्म । CC₁ सूर° । L शीरपतेः । ४) L इदमेव इयं कुर्वन्नहं । हा-
 लिवचनं । ५) P om. श्रुत्वा । CC₁ निर्दोषो ऽयमिति लोकं च
 वितथीकृत्य सीरपतिर्लज्जितो° । L निर्दोषोयमिति जनस्य वितथा
 इति कृत्वा स शीरपति° । P निर्दोषोयमिति जनस्य वचनं निर्दो-
 षोयमिति जनस्य वितथा इति कृत्वा सीरपति तं ततो गृहं ययौ ।
 ६) L गतः । CC₁ om. च । P शुकोक्त । L इति श्रुत्वा सा मुग्धा ।
 ७) L om. इति° । P °संयह । ८) L om. अपरे — शुकः । P
 दिवसे । प्रयच्छति स । शुकोप्याह । ९) C वाञ्छितं । CC₁ कुश-
 कामानां कृशोदरि सदोमुका । P गंतु° । कोत्तराय कृशादरि ।
 १०) CC₁ गच्छ कर्तुं । L यथा भोक्तापि कामुकः । P यथा मेघ-
 ककामुकः । MM₁H यवेच्छसि ततो गच्छ विप्रस्तेव प्रभावति [MH
 °ती] सहितं कुर्वतो देवि को विघ्नं कर्तुमर्हती [M₁H °र्हसि] ।
 A om. वाञ्छितं° ।

प्रभावती प्रपच्छ । कथमेतत् । शुकः । पुराभूदेवि प्रियंवदो नाम
 विप्रः पथिकः । एकदा मार्गे गच्छन्सुदर्शनयामे कस्यचिद्विशो गृहं
 ययौ । तत्पत्नी च पुंचली । स च ब्राह्मणस्तां दृष्ट्वा आत्मानं सुखा-
 नल्लतवासकं मेने । स च रात्री सकामस्तां प्रार्थयामास । अङ्गुली-
 यकदानेन च हट्टमार्गे वणिक्पुत्रे गते रेमे तथा समम् । प्रातः सो ५
 अङ्गुलीयकं याचते । सा नार्पयति । अनेन विधिना दत्तमङ्गुलीयकं
 स कथं गृह्णातु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । यदा तु याचिता न ददाति
 तदा स ब्राह्मणः खट्वाचरणं गृहीत्वा वणिजः संनिधिं ययौ । खट्वा-
 चरणं दर्शयित्वा फूत्कृतम् । वणिकप्राह । भो द्विज किमेतत् । स
 आह । भये स्निग्धदीयभार्यया मदीयमङ्गुलीयकं जगृहे । स च १०
 वणिकतद्वचनं श्रुत्वा कुपितो भार्यामाह । अनेन प्रमादेन चसन्नृहे

१) L om. प्रभावती — शुकः । P ततः प्रभावती कथां प्रपच्छ
 शुकः कथयति हे देवी पुरा पूर्वं । L om. देवि । om. नाम । P
 नाम विप्रोभूत्कथभूतपथिकः । AG om. प्रियंवद । २) L यामे für
 मार्गे । P मार्गे । P सुदर्शननाम* । G 'Αδαρσάναν. P कस्य-
 चिज्जनस्य । ३) P तस्य गृहपतेः पत्नी चतुरा पुंचली । L तत्पत्नीच ।
 ४) CC₁ P °वासकं ल्लतार्थे । P स च विप्रो । CC₁ अङ्गुलीयकदा-
 नविधिना । P अंगुरीयकप्रदानेन वणिकपत्न्य सह रेमे प्रातरसौ
 ब्राह्मणः अंगुरीयकं दत्तं कथं गृह्णातीति प्रश्नः । ५) CC₁ om. च
 हट्ट* — अनेन विधिना । L om. च । ६) CC₁ तद्दत्तमङ्गुलीयकं
 कथं गृह्णातु स इति प्रश्नः । ७) L om. इति प्रश्नः । P शुकः प्राह für
 उत्तरम् । CC₁ om. यदा — ददाति । P om. तु । ८) L om. ब्रा-
 ह्मणः । P om. स ब्राह्मणः । CC₁ खट्ट* । L वणिकसमीधं । P
 पट्टाचरणं । निजसन्निधिं । ९) CC₁ om. फूत्कृतम् । LO फूत्कृ-
 तम् । LOP om. वणिक — आह । १०) CC₁ °भार्या । P om.
 मदीयम् । LO मम । P अंगुरायकं । L om. च । P om. स च ।
 ११) P तस्य ब्राह्मणस्य वचनं । LO om. तद्वचनं श्रुत्वा । प्रमादेन ।
 P अनेन वचनेन चसन्नृहे । CC₁ प्रिये अनेन । LO °गृहं ।

को ऽपि पथिको न समेयति । इत्युक्त्वा निधुरं वचसत्कुण्डादुत्तीर्य
अङ्गुलीयकं पथिकाय समर्पितम् । स च यथागतं ययौ । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ अष्टाविंशत्तमी कथा ॥ ३८ ॥

५ अपरे ऽहि संध्यासमये पुरुषान्तरगमनाय प्रभावती शुकं पृच्छति स्म ।

हे शुक । अहं गमिष्यामि । शुकः प्राह ।

ब्रज देवि वरं यानं त्वं भोक्तुं शुभगं नरम् ।

वक्तुं चेद्विषमे वेत्सि तुलायाहीव भामिनि ॥

प्रभावती प्राह । कथमेतत् ।

१० कस्तुरायाहकः कीरं गृहीता च तुला कुतः ।

विषमं च किमायातं कथां कथय शोभनाम् ॥

१) CC₁P om. को ऽपि । P न समेयति त आगमिष्यति इति
निधुरवचनंमुक्त्वा पत्न्या कराकरादुत्तार्य । O इति इत्युक्त्वा । L(O)
तत्करादुत्तार्य । O °करादुत्ताभार्यामर्पितमंगुलकं पथिकाय । L स-
मर्पितमंगुलीयकं पथिकायादात् । २) P अङ्गुरीयकं । स च
ब्राह्मण । CC₁ तथामतं । O om. इति — मुग्धा । L इति श्रुत्वा
सा मुग्धा । ३) P add शुकनोक्ता । ४) L om. इति° । O इति
कथा । P °संयहः । ५) LO om. अपरे — प्राह । P दिवसे ।
CC₁ om. संध्या° पुरुषा° । ६) om. हे — गमिष्यामि । CC₁ om.
प्राह । ७) LO वरं जारं तं । L नरमुत्तमं P ब्रज देवि वरय
त्वं तं भोक्तुं शुभगं नरं । ८) CC₁ वक्तुं । LO सुन्दरि । MM₁H
याहि देवि परं जारं कुरु वाङ्मितादरात् । यदि वक्तुं विज्ञानमि
तुलाहङ्गधरो यथा [MM₁ तुलाहत्°] । A om. ब्रज° । ९) LO
om. प्रभावती — शोभनाम् । १०) P कस्तुरायाहः शुकः कथयति
गृहीता च तुरा कुतः । ११) P विषमेय । शोभनि für शोभ-
नाम् । AMM₁H om. कस्तुरायाहकः° ।

अस्त्यत्र कुण्डिनं नाम नगरम् । तत्र भूधरो नाम वणिक्पुण्यव्या-
त्वीरधनो जनैस्त्वक्तः ।

उक्तं च । विद्वान्वनी धनी दाता धनी साधुर्गुणायणीः ।

सर्ववन्धुर्धनी पूज्यो धनहीनो गतप्रभः ॥

यदा तु स तुलामावधनो ऽभवत्तदान्ववणिग्गृहे तुलां मुक्ता देशान्तरं ५
गतः । तत्र धनमर्जयित्वा निजनगरमागत्य तं वणिजं तुलां ययाचे ।
वणिकपार्श्वोत्तुला न लब्धा । तुलायां तु लुब्धो वणिकपूर्ख उत्तरं चक्रे
यत्त्वदीया तुला मूषिकैर्भञ्चितेति श्रुत्वा भूधरसूण्यां स्थितः । स च एक-
दा तस्य वेन्मनि भोजनाय गतः क्रीडनं बालकं दृष्ट्वा प्रच्छन्नं गृहीत्वा

१) CC₁ कुण्डनं । P कुण्डिनपुरं । LO अस्ति कुंडपुरे नगरे ।
MM₁ कुंठिणी । H कुटिलपूर । P भूधरो वामा । L om. पुण्य ।
LO तस्य धनमपि [० धन्यं] चीर्यं । अतो जनैस्त्वक्तः । ३) P
विद्वानपि धनी । LAP साधुगुं । ४) L सर्वदेव धनी । O सर्व-
वंधनी । P सर्वे वंधुं । °प्रभुः । MM₁ HG om. विद्वान्वनी° । O
add यस्यास्ती वीत्तं नरः °आलस्यस्त्रीरता° ३ अर्थो नराणां पतिर-
गनानां ४ त्वञ्जंति मीवाणी° ५ । ५) LO यदा च । CC₁ भवतु ।
L अभवत् । O भवतो । P जपा तुलामावधनः अभवत्तदा अन्ये
वणिकपार्श्वं तुलामुक्ता देशान्तरे । O om. तदा । LO वणिजो
गृहे । L उक्ता । LO गतो देशान्तरे । ६) P तत्र देशान्तरे किञ्चि-
दनं अर्जयित्वा । LO तच्चाञ्जित्वा धनं किञ्चित्स्वनगरमागत्य तुलां
[om. L] याचति । P ययाच । ७) C वणिकपार्श्वोत्तुलां । न लब्धा ।
C₁ तुलामलब्धा । LO वणिजा तु नार्पिता । LOP om. तु ।
P तुलावर्धो । CC₁ लब्धी । LO om. मूर्ख । P वणिकपूर्ख ।
L उत्तरे । LO करोति । ८) P om. यत् । LO मूषिकै° । P मू-
खिकै° । om. इति — स च । LO भञ्जिता इति । तस्यौ । LP om.
स च । CC₁ om. च । O एकदा च । om. स । ९) CC₁ P
om. दृष्ट्वा । CC₁ P गृहीत्वा प्र° [P प्रच्छन्नो] ।

निजगृहं ययौ । बालकपिता च दुःखपूरिताङ्गी ररोद सकुटुम्बः ।
 तं च रुदन्तं दृष्ट्वा प्रतिवेश्मिको जगाद । रे लदीयः सुतो भूधरेण
 गृहीतः । ततो ऽसौ तद्गृहं गत्वा भूधरात्सुतं याचितवान् । भूधरे-
 णोक्तम् । मित्र त्वत्पुत्रो मत्सङ्गे खानार्थं नदीतीरे गतस्तत्र श्रेणेना-
 ५ पहतः । इति श्रुत्वा तेन वणिजा राजकुले गत्वा पुत्रहरणवृत्तान्तो
 निवेदितः । भूधरो ऽपि राजकुलं ययौ । तत्कथय । स बालहर्ता
 कथं मुच्यतामिति प्रश्नः । शुकः । यदा भूधरो राजसमक्षं मन्त्रिणा
 पृष्टस्तदा एवं जगाद ।

१) O निजं । CC₁ बालकः पिता । P बालकस्य । om. च ।
 पुत्रदुःखस्वपरिताङ्गः सकुटुम्बो विचारणाय गतः । L दुःखेनोपपीडितो
 हा रोदति सकुटुम्बोपि । O दुःखपरीतो ह रोदति सकुटुम्बोपि ।
 २) P om. तं च रुदन्तं । L तं च बालकं रुदन्तं । LO प्राति-
 वेश्मिको । P प्रतिवेश्मिको जनो जगा । LOP om. रे । O यत्-
 दीयः । P लदीयसुतो भूधरेण वानिजा । ३) C गृहीतं ।
 LO जगृहे । भूधरगृहं गत्वा याचितवान्सुतं । P तस्य गृहज्जत्वा भूध-
 रेण । om. सुतं — राजकुले गत्वा । CC₁ 'सुतो याचितः । LO
 तेनोक्तं मम पश्यतस्त्वत्पुत्रो [O 'त्पुत्रः] श्रेणेना° [O श्रेणोपमहतः]
 ततस्तेन° । CC₁ श्रेणेन पचिणा भवितः [C₁ भवित] इति इति
 श्रुत्वा स आह । मूर्खं कुत्रापि श्रेणो बालं खादन्तेनोक्तं [C₁ ख°]
 मूढं कुत्रापि तुलाः मूषिकाः खादन्तीति श्रुत्वा तेन° । ४) LO राज-
 कुलं । CC₁ भूधरस्य पुत्र° । C₁P 'वृत्तान्तं निवेदितं । LO सुतहरण-
 वृत्तान्ते भूधरोपि राजकुले समाकारितः । ६) LOP om. तत्क-
 थय । P स भूधरः कथं बालकहर्ता उच्यतामिति । ७) CC₁
 मुच्येतेति । LO om. इति प्रश्नः । P om. शुकः । LO उत्तरं
 für शुकः । CC₁ राजसभासदमन्त्रिणा च । P om. राजसमक्षं
 मन्त्रिणा । ८) P तदैव । L om. एवं ।

तुलां लोहमयीं यत्र खादन्ते देव मूषकाः ।

गजं तत्र हरेत् श्वेनो दारको को ऽत्र विस्मयः ॥

श्रुतैतद्वचनं मन्त्रिशोक्तम् । यदायं धूर्तस्तत्र तुलां समर्पयति तदा
दारको ऽपि दातव्यो नान्यथा । तेन दारकः समर्पितः । तुलायाही
दण्डितः सन्तुलां समर्पयामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ ५

इति शुकसप्ततौ एकोनचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ३९ ॥

अन्येद्युः सा प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति स्म । शुकः ।

गच्छ त्वं गन्तुकामानां गमनं च शुभं भुवि ।

सुबुद्धिरिव चेद्वक्तुं विज्ञानासि कृताकृतम् ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुकः । नगराभिधे पत्तने सुबुद्धिः कुबुद्धिश्चेति १०

१) P तुलां रोहसस्य खादयन्ते यत्र मूषकाः । स्रजां तत्र हर
श्वेनो वालके कोच संशयः ॥ A लोहसहस्रस्य खादन्ते यत्र मूषकाः ।
राजन् तत्र हरेत् श्वेनो वालकं को ऽत्र विस्मयः ॥ MM₁H om.
तुलां । ३) LO एतद्वचनं निश्चय [O निश्चय] । P एतद्वचनं श्रुत्वा ।
om. तत्र । LO समर्पयति ते तुलां । ४) LOP om. ऽपि । LO
ऽर्पणीयो । P वालकः समर्पयितव्यः । LO नान्यथेति । P om.
नान्यथा । ५) CC₁ om. तुलां । LO om. सन् । O अर्पयामास ।
P भूधरेण वालके समर्पयति सति तुलायाही दण्डितः सन् तुला
समर्पयामास । CC₁ om. कथां । LO om. इति — सुप्ता ।
६) C₁ om. इति° । L इति कथानकं । O इति कथा । P °संयद् ।
७) P om. अन्येद्युः — वैदिरसाधेत्युक्ता [nächstste Erzählung]. LO
अन्यदा । CC₁ om. सा । om. शुकं । LO om. स्म । ८) O
om. च । C₁ शुभे । ९) LO विज्ञानंति । MM₁H गच्छ त्वं
कुर्व चाभीष्टं [M₁H चाभीष्टं] नांतरायं [M₁ °रागं] करोम्यहं ।
°स्वकार्यतः ॥ A om. गच्छ° । १०) LO om. प्रभावत्याह — शुकः ।
C om. शुकः । नगराधिपे । LO नगराख्ये । MM₁H om. नगर ।
A *Sibavayapñj*. LO कुबुद्धिसुबुद्धिश्चेति ।

मिचद्वयं जने प्रसिद्धम् । अन्यदा सुबुद्धिदेशान्तरं ययौ । कुबुद्धिस्तु
मिचस्त्रियं रमते । सुबुद्धिश्च धनमर्जयित्वा देशान्तरात्समागतः । ततः
कुबुद्धिः सुबुद्धेः कपटस्नेहं दर्शयति । सुबुद्धिनापि संमानितः कुबुद्धिस्तं
प्रत्याह । भवता क्वापि किञ्चित्कौतुकं दृष्टम् । तेनोक्तम् । सरस्वती-
५ नदीतीरे कूपमध्ये तरमाणमकालजमाश्रफलं दृष्टं मनोरमनाम्नि यामि ।
कुबुद्धिराह । मिथ्येदम् । सुबुद्धिराह । सत्यमेतत् । तेनोक्तम् । यदि
सत्यं भवति तदा यदस्मद्गृहे द्वाभ्यां हस्ताभ्यां ग्रहीतुं शक्यते तत्त्वया
याह्यम् । अलीके त्वदीयगृहादहं गृह्णामि । इति पणवन्धं कृत्वा
कुबुद्धी राक्षी कूपात्तत्फलं जग्राह । फलाभावे तु सुबुद्धिना हारि-
१० तम् । अथ स तद्वार्थां ग्रहीतुकामः पणवन्धं याचते । तदत्र सुबु-
द्धिर्निजभार्यारचणे कमुपायं करोत्विति प्रश्नः । उत्तरं शुक आह ।
सुबुद्धिस्तं दुष्टाशयं ज्ञात्वा निजगृहवस्तुजातं निजकलत्रं च प्रासादो-
परि चिप्त्वा आरोहणिकां पातयामास । कुबुद्धिः समायातः । सुबु-
द्धिराह । एवं यद्रोचते तदस्मद्गृहाद्गृह्यताम् । स च कलत्राहरणाय

१) L मिचद्वयं । CC₁ om. जने । LO विश्रुते । CC₁ om. अन्य-
दा । २) CC₁ om. मिच । स्त्रियां । LO कुबुद्धिर्देशान्तरे गते मिचे
मिचपत्नीं [O om. मिच] रमते । सुबुद्धिर्धनमुपार्थं [O °र्ज] समागतः ।
om. ततः । ३) LO वृत्त्या कुबुद्धिः स्नेहं । CC₁ ततः सुबुद्धेः
कुं । ४) CC₁ भवतापि । LO om. किञ्चित् । ५) L om. नदी ।
om. कूपमध्ये । LO तरतमं । मनोरमं । om. नाम्नि । ६) LO
अपरस्त्वाह सत्यमेव ततो वादः संजातः । एकेनोक्तं । CC₁ यद्य-
सत्यं । ७) O om. हस्ताभ्यां । LO शक्नोसि । CC₁ om. त्वया ।
८) CC₁ त्वदीये गृह्णामि । LO पणवन्धे । om. कृत्वा । ९) LO राक्षी
गत्वा । om. तत् । अगृहे । om. तु । १०) LO अपरस्तु für अथ स ।
पणं याचते । तदत्र सुबुद्धिर्निजभार्यारचणवुद्धिः कथमिति प्रश्ने उत्तरं ।
११) O₁ प्राह । १२) CC₁ om. गृह । LO कलत्रं । CC₁ om.
च । तदालोपरि । O मन्त्रलोपरि । १३) LO स एवमुक्तः । १४) LO
यत्तव रोचते । गृहे । add द्वाभ्यां कराभ्यां । कलत्रग्रहणाय । CC₁ om. च ।

निःश्रेणिकां द्वाभ्यां हस्ताभ्यां जग्याह । तदा सुबुद्धिनोक्तम् । मयैवं
पूर्वं गदितं च । यद्वाभ्यां हस्ताभ्यां ग्रहीष्यसे तव तदेव नान्यत् ।
ततः कुबुद्धिर्विलब्धो भूत्वा बहिर्ययी जनैश्च निन्दितः । एवं कथां
श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४० ॥

५

अन्यदा वणिग्बधूः प्राह । कीर यदि त्वं मन्यसे तदा गच्छामि ।
शुकः प्राह ।

युक्तं ते गमनं देवि यदि तव गता सती ।

संकटे खलु वेत्सि त्वं किञ्चिद्भक्तुं द्विजो यथा ॥

प्रभावती प्राह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति पञ्चपुरं नाम नगरम् । १०
तत्र शुभमर्दनो नाम राजा । तत्सुताया मदनरेखाया गले यन्त्रिबन्ध-
भूव । वैदूरसाधेत्युक्ता परित्यक्ता । ततो राज्ञा डिण्डिमाघोषणं

१) LO आरोहणिकां कराभ्यां जगृहे । तव एतदेव यत्त्वया द्वा-
भ्यां कराभ्यां ग्रहीतमावयोः पणवन्ध एष एव ततः^० für मयैवं^० ।
२) CC₁ om. यद्वा । om. तव । तदेव त नान्यत् । om. ततः ।
३) L विलज्जो । O om. भूत्वा । LO जनैरुपहसितो निन्दितश्च ।
om. एवं — सुप्ता । ४) CC₁ om. इति^० । L इति कथानकं । O
इति कथा । ६) LO om. अन्यदा — शुकः प्राह । ८) CC₁
प्रोक्तं ते । LO नूनं तव । ९) L संकटे यव । O संकटे यदि ।
LO त्वमुत्तरं तु^० । M गमने । संकटे वेतुं वक्तुं कश्चिदिप्रवरो
यथा ॥ M₁H वेत्सि कत्तु [H वक्तु] त्वं किञ्चित् विप्रं । A om.
युक्तं । १०) LO om. प्रभावती — अस्ति । L पंचपुरं नगरे ।
O पुरनगरे । ११) L राजा अरिमर्दनः । O इरितामर्हणः । H
पंचपुर । शुभदर्शन । M मदनलतिका । M₁H मदनतिलका । LO
श्रेष्ठिर्जाता । १२) O उक्ता । P त्वा मुक्ता । om. ततो । राज ।
LO पटहघोषणं ।

कारितं यथा यः को ऽपि मत्सुतां गतरोगां करोति तमहं दारि-
 श्वरहितं करोमीति श्रुत्वा परग्रामादागतया कथाचिद्विजभार्यया डि-
 ण्डिमः स्पृष्टः । तस्मिन्स्पृष्टे तयोक्तम् । यन्नम पतिर्मान्त्रिकः । स रा-
 जसुतां प्रगुणां विधास्यति । ततो राजपुरुषैः समानीतः । तस्य च
 ५ नीयमानस्य भार्या जगाद् । नाथ गच्छ नगरम् । राजसुतायां प्रगु-
 णीकृतायां तव वज्र फलं भावि । स च मण्डलोपविष्टो मन्त्रादिक-
 मजानन् कथं भवत्विति प्रश्नः । शुक उत्तरं प्राह । स मान्त्रिक
 आचार्यवित्तारं कृत्वा मन्त्रमित्युच्चारयामास ।

हउं जीवणु जाणउं काईं चहुइ वावइ साईं ।

१० घल्लिउ बन्धणि वीसासु पईं भुजसु सुकअसुहाईं ॥

✽

वणं इह आसुरिअदन्तपहसन्तथं ।

कहि पि ऊउरन्तअखेहि सिद्धुरिअं ॥

सरसखीरमालिअफलभारणामिअं ।

१५ कहि पि टिस्सुरिणिजम्बुइणिअअसोहिअं ॥

१) LOP छतं । LOP om. यथा । LO नीरोगां । गतदारिद्र्यं
 करोमि इति श्रुत्वा कथाचिदपरग्रामादागतया । २) CC₁ om.
 अपर । P करोमि ग्रामया द्विजभार्यया । CC₁ डिण्डिमी पृष्ठः कि-
 मिदं तेन तद्वृत्तं निवेदितं उक्ता चास्ति कश्चित् इति तथा च पृष्ठया
 उक्तं । ३) O स्पृष्टे । om. तस्मिन्स्पृष्टे । P पृष्टे । LOP om. यन् ।
 मत्पतिः । om. स । ४) CC₁ समाहृतः । CC₁P om. च । P
 जगाम राजसनगरं । ५) CC₁ om. नाथ । यद्वच्छ । L om. गच्छ
 नगरम् । O om. नगरम् । om. प्रगुणी° — फलं । ६) L फलं सो
 मम । LO भविष्यति । O च स । LOP om. मण्डलोपविष्टो ।
 C मन्त्री° । P मण्डलोपरिकमजानन् । LO मंडलमंत्र्यादिकम्° ।
 ७) LO om. इति प्रश्नः । om. प्राह । उत्तरं शुकः । P om.
 उत्तरं । मातृकाचार्यः । ८) LOP वित्तारं । LO विधाय ।
 L उपचारयामास ।

कहिं पि करवन्दाइजालसंराइअं ।
 कहिं पि कपूरकङ्कोलगन्धवहं ॥
 देवदारुपियञ्जुचूचमलीलअं ।
 कहिं पि सिरिखण्डअदगरुतरुमण्डिअं ॥
 णाअपुण्णाअदाडिमवरणाडम्बरं ।
 मऊरवोरीहिं कविवीहिपीलुघणं ॥
 दीहघणवासजालीहिं अरखोहिअं ।
 कहिं पि रत्त डम्बरं ॥
 पोप्फलीविडवघणकम्मरुडम्बरं ॥

CC₁ हञ्चों अजीवुन जाणञ्चों कार्दै जटुचटुदिवहदि वावउ सार्दै
 खिलिञ्चों वंभणि विमुवइ क्कमइ भुञ्जइ जमुकघमुखहउ ॥ मुदैचडर-
 खाउचकौइखाउआगिनपाउउकाचउखाउदरीखाहा ॥ आखुरियदन-
 पहसंतपं कहिमि ऊउरंतअवेहि सिंगरियं सरसखीरामालियफलभा-
 रनामियं कहिमि टिंवुरिणिजंवुरिअयंसोहियं कहिमि करवंदीया-
 जालसंराइअं कहिमि कपूरकङ्कोलगन्धवहं देवदारुपियञ्जुचूचमलीलअं
 कहिमि सिरिखण्डअदगरुतरुमण्डियं णायपुत्तायदाडिमवरणाडंवरं म-
 ऊरवोरीहिं कविवीहिपीलुघणं दीहघणवसजालीहिं अरखोहिअं क-
 हिमि रत्त दणावामकपडंवरं फोफलीविडवघणकम्मरुडंवरं । किं च ।
 रत्तकणवीर कणवीरियं फलियं । अन्नवञ्चमि सेवत्तिया मुलियं ।
 अन्नवंदमि कारंदयावच्चयं । अन्नवञ्चमि सिंदूरयं फुलियं । अन्नवञ्चमि
 फुलंतमंदारयं । सिरिसउत्तुंगगंधोहवरमाअयं । अन्नवञ्चमि सिंदूरपा-
 तोरणं फुलियं मनोहरं जणियपरिसोहियं । अन्नवञ्चमि जुत्तंदयं कुदयं
 मल्लिनोमल्लियाकुसुमा घणपुप्पिया ॥ रे मुणकुमुहारीकोटीविचिहितुं
 ङ्गरीमारी खाहा ॥

L हडंडुजीन जाणहं कार्दैरंमंजंमदिवडसार्दैअलीउवंभणिविसासि
 कूपइ भुंजउ मुंकेहेवमि मूरचडंडंखाडंचडावडंखाडं । आगिनपावडका-
 वडंखाडं मुंदरीये खाहा ॥

० कडं जीवजाणऊकार्दैरंमंजंमदीवउसार्दैघं वंभणीसमइ कुयइ

किं च । रत्नकणवीरे कणवीरिचं फलिचं ।

अणवच्छमि सेवत्तिआ फुल्लिआ ॥

अणवच्छमि कारन्दआवच्छं ।

अणवच्छमि सिन्दूरचं फुल्लिचं ॥

५ अणवच्छमि फुल्लन्तमन्दारचं ।

सिरिसउत्तुङ्गगन्धोहवरमारुचं ॥

अणवच्छमि सिन्दूरिआतोरणं ।

फुल्लिचं मणोहरं जणिअपरिसोहिचं ॥

अणवच्छमि जुत्तइचं कुन्दचं ।

१० मल्लिणोभालिआकुसुमा घणपुप्फिआ ॥

*

*

भुञ्ज उमुरकहेवमइमूहं हालीभागीतुघरीआइया° २ आगीनपावडंखाडं
खाडं उंदीरीए स्वाहा ॥

P को जानउ को जानउ वड्जजीवनवत् । अंधलिपउवंभनोवि-
पम इहकपटै भुञ्जउमुकिदपुल्लं वर्णं इह विरामाणिअ कलवंभणाणो-
मिचं । कहिपि चारुययववणीसोहिवां कहिं कहिपि करिनन्दिआ
जालिराइआसयं हिपि ककूरककोलगन्धवहं देवदारुप्रियंगुतंपालकं का-
पि अलेवअीखण्डतहमण्डपकं सिकुरमव्वअरोपीअम्मइरपवणं दीहत-
रवंशजालीनिविउतरं कहिपि तुंगणारमणसुंदरं । योरनिविउंवअन-
समवरुचं? वणं रत्नकरवचीरकणावत्तिचं फूल्लिचं । अत्त विभेमि से-
वत्तिआमालि अत्त विभेमि सिंदुवारचं फूल्लिआ अत्त विभेमि फूल्ल-
मन्दारचं सिरिसकर्पांसदामकन्दारचं गणिआजनो मालिआ कुसुम-
कुसुमारसुवर्णगंभारी कुसुमगन्धं गृह्णन्तु स्वाहा ॥

उल्लत्य ॥ को जानातु को जानातु वड्जजीवजीवनवात्तां घात-
यित्वा पतत्राद्वणो विपमे इह पटे भुञ्जु मुकृतफलं वल्लमिह वीरा-
मालिफलभरेण मामितं । क्वचिदपि च चारुजघवनीशोभितं सौ-
मित्वं क्वचिदपि करवन्दिता जारिराजिकामयं क्वचिदपि कर्पूरकको-

इत्थिवं ब्राह्मणस्य वदतो राजपुत्र्या हसितम् । हास्यातिरेकेण गल्य-
न्विद्विधावभूव । द्विधाजाते च तस्मिन् राजसुतायाः सुखमुत्पन्नम् । नृ-
पेन च हतार्थोद्धतो विप्रः स्वसदनं गतः । इति कथां श्रुत्वा प्रभा-
वती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ एकचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४१ ॥

५

अपरेद्युः प्रभावती गच्छामीति शुकं प्रत्याह । शुकः ।

सुखोपभोगः संसारे सारः सर्वाङ्गसुन्दरि ।

ब्रज चेद्वाघ्रमारीव वेत्ति वक्तुं त्वमुत्तरम् ॥

लग्नवेधं देवदारुप्रियंगुतमालकं । क्वचिदपि अभिनवश्रीखण्डतरु-
मण्डुपकं मधुरमधुश्रोणीतसमधुरपवनं दीर्घतरवंगजालीविविडनं कु-
चापि रक्तांगसन्तदः रकोपनिद्रेण वचनसमुवहदं वनं रक्तकरवीरक-
णावलितं अत्र विभेमि सेनन्तिकामालिकं अत्र विभेमि सिन्दुवारिकं
फूलितं अत्र विभेमि फूलं मन्दारकं शिरीषकर्पासदामकङ्गारकं अत्र
विभेमि मतं कुदकुमलकं गणिकाजनी माणिका कुसुमारसुवर्णगंभारी
कुसुमगन्धं क्वातु स्वाहा ॥

१) CC₁ ब्राह्मणस्य गदतः । LO तस्य वदतो । P वदतो ब्राह्म-
णस्य राजपुत्री हसिता । CC₁ हास्य° । LO हासा° । P हास्या-
तिरेकेण । LO राजसुतायाः [ः] यन्विद्विधाभूत् [O °द्विजा°] । P
यन्विद्विधा अभूत् तस्मा राजपुत्र्याः सुख° । २) LO यंघी स्फुटि-
तायां तस्माः सुख° । CC₁ om. राजसुतायाः । om. नृपेन च ।
विप्रो ह्य इति° । ३) P om. च । L हता° विप्रो भूपेन स्व° ।
P विप्र हतार्था हतः । om. स्व° । LO add एवं बुद्धिः । om.
इति — मुग्धा । ४) L इति कथा । O इति कथा मुग्धा । P
°संग्रह । ५) LO om. अपरेद्युः — शुकः । P °गच्छामीति शुकः
प्राह । ६) O संसारः । L सर्वेण सुन्दरि । ७) P ब्रज च वा-
घ्रमारीव वेत्ति त्वं वक्तुमर्हत् । MM₁H सुखेन याहि भोगाय जारं
सर्वाङ्गसुन्दरी [M₁ °रि] वेत्ति चेद्वाघ्रमारीव शार्दूलं वक्तुमर्हत् ॥
A om. सुखोपभोगः° ।

तच्छ्रुत्वा प्रभावत्याह । सुखोपभोगः संसारे । कीर कथां कथय ।
 शुकः कथां प्राह । अस्ति देउलाख्यो यामः । तत्र राजसिंहो नाम
 राजपुत्रः । तन्नार्या कलहप्रियेति विद्युता । सा अन्यदा भर्वा सार्धं
 कलहं विधाय पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता । सा च कोपव-
 ५ शत्यत्तनानि वह्नि वनानि च वह्नयतिक्रम्य गता मलयपार्श्वस्थं
 महाकाननम् । तच्च कथं भूतम् ।

चन्दनसत्तच्छासन्नञ्च सरलवरतुङ्गतदसाहसंक्षयञ्च
 कहि पि सहआरखजूरिञ्च फणसञ्चमत्तलिविहंगभरिञ्च ।
 कहि पि सेलुपीलुफूपूरिञ्चनञ्च सरसवोरवज्जितिन्डीक्षञ्च
 १० दाडिमीफलविल्लफलमुगन्धिवाञ्चञ्च ॥

१) LO om. तच्छ्रुत्वा — प्राह । C प्रभावतो आह । CC₁ सु-
 खोपभोगे । P हे शुक कथा कथयः । २) P शुक आहः । CC₁ om.
 अस्ति । उदलाख्यो यामः । L देलडाख्ये [O देरउलाख्ये] यामे ।
 P देवलाखी यामोस्ति । A देउलाख्यो यामः । MM₁ देवयाम ।
 H देवनगर । LO om. नाम । P सिंहो राजपुत्रो वभूव । A राज-
 सीह । MM₁H सिंह । G *él; Éarpi;.* ३) LO सह । ४) LO
 छत्वा । om. प्रति । चचाल । CC₁ पितुर्वैष्म । P सा अन्यदा
 कलहं विधाय पुत्रद्वयेन सहिता पितृगृहं प्रचलिता । LO सा को-
 पवशाद्वह्नि पत्तनानि समतिक्रम्य गता मलयपार्श्वस्थं काननं । ५) P
 पदनानि वह्नि अतिक्रम्य गता मलयमहावनं प्राप्ता तच्च^० । LO
 om. तच्च — °वाञ्चञ्च । ७) CC₁ जच्छ [C₁ यच्च] चन्दनवणं अति-
 आसन्नपं सरलवरतुङ्गतदसाहसं क्षयञ्च । कहि मि विच्छारखजूरवि-
 जरयं । फणसनालियरनारंगजवीरयं । कहि मि वरकलिफललुंविकुं-
 वतयं [C₁ °पं] । सरसवरदखउत्तत्तियाच्छयं दाडिमीफलयुयं [C₁
 °जुपं] सिसिरमुगंधवायंतववज्जपणं ॥ P चन्दनसत्तच्छासन्नञ्च सरल-
 वरतुङ्गतदसाहसक्षत्त कहि पि सहआरखजूरिञ्च । फुलिसञ्चमत्तलिवि-
 हङ्गभरिञ्च । कदि पि सेलुपीलुफलपूरिदत्तञ्च । सरवदरज्जितितिन्डी-
 क्षत्तञ्च । दाडिमिफलविल्लफलमुगन्धिवाडं ॥ P fügt folgende Sanskrit-

एवंविधे गहने गता सा कलहप्रिया व्याघ्रं ददर्श । स च व्याघ्रस्तां
सपुत्रीं दृष्ट्वा पुच्छेन भूमिमाहत्य धावितः । ततः सा कथं भवतु ।
इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः प्राह । सा व्याघ्रमागच्छमानं दृष्ट्वा
धार्थात्पुत्रीं चपेटया हत्वा इति जगाद । कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय
कलहं कुरुषुः । अयमेकस्तावद्विभञ्ज्य भुञ्जताम् । पश्चादन्वो द्वितीयः ५
कश्चिन्नच्यते । इति श्रुत्वा व्याघ्रमारी काचिदियमिति मत्वा व्याघ्रो
भयाकुलचित्तो गृहः ।

निजवृद्धा विमुक्ता सा भयाद्वाघ्रस्य भामिनि ।

Uebersetzung hinzu: चंदनं सप्तकदासन्नमांसलवरतुङ्गसहस्रकत्रं क-
चिदपि सहकारखर्जूरिकं फलिशतमन्तालिविहङ्गमभरितं । कचिदपि
शैलुफलपूरितांतकं सरसवदरवङ्गतितिनीकतकं दालिमीफलविल्लफल-
सुगन्धिवाहं ॥ A महावनं वज्रवृक्षमालानंदकृतं । गजसिंहरभवाघ्र-
चिचकादिवज्रदुष्टसत्त्वाकीर्णं अनेकविहिगाकुलं । LOMM₁H om.
चन्दण* ।

१) P एवंविधेन गहनेण । om. सा । ताकहप्रिया । LO तत्र
व्याघ्रं ददर्श । P om. च । CC₁ स च व्याघ्रस्तां दृष्ट्वा सपुत्रीं पुं
भू* धावितो व्याघ्रः । LO om. स च — प्राह । ३) C om. प्रश्नः ।
P om. उत्तरं । LO सा च । *गच्छते । P *दृष्ट्वा द्वावपि पुत्रीं
चपेटया हत्वा जगाद । ४) LO om. धार्थात् । CC₁ कथमा-
वामे* । LO कथं वत्सी एकै* । P व्याघ्रीभव* । ५) CC₁ कलत्रं ।
P कलहः कृतः । LO कुरुतः । om. अयमे* — इति श्रुत्वा । P अय-
मेव । भुञ्जते । *द्विजोय कश्चिन्नाप्यते । ६) CC₁ काचिदिदं
मत्वा । LO अहो व्याघ्रमारीलि [0 *ति] काचिदियं [0 om. इयं]
मत्वा व्याघ्रो भयाकुलो* । P इति श्रुत्वा व्याघ्रो व्याघ्रस्य मालिका
च इयंमिति मत्वा व्याघ्रो भयवाकुल* । ७) C भयाकुलित* ।
८) CC₁ LO भामिनी ।

अन्यो ऽपि बुद्धिर्माँलोके मुच्यते महतो भयात् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तती द्विचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४२ ॥

अन्वेद्युः शुकमापृच्छति स्म कामिनी । शुकः प्राह ।

५ व्रज देवि न ते ऽयुक्तं व्रजनं गजगामिनि ।

व्याघ्रमारीव बुद्धिसे द्वितीयापि यदि स्त्रिरा ॥

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् ।

व्याघ्रमारीकृतां बुद्धिं द्वितीयां विवदाधुना ।

महत्कौतुकमवाच्यं विद्यते मे प्रियंवद ॥

१० शुकः । तं दृष्ट्वा कानने व्याघ्रं नष्टं ज्ञातं भयाकुलम् ।

मृगधूर्तो हसन्नाह व्याघ्रो नष्टः कुतो भयात् ॥

१) P किमन्यो । CC₁LO बुद्धिमान् लोके । LO निश्चितं
für महतो । AMM₁H om. निजबुद्ध्या° । २) L om. कथां ।
सा सुप्ता । O om. इति — सुप्ता । ३) L om. इति° । O इति
कथा । P °संयहः । ४) LO om. अन्वेद्युः — प्राह । CC₁
om. स्म und प्राह । ५) P न युक्तं व्रजने । L वर्जनं ।
°यामिनि । ६) L द्वितीया यदि निश्चला । P भवेत् द्वि-
परिस्त्रिरा । MM₁H सयुक्तं ते गमनं राजगामिनि [MM₁ °नी]
यथा प्रसंगते [MH °गते] बुद्धिर्व्याघ्रमार्या यथास्ति चेत् ॥ A om.
व्रज° । ७) LOP om. प्रभावती° । ८) P हि für मे ।
AMM₁H om. व्याघ्र° । १०) LO om. शुकः । C तद्दृष्ट्वा ।
P नच für नष्टं । L यातं । O यातं । ११) LQP व्याघ्र ।
P कुलाभयात् ।

व्याघ्रः । गच्छ गच्छ जम्बुक स्वमपि किञ्चित्पदप्रदेशम् । यतो व्याघ्रमा-
रीति या शस्त्रे खूयते तथाहं हनुमारब्धः परं गृहीतकरजीवितो
नष्टः शीघ्रं तदयतः । मृगधूर्तः । व्याघ्र त्वया महत्कौतुकमावेदितं
यन्मांसपिण्डाभ्यानुषादपि विभेषि । व्याघ्रः । प्रत्यक्षमेव मया सात्व-
पुत्रावेकैकशो मामन्तुं कलहायमानौ चपेटया घ्नन्ती दृष्टा । जम्बुकः । ५
स्वामिन्यवासे सा धूर्ता तव गम्यताम् । यदि व्याघ्र तव तव गतस्य
सा संमुखमपीचते तदा मम त्वदीया वेला स्मरणीया । व्याघ्रः ।
मृगाल यदि त्वं मां मुक्ता यासि तदा वेलाप्यवेला स्वात् । जम्बुकः ।
यद्येवं तर्हि मां निजगले बद्धा चल शीघ्रम् । स व्याघ्रस्तथा कृत्वा
काननं ययौ । व्याघ्रमार्यपि प्राप्ता पुत्रसहिता । तेन जम्बुकहतोत्सा- १०
हाद्याघ्रात्सा कथं मुच्यताम् । इति प्रश्नः । शुकः । तया व्याघ्रमार्या
तदा चिन्तितम् । यदयं मृगधूर्तेनानीतस्तस्मादमुमेव जम्बुकमाचि-
पन्थङ्गुल्या तर्जयन्नुवाच ।

रे रे धूर्त त्वया दत्तं मह्यं व्याघ्रचयं पुरा ।

विश्वस्त्राद्यैकमानीय कथं यासि वदाधुना ॥

१५

१) P व्याघ्र आह । LO om. किञ्चित् । P bricht hier ab mit
स्वमपि कि । L मूढ° । LO °मारोक्षि । २) C गृहीतकर ।
C₁ °करजीवितो । CC₁ om. तदयतः । ३) LO व्याघ्रपते त्वया ममेह
कौ° । ४) LO यतो für यन् । om. मया । CC₁ सा आत्म° ।
५) CC₁ मां मत्वा für मामन्तुं । LO °पुत्रौ ए° । पेटयित्वा नि-
घ्नती । ६) LO om. व्याघ्र तव । ७) CC₁ सामुखम् । स्म° वेला ।
LO om. क° । ८) LO जंबुक । L add यदि hinter मुक्ता ।
९) CC₁ वला für चल । LO शीघ्रं चलसे । om. स । १०) LO
पु° प्राप्ता । ११) L °त्स स्त्री कथं मुच्यते । LO om. इति प्रश्नः ।
°मारिकया । १२) CC₁ om. यदयं । LO जंबुकानानीतस्तदा-
मुमेव जंबुकमंगुल्या तर्जयन्नुवाच्यते । १३) CC₁O विश्वास्त्रा° । L
विश्वासा° । AMM₁H om. रे रे° ।

इत्युक्त्वा धाविता तूर्णं व्याघ्रमारी भयंकरा ।

व्याघ्रो ऽपि सहसा नष्टो गलवद्धृगालकः ॥

निजबुद्ध्या पुनर्मुक्त्वा व्याघ्रवादेवि सा भयात् ।

बुद्धिर्बलवती तन्वि सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

५ इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ विचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४३ ॥

अथान्येबुर्दिनावसाने प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

आत्मानं संकटादेवि याहि चेद्वेत्ति रक्षितुम् ।

यथात्मा संकटात्तेन जम्बुकेनापि रक्षितः ॥

१० स च जम्बुको गलवद्धो निघृष्टपृष्ठचरणो गलद्रुधिरप्रवाहो समूर्ध्वरिव
देशान्तरं गन्तुमिच्छता व्याघ्रमारीभयाद्वाघ्रेण जीयते । ततो महतो
ऽपाघातं शृगालः कथं मुच्यते । इति प्रश्नः । उत्तरं प्राह शुकः ।
ततस्तं व्याघ्रं बह्मन्दीकाननविषमसमप्रदेशपर्वतानुलङ्घयन्तं सत्वरं दृष्ट्वा

२) O om. ऽपि । AMM₁H om. इत्युक्त्वा° । ३) L निजबु-
द्धिबलान्मुक्त्वा । ४) LO तावत्सर्वकार्येषु [°कार्यसु] सर्वदा ।
AMM₁H om. निजबुद्ध्या° । CC₁ add उक्ते च । एकं हन्यात्त वा
हन्यादित्यादि । ५) L nur कथा । O इति कथ सा सुप्ता ।
६) LO om. इति° । ७) LO om. अथा° — शुकः । CC₁ अथा-
न्येबुर्दिनकथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता इति त्वं कृत्वा दिनावसाने प्रभा-
वती° । ८/९) MM₁H गच्छ देवि न ते विघ्नं कर्तुं योग्योऽस्मि [M₁
°सि । H °स्ति] भामिनी । संकटे समनुप्राप्ते जंबुकस्त्रेव चेत्क्षतिः ॥
A om. आत्मानं° । १०) LO गले बद्धो । CC₁O °पाणिचरणो ।
CC₁ om. इव । ११) LO जंबुकः । om. इति प्रश्नः । CC₁LO
om. प्राह । १२) CC₁ बह्मन्दा [C₁ बह्मन्दा] काननविषमपर्वतानुलं-
घयन्तं । LO बह्मनि काननानि नदीप्रदेशात् [O दीदेशात्] विष-
मसमपर्वतान् [O विषमपर्वतान्] । om. सत्वरं ।

आत्मानं मोचयितुकामः शृगालो भृशं जहास पीडितो ऽपि सन् ।
 व्याघ्रशोक्तम् । कथं हसितम् । स आह । देव सा मया व्याघ्रमा-
 रीति धूर्तिका ज्ञाता । त्वत्प्रसादाच्च दूरदेशमागतो ऽहं जीवितः ।
 परं यदि सास्त्रद्रुतस्त्रावसंलप्ता पापिनी पृष्ठतः समेति तदा कथं
 जीवितव्यम् । अतो ऽहं हसितः । व्याघ्रस्वामिन्स्त्रिभूय विचारय । ५
 अथ तुष्टो व्याघ्रस्तेन वाक्येन तथेत्युक्त्वा जम्बुकं मुक्त्वा सहसा नष्टः ।
 शृगालो ऽपि सुखं तस्थौ ।

बुद्धिर्वरं वरारोहे धनमानमुखैषिणाम् ।

बुद्धिहीनाः परं लेशं प्राप्नुवन्ति कशोदरि ॥

बलं प्रज्ञाविहीनस्य परकार्याय केवलम् ।

१०

गिरिकूटोपमाङ्गस्य कुञ्जरस्त्रिव दृश्यते ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती शुकवाक्यविस्मिता सुप्ता ॥

इति शुकसप्ततौ चतुस्रत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४४ ॥

अन्वेद्युः सा कामिनी संध्यायां शुकं पप्रच्छ । गमिष्यामीति । शु-
 कः प्राह ।

१५

१) LO आ० मो० । LO जंबुको । C कृताडुहास । C₁ अट्टाडु-
 हास । LO om. पीडितो ऽपि सन् । २) C₁ हसितः । LO हस-
 सि । om. देव । CC₁ सा माया । L om. सा । O स । LO
 व्या० धू० मया ज्ञाता । ३) CC₁ देशागतो । LO त्वत्प्रसादात्
 दूरदेशादागतो । ४) CC₁ सा अस्त्रिभूय । LO संलप्ता । om.
 पृष्ठतः । ५) L अहं । CC₁ विचारय । ६) CC₁ LO om. अथ ।
 LO वचनेन । L हसति für सहसा । ७) L मुखं । LO स्थितः ।
 C) CC₁ बलं । मुखैषिणं । AMM₁H om. बुद्धिर्वरं । १०) LO
 प्रजावलविहीनस्य । AMM₁HG om. बलं । A यस्य बुद्धिर्वलं
 तस्य तस्य सर्वाच्च सिध्यः । १२) LO om. इति कथां श्रुत्वा ।
 CC₁ om. प्र० शुक० । १३) LO इति कथा० । १४) LO om.
 अन्वेद्युः — प्राह ।

समयो ऽयं प्रियं भोक्तुं तव भामिनि संप्रति ।

वक्षिता वेत्ति चैत्कर्तुं किंचिद्विष्णुः पुरा यथा ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुक आह । अस्ति विलासपुरं नाम नगरम् । तत्र अरिर्दमो नाम राजा । तत्र च विष्णुनामा ब्राह्मणो
 ५ रतिलोलुपः कुटुम्बवर्जितो रतिकर्मणि सर्वनारीदुःसह इति नगरे प्रसिद्धो बभूव । वैश्वाभिरपि न शक्यते जेतुं किं पुनः कुलाङ्गनाभिः । तत्र रतिप्रिया नाम गणिका । [यतो गणिकादीनां बहवो भेदाः परं पञ्च प्रसिद्धाः । तेषु संलीनाः सर्वे ऽपि भवन्ति । ते चेमे पञ्च गणिका विलासिनी रूपाजीवा अर्थवृत्तिका दारिका चेति । एतेषां
 १० भेदानां सा सर्वोत्तमा गणिका ।] अथ सा षोडश द्रुम्भान् गृहीत्वा तमाजुहाव । तमायान्तं दृष्ट्वा सा चादूक्तिभिः परिचर्यां चकार । सो ऽपि चान्यकार्यनिवृत्तस्तस्मिन्नेव रतिकर्मणि दत्तमनास्ता रक्तं जेतुमारभे ।

१) C₁ सुखं भोक्तुं । LO संप्रति भामिनी । २) CC₁ LO चेद्वक्तुं । LO किंचिद्वक्तुं [om. O] यथा पुरा । MM₁H सुखं भोक्तुं तव भा० सुंदरि । तथा त्वं वेत्ति चैत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥ A om. समयो० । ३) CC₁ om. प्रभावत्वाह । LO om. प्रभावत्वाह — अस्ति । CC₁ om. अस्ति । LO विलासपुरे [O पुर] पत्तने । MM₁H विशाल । ४) LOAH अरिर्मर्दनो । LO om. नाम । CC₁ om. तत्र च । LO om. च । विष्णुर्विप्रः । MM₁H विष्णुशर्मा । ५) LO रतिलोलुपः । रतिकर्मणि । ६) LO शक्यते नो विजेत । ७) CC₁ ततश्च für तत्र । LO रतिप्रिया । M₁ प्रिया । G *Πριά*. MH om. L गणिका अस्ति । O गणिकास्ति । CC₁ याता für यतो । LO गणिकानां । ८) CC₁ om. प्रसिद्धाः । O om. ऽपि । CC₁ इमे ते पञ्च । LO om. पञ्च । ९) LO °वित्तिका । CC₁ °वृत्तिः । C एषा । CC₁ add सर्वेषां । १०) CC₁ om. सा । LO सा वेत्ति मर्माणि । CC₁ LO om. अथ सा । ११) CC₁ om. तम । C₁ गृहीत्वा आ० । L मत्वा । O स्ता । L सदुक्तिभिः । O चादूक्तीभिः । LO परिचर्यां । १२) LO रतिकर्मणि । दत्तमानस० । जेतुं रंतुमा० ।

तथा च स रतिलोलुपः द्रव्यार्थं वा पराजयार्थं वा प्रहरदयं याव-
त्सोढः । निशीथे चाधोभूमिकामागत्य कुट्टिन्यायतो निवेदितं यद्-
सहो ऽयं द्विजः । पणवन्धं समर्पयित्वा तमुत्कालय । मयि जीवन्तां
प्रागेव वज्रत्वं भविष्यति । कुट्टिन्याह । अस्मद्गृहे न को ऽपि कामुको
गणिकां जित्वा पणवन्धं जयाह । ततो ऽहमेनं यावत्प्रपञ्चेन निःसा- ५
रयामि तावत्सोढव्य इति । यदा चाहं पिप्पलमारुह्य सूर्पद्वयेन पञ्च-
शब्दं कुर्वाणा कुक्कुटध्वनिं विद्धामि तदा विभातमिति कृत्वा निः-
सारणीयः । इत्युक्त्वा प्रेषितोपरिभूमौ गणिका । यद्योक्तं च कुट्टिन्या
तावत्कृतम् । तस्मिन्कृते विभातमिति कृत्वा निःसारितो द्विजः । या-
वद्गृहद्वारस्थो व्योममालोकयति तदोपरि निशीथो वर्तते । तदा स १०
विप्रः कुट्टिनीपराजितो जनमध्ये पराजयं कथं वहतु । इति प्रश्नः ।
शुकः । यदि विप्रः कुक्कुटध्वनिस्नानमवलोकयति तावत्सूर्पद्वययुतां
कुट्टिनीं ददर्श । तेन च सा लोष्टेनाहत्य भूमौ पातिता प्रमदाजनीय

१) CC₁ LO om. च । LO om. च स । सुरतलोलुपतया ।
द्रव्यार्थं परा° । CC₁ पराजयार्थं । LO प्रहरदयं वा । om.
यावत् । २) L सोढं । LO om. च । समागत्य । कुट्टिन्याये ।
३) CC₁ om. ऽयं । O om. द्विजः — वज्रत्वं । CC₁ मुक्तालय । L तं
विसर्जय । ४) L प्रागे मयि जीवन्तां वज्रतरमपि द्रव्यं । ५) LO
om. जित्वा । यावदेनं । L om. प्रपञ्चेन । LO निःकासयामि ।
६) LO तावतासौ । L यावदाहं । LO om. च । CC₁ सूर्पह-
स्तेन । पञ्चशब्दं । ७) L कुक्कुटध्वं । O कुट्टं । L करोमि ।
O करोति । L निष्काशनीयः । O निस्कासनीद । ८) CC₁ om.
च । ९) LO इति कृत्वा [O कृत्वा] निःकाशितो [O निस्सारितो]
द्विजो [O add पावद] आकाशे दृशं [O दृशे] ददाति द्वारिस्थितस्तदा
निशीथो [O निशी] वर्तते । ११) LO कथं पराजयं । CC₁ कथ-
यतु । LO प्रश्ने । O add उत्तरं । १२) LO यावद् । आलोकते ।
१३) O दर्शयामास । LO पतिता ।

धिकृता । स च ब्राह्मणो ग्रहणकं दिगुणं गृहीत्वा पुरमध्ये गणिकां
विदम्ब्य स्वगृहं ययौ । इति श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्तती पञ्चचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४५ ॥

अथान्येद्युः प्रभावती शुकं पृच्छति । शुकः ।

४ याहि देवि गृहं मुक्ता यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

यथा करगरानाथः कृतवान्भूतनिग्रहे ॥

अस्ति देवि वत्सोमं नाम नगरम् । तत्र विद्वान्दरिद्रो ब्राह्मणः ।
तस्य प्रिया च करगराभिधाना यथार्थनाम्नी सर्वजनूद्देगकारिणी यत्त-
द्द्वारदेशवृचस्थितो भूतस्तस्याः करगराया भयात्पलाय्याटव्यां गतः ।
१० ब्राह्मणो ऽपि तस्या उद्देगाद्देशान्तराभिमुखो ऽभूत् । सो ऽपि च तेन

१) C (C₁ ?) विस्मितं für धिकृता । L om. च । LO दिगुणं
द्रव्यं । २) CC₁ om. स्व । O om. ययौ । LO om. इति — मुग्धा ।
३) L इति कथानकं । O इति कथा । ४) CC₁ शुकं पृच्छति
प्रभावती । LO om. अथान्येद्युः — शुकः । ५) C₁ LO यथा ।
MM₁ H यथेच्छं ब्रज भद्रे वै यदि° । यथा कारागरानाथः° । A
om. याहि° । ६) LO om. देवि । L वत्सनगरे । O वसे° ।
CC₁ A वत्सोमं । M वत्सनगर । M₁ वच्छोनगर । H वनका-
नगर । G Βασοπύρ. L दूर्गतो नाम ब्राह्मणः । O दूर्गतो ना
वाडवः । om. CC₁ A. MM₁ (H) शांतधर्मं दरिद्री ब्राह्मण । G Ken-
αάβας. ७) LO तस्य भार्या करगरास्या यथार्था । सर्वज-
नोद्देग° । om. यत् । CC₁ °कारिणी सा नित्यं भर्तारं सप्तेरपा-
नहान् मारयति । ब्राह्मणस्तस्या उद्देगाद्देशान्तराभिमुखो ऽभूत् । तथा
पृष्टो ऽहं उपानहान् कस्य मारयामि तेनोक्तं द्वारस्थस्य वृचस्य मार-
येत्युक्ता गतः । सापि तं वृचं प्रत्यहं मारयति । तद्वृचस्यो भूतः
तस्यादृष्टाद्देशान्तरं [C₁ °न्तर] गतः । गतः सन् चिन्तयन् तवाहं
गमिष्यामि यवास्या भर्ता वर्तते । तमहमानयामि तमेवेयं मार-
यिष्यति । स्वस्यो ऽहं स्वस्थाने तिष्ठामि । इति निश्चित्य गतो भूतः ।
सो ऽपि च° । १०) LO तद्वृचस्यः सन्देशान्तराभिमुखो बभूव ।

भूतेन दृष्टो जल्पितश्च । मार्गश्चान्तस्त्वम् । तेन त्वयाव ममातिथिना
भाज्यम् । विप्रेण भीरुणोक्तम् । यदातिथ्यं करोषि तद्विधेहि शीघ्रम् ।
भूतेनोक्तम् । न त्वया भेतव्यम् । त्वं मम स्वामी । यतो ऽहं त्वद्वृह-
द्धारवृक्षस्यो भूतः करगराभयेनेहागतः । ततस्तव निजस्वामिनो गुण-
वदुपकर्तव्यमेव । तस्मात्त्वं द्विज मृगावतीं राजधानीं मदनभूपतिसनाथां ५
गच्छ । तत्र चाहं तत्पुत्रीं मृगलोचनां यहीष्ये । सा चास्मिन्मान्निषैर्नी-
रुजा न भविष्यति । तत्त्वयि समागते तव दर्शनादेवाहं त्वच्छामि ।
ततः परं तु मन्त्रवादो न विधेयः । इति भणित्वा सो ऽपि भूतो
गत्वा तां राजपुत्रीं जग्राह । विप्रो ऽपि तत्र ययौ । तेन च डिण्डिमः
सृष्टः । ततो राजकुलं गतो विप्र आचार्यविक्ररं विदधे । भूत १०
आचार्यविक्ररे यावन्न मुञ्चति तावत्किं करोत्विति प्रश्नः । मुक्तः ।
भूतग्रहे ऽनिवर्तिते विप्रेणोक्तम् ।

१) LO दृष्टा उपलक्षितः पृष्ठश्च [० °त दृष्टश्च] । om. मार्ग° ।
om. तेन । यत्त्वया । om. चय । CC₁ ममातिना भव्यं । ३) LO
त्वया न । CC₁ om. त्वं मम स्वामी । LO om. यतो ऽहं । त्वद्वृ-
हवृक्षवासी अहं करगराभयान्नष्ट इहागतः । ४) LO om. निज ।
C गणव° । L गुणवत् उप° । O गुणवत् उप° । ५) LO om.
एव । पुरीं । CC₁ मृगावती । CC₁LO °सनाथं । ६) LO
स । ७) LO om. तत् । तत्त्वणादेव मोक्षामि für तव° । add
त्वया [om. O] सुवर्णपंचशती [० °ति] याह्या । ८) CC₁ om.
ततः— विधेयः । LO om. तु । CC₁ इति भणित्वा तां राज-
पुरीं सो° । LO इति भणित्वा स मूतक्षां राजपत्नीं जग्राह [०
भूतयां राजपुत्रीं] । ९) C₁ om. ऽपि । पापौ । CC₁ om. च ।
LO तावता डिण्डिमो [० डिण्डिमो] वाद्यमानो तेन सृष्टः [CC₁O
पृष्ठः] । १०) LO om. ततो । गतो राजकुलं आचार्यविक्ररो वि-
दधे । CC₁ भूतः ।

करगरनाहउ आइअउ भूअ एउ वीससिउ ठिउ धुत्त ।
आपणि बोलिउ संभरि रे कूडउं किं मई देव जुत्त ॥

उत्ते च । मनुष्याः सुकुलोत्पन्ना अपि च ब्रह्मचारिणः ।

न भवन्ति मृषावाचः किं पुनर्देवयोनयः ॥

- ५ ततो भूतः त्वत्का जगाम । इयं मुक्तेत्युक्त्वा ब्राह्मणाय राज्ञा सुता
राज्यार्धं च प्रदत्तम् । विप्रो ऽपि पूर्णमनोरथो जगाम । इति कथा
श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुक्सप्तती षट्चत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४६ ॥

१) CC₁ करगरनाहउ आइअउ भूत यइ [C₁ पइ] वसासि उआअ-
उधूत [C₁ °अडकता] आपुणु [C₁ आपु] बोलिउ सांभरि रे कूडउ वो-
लिउ किं मइ किमन देव ॥ A करगरनाहउ । आई भूतउ । एउ वि-
सासी घाठउ धूत्तउ । आपणि बोली सांभरि हेठ । कूडउं किं मइ नहीं
देव । LOMM₁H om. कर° । ३) CC₁ मनुष्या कुलुप्पन्ना अपि
सद्व्रह्मचारिणः [C₁ सद्व्रचारिणः] । O सकुलो । L अपि स । O
अपि च स ब्रा° । A मनुष्याः सकुलो° अपि सधृतचारिणा ।
४) O om. न । मृषावाचः । A किंमु न देवयोनयः । LO hinter
°विस्तरं विदधे— भूतस्मा गतः । सा राजपत्नी [O पुत्री] नीरजा
जाता [O निरुजाता] विप्रस्य राज्ञा प्रसादो विदधे । मनुष्याः° ।
अथापरस्मिन्दिने [O °न्दि] व्यवहारिपुत्रस्य स [O om] भूतो विलपः ।
तचापि स द्विज आहूतः । तं दृष्ट्वा भृकुटी [O °टि] भीषणो बभूव
[O बभू] तं भूतं विकरालरूपं विलोक्य विप्रेण कर्णे लगित्वा एव-
मुक्ते । यस्माः करगरायाः [O करगरा] भयान्नष्टत्वं [O भयन्नष्ट त्वं]
चाहं चाचागहावः स [O सा] करगरा अचागता [O करगराचा-
गता] आस्ते [om. O] चाहं [O आहं] यास्यामि । स [O ष] भूतस्तं
देशमपि विहाय नष्टः । विप्रः सन्धानितः । एवं विप्रबुद्ध्या देशे
सौस्थं जातं [O देशोस्थं संपन्न] इति श्रुत्वा सा प्रभावती [O °ति]
मुग्धा । इति [om. O] कथा ॥ ५) C जगाममया । C₁ नगम-
मया । ब्राह्मण । ६) C₁ जयाह ।

दिनमतिवाह्य प्रभावती शुक्ं पृच्छति । शुक्ः ।

गच्छ देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

यथा करगरानाथः कृतवान्भूतसंकटे ॥

स करगरापतिः राजकन्यया सह राजलक्ष्मीं भुङ्क्ते । अचान्तरे स
भूतः कर्णावतीं गत्वा राज्ञो भार्यां सुलोचनां जयाह । सा मदनस्य ५
पितृष्वसा । सा चात्यर्थं पीडिता जीवितशेषाभूत् । सापि शत्रुघ्न-
रपतिर्भार्यां मातृराज्ये केशवमानिकमाकारयामास । स च निजदू-
तान्येषयित्वा केशवो ऽपि राज्ञा प्रियवाक्यैः प्रहितो ऽप्यगन्तुवामुकः ।
तदा स करगरापतिर्भार्यानुरोधतो जगाम । तत्र गतः सन्मानितो
महीभुजा शत्रुघ्नेन गतः सुलोचनावेन्मनि । स च भूतस्तमायान्तं दृष्ट्वा १०
पक्षैर्वाक्यैस्तर्जयन्नित्याह । मया प्रतिपन्नमेकदेशे कृतम् । अधुना तु
विप्र त्वया आत्मा रचणीयः । स च द्विजो न मन्त्रं न तन्त्रं विज्ञा-
नाति । कथं भवत्विति प्रश्नः । शुक्ः । तदा तं भूतं ज्ञात्वा काल-
वेदी कृताञ्जलिर्भूत्वा तत्कर्णमाश्रित्येति जगाद् द्विजः ।

प्राप्ता करगरा भूत पृष्ठलपात्र मे ऽधुना ।

१५

यद्भर्ता चात्र संप्राप्तस्तद्वाख्यातुमिहागतः ॥

श्रुत्वैतद्वचनं भीतो भूतो विस्मितमानसः ।

यामीति ब्राह्मणं प्रोक्ता (!) पात्रं त्यक्त्वा जगाम तत् ॥

- २) MM₁H गच्छ देवि परं वेत्सि° । ३) MM₁H कारागरा-
नाथः । A om. गच्छ° । ५) CC₁ om. सा । मदनस्य कुवेरस्य । C₁
add च । ६) CC₁ पीडिता सा° । ७) C मातृ° । CC₁ om. च ।
८) CC₁ ऽप्यगामुकः । ९) C₁ °निरोधतो । १०) CC₁ om. च ।
११) CC₁ मया प्रतिपन्नं एकदोषे । om. तु । १३) C om. शुक्ः ।
१४) CC₁ तत्तत्कर्ण° । १५) A om. प्राप्ता° । १७) A om. श्रुति-
तद्वचन° । १८) CC₁ याहीति । प्रोक्ता ।

तदा पावे स्वस्तीभूते शत्रुघ्नराज्ञा सत्कृतो ब्राह्मणो मृगावतीदगरं
ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति युक्सप्ततौ सप्तचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४७ ॥

अथान्वेष्टुः प्रभावती युक् पृच्छति । गच्छामि नरान्तरमिति । युक् ।

५ संभोगसुखमेवात्र परमं ब्रज सुन्दरि ।

विषमे निर्णयं कर्तुं वेत्ति चेच्छकटालवत् ॥

पाटलीपुरपट्टने सार्वभौमो नन्दो नाम राजाभूत् । शकटालस्तस्य
नृपतेः सचिवायणीरभूत् । तद्वद्विविभवाक्रान्ताश्च भूपालाः सर्वे ऽपि
करदा अभवन् ।

१० उक्तं च । अप्राज्ञेन च कातरेण च गुणः स्थात्सानुरागेण कः

प्रज्ञाविक्रमशालिनो ऽपि हि भवेत्किं भक्तिहीनात्फलम् ।

प्रज्ञाविक्रमभक्तयः समुदिता येषां गुणा भूतये

ते भृत्वा नृपतेः कलचमितरे संपत्सु चापत्सु च ॥

किं च । प्रज्ञागुप्तशरीरस्य किं करिष्यन्ति संहताः ।

१५ हस्तीपधृतच्छवस्त्र वारिधारा इवारयः ॥

४) LO om. अथा° — युक् । ५) L कामिनि । O का-
मीनी । ६) L चेच्छकटालवत् । O चेत्सीकता । MM₁H सं-
भोगमाप्नुहि सुखं जारेण सह भामिनी [H °नि] °संकटारिवत् ॥
A om. संभोग° । ७) CC₁AMM₁H om. पाटली° । O पाटली-
पुरे । LH नन्दो । LO om. नाम राजा । तस्य नृपतेः शकू-
टालिः [O संकटाली] सचिवायणीः । MM₁H संकटारि । G *Sar-*
raṭṭhā. ८) LO तद्वद्विराक्रान्ताः सर्वे भूपालाः कदाभूवत् [O भू-
पाला अभूवन्] । १०) C₁ अप्राज्ञेन । A अत्र° । L न गुणः ।
om O. C₁ गुणाः । CC₁ स्तानुरागेण । O सुनुरागेण । १२) LO
°विक्रमलब्धयः [O °विक्रल°] । CC₁ भूतले । १३) CC₁ कलच-
मपरे । A चापत्सुपि । MM₁HG om. अप्राज्ञेन° । १४) CC₁
प्रज्ञायुक्त° । LA करिष्यन्ति । MM₁H om. प्रज्ञा° ।

स च राजा धर्मनाशकं कुर्वन्निर्द्रव्यां च मेदिनीं विदधानो निषिद्धो
मन्त्रिणा । ततस्तेनापि मूर्खेण राज्ञा सचिवो ऽवटे निचिप्रः । स
च सपुत्रस्तत्र चिरं तस्त्री । ततः शकटाले महामात्रे तत्रस्थे सर्वत्र
मृतो मृत इति वार्त्ताभूत् । ततो वङ्गालनाथेन तत्परीचार्यं आत्मी-
यपुरुषा घोटिकाद्वयं समर्थं नन्दपात्रेण प्रेषिताः । यदेतयोर्मध्यात्का ५
माता का च पुत्री इति ज्ञात्वा समागन्तव्यम् । सर्वलक्षणसंपूर्णे सदृशे
घोटिके तानि च लक्षणानि शालिहोत्रज्ञातव्यानि । यदा च को
ऽपि नन्दराज्ये घोटिकानिर्णयं कर्तुं न चमस्तदा नन्दराजा व्यचिन्त-
यत् । शकटालं विनाहं परिभवास्पदं जातः ।

उक्तं च । भूमेऽ देशस्य गुणान्वितस्य भृत्यस्य वा बुद्धिमत्तः प्रणाशे । १०

भृत्यप्रणाशे मरणं नृपाणां नष्टापि भूमिः सुलभा न भृत्याः ॥
विचिन्तित्वं दण्डपाशिकमब्रवीत् । यच्छकटालकुले कश्चिन्नूपगतो विद्यते
न वा । तेनोक्तम् । कश्चिदस्ति परं व्यक्तितो न ज्ञायते । यतः

१) LO om. च । CL °नाणकं [L चर्म°] । O चर्मनारायणकं ।
LO om. च । चकार für विदधानो । ततो मन्त्रिणा निवारितः ।
२) C मन्त्रिणं । LO ततश्च तेन राज्ञा मू° सपुत्रः सचिवोवटे चिप्रः
चिरं तस्त्री । ततो महामात्रेण [O °त्रे] तत्र तस्त्रे । ३) LO सर्व-
तोपि । ४) LO वभूव । वंगालदेशाधिपेन । सर्वलक्षणसंयुक्ते [O °संपूर्णे]
सदृशे द्वे घोटिके प्रहिते [O घोटिकाद्वयं । Von hier bis L घो-
टिका om.] für आत्मीय° — प्रेषिताः । ५) L मध्ये । ६) L om.
च । पुत्रीति । L[O] तत्रागतास्ते द्वे घोटिका दर्शयन्ति [O सर्वयन्ति]
für सर्व° — ज्ञातव्यानि । ७) CC₁ LO om. च । ८) CC₁ om.
नन्दराज्ये । LO अचमस्तदा । नन्दो राजा । CC₁ नन्दराजो ।
९) LO शकटालिमन्त्रिणं । परा [O च] भवास्पदं जातोहं ।
१०) C भूमेः स्वदेशस्य । O om. वा । बुद्धिमत्तः राज्यं तेषां मरणं ।
L प्रणाशः । ११) L °प्रणाशो । AMM₁H om. भूमेऽ° । १२) LO
इति विचिन्तित्वं । दंडिमन्त्रिण° [O दंड°] यदा शकटालि° कोपि रु-
पगतो [O रूपे] विद्यते कश्चित् वेति पृष्ठे । १३) LO सम्यप ज्ञायते ।

पूर्वोद्दिष्टं भक्तं कश्चित्कूपगतो गृह्णाति । तं च कूपादाकृष्य संमान्य
च एवमुक्तवान् ।

मान्यस्त्वं मम मित्रं च गुरुः स्वामी नियोगिकः ।

आश्रयस्व सदा दाता किं किं न त्वं सदानघ ॥

५ उक्तं च । स्वामी दुर्णयवारणव्यतिकरे शास्त्रोपदेशे गुरु-

र्विशये हृदयं नियोगसमये दासो भवे चाश्रयः ।

दाता सप्तसमुद्रसीमरसनादानान्तिकायाः चितेः

सर्वाकारमभूत्स्वयं वरमुह्यत्को वा न कर्णो मम ॥

मन्त्रिणोक्तम् । स्वामिन्किं विधेयम् । तदादिश । राज्ञोक्तम् । अस्व
१० वडवायुगलस्व मध्ये का माता का च पुत्री । इति संदेहममीषां
कृत्वात्मनां दूतानां शीघ्रं क्षिन्वि । स कथं क्षिन्तु तत्संदेहमिति प्रश्नः ।
शुकः । ततो मन्त्रिणा तद्वडवायुगं सपर्याणं कारयित्वा बाह्यान्ध्याम-
तिबाह्य पर्याणरहितं विधाय आन्तं संमोचितम् । तदनु तदुगलं च
मातृसुताविचेष्टितं चकार । माता जिह्वा सुतां लिलेह सुता च तां

१) LO पूर्वादितं । om. कश्चित् । L सन्मान्यमेव एवमुक्त-
वान् । O सन्मान्यमेव मान्यमेव । ३) L नियोगिकः । O नि-
योगिकः । ४) CC₁ अथाश्रयः सदा । LO आश्रयस्व च दाता
च । L किं न जम्भं सदानघ । O किं क न त्वं । AMM₁H
om. मान्यस्त्वं । A नीतिमार्गप्रवीणस्त्वं वेत्सि धर्मानशेषतः । सर्व-
शास्त्राणि तत्त्वज्ञो राजविद्यापि चक्षणः ॥ ६) O om. दासो भवे ।
LO वाश्रये । ८) LO add तथा मे त्वं hinter मम । AMM₁HG
om. स्वामी । ९) CC₁ विधेयमित्यादि । १०) L *युगलम् । O
यश्च वसवोपुत्रश्च । CC₁ om. मध्ये । LO om. च । ११) C om.
दूतानां । om. स । LO संशयं क्षिन्तु [O क्षीन्न] । om. इति
प्रश्नः । १२) LO उत्तरं शुकः । om. तद् । L बाह्यान्ध्यामति । O
बाह्यान्ध्यामति । १३) CC₁ om. तदनु । LO om. च । १४) CC₁ LO
सुतामातृ । L सुता प्रति । O सुता तु तां ।

प्रति अतिवत्सलाभूत् । ततः सुमन्त्रिणा मातृमुताविशेषो राज्ञो ऽपि
निवेदितः । ततश्च शकटालः परां लक्ष्मीं प्रसिद्धिं च लेभे । इति
कथा युत्वा प्रभावती मुप्ता ॥

इति मुक्तसप्तती अष्टचत्वारिंशत्तमी कथा ॥ ४८ ॥

अथापरेद्युः दिनकृत्वा सा विधाय मुक्तमापृच्छते । मुक्तः ।

५

संभोगमुखमेवाय भोक्तुं ते देवि युज्यते ।

विषमे ऽपि प्रवीणासि पुनश्चेच्छकटालवत् ॥

यथा पूर्वं तथैव वङ्गालनाथो यष्टिकां सुवृत्तां ध्वजाच्छिद्रिणीमयीं
जीवत्शकटालपरीचायैतेरेव पुंभिः प्रेषयामास । यथा युष्माभिर्नन्द-
राज्ये गत्वा अस्या यष्टिकाया रत्नमुवर्णवज्रैरवचिताया आदिमन्तं १०
ज्ञात्वा समागन्तव्यमित्यादेशान्ते पुमांसो नन्दपार्श्वमागत्य यष्टिकां तत्पु-
रतो मुक्ता आदिमन्तं च पप्रच्छुः । तच्छ्रुत्वा प्रधानैः कलाभिर्द्वैव-

१) LO om. अति । C₁ प्रति प्रतिवत्सला । CC₁ लुप्तत् für
भूत् । LO om. सुमन्त्रिणा । *निर्णयो । L राज्ञे । O राज्ञो ।
२) LO om. च । शकटालिः । समृद्धिं für लक्ष्मीं । om. इति—
मुप्ता । ४) L इति कथानकं । O इति कथा । ५) LO om.
अथा° — मुक्तः । ६) L °मुखमेवाय । ७) LO °लिवत् ।
MM₁H कर्तुं संभोगमेवायि [M₁ °ची] व्रज ते यव रोचते । वि-
षमे त्वं शकटारिवत् ॥ A om. संभोग° । ८) LO om. पूर्वं ।
तथैवांगनाथो [MM₁H मंगळपुरचे राजनिं] सुवृत्तां चिंचिणीमयीं
[O चीचिमायी] यष्टिकां [O om. यष्टिकां — अस्या] । C ध्वजा-
च्छिद्रिमयीं । C₁ ध्वताच्छिद्रिणीमयीं । ९) L °शकटालिः परीचायै
तेरेव । १०) LO रत्नसचितायाः । आद्यंतं । ११) LO om. इति ।
L राजादेशान्ते । O राजादेशान्ते । LO पुमांसः प्रचलिता नन्द-
राज्ये समागताः । CC₁ om. तत् । LO अये । १२) LO आद्य-
तविभागं [O आद्यवि°] । om. च । ततः für तच्छ्रुत्वा ।

शिमरैस्तोलिता अन्यैश्च कोविदैरवलोकिता परं केनापि आद्यन्तवि-
भागो न ज्ञातः । ततो राजा शकटालमादिशत् । यत्त्वां विना
आद्यन्तविभागं न कोऽपि जानाति । ततस्त्वया निर्णयो विधेय एव ।
ततो मन्त्री वदति । स्वामिन्युष्मत्कृता संभावनापि न निष्फला ।

५ उक्तं च । सुवंशस्त्रावदातस्य शशाङ्कस्यैव लाञ्छनम् ।

कृच्छ्रेषु व्यर्थया यत्र भूपतेर्भर्तुराज्ञया ॥ (?)

ततश्च स मन्त्री संभावितोऽपि कथं ज्ञास्यतीति प्रश्नः । उत्तरम् ।
शुकः प्राह । ततोऽसौ बुद्धिमाद्यन्त्री यष्टिकां जले चित्तेप । ज्ञातं
च । यतो यक्ष्मणं तदीपज्जले मयम् । तच्च नृपतेर्निवेदितम् । तेन
१० च तेषां दूतानामपि कथितम् । ततस्ते श्रुत्वा स्वराज्ञे न्ववेदयन् ।
ततश्च ते राजानो नन्दाधिराजस्य पूर्वजल्पितं करं ददुः । इति कथां
श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ एकोनपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ४९ ॥

१) CC₁ *रैस्तोक्तं नन्दपार्श्वमालिता । कोविदैः किंचैरवलो-
किता । २) CC₁ om. न । LO परं न कोपि निर्णयं कृतवान् । शक-
टालिमा° । CC₁ om. यत्त्वां — एव । ३) O om. ततस् । ४) O
om. मन्त्री । CC₁ om. वदति । L om. अपि । LO निष्फला
नैव । CC₁ निष्पन्ना । ५) LO सुवृत्तस्त्रा° [O om. वदातस्य]
शशङ्कस्य च । ६) CC₁ कृ स्त्रैर्युर्व्यर्थया । CC₁ भूयतेर्भर्तु° ।
AMM₁ HG om. सुवंशस्त्रा° । ७) LO om. स । CC₁ कथं च ।
LO शुकः उत्तरं वदति । ८) CC₁ जले निक्षिप्य यष्टिकां ज्ञा-
त्वा । ९) LO om. यतो । CC₁ om. यन् und तद् । L तदी-
पज्जले यक्ष्मणं जपं । LO om. तच्च । सारतस्तनृपते° । om. तेन च
तेषां । १०) CC₁ om. च । om. ततस्ते । LO गत्वा [O स्व-
गत्वा] für श्रुत्वा । ११) LO om. च । नन्दस्य पूर्वोक्तं । L इति
कथां श्रुत्वा सा मुग्धा । O om. इति° । १२) L om. इति° ।
O इति कथा । O om. शुक° ।

अन्यदा प्रदोषे प्रभावती चलिता युक्तं पप्रच्छ । युक्तः ।

गच्छ देवि न ते दोषो गमने को ऽपि दृश्यते ।

विषमे यदि वेत्ति त्वं धर्मबुद्धिरिवेहितम् ॥

कथमेतत् । युक्तः । अस्ति देवि धरापृष्ठे जाङ्गलाभिधो यामः । तत्र
मिचद्वयं वर्तते धर्मबुद्धिर्दुष्टबुद्धिश्चेति । अन्यदा तौ द्वावपि धनाशया ५
देशान्तरं गतौ । कियद्भिर्दिनैः प्रचुरं धनमर्जयित्वा स्वयामागतौ
परस्परं मन्त्रं चक्राते । यत्पिप्पलाधो धनं किञ्चित्पिप्पलाधब्रूहे नी-
यते । पश्चात्क्रमेण विभज्यते लग्नम् । इति कृत्वा तौ निजगृहं जग-
तुर्दुष्टपुष्टौ सुखास्वादतत्परीं स्मृतौ । अचान्तरे यत्कृतं दुष्टबुद्धिना
तन्निश्चयताम् । न च युज्यते वक्तुम् ।

१०

यतः । न वक्तव्यं ध्रुवं देवि पापं दृष्टं श्रुतं मया ।

कथापि खलु पापानामलमश्रेयसे यतः ॥

तेन च दुष्टबुद्धिना तद्व्यमुत्पाद्य गृहीत्वा निजगृहमासीतम् । काल-

१) LO om. अन्यदा — युक्तः । C₁ प्रदोषे स । २) O om.
दोषो । MM₁H वर्तते । ३) MM₁H °रिवेप्सितं । A om. गच्छ° ।
४) LO om. कथं युक्तः । CC₁ अस्ति देवि धरापृष्ठे यामो वै जा-
ङ्गलाभिधः । तत्र मिचद्वयं धर्मदुःखधीरिति विद्युतं ॥ LO om.
देवि धरापृष्ठे । M मलगयाम । M₁ मंगळ° । H मंगलपूर ।
G *Bailayāla*. LO धनद्विवान् तत्र । ५) LO धर्मधीः दुष्टधीश्चे-
ति । CC₁ om. अन्यदा । तौ तु देशान्तरं गतौ धनाशया अर्जयित्वा
धनं प्रभूतं स्व° । LO धनाय । ६) O देशान्तरे । प्रचुरं । LO नि-
जावासमागतौ । ७) LO परस्परमिति [O °भीति] कुतः [L कु-
त] । CC₁ गन्तव्यं für नीयते । LO यत्किञ्चिद्धनं पिप्पलस्त्राधो
निचिष्या° । ८) CC₁ पाद्या° । L निजनिज° । O नीजं निजं° ।
CC₁ जगमतुः दृष्टपुष्टौ [C₁ °पुष्टौ] । LO गतौ । ९) O दृष्ट° । L
°स्वादे तत्परी° । O °स्वादी तत्परी° । ११) CC₁ उक्तं च für यतः ।
O देवी । L पाप । AMM₁H om. न वक्तव्यं° । १३) L तद्वनं ।
O दुष्टबुद्धनं । LO om. उत्पाद्य गृहीत्वा । CC₁ om. निज ।

क्रमेण च संमीलितौ पिप्पलाधःस्थितं द्रव्यं गृहीतुं गतौ यावदालो-
कयतः तावद्द्रव्यं नास्ति । धर्मबुद्धिसतो गत्वा मन्त्रिणो ऽये आचख्यौ
धनवृत्तान्तं हतं चापि कुबुद्धिना । कुबुद्धिनाहतेन उत्तरं कृतम् ।
सहस्रस्य पण्यो मुक्तः । एतदर्थे शपथं दापयिष्यामि । मन्त्रिणोक्तमेव-
५ मेवासु । द्वितीयेनापि प्रतिपन्नं यदा तदा मन्त्रिणा प्रतिभुवौ गृही-
त्वा मुक्तौ गतौ गेहं पृथक्पृथक् । ततो दुष्टबुद्धिर्निजं पितरं विदि-
तार्थं कृत्वा वृचकोटरे चिचेप । प्रभाते सचिवसौ च वादिनी कौ-
तुकी लोकश्च तं पिप्पलं ययुः । दुष्टबुद्धिः स्नातः कृताञ्जलिः सत्वं
कृत्वा जगाद् । इदं सत्वं ब्रूहि नगोत्तम । यदि मया द्रव्यमपहतं
१० तदानेन हतमिति वाच्यम् । यदि न हतं तदानेन न हतमिति
वाच्यम् । इति श्रुत्वा तत्पित्रा नहीति जल्पितं सर्वलोकप्रत्यक्षम् ।

१) CC₁ LO om. च । CC₁ om. संमीलितौ । LO पिप्पलस्वाधुः
चिप्रे । CC₁ om. गृहीतुं und याव° । LO अवलो° । २) LO
मन्त्रिणोक्तिकं । L आचखे । O आचख्ये । ३) O धनवृत्तां । CC₁
om. कुबुद्धिना । O om. कुबुद्धिना — द्वितीयेनापि । CC₁ सम्प्रति
कुबुद्धिनाहतेन । L om. आहतेन । उक्तं । ४) CC₁ सहस्रस्य
च । C पण्ये । CC₁ add इत्यर्थेहं न गन्तव्यं hinter मुक्तः । om.
एतदर्थे शपथं । LO om. एत° — दाप° । CC₁ add यतः दुष्टबुद्धि-
ना द्रव्यं हतं hinter दापयिष्यामि । LO मन्त्रिणा उक्तं । ५) CC₁
om. एव । CC₁ LO om. मन्त्रिणा । ६) LO गेहं गतौ । O पु-
थक् । दुष्टबुद्धी । ७) LO °कोटरे । om. च । O om. वा-
दिनी । ८) CC₁ ययौ । दुष्टबुद्धिना कृकः कृताञ्जलिः सत्वं कृत्वा
जगाद् । ९) O कृत्य गाज । इति für इदं । CC₁ ब्रूहि सत्वं ।
L वृचोत्तम । O नागोत्तम । भव्यमहतं । १०) LO तदा न कि-
मपि वाच्यं । CC₁ तदानेन हत° । ११) LO तदा वाक्यं । CC₁
om. इति श्रुत्वा । LO तत्पित्रा जल्पितं नहि ते च सर्वलोकसमक्षं
[O नहीति । om. च] ।

ततो धर्मबुद्धिः कथं भवतु । इति प्रश्नः । तत्संदिष्टः शुकः प्राह ।
धर्मबुद्धिस्तं शब्दं तत्पितुर्ज्ञात्वा कोटरे बह्निं जज्वाल । तं पितरं को-
टरात्पूतुर्वन्तमर्धज्वलितं च पतितं दृष्ट्वा दुष्टबुद्धेर्निग्रहं विधाय मन्त्री
धर्मबुद्धिमानन्दयामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५० ॥

५

अन्यदा सा बाला शुकं पप्रच्छ । शुकः ।

याहि देवि रतास्वादलुब्धे कामिनि तं नरम् ।

गाङ्गित्ववद्विजानासि विषमे यदि भाषितुम् ॥

प्रभावती ब्रूते । नाहं वेद्मि । तत्कथय । शुकः । अस्ति चमत्कारपुरं
नाम नगरम् । तच्च चतुर्वेदचतुर्वर्णचतुराश्रमसमाकुलम् । ततः कदा- १०
चित्तत्रय्या ब्राह्मणा वल्लभीनाथयात्रायां चलिताः गन्त्रीभिरश्ववाहिनैः
सकौतुका वृद्धिमन्तः पूर्णपाथेयादिसामयीकाः सारनेपथ्याः सपुत्रक-

१) CC₁ कथं शुभमिति । LO om. इति — प्राह । उत्तरं
शुकः । A bricht hier ab mit धर्मबुद्धिस्तु पितु शब्दः परिच्छाय ।
२) CC₁ बह्निं कोटरे । तं दृष्ट्वा कोटरात्पतितं दुष्टम् । ३) O °ध-
ज्वाल । LO om. च पतितं । कुबुद्धे° । CC₁ om. मन्त्री । ४) CC₂
धर्मबुद्धिरनन्दयत् । L om. कथां । O om. इति — मुग्धा ।
५) L om. इति° । O इति कथा । ६) CC₁ प्रातः für अन्य-
दा । LO om. अन्यदा — शुकः । ७) L °स्वादे लुब्धा । O र-
तास्वा लुब्धा कामी । om. तं — भाषितुम् । MM₁H सत्वरं für तं
नरं । ८) O गाङ्गित्वा° । L गाङ्गित्वेव । M गाङ्गलीव । M₁H
लाङ्गलीव । ९) LO om. प्रभावती — शुकः । MM₁H चम्पाकर-
नगरी । १०) LO om. नाम — तच्च । C om. नाम नगरम् । C₁
om. नाम । LO °संकुलं । ततः एकदा तत्रत्याः [O om. तत्रत्याः]
११) CC₁ वल्लभा° । L °वाहिः । १२) L कौतुकादृ° । O कौतुका
वृ° । CC₁ बुद्धिमन्तं पूर्व° । LO om. सार° ।

लवाः । मां चौरैर्गृहीतुमारब्धाः । ते ऽपि सर्वे भयाकुला नष्टाः ।
 गाङ्गिलनामा विप्रसैर्विप्रैः सह गन्तुमशक्तः खलः सन्समन्ततो गन्धा-
 रुडो धृतः । ततः स कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः सर्वेषु द्वि-
 जेषु नष्टेषु स शकटस्थः उद्भ्रान्तं भ्रातरं साहसिक इव व्रणाद् । भ्रातः
 ५ कियन्तो गजाः कियन्तश्च वाजिनः सन्ति । इति कथय सतूष्णं च त्वं
 धनुरर्पय यथैतान्दिव्यास्त्रेण युगपन्मारयामि । इति वचः श्रुत्वा ते
 तस्कराः सर्वे ऽपि नष्टाः ।

तस्माद्यो भाषितुं वेत्ति धर्मे चार्थे स्मरे तथा ।

कस्तं धर्षयितुं शक्तो नरेषु कमलानने ॥

१० इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तमी एकपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५१ ॥

अतिक्रम्य दिवं प्रभावती चियामासमये द्विजं प्राह । व्रजामीति । शुकः ।

व्रजाभीष्टं नरं देवि यदि कार्यं निजं गता ।

जयश्रीरिव जानासि कार्यं कर्तुं निजं हितम् ॥

- १) L तेन सर्वे भयाकुलाः नष्टाः । O ते सर्वे कुले नष्टाः ।
 २) C स गांगिल° । C₁ स गांगिल° । L गांगिलो नाम । O
 गांगी नाम । CC₁ om. विप्रस । O om. तैर्विप्रैः । CC₁ LO om.
 सन् । ३) L वेष्टितः, O वेष्टितः für धृतः । L प्रश्ने । O मन्त्रे ।
 ४) LO add सत्सु । om. स । L शकटमुद्भ्रान्तभ्रातरं । O शक-
 टमद्भ्रान्त° । C₁ सहसिक । O सहसीक । CC₁ इति für इव ।
 ५) LO कियन्तः [O °तौ] चौराः संति इति कथय । CC₁ शत्रूणां
 त्वं धनुः । LO om. च । om. त्वं । ६) L दैविकास्त्रेण ।
 O देवीका° । LO om. युगपन् । CC₁ om. वचः । ७) LO om.
 सर्वे ऽपि । ८) MM₁H om. तस्माद्यो° । १०) LO om. इति—
 सुप्ता । C om. कथां । ११) LO इति कथा । C om. शुक° ।
 १२) LO om. अतिक्रम्य — शुकः । CC₁ om. प्रभावती । १३) L
 नरं गता । १४) MM₁H °कर्तुं परमसंकटे ।

कथमेतत् । युक्ः । शृणु देवि । अस्मि धरापृष्ठे प्रतिष्ठानं नाम पत्त-
नम् । तव सत्त्वशीलो राजा । तत्पुत्री दुर्दमनो नाम । तेन इति
चिन्तितं यन्मया स्वभुजोपार्जितमेव भोक्तव्यं न तु पैतृकमिति संचिन्त्य
निजनगरं त्यक्त्वा समशीलैर्मित्रैः ब्राह्मणकाष्ठतद्गुणिकपुत्रैः समं निर्ययी
देशान्तरोपरि । ततश्च तैर्मिलितैश्चिन्तितं यदस्माकं रत्नभूमिमहोदधिः ५
सेवितुं युज्यते ।

उक्तं यतः । विद्यावतां कुलीनानां शौर्यसंपत्तिशालिनाम् ।

स्थानं नरेशभवनमथवा यत्ततो ऽधिकम् ।

उक्तं च । सन्त एव सतां नित्यमापत्तरणहेतवः ।

गजानां पङ्कमयानां गजा एव धुरंधराः ।

१०

विचार्यैव सेवितः पयसा पतिः त्रिःसप्तशत उपोषितैः । ततस्तुष्टो
ऽश्वोनिधिः तेभ्यश्चतुर्भ्यश्चत्वारि चिन्तामणिगुणानि रत्नानि ददौ ।

१) CC₁LO om. कथमेतत् । LO om. युक्ः — देवि । CC₁LO
om. अस्मि । LO om. धरापृष्ठे । H प्रतिष्ठा । २) LO om. तव ।
MM₁ सप्तशाल । H सप्तशाल । G Σαττισσίλας. L दुर्दुरो ।
O दुर्वनो und दुदुनो । MM₁H चातुर्य । G Δουρδάμας. LO स
च मया° । ३) CC₁ om. तु । LO add स्वं hinter पैतृकं । ४) LO
निजपुरं । °शीलिभिरु । CC₁ °काष्ठत्वद्° । LO °तद्° । ५) CC₁
तव für ततश्च । O om. च । CC₁ मिलितं । रत्न° । LO °भू-
मिमहोदधिः । ६) LO om. उक्तं । O om. शौर्य° । ७) CC₁
वस्तुतोदधिः । LO यस्ततोधिकः । MM₁H om. विद्यावतां° । ८) CC₁
आपत्तरण° । LOMM₁H om. सन्त° । MM₁H मेदिनी वसनी [M
वसती] भूते बधानीव [H वद्वा°] पयोनिधी । रत्नान्यर्पयितुं [M
रत्नात्त्व°] तानि पुरः स कुर्वते भुजान् [M भुजात्] । ११) O वि-
चार्यैव । CC₁ °छता उपोषितास्तैः । L पायसापतिं त्रिःसप्तशत उपो-
षितैराराधितः । O यादसां पतिः त्रीसमशत° । १२) LO
om. चतुर्भ्यः । L प्रत्येकं प्रत्येकं चत्वारि चत्वारि° । O प्रत्येकं
चत्वारि । CC₁ रत्नानि ददौ चिन्तामणिगुण [C₁ om. गुण] ।

निवृत्ताः छतछत्यास्ते लब्धा रत्नचतुष्टयम् ।

विश्वस्ता वणिजः पार्श्वे सर्व एव समर्पयन् ॥

ततो दुष्टेन तेन लोभाभिभूतेन तद्रत्नचतुष्टयं जहान्तरे चिप्त्वा सी-
 वितम् । एकदा अन्यदा च मार्गे पूकृतं पश्चाद्दूरस्थितेन वणिजा
 ५ मुषितो ऽसीति वदन्तः । तैश्चकम् । केन हेतुना । स आह । मम
 मूचोत्सर्गार्थं पश्चात्स्थितस्य चौरिण मावापहता विश्वापि । एवं च
 निवेदिते तैर्ज्ञातं पञ्च धूर्तं ऽयम् । नूनमनेन वणिजा किमपि कूटं
 छतं भविष्यतीति मन्यमाना विवदन्तः ऐरावतीं पुरीं ययुः । तत्र च
 नीतिसार इत्याख्यातो भूपतिः । तस्य च मन्त्री बुद्धिसारो नाम
 १० जगद्विख्यातः । तस्मै प्रसिद्धिदेशे देशान्तरे च यद्विवादिनां वचनमुक्त-
 मात्रं जानाति । ततस्ते राजपुत्राणांस्तस्मै मन्त्रिणे आचक्षुः निजं रत्न-

१) LO °लब्धरत्नचतुष्टयाः । २) LO परस्परं विश्वस्ताः सर्वेपि
 वणिजः पार्श्वे एव तानि समर्पयन् । MM₁H om. निवृत्ताः° ।
 ३) LO om. तेन । CC₁ om. लोभा° । LO तानि रत्नानि । जं-
 घामध्ये । CC₁ सीविता । ४) CC₁ कदा । च hinter °छतं । L
 पश्चाद्वणिजा दूरस्थेन । O पश्चाद्दूरस्थेन वणिजा । ५) CC₁ वदन् ।
 L वदानिर् । O वदतातिर् । LO om. तैर् । L हेतुना केन ।
 CC₁ om. स आह । ६) LO मू° पश्चात्स्थितस्य मम रात्री चौरि-
 पहता [O मावा für रात्री] । om. विश्वापि । C मावापहरता
 विश्वापि । ७) CC₁ om. ऽयम् । C₁ यदर्थं für पञ्च । LO °निवेदि-
 तैर्ज्ञातं यदर्थं धूर्तः । om. नूनम् । ८) LO छतमिति मन्य° । CC₁
 रति रति । om. विवदन्तः । LO om. पुरीं । ९) LO नी-
 तिसारो भूपतिः । CC₁ om. च । om. नाम । MM₁H नि-
 त्यशालि [H °शाली] बुद्धिसार । G Ἰραβαρή. Νητισάρας.
 Βουδδισάρας. १०) CC₁ वा für च । पश्चादीनां वचनमुक्तमात्रं ।
 LO nur देशान्तरे । विवादिना प्रोक्तमात्रं । ११) O om. ते । CC₁
 तस्मै आचक्षुः मन्त्रिणे । L निज ।

गमनवृत्तान्तं यथा ज्ञातम् । तथैव निरीक्षास्माकं मध्ये रत्नजातं वध-
वन्धं विना पृथक्पृथक् एकैकं समर्पय । यदि च नार्पयसि तानि
ज्ञात्वा तदा प्रसिद्धिर्भुवि ते वर्धतां याति । बुद्धिसार इति श्रुत्वा
चिन्तावष्टम्भः स्थितः । स च राजा नीतिसारः कथं स्थादिति प्रश्नः ।
शुकः प्राह । यदा स मन्त्री रत्नचतुष्टयं तन्मध्ये स्थितं न जानाति ५
तदा विषण्णो गृहमाययौ । अचान्तरे मन्त्रिपुत्री प्राप्तनवयौवना पार्वतीं
नत्वा पितुर्नमस्करणाय गता जयश्रीनामधेया । पितरं तादृशं सचिन्तं
दृष्ट्वा विषादकारणं पृच्छति स्म । ततो मन्त्री यथास्थितमाचष्टे ।
मुता प्राह । तात मा विधीद । तेषां निर्णयमहं करिष्ये । ते वि-
वादिनः पुमांसो यदा कारणाद्यागच्छन्ति तदा गृहे प्रेषणीयाः यथाहं १०
तन्मध्याद्रत्नजातहर्तारं समर्पयामि । स आह । पुत्रि यस्या न ज्ञाते
तत्त्वं कथं ज्ञास्यसि । सा आह ।

न चैतज्ज्ञात वक्तव्यं भिन्ना बुद्धिर्हि देहिषु ।

- १) CC₁ तथा निरीक्ष्य अस्माकं । LO तथैव च निरीक्ष्य ।
२) L एकैकं रत्नं । CC₁ यदि नार्पयसे तानि ज्ञात्वा तन्मध्यतो ऽपि
तदा । LO यदि च मन्त्री ज्ञात्वा नार्पयति तदा भुवि प्रसिद्धिर्व्य-
वर्धतां न [O om. न] याति । ३) LO om. श्रुत्वा । ४) CC₁ om.
चिन्ता° । L चिन्तावष्टम्भः स्थितः । O चिन्तावृषदः स्थितः । L रा-
जा नीतिसारोपि किमुत्तरं करोतु प्रश्नोत्तरे स्वयं शुकः । O om.
स च राजा — स्थितः । ५) L च für स । तन्मध्येस्थं । ६) CC₁
ततो । LO प्राप्तयौवना । CC₁ °यौवना पितरं दृष्ट्वा विषादका-
रणं पृच्छति । स यथा स्थितमाचष्टे नत्वा पितुर्नमस्करणाय समा-
गता जयश्रीरिनामधेया दीनं तादृशं पितरं मुता आह मा° ।
७) LO जयश्रीनामा । ८) CC₁ om. तेषां । करिष्ये इति वादिनी ।
१०) CC₁ कारणमाद्यान्ति । LO कारणाय गच्छन्ति । CC₁ om. अहं ।
११) CC₁ रत्नजानं । स चाह । LO यत् मया । १२) O om. कथं
und सा । LO प्राह । १३) LO तव für तात । L तेषु सर्वेषु
देहिषु । O om. भिन्ना बुद्धिर्हि । MM₁H om. न चैतज्ज्ञात° ।

को ऽपि किञ्चिद्विजानाति जगत्त्वच कलापरः ॥

किं च । मुण्डे मुण्डे मतिर्भिन्ना कुण्डे कुण्डे नवं पयः ।

तुण्डे तुण्डे नवा वाणी गेहे गेहे पतिव्रता ॥

प्रज्ञाविस्फारिताबाणां विद्रवन्ति विपत्तयः ।

५ हस्तोद्यतप्रदीपानामन्धकार इवाग्रतः ॥

तस्मात्तात नाच कापि चिन्ता कार्या । प्रस्थाप्यास्ते ऽन्यदेशिनः यथा
तान्प्रबोधयामि । प्रस्थापितास्ते मन्त्रिणा तद्यापि स्थापिता भोजिताश्च
पृथक्पृथक् शायिताः । ततः सा मृङ्गारं विधाय प्रधानं राजपुत्रं
प्राह । अहं रत्नार्चिनी तव पार्श्वे समागता । त्वं च मह्यं काञ्चनशतं
१० दत्त्वा मां मुञ्च । तेनोक्तम् । अहं तव द्रव्यं राज्यं चोपार्ज्यं दास्या-
मि । परमधुना न किञ्चन विद्यते । इति तं निर्द्रव्यं ज्ञात्वा ब्राह्मणं
गता । ब्राह्मणमपि पूर्वोक्तमेवोक्तवती । ब्राह्मणो जगाद । यदस्मत्पितुः
पार्श्वे द्रव्यं शसनवद्धा भूमिरपि तत्सर्वं तुभ्यं दास्ये । तमपि निर्धनं
ज्ञात्वा परित्यज्य सूत्रधारं ययौ । आह च सः । सांप्रतं मम पार्श्वे
१५ किञ्चिन्न विद्यते परं पश्चाज्ज्ञात्वा दास्यामि । तमपि निर्द्रव्यं परित्यज्य

१) O कापि । L छते परः । २) L मुंदे । कुंदे । तुंदे ।
वयः । CC₁MM₁HG om. मुण्डे° । ३) O om. तुण्डे — विपत्तयः ।
४) CC₁ प्राज्ञाविस्फारिताबाणां । ५) LO °कारमिवाग्रतः । MM₁H
om. प्रज्ञा° । ६) LO om. तस्मात् । कर्तव्या तात नाच चिन्ता ।
CC₁ प्रस्थाप्या ते । LO om. प्रस्थाप्यास्ते — शायिताः । ७) CC₁
प्रस्थापिता ते । ८) LO om. सा । ९) LO रत्नार्चिनी । O पार्श्वे ।
LO मां für मह्यं । १०) LO दत्त्वा मुञ्च । om. अहं तव । राज्यं
द्रव्यं । ११) CC₁ om. न । LO न किञ्चिदस्ति । O om. इति ।
CC₁ ब्राह्मण गता । १२) LO ययौ । तथैव मदितवती । L स प्राह
दिवः । O विप्रो न जगाद । CC₁ यथा मत्पितुः । १३) CC₁
om. द्रव्यं । °वद्धा भूमि । om. अपि । L om. तत्सर्वं । CC₁
om. तुभ्यं । १४) LO om. परित्यज्य — परित्यज्य । १५) CC₁ °ज्ञात्वा ।

वणिक्कुतं ययी । तथैव गदितवती । स आह । स्वामिनि रत्नच-
तुष्टयं गृहीत्वा मां भुङ्क्ष्व । ततो जङ्घायाः समाकृष्य रत्नजातं समर्प-
यामास । ततः सा सञ्चाजमुत्थाय शीनरचां कुर्वणा त्रयश्रीर्गृहमा-
ययी । रत्नचतुष्टयं पितुरर्पयामास । मन्वपि तानाकार्यं निजं निजं
रत्नं समर्पयामास । ते ऽपि स्वरत्नलाभात्कृतकृत्या निजं निजं गृहं ५
ययुः । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुप्ता ॥

इति युक्सप्ततौ द्विपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५२ ॥

अथापरेद्युः प्रभावती गमनाय युक्तं पृच्छति । युक्तः प्रोवाच ।

व्रज रक्षोर्ह युक्तं ते गमनं विषमे सति ।

चेत्कर्तुमुत्तरं वेत्सि चर्मकारकलचवत् ॥

१०

प्रभावती पृच्छति । कथमेतत् । युक्तः । चर्मखतीनदीतीरे चर्मकूट
इति ग्रामः । तत्र च दोहडो नाम चर्मकारः । तस्य देविका नाम
भार्या परंपरपुण्यलम्पटा । ततः स चर्मकारश्चर्मणां क्रयणाय यदा

१) CC₁ om. तथैव गदितवती । LO प्राह । २) CC₁ गृहाण
त्वाहं भुङ्क्ष्व । LO जंघामाकृष्य रत्नचतुष्टयमर्पयामास । ३) CC₁ om.
ततः — पितुरर्पयामास । ४) CC₁ ततः [O₁ ततो] काञ्चीत्तामीयं
रत्नं । LO रत्नं समर्पयति । ५) CC₁ °कृत्या गृहं ययी । LO रत्न-
लाभात्रिजं निजं गृहं ययुः कृतकृत्याः । ६) LO om. इति —
मुप्ता । ७) LO इति कथा । ८) LO om. अथा° — प्रोवाच ।
१०) LO कर्तुं स्वमुत्तरं वेत्सि° । MM₁H उत्तरं वेत्सि कर्तुं चेच्चर्म° ।
[M₁H चेत्काम° । H कर्मकाल° ।] ११) LO om. प्रभावती —
युक्तः । CC₁ चर्मन्वती° । O चर्मवतिनदितीरे । LO चर्मकूटो
[O °कूटो] ग्रामः । MM₁ चर्मकटग्राम । H चर्मखतीनगरीर्मे ।
१२) LO om. च । L द्रुहडो । O द्रुमोड । MM₁H होहा । LO
चर्मकृत । L देदिका । O देहीका । LO om. नाम । १३) LO
om. परं । ततश्च । CC₁ om. चर्मकारश्च । C₁O चर्माणां । CC₁
विक्रयणाय ।

वह्निर्निर्गतः तदा तथा उपपत्तिः समानीतः । तयोश्चान्तः सुरतसे-
विनीः पतिश्चर्मसमायुक्तो वहिरागतः । ततः स उपपत्तिः सा च कथं
भवेताम् । इति प्रश्नः । तत्पृष्टः युक्तः प्राह । यदा च तथा पति-
ज्ञातः समागच्छन्नादा इति वाक्यं वदति त्वरितं निःसृता ।

५

*

*

ततस्तद्वाक्यं युत्वा भीतो मान्विकमाकारणाय स मूर्खो भ्रमितुं गतो
यामे यावत्तावत्तया च निःसारितो जारः स्ववेम्मतः गतः । ततस्त्व-
मप्युत्तरं विषमे यदि वेत्ति तदा गच्छ । अन्यथा शयनं कुरु । इति
१० कथां युत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति युक्तसप्ततौ विपश्चाशत्तमी कथा ॥ ५३ ॥

१) LO गतः । CC₁ तथा च तदा उप० । LO आनीतः ।
CC₁ तयोश्चान्तं । २) LO *युक्तो । CC₁ ततः स कथं उपपत्तिः
सा च कथं भवत्विति । O तदातो für स । LO om. च ।
३) O भवतां । LO om. इति — प्राह । nur युक्तः । यदा पति-
ज्ञाया ज्ञातः । ४) C वदती? LO वदंती । L om. त्वरितं ।
LO वह्निर्निर्गता । ५/६) CC₁ रुहं चुचुङ्चूकरजं हं आश्रयचलिहं नाव-
हं मद्रं [C₁ मद्रं] उवाहपा [C₁ या] उ चलियउफिरियाखलिंगावह ॥
LO रुह [O रुह] चुचुङ् [O *रु] चुकर । तुतुहआईउवलि [O
*ली] हउंनावह । मयिआहउबोलिउफिरियाखलिंगावह ॥ O om.
नाचह — L गतो याम । ७) CC₁ ततस्तद्वाक्यं । L इति
तद्वाक्यामूर्खो भ्रमितुं गतो यामपाथं । O गतः । C) LO om.
यावत् । तदा च तथा । O निःसारितः । LO स्ववेम्मतः ।
om. ततस् । यदि त्वमपि विषमे उत्तरं वेत्ति [O उत्तरं वि-
षमे] । १०) LO om. कथा । सा सुप्ता । ११) L om. इति० ।
O nur कथा ।

अथातिवाह्यं दिनं प्रभावती गमनीत्युक्ता पुनः शुक्रं पृच्छति । स प्राह ।

को दोषो गम्यतां देवि यदि त्वं वेत्सि भाषितुम् ।

दूतेन भाषितं यद्वद्विषमे नृपतेः पुरः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुक्रः । अस्मि शक्रावती नाम पुरी ।

तस्यां धर्मदत्तो नाम राजा धर्मादिगुणोपेतः । तस्मात्मात्रः सुशीलो ५

नाम । तस्य च सुतो विष्णुनामा संधिविग्रहकः पूर्वमासीत् । तस्मा-

त्पदाब्दा भट्टो द्रव्यहीनः कुलामात्रो ऽहमित्यहंकृतः कर्मशय । ततो

राजा न किञ्चिद्वदति । मन्त्री च कदाचिन्नृपमाह । देवास्तु विष्णो-

रूपरि किमिति को ऽपि प्रसादो न विधीयते । राजा च तस्योपरि

विमुखस्ततो न किञ्चिद्वदति । पुनरप्युक्तं मन्त्रिणा । स्वामिन्नयं विष्णु- १०

भक्तो रक्तः प्रवीणो दूतकर्मणि । तद्देवपादैः क्वापि प्रेषयित्वा

१) LO om. अथा° — प्राह । २) MM₁H गमने । ३) MM₁H विषमे विष्णुनामेव [H °न] राजदत्ते हि वेत्मनि [M₁H भक्षति] ।

४) LO om. प्रभा° — शुक्रः CC₁ अस्मि शक्रपुरीसमाना इलावती नाम पुरी । LO om. नाम । MM₁ शक्रवती । H शक्रवतीन-

दीकेतीर सुशील नाम राजा राज्य कर्ताया तस्मै प्रधानता पुत्र विष्णु । G *ἐν πόλει Σανιραστῆρ*. ५) CC₁ तस्यां इतो नाम

राजा । O तस्यां पुण्या । दूतो । MM₁H सुशील । G *Σομῖλας*. LO om. नाम । धर्मिकादिगुणोपेतः । MM₁H सुशील । G *Σομο-*

σῆλας. ६) LO om. च । विष्णुनाम [L °नाम] संधिविग्रहकरः [O संधीवी°] । CC₁ तस्मात्पदा भट्टो । LO तस्मात्पदाभट्टो [O

°भट्टो] द्रव्यहीनो । ७) O कुलमानाभ्यामहंकृतः । C₁ कुलमाना-
त्यामहंकृतः? कुलमानत्वोम°? LO कर्मशय । ८) LO न किमपि प्रा-

दात् । तस्यैवी । O व für च । om. कदाचिन् । LO नृपतिम् । ९) CC₁ किमपि प्रसादं । LO om. च । १०) L विमुखो भूतो । O

विमुखभूतो । LO om. ततो । CC₁ न किञ्चिद्वदति । O वदती-
ति । LO add यतः आपद्यपेश [O °च] नात्मापो [O °लो] मान-

हारिरदर्शनं [O °हारीनीरदर्शनं] दोषोक्तिरप्रधानं [O °दानं] च
विरक्तप्रभुलक्षणं ॥ ११) O om. रक्तः । CC₁ तद्देव । LO ततो देव ।

परीचक्षीयः । ततो राजा तद्वाक्यं श्रुत्वा तत्प्रतिकूलः सम्भक्षप्राभृतं
मुद्रया मुद्रितं समर्थं शत्रुदमननृपपार्श्वं विदिशायां नगयां तं प्रेष-
यामास । सोऽपि च तत्र गतस्तत्प्राभृतं भक्षमयमजानन्मुद्रितं राज्ञः
पुरो मुक्तवान् । तस्मिंश्चामङ्गलकारिणि प्राभृते राज्ञोऽपि मुक्ते राजा
५ कोपाटोपसहितो बभूव । ततः स दूतस्त्रिन्प्राभृते समानीते कथं
चेममवाप्नोतु । इति प्रश्नः । शुक उत्तरं प्राह । स विष्णुस्तं कुर्वं
दृष्ट्वा बुद्धिमानिदमुवाच । स्वामिन्वदीयेन नाधेनाद्यमेधो यज्ञः कृतः ।
तस्य कुण्डस्य चैतापिसंभवं पवित्रं श्रेयस्करमघापहं भक्ष्यं वन्दनाय
समर्पितवान् ।

१० यतः । गजाः सन्ति हयाः सन्ति विचित्राः सन्ति संपदः ।

१) CC₁ निरीचक्षीयः । L तं प्रति प्रतिकूलः । O तं प्रति-
कूल । CC₁ *प्रावृतं । २) LO शत्रुदमं । L om. नृप । CC₁
om. नगयां । CC₁O om. तं । MM₁H प्रतापशंकर । G *ἐγγει-
ρισον τοῦτο τὸ δῶρον τῷ Βασιλεῖ τῆς χώρας Ἀγλας* . ३) CC₁
om. भक्षमयम् । तस्मै अज्ञानाद्मुद्रितं मुक्तवान् । P beginnt hier
wieder mit *भक्षप्रावृतं मुद्रितमुक्तवान् तस्मिन्निव मंगलकारिणि प्रभा-
तराज्ञो । ४) CC₁ प्राभ्यां für प्राभृते । ५) C *हसितो für
*सहितो । P कोपात्सहितो । LO ततश्च । P om. स दूतस् ।
LO तस्मिन्प्राप्तं भक्षानि समानीते । CC₁ प्रभृते । समासीने ।
६) P चमं । CC₁ *प्नोति । L आप्नोति । O आप्नोतु ।
L om. इति प्रश्नः । O om. इति । LO उत्तरं शुकः । P शुकः
प्राह । om. उत्तरं । om. तं । LO add नृपं । सकोपं । P
सक्रुद्धं । ७) P इदमित्याहः । L इदमाह । O इदं प्राह । LO
मम नाधेना । P *नाधेन अद्यमेधयज्ञ कृतः । ८) L यत्तस्य । कुं-
डस्त्रापीध्यापिसंभवं । O कुण्डस्त्राचापिसंभवं । P चैयापसंभवं ।
O सयपरिचं । CC₁P पवित्रं । P अघापहं । LO अघापहं [O
om. प] । P वन्दायनाय समर्पितवान् । ९) LO ग्रहितं । १०) CC₁
नृप für यतः । P om. यतः ।

त्वदीये च मदीये च दुर्लभं भस्म यज्ञिकम् ॥

इत्युक्त्वा सहस्रोत्थाय करे भस्म कृत्वा राज्ञे समर्पयामास । स च तेन वचसा तुष्टिपरो ववन्दे । तेनापि तुष्टेन प्रतिप्राभृतं महत्प्रेषितम् । स च विष्णुः संमान्य विसर्जितः । ततस्त्वमपि भामिनि विषमे उत्तरं जानासि यदि तदा गम्यतामन्यथा तिष्ठ । इति कथां श्रुत्वा प्रभा- ५ वती सुप्ता ॥

इति शुक्सप्तती चतुःपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५४ ॥

अन्यदा यामिनीसमये प्रभावती गमनाय शुक्मापृच्छति । कीर उवाच ।

गच्छ रक्षोर गमनं युज्यते गजगामिनि ।

१०

यदि चेत्सुत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥

१) P त्वदीयराज्यसंभारे दुर्लभं भस्म यज्ञजं । MM₁H सखः पापहरं राजन्दुर्लभं भस्म यज्ञजं । G om. गजाः° । २) LO इत्युक्ते [O °क्तः] स दूतः । P इत्युक्त्वा । CC₁P om. राज्ञे । LO स च राज्ञा । ३) CC₁P om. तेन वचसा । L वन्दे । O ववन्दे । P तु- स्तायरो च न एतेनापि° । O प्राभृतं । C₁ प्रभृतं । O प्रति- भृतं । P मृतं जहत्समर्थं प्रेषितं । ४) P सन्मान्ये विवर्जितः । LO om. च । सन्मानितो [O °नीतोपि] विसर्जितश्च । ततः स [O om. स] स्वस्नानमायातः [O स्वनाथ°] तत्रापि सन्मानितः । यतो यदि भा- निनि [O भामीनि] त्वमपि° । ५) CC₁P om. यदि । CC₁O तथा für तदा । L add त्वमपि । LO गच्छ नान्यथेति । L om. इति — सुप्ता । ६) L इति कथानकं । O om. इति° । P °सं- यद् । ७) LO om. अन्यदा — उवाच । P om. यामिनीसमये । CC₁ om. गमनाय । P प्रपच्छ । शुक्ः प्राह । १०) CC₁ युक्तं ते für गमनं । LO रंतुं त्वं । P गमने । LO गच्छगामिनि । ११) P यदि चेदुत्तरं । M गच्छ देवि न ते दीयो गमनं गजगामिनी° । M₁H गच्छ रंभोर युक्तं ते° ।

प्रभावत्याह । कथमेतत् । शुको ब्रूते । चर्मकूटे यामे द्विजः श्रीधरो
 नाम । तत्रैव चन्द्रनाल्यधर्मकारः । तत्पार्थात् श्रीधरेणोपानहयुगलं
 कारितम् । चर्मकारो ऽपि नित्यमेव द्रव्यं याचते । विप्रो ऽपि वद-
 ति । त्वां दृष्टचित्तं करिष्ये । एवं सुमहान्कालो ययौ । स विप्रो
 ५ ऽन्यदा चर्मकारेण विधृतः । धनं विना स विप्रः कथं मुच्यते । तत्क-
 थयेति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः प्राह । एतस्मिन्नन्तरे यामपालस्य गृहे
 सुतो जातः । ततो द्विजः प्राह कलान्वेषी सन् । चर्मकृत्या पूर्व-
 मुक्तम् । त्वां दृष्टचित्तं करिष्यामि । तदस्मिन्सुते आते त्वं दृष्टचित्तो
 न वेति । यदि स ब्रूते नाहं दृष्टचित्तं इति तदा राज्ञा याह्यः
 १० स्यात् । अन्यथा च द्रव्यं याति । ततस्तेनोक्तम् । दृष्टचित्तो ऽहं जातः ।

१) LOP om. प्रभा० — ब्रूते । P चर्मकूटयामे । G *év zivz*
zómj. LOP श्रीधराख्यः [P °ख्ये] । २) LOP om. एव । LO °भि-
 धर्म० । P चन्द्रनाल्यधर्मकारः । तत्पार्थे । O तसार्थात् । L om.
 श्रीधरेण । LO उपानहयुगं [O °कं] । P °पानययुगलं । ३) LO
 om. ऽपि । P वनिक् für नित्यमेव । LO om. एव । LOP om.
 ऽपि । ४) CC₁ रलिकावित्तं für दृष्टचित्तं । P महाकाली ।
 LO अन्यदा स विप्रधर्म० । P द्रव्यं याचते कथं वदति प्रश्न
 द्रव्यं विना एतस्मिन्नन्तरे यामपालस्य सुत संजातः प्राह कलान्वेषी
 für स विप्रो० । ५) CC₁ धनं विना यथा स विप्रो मुच्यते । LO
 om. तत्क० प्रश्नः । ६) LO om. प्राह । add द्विजेनोक्तं । एतस्मिन्नन्तरे ।
 om. गृहे । ७) LO संजातः । om. ततो — सन् । CC₁ LO चर्म-
 कृत्या [O धर्म०] । LO पूर्वमित्युक्तमासीत् । P om. पूर्वं । ८) P
 प्रोक्तं । CC₁ om. त्वां । रलिकावित्तं । O दृष्टचित्तं । P दृष्ट-
 चित्तं त्वां करिष्य त्वमिदानीं दृष्टचित्तोसि नेति । LO करिष्ये ।
 संजाति । CC₁ om. त्वं । रलिकावित्तो न भवूव । L दृष्टो । O दृष्टा ।
 ९) LO न वा । स यदि नैव [O नैवेति] ब्रूते । राजनियहः । P स
 वदति चेन्नाचाहं दृष्टचित्तस्तदा राजपुरुषिर्विध्यते । CC₁ रलिकावित्तं ।
 १०) CC₁ P om. च । P याचति für याति । CC₁ रलिकावित्तो ।
 L अधिकदृष्टचित्तो । O अधीकाचीत्तो । LO संजातः । P om. ऽहं । स्मि ।

ततो द्विजश्छलेनात्मानं विमुच्य गतः । ततो भामिनि यदेवमुत्तरं
जानासि तदा गच्छ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ पञ्चपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५५ ॥

अथापरिवृत्तः प्रभावती गमनाय शुकं पृच्छति । शुकः ।

याहि देवि गता वेत्सि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् । ५

विषमे सान्तको यद्वद्विष्णुः पुराकरोत् ॥

अस्त्यत्र विषयो नाम यामः । तत्र सान्तको नाम वणिक् महाधनी
छपणो दुष्टशीलो यामान्तरप्रियश्च । ततश्च यामान्तरादुद्वाहिकां
लुत्वा आगच्छन्पथि चौरैर्धृतः स भामिनि कथं चौरभयामुच्यते ।
इति प्रश्नः । उत्तरम् । शुकः । स वणिक्पुत्र आत्मानं चौरैर्धृतं ज्ञा- १०

१) CC₁P om. ततो — गतः । LO om. ततो — मुग्धा । P यदे-
व° । २) P गम्यतां । om. कथां । ३) LO इति कथा । P °सं-
यहः । ४) LO om. अथा° — शुकः । P अथ प्रभावते प्रभा-
वती° । प्रयच्छ । शुकः प्राहः । ५) P वेत्सि । तमुत्तरं । MM₁H
कर्तुं प्रभावति [M₁ °ती] । ६) L संतुको । O संतुके । P शा-
न्तिकायन्द्विष्णुः पराकरोत् । MM₁H °शान्तिको नाम वणिक्पुत्रो
यथाकरोत् । ७) CC₁LO om. अस्त्यत्र । LO विषये यामे । P
विषया । MM₁H आनन्दयाम । O सान्तको । LO संतुको ।
P शान्तिको । MM₁H शान्तिक । G *Sartizos*. LO धनी । P
सधनी । ८) L om. छपणो । LOP दुःशीलो । O यामाग्रे उत्तरं
शुकः वणिक्पुत्रः आत्मानं für यामान् । P om. च । L ततः
स । O om. स । उद्वाहिकां । P यामान्तरा धनं गृहीत्वा ।
९) LO कुर्वन् । P गच्छन् । O अगच्छन् । चौरौ । P om. पथि ।
चौरैर्धृतः । हे वातिनि चौरभयात्कः मुच्यतामिति प्रश्नः । LO स
कथं मुच्यतां । १०) LO प्रश्ने । P शुकः प्राह । वणिक् । O
वणिक्पुत्रः । चौरैः । P चौरैर्धृतः ।

त्वा गलगृह्णासौ यच्चस्य समीपवर्तिनो ऽनिकं ययी । तस्माद्यतश्च
द्रव्यं मुक्ता हस्ते च घटिकामादाय यथाधीशमिदमब्रवीत् ।

धनोद्गाहणिका देव कृतेयं तव सर्वतः ।

इदं द्रव्यं मया लब्धं तिष्ठत्यन्यच्च वृद्धिमत् ।

५ तं लेखकं च दृष्ट्वा यच्चधनमिति ज्ञात्वा तं प्रणम्य ते गताञ्जीराः ।

स च द्रव्यं गृहीत्वा चेमेण गृहं ययी । इति कथां श्रुत्वा प्रभा-
वती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ षट्षाशत्तमी कथा ॥ ५६ ॥

प्रदोषे ऽन्यत्र सा बाला पुनः प्राह विहङ्गमम् ।

१० सुखं भोक्तुं ब्रवाम्यस्य नरान्तररतोद्भवम् ॥

मुकः । याहि देवि यदा ज्ञाता भवी त्वं वेत्ति भाषितुम् ।

१) L धनग्रहं । O गलगृहं । P समीपस्थस्य यच्चस्य समीपे
द्रव्यं मुक्ता । LO यच्चस्य समीपवर्तिकं यथायतो द्रव्यं । CC₁ यस्मा-
यतश्च । २) LO विमुच्य । om. च । C घटिकामादाय । C₁
घटिकामादाय । O घटिकामादाय । P om. हस्ते च । घटिका° ।
३) L °याहणिका । O धनोद्गाहिका । om. देव । देव हिर
तव । P धनोद्गाहिका दे तावज्जन्ममिति पदेतं लेखकं । ४) LO
ममालब्धं । O वृद्धिमत् । ५) C इमं तं । C₁ इदं तं । P om.
च । दृष्ट्वा ज्ञात्वा लेखधनं च तत्प्रणम्य । om. ते । C₁ तत्प्र-
णम्य । LO तद्वच [O इदं ततो] लेखकं दृष्ट्वा ज्ञापय स्वधनं
[O च°] क्व [O च] तत्प्रणम्य ते गताञ्जीराः स चेमेण गृहं ययी ।
६) CC₁ P om. च । P चमेण । गतः । LO om. इति — सुप्ता ।
७) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः । ८) LO
om. प्रदोषे — मुकः । १०) P भाक्तुं । °रतोत्सवः । ११) P मुकः
प्राहः । CC₁ ज्ञात भर्तारं । C₁ भाषित । O भवे । P याहि
याहि यदा ज्ञाता भर्तारं तेत्ति° ।

यथा ज्ञातः पुरा राजावद्विद्वान् शुभंकरः ॥

अवन्तीपुंथी विक्रमाकीं नृपः । तस्य चन्द्रलेखानास्त्री राज्ञी । सा
राजपण्डितं शुभंकरनामानं कामार्ता इयेष रमते च दूतीदासीवि-
पर्ययात् । नित्यं तद्गृहं गत्वा यदृच्छ्या क्रीडते । एवं च विलसतो-
स्तयोः पण्डितराज्योः प्रावृट्कालः समाययी । यच्च च

५

तडिन्निघोषपटहो घनगर्जितगीतकः ।

शिखिस्त्रज्यध्वजः प्रावृट्कालनृपो ययी ॥

१) CC₁L °वदन्ति° । O वदं । शुभंकरः । CC₁ शुभंकरं ।
P यथा ज्ञातः पुरा भिन्न विद्वान्नामः शुभंकरः ॥ MM₁H याहि देवि
यथेच्छ त्वं यदि जानासि भाषितुं । पण्डितो नृप आयाति चंद्ररेखां
[H °लेखां] यथावदत् ॥ २) CC₁ अवन्ति° । LO अवन्त्यां [O अवन्-
त्यां] नगर्यां । P अवन्तीपूजां विक्रमाकीं राजा । H उज्जैन ।
MM₁H विक्रम । CC₁ राज्ञी विद्युता । LO तद्राज्ञी चंद्रलेखेति
[O °लेखेति] । P तस्य राज्ञी चन्द्रलेखातिविद्युता । M चंद्ररेख ।
P सा च शुभंकरं पण्डितं कामार्ता° । ३) M शुभंकर । M₁H शुभ-
कर । G *Σουββαράμας*. L add कामार्तं । O कार्ता । LO का-
ममिव इयेष [इयेष] रमते [O रमते] । LOP om. च । P om.
दूती° । CC₁ दूता° । O दूतिवीपर्ययात् । ४) P नित्यं च
तद्गृहे । om. यदृच्छ्या क्रीडते । O क्रीयते । P om. च । वि-
लोमतोस्तयोः । ५) P om. पण्डितराज्योः । प्रावृत्समाययी । O
om. प्रावृट्कालः — L कूलकसायक । L समागतः । P add तस्मिन्नु-
निना समपि मध्येष्ठां नावलंबयति hinter समाययी । L om. यच्च
च । P उक्तं च für यच्च च । ६) CC₁ तडिन्निघोष° । °गीतः ।
७) CC₁ °ज्यध्वाः । LOMM₁HG om. तडि° । LO गर्जन्ति घणा
नर्हन्ति सिंहीगणा लवद् विज्जला गणे । कूलकसा य कलुसं वहति
[O वहति] वसरति [O वरीसन्ति] वारिधारा [O वारीधरा] ।
P नवद् वक्षरि विज्जुलिआ वज्जंद जलधरमण्डलिआ विज्जुद् जुव-
जुवइजनआ उममुम्मदमदणसिलीमुहआ ॥ उलत्थ ॥ नृत्थति चक्षला विज्जु-
शब्दायते जलधरमण्डली । विध्यति युवतिजना उम्भदमदशिलीमुखः ॥

दुर्दिनं वेगवृष्टिः पङ्क्त्य तद्धितः प्रभा ।

सदाभिसारिकाणां च स्नेहव्यतिकराणि ह ॥

उक्तं च । अद् ससिणेही तउ मई अद् जीवद् ससिणेह ।

दुहिद्य पराअहिं गअधर किं गच्छसि खलगेह ॥

५ किं च । *

*

एतस्मिन्समये रात्री राज्ञी शुभंकरगृहं चलितां ज्ञात्वा पृष्ठतो अज्ञा-
तचर्यया हस्ते खड्गमादाय नीलवासाः सन् कौतुकी विक्रमाकौ रा-
जा तामनुचलितः । शुभंकरो अपि तां राज्ञीं गृहद्वारसमागतां दृष्ट्वा
१० अगाद ।

१) ० दुर्दिनं । LO वेगवृष्टिः [० °दृष्टिः] । CC₁ प्रभाः ।
२) LO सदाभिसारिकास्त्रीणां । CC₁ च fir ह । L हि
PMM₁HG om. दुर्दिनं° । ३) LO om. उक्तं च । CC₁ अद् ससि-
णेही तउ मई अद् जीवद् ससिणेह । दुङ्गयया [C₁ दुङ्गपपरा] रि-
हि गयधण किं गच्छसि खलगेह ॥ LOPMM₁HG om. अद्° । LO
इकुअंधारीरतछिडीरिमिरिवरिसद् मेह । आडंतु भीजइकप्परहडंतु-
तुडुद् नेह ॥ [० इकअंधारीतडीडमरि वरसद् मेह । आडंत भीसजइ
कयडारडंततशहेन ॥] ५/६) CC₁ मुख्य [C₁ °यं] परंपर [C₁ परंप]
याससिगजसिगहिरंपिदंससेआसं । संखोहितोलोयं अद्गहर किं जलउ-
नेयं ॥ LOPMM₁HG om. LO add सा राज्ञी चिंतयति ।
[० °चिंतयति स तु चिंतयति] नवजलभरिआ [० °भर्या] मगाडा-
सघण [० °सघ] धडक्कद् [० धड] मेह । तद्वरिसंतआ वि दसेद्
ता आणी सिनेह [० वरितंसंतद्आवसीताओ [°जी?] रारी सी-
नेह । ७) LO तस्मिन्समये सा राज्ञी शुभंकरगृहं [० °करं] प्रति
चलिता । नृपतिज्ञात्वा । ज्ञात° । ८) LO om. नील° — राजा । P
तस्मिन्नेति करे राज्ञी शुभंकरगृहं चलिता राजापि विज्ञाय पृष्ठलपः
सनुययी । CC₁ नाम राजा । ९) P मुकरोपि । L °द्वारमा-
गतां । ० गृहीद्वारज्ञातां अगाद । P om. राज्ञीं । द्वारि समागतां ।
CC₁ om. दृष्ट्वा ।

उन्नादाम्बुदवर्दितान्वतमसि प्रभृदिदृक्पण्डले
काले यामिकजागृहकमुभटव्याकीर्णकोलाहले ।

भूपस्त्रामुहदर्शवाम्बुवडवावहेस्त्वमन्तःपुरा-

दायातासि यदम्बुजाचि छतकं मन्ये भयं योषिताम् ॥

इदं वचनं श्रुत्वा नृपतिः स्वं प्रासादमाजगाम । शुभंकरो ऽपि भो- ५
गसंस्कारैश्चाटूक्तिमिश्रं महिषीं तोषयामास ।

उक्तं च । न कुणन्ति जे पङ्क्तं कुविचं दास न जे पसाञ्जनि ।

ते सिञ्च महिलाण पिआ सेसा सामी चिञ्च वराआ ॥

नायकेषूत्तमः सो ऽथ महिषी नायकामु च ।

शयनं चोत्तमं निन्ये त्रिधामेदविकल्पनात् ॥

१०

१) LOP om. उन्नादा° — यदम्बुजाचि । MM₁H om. उन्ना-
दा° । २) C₁ यामिजा° । CC₁ °जागृग° । ४) P add चवे
राज्ञी शुभमिति hinter योषिताम् । ५) LO वचः । OP इति
für इदं । P शुभंकरस्त्र वचः । राजा संप्रसादमा° । L संप्रसा-
दमा° । LO अगात् । P शुभंकरोपभोगं कारयन्ती । Darauf
folgt तेन दृष्ट्वा पुमौच° — मूलं हि योषितः [nächste Erzählung].
Dann संयोरैश्चाटूक्तिभिर्महिषीं तोषयामासः° । ७) CC₁ शूमन्ति
[C₁ न°] जे पङ्क्तं कुविचं दासं च जे पसाञ्जति । तिस्रिय महि-
लाण पिआ सेसा मित्तिय वाराया ॥ L शूति जे पङ्क्तं कुविचं
दास जे पयासंति । तस्रिय महिलाण पिआ सेसा सामि चिय
वराय ॥ O शूमन्तिः जे पङ्क्तं कुविचं दासञ्च जे पयासंति । तस्रिय
महिलाया पिआ सेसे सामीञ्चीय वराया ॥ P न कुनन्ति जे पङ्क्तं
कुविचं दासञ्च जे पसाञ्जति ते सिञ्च महिलाण पिआ सेसा सामा
चिञ्च वराआ ॥ उक्तं च ॥ न कुनन्ति ये प्रभुत्वं कुपितं दास इव ये
प्रसादयन्ति । ते केवल महिलाणां प्रिया शया स्वामिनकेवल वरा-
का ॥ MM₁HG om. न कुणन्ति° । ९) CC₁ सौ ध । CC₁O
नायकामु । P चे । १०) CC₁ °भेद्यं । LO वित्तल्पनात् ।
MM₁HG om. नायकेषूत्तमः° ।

उत्तमाधममध्ये भेदैः स्वात्रायकस्त्रिधा ।

नायिकाश्च तथा ज्ञेयास्तयोश्च श्यनं विधा ॥

तत्र नायकगुणाः ।

हतो मनुसहसैर्यः संतप्तो मदनापिना ।

५ रक्तश्च यो विरक्तायां सो धमः परिकीर्तितः ॥

कामिनीभिः स्मरार्ताभिः सततं काम्यते हि यः ।

न ताः कामयते नम्रा मध्यमो नायकः स्मृतः ॥

रक्तां यो भामिनीं देवि सक्तां कामयते सदा ।

तथापि काम्यते ज्वर्यमुत्तमः सो ऽभिधीयते ॥

१० नायिकास्त्रिधा ।

कार्ये गृह्णाति रोषं वा गतरोषा प्रियानुगा ।

रसज्ञा हृद्यकुशला सोत्तमा नायिका स्मृता ॥

१) L नायिका विधा । O नायकासु च । P उत्तमाधममध्ये नायकस्य नायिकाया श्यनस्य विधा । २) O नायकाश्च । C₁ नायकश्च । CC₁ ज्ञेया । L नायकोपि तथा ज्ञेयः । O श्यनं चोत्तमं निम्ने विधा मध्विकस्य । MM₁ HG om. उत्तमाः । ३) P त्वं für तत्र । नूते यो नायिका वेत्ति स तामयते सदा । कामिनी कृष्णयज्ञयो सोत्तमः परिकीर्तितः ॥ ४) O रक्तयोश्च । om. यो । add संयुक्तो hinter विरक्तायां । C मध्यमः । MM₁ HG om. हतोः । ५) C₁ कामिनी । CC₁ स्मरार्ताभिः । P स्मर-क्ताभिः । ६) P न तां । सोश्च मध्यमं नायको मतः । L नायकः स तु । O नायकः सु । MM₁ HG om. कामिनीभिः । ७) O रक्तां गुणाः यो । LO वाणिनीं । O देवीनां । ८) CC₁ रत्नैः । O विधीयते । PMM₁ HG om. रक्ताः । १०) CC₁ नायिका विधा । L नायकगुणाः । O नायकाः गुणाः । P नायिकापि विधा । ११) O कार्येती यः । LO गते रोषे । P कार्या तदेषेष्टेष्ट्रियानुरागा रसज्ञा हृद्य कुशला सोत्तमा परिकीर्तिता । १२) O *कुशला । C₁ सो उत्तमा । O नायका । MM₁ HG om. कार्येः ।

अस्त्रानि कोपमाना या या दुःखानुनया तथा ।
मानिनी मानहीना च चणात्सा मध्यमा स्मृता ॥
लुब्धा यातीव चपला वचने नीरसाचरा ।
दुःखप्रसाधनाभिज्ञातज्ञा साधमा मता ॥

तयोच्च शयनं विधा ।

५

पार्श्वयोश्चरति नीतं निखमध्वे प्रियस्व तत् ।
विमर्दं सहते इत्यर्थं सुरतासक्तयोस्तयोः ॥
मध्यमस्य पुनः कार्यं शयनं समभूमिकम् ।
प्रविरलाङ्गसंस्पर्शा नित्यं याति निशा यथा ॥
द्वेषस्य तुल्यमुत्तुङ्गं मध्ये नीचं च पार्श्वयोः ।

१०

१) LO कोपना या च [O चा] दुःखानुनयना [O om. दुःखा]
तथा । CC₁ °यास्तथा । २) L नायिका für चणात्सा । O
चणा । om. सा । स्मृतुः । P अस्त्रान् । च für या । दुःखना-
यतनानुया । रक्ता सा मध्यमा मता । stellt अस्त्रानि° und लुब्धा°
um. MM₁HG om. अस्त्रानि° । ३) C स्वया यातीव । C₁ सपा-
पातीव । L कटुभाषिणी । O किटुभाषिणी । P लुब्धा या नीच
चपला । ४) C₁LO °प्रसादना । L विज्ञा । O वि । LO ना-
यिकाधमा [O नाय°] । P दुःखप्रसादनी विज्ञा । साधमाधमाः ।
MM₁HG om. लुब्धा° । ५) LO चिविदं । P शयनंमपि चिविदं ।
६) LO उन्नतं । नीचं । मध्ये नीचं । यत् । ७) L नारी, O
नाथ für इत्यर्थं । LO °शक्त° । O om. तयोः । P पार्श्वयोश्चरति
नीचं विमर्दं सहतेत्यर्थं सुरता° ॥ MM₁HG om. पार्श्वयो° । ८) LO
सौधमस्य [O सो°] । LO आयतं सम° । P मध्यमं स्थापुनः° ।
९) L विरलाङ्गस्य । O प्रविरलाङ्गस्य । LO संस्पर्शास्तुल्यं । यथा
निशा । P अन्यपरसंस्युक्तं मध्यमं परिकीर्तितं । MM₁HG om.
मध्यमस्य° । १०) CC₁ द्वेषस्य । L द्वेषस्य । O द्वेषस्य । LO
तुल्यमु° । O °तुल्यं । L नीचं तु । P द्विभागे समपार्श्वं च मध्यमं
नीचमुच्चकं । न योज्यं सुरतस्य स्वाद्धम तं प्रकीर्तितं ॥

न शक्नोत कलाकल्यो यत्र रत्नं निरन्तरम् ॥

इत्यनुन्नततल्पस्या भुक्ता भुक्ता विपश्चिता ।

महिषी रतिसंतुष्टा प्रत्यूषे स्वगृहे ययौ ॥

राजा च प्रातः सर्वावसरानन्तरं पण्डितं राज्ञीं चाजुहाव । सिंहा-
५ सने च पण्डितमुपवेशयामास । शुभंकरं प्रति हसन्वात्ताप्रबन्धेनेति
जगाद । छतकं मन्त्रे भयं योषितामिति वचनं श्रुत्वा स्वदोषविस्मि-
तमानसः संजातः । स राज्ञा ज्ञातः कथं भवत्विति प्रश्नः ।

यतः । दीनस्यापि गृहे दोषे छते भवति नियहः ।

किं पुनः पृथिवीपालगृहे दोषो विमुच्यते ॥

१० उत्तरम् । शुकः प्राह । ततश्च स बुधो राज्ञा ज्ञातो ऽहमिति सं-
चिन्त्येति वाणीमुदीरयत् ।

उग्रयाहमुदन्वतो जलमतिक्रामत्यनालम्बने

- १) LO न शक्नोति [० °पी] तव । MM₁HG om. द्वेषस्व° ।
२) CC₁ इत्यनुन्नत° । ० इत्यनुन्नतपस्या? ३) LO रत° । ० सं-
तुष । मत्तूषे । LO गृहमाययौ । PMM₁HG om. इत्यनुन्नत° ।
४) C₁ राजाव । L राजापि । ० राजपी । CC₁ om. प्रातः ।
LO चजुहाव । CC₁ add स्वभाव्या विसर्जितायामिव । ५) CC₁LO
om. च । P तवानुय सुरतं राजाति प्रणः । शुकः प्राह । ततस्तयोः
पत्न्ये च धरो परिरोतिका धृत्वा चर्चशाब्बाजेन सक्ताक सन्मुखस्थितं ।
काको रोटिका गृहीत्वा ययौ । सा मुमूर्षाममकाकनस्रधातो ज्ञात
ईदृशीत्यादि । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता । इति शुकसप्तती
पञ्चपञ्चाशत्तमीकथासंग्रहः für इत्यनुन्नत° । ६) ० ईता श्रुत्वा चनं ।
LO सदोषी । ७) LO om. प्रश्नः । ८) CC₁ उत्तरं शुकः प्राह
vor यतः । LO दानस्यापि । ९) L दोषे । ० दोषी । LO वि-
मुच्यति । PMM₁H om. दीनस्यापि° । १०) LO इति प्रश्ने [० प्र]
उत्तरं शुकः । om. च । पण्डितो । CC₁O om. राज्ञा । ११) LO
ज्ञात्वा इति वाचमु° । CC₁ °दीरयत् ।

बोद्धिस्त्रापि च दुर्गमचितिभृतां मूर्धानमारोहति ।

व्याप्तं याति विषाकुलैरहिकुलैः पातालमेकाकिनी

कीर्तिके मदनावतार छतकं मन्वे भयं योषिताम् ॥

इति पण्डितपठितं श्रुत्वा राजा तं बुधं तां च राज्ञीं ब्रुवा इति
चिन्तयामास । दुर्लभो ऽयं बुधः । सुलभाः खलु नार्य इति विचिन्ध ५
महिषीं हस्ते धृत्वा तस्मै विदुषे ददौ । उवाच च । गृहाणेमां महि-
षीम् । परितोषितः पण्डितो ऽपि महाप्रसाद इत्यवोचत् ।

उक्तं च । गुणदोषौ न शास्त्रज्ञः कथं विभजते जनः ।

किमन्यस्त्राधिकारो ऽस्ति रूपदोषोपलब्धिषु ॥

पण्डितो ऽपि राज्ञः प्रसादात्सुखं भुङ्क्ते तथा समम् । यथेवं प्रभावति १०
त्वमपि समये वक्तुं जानासि तदा गम्यताम् । अन्यथा स्वीयताम् ।
इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्ततौ सप्तपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५७ ॥

१) LO बोद्धि भाम्यति । प्राक् [O प्राग्] भारमारोहति ।

२) O व्याप्ति । विषावकु पाताल° । ३) L मदनाभिराम । O

°तिराम । PMM₁HG om. उययाह° । ४) CC₁LO om. राजा ।

५) LO वचिन्तयत् । C दुर्लभः खलु बुधः । LO om. खलु । नार्यः

इत्यवधार्य । ६) L धृत्वास्मै । O वृत्तास्मै । CC₁ om. च ।

O om. गृहाणेमां । ७) LO परितोषिके । CC₁ om. परितो-

षितः । LO प्रसादोक्तु इत्यवोचत् । CC₁ add वशि [C₁ चमे?]

गुणी राजा गुणवत्सलश्च । LO add स तु गुणी राजा [O राजा]

तु गुणवत्सलः । ८) LO om. उक्तं च — रूपदोषो° । C₁ °दोषो ।

PMM₁HG om. गुण° । १०) CC₁ om. पण्डितो — समम् ।

LO om. ऽपि । L मुक्ते । ११) O स्वपि für त्वमपि । LO वेत्ति ।

CC₁ नान्यथा । L om. अन्यथा — सुप्ता । O अन्यथा स्वीतां ।

१२) CC₁ इति इति । O स सुप्ता । १३) L इति कथानकं ।

O om. इति° ।

अन्यदा प्रदोषे चलिता प्रभावती युक् पृच्छति । युक् ।

रत्नार्चिनि व्रजाय त्वं रत्नं चेतसमयोचितम् ।

दुःशीलापतिवद्वेत्ति कर्तुं गणपतिः पुरः ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । युक् । अस्ति लोहपुरी नाम नगरम् ।

५ तस्मिंश्च राजहो नाम पामरः । तस्यापि पत्नी परपुरुषलम्पटा दुःशी-
लेत्याह्वया । सा च भूषविक्रयार्थं सखीभिः समेत्य पद्मावतीं पुरीं
प्रयाति । ततश्च यामसमीपस्थस्य गणपतिस्ताभिः पृथक्पृथक् उपया-
चितमुक्तम् । तथा तु चुम्बनमुपयाचितमुक्तं मदनाक्रान्तेह्वया । स
च तासां प्रभूतं लाभं वक्षे । ततः सर्वाभिरन्ध्याभिरात्मीयात्मीयमुप-
१० याचितं तस्मै गणेशाय प्रदत्तम् । तथा च नपीभूय चुम्बनं कृतम् ।
ततः केलिप्रियेण तेन सा अधरे धृता । तस्मिंश्च धृते सा कुकुटीव
तव स्थिता । तं च वृत्तान्तं तन्मोचन्याय तद्गतुः सख्यो ऽपहसमाना नि-

१) CC₁ om. प्रदोषे । O सा प्रदोषे । LO om. चलिता ।
L[0] सा für प्रभावती । २) CC₁ रत्नार्चिनी । LO रता-
र्चिनी । ३) O दुःशीलो । ४) CC₁ om. प्रभा° कथ° । LO
om. प्रभा° — युक् । अस्ति मुधान्वे यामे । ५) LO om. अपि ।
दुःशीलेति । ६) L सान्वयनामा । O सान्वयगम्भाम । LO om. सा
च । सह für समेत्य । C₁ प्रभावतीपुरीं । O पद्मार्थं पुरी ।
७) L ययौ । O ययो । LO om. ततश्च । एकयाम [O °दाम]
समीपस्थगणपतये ताभिः पृथक्पृथक् । CC₁ उपयाचित° । ८) L
तदा तु । LO चुम्बनं नपीभूय कृतम् । CC₁ add नष्टतया vor
मदना° । C₁ मदन° । ९) LO om. अन्याभिरु । CC₁ °भिरा-
त्मीयोपयाचितं । १०) L °याचिता । LO om. तस्मै । गण-
पतये । दत्तं । L om. तथा — कृतम् । O तथा तु । CC₁ om.
नपीभूय । ११) CC₁ केलिःप्रियेण । LO तेन गणपतिना । साधरे
गाढतरं [O गाढत] धृता । om. तस्मिंश्च धृते । सा च तव
तथैव [O तथैव] स्थिता [O स्थित्वा] । CC₁ om. सा । कुकुटीव
वस्त्रसंघाता [C₁ °ता] । १२) LO om. च । तद्गतुः सख्यस्तन्मो-
चनाय कथयामासुः ।

वेदयामासुः । सो ऽपि तद्वचनं श्रुत्वा तत्रागमत् । तां तथाविधां
दृष्ट्वा स चिन्तयत् । कथमियं मुच्यत इति प्रश्नः । शुकः । तां
तथास्थितां दृष्ट्वा सकामः सन्नासभं रन्नुमारिभे । ततश्च स गणपति-
स्तथाविधं कौतुकं दृष्ट्वा जहास । हसतस्तस्य कोष्ठौ शिथिलौ जाता ।
ततः सा मुक्ता सती प्रणम्य निजं नाथं तर्जयन्ती गृहं ययौ । ५

कृतं तेन रतं देवि समयोचितमीदृशम् ।

स्वकार्यं भोचिता सापि दुःशीला विघ्ननायकात् ॥

समयोचितमारब्धं कुर्वते यस्तु हत्ववित् ।

सर्वदा तु फलं तस्य समयज्ञो हि शिष्यते ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुप्रा ॥

१०

इति शुकसप्ततौ अष्टपञ्चाशत्तमी कथा ॥ ५८ ॥

अथ दिनात्ने सा शुकं गमनाय पृच्छति स्म । शुकः ।

गच्छ देवि स्वकार्यं च कुर्व चिन्तितमद्भुतम् ।

इक्षिणीवद्विजानासि पतिं वक्षितुमुद्वतम् ॥

१) LO तद्वचनात् । om. तां — शुकः । २) C₁ मुच्यतेति ।
CC₁ om. तां — रन्नुमारिभे । ३) O दृष्ट्वा सकामः । रासभे । LO
ततो गण° । CC₁ गणपतेस्त° । ४) LO तत्कौतुकं । O हसतश्च
उद्व्री सीथिलौ । CC₁ तं हसन्तं दृष्ट्वा विघ्नाधीश्वरो ऽपि यावद्व-
सति तावदोष्ठो ऽपि शिथिलो ऽभूत् मुक्ता च सा तथाविधापि सती ।
५) CC₁ निज । L तर्जयन्ती सती । LO गता । ६) CC₁O स्वकार्यं ।
CC₁ विघ्नकारणत् । ८) CC₁ कुर्वते ऽन्यो ऽपि । ९) LO सर्वदा
सफलं । L शस्यते । O सस्यते । १०) LO om. इति — मुप्रा ।
११) L इति कथानकं । O इति कथा । C om. शुकसप्ततौ ।
१२) LO om. अथ — शुकः । P प्रभावती für सा । om. गमनाय ।
शुकोप्याहः । १४) L इक्षिणीव । O इक्ष्मीलीव । P इक्षिणीव ।
LO पतिवंचनमुद्वतं । P पतिवंचनमद्भुतं । MM₁H याहि देवि यतो
यानं रोचते तव [M तत्त्व] भामिनि [M₁ °नी] यदि कर्तुं विजा-
नासि [M °सी] यथा यौवनमर्विता ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । शुकः । अस्ति संगमो नाम ग्रामः । तत्र
 राहडो नाम राजपुत्रः सकोपः । तस्य भार्या इक्षिणी नाम । स
 च तथा सार्धं देवयाचायां चलितः । सा च नरान्तरं कटाचयन्ती
 तेन दृष्टा पुमांश्च । ततः स तन्मिथुनं तथाविधं ज्ञात्वा तां तदनु-
 ५ रक्ता मेने ।

उक्तं च । वडभणिआर कन्तो तहेअ अदक्खिपिक्खिआ धारं ।

ऊससिअं पि मुणिज्जर करलज्जणसंकुले गामे ॥

१) LOP om. प्रभा° — शुकः । LO om. अस्ति । G *May-
 xála*. MM₁H om. संगमो । २) LO राहडाखो । G *'Paxá-
 das*. MM₁H om. राहडो । CC₁ सकोपश्च । om. P. इक्षिणी-
 नास्ती । G *'Povβivή*. om. MM₁H. L add कुटीला कुलटा च ।
 O add कुटीला कुटीला च । ३) LO om. च । समं नगरयवस्व गृहे
 याचायां । P देवयाचा । CC₁LO om. च । O नगरान्तरं यव-
 यन्ति । P om. सा च न° क° । ४) P दृष्टा । LO om. पु-
 मांश्च — ततः । P om. ततः स । LO om. तन्मिथुनं । तथाविधां ।
 LOP दृष्टा fir ज्ञात्वा । O om. तां । CC₁ तां च । ५) LO ता-
 ममंश्च । P तापदनुरक्ता समंता उक्तं पुंसिनी नामिहितं । ६) P
 om. उक्तं च । CC₁ वड [C₁ वड] भाणिआर कन्तो अदक्खिपिक्खिआ
 धार ऊससिअं पि मुणिज्जर करलज्जणसंकुले गमेयं ॥ L अद्वडन-
 नयणकयं व पणकयं अंगसंजोअं । ऊससिअं पि मुणिज्जर करलज्ज-
 संकुले गामे ॥ O अद्वडनयणकयं व यण° । ऊससिसियां पि मुणी
 वरवरलज्जणसंकुले गामे ॥ P रकं को पुनरजाउकस्व कहिउमुहं
 अ दुःखं आ । केन समं विहसिज्जउ पामलपउ रेहआगामे ॥
 उलत्थ ॥ रंग कः पूरयतु कस्स कथयिष्यति दुःखस्स दुःखस्स केन
 समं विहसति पामलपचुलहतयामे ॥ MM₁H om. die Präkrit-
 Strophe.

तां तथाविधां विहतां ज्ञात्वा च राहडो गृहमागमत् । धिक्कृत्य पुरुषावरिर्गृहान्तरे यन्वितां धारयामास । सा च चिन्तयति । मम जन्म जीवितं यौवनं च तदा सफलं यदा एतस्य प्रत्यक्षं नरान्तरमुपभोक्ष्ये । प्रतिज्ञातं च मनसा दृढम् । तत आत्मीयप्रतिज्ञां कथं निर्वाहयत्विति प्रश्नः । मुक्तः । ततः सा कदाचित्तं हृदयस्थं नरं गृहपार्श्वे गच्छन्तं ५ दृष्ट्वा तं प्रत्याह । अद्य रात्रौ त्वयास्तद्गृहाङ्गणस्थचिच्छिणीमूले निजकायाकारगतायामूर्ध्वलिङ्गिना शयनं विधेयमिति । स तथेति प्रतिज्ञाय रात्रौ तथा भूत्वा स्थितः । सा च कामार्ता सर्वकरणचतुरा तत्र ययौ । अचारभूमिमुद्दिश्य भर्तारमाह्वयति स्म । सा

१) CC₁ om. तां । LOP om. तथाविधां । om. च । LO गृहमागतः । P रोहटो गृहमागमत् स तां पुरुषरहिते अगारे स्थापयामास । २) CC₁ यन्वितायां । om. O. P om. च । चिन्तयती जगाद् । LO om. जन्म । ३) CC₁ जीविजीवितं । P om. यौवनं च । O om. सफलं तदा । ४) CC₁ om. च । om. दृढम् । P प्रतिज्ञाश्चकार मनसा । om. दृढम् । LO ततः सा निज० । P तदा आत्मीयां । CC₁ निर्वाहयतीति । P निर्वाहयत्विति । LO om. इति । ५) P प्रण्य । मुक्तः आहः । LO om. ततः । सा एकदा । LOP om. तं । LP हृदयेप्सितं । O हृदयेष्पीनरं । P नरं दृष्ट्वा गृहपार्श्वस्थं तं जगाद् । O गच्छन्तं । ६) P om. अद्य । त्वया रात्रौ । L *गृहे अंगन० । O *गृहेङ्गण० । P अस्मद्गृहाङ्गणचिच्छिनी० । O चिच्छिणी० । LOP *मूलसन्निधौ [O *सन्निधौ] । ७) CC₁ *गर्त्ता । C verbessert dies in *गर्त्तांतरे । O *कर्त्तायां । P निजकायात्तगर्त्तायामूढे लिङ्गेन । CC₁ om. शयनं । LO om. इति । P ज्ञाया । ८) P भूतं स्थितः । LO om. च । ९) LOP तवाययौ । CC₁ आचारभूमिमुद्यतस्य भर्तारमा० । LO उचारभूमिमुद्दिश्य । L भर्तारमप्याह्वयत् । O भर्तारं तथाह्वयत् ।

चिञ्चिणीकायायां गत्वा तस्य लिङ्गस्योपरि उपविश्य सतूणधनुषं
तमव्रवीत् ।

धानुष्को ऽसि प्रधानो ऽसि लोके स्थाति गतो ऽसि च ।

क्षिन्धि मे चन्द्रिकामद्य पौरुषं गणयामि ते ॥

५ स च मूर्खस्तद्वचनमिदं श्रुत्वा सशरं धनुरादाय चन्द्रिकां लक्ष्मीकृत्य
बाणं मुमोच । तेन मुक्तो ऽपि बाणो नाकाशगतो चन्द्रिकां भि-
नत्ति । अधः स वेधाद्बुधः । तस्मिंश्च पत्न्यावपरादिषौ सति सा वि-
परीतरतचमा सहस्रतालं तमिदमाह ।

*

१०

*

१) LO °काया । P चिञ्चिणीकायधी । L लिंगस्योपविश्य ।
O लिंगस्योपरी पश्यण धनुस्कं । L सतूणधनुष्कं भर्तारं वभाषे ।
P सधनुष्कं भर्तारमिदमव्रवीत् । ४) L मिंधीमां । O सी-
दीमां । P क्षिन्धि मा । कांत für अब । CC₁ LO मत्पुरो ऽसि
मम प्रिय । [LO मत्पुरासि [O °सी] । C₁ प्रिया । L प्रियं ।
O प्रीय] । ५) CC₁ om. च । P om. इदं । सश धनुष्कानि-
रादा । CC₁ चन्द्रिका लक्ष्मीकृता । P चन्द्रिका । OP लक्ष्मी-
कृत्य । ६) CC₁ LO om. बाणं मुमोच । P बाणांमुमोच । LO
नो गगनगतां [O कारणे für बाणो] । ७) L अतः । O अपः ।
CC₁ वेधा° । L पथौ । O पत्न्यौ । LO अपरादिषौ । om. सति
सा । ८) CC₁ सहस्रता । LO om. तम् । ९/१०) CC₁ ह राहड
भूलउचादिणि [C₁ °मि] याहंरूपुविदीसर नि [C₁ ति] जउउ-
ताहवन्पिकीजउताहरीवाहमपिराखिज्वहिंधरवैठीकाह ॥ L रा-
हड भूलडं चाद्रणीयाहं रूपवदीसर नीयडडं । ताहंवलिकीजिहं
ताहरीवाहं मरं रापज्वेवद्रडीकाहं । O hat mir मरं राखि-
वडीकं ।

राहडो ऽपि तामेवं जल्यन्तीं श्रुत्वा तं शरं गवेषयन् चिरं बभाम ।
ततस्तथा यदृच्छया विपरीतं विहितम् । एवमुक्तश्च पतिः ।

यदृच्छया रतं मूर्खं ते पुरो ऽथ मया कृतम् ।

शूरो हि कुहितो ऽसि त्वं यास्यामीति जगाद तम् ॥

इत्युक्तोपपत्त्या समानीतं हयमारुह्य जगाम । गच्छन्तीं च तां ततो ५
दृष्ट्वा राहडो ऽपि लज्जितो विगुप्तश्च । ततः स्त्रीणां वशगः को न
विडम्बितः ।

यतः । आननर्तं पुरा शंभुर्गोविन्दो रासकृततथा ।

ब्रह्मा पशुत्वमापन्नः स्त्रीभिः को न विडम्बितः ॥

संसारवृक्षमूलं याः पापकन्दलभूमिका ।

१०

संतापफलपुष्पाणि योषितः किं सुखावहाः ॥

मायामूलमिदं सर्वं तस्या मूलं हि योषितः ।

संयोगो योषितां मूलं तं त्वत्का च सुखानि नः ॥

१) CC₁ राहरो ऽपि । om. तामेवं — श्रुत्वा । O राहजीपी
तामीवं जज्जन्ती । LO तस्य भूतस्तथा [O भतसा] विपरीतं रतं
यदृच्छया विहितं । P क्षिन्धि मां चन्द्रिकां क्षिन्धी स वाणान्मुमोच
सा जगाद । उक्तश्च ॥ भिज्जञ्चो भिज्जञ्चो चन्द्रिणीञ्चा भिज्जञ्चो नाह
गमार । पेक्खञ्चो पेक्खञ्चो हञ्चो धणिञ्चा जादको जहमार ॥ देश-
भाखा ॥ विद्यतां विद्यतां चन्द्रिका विध्यातु नाथो विदग्धः पञ्चामि
हितं ॥ für तेन मुक्तो — विहितम् । २) P एकमुक्तश्च पतिः ।
CC₁ om. एवमुक्तश्च — नान्यासु । ३) O मूर्खे । P *पुरो मूर्खं
मुरतं ते मया कृतं । ४) P शूरा । PO सि für हि । P त्वं
कुलीनोसि । O कुहितं सी त्वं । ते für तम् । MM₁H om. यदृ-
च्छया* und alle folgenden Strophen. ५) P इत्युक्ता उपपत्तानीतं ।
LOP om. च । OP om. ततो । ६) P रोहडो विगुप्तो लज्जितश्च ।
L वशगो । P को न वशगो विडम्बितः । ७) P om. यतः —
विडम्बितः । L आननर्तं । O आननर्तं । १०) P *मूलं या ।
LO या । P *कदलं । ११) P संतोषः । १२) P साननरं
वाटागा योषितां मूला त्वत्का मां वैमुखीजन für संयोगो* । LO तां ।

तस्मैद् वचः श्रुत्वा प्रभावती प्राह ।

उत्पत्तिकारणं तन्वी तन्वी वृद्धश्च कारणम् ।

सुखस्य कारणं तन्वी सा कथं कीरं दुष्यते ॥

विना ताभिर्न संभोगो विना ताभिः सुखं न च ।

५ विना ताभिर्न चात्मानं हतार्थं मन्वते जनः ॥

उक्तं च । अमृतस्त्रैव कुण्डानि सुखानामिव स्थानयः ।

रतेरिव निधानानि योषितः केन निर्मिताः ॥

प्रियादर्शनमेवास्तु किमन्येर्दर्शनान्तरैः ।

प्राप्यते यच्च निर्वाणं सराणिणापि चेतसा ॥

१० इति तस्या वचः श्रुत्वा शुकः प्राह ।

वाञ्छिवारणलौहानां काष्ठपाषाणवाससाम् ।

नारीपुरुषतोयानामन्तरं वज्रं विधत्ते ॥

एतत्त्वद्योक्तं पतिव्रताविषयं नान्वासु । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्ततौ एकीनवष्टितमी कथा ॥ ५९ ॥

१) P प्रभावत्वाद् । २) P *करणं । वृद्धश्च । ३) P *तच्च
मा करां कारयिष्यते । ४) P सीमाग्यं für संभोगो । LO न
हि । ५) O om. ताभिर्न — सुखाना । P ताभिर्न आत्मानं ।
जनः । L चात्मापि सा कथं दूषयासद् । ६) P om. उक्तं च ।
O स्थानयः । P राशयः । ७) P विधानानि । O योषिता ।
P निर्मिता । ८) P om. प्रिया° । O किमन्ये दर्शनान्तरैः । ९) O
यत्र । चेतसा । १०) LO शुकः für इति° । मुमुक्षोश्च [O मुमु°]
मार्गद्वयमिदं [O मार्गय°] जनो कस्मिन्कोपि समाशक्तो भित्तो [O
भीन्नो लोके] गतिर्यशः । तद्देव [O तद्देश] पातु [O यातु] सर्वोपि
कार्यं [O कार्यः] कर्तुं समीहितं [O समीहीतुं] छलैव हविषी जा-
ता यथा पूर्वं समीहितं । [O om. छलैव — समीहितं] । १२) P
नारा° । वान्तरं वज्रं विधत्ते । १३) LO om. एत° — मुग्धा ।
P पतिव्रताविषयः । १४) L इति कथानकं । O इति कथा ।
P *संयहः ।

अन्वदा सा प्रभावती गमनाय मुक्ं पप्रच्छ । मुक्ः प्राह ।

गच्छ देवि यदा वेत्ति संशये क्षत्वमागते ।

वीरस्व नृपतेर्यद्वत्सभायां नृपदूतकः ॥

प्रभावत्याह । कथमेतत् । मुक्ः ।

कक्षाधिपतिना देवि तस्व राज्ञः सभा श्रुता ।

4

विचित्रा देवनिर्मिता सर्वरत्नविभूषिता ॥

तां द्रष्टुं प्रहितो दूतो हरिदत्त इति श्रुतः ।

सहस्रप्राभृतो भीरु सुरत्नहयहस्तकः ॥

स दूतस्तत्पुरीं गत्वा नृपं दृष्ट्वा तं जगाद । मत्स्वामिनाहं सचिवां
तव सभामवलोकयितुमुत्कलितः । राजा प्राह । प्रातर्दर्शयिष्ये । १०

१) CC₁ om. सा प्रभावती । LO om. प्रभावती गमनाय ।
पृच्छति । CC₁L om. मुक्ः प्राह । O om. प्राह । २) CC₁P गता,
L यथा für यदा । P संशयं च समागते । ३) O वृत्त für वी-
रस्व । C₁ नृपति° । MM₁H गच्छ चेद्यदि वेत्ति त्वं उक्ति [M₁H
मुक्ति] संशय आगते । सुधर्मनृपतेर्य° ॥ ४) LOP om. प्रभा° — मुक्ः ।
५) C श्रुता । C₁ श्रुता । O om. [श्रु]ता — श्रुतः । ६) CC₁
°निर्मिता । L निर्मिता देविः । °विचित्रिता । ७) CC₁ सहस्रप्रा-
भृता । L खड्गस्व प्रा° । O खस्व प्रा° । CC₁ °सूचकः । O सुरत्न° ।
LO चयहस्तकः । P अस्ति शंखपुरं नाम नगरं तव जाजा वीरो नामा
तस्व देवनिर्मिता सभा तव कक्षाधिनी तां समां द्रष्टुं दूरतः हरि-
दत्तनामा तस्व राज्ञः सभां निखेतुं न क्षीति खलमयी खलमयी
वा für कक्षाधि° — °हस्तकः । [G Σαγχαπούρα. om. MM₁H.
Βήρας. MM₁ सुधर्म । H धर्मराजा । ο Βασιλεὺς τῆς χώρας
Κασσένας. om. MM₁H. G om. हरिदत्त] । ९) P स दूत स्व
राज्ञः पुरं ययौ । LO तां पुरीं । राजानं । om. तं । CC₁
जगाद तं । P ययौ रत्नचहस्त जगाद चर्चारीनं हे राज्ञ्या सभा-
यां राज्ञादर्शयोक्तं प्रातर्दर्शयिष्ये । CC₁ om. मत् । LO om. अहं ।
१०) CC₁ om. तव । O विलोकयितुं म प्रेषितः । L °यितुमहं प्रे-
षितः । L राजा आह । O राजाह ।

ततो राज्ञा द्वितीयदिने दूत आकारितः । स च सहसागतस्तं सभां
विचित्ररत्नखचितां दृष्ट्वा जलमयीं स्खलमयीं वेति निश्चेतुमशक्तः कथं
भवत्विति प्रश्नः । शुकः । ततः स पूगीफलं पुरः बिप्त्वा स्खलं ज्ञा-
त्वा गृहं ययौ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५

इति शुकसप्ततौ षष्ठितमौ कथा ॥ ६० ॥

अन्यदा सा शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह ।

गच्छ देवि गता वेत्सि रतुं चेत्त्वं निजं नरम् ।

यथा तेनूकया पूर्वं कृतं चिरमाकाङ्क्षितम् ॥

१) LO स दूतो द्वितीयदिने आ० । P ततः प्रातर्दूतमाकाङ्क्षं
सभां दर्शयामास । LO समागतः । २) CC₁ चित्रखचितां । L
जलस्खलमयीमिति । O जस्खलमीति । CC₁ LO om. वा । LO
निश्चितुमुत्सुकः [O °मुसुः] । P स दूतः सभां दृष्ट्वा निश्चेतुमशक्तः ।
LOP किं करोत्विति [P °तु इति] । ३) LO संशयः । P प्रश्नः ।
शुकः प्राहः । CC₁ add प्रियासुखे मत्तोनुना राज्ञा नाकारः सं-
वृत्तः । CC₁ LO om. ततः स । P om. ततः । स दूतः पूजाकुलेन
तत्र पूगीफलं निचिप्य । CC₁ P om. पुरः । ४) CC₁ ततो ययौ ।
LO ज्ञात्वायतो ययौ । P गृहं जगामः । LO om. इति — सुप्ता ।
५) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संशयः । ६) LO
om. अन्यदा — प्राह । P अन्यदुः प्रभावती शुकं प्रपद्य । CC₁
om. प्राह । ७) LO याहि । P °वे त्वं रतुं वेत्सि निजं नरं ।
८) CC₁ °प्रियं यं चिरकाङ्क्षितं । L तेनूकया । LO प्रियमाकां-
क्षितं चिरं [O वितं] । P यथा ते पूर्वं प्रियं हि चिरकाङ्क्षितं ।
MM₁ H गच्छ देवि यतो गंतुं वाञ्छसि त्वं प्रभावति । यदि कर्तुं वि-
जानासि यथा तनूकया कृतं ॥

प्रभावत्वाह । कथमेतत् । मुक्तः कथयति । अस्मि खोरसमाभिधानो
यामः । तत्र वणिकपुत्रः पार्श्वनागनामा । तस्य भार्या रूपसंपन्ना रत-
लोलुपा कुलटा तेजुका नाम । सान्ध्या सखीभिर्वृता देवयाचालोक-
नाय गता सुरुपस्त्रीकस्य पुंसः रूपं प्रेक्ष्य संगमाय मनश्चक्रे ।

यतः । विवाहे देवयाचायां राजवेष्मनि संकटे ।

५

परगेहे विवादे च देवि नारी विनश्यति ॥

उक्तं च । गृहे ऽरस्ते तथा देवे हव्ये तीर्थे जलाशये ।

विवाहे चोत्सवे निवसं मालिनीनिलये तथा ॥

याचायां स्त्रीसमूहे च निर्घने जनसंकुले ।

पत्तने च तथा यामे स्वच्छन्दा द्वारवर्तिनी ॥

१०

१) LO om. प्रभा° — कथयति । CC₁ om. कथयति । L खो-
रसयामाभिधो । O खोरसः यामाभिधो । P अवास्ति रेवास्त्रो
यामस्तत्र° । MM₁ धान्यकूट । H धायकूट । G 'Peßá. २) LO
पार्श्वनागनागनामा । MM₁H नाग । O तत्र für तस्य भार्या ।
३) O om. कुलटा । L कुलटा रत° । P तस्य भार्या भूपसंमं यवाहः
रतिलालुपा कुलता पूमाकाम । L तेजुका नाम । O तेजुका मा ।
om. P. MM₁H तनुका । G Tēlouxa. LO सा सान्ध्या । P om.
सा । LO सखीवृता [O °त्ता] । CC₁ °याचा आ° । LO °या-
चावलोकनाय । P देवावलोकता जगता तत्र पुष्यं सुन्दरपुष्यं
दृष्ट्वा चक्रे । ४) CC₁ प्रेक्ष्य रूपं पुंसः । LO सुरुपस्त्रीक प्रेक्षकं
[O °क] पुंसः । ५) CC₁P om. यतः । ६) CC₁P परिग्रहे । LO
परगेहे । P नारी नूनं । ७) LOP om. उक्तं च । LOMM₁H
om. गृहे° । CC₁ ऽरस्ते । P गृहे रस्ते तथा हव्य तीर्थे शिवजल्य-
शये । पत्तने च तथा यामे भीरु नारी विनश्यति । सिरे हव्ये
प्रवासे च मार्गं वेष्मनि चत्तरे । प्रवेशे निर्गमे रक्षां भी नारी
विनश्यति ॥ शोको वसने भर्तुः स्वच्छन्दे प्रवासे च मार्गं वेष्मनि
चत्तरे । प्रवेशे निर्गमे रक्षां भीरु नारी विनश्यति ॥ शोके वसने
भर्तुः स्वच्छन्दा स्त्री विनश्यति ॥ sic! १०) O पन्ना । LO °या-
परयामे स्वच्छन्दा चारचारिणी [O चारीचारीणी] ।

खले जेवे प्रवासे च मार्गे वेम्मनि चत्वरे ।

प्रवेशे निर्गमे राज्ञां सदा या कौतुकप्रिया ॥

प्रतिवेम्मगृहे शून्ये रजकीसूचिकीगृहे ।

दिवाराची च संध्यायां दुर्दिने राजचत्वरे ।

५ शोके च बसने भर्तुः स्वच्छन्दा स्त्री विनश्यति ॥

तेजुका च तं दृष्ट्वा भूसंज्ञया आहयेदमत्रवीत । अहं तवासक्ता परं
मदीयो भर्ता दुःसहो निष्ठुरश्च गृहाद्वहिर्निर्गन्तुं नोत्सहे । अतो यस्मिं-
सस्मिन्दिवसे ऽस्मद्गृहद्वारि घटे चिप्त्वा वृश्चिकी मोक्तव्यः । तदाहं
वृश्चिकदष्टा भविष्यामि । त्वयास्मद्गृहद्वारि वैद्येन भाव्यम् । इति संकेतं
१० विधाय स्वगृहं जगमतुः । तेनापि तथा कृतम् । सापि घटं खट्टो-
च्छीर्षके चिप्त्वा इति जगाद् । अहमनेन वृश्चिकेन घटस्त्रेन दष्टा ।

१) LOMM₁H om. खले — विनश्यति । CC₁ खल । C₁ प्र-
विशे । ६) LO तेजिकया [O तेजुका] स आहतो दृष्टिसंज्ञया
[O दृष्टीसंज्ञया] इदमुक्तवान् । P om. तेजुका च । CC₁ om.
च । P तं कान्तं । कुट्टसंज्ञया आहय इदन्तंवासक्ता । ७) L
अतिदुर्दुष्टो । O अतिदूरलो । CC₁P om. निष्ठुरश्च । O दी-
निष्ठश्च । LO ततो गृहा° । गंतुमचमाहं । P दुःसहः वहिर्त्स
निगति । तस्मात्काररणादागामिदिवसे मया वृश्चिकदस्त्रीसीति क्वा-
त्प्रतिव्यामि त्वयापि विषवैद्येन भूत्वा आगमंतव्यं इति संकेत° für
अतो° । LO ततो für अतो । CC₁ यस्मिंश्च दिवसे । ८) LO om.
ऽस्मद्गृहद्वारि । घटे वृश्चिकः चिप्त्वा । CC₁ घटिके । LO तदा
चाहं । १०) LO कृत्वा । P ततःस्तेनापि तथा कृतं तथा वसा
घटं मुक्ता जगाद् वृश्चिकेन दृष्ट्वास्मि रे वृश्चिकेनेति रारसीति ।
CC₁ स घटं खट्टोत्क्षीर्षके । ११) LO मुक्ता । om. इति । घट-
स्त्रेन वृश्चिकेन ।

इति रारटीति । सो ऽपि च पुरुषसदा वैवो भूत्वा तद्गृहद्वारि
तस्त्री । ताडं बन्धु पोटुं मल्लु मूलं फेडउ विसं हरउ इति जल्पति ।
तदा च सा भर्तारं जगाद ।

देहि काष्ठानि मे नाथ मरिष्यामि न संशयः ।

आह्वय मान्त्रिकान्विद्यान् गतार्तिं वा कुरुष्व माम् ॥

५

ततस्तद्भर्ता गृहाद्वहिःस्थितं तमाकारयामास । वैवो ऽपि तां दृष्ट्वा
तत्पतिं जगाद । यद्येषा कालदष्टा जीवति ततस्त्वं भाग्यवानहमपि
यशःपात्रं भवामि । वणिगाह । वैव प्रसादं विधाय एनां विषरहितां
कुरु । ततः स वैवः केनापि कटुकभीषणेन वनिताद्यौपमालिष्य तत्पति-

१) LO इत्युक्ता रा° । OP सापि । CC₁P om. च । LO प्रेष-
कपुरुष° । तद्द्वारि । २) CC₁ वाउ वंधउ फेडउ गालं उ मूल केउ विस
हरउ । L तावा धडं सीसक फेडडं पेट मल्लउ मूल फेडडं एवं जल्पति ।
O ताउ वांधउ बीसक फेडडं पेट मल्लउ मूल फेडडं एवं जल्प । P ताउ
बंधउ पोटु मल्लउ फल स्फेडउ विसु हरउ । उल्लय । तालं वध्रातु माटं
मारयतु धमं स्फेतयतु विषं हरेतु । इति जल्पति स्म । ३) P om.
तदा च । LO om. च । भर्तारमिति । P भर्तारमिद । add
अहमनेन घटस्त्रेन वृद्धिनेन दष्टा । ४) P मे काष्ठानि । ५) CC₁
मन्त्रिणी । P मन्त्रीणी विद्यान्नतार्तिं । CC₁ गतार्तिं । LO कु-
रुष्व । MM₁H om. देहि° । ६) LO ततो भर्ता । P om.
ततस् । L गृहाद्वहिस्त्रं । O °वहीस्त्रं । P गृहद्विस्त्रं । CC₁
om. तम् । LO तत्पतिं दृष्ट्वा तामिति जगाद । P तां दृ त्यति ।
७) CC₁ यदेषा । LO एषा का° यदि । P om. कालदष्टा । CC₁
ततो ऽधिको पुण्या? हमपि° । LO तदा भवान्भाग्यवान् [O पुन्य-
वान्?] । P ततस्त्वं पुण्याधिक अहमपि । ८) CC₁ om. भवामि ।
P भवति । हे वैव । एनां मम स्त्रि विषमविरहितां विवेहि ।
LO निर्विषां । ९) CC₁ करोतु । O om. ततः — तत्पतिमाह ।
P स च विषक केनापि कटुकभीषणेन वनिताद्यौपमालिष्य । L कटु-
कीषणेन वनिताद्यौ ।

माह । अहो वणिक्सर्वेषामपि विषाणां समधिकं मानुषविषमेव ।
ततो विषस्य विषमौषधमिति कृत्वा स्वमस्या ओष्ठं धाव । ततो
वणिक्त्वा कर्तुमारम्भे । चणमावेण तस्य वणिजः कटुकौषधमिश्रीष्टा-
स्वादेन मुखं कटुकं संजातम् । ततो वणिगाह । तमेवौष्ठं धावेत्सुक्ता
५ वणिविस्त्रतः । वणिजो ऽपि विषशङ्काकृष्टा । ततो वहिर्गते वणिजि
वैद्येन सा कामार्ता यथेच्छं भोजिता । तदनन्तरं सा मायिनी स्व-
स्त्राभूत् । वणिगपि चणेन स्वस्त्रो बभूव । उपकृतस्य वैद्यसेन चरणीः
सृष्ट्वा त्वदीयो ऽस्मीति । ततः स वैद्यच्छयना गृहमायाति सततं

१) LO om. वणिक् । P सर्वेषाम् । LOP om. अपि ।
LO मानुषं । २) LO om. ततो । C₁ विषमेवौषधमिति । L
विषमेव औषधमिति । O विषमेवं औषधमिति । P विषाणां
शान्तिकरणे मानुषविषमेव औषधमिति । ओष्ठो याधर । LO om.
त्वम् । ओष्ठे धावस्व । LOP om. ततो । ३) P कर्तुमारम्भे ।
O चणमावे । P चण । वणिजः । CC₁ कटुकौषधीस्वादेन । P
कटुकौषधस्वादानेन । ४) LO °स्वादेन । LP कटु । O ककु-
जतोवणिनवणीनाह für मुखं — वणिगाह । L ज्ञातं । LOP om.
ओष्ठं । LO धावस्व । P धय इत्युक्ता । ५) P om. वणिक् ।
CC₁ वणिजस्यापि । P वणिजो । CC₁LO शंका [CC₁ शङ्का ।
O शङ्का] विषमाकृष्टं । P विषसंशङ्काकृष्टा । CC₁LOP om. वहिर्गते
वणिजि । LO om. ततो । P ततो वैद्येन । ६) CC₁P om.
यथेच्छं । O यथेष्ठं । CC₁ उपभोगिता । P दष्टा । LO ततः
सा मायाविनी स्वस्त्रा अभूत् । O ततः मायाविनी स्वस्त्राभूत् ।
P ततो सा मायाविनि स्वस्त्रा बभूव । ७) P om. वणिगपि —
वैद्यसेन । L चणिकेन । O पचणिकेन । L om. तेन । O तेन
जः स वैद्य । CC₁LO om. चरणीः — ऽस्मीति । P वणिजा मानि-
तो वैद्ये चरणीः° । ८) LO om. ततः स वैद्य । P स च वैद्यच्छ-
यना । L नित्यं गृह° । O नृत्यं गृह° । om. मायाति — गते ।
L[O]P om. सततं ।

वणिजि वहिर्गते भुङ्क्ते च तां नित्यम् । ततो भामिनि एवं कर्तुं वक्तुं
च यदि जानासि ततो याहि ।

एवं कर्तुं च वक्तुं च यो जानाति क्लमप्रियः ।

स करोतु स यात्वेवं कर्तुं भोक्तुं निजं हितम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

५

इति मुकसप्ततौ एकपष्टितमी कथा ॥ ६१ ॥

अन्यदा सा प्रभावती मुकमापृच्छति । मुकः प्राह ।

प्रियमेवानुभोक्तव्यं याहि देवि तदर्थिनी ।

कुहनस्य यथा कान्ते संकटे ऽसि चमोत्तरे ॥

१) P om. वणिजि व० । CC₁ om. वहिरु । om. तां नि-
त्यम् । LO स तां नित्यं भुङ्क्ते [O भुङ्क्ते] । P त्वमपित्यादि für
तां — हितम् । CC₁ om. एवं — याहि । २) O om. च । ३) O
om. वक्तुं च । ४) O यात्वेवं । L यात्वेव । O याचैव । L
वक्तुं वक्तुं । O om. वक्तुं । LO गृहं für हितम् । MM₁H om.
एवं० । ५) LO om. इति — मुग्धा । ६) L इति कथानकं ।
O इति कथा । P ०संय । ७) LO om. अन्यदा — प्राह ।
CC₁ मुक० प्रभावती । om. सा । P मुकमवीव्रन्तुं । CC₁ om.
मुकः प्राह । ८) O प्रीर्यमवामानुभोक्तुं । om. देवि । P
रतार्थिनी । ९) CC₁ मुहनस्य । P कुहनस्य यथा भार्या
चक्रतु संकटेहुतं । L ०संकटेभवदुत्तरं । O कुहनस्य कोते स निजं
गृहं für संकटे० । MM₁H याहि देवि प्रियं भोक्तुं तथा [H यथा]
कर्तुं प्रवेत्सि चेत् । धनिकस्य प्रियाभ्यां वै [M₁ धनिकेन प्रि-
या तस्य । H धनिकेन प्रियं तस्य] कुमारेण [M कुमारेण]
यथा छतं ॥

अस्ति गभीराख्यो ग्रामः । तत्र कुहनो नाम राजपुत्र ईर्ष्यालुः गुरो
जडः स्त्रीप्रियो दुर्धरश्च । तस्माभूतां द्वे कसचे शोभिकातिजिकाख्ये
रतलोलेपे परपुरुषलम्पटे स्वरूपे । तद्वर्ता तद्रक्षणाय ग्रामाद्वहिर्नदी-
तीरे गृहं चक्रे । द्वारस्थस्ते रचयति । अन्यदा स ताभ्यामुक्तः । यदा
५ कश्चिन्नापितः समभ्येति तदा भवं भवति । ततस्तेनापि भामको ना-
पितः प्रेषितः प्रतीसीरान्तरैस्तयोर्नखकर्त्तनाय । ततश्च तयोश्चरणा-
न्तिरस्तरिणीवहिःस्नान्नापितः प्रक्षालयति । पतिश्चादूरे पथि निविष्टः ।
ताभ्यां च स नापितः सुवर्णकटकमर्पयित्वा प्रच्छन्नमेवमुक्तः । एतद्ब्रवं
गृहीत्वा आवयोः केनापि सार्धं संयोगं विधेहि । दिवाकीर्तिरपि
१० तथेति प्रतिज्ञाय राजपुत्रमापृच्छ जगाम । अन्यदात्ममित्रं नवयौवनं

१) LO आभीराख्यो । P राखो ग्रामस्त्रव° । H गभीर ।
CC₁ LOMM₁ H कुमारो । P कुहलाख्यो । G *Kouzávas*. P शू-
लो दुर्धरश्च । २) CC₁ P om. द्वे । CC₁ सोऽतिक्कावजिबे । L सो-
भिका । २ । वद्रुकाख्ये । O सोभीकाय विद्रुकाख्ये । P शा-
भिकातिजिबे । om. MM₁ H. G *Σοββιζά* und *Peβιζά*. ३) LO रत-
लोले । O om. पर । P om. पर° । स्वरूपेः । रक्षणाय । ४) P
द्वारस्थो रचयति । LO ताभ्यां स प्रोक्तः । LOP यदि । ५) LO
कोपि । P om. समभ्येति — नापितः । CC₁ O om. भवति ।
O सतप्रोक्त für तत° — प्रेषितः । CC₁ om. ततस् । भामुको ।
६) P प्रेषितः प्रेषितः प्रेतीशिरांतरि तयोर्नखकर्त्तनाय । L प्रति-
मांतरितयोस्तयोर्नख° । O प्रतिमातरीतयोर्नख° । LO om. च ।
CC₁ ततश्च यः [C₁ यो] चरणान् । P ततस्त प्रेतो नापितः वहि-
स्त्राचरणात्प्रक्षालयति । ७) L प्र° नापितः । O om. नापितः — L
प्रच्छन्न । LP पतिश्च दूरे । ८) L om. च । P om. स । L[O]
प्रच्छन्नसुवर्णकटकमर्पयामास एवमुक्तश्च [O om. एव°] । P सुवर्णकटवं
दत्तोक्तः । CC₁ एतद्ब्रवं च । ९) P केनापि सह सह संयोगमका-
रयेत् । LO om. अपि । P इति वाकीरपि तथेत्युक्त° । १०) L
राजः पुत्र° । O om. राज्ञः । P गृहं जगाम । LO निजं मित्रं [O
मित्रं] om. नवयौवनं । P अन्यदा आत्मायामन्ययौवनं कलापात्रं स्त्रीवत् ।

कलापात्रमनुव्रतम्भुं स्त्रीविधं कारयित्वा तयोः पत्युः पार्श्वे तेन सह समागत्य नापित इदमाह । ममेयं वक्षभा । अहं च यामानारं जिगमिष्युष्मद्गृहं विनान्यत्र भोक्तुं न शक्नोमि । यतो भवतां गृहे स्त्रीयन्त्रणा भव्या । इत्युक्ते तेन प्रतिपन्नं मुञ्चेति । ततश्चण्डालो ऽपि तं मुक्त्वा तयोः पार्श्वे गतो जगाद् यदियं युष्माभिरात्मीया करणीया । ५ ततस्ते तं चण्डालानीतं ज्ञात्वा वङ्ग मेनाति । स च दिवा स्त्रीरूपी रात्रौ च कामुकः राजपुत्रकलचे प्रतिवारं भुङ्क्ते । स च राजपुत्रः स्त्रीलोलुपस्तत्सङ्गमाय स्पृहयति । यथाचे च तां नित्यम् । सा तु कपटस्त्री नेति जगाद् । ततो राजपुत्रस्य स्त्रीत्वे भ्रान्तिरुत्पन्ना । तद्भ्रान्तिमपनेतुं निजकलचे जगाद् । देव्यादेशान्मया प्रातर्महोत्सवो विधेयः । १०

१) O तयोपपत्युः । LO पतिपार्श्वे गतः [O om. गतः] । CC₁ LOP om. तेन सह । २) LO om. नापित इदमाह । P om. नापित । इदमुवाचत् । O मागत्य इति जगाद् नापीताः । L om. ममेयं — मेनाति । O मयेय । C₁P अयं । P om. च । O जीगमसीर्युष्मद्गृहं । ३) P भवन्तं विना नान्यत्र भोक्तुमुत्सहे । om. यतो । भवद्गृहं यवना भव्या । O यतोमुखगृहं विनान्यत्र भोक्तुं न शक्नोमि युष्मद्गृहे स्त्रीरक्षा भव्या । CC₁ om. स्त्री । ४) O यन्त्रणा । P मुञ्चेति । O इत्युक्ते प्रतिपत्नी मुञ्चेति तां तता नापीत तमीत्युक्ता तयोः पार्श्वे गतः इत्युक्ते तो स स्त्रीरूपी समर्पितः । P om. चण्डालो — मेनाति । ५) CC₁ om. गतो । जगाम । °त्मीयः करणीयः । ६) CC₁ ज्ञात्वा पति [C₁ पति] स्त्रा ऽपि पति वङ्ग° । LO स्त्री । ७) LOP om. च । CC₁ राजपुत्रः° । P राजाकलचद्वयं भुङ्क्ते ततो राजपुत्रस्तां कटस्त्रीस्य कमसाममीयं नायाति । om. — जगाद् । ८) LO स्त्रीलोलस्य । यथाचेति सनित्यं [O om. सं] । CC₁ om. तां । L om. सा । CC₁ LO om. तु । ९) CC₁ जगाम । L om. ततो — जगाद् । O तोत राजपुत्र । समुत्पन्ना । P तदास्य स्त्रीत्वे भ्रान्ति संजाता तवपनेतु° । O तां भ्रान्ति तपनेतुं जकलचे इति जगाद् । १०) LO om. मया । P मया चण्डिकया । om. प्रातर् ।

तत्र भवतीभिर्विवस्त्राभिस्त्रिभिरपि नर्तितव्यम् । ततः स स्त्रीच्छन्ना
कथं नृत्यतु । इति प्रश्नः । उत्तरम् । युक्तः । तत्क्या लिङ्गायं नियम्य
गुदमध्यगमानस्य स्फुटी भगाङ्कतिं कृत्वा पत्नी समागते सहस्रतालं
सर्वा एवं वदन्ती ननृतुः ।

५

*

*

राजपुत्रो ऽर्थं पप्रच्छ । ताभ्यामुक्तम् । मर्कटी कटिसंधिरुच्यते । ततः
स्रस्त्रां वृटितायां राजपुत्रो ऽन्यत्कलत्रं कुर्यादित्यर्थः । ततो राजपुत्रः

१) CC₁LO om. तत्र । L भवतीभिर्भूत्वा नृत्यं विधेयं । O
भवतिभीक्ष्णीतृभीरपी वस्त्रोभी भूत्वा नृत्यं विधेयं । P भवद्भि ।
om. ततः । CC₁P स कथं स्त्री° । LO ततः कथं° । O
om. स । L स्त्रीच्छन्ना । O °च्छन्ना । P °च्छा पुरुषो नृ-
त्यतु । २) LO om. इति प्रश्नः । P प्रश्नः । om. उत्तरम् युक्तः ।
LO om. उत्तरं । O om. युक्तः । P तं आलिङ्गायं निनाय गुदमध्ये
ममानभमंगाङ्कति° । ३) L स्फुटीभगाङ्कतिं । O समाग । P सह-
स्रालं ननृतुः एवं वाक्वां निजगदुः । ४) LO एवं वाक्वं । L ननर्तुः ।
O ननर्तुः । ५/६) CC₁ तिममुहन्सहसंतडीजिमनहितुद्वंमंकडिया-
मंकडितुदीधरणिनहोसह । राउमुचन्नकलत्रककरेसह । L तिमतुह-
निचिहिसंतडीयजिमनहतुद्वंमंकडीय । मंकडितुदीधरणिनहोसह रा-
उउ अन्नकलत्रककरेसिह । O तिमत्तुमहन्चिहिसंतडीयजिमनहतु-
हदमंकलीय । मंकडीतुदीधरणिनीहोसीराउतु अन्नकलत्रककरेसी । P
निमुहर णसहसंकलिदं जं मनसि किदं मङ्कटीजालं । णहि णहि
पूकह अत्य धरेह शाद भिन्नकलत्र करेह । उल्लत्य । निशामय
नृत्याति सकलितं यक्कनसि कृतं मङ्कटीजालं । नहि नहि पूक अघी
धियते घातं भिन्नकलत्रं करोति । MM₁H om. ७) P राजपुत्र
अर्थ । मङ्कटी । om. कटि । O कटी । LO om. ततस् । ८) P
ताभ्यां वृटिताभ्यां राजपुत्रः अन्यव° । LO न्यकलत्रं । CC₁ ऽन्य-
त्कलत्रं क्रियादि° । P om. इत्यर्थः ।

स्त्रीचरित्रपराङ्मुखो मूढधीः प्रतीतः । इतरस्तु तथैव स्त्रीविशेष
कलवे मुक्ते ।

तस्माद्यः संकटे वेत्ति कर्तुं वक्तुं च भामिनि ।

स यात्वय यथाकामं यथाकालं यथामुखम् ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

4

इति मुक्सप्तती द्विषष्टितमी कथा ॥ ६२ ॥

अन्यस्मिन्नदोषे प्रभावती यामीति मुक्तं प्रत्याह । मुक्तः प्राह ।

याहि देवि न दोषो ऽव मनोदुःखे समागते ।

तदुःखशमनं कर्तुं वेत्ति चेच्छकटालवत् ॥

यथा शकटालेन निजकुटुम्बमरणाय समुद्रवद्दुःखं चाणक्यपाश्चात् न- १०

न्दकुलमुच्छेद्य दुःखशमनं कृतं तथा त्वमेव

. तस्मात्तव परगृहं गन्तुं न युज्यते ।

१) C₁ °चरित्रो । LO °चरित्रपराभूतो । P °चरिताभि-
भूतो । C इतरस्तु । C₁ इतरइतरस्तु । P इतरंत । CC₁P om.
तथैव । ३) P तस्माद्यदीत्यादि । ४) C स पाचत्वं । C₁ स
याचत्वं । O स त्वव । MM₁H om. तस्माद्यः° । ५) LO om. इति —
मुग्धा । ६) L इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः ।
७) LO om. अन्य° — प्राह । CC₁ om. अन्यस्मिन्नदोषे । P om.
यामीति । प्रपञ्चः । CC₁ om. प्राह । ८) LOP न ते दोषो ।
९) P सद्दुःखशमनं । CC₁L चेत् श° । LOP शकटालवत् । १०) O
om. यथा । LP शकटालिना । O शकटालानिनाप्रीजकु° । L
निजं कुटुंबं । LOP मरणसमुद्रवत् । L चाणक्य° । O चारणक्य° ।
P चानक्या । ११) CC₁ °मुत्सेद्य । P °मुत्सेद्ये । L तत्तदुःख° । O
तदुःख° । १२) LO om. तथा त्वमेव । १३) O om. तस्मात् । P
ज्ञाता परगृहे व्रजते नान्यं काचन वर्तते । तयोक्तं । कापि न तर्हि
सेवकाः पश्यन्त ततः सर्वं गृहं विश्रब्धे अथ कोपि नास्ति रात्रा वि-
द्यासवि सर्वदृष्टं कुत्रापि कोपि न दृष्टः ततो विचारितं इयं सती
सा नष्टा दूती माताह्वय तस्मा नासिकाह्वेदः का für तस्मात्तव° ।

उक्तं च । उद्गुणपरिवारो नायको ऽप्यौषधीना-
 ममृतमयशरीरः कान्तियुक्तो ऽपि चन्द्रः ।
 भवति विकलमूर्तिर्मण्डलं प्राप्य भानोः
 परसदननिविष्टः को न धत्ते लघुत्वम् ॥

५ इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति सुकसप्तती चिषष्टितमौ कथा ॥ ६३ ॥

अन्यदा प्रभावती सुकमापृच्छति स्म । सो ऽप्याह ।

गच्छ चेद्विषमे वेत्सि कर्तुं किञ्चित्कृशोदरि ।

कृतं देविकया यद्वत्सखीजारविमुक्तये ॥

१० प्रभावती प्राह । कथमेतत् । सुकः । अस्ति कूटपुराभिधो यामः ।

१) CC₁ उडि° । P तडु° । CC₁ LOP ऽप्यौषधो° । २) O om. अमृत° — लघुत्वम् । ३) P तदपि मलिनयतो मण्डलं । ४) P परशदननिविष्टः को लघुत्वं न याति । MM₁H om. उद्गुण° । ५) CC₁ इति श्रुत्वा सुप्ता प्र [C₁ प्रभावती] । LO om. इति — सुप्ता । ६) इति कथानकं । O इति कथा । P °सं-यहः । LO add अस्याः कथायाः [O कथाः] संप्रदायो [O संप्रदा-दायो] महान्पुस्तकांतरादवसेयः [O महन्पु°] । P add विशिष्टो स्याः कथायाः संप्रदाय पुस्तकांतराद्विदितव्यः । ७) LO om. अन्यदा — ऽप्याह । P अन्यतुः प्रभावति सुकं पृच्छति स्म । सुकः प्याहः । ८) LO किञ्चिद्वक्तुं [O °कर्तुं] । ९) CC₁ कृते । L देविकया । O लापान्तमयां कदाजीचीदत्ततलेनेतिथी यन्ने दासेनका इमे दासे स्वका श्वेतपट्टा यथाकालं यथालापं यद्योदितं सिक्खराचितं दृष्टा तेन तत्कीकरा इमे २ आसडो दूहणद्वैव पुनःडः रेकदा° für कृतं — तत्प-तिर । cf. nächste Erzählung! MM₁H यदि कृशोदरि । सखी-जन° । १०) LOP om. प्रभावती — सुकः । CC₁ om. प्राह । L कूटपुरास्त्रो यामे । P कूटपुराभिधा । MM₁ कूटंदरयाम [M₁ कूट°] । H कुडावनगरमे ।

तत्र राजपुत्रः सोमराजः । तस्य मण्डुका नाम पत्नी प्रियदर्शना
नरान्तरलोमुपा । तां चैको नरः कृतसंकेतः सघण्टको राची गृहाङ्गणे
भुङ्क्ते । तत्पतिर्घण्टाशब्दं शृण्वन्नेकदा लगुडमादाय प्रधावितः घण्ट-
शङ्कया । ततः घण्टवेषधारी उपपत्तिः कथं भवत्विति प्रश्नः । शुकः ।
देविका नाम सखी मण्डुकायाः पतिं घण्टाशब्दानुसारिणमागच्छन्तं ५
दृष्ट्वा जारस्व नञ्गतो घण्टालालां हस्ते धृत्वा तं प्रति जगाद । भा-
वुक कांदिशीको वृषो नष्टः । ततः स व्यावृत्त्य निजपौरुषं पत्न्यै कथ-
यामास । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति शुकसप्तती चतुःषष्टितमी कथा ॥ ६४ ॥

१) CC_1H सामराजः । L सोमराजराजपुत्रस्य मादुका नाम
राजपुत्री सुभगा° । P मण्डुका । MM_1H मंडूका । CC_1P om.
नाम । २) P नरान्तरलोया । L नरो नित्यं । गलबद्ध-
घंटो । P घण्टको । गृहांगण राची भुङ्क्ते । ३) LO तत्प-
तिरेकदा । P तत्पतिर्घण्टाशब्दं नित्यं शृणोति एकदा° । LO
om. घण्टाशब्दं शृण्वन् । लकुट° । धावितः । किंदिण [O °णी]
शंकया । P om. घण्टशङ्कया ततः । ४) L ततश्चिह्नरेवेषधारी ।
O ततः विषधारी । P शंधवेषधारि भूपतिः । LO om. इति ।
O प्रश्नः । P प्रणः । wiederholt तत्पति° — प्रणः hinter प्रणः ।
add कथयति । ५) L देदिका । O देदीका । LO माडु-
कायाः । P माण्डुकायाः । LO घंटानुसारिण° । P घंटा-
शब्दानुश्रिणं गच्छतं । ६) O जारस्वतो । P जारस्व घण्टा
हस्तेन । L हस्ते । P गृहीत्वा । om. तं । L भावुकः । O
भावुकः । ७) L कांदिशीको । P कांदिसीको । om. ततः —
कथयामास । CC_1 स व्यावृत्त्य । L सो व्यावृत्त्य । O सौ म्यावृत्त्य ।
LO om. पत्न्यै । ८) om. इति — मुग्धा । O om. कथा । ९) L
इति कथानकं । O इ कथा । P °संग्रहः ।

अन्यदा प्रभावती शुक्ं पृच्छति । शुक्ः ।

युज्यते गमनं देवि तव तव प्रभावति ।

वेत्ति चेद्विषये वक्तुं सितवस्त्र इवाकुलः ॥

अस्ति देवि जनस्थानं नाम पत्तनम् । तव नन्दनो नाम राजा
 ५ यथार्थः । तत्पत्तने श्रीवत्सो नाम श्रावकः परं महेश्वररतः । तेन
 अन्यदा वाराणसीं नगरीं प्रति प्रस्थितेन सशिष्येन पथि गच्छता एकः
 शिष्यः मांसहरणाय स्थापितः । अन्यश्रावकैर्दृष्टः स कथं भवत्विति
 प्रश्नः । शुक्ः प्राह । यथा सर्वश्रावका आगत्योपविष्टाः तदाट्टहासं
 जहसुः । पृष्ठः सर्वजंगाद । ईदृशी ऽयं शिष्यः । मयोक्तं मां संवर्तत
 १० अबुद्धा अनेन मांसस्य . . . । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुक्सप्तमी पञ्चपष्ठितमी कथा ॥ ६५ ॥

१) P अन्यदा प्रदोषे । प्रपच्छः । O शुक्ं । P शुक्ः कथ-
 यति । २) O युज्यते । P यदि तव गता सती । ३) P वेत्ति
 च । LO कर्तुं । L सितस्त्र । O सितवस्त्र इवाकुलः । ४) LO
 देव । L जनस्थानं पाटलीपुरनाम पत्तनं । O जनस्थानं वसुनाम
 पट्टनं । P तवा । L नन्दो । O तदो । P om. नन्दनो नाम ।
 O om. नाम । ५) LOP तव statt तत्पत्तने । LO श्रीवासो ।
 P श्रीवत्सा । O श्रावकः । CC₁ om. परं महेश्वररतः । P महे-
 श्वरतः । Von hier an geben CC₁ LO eine mir durchaus unverstän-
 dliche Erzählung; Abdruck am Schlusse der Varianten von P!
 ६) प्रस्थितां statt प्रस्थितेन । तेन एक शिष्यः । ७) अन्यश्रावकैः ।
 कथ । ८) प्रण्य । सर्वश्रावका आगत्योपविष्टाः । ९) जहसु । पृष्ठः ।
 ईदृशी । मा । संवर्तत । १०) अबुद्धा । मांसस्य वाग्विषयः । सुप्ताः ।
 ११) °द्विपष्ठितमीकथासंयहः । CC₁ °श्रावकः । यथाक्रियं यथाकालं
 यथाकामं यथोदितं सितवस्त्रानिर्वितान्दृष्ट्वा तेन तत्किंकरा इमे ।
 असजो हहडवैव पुनडः सोहडस्तवा । जनव्यापारनिर्विण्णाले कूटाः
 सितवाससः ॥ भूला ह्रडः स्वरूपः परं जयः स सूरिरभूरिरभूत ।
 अन्ये वसिष्ठा मुनिव्रताचारदवाः । सूरिः विनमद्नेमिभद्रसर्वतो-

अन्यदा सा प्रभावती चलिता मुक्तं पृच्छति । मुक्तः ।

गच्छ देवि न कर्तव्यो विलम्बः पुण्यकर्मणि ।

यदि चेत्सि भये कर्तुं सुबुद्धिहंसराडिव ।

भद्रञ्चेति नामान विधाय नेमिभद्राख्यं नगरं ययुः कपटसाधवः । ततश्च स मौनव्रती भूरिक्षव संघेन सम्मानितः चतुर्मासिकं स्थापितः । धर्मलाभं हस्तसंज्ञया ददाति । अतो ऽतिशयेन वज्रमानः संवृत्तो जनस्य शिष्या एवमभिदधाति । यत्पूज्याद्यातुर्मासानन्तरं वचनेन धर्मलाभं दास्यति । वृत्ते च चातुर्मासिके देविपूजायां (C₁ पूजारतां) चैते धर्मशनाश्रवणोन्मुखे विश्वे ऽपि जने शिष्या स्वं दृष्ट्वा ययुः । ततश्च स कथं भवत्विति प्रश्नः । उत्तरं मुक्तः प्राह । सूरिस्तु धैर्ययुक्तो देवश्रवणाभ्यां जगाद । देव भराडा देवत स्थाधत तुल्य पसार । कांख हक्कुदर पद पद नासत (C₁ तानत) कवणित (C₁ कवणित) पाई ॥ इति मूर्खवचनं श्रुत्वा व्यंतरो विगतश्रमः । जहास च जगादोक्षीः साधु साध्विति सोऽसत् ॥ ततो व्यन्तरवचनमाकार्ष्य जिनेन्द्रकल्पं तं मन्यते स्म । सो ऽपि च राक्षी जगाम । इति श्रुत्वा सुप्ता ॥ मुक्तसंप्रती चतुःषष्टितमी कथा ॥

LO °माहेश्वररतः । श्रीवत्सेन जनवाक्यालापात्सभायां ततस्तेनेति कथितं (O कदाचीत्तस्तेनेति कथि) यन्मे दासेरका इमे । दासेरका श्वेतपटाः (O °पटा) यथाक्रियं (O add यथाकालं) यथाकार्पं यथोदितं । सितवस्त्रार्चितं (O om. सित) दृष्ट्वा तेन तत्किंकरा इमे ॥ आसडो दूहडश्चैव पूनडः सोहडलषा । जनव्यापारनिर्वृत्तास्ते कुटा सितवाससः ॥ (O अवनव्यापारनिवृत्तास्ते कूपाः सीति°) भूत्वा दूहडो (भूदूहडो) सुहपः (O सुहपः) परं जडः (O जडुः) । स सूरिरभूत् । (O सूरि°) अन्य च शिष्याः (O शीशाः) मुनिव्रताचारद्वयः (O °द्वयां) । सूरैर्जिनभद्रशिष्याः (O सूरैर्वनभद्रशिष्या) भद्रनेमिभद्र-

[Fortsetzung vorstehender Anmerkung siehe nächste Seite.]

१) CC₁ om. सा प्र° । LO om. सा und चलिता । P अन्यस्मिन्दि । om. चलिता । मुक्तं पृच्छति स्मः । मुक्तोऽप्याहः । ३) LO भयं । L तर्तुं । P मुभं कर्तुं । CC₁ सुविधिं सन्निराडिव । MM₁H °मुखकर्मणि । यदि जानासि कर्तुं [M₁ कर्तुं] त्वं प्रसंगे हंसराजवत् [H राजहंसवत्] ।

अस्ति देवि धरापृष्ठे रम्यं चीणनराकुलम् ।

दशयोजनविस्तीर्णं वनं विहगवद्भ्रमम् ।

तत्र गन्धूतिविस्तीर्णं शीतच्छाये जलाशयतीरस्थिते वटे शङ्खधव-
लो नाम हंसराट् सकुटुम्बो मेदिनीं धाम्त्वा दिनात्यये शेते ।

सर्वतोभद्र (० भिद्रमिभद्रसर्वतोसः) इति नामानि विधाय हेमपु-
राख्यं नगरं ययुः । कपटसाधवः । ततश्च (० तश्च) स मौनव्रती
(० ०व्रति) मूरलावत्यसंधेन सन्धानितः । चतुर्मासिकं स्थापितः । धर्म-
लाभं हस्तसंज्ञया ददाति । अतो अतिशयेन बह्ममानसंवृतोपि (०
तिशयेन बह्ममानसंवृतोपि) जनाये शिष्या (० जनेये शिष्या) एवम-
भिदधति यत्पूज्याश्चतुर्मासकानंतरं (० ०श्चतुर्मासिका०) वचनेन धर्म-
लाभमभिधास्यन्ति (० ०भमधास्यन्ति) । निवृत्ते (० नवृत्त) चतुर्मासके
देवपूजायां चैत्रे (० चैत्र) धर्मदेशलाभश्रवणोक्तुषे (० धर्मदेशनाश्र-
वणोक्तु) जने शिष्यादिभिः (० शिष्या) संयुतः कथं भवतु । उत्तरं ।
(० om. संयुतः — उत्तरं) गुरुः (० गुरु) कथयति । देव भरडा देव-
नी षट्ठं तुल्ल पसाई । कायहकूट्र पाइयइ । एवज्जनसकठं कड-
णिहिं गर । भोटउ मोटउ ध्रसमुसलत्कपापनं कुशल । पाधं पीधं
तुल्ल पसाई हिवडोसिइ केण उपाइ ॥ (० देव भरणा देवनी
षट्ठं ० ०ययाइ हीवकूटीसी केण उपाइ इति मूर्ख कायहकूट्रपा-
पइएइवचनसकुंक्कणीहीं ठाइ दोटउ मोदुमघ्रसमूष ॥) इति मूर्खवचः
(० ०वचनं) श्रुत्वा व्यनारो अहास (० व्यनारो अस) जगादोर्ध्वः
(० ०दोर्ध्वः) साधु साति साहसिन (० साहसीन) ततो व्यनारवच-
नमाकर्ष्य निजेन्द्रकं (० कचिनेन्द्रकं) मन्यते स्म तं । सोपि (० सापि)
च राचौ (० रौ) नष्टः ॥ इति कथानकं (० कथा) ६६ ॥

१) LO देव । P ०पृष्ठ रम्यं नराकुलं दशयोजनविस्तीर्णं श्रिय-
हसितकल्पवृक्षः वटवृक्ष द्विती । MM₁H om. अस्ति० । ३) CC₁
०विस्तीर्णं शीतच्छाये यत्ने वटं । L तत्र गन्धूतिविस्तीर्णं शीतच्छाये
शलाशयतीरस्थितवटे । ० ०विस्तीर्णं शीतच्छाये जलश्रये वटे । ०
immer संखधवल । om. MM₁H. P तत्र शंखधवलो नाम हंसराट्-
कुटुम्बो । ४) ० सकुटुम्बो । CC₁ तस्मिन् शेते । LO शेते तस्मिन्
[० स्त्री] ।

अन्यदा तेषु हंसेषु भ्रमणाय गतेषु पापर्विना जालं नदम् । प्रदोषा-
गताः पतिताः सर्वेऽपि कचं मुच्यन्ते । इति प्रश्नः । मुकः । ततस्तु
स्वं कुटुम्बं तथा नदं ज्ञात्वा रात्री शङ्खधवलः प्राह । रे रे पुत्रा
यदासी लुब्धकः प्रातर्भूयः समाहृष्ट युष्मानवलोकयति तदा भव-
न्निर्मृतकलीरच्छासनिःश्वासरहितैः स्नातव्यम् । सोऽपि युष्माकृता- ५
निति ज्ञात्वा यदा भूमौ सर्वान् क्षिपति तदा सर्वैरजुड्डीय गन्-
व्यम् । इति हते लुब्धकः प्रातः समाययौ । तेन ते मृता इति
ज्ञात्वा भूमौ क्षिप्ताः । तदा ते उड्डीय काङ्क्षितं देशं ययुः । इति
कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति मुकसप्तती षट्षष्टितमौ कथा ॥ ६६ ॥

१०

१) P एकदा एकेषु । CC₁LO om. भ्रमणाय । CC₁ om.
गतेषु । P भ्रमणाय । जालिकैर्जनीर्जालकं स्थापितमागत्य पतिताः
सर्वे । L पापवुद्धिना । O पापर्विना जालं बुद्धिनामा । CC₁
नदं जालं । L दोषागता । O add पतितां । २) LO om.
ऽपि । O मुच्यतां । P मुच्यते । LO प्रश्ने । P प्रश्नः । मुक-
क्षययति । LO add उत्तरं । LOP ततः स । ३) [O स कुटुम्बं]
CC₁P om. स्वं । LO om. तथा । P तथा । LO om. रा-
त्री । P संवधवरः । रे पुत्रा । LO पुत्रका । ४) O om. असी ।
CC₁ प्रातः भूयः हंसमाहृष्ट [C₁ प्रातर्भूयः] । P वृचभागक्षति ।
om. युष्मा° । ५) P om. उच्छ्वास° । स च लुब्धके । मृता ।
६) P om. इति । सर्वान्यदा भूमौ । LO सर्वानपि । P सर्वै-
रजुड्डीय । O उड्डीय । ७) P om. इति — ययुः । CC₁ इति
तथा । om. ते । LO ज्ञत्वा । ८) CC₁ om. तदा ते ।
O उड्डीय । LO काङ्क्षितं । om. इति — सुप्ता । CC₁ इति श्रुत्वा
सुप्ता । १०) C₁ om. मुकसप्तती । L इति कथानकं । O इति
कथा । P *संसहः ।

अन्यदा चलिता प्रभावती शुक्ं पृच्छति स्म । शुकः ।

अथ चेद्यासि कामार्ता याहि भीरु गता सती ।

स्रवंगम इवात्मीयं वक्तुं वेत्ति यथाहितम् ॥

अस्ति पुष्पाकरं नाम वनम् । तत्र वनप्रियो नाम वामनवानरः ।

५ स कदाचित्समुद्रान्तमर्यादाजले लुठन्तं मकरं दृष्ट्वा प्राह । मित्र
किं जीवितनिर्विण्णस्त्वं यदद्य धराभूमौ समागतः । इति वचः श्रुत्वा
मकरो ऽप्याह ।

यस्य यदिहितं स्थानं यस्य यद्वेतनं कृतम् ।

तत्रैव रमते चित्तं तस्य नान्यत्र वानरः ॥

१० उक्तं च । सर्वस्वार्णमयी लङ्का न मे लक्षणं रोचते ।

पितृकृमागतायोध्या निर्धनापि सुखायते ॥

१) CC₁ om. प्रभावती । LO om. चलिता und स्म । P अन्येषुः प्रभावती शुक्ं प्रपृच्छः । शुकः कथयति । २) O कारं नामव für कामार्ता याहि । सति । ३) LO इवात्मीयं । L यदा हितं । O सदा हितं । P गच्छ देवि समाभोक्तुं सुखं कामसमुद्भवं । स्रवंगमसिवात्मानं वत्सि भोक्तुं यथाहितम् ॥ MM₁H स्रवंगवत्स्वमात्मानं [M₁ स्व°] यदि त्वं वेत्ति रचितुं ॥ ४) P अस्त्येका पुष्करिणी तत्समीपवृत्ते° । MM₁H om. पुष्पाकरं । वचनप्रिय । LOP om. वामन । ५) L स एकदा समुद्रतीरे स्वल्पजलप्राप्ति । O स एक समुद्रातर्माया । P स दाचित्समुद्रतीरे लुण्ठतन्मेकं मकरं ददर्श न मर्कटः प्राहः । LP om. मित्र । ६) O °निर्णस्त्वं । C यथाधरभूमौ । C₁ यथाधभूधरमौ । O यथाधभूमौ । L[O] om. धरा । P किमत्र जीवितरसं करोषि कथं तिष्ठति । om. इति — श्रुत्वा । CC₁ om. वचः । ७) P कमर प्राह । LO मकरः प्राह । ८) O यस्य यदिहितं स्थानं य । om. स्म — मां तत्र वृषा । P यद्वदनं । ९) CC₁ लसन्नन्यत्र वानरः । P वानरः । MM₁H om. यस्य° । १०) P राम स्वार्णमयी । CC₁ लक्षण । ११) LOP पितृपर्यागता° । L सुखावहा । P सुषावहा । MM₁H om. सर्व° ।

जगणीजम्मणभूमिं पिच्चसङ्गं जीविच्चं धणासंघं ।

पच्छिमणिद्दाविरिकामिणिं च दुक्खेहि मुञ्चन्ति ॥

तदहं सफलजन्मा संवृत्तस्त्वदीयदर्शनेन ।

उक्तं च । साधूनां दर्शनं पुण्यं तीर्थभूतं हि साधवः ।

तीर्थं फलति कालेन सद्यः साधुसमागमः ॥

4

तस्मात्स्खलोत्पन्नः प्राणिवर्गेषु धन्यो यत्र भवादृशाः प्रियवादिनो वर्तन्ते ।
इति श्रुत्वा वानर आह । अहो मकर । त्वमद्यप्रभृति मे प्राणाधिकं
मित्रम् । त्वमेव सौहृदवचसां वक्ता ।

उक्तं च । यतः सतां संनतयाचि संगतं मनीषिभिः सात्प्रपदीनमुच्यते ॥

इत्युक्त्वा पुनः प्राह । मित्र त्वमद्यातिथिरस्माकं भव । इति भणित्वा १०

१/२) CC₁ जगणीजम्मणभूमी पिसंसगं जीविय धणासाय । पच्छि-
मणिद्दाविरिकामिनि ध दुक्खेहि मुञ्चन्ति [C₁ मञ्चन्ति] । L जगणीजम्-
ण्यतो पिसंसगो जीवियं धणासाय । पच्छिमनिद्दापियकामिणीं व दुरकैहि
मुञ्चन्ति ॥ POMM₁H om. जण° । ३) L संजातो भवदीय° ।
P अहं सप्ततलजन्मा संवृत्तं त्वदीयालोकेन । ४) L यतः für
उक्तं च । ५) L तीर्थं पुनाति° । P कालेन फलते तीर्थं ।
MM₁H om. साधूनां° । ६) CC₁ तस्मात्स्खल उपेत्य च प्राणिसं-
घातो धन्यो° । P तस्मात्स्वं मदीयमीचं । इतो कथां श्रुत्वा प्रभा-
वती सुप्ता । इति शकसप्ततौ चतुषष्ठितमीकयासंयह ॥ अन्यदा प्रभा-
वती शुकं पृच्छति स्म । शुकः प्राह । पुनर्ज्ञानरोपि वृचातरमारुह्य
स्वादूनि फलानि खदात् । L दृश्यते für वर्तन्ते । ७) L
प्राह । खद° त्वं । प्राणाधिको । ८) L सौहार्द° । CC₁ °वचसा ।
९) L यतः für उक्तं च । CC₁ om. यतः । सतां पुनः । C सन्न-
तयाचि? C₁ सन्नतियाचि । CC₁ संगितं । LOPMM₁H om.
यतः° । L प्रियवाक्यप्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति जंतवः । तस्मात्तदेव वक्तव्य
वचने का दरिद्रता ॥ १०) L om. मित्र । भव मम । CC₁ om.
भव । om. भणित्वा ।

अमृतसदृशानि पक्कफलानि ददौ । ततः प्रभृति प्रतिदिनं कदलीफ-
लानि यच्छति । मकरो ऽपि निजदयिताया अर्पयति । सा च पतिं
तत्फलवृत्तान्तं पृच्छति । स च सर्वं यथास्मितं निवेदयति । ततः सा
गर्भानुभावतश्चिन्तयामास । यो वानरो नित्यमीदृशानि फलानि भुङ्के
५ तस्मीरस्त्वं मांसममृतोपमं खात् । इति विचिन्व पतिं प्राह । मम
गर्भानुभावतो वानरहृदयपिशितभक्षणे दोहदो विद्यते । तद्वदि पूर-
यसि तदा जीवामि । अन्यथासंशयं मम मृत्युर्भविष्यति । इति श्रुत्वा
दयितायद्वाच्च समुद्रतटभागत्वं वानरं प्राह । मित्र त्वदीयभातुः प्रि-
या त्वामाकारयति । अस्मदीयो गृहोपचारो विलोकनीयः । इत्युक्त्वा
१० विश्वास्त्रं पृष्ठे चारोष्य प्रचलितः । वानरस्त्वं गच्छन्तं शङ्कितः प्राह ।
तत्र गतेन मया किं विधेयम् । इत्याकर्ष्य मकरेण चिन्तितम् । वा-
नरो ऽसौ तस्मात्स्नानात्मया नीतः कथमस्योनिधितटं यास्यति । तस्मा-
त्कथयामि । इत्यवधार्य यथास्मितं जगाद् । ततो वानरः कथं

१) CC₁ nur फलानि ददौ । om. ततः प्रभृति । L प्रत्यह ।
add स अनेकधा । २) L ददाति । CC₁L om. ऽपि । C निजदयि-
तायै । CC₁L om. च । CC₁ तं पतिं । ३) CC₁ om. तत् ।
सर्वं vor पृच्छति । CC₁L om. च । L om. यथास्मितं । CC₁ जगाद् ।
om. सा । ४) CC₁ om. भुङ्के । ५) CC₁ तस्मीरस्त्वं । add
सदैव । ६) CC₁ om. हृदय । °भक्षणे । L वर्त्तते । यद्येत-
दोहदं । ७) C अन्यथा असंशयं । L अन्यदा निश्चितं । CC₁
om. मम und भविष्यति । om. इति श्रुत्वा । ८) L om. च । समु-
द्रांतरागत्य । om. मित्र । त्वदीया भातृजाया । ९) L अस्मद्गृ-
होपचारो । CC₁ इत्युक्तोक्ता पुच्छमारो ऽप्य प्रचलितः । १०) L
चलितः । CC₁ om. शङ्कितः । ११) C तत्रगमने । L कर्त्तव्यं । CC₁
om. इत्याकर्ष्य । १२) CC₁ नीतो ऽसौ । कथमस्योतटं । C यास्यति
इति । C₁ यास्यतीति । L वानरो यत्तस्मात्स्नानात्मया नीतोभो-
निधितटं न यास्यति तदा ममायं प्रयासो वृथैत्यवधार्य पविशति
मित्रं त्वं सुहृदयोसीति जगाद् । ततः स वानरः कथं ।

भवत्विति प्रज्ञः । शुकः । वानरः प्राह । भो मकर । तर्हि त्वं मां
तत्र वृक्षा नयसि यतो ऽहं हृदयहीनो भवामि । मम हृदयं मम
पार्श्वे नास्ति । मकरः । क्व मुक्तं त्वया । वानरः । मित्रं किं न
श्रुतं त्वया ।

सर्वदोदुम्बरे वृक्षे हृदयं वटभूषणे ।

५

चित्तमस्ति गृहीत्वा तदागच्छामि पुनर्वलम् ॥

इत्युक्ते तदा मकरो मुखः समुद्रान्तमाययौ । वानरो ऽपि तत्पृष्ठतः
समुत्तीर्य शाखिनमारोहति स्म । ततो मकरं जगाद । गच्छ गच्छ ।
नाहं भवादृशैरवस्थो गृहीतुं शक्नः ।

जलजन्तुचरैर्नित्यं जलमार्गानुसारिभिः ।

१०

स्त्रलजैः संगतिर्न स्यात् ध्रुवेति मुनिभाषितम् ॥

१) L प्रज्ञे । om. वानरः — भो । C मा मां । C₁ मां
मां । CC₁ om. त्वं und तत्र । २) CC₁ LO om. भवामि । CC₁
अस्मत् हृदयं । ३) CC₁ om. मकरः — शाखिनम् । O क्वमनरः ।
मीची । P hat wie folgt: सोऽपि भवयित्वा जगाद । मित्र
आगच्छ मदीयगृहे तार्थी कुरु । तद्वचनात्पृष्ठमारुह्य प्रचलितो वा-
नरो दृष्ट्वा तत्त्वयं वानरो चिन्तयत्सोऽदिपद्य । मकरः प्राहः । हे
मित्र किमिति उद्विग्नमनाः । वानरः प्राहः । मया हृदयं वृक्षशा-
खायां स्थापितं । मकरो मुखो चिन्तयेत् । हृदयं किमर्थं नीयते ।
हे वानर हृदयं गृहीत्वा त्वया समागतं च । पुनरवागत्य वानरः
शाखायां निर्भस्तिताः । ४) O add मीत्तफूगावुद्धीर् रजलचर-
निर्वृद्धीयत् vor सर्वदोः । MM₁H om. सर्वदोः । ५) O om.
तदा । L om. मकरो । O तत्पृष्ठीतः जलजन्तुच समुत्पतिर्य ।
८) CC₁ तदावत्य समारोहति स्म तवस्थेनोक्तो मकरो गच्छ गच्छ इति
नाहं । ९) L भवादृशाहं गृहीतुं न शक्नः । O भवादृशैरवस्थ न
गृह्यतुं शक्न । ११) L लजैः । O जलजैः । मुनिभाषितं । add
आश्वात्कुलशीलस्व प्रीतिं कुर्वति येन रतिदाहं रोदयिष्यामी आत्मायै
नैव रोदति । MM₁H om. जलः ।

इति निर्भर्त्सितो वानरेण मकरः स्वगृहं ययौ ।

उक्तं च । उत्पन्ना युक्तिकार्येषु बुद्धिर्यस्य न हीयते ।

स एव तरते दुर्गे जलान्ते वानरो यथा ॥

इति कथां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

५ इति शुकसप्तती सप्तषष्ठितमी कथा ॥ ६७ ॥

अथान्वेषुः शुकं प्राह प्रभावती । शुकः ।

याहि देवि सुखं मुञ्च यदि ते ऽस्ति सहायिनी ।

वितर्कसदृशी काले विषमे वरवर्णिनि ॥

अस्ति विद्यास्थानं नाम यामः ब्राह्मणानाम् । तत्र केशवो ब्राह्मणः ।

१० तेन च स्नानाय गतेन तटाके रम्या षण्णिकुची दृष्टा । स च तां
रन्तुमिच्छति । अन्यदा तया प्रोक्तो द्विजः स्नानादुत्थितः । यत्नं मम

१) CC₁LO om. इति — यथा । २) P उत्पन्ने युक्त° ।
MM₁H om. उत्पन्ना° । ४) LO om. इति — सुप्ता । CC₁ om.
कथां । ५) LO इति कथानकं । O इति कथा । P °संग्रहः ।
६) LO अन्यदा सा शुकमाह । P अन्यस्मिन्दिने प्र° शुकं प्रपद्यः ।
शुकः प्राहः । ७) P भीतुं । CC₁P सहायकं । O सहायिनी ।
MM₁ सहायकः । H सहायतः । ८) CC₁ °सदृशं । P सदृशं ।
MM₁H वितर्कसदृशः [M₁ वितर्क°] । P मित्रं विषमे वरवर्णिनी ।
M काले विषयतिर्मेनु । M₁H विषमे सुमतिर्मेनु । C °वर्णिनि ।
L °वर्णिनी । O °वर्णीनि । ९) CC₁LO om. अस्ति । H वि-
द्यास्थानं । LO स्नानं । P नगरं । LOP om. ब्राह्मणानाम् ।
P केशवो नाम । MM₁H केशवशर्मा । १०) LOP om. च ।
P स्नानार्थं । LO तटानं गतेन । C तटाके । P तटाने ।
LO om. रम्या । P दृष्टा । ११) P रन्तु° । LO रन्तुमीहते ।
स्नाना° । CC₁ यतस्त्वं ।

शिरसि द्वितीयं घटमारोपय । अतस्तेन घटमारोपयता तस्या ओष्ठयु-
मितः । स च तथा कुर्वन्पतिना दृष्टः । नीतो राजकुलं कथं मुच्य-
ताम् । इति प्रश्नः । उत्तरम् । मुकः प्राह । अथ तन्मित्रं वितर्कौ
नाम । स च तत्समीपमागत्येदमब्रवीत् । मित्र त्वया राजकुलगतेन
वचचेत्थेव वाक्यं जल्पनीयं नान्यत् । तथा हते च मन्विष्योक्तम् । ५
नाथं दोषभाक् । प्रकृतिरेवंविधिवाक्य । तेनैव चोत्तरेण लोके सा-
धुतां गतो वितर्कसाहायिकबुद्ध्या । यदि त्वमपि तथा जानासि तदा
गच्छ । इति कथां श्रुत्वा प्रभावती मुग्धा ॥

इति मुकसम्प्रती अष्टपष्टितमी कथा ॥ ६८ ॥

१) CC₁ पटमा° । P घटमर्ण्यम् । LOP om. अतस् । C घटं
च पपात । C₁ घटं च पयावा? L om. तस्या । O ता तस्या
उग्रशुं वितः । P तेनेति क्रियमाने तस्याकुष्ठियुमितः । CC₁ तस्या
कुष्ठियुमितः । २) L स च भर्वा । O कुर्वन्भृतृदृष्टः । P स च तथा
कुर्वन्प्रत्या दृष्टो । LO मुच्यते । ३) LO om. इति प्रश्नः । P प्रश्न ।
om. उत्तरम् । LO om. मुकः प्राह und अथ । P कथं मित्रं
वितर्कौ नाम समागत्य इदमब्रवीत् । CC₁ यतर्कौ । ४) P हे
मित्र । C मित्रं । L राजकुले । O राजले । P राजकुले
गत्वेति वक्तव्यं तदा लोकेर्ब्रूतव्यं प्रकृतिरेव अस्मैवंविधा । तेन रा-
जकुले हतं तथा तथैव जातं यदित्यादि । ५) L चवञ्चेति । O चव-
चवेति । L वाक्यं । O च्यं । LO नान्यञ्च [O °ञ] जल्पनीयं ।
मन्विषा प्रोक्तं । ६) O नाथं । LO तेनैवोत्तरेण । ७) LO
गतः । °साहसिक° [O °सी°] । CC₁ om. यदि । तथा त्वम-
पि । ८) LO ब्रज । L nur इति कथां श्रुत्वा । O add सा
मुग्धाः । C₁ मुग्धा प्रभावतो । ९) LO om. इति° । P
°संग्रह ।

अन्यदा प्रभावती मुक्तं पृच्छति । मुक्तः प्राह ।

कुरु जारं विशालाक्षि विजारं कुक्षे यदि ।

यथा वैजिकया पूर्वमर्धस्नाति पतौ छतम् ॥

अस्ति स्थानं कलास्थानं नाम । तत्रैको वणिक्कुतः । तस्य भार्या च
५ वैजिका नामातिवह्मभा । अन्यदा च तं भर्तारं स्नापयन्ती उपपत्तिं
पूर्वछतसंकेतं पथि गच्छन्तं दृष्ट्वा नात्र पानीयं प्रचुरमिति मिथान्तरं
छत्वा पानीयानयनवाजानुहान्निर्गता जारेण साकं बद्धकालं च स्थिता ।

१) LO om. प्रभावती । P अन्येद्युः । पृच्छति स्म । LO om.
प्राह । २) CC₁ कुरुं जारं । LO जारं [O जारि] कुरु । P
जानं । O विजारीं । CC₁P कुक्षेते । MM₁H *तथा कर्तुमलं
यदि । ३) C₁ इतिकया । L वयजिकया । O वयजीकया ।
P दयिका । O *स्नासे पयो छतं । CC₁ छते । P छतौ छतः ।
MM₁H यथा वैजिकया कुपेधः पतत्या छतं पुरा ॥ ४) CC₁LO
om. नाम । P अस्ति पिलिपिलाख्यो ग्रामः । A कुलास्थानं ।
M कमलपटनगर । M₁ कमळ* । H कमलपट्टन । CC₁ तं
जराको वणिक्कुतः । LO वणिक्पुत्रः । P तत्र धीरो नाम वणिक् ।
A पासडो । om. MM₁H. LOP om. च । ५) LA वयजिका ।
O वयजीका । P दयिकाविधा । om. M. M₁ वैजिका । H
वैजिका । P om. अतिवह्मभा । एकदा । LOP om. च तं ।
P तथा पतिं स्नापयन्त्या उपपत्तिं दष्टः पश्चात्पानीयं गृहे नास्ति
छत्वा वह्निर्गता सोर्धस्नातो स्निः सा पूर्वसंकेतितं स्थानं गत्वा उप-
पत्तिना संभूय स्थिता महती वेला लप्ता पतिरर्धस्नातोस्ति सा किं
करोत्विति प्रण्य । LO पति । O om. उपपत्तिः । ६) CC₁ नाडा
पानीयं । L मिषं । O मिष । ७) O रिणक, C₁ रिणक
für जारेण । LO सह । बद्धवेला । om. च । L add मस्तके
खलिखरंजिते चतुर्निर्मीलिनि ।

ततो ऽर्धस्नातं पतिं मुक्ता तथा स्थिता किमुत्तरं करोत्विति प्रश्नः ।
उत्तरम् । शुकः । ततः सा जारेण भुक्ता स्वपतिवध्नं विचिन्वात्मानं
कूपे चिषेप । ततः कोलाहलः संवृत्तः । कूपे कापि वराकी पतिता-
स्तीति प्रवादः संजातः । तेन तत्पतिसहचरं श्रुत्वा व्यचिन्तयत् । नूनं
सा मत्पत्नी कूपे पतिता भविष्यति । इति द्रुतं गत्वावलोकयामास । ५
ततस्तां कूपादाह्वयानीयामानयत् । इति कथा श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥

इति शुकसप्तमी एकोनसप्ततितमौ कथा ॥ ६९ ॥

एतावतीनां कथानां पर्यन्ते तद्वर्ता मदनो देशान्तरादागतः । तस्मिं-
द्यागते सा तथैव तस्मिन्नेहलाभूत् । शुक एव मन्दं मन्दं पठति ।

अनुरागो वृषा स्त्रीषु स्त्रीषु गवौ वृषा तथा ।

१०

१) ० गृहे मुक्ता । CC₁ पति मुक्ता त स्थिता । P प्रश्न । LO
°करोतु इति प्रश्ने प्रभावत्याह । शुक त्वमेव जानासि । २) LO om.
उत्तरम् und शुकः । P om. उत्तरम् । शुकः प्राहः । CC₁ om.
ततः — भुक्ता । P nur सात्मानं कूपे चिषेप । ० जानास भक्ता ।
LO om. स्व । CC₁ °वंचितं । ३) CC₁ विचिषेप । P वलाकी ।
L om. अस्ति । ४) P om. इति — संजातः । LO ततस्तद्वधः
पति । P ततःस्तत्पतिसहचरं व्यचिन्तयेत् । L विचिंतयन् । ०
वचिंतयत् । ५) CC₁ सास्वपत्नी । P मम पत्नी । LOP om.
कूपे । ० पतितास्ती इति प्रवादः संजा भविष्यति । CC₁P om.
इति । LO त्वरित । P दूरं? गत्वावलोकयामास । स ततस्तां
कूपात्समाह्वय । माययाह्वयन् । ६) LO कूपादाह्वयानुनीयानया-
मास । CC₁ इति श्रुत्वा सुप्ता सा । LO om. कथा । ० सा
सुप्ता । ७) L om. इति° । ० चतुर्दश कथानकं । P °सं-
ग्रह । ८) CC₁ पश्येते । LO मदनो भर्ता । C देशान्तरं ।
C₁ देशान्तरा । P देशान्तरोत्पत्तिः समागतः । LOP om. त-
स्मिन् । ९) P स्नेहपरामभूत् । CC₁ शुकः अममदं पठति ।
P om. एव । ० एवं । १०) ० om. स्त्रीषु । गवौ statt गवौ ।
LO वृषेति च ।

प्रियो ऽहं सर्वदा ह्यस्मा ममैषा सर्वदाप्रिया ।

परं मदनो न शृणोति । उपहास्य तदा चैवं वदति । यः कश्चित्तं
वाक्यं शृणोति करोति च स परचेह च शर्मभागभवति । इति मु-
हूर्मुहुः पठितं मदनः श्रुत्वा पृच्छति । ततः सा स्वयमेव शङ्किता
५ कथयति ।

उक्तं च । सर्वत्र मुचयो धीराः सुकर्मवलगर्विताः ।

कुर्मभयसंचलाः पापाः सर्वत्र शङ्किताः ॥

आर्यपुत्र त्वमेव बन्धो यस्य वेष्मनि त्रिविक्रमानीतयुगमधादेकः मुकः
सर्वेषां लोकानां हितभाषको ऽत्र बन्धुपितृस्त्राणीयो विशेषतो मम ।

१० यथा यथा सा मुकं स्तौति तथा तथा मुको लज्जति ।

१) O nur प्रयोहं सर्वदा प्रिया । P om. अनुरागो° । P
संसार तव संतारय वीर्यसी । अंतरादुर्भरानिस्तुर्ध्वं दि रेचनाः ।

२) P om. परं — वदति । L परं तु । प्रहास्य । C₁ उपहास्य ।
CC₁O तथा । L तथा । CC₁ चेति । P मुकं प्राह यः
कश्चिन्नदीयां वाक्तां शृणोति स परत्र रह च शर्मवान्भवति ।

३) CC₁ om. च । om. इति — पठितं । CC₁ पठति । L मुहुः ।

४) O मुहुः पठित्वा । LO श्रुत्वा मदनः । P मदन एतदुक्त्वा ।
CC₁ om. सा । P प्रभावती । LO शङ्किता स्वयमेव । ५) LOP

वदति । ६) P om. उक्तं च — शङ्किताः । CC₁ स्वकर्म° ।

७) L °विचलाः । O विचलां । ८) LO add तथैव च vor
आर्यपुत्र । P हे आर्यपुत्र धन्यस्त्वं । CC₁ बन्धो । LO धन्यो ।

P गृहे । CC₁ त्रिविक्रममानीतं । LO त्रिविक्रमानीतायुगमम-
धादेव [O °दिश] । P त्रिविक्रमानीतं युगं तकाध्या° । ९) LO

सर्वलोकहितभाषको मित्रबन्धु° । P हितसाधकः अत्र । ध्रुवं
पितृ° । १०) P सा प्रभावती यथा° । CC₁ om. सा । LO

लज्जते । P मुकस्तथा तथा लज्जते ।

उक्तं च । वउ जइ मारइ मक्खली तो उणाउ करेइ ।

सीऊ जु मारइ मत्त गय न्हवम्मिआ धरेइ ॥

ततो मदनसद्वचनं श्रुत्वाह । किं तव शुकेनोपकृतम् । कथमीदृग्गुणो
ऽसौ जातः । सा प्राह । स्वामिन् । सत्यस्य वाचो वक्ता श्रोता
च न लभ्यते ।

4

उक्तं च । सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः ।

अप्रियस्य तु पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः ॥

महिला चपला स्वामिन्निःस्नेहा गुणवर्जिता ।

कुविकल्पा तनुप्रज्ञा यथोक्तं सत्यमेव तत् ॥

मन्यते मुकृतं नैव पतिपुत्रपराङ्मुखी ।

90

पूर्वस्नेहमयी भृवी कृतकार्यातिनिष्ठुरा ॥

9) O om. च । CC₁ वगु जइ मारइ माक्खली तो उन्नाडि
करेइ मारिसीकुजुमक्खली न्हवंपिपा धरेइ ॥ L वेगु जइ मारइ
मक्खली तो उन्नाडि करेइ । सीऊ जु मारि मत्त गय न्हवंपीया
धरेइ ॥ O आर्यपुत्र । वग जु माइ मक्खी तो इन्नारी करेइ । सीह
ज मारइ मत्त गय न्हवंपीया धरेइ ॥ P लोयो सुहृदंदि सुअणो
जइ वोळेइ भाविअं लोअं । सुअणा वअणगहीदा दितं उण विल-
ज्जन्ति ॥ उलत्थ ॥ लोकः सुखयति सुजनो यथा वदति भावितं
लोकं । सुजनो वचनगृहीता दृष्ट्वा तं पुनर्विलज्जन्ति ॥ 3) P om.
ततो । तकुत्ता जगाद । O वचः । LO इति जगाद । P हे
प्रभावती शुकेन उपकृतं । *गुणः संजातः । 4) CC₁ सा आह ।
P सा प्रभावती । LO नाअ । P हे स्वामिन्सत्यसे वक्ता श्रो-
ता । LO सत्यवचसो [O *नो] वक्ता श्रोता च दुर्लभः । 5) O
om. इया — L अद्यप्रभृति त्वं जीविते मर । 6) L च für तु ।
P om. तु । L तस्मै । P आता वक्ता । 7) L राजन् ।
LP विलेहा । 8) P यथाक्त । 90) L मन्वेस्वाः । CC₁ प्रति-
पन्ना । L प्रतिपन्ने । P पतिपुत्रे । 99) L पूर्वा* । P तस्मा-
द्भवद्भमने मया दुःखं तज्ज कृतं ॥ om. alle folgenden Strophen.

उक्तं च । कुर्वन्ति तावत्प्रथमं प्रियाणि यावन्न जानन्ति नरं प्रसक्तम् ।
ज्वाला च तं मन्त्रपाशवहं यस्तामिधं मीनमिवोद्वरन्ति ॥

समुद्रवीचीव चलस्वभावाः संध्याधरेखेव मुहूर्तरागाः ।

स्त्रियः कृतार्थाः पुरुषं निरर्थं निष्पीडितालक्तकवत्यञ्जलि ॥

५ संमोहयन्ति मदयन्ति विदम्बयन्ति

निर्भर्त्सयन्ति रमयन्ति विषादयन्ति ।

एताः प्रविशन् हृदयं सदयं नराणां

किं नाम वामनयना न समाचरन्ति ॥

स्वामिन् । त्वयि प्रीयिते मया कंचित्कालं त्वद्वियोगः सोढः । पश्चाच्च
१० कुसखीसंगता । पुरुषान्तरं रन्तुकामया मया गमनविधातिनी सा-
रिका हता । अनेन मुकेन तु वचनप्रपञ्चेन सप्तति दिनानि स्थापि-
ताहम् । अतो मया कर्मणा पापं न विहितं मनसा तु कृतम् ।

१) C कुर्वन्ति । योषेन्न [C₁ योषिन्न] für यावन्न । L जा-
नाति । ३) C °वीचीव । C₁ °वीचिव । L °वीचीचपल° ।
CC₁ °भावां । C °रागां । ४) C₁ कृतार्था । CC₁L निरर्थकं ।
CC₁ निष्पीडितालक्तकव° । ५) L om. संमोहयन्ति° । ७) C
सताः für एताः । ९) P om. स्वामिन् — हता । L त्वत्प्रीयिते ।
त्वद्विरहाः । १०) CC₁ पुरुषं । L गंतु° । om. मया । ११) CC₁
om. मुकेन तु । P om. तु । darauf: वज्रप्रवोधिता एकदा मया
भवत्कुनप्रणाय शाकुनि तस्य गृहे प्रचलिता । मुकनोक्तं । कुच या-
सि इ हित्वा प्रोक्तं । परगृहे ततः अनेन पगृहगमने इति क । थां
श्रुत्वा प्रभावति सुप्ता ॥ इति मुकसप्तती एकसप्ततिमीकषासंग्रहः ॥
एकसप्ततिकषाभिर्बृहवो दोषा उक्ता अयमेवोपकारः । ततो मदनः
मुखं गृहे वसति प्रभावत्यापि मुकं निर्बचनं कृत्वा तिष्ठति स्म ॥ इति
कषां श्रुत्वा प्रभावती सुप्ता ॥ इति मुकसप्तती द्विसप्ततितमीकषा-
संग्रहः ॥ समाप्ता ॥ om. alles, was in CC₁LO folgt. L प्रप-
ञ्चेने वन्ति दिनानि । १२) CC₁ om. अहम् । om. मया । L om.
पापं । CC₁ न मनसा च । om. तु und कृतम् । L om. तु ।

अद्यप्रभृति त्वं मम जीवनमरणस्वामी । इति युत्वा मदनः मुकं
पृच्छति । स आह ।

प्रयोजनमविज्ञाय ज्ञात्वा चाद्य मनीषिणा ।

सहसैव न वक्तव्यमचिन्त्यो विधिनिर्णयः ॥

विहिविहिचं चिच सङ्गं प्रियसंगो जीवियं धणं धणं । 4

जुत्तं सङ्गं जणवयणं विचणविडम्भणा विहिला ॥

स्वामिन् । यद्यपि कथयितुं न युज्यते तर्हि शृणु ।

मूर्खाणां मद्यपानां च नारीणां रोगिणामपि ।

स्वामिन्कामातुराणां च खिन्नानां कोपिनां तथा ॥

मत्तप्रमत्तभीरूणां बुधार्तानां विशेषतः ।

90

मुकृतं स्थलितं चार्था न गृह्णन्ति चमान्विताः ॥

उक्तं च भारते ।

दश धर्मं न जानन्ति धृतराष्ट्र निबोध तान् ।

मत्तः प्रमत्त उक्मत्तः श्रान्तः कुडो बुभुक्षितः ।

१) L[O] त्वं जीविते मरणे च [O om. च] स्वामीति । LO वचनं युत्वा । २) O om. पृच्छति — आह । L मुकः प्राह । ३) CC₁ प्रयोजनं विनाज्ञाय ज्ञात्वा कालो । ४) O °चित्वा । LO देव निर्णयः । ५/६) CC₁ विहिविहियं चिय सङ्गं प्रियसंगं जीवियं धणं धणं । जुत्तमजुत्तसद्यं जणवयणविहंजणावज्जला ॥ L विहिविहियं चिय संभय प्रियसंगं जीवियं धणं अन्नं । जुत्तं सर्वं जणवयणवियण-विडम्भणा विहिला ॥ O किं च विहियं लिपनभइपितुंसंगं जीविय-अशजरगवयणविचणविडंवीहीला ॥ ७) CC₁ om. स्वामिन् । O om. यद्यपि । CC₁ कथितुं । LO शक्यते । तथापि । ८) L रा-गिणामपि । om. O. ९) O वि für च । ११) CC₁ om. मुकृतं° । LO चमान्वितः । १२) CC₁ om. उक्तं च भारते । १३) CC₁ दसु für दश । °जानन्ति व्यासेनोक्तं महात्मना । LO निबोधि । O ता । १४) CC₁ om. मत्तः — दश । O om. श्रान्तः — दश ।

वरमाणश्च लुब्धश्च भीतः कामी च ते दश ।

अस्त्राय कुतश्च सम्यक्ताम् । अत्रार्थे नास्त्रा दोषः । कुसखीसङ्गादिदम् ।

उक्तं च । असतां सङ्गदोषेण साधवो यान्ति विक्रियाम् ।

दुर्योधनप्रसङ्गेन भीष्मो गोहरणे गतः ।

4 विवाधरेण तनया भुक्ता राज्ञः पुरा हलात् ।

पतिनापि सुभुक्तापि निर्दोषेति विचारिता ॥

शुकः कथां मदनार्थे कथयामास । अस्ति जगतीतले मलयो नाम

पर्वतः । तस्य शृङ्गे मनोहरं नाम गन्धर्वपुरम् । तत्र मदनो नाम

गन्धर्वः । तस्य भार्या रत्नावली । तयोः सुता मदनमञ्जरी । तस्या

90 रूपसंपदं दृष्ट्वा देवो वा दानवो बाधोमुखो मुह्यति । न कोऽपि

9) L भीरुश्च लुब्धः । 2) CC₁ om. च । अस्त्रार्थे । O

om. दोषः । L कुसखीसंगखीव । O कुसखीनां संगखीव । 3) CC₁

om. उक्तं च । LO om. असतां । CC₁ nur असतां संगदोषेणे-

त्यादि । LO add संगवसेणं [O श्रेणं] जायद् [O जाद्] धम्मं

पावं च नत्वि [O नन्व] संदेहो । क्व [O कुक्] राय नेहवदो

गोहरणं कुणद् गमेत्तु [O उ] ॥ O add अंवल्लवन्मयं कुसुंगदो-

यणं २ ॥ LO add न मंतव्यस्त्वयावार्थे दोषोऽस्त्रा गुणवत्त्वम् ।

वशिक्पुत्रश्च यदुक्तं तन्निग्रामय सांप्रतं ॥ 4) CC₁ हता filr

भुक्ता । O om. राज्ञः — L भुक्ता । CC₁ पुराच्छ्रमात् । 6) L

पतिना पतिता भुक्ता । CC₁ निःक्षेपोऽस्ति हता पुरा । O नि-

र्देशेति । 7) LO om. शुकः — कथयामास । C om. अस्ति —

गन्धर्वपुरम् । LO धरणीतले । L मलयपर्वतः । O मलय-

सर्वतः । 8) L पुरं । O मनोहरं पुरं नाम । 9) L प्रसिद्धः,

O सीडः filr गन्धर्वः । O om. तस्य । LO रत्नावली प्रिया ।

CC₁ om. तयोः । 90) LO देवोऽपि दानवोऽपि तस्याः । L वि-

लोक् । O दृष्ट्वा । LO om. अधोमुखो ।

तदनु रूपो वरो लभ्यते यस्य सा दीयते । अथान्यदा नारदः समा-
यातः । सो ऽप्यस्या रूपमवलोक्य मूर्च्छितः सकामो ऽभूत् । पद्माङ्ग-
व्यसञ्जेन चक्षिणा सा श्रुता ।

उक्तं च । तक्षणी रमणी रतिरम्यतरा प्रमदा सुखदा च सदा समदा ।

यदि सा सुभगा हृदये निहिता क्व जयः ॥ ५

यदेतस्या रूपे दृष्टे मे स्मरज्वरो जातः तदियं शीलविडम्बनां प्रा-
प्स्यते । ततो राजा प्रणम्य प्राह । स्वामिन्प्रसन्नो भूत्वा प्रसादं कुरु ।
नारद आह । नास्याः शीलखण्डने दोषो भविष्यति न च पति-
विरहः । मेरुपर्वते विपुलापुरीनिवासी कनकप्रभो नाम गन्धर्वः । स
तव पुत्र्या वरो भविष्यति । इत्युक्त्वा नारदो ययौ । ततो मुनिव- १०

१) O om. वरो — यस्य । CC₁ om. वरो लभ्यते । L यस्मै ।
LO om. अथ । २) L दत्तार्धस्य सा रूपं विलोकमानो°, O
दत्तार्थी रूपं तस्या विलोकमानो° for सो° । CC₁ om. मूर्च्छितः ।
LO om. सकामो ऽभूत् । ३) CC₁ स । LO लब्धसंज्ञाय श्रुताप ।
४/५) CC₁ तक्षणी रमणी रतिरम्यतरा । प्रमदा सुखदा च सदा
समदा । यदि सा सुभगा हृदये निहिता क्व जयः । अधरदलेन
विडम्बितपितृच्छी ॥ LO सिद्धतमंतपारंगयाण [O सी°] जोर्द्रण
[O जीर्ण] जोर्द्वंटाण । जाइ [O जइ] ताणं न [O ण] मदकीमणं
[O मइ°] मिता [O तता] तच्चियमानं [O तच्ची°] लहुहविलयावि
[O °वी] लयणकड [O °करकडा] विविवप्रणिय [O वीरेकवजणीय]
संतावा [O संताऊर्द?] जिन्वंति [O भंति] महासता [O °त्ता] किं
[O की] पुण विणया सहा होहि [O सहाहो] ॥ ६) LO मम ।
L प्राप्स्यति । O प्राप्स्यति । ७) L प्रणतः । O प्रणतो । LO
प्रसन्नो भव । ८) L मुनिराह । O मुनीराह । LO om. खण्डने ।
O om. न । ९) CC₁ °विहरे । LO add तथा । मेरुपुंने । CC₁
विपुलापुरी । om. निवासी । O °पुली° । LO om. नाम ।
CC₁O om. स । १०) LO ते । ततः स मुनिर्वयौ । CC₁ om.
ततो — ययौ । O om. ततो मुनिवचनेन ।

चनेन तेन गन्धर्वेण सोदाहिता । सो ऽन्यदा तां मुक्ता कैलासं ययौ ।
 सापि तद्वियोगात्तां शिलापट्टे लुठन्ती वस्त्रादिरहिता केनचिद्विधाध-
 रेण रूपातिशयमवलोक्य संयोगार्थं प्रार्थिता । सा तं न वाञ्छति ।
 ततस्तेन तद्गतुर्गन्धर्वरूपं कृत्वा सा भुक्ता । ततः कालक्रमेण तस्या
 ५ भर्ता गृहमागतः । तां सुरतमुखसंतुष्टामपश्यत् । परोपभुक्तदेहेयम् ।
 इति तां दुष्टां मत्वा सावश्यं वध्येति निश्चित्य चण्डिकाकथं ययौ ।
 यावत्तदयतो मारयति तावदनया फूत्कृतम् । स्वामिनि मम त्वया
 वरो दत्तो यत्तव गन्धर्वचक्रवर्ती पुत्रो भविष्यति । तत्कथं पुत्रमुख-
 मदृष्ट्वा विपत्स्ये । एवं विलपन्त्यास्तस्याः पुरतस्तां प्रति देवी प्राह ।
 १० हे गन्धर्ववीर नास्त्राः को ऽपि दोषः । किं तु विद्याधरेण्यं त्वदी-
 यरूपमयेन माधया भुक्ता । ततो ऽजानन्त्या अस्त्रा न दोषः । अन्यच्च
 मुनिशापो विद्यते । तत इदं संजातम् । शापवृत्तान्तश्च निवेदितः ।

१) O om. तेनापी सा गंधर्वदाहिता । मुक्ता । २) LO om.
 अपि । CC₁ शिलापदे । LO केनापि । ३) LO रूपमवलोक्य ।
 om. संयोगार्थं । सा नेच्छति । ४) LO om. तेन तद्गतुर् । वि-
 धाय । CC₁ LO om. सा । CC₁ भुक्ता । O मुक्ता । CC₁ O om.
 ततः । LO गंधर्वो für तस्या भर्ता । ५) CC₁ om. गृहम् । तां परो-
 पभुक्तामपश्यत् [O पुरो°] तां दुष्टां दृष्ट्वा समवध्येति° । LO सुरत°
 तामपश्यत्परोपभुक्तदेहेयं दुःशीलां तामवश्यं वध्यां निश्चित्य [O °दुः-
 शीलां अवध्यां] । ७) O om. तदयतो — त्वया व । L ता-
 वत्तया । फूत्कृतं । add हरवज्रमे । ८) LO दत्तः । L
 यत्ते । om. O. L गंधर्ववज्रक° । LO वरो für पुत्रो । अदृष्ट-
 तनयमुखा विपत्स्ये [O विपत्स्ये] एवं तस्यां विलपन्त्यां देवी प्राह ।
 १०) LO om. हे । अस्त्राः कोपि न दोषः । CC₁ om. ऽपि । L
 यतो für किं तु । LO om. इयं । तव रूपं विधाय । ११) CC₁ om.
 माधया । L एषा भुक्ता । O या भुक्ता । L om. ततो — दोषः ।
 O ततो नास्त्रा दोषा । १२) LO मुनिशापादिदं जातं । CC₁
 ततः इदं संजातं । LO om. शाप° निवेदितः ।

ततो मुनिवचनादियं निर्दोषा त्वया याह्या । इति गौरीवचनं श्रुत्वा
स निःशङ्कं तया सह स्वस्थानं गतस्तथैव सुखितो ऽभूत् । ततो वणि-
कपुत्र यदि मद्वचः प्रमाणं तदेनामदुष्टां प्रति प्रसादं कर्तुमर्हसि ।
इति कीरवचनाद्वदनेनानुगृहीता । ततो हरिदत्तो ऽपि पुत्रागमन-
तुष्टो महोत्सवं चकार । तस्मिन्महोत्सवे दिव्यमाला पतिता । तद्दर्शने ५
शुकसारिकाचिचिकमाणां श्रापमोक्षात्स्वर्गगमनं बभूव । मदनी ऽपि
प्रियया प्रभावत्वा सह सुखानि भुङ्क्ते ॥

इति शुकसप्ततिः समाप्ता ॥

१) LO om. तत इयं । मुनिवचनादियं । om. त्वया याह्या ।
O om. इति । LO गौरीवचनं मन्वमानः स गंधर्वस्तथा स्वस्थानं
[O गंधर्वास्तथा समं स्थानं] । २) CC₁ om. स्वस्थानं गतस् । C₁
om. तथैव । LO om. तथैव — ऽभूत् । ततो हे स्वामिन् । ३) CC₁
पचितययि भट्टवचः प्रमाणं । LO तदेनां प्रभावतीं सप्रसादां कर्तु-
मर्हसि । ४) LO ततः कीरवचनं स [O सो] मदनीनुमेने ।
om. ततो — भुङ्क्ते । CC₁ हरिदत्तो । ५) CC₁ *रुष्टो । ६) CC₁
श्रापमोक्षात्स्वर्गगमनं बभूव । ७) CC₁ *सप्ततिका । C add इति
हरये नमः । पुस्तिका लिखिता शाके श्रुत्वभवमुचन्द्रमे । भिषजो
मेशचन्द्रेण पूज्यश्रीटनिनः कृते ॥ LO इति श्रीशुकसप्ततियं [O शु-
कसप्ततीं] शुकेंद्रप्रोक्तं सप्ततितमं कथानकं ॥ add पुरं चंद्रपुरं नाम
तत्प्राप्तसु महोदधिः । राजा विक्रमसेनाख्यो मंत्रिवर्गपुरस्कृतः [O
*र्षपुरः] ॥ हरिदत्तो वणिकपुत्रस्तस्मिन्नासीद्विचक्षणः । शृंगारसुंदरी
नाम भार्याभूद्रूपशालिनी ॥ तयोः कालेन संजातः पुत्रो वै मदना-
भिधः । दत्तो देवेन तुष्टेन मदनेन प्रसादतः ॥ [O om. भिधः —
देवेन] धर्मिष्ठः सत्यवादी च प्रियवाक्प्रियदर्शनः । शृंगारी रसिकः
शूरः कृतज्ञो जनवल्लभः [O कृतवल्लभः] ॥ सोमदत्तश्च तनयां रम्यां
देव [O दि] प्रभावतीं । प्रभावतीति विख्यातां [O *वति ख्यातां]
नाम्ना नारीं गुणान्वितां ॥ तां प्रभावतीं हरदत्तनामापि तां विवा-
हयामास । ततो मदनीत्यंतं कामव्यसनी । पित्रा निधिष्ठः [O नि-
शीद] । ततो देशान्तरं प्रति प्रकृष्टवाहनेन [O om. कृष्ट] गतः । ततः

प्रभावती कामातुरा मुकराजेन स्वीकृतया [O चोक्तः कथा] ७० ॥
 [O add निसीडा] सप्तति [O ७०] दिनानि यावत्सुखं स्थापिता ततो
 अनंतरं [O नंतरं] मदनः समायातः । इति मुकराजकृतमुकसप्तति-
 ग्रंथः [O °सप्ततिका°] समाप्तः [om. O] श्रीसंवत् १८४५ श्रीशके
 १९१० ॥ ॥ फाल्गुनामलपथ्यां रविवासरसंयुजि । जीवाराभेण लिखितं
 श्रीविश्वेश्वरसादतः । अदृष्ट भावान्मनसा भ्रमत्वात् यदार्थहीनं लि-
 खितं मयाच । तत्सर्वमाहूः परिशोधनीयं कोपं न कुर्यात्खलु लेख-
 कोपरि ॥ [O om. श्रीसंवत् — लेखकोपरि] । P add अद्रुशदोषा
 मतिभिः भ्रमस्यानुलादिसेया लिपणस्य वेगाय दत्तमुर्धं तममुदवर्णं
 चमनु संत पलु लेपकस्य ॥ स्वस्ति श्रीसंवत् १८४२ सालपीपळण-
 चतुर्थं बुधवारतस्य दिने सिद्धं भवति लेखक भक्तपूजवासि योगीन्द्र ॥
 स्वस्ति श्रीशारदादेवी नम । श्रीगणपति नम । श्रीगुरवे नमो ॥
 शुभं भवति ॥ अशक्तसर्वत साधू कुरुपा च पतिव्रता । व्याधितो
 देवभक्त्य निर्धना ब्रह्मचारिणः ॥

Versverzeichnis.

अचला चलन्ति पलए	86, 10	आख्याति च तव मया	36, 10
अच्छीहिं चिअ भणिअं	46, 3	आत्मानमालोक्य	76, 5
अश्वक्स्मि कारन्दआ°	124, 3	आत्मानं संकटाद्देवि	130, 8
” जुत्तइअं	124, 9	आननर्त पुरा शम्भु°	171, 8
” फुलन°	124, 5	आरोम्बं परमानन्दः	76, 3
” सिन्दूरिआ°	124, 1	आरोहन्ति शनैर्भृत्या	21, 15
अतिक्लेशेन ये ह्यर्थाः	82, 6	आसन्नमेव नृपति°	21, 11
अवान्तरे विशालासि चन्द्रो	78, 13		
अथ चेदासि कामार्ता	190, 2	इतरो ऽपि न सामान्यो	23, 7
अद्यापि नोज्झति हरः	7, 7	इन्द्रात्प्रभुत्वं	23, 9
अनुरागो वृषा स्त्रीषु	197, 10	इत्युक्ता धाविता	130, 1
अन्वदा तु समायातो	54, 11	इत्यनुन्नततल्पस्था	164, 2
अप्यत्यावि पडिअं	15, 3	इयं राज्ञी	24, 1
अप्रधानः प्रधानः	21, 9	इह लोके हि	26, 5
अप्राज्ञेन च कातरेण च	138, 10		
अमृतस्त्रेव कुण्डानि	172, 6	उद्ययाहमुदन्वतो	164, 12
अर्थनाशं मनस्तापं	40, 10; 63, 7	उदुग्धपरिवारो	184, 1
अवशमेव गन्तव्यं	44, 10	उत्तमाधममधीय	162, 1
अविदग्धः पतिः स्त्रीणां	14, 13	उत्तमाः स्वगुणैः	32, 1
असतां सङ्गदोषेण	202, 3	उत्पत्तिकारणं तन्वी	172, 2
असि देवि धरापृष्ठे रम्यं	188, 1	उत्पन्ना युक्तिकार्येषु	194, 2
अस्त्रानि कोपमाना या	163, 1	उदयावलमारुढो	79, 3
अहरं करं कवोलं	81, 4	उदीरितो ऽर्थः	45, 11
अहिह्रयो वि अ	33, 7	उन्नादामुद्वर्द्धितान्धतमसि	161, 1

एकं हन्यान्न वा	101, 8	को दोषो गम्यतां देवि	
एणः कुरङ्गो	72, 4	यदि त्वं	153, 2
एवं कर्तुं च वक्तुं च	179, 2	को ऽर्चान्नाम्न	85, 5
		कौतुकान्वेषिणो	6, 1
कच्छाधिपतिना देवि	173, 5	चुत्सामस्य	28, 11
कथयन्ति न याचन्ते	10, 10	खले धेने	176, 1
कथां श्रुत्वा युक्तेनोक्तां	8, 9		
करगरणाहउ आदश्चउ	136, 1	गच्छ चेद्विषमे वेत्ति	184, 2
कस्तुलायाहकः कीर	116, 10	गच्छ त्वं गन्तुकामानां	119, 8
कहिं पि कर०	123, 1	गच्छ देवि किमाश्चर्यं	11, 8
का कीर नायिनी	111, 1	गच्छ देवि गता वेत्ति यदि	137, 2
काके शौचं	20, 7	गच्छ देवि गता वेत्ति रन्तुं	174, 7
कामार्तां स्वयमायातां	48, 8	गच्छ देवि न कर्तव्यो वि-	
कामिनीभिः स्मरार्ताभिः	162, 6	लम्बः	187, 2
कार्यं गृह्णाति रोषं	162, 11	गच्छ देवि न ते दोषो	
कालः समविषमकरः	83, 4	गच्छन्त्याः	64, 6
किमनेन धनेनापि	84, 10	गच्छ देवि न ते दोषो गमने	143, 2
किं कर्तव्यं मया	43, 5	गच्छ देवि न ते दोषो यदि	108, 6
किं कक्षी दीयते	33, 1	गच्छ देवि मनो यच्च	67, 5
किं जातिर्वज्रभिः	79, 11	गच्छ देवि यदा वेत्ति	173, 2
किं तस्य वर्णते राज्ञः	77, 8	गच्छ देवि विजानासि	18, 12
कुशं शरं	196, 2	गच्छ देवि विश्वं ते	98, 10
कुशं यद्रोचते कर्तुं	91, 6	गच्छ देवि स्वकार्यं च	167, 13
कुशं यद्रोचते भीरु	65, 7	गच्छ रक्षोरु गमनं	155, 10
कुर्वन्ति तावत्प्रथमं	200, 1	गजाः सन्ति हयाः सन्ति	154, 10
कृतं तेन रतं देवि	167, 6	गतयापि त्वया तच्च	45, 2
कृतावज्ञः पुरा देवि	14, 3	गुणदोषी न शास्त्रज्ञः	165, 8
कृते प्रतिकृतं कुर्या	86, 4	गृहे ऽरण्ये	175, 7
कृशोदरि ब्रजाय त्वं	96, 2		
को दोषो गम्यतां देवि		चतुरो मधुरस्वागी	79, 9
यदि कर्तुं	103, 10	चन्द्रगन्तच्छासणञ्च	126, 7

चन्दनं मुचिवस्त्रं च	78, 2	ददाति प्रतिगृह्णाति	28, 3
चिन्तामिमां वहसि किं	84, 6	दश धर्मे न जानन्ति	201, 13
क्लिञ्जत सीसं	7, 3; 48, 1	दारेषु गोषं	70, 13
जइ ससिणेही	160, 3	दिग्गजकूर्मकुलाचलं	86, 8
जगादेति चिराद्व्यो	88, 4	दिङलोहसिङ्गलाणं	7, 5
जगणीजम्मणभूमिं	191, 1	दीनस्त्रापि गृहे दोषे	164, 3
जनेर्गुणीरसंभाव्यं	35, 10	दीहघणवासजालीहि	123, 7
जलजन्तुचरैर्निर्व्यं	193, 10	दुज्जणजणसंसर्गे	73, 1
जीवन्तो ऽपि मृताः	26, 3	दुर्दिनं वेगवृष्टिश्च	160, 1
जो णवि माणइ	49, 3	दृष्टिपूतं	61, 12
णअणअन्नरं	46, 1	देवदारुपिच्छजुं	123, 3
ण कुणन्ति जे	161, 7	देवायहो न कर्तव्यः	31, 3
णाअपुंणाअं	123, 5	देहि काष्ठानि मे नाथ	177, 4
तडिन्निघोषपटहो	159, 6	देहि मे तिलं	109, 3
ततः किं वज्जनोक्तेन	76, 9	दीपादव्यस्त्रादपि	28, 3
तं दृष्ट्वा कानने	128, 10	द्वेष्यस्य तुल्यमुत्तुङ्गं	163, 10
तच्चक्षुः स तथा भानू	78, 11	धनोद्वाहणिका देव	158, 3
तथा त्वमपि कल्याणि	42, 11	धर्मेण राष्ट्रं	40, 4
तथापि कामिनीं	18, 3	धवलान्वातपचाणि	22, 11
तद्देवि यः करोत्येवं	18, 7	धानुष्को ऽसि	170, 3
तथैवं बोधितो	49, 11	धीरा ज्ञाण पमाणं	87, 1
तरुणी रमणी रतिं	203, 4	धूर्तो ऽसौ	35, 3
तस्माद्यः संकटे वेत्ति	183, 3	न गृहं न वहिं	38, 4
तस्माद्यो भाषितुं वेत्ति	146, 3	न चैतत्तात वक्तव्यं	149, 13
तां द्रष्टुं प्रहितो	173, 7	न दीनां नखिनां चैव	20, 9
तावत्पिता तथा	4, 9	न नीचजनसंसर्गां	72, 8
तुलां लोहमयीं यत्र	119, 1	न पूजयन्ति ये	3, 13
त्यजेदेकं	21, 4	न वक्तव्यं ध्रुवं देवि	143, 11
		न विश्वसेद्विश्वमे	70, 11
		न सौहृदं	20, 3

न स्नाति न च	54,7	प्रियादर्शनमेवास्तु	172,8
नाभित्वा परमर्माणि	83,9	प्रीतिः स्वादर्शनाद्यैः	16,9
नायकेषूत्तमः सो ऽथ	161,9		
नाशयितुमेव नीचः	72,10	वत् जर मारद्	199,1
नासाहसं समालम्ब्य	82,9	वदभणिश्चाद्	168,6
निजबुद्ध्या पुनर्मुक्ता	130,9	वलं प्रज्ञाविहीनस्य	131,10
निजबुद्ध्या विमुक्ता	127,8	वलेर्वर्षदिने	65,1
निजान्वयप्रणीतं	3,6	बुद्धिरस्ति यदैषा ते	11,3
निद्रा भद्रे कुतः	25,1	बुद्धिर्वलवती भीरुः	101,6
निवृत्ताः कृतकृत्यास्तौ	148,1	बुद्धिर्वरं वरारोहे	131,8
		बुभुक्षितः किं न	26,10
पप्रच्छ सा	6,9	भूमेद्य देशस्य गुणान्वितस्य	139,10
परिभाव्यस्त्वया	24,9	भोगिनः कक्षुकासक्ताः	20,11
पश्चात्तापो ऽव भविता	25,6		
पाउससमश्नपवासो	15,1	मणिकुट्टिममार्गेषु	77,3
पार्श्वयोश्चरति नीतं	163,6	मत्तप्रमत्तभीक्ष्णं	201,10
पिच्छर विडत्तद्	32,3	मध्यमस्य पुनः कार्यं	163,8
पिचोले दुःखिनोः	2,3	मध्याह्ने चन्दनं	78,4
पोष्फलीविडवः	123,9	मनुष्याः मुकुलोत्पन्नाः	136,3
प्रजापीडनसंतापाः	12,13	मनोऽनुकूलं कुर्वन्तु	62,1
प्रज्ञागुप्तररीरस्य	138,14	मन्यते सुकृतं नैव	199,10
प्रज्ञाविस्फारिताचालां	150,4	मलयानिलमारुढः	54,9
प्रणम्य शारदां देवीं	1,2	महिला चपला	199,8
प्रतिकूलतामुपगते	78,9	महिलारक्ता पुरिषा	57,7
प्रतिवस्मगृहे शून्ये	176,3	माधुर्यं प्रमदाजने	70,5
प्रदोषे ऽन्यथा सा	158,9	मान्यस्त्वं मम मित्रं	140,3
प्रभुः प्रीतिस्त्रिधां	41,9	मायामूलमिदं सर्वं	171,12
प्रयोजनमविज्ञाय	201,3	मा वृकोदर पादेन	23,12
प्राचीमुखे विभातीः	79,1	मा होहि सुहृन्माही	71,9
प्राप्ता करगरा भूत	137,15	मुञ्चन्तु मानिनः	55,5
प्रियमेवानुभोक्तव्यं	179,6	मुण्डे मुण्डे मतिः	150,2

मूर्खाणां भयपानां	201, 8	युज्यते गमनं देवि	186, 3
यतः सतां संनतनाचि	191, 9	ये आत्मादिमहोत्साहा	22, 3
यतो ऽतिदुर्लभा रामा	48, 6	रक्तां यो भामिनीं	162, 3
यत्र सूरः खरो	77, 12	रत्नकणवीरे	124, 1
यत्र खेदलवैरलं	75, 7	रत्ना पिच्छन्ति	57, 5
यथेच्छं गच्छ मुश्रोणि	9, 3	रत्नार्चिनी ब्रजाद्य त्वं	166, 2
यथेष्टं ब्रज कल्याणि केलिं	100, 2	रमणसिंहिणन्तराले	86, 1
यथेष्टं ब्रज कल्याणि न	112, 10	रम्भोर गच्छ कामिनां	94, 4
यदि ते कौतुकं	6, 3	राजयहे समायाते	22, 15
यदृच्छया रतं मूर्ख	171, 3	राजपुत्रं राजपुत्रीं	11, 1
यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति	29, 5	राजानमेव संश्रित्य	22, 9
यस्य बहिहितं	190, 3	राज्ञा नैवायहः	36, 8
यस्त्वाद्यास्तस्य मित्राणि	25, 11	रामो हेममृगं	29, 9
याचायां स्त्रीसमूहे च	175, 9	रे रे धूर्त	129, 14
या यस्य वज्रभा	99, 3	रोमैर्यहे°	22, 5
याहि देवि गता वेत्ति		लज्जिज्ज्वर ज्ञेय ज्ञो	48, 3
भङ्गुरं	107, 2	लुब्धा यातीव चपला	163, 3
याहि देवि गता वेत्ति			
यदि	157, 5	यणं इह	122, 12
याहि देवि गृहं मुक्ता	134, 5	वाजिवारणलोहानां	172, 11
याहि देवि न ते दोषो	92, 10	वाञ्छितं कर्तुकामानां	114, 9
याहि देवि न दोषो	183, 8	वाद्यते मृगु रम्भोर	55, 3
याहि देवि पुनर्याहि	74, 2	विद्याधरेण तनया	202, 3
याहि देवि मनो यत्र	102, 2	विद्यावतां कुलीनानां	147, 7
याहि देवि यदा ज्ञाता	158, 11	विद्यावतां महेच्छानां	22, 1
याहि देवि रतास्वाद°	145, 7	विद्वान्धनी	117, 3
याहि देवि विज्ञानासि	89, 10	विना ताभिर्न संभोगो	172, 4
याहि देवि सुखं	194, 7	विपरीते समायाते	51, 2
युक्तमेव विशालाचि	53, 12	विभाता रजनी	73, 3
युक्तं ते गमनं	121, 8	विरश्चिरपि कामार्तः	49, 7

विवाहे देवयाचायां	175, 6	समत्वं सुखदुःखेषु	81, 2
विवाहे पार्वतीं	49, 9	समयो ऽयं प्रियं	132, 1
विश्वासप्रतिपन्नानां	35, 4	समयोचितमारब्धं	167, 6
विहिविहिचं चिच्च	201, 5	समुद्रवीचीव	200, 3
वेसा वि रामन्ति	83, 9	संपदि यस्स न	20, 1
वेद्यं पानरतं	18, 1	संभोगसुखमेवाव	138, 5
वैशिकीं कृत्रिमां वाणीं	80, 6	संभोगसुखमेवाव	141, 6
व्याघ्रमारीकृतां बुद्धिं	128, 6	संमोहयन्ति मदयन्ति	200, 5
व्याधेन बोधितमेन	4, 2	सरसखीरमालिख°	122, 14
व्रज देवि न ते ऽयुक्तं	128, 5	सर्पान्ध्याघ्रा°	22, 7
व्रज देवि न दोषो	69, 2	सर्वत्र शुचयो धीराः	198, 6
व्रज देवि वरं यानं	116, 7	सर्वदोदुम्बरे	193, 5
व्रज देवि विचारं	97, 8	सर्वस्वर्णमयी	190, 10
व्रज देवि सुखं	52, 7	सा तथैव समं	9, 1
व्रजन्ति ते मूढधियः	71, 5	साधूनां दर्शनं	191, 4
व्रज रम्भोर युक्तं ते	151, 6	सुखमेवानुभोक्तव्यं	110, 10
व्रजामीष्टं नरं देवि	146, 13	मुखोपभोगः संसारे	125, 7
शशिना हरिणा चैव	77, 6	मुक्तभाः पुरुषा	76, 7; 199, 6
अडाहीनं कृतं आद्यं	106, 7	मुवंशस्त्रावदातस्व	142, 5
श्रुत्वैतद्वचनं भीतो	137, 17	सो किं माण्ड	49, 1
श्रूयते शक्तिमयी	49, 5	सोढुं त्वक्तुं च यः	64, 1
श्लोकार्थं प्रसुतार्थं च	24, 6	सोपचाराणि वाक्शानि	71, 2
संसचतुल्ल न जहिं	76, 1	श्लोकार्थप्राचर्चना°	33, 5
संसारवृक्षमूलं याः	171, 10	स्वामी दुर्णयवारण°	140, 5
स चचियस्याणसहः	93, 6	हउ जीवणु	122, 9
स गृही स मुनिः	3, 6	हतो मन्नुसहसैर्यः	162, 4
सत्यमेव त्वयामाणि	60, 3	हसन्नपि नृपो हन्ति	20, 13
सन्त एव सतां नित्यं	147, 9	हसन्नाह सुको याहि	56, 12
सन्मार्गे ताव°	66, 4	हास्यं च कृत्रिमं	80, 10

Verbesserungen.

S. 23, 2 मयाभिधेयमिति statt मयाभिधेमिति । 25, 8 ist
 मुकः । zu streichen. 29, 10 विप्रादेव statt विप्रदेव । 59, 1 चा-
 क्रीकृते statt चाक्री° । 73, 1 °संसर्गे statt °णंसर्गे । 76, 1
 संसञ्चतुल ण statt संसञ्चतुलण । 82, 4 प्रीतस्त्वां statt °स्त्व ।
 146, 2 सतूणं statt सतूर्णे । 151, 13 परं पर° statt परंपर° ।
 Hier und da sind einige Typen abgesprungen.

DIE
ĀVAŚYAKA-ERZÄHLUNGEN.

Abhandlungen
für die
Kunde des Morgenlandes
herausgegeben von der
Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 2.

DIE
ĀVASYAKA-ERZÄHLUNGEN

HERAUSGEGEBEN

VON

ERNST LEUMANN.

ERSTES HEFT.

Leipzig, 1897

in Commission bei F. A. Brockhaus.

Die Āvaśyaka-Erzählungen

nach der Cūrpi und nach Haribhadra's Tīkā
nebst den übrigen inhaltlich wichtigen Stellen
aus beiden Werken.

Die beiden Commentare weichen in der Wiedergabe der Erzählungen öfter sehr von einander ab. Wir legen Haribhadra's Fassung zu Grunde. Dabei setzen wir dasjenige, was in der Cūrpi fehlt, in runde Klammern und fügen andererseits Zusätze der Cūrpi mittelst Cursivschrift in den Text ein. Alle andern Abweichungen der Cūrpi sind in den Fussnoten vermerkt. Ebenso wie mit den Erzählungen verfahren wir mit den übrigen Partien, die wir aus den beiden Werken ansheben.

Gegenüber der Verschiedenheit von Cūrpi und Tīkā unter einander kommen die Textschwankungen innerhalb der einzelnen MSS. desselben Commentars kaum in Betracht. Einer Hervorhebung bedarf hier bloss die Thatsache, dass von H(aribhadra) drei unter sich selbständige Handschriften (B S Σ) zur Verfügung gewesen sind, die als solche, obschon alle einzeln unbrauchbar wären, einen genügend zuverlässigen Text herstellen lassen, während andererseits die beiden Handschriften der Cūrpi (α β) zwar gut, aber unter sich so verwandt sind, dass sie fast alle Fehler gemeinsam bieten und nicht mit voller Befriedigung benutzt werden können, ehe eine neue und unabhängige Handschrift zur Hand sein wird.

Schon aus diesem Grunde hätte H, obschon jünger als C(ūrpi), den Ausgangspunkt unserer Edition bilden müssen, selbst wenn nicht eine Confrontirung beider Commentare mit den entsprechenden der Kalpa-Tradition gezeigt hätte, dass sie in literarischer Hinsicht als unter sich ziemlich gleichwerthig gelten dürfen.

Da Jacobi bei seinem Bestreben, die Jaina-Erzählungen grammatisch und inhaltlich für die Indianistik zu verwerthen, begreiflicherweise von der in seinem Besitz befindlichen Uttarādhya-

yaṇaṭikā Devendra's ausging, dieser Schriftsteller aber als Epigone, dem das Saṃskṛt geläufiger ist, schon ein recht bedenkliches Prakṛt schreibt, so lag dem Herausgeber wesentlich daran, einen durchaus zuverlässigen und durch Zuziehung von Parallelstellen möglichst gesicherten Prakṛt-Text herzustellen, der im Stande sein soll, eine richtigere Beurtheilung und Verwerthung des mittelalterlichen Jaina-Prakṛt anzubahnen. Eben aus diesem Grunde sind Cūṛṇi und Ṭikā gleichmässig und vollständig ausgebeutet, nicht etwa bloss nach bequemen Varianten und ergänzenden Einlagen durchsucht worden. Desgleichen haben wir der Edition Alles einverleibt, was KalpaCūṛṇi und KalpaṬikā sowie Śilāṅka's Viśeśhāvaśyaka-ṭikā beizusteuern vermögen.

Um trotzdem die Fülle der Fussnoten nicht über Gebühr anwachsen zu lassen, haben wir einzelne Gewohnheiten und Zeichen von bestimmter Bedeutung eingeführt:

1. Eine Zahl bezieht sich immer nur auf das Wort oder Compositum, hinter dem sie steht, wenn nicht durch Abkürzungen (meist mittelst eines Kreischens) dem Leser gezeigt werden konnte, für wie viele Worte die in der Note vermerkte Lesart einzutreten hat. War diese Andeutung nicht zu geben, so musste die Summe der zu ersetzenden Worte eingeklammert und die Zahl hinter der Klammer angebracht werden, in welcher Stellung sie sich natürlich auf den ganzen Wortbestand der Parenthese bezieht. Auf diese Weise umgingen wir tausendfache Wiederholungen von Wendungen wie 'statt der Worte . . .', 'statt dieses Satzes', 'statt dieses Abschnittes' und dergleichen.

2. Fernzuhalten waren ferner die stereotypen Angaben, dass in dieser oder jener Handschrift ein Wort fehle oder umgestellt sei. Für diesen Zweck sind Sternchen und Kreuzchen verwendet worden, und zwar in folgendem Sinne: ein Sternchen besagt, dass das damit Versehene (Wort, Compositum oder Parenthese) in der Handschrift B fehle, zwei Sternchen lehren das Fehlen in S, drei das in Σ. Aehnlich konnten in Cursivstücken (die als solche von vorneherein die Cūṛṇi als ihre Quelle verrathen) ein oder zwei Sternchen zur Verwendung kommen um festzustellen, dass Etwas in α oder in β nicht vorhanden sei. Das Kreuzchen andererseits zeigt an, dass das betreffende Wort oder Compositum in der Cūṛṇi vor dem vorhergehenden Worte steht.

3. Die durch Verwendung von Cursivschrift und Klammer ermöglichte Vereinfachung ist als die fundamentalste schon gleich Eingangs dargelegt worden. Hier erübrigt nur zu bemerken, dass in Folge derselben das Zeichen C (Cūṛṇi) nie zur Verwendung kommt, indem alle in den Fussnoten angemerkten Varianten, hinter denen kein Buchstabe steht, eo ipso der Cūṛṇi entstammen. Da ferner für Haribhadra's Ṭikā das Zeichen H adoptirt worden ist, so konnten die Abkürzungen KC (KalpaCūṛṇi) und KṬ (KalpaṬikā) in den Varianten ohne Gefahr auf C und Ṭ reduziert werden,

worauf der Leser besonders achten möge. Auch ist schliesslich bei Cursivstücken das ohne besondere Angabe in den Noten Vermerkte ohne Weiteres als die gemeinsame Lesart beider MSS. (α und β) anzusehen, indem die Buchstabengruppe $\alpha\beta$ nur ausdrücklich hingesetzt zu werden brauchte, um beim Vorhandensein von Parallelstellen aus KC & KT anzudeuten, dass die Angabe sich auf jene beiden MSS. beschränke und nicht gleichzeitig für die Paralleltexthe mitzugelten habe.

4. Ganz dieselbe Methode, nach welcher so der Doppeltext ^H_C vorgeführt wird, ist auch befolgt worden, wenn in den Fussnoten zusammenhängende Stücke aus KC & KT auszuheben waren. Nur ist in diesem Fall — weil KC in zwei sich gut kontrollirenden MSS. (B & P) zur Verfügung war und der KT-Verfasser ein später Autor von dem Schlage Devendra's ist — selbstverständlich KC zum Ausgangspunkt gewählt worden, so dass sich das Verhältniss ^{KC}_{KT} ergibt. Dasselbe Verfahren konnte bei Gelegenheit auch auf weitere Doppelquellen übertragen werden, wie zum Beispiel auf das zu II, 54, 3 angezogene Textpaar ^H_M.

Um ein Beispiel von der Anwendung und Tragweite dieser Abkürzungsprincipien zu geben, bitten wir den Leser, sich den Anfang der (ihm aus Pancatantra, Hitopadesa und Kathāsāritsāgara bekannten) Erzählung II, 55, 3 ansehen zu wollen.

Die Worte *gāme vasai sā annayā kayāi* sind daselbst, wie die Schrift andeutet, nur in der Cūrṇi eingeführt; sie fehlen auch in KC und KT, indem diese beiden Werke nach der einleitenden Bemerkung zu II, 54 f. hier den Text Haribhadra's stützen. Bloss in KC und KT fehlt *jāyā*; dagegen *ceva* auch in der Cūrṇi, so dass sich dieses Wörtchen jedenfalls als ein Zusatz Haribhadra's erweist. Auch *nauliyā* dürfte, da KC (und wahrscheinlich auch KT) sammt der Cūrṇi *naulī* lesen, zu verwerfen sein, während dagegen das unmittelbar folgende Wort *gabbhīni* gegenüber der an sich auffälligen und zudem sonst nicht beglaubigten Cūrṇi-Lesart *gabbhīniyā* richtig sein wird. Beachtenswerth sind die folgenden beiden Varianten: dem *egūe* (oder *egie*) *rālē* 'in einer Nacht' Haribhadra's steht in Cūrṇi sowohl wie KC & KT und bei Śil. die Wendung *ei ya jāi ya* 'kommt und geht' (d. h. geht ab und zu) gegenüber, deren erstes *ya* in der Cūrṇi jedenfalls nur vergessen ist. Wir ertappen hier den grossen Gelehrten über einer Unachtsamkeit. Bei der Ähnlichkeit der beiden Lesarten kann nämlich nur die eine, und zwar begreiflicherweise bloss die letztere, richtig sein. Um den Fehler leichter zu verstehen, müssen wir uns vergegenwärtigen, dass noch in den Bhāṣhyen statt der Endung *e* der Feminina sich häufig die ältere (mit dem Pāli gemeinsame) Form *ya* findet, eine Variante, die sich als Archaismus auch noch in den

Cūrpi-Texten und etwas seltener bei Haribhadra lebendig erhält. Sie bewirkt, dass in ältern Werken oft schwer zu erkennen ist, ob der Genetiv-Dativ-Locativ eines Femininums gemeint ist oder der Nominativ eines solchen in Verbindung mit ya (ca). Da ferner bei i Länge und Kürze öfter schwankt und g, k, d, t in der ältern Zeit im Allgemeinen als erlaubte Hiatusstilger (von vermuthlich nur orthographischer Bedeutung) gegolten haben, so lag nichts näher, als bei den Silben eiya jāiya an eine Zeit- oder Orts-Bestimmung femininischer Art zu denken, was denn auch Haribhadra bei anscheinend flüchtigem Lesen egiya rāiya hat vermuthen lassen, das er in seiner Weise mit egīe (oder egāe) rāie wiedergab.

Diese Variantenbesprechung zeigt nebenbei, dass wir durchaus nicht etwa das Ziel verfolgt haben, den muthmasslich ältesten Text der Erzählungen reconstruiren zu wollen. Wir hätten sonst in dem obigen Falle den Anfang der Erzählung vorlegen müssen in der Form:

egā cārabhaḍiā gabbhiṇi (jāyā), annā vi nauli gabbhiṇi tattha (palihae) ei ya jāi ya;

wobei wir jāyā und palihae als zweifelhafte Bestandtheile eingeklammert haben würden. Ein eklektisches Verfahren dieser Art hätte sehr oft (wie gleich hier hinsichtlich der beiden Worte) keine Entscheidung zugelassen und jedenfalls der Willkür freiesten Spielraum gegeben. Es kann dasselbe aber überhaupt nicht in Frage kommen bei einem erstmaligen Versuch, die ältesten Quellen der jiniistischen Erzählungsliteratur anzubenten. Zudem wäre dabei für die Fixirung der Varianten keine irgend erhebliche Abkürzung zu gewinnen gewesen, was allein schon genügt hätte, um uns den unsichern Pfad des Arbitriums vermeiden zu lassen. Der Leser muss also wissen, dass die Fussnoten unserer Edition keine überflüssige Staffage sind, sondern dass sie oft das Richtige bergen und auf alle Fälle jederzeit Beachtung verdienen, selbst wo sie nur zeigen, wie an gewissen Stellen von dem einen oder andern Repräsentanten der Tradition neuere oder speziellere Synonyma und reichere Wendungen vorgezogen werden, weil die Originalausdrücke unverständlich geworden waren oder dem Wiedererzähler aus andern Gründen nicht mehr genügt hatten. Fast nie handelt es sich um Registrirung falscher Formen; im Gegentheil haben wir uns die grösste Mühe gegeben, solche trotz ihrer sehr grossen Anzahl stets mit dem gebührenden Stillschweigen zu behandeln; nur bei der Cūrpi und einige Male auch sonst gebot es selbstverständlich die Vorsicht, fehlerhafte Lesarten als solche anzumerken, da die gleichzeitig vorgeschlagenen Verbesserungen sich zum Theil als irrig erweisen mögen. Uebrigens ist selbst das, was Manchem auf den ersten Blick als bedeutungsloser Fehler erscheinen möchte, durchaus nicht immer so zu taxiren; zum Beispiel treten in Cūrpi-Werken Fehler wie die Ersetzung eines am Satzanfang oder in gewissen Wendungen stehenden Accusativs durch den Nominativ,

oder Femininbildungen wie niratthayā (statt °tthiyā), oder Formen wie śrotriṇāṃ statt °tṛṇām, sāmāṇa statt sam° 'vergleichbar', jāṇi statt jāvaṇi 'Vorhang', und dergleichen mehrfach und zum Theil so gut beglaubigt auf, dass sie jedenfalls schon den Verfassern geläufig gewesen sein müssen und nicht etwa bloss den Abschreibern zugemuthet werden können. Ueberhaupt macht man in der Erzählliteratur die Wahrnehmung, dass je älter und reicher das Prākṛt ist, um so weniger eine grammatische Schulung hervortritt. Die Aelteren verfehlen sich gegen die Grammatik, die Späteren aber, welche unerhörte Samskr̥tismen wie tisa statt erisa (īdṛṣa) und dergleichen construiren, sündigen an der Sprache.

I, Einl. (praṇipatyā jina-varēndraṃ Viram śrūta-devatāṃ gurūn
sādhūn |

Āvaśyakasya vṛttiṃ¹ gurūpadeśād ahaṃ vakṣhye || 1

yady api mayā tathā 'nyaiḥ kṛtā 'sya vivṛtis² tathā 'pi
saṃkṣhepāt |

tad-ru-ci-sattvaṇṇagraha-hetoḥ kriyate prayāso 'yaṃ || 2

ih' Āvaśyaka-prārambha-prayāso 'yuktaḥ prayojan'ādi-rahitatvāt
kaṣṭaka-śākhā-mardanavad ity evaṃ-ādy-āśankā'panodāya prayoja-
n'ādi purvaṃ prodaśyata ity, uktam ca:

prekṣhāvātāṃ pravṛtṭy-artham phal'ādi-tritayam sphuṭam |
mangalam caiva śāstr'ādan vācyam iṣṭārtha-siddhaye ||³

I, 4. (uktam ca: bahu-vayanena du-vayanam, chaṭṭhī-vihattī bhāṇ-
nai cautthi |

jaha hatthā taha pāyā, namo 'tthu devāhide-
vāṇam ||)⁴

¹ vivṛttiṃ (statt vivṛtīm) S; S fehlt. ² vṛtis S; S fehlt. ³ Auch in der Einl. von Malayagiri's Comm. zu Upāṅga 4.

⁴ Auch in der Einl. zu XIX und bei Śil. zu Viśeṣ, I 332 (ihā'vāyā). Die Worte chaṭṭha-vihattī bhāṇai (cautthi) werden auch bei Haribh. zu Dasa-vak-niry. 1 und in der Tika zu Kalpahh. poḥh. 1 erwähnt; die Anfangsworte (bahu-v' du-v') auch im letztgenannten Commentar zu poḥh. 2* Schi.

Die obige Gāthā ebenso wie die oben nachfolgende stammen anscheinend aus grammatischen Werken, welche die Pkt-Grammatik in Gāthā-Form behandelten. Spuren ähnlicher Art finden sich in Anuyogadv. d I 23 (sechs Gāthās), 8 (zwei Pkt-Sloken), 10 (Gāthā-Zelle mit Sloka-Zeile und Gāthā). Von einer Gāthā steht das Pratika bei Śil. zu Viś. III 24 (Exc. p. 11^b). Zwei weitere Gāthās liefern die KalpaCūrpi und Śāntisūri's Uttarādhyayana-ṭīkā. Die erste davon (in KC poḥh. 2 Anf.) lautet:

e-o-kāra-parāṇi aṃ-kāra-parāṇi ca pāyae n'atthi

va-sa-yāra-majjhimaṇi ya-ka-ca-vagga-ta-vagga-nibhaṇi ||

Im Pkt fehlen die im Alphabet auf e o und aṃ folgenden (ai au ah), die zwischen e und s befindlichen (ś ah) und die am Ende der Gutturale, Palatale und Dentale stehenden (ū ā n) Laute. Die hiernach verlangte Vermeidung des dentalen Nasals wird in den Palmblatt-Handschriften noch ziemlich allgemein befolgt, während die Papier-MSS. ihn im Anlaut und oft auch bei der Verdoppelung bestehen lassen.

Die Stelle bei Śāntisūri (zu Uttar. niry. 23 Anf.) heisst: kvacit ta odaie tti pathyate; tatra ca padāvasāna-vartina e-kārasya gurutve 'pi vikalpato laghu-tvānjanānāt na chando-bhagaḥ; uktam hi:

i-hi-yārā bindu-juyā e o suddhā payāvasāṇammi

ra-ha-vanāṇa-saṃjoge parammi lahuno vibhāsā ||

⁵ (im Neutrum Pluralis) und Ai (im Instr. Pluralis) in Verbindung mit einem Anuvāra ebenso wie annasalirtes e und o können metrisch kurz gemessen werden am Schluss eines Wortes, selbst wenn die Consonanten-Verbindung rh folgt. Der Schluss dieser Regel ist ungenügend formulirt, indem thatsächlich h mit vorübergehendem Consonanten (r l m n) anlautend prosodisch keine Position bildet.

I, 36. ('e' hoi ayār'ante payammi bhiyāe bahusu pul-linge |
taiy'aisu chatthi-sattamina egammi mahil'atthe |)

I, 38. *esā gāhā mah'atthā ya* durahigamā ya, ao āyario ssa-*
hiy'atthayāe cauuvhiāo vaggānāo darisei, tāhi ya padarisiyāhim
eyassa gāhā-suttassa attho suham gheppikū. kahaṃ? tattha
dūthanto Kuiyanna.

¹jahā Kuiyanna-gāhāvaissa aṇegā goulāna vaggā, tesim punu
vaggānam² ekkekko vaggo pihap-piham² rakkhagānam² dīnno.
tao tesim ega-juttie³ carantānam anna-vagga-milāṇeṇaṃ aśa-
huyattanena ya goninam te govālā⁴ tāo* gonio* asamjānantā⁵
'mama esā, na esā tujjham' ti paropparao bhaṇḍaṇaṃ kuvvanti.
tesim ca bhaṇḍaṇa-pamādenam² tāo gonio siha-vagghāhim kha-
jjanti, dugga-visamesu ya padiyāo bhajjanti maranti ya. tao
teṇa Kuiyannaṇa eyam dosam nātina tesim govālānam asam-
moha-nimittam ego kāliyānam vaggo kao, ego niliyānam², ego
lohiyānam, ego sukkiyānam, ego sabalānam vaggo kao. evaṃ
sīg'akkū-visese vi kām pihap-piham samappiyā. pucchā te govā
na sammucchanti na vā kalahenti.

I, 46. (kai gai śabda [Dhātup. XXII, 19 f.] iti dhātupāthāt.)

I, 52. (sambhinna-loga-nālim pāsanti Aṇuttarā devā || = Āv.-niry.
I, 50^b)

⁶[Viśesh. I, 863. atra ca hīy'akkhare avāya-daṃsaṇ'attham iṇam-o udā-
baraṇam: Bharahammi ya Rāyagiham, Sopiya-rāyā jh'inda-bhatti-gao,
putto Abhaya-kumāro buddhiē cauuvhiā jao || 1
aśa annayā jh'indo Viro tatth' eva Gunasill'ujjāṇe
sura-vijjāhara-cāraṇa-samphuvvanto samosario || 2
dhammakahā, avasāṇe gacchantesu sura-cāraṇāsu
egassa ega-akkhara-vissaraṇe na vahaī vijjā || 3
to tam maṇḍukkam pi va upphāda-samphāḍanayam karemaṇam
dajjhāṇam vijjāharam iṇam-o rāyā vicintei || 4
kīṃ maṇḍi esa evaṃ? ahavā pucchāmi jīṇa-varaṇaṃ gantum.
Viroṇa vi se kahiyaṃ: pamhūṭṭham akkharam s' egam || 5
tam ca sunettā Abhaṇa payāṇasāri tayaṃ bhaṇai gantum:
bho vissariyaṃ tuham egam akkharam, avahio sarasa || 6
jal ya puno mama sūmanna-siddhim iha kuṇasi to tuham aheyaṃ
lahasi tayaṃ. padivanna kahio so sūhaṇḍvā || 7
to so tass' ev' eg'akkharassa lābhena Rayastagiri-sihare
sompatto vara-vijjāhar'angaṇā-kidāṇa-suhellim || 8
atthōvaṇaṇo u iṇam kāyavvo: avi ya akkhare āṇe
hoi viṇāso, sotte atthe kiriya' pphaliya dikkhā || 9

anne bhaṇanti sa tāh dīṭṭho, Abhaṇa pucchio, kahiyaṃ
'padhasu ya vijjāṃ, padhiyā, laddham ca tam akkharam teṇa || 10
pāṭhakramam angīkṛtyēdaṃ pūrvam⁷ kathitam ity abhiprāyah.

Viśesh. I, 861. aśhe Kuṇḍala-makkaḍā tam-jahā:

¹ Ein Hinweis hierauf in KC peṭh. 67^b: jahā Kucikappassa gāvīṇam.
² a c. ³ juttie β. ⁴ vā β. ⁵ to c. ⁶ Aus Sīlāka's Comm.,
welcher die Reihenfolge aus der Kalpa-Tradition übernommen hat; es sind
nämlich Vis. I, 863. 861 f. = Kalpab. peṭh. 292. 295 f. In KC & KT steht
eine Pkt.-Prosa-Fassung. ⁷ 'anest' d. h. vor den beiden folgenden Er-
zählungen.

rāyā ya Candautto Pādāliputtammā pura-vare āsi,
 putto sē Binduāro, tassa vi putto Asogasirī || 1
 nīecam asogāhi tao viśesso dohi
 rajjadhara-putta-rayan'ujjalāhi sāha bhunjaī bhoe || 2
 tassa ya egāē suo bālo nāmepa puṇa Kuṇālo tū,
 dinnā sē bālā-bhatti Ujjeni tassa rāṇa || 3
 aha annayā kayāi Kuṇāla-bālassa mā
 kaneuḷḷeṇa || 4
 bhagavaṇ, Kuṇāla-bālo . . . āroga-āttha-vāso tū,
 tena vi lāho leho sayam eva 'adhiyaṇ kumāro' || 5
 tīe vi ya so gabho, sayan'anjana-binduṇaṇ agārassa
 uvarin dinnam ranno chaḷḷayāe manam hariṇ || 6
 paḍiappio ya ranno, na :āvi apavālo pamattapa,
 sapvattiṇa muddā ankio, nīḷ Ujjeniṇ || 7
 vāyāvio ya tena ya na leho kahai tam 'virohi' tū,
 sayam eva vāḷam cintiyaṇ Kuṇālen' imam tattha || 8
 Moriya-vapaṇ' amham āsā appaḍihayā tihuyaṇammī,
 tā kim tātass' āpam paḍhamam langhejja aham eva || 9
 bho bho āpeha laham jalanta-jalapa-pphulīṇa-bibhaceham
 tattam loha-saḷḷam jeṇam anjemi acchīṇi || 10
 to anjūpa tīe bhāhrava-bhāriya dāsa-di'sbhoyam,
 jāo ya nayana-viraheṇa sayala-atthamiya-jīyaloo || 11
 to jāṇūpa rannā dinnā so tuccha-jīvano gāmo,
 gandhavvaveya-nūṇo ya tattha so bhānjaī bhoe || 12
 to tassa vi sapaṭṭassa bhāva-doseṇa dārao jāo,
 to so a-naḷḷamāṇo gāyanto vasmattin bhamai || 13
 Pādāliputtam patto, kahiyaṇ ranno: im'eriso koi
 uggaī kiṇṇaro iva, rannā hakkārio to so || 14
 ranno puro gāyāi antarim jamaṇiyā rammāe,
 tuṭṭheṇa ya so bhāṇio rannā: maggāhi kim demī || 15
 so bhāpai: Candagutta-pavotio te Binduāressa nattho
 Asogasiripo putto andho jāyāi kāgaṇin || 16 (Viśeṣ. I, 861.)
 to upa rannā paṭṭho: ko si tumam? teṇa sāhiyaṇ savvaṇ,
 osāriyā ya potṭi, bhāpio ya puṇo vi: kim demī? || 17
 so bhāpai 'kāgaṇin'. rānā vi 'tuccham ti maggiyaṇ' bhāpio,
 mantīhi ya sē kahiyaṇ: rāya-suo kāgaṇi rajjaṇ || 18
 rāyā vi bhānai: andho karaī rajjeṇa kim? tao āha:
 mama putto appanno. sampai ii rāṇā bhāṇio || 19
 Sampai cciya sē nāmam paṭṭhiyaṇ tassa rāyaputtassa,
 tam ceva ya sē rajjaṇ rannā piti-santiyaṇ dinnam || 20
 so ceva uvāso tū.

Viśeṣ. I, 862. āhavā bhāvāhie imam loiyaṇ udāharanaṇ:
 Kāmiyasara-āsaṇne vaṇjola-rukke mahālo atthi,
 tattha ya cāḍiṇa jale jo paḍai tirikkhao santo || 1
 so hoī kila maṇṇso, āha maṇṇo paḍai hoī to devo,
 āha bittiyaṇ pi paḍejjā puvvillo ceva to hoī || 2
 evam ca thie sāha vānarīḷ tatiḷ' eva vānaro āo,
 diṭṭham ca tattha paḍiyaṇ nara-mibhaṇaṇ tās rūkkhāo || 3
 jāyaṇ ca deva-mibhaṇaṇ. paḍiyāṇi due vi nara-juyaṇ jāyaṇ.
 so bhāpai: puṇa paḍāmo jā deva-juyaṇ kila bhāvāmo || 4
 tīe vara-juvāle paḍiḷ varenti so nara saḷḷe,
 jāo puṇo vi so cceya makkādo sirim aticehanto || 5
 nārī rannā gahiya, so vi ya māḷḍajāla-perisehiṇ
 ranno puro naccantaesa so vānaro mukko || 6
 tam daṭṭhūṇaṇ vara-bāra-rayana-parimaṇḍiyaṇ niyaṇ juyaim
 patṭheī, tīe bhāpio esa siḷogo tū niṇṇā: || 7 Vis. I, 862. uvāso esa eva.]

Viśesh. I, 867. Vasantapuram nagaram, tattha gaccho agty-attha-sampviggo viharai. tattha ya ego sampviggo^{***1} samaṇa-guṇa² mukka-jogī so divasa-devasiyam uda'oll'āi-apesanā³ paḍigāhetṭā⁴ mahayā samvegeṇ(am) āloeī. (tassa puṇa gaṇi agiyatthattanao⁵ pāyachchittam dento bhapaī:)⁶ aho imo dhamma-saddhio⁷ sāhū! suhaṇ paḍiseviṇam, dukkham āloeṇ; evaṃ nāma esa āloeī agūhanto (ao asaḍḍhattanao suddho tti. e)tam (ca) daṭṭhūṇaṃ te anne⁸ (agiyattha-) samaṇā⁹ (pasamsanti) cintenti (ya): navaram⁹ āloeṇ-avvaṃ, n'atthi ttha¹⁰ kimci paḍiseviṇaṃ (ti). tatth' annayā kayāi gīyattho sampviggo viharamaṇo āgao. so tam divasa-devasiyam (avihiṇ) daṭṭhūṇaṃ tattha udāharaṇaṃ dāei:

Girinagare nagare (rayana^{*})-vāṇiyao naga^{*} **-ratta-rayanaṇaṃ gharaṃ bhareṇaṃ¹¹ palivei. (tam pāsittā) tattha savva^{*}-logo pasamsai: aho imo (dhanno) bhagavantam Aggim tippēi¹² annayā kayāi teṇa ya^{**} paliviyam vāo ya pabalo jāo, savvaṃ nagaraṃ daḍḍham. (pacchā ya^{**} *** rannā paḍihaṇio¹³ nirvisao ya kao). annaṃ pi nagare ego evaṃ ceva kareī. so rāṇā suo jāhā: evaṃ kareī tti. so ya savvassa-haraṇo¹⁴ kāṇaṃ visajjio 'adavie kisa na palivesi?

jahā teṇaṃ vāṇiya(g)ṇaṃ avasesā vi daḍḍhā¹⁵, evaṃ tamaṃ¹⁶ pi¹⁷ eyaṃ pasamsanto¹⁸ ee¹⁹ sāhuno savve pariccayasi²⁰. (jāhe na tṭhāi tāhe sāhuno bhāṇiyā: evaṃ ca esa mahā-niddhammo (agiyattho, alam eyassa āṇāe!) jāi eyassa niggaho na kīrai²¹ tāhe²² anne²³ vi viṇassanti²⁴.

evaṃ dave'āvāsagaṃ. se kim tam bhāve'āvāsagaṃ? āgamao ya no-āgamao ya. āgamao: jāṇao uvaṇṭto. no-āgamao tirihaṃ:

¹ agiyattho.

² 'lla-sasapiddha-āhā.amm'īṇi. — 'g'ādi Śīl, im Uebrigen bei ihm hier einige Sätze mit H, aber am Anl. Vasantapure agiyattha-sampvigga- nachher Alolup, so as^o suddho tti; imaṃ ca daṭṭhaṃ anne mananti: Alollai ceva eyaṃ, na ettha doṣo tti. vaccaī kālo. annayā tattha gīyattha-sampviggo sāhū āgao, teṇa sā divasa-devasiyā avīhi diṭṭhā, cintiyam ca: aho napa ime viṇāsiya tti. tao teṇa kāḥāṇyaṃ kahiyam:

Girinagare Koḍ'isaro nāma vāṇiyao mahalla-molla-rayanaṇaṃ gharaṃ bhariṇa palivei; tam ca logo pasamsai: Valsānaraṃ tippēi tti. evaṃ variṇāpi vaccantī. annayā teṇa tam tabā paliviyam, vāya-vasena ya savvaṃ nagaraṃ daḍḍham. tao rāṇā bhakkāriṇa savvassa-haraṇo kao, niddhāḍio ya sa-visayāo tti. anno vi Mahurāe evaṃ ceva kareī, so rāṇā suo, savvassa-haraṇo ceva kāṇaṃ visajjio, bhāṇio ya: adaviṇ kim na palivesi?

evaṃ bho jahā teṇa vāṇiṇa avasesā vi gehā daḍḍhā, evaṃ tamaṃ pasamsanto ee sāhuno miga-samphāṇie savve bhāṇanto pariccayasi. jāhe ya so gaṇi na tṭhāi tāhe teṇa sāhuno bhāṇiyā: bho bho esa agiyattho niddhammo ya, alam eyassa vasavattitṭeṇa. so tehiṇ tao niddhāḍio.

³ dīsevitṭā. — 'tā rayanīe mahayā Śīl. (nachher 'geṇ mit C').

⁴ napa. ⁵ te puṇa agiyatthā pāyachchittam ayāpamāṇā. — 'nto imaṃ bh' Śīl.

⁶ saddhio. ⁷ avasesā. ⁸ pavvaṇi. ⁹ rīm' S; 'ri. ¹⁰ tṭh' ettha

¹¹ S a. ¹² bhār' B, pūr' S; pūrātā. ¹³ tepp' S. ¹⁴ palih' B.

¹⁵ napa. ¹⁶ daḍḍhā S. ¹⁷ tubbhe. ¹⁸ vi. ¹⁹ 'll. ²⁰ ime.

²¹ yaha. ²² hapa na kareha. ²³ to S. ²⁴ savve. ²⁵ ddahā (für daḍḍhā?).

loiyam louttariyam kuppāvayanīyam. jahā Anuogadāre¹. tassa nam ime egaṭṭhiyā nāmadhejjā tam²: āvassagam ti vā avassakāyavva-karaṇam ti vā avassa-karaṇijjam ti vā dhuva-kāyavvam ti vā niggaho tti vā. ettha gāhā phāseyavvā: samaṇeṇa sūvaṇṇa ya³.

eyam niruttam āvassagassa. se tiam āvassagam.
se kim tam suyam? 2 jahā Anuogaddāre⁴. khandho vi tak'eva⁵.

ettha sāmāyājānam suya-visesānam chaṇham khandho suya-khandho, āvassagam ca tam suyakhandho.

ettha ya cha atthāhigārā sāmāyājānam jahā-jogam anugantavvā, tam: Viśesh. I, 901. 903⁶. tattha paḍhamam ajjhayanam sāmāyānam, tassa imāṇi cattōri anuoga-dārāṇi bhannanti, tam: uvakkamo nikkhevo anugamo na. kim-nimittam cattōri dārā kayā? egeṇ' eva anugamenam kisa nānugammai? tattha diṭṭhanto ega-ducāreṇa nagareṇa samantao jōyan' āyāmenam: jahā tattha egeṇam ducāreṇam kaṭṭha-taṇa-pāṇiy' ai-kajjānam sumūleso bhavai savaṇṇo logassa jahā tam nagaram dūn-nikkhamāṇa-pavesam bhavai egeṇam ducāreṇam, evaṇ ceva sissassa dummeḥassa dukkham egeṇam dāreṇam atthāhigamo bhavai. teṇa cattōri dārā kayā uvakkamādao.

Viśesh. I, 927.¹ 1. (egammi nayare)**² egā maruṇi³. sā*** cinteī: kiha⁴ dhūyā⁵ suhiyā⁶ hojja? tti. ⁶tāe jetṭhiyā dhūyā

¹ Anuyogadv. a Schl. (Weber's Cat. II, p. 696). ² yam (für pammattā?). Statt der folgenden unvollständigen Aufzählung steht im gegenwärtigen Anuyogadv.-Text die Strophe Viśesh. I, 871! ³ vagā (für va gāhā?). Die Strophe ist Viśesh. I, 872 und steht ebenfalls im Anuyogadv.; die folgenden drei Wörter fehlen daselbst.

⁴ Anuyogadv. b (Weber, Cat. II, p. 697 f.). ⁵ Anuyogadv. c (Weber, Cat. II, p. 698). ⁶ Beide Strophen auch in Anuyogadv. d (Weber, Cat. II, p. 698 Mitte), wo kittasāmi statt vannaiss.

¹ Alle drei Erzählungen auch in Cūṇi & Tika zu Kalpabh. peḍh. 263 Anf.; die Varianten daraus im Folgenden in derselben Weise wie späterhin zu niry. II, 54 f. — Śīl's Version folgt auf p. 13 f. ² nicht in CT. ³ bambhaṇi B; roṇi, auch T. ⁴ kahaṇ B; kahaṇ majjha CT. ⁵ dhīy⁶ CT. ⁶ etāe S, tāhe S. Von hier ab lautet CT: tāhe¹ jā jāhe pariṇijjal tam tāhe² sikkhāve³: bhattāssa dhukka-mettā caḍantam (tam)⁴ paṇhiyā⁵ āhaṇe⁶ jāsī⁷. tattha paḍhamāe āha. pāyam maddim⁸ āreddho, paricumbai ya 'hā dukkhāviya' tti, tte mānā⁹ sīṭṭham. māyāe bhāṇpai: dāsa-bhojjo¹⁰ esa tava. bhiyā¹¹ āha, so ruṇṭittā¹² uvassanto. mānāe sīṭṭham¹³. sū bhāpai: tumam pi dāsa-bhogeṇa eyam (ceva) bhūṇjāhi. param mā sīyātam (nātyāyātam na sīṭṭham). taiyāe āha. ruṇṭho, piṭṭiyā¹⁴ (ya), utṭhettā gao. sīṭṭham¹⁵ mānāe¹⁶. tte bhāpiyā¹⁷ (ya): esa uttamo, cangiyā¹⁸ hojja¹⁹ devayam ca²⁰ (jahā) uvacare²¹ jāsī, bhāttāra-devayā²² nāri. paccā kiha²³ vi gamettā passāo jahā²⁴ esa amhaṇ kuladhammo, uvāyakaṇ²⁵ vā iechiyam, kōṇḍā vā kayam.

¹ tao. ² kkhav. ³ hie. ⁴ an. ⁵ majj⁶ B. ⁶ mānā. ⁷ so bhe jāo. ⁸ bīy⁹ B. ⁹ ruṇṭi¹⁰ B, reddipittā P; samphittā (für ruṇṭh). ¹⁰ tte B. ¹¹ piṭṭh¹², auch B. ¹² kahiyam. ¹³ māyāe B. ¹⁴ yam. ¹⁵ cakkiyā. ¹⁶ cīṭṭhejjā. ¹⁷ yam iva. ¹⁸ bhārti-devatāks hi. ¹⁹ kahaṇ kaha. ²⁰ evātak²¹ P, yamk²² B; uvāk²³.

sikkhāviyā jahā: caḍanta⁷-matthae paṇhiyā⁸ āhagejjāsi. tae āhao bhattā. so tuṭṭho pāyap maddium⁹ āradhho, na hu dukkhāviyā tti. tie¹⁰ māyā¹¹ kahiyap¹². tae bhaṇai¹³: jam karehi tam karehi, na esa¹⁴ tuṭṭha kimci¹⁵ vi avaraṇṇhai¹⁶ (tti)^{***}. biyā sikkhāviyā. tie¹⁰ vi āhao. so jhinkhattā¹⁷ uvasanto. sū bhaṇai: tumam pi visattbā viharāhi (navaram¹⁸ jhinkhaṇao eso tti. taiyā sikkhāviyā. tie vi āhao, so) taio ruṭṭho. (teṇa) ghetum (daḍham) pittiya dhāḍiyā ya: tam akula-puttiyā¹⁹ jā evam tumam karesi. (tie māyāe kahiyap). pacchā kiha(v)i (apu)gamio 'esa amba kula-dhammo' (tti). sū (dhūyā ya) bhaṇiyā: jahā devayassa (tassa)* tahā vaṭṭejjāsi, mā chaḍdehi²⁰ bahum kalam acchikisi tti.

2. (egammi¹ nagare¹ causatthi-kalā-kusalā² gaṇiyā³. tie para-bhāvōvakkamaṇa-nimittam rai-gharammi savvāo pagaio niya^{***}. niya-vāvāram karemaṇio ālihāviyāo. tattha ya jo-jo ei vadḍhai-m-ai so^{***}-so niyayam sippam pasapsai, nāya-bhāvo ya^{**} su-apuyatto⁴ bhavai, apuvattio ya uvayāra-gahio khaddham-khaddham davva-jāyam viyarei⁵ tti.)⁶

3. (egammi nagare koi rāyā assa-vāhaṇiyāe⁷ sahāmacceṇa niggao. tattha ya se asseṇa vaccantenap khalīe kāiyā vosiriya; khillaram baddham, tam ca puḍhavi thirattāṇao taba-tthiyam ceva. rannā paḍiniyattamāṇeṇa suiram nijjhāiyam, cintiyam ca ṇeṇa 'iha talāgam sohaṇam havai' tti*, na uṇa vuttam. amacceṇa ya^{**} ingi-yākāra-kusaleṇa rāyāṇam apāpuechiya mahā-saram khaṇāviyam ceva, pālie ārumā se pavarā kayā. teṇam kālenam rannā puṇar avi assa-vāhaṇiyāe gacchaṇteṇa diṭṭham. bhaṇiyam ca ṇeṇa: keṇa eyam khaṇāviyam? amacceṇam bhaṇiyam: mahā^{**}-rāya, tubbhehiṇ ceva. kahim ciya? avaloyaṇāe. kahie⁹ parituttṭheṇa samvadḍhaṇā¹⁰ kayā.)¹¹

⁷ var statt caḍ BS S; ⁸ tiyā. ⁹ hie. ¹⁰ dḍh° S, ¹¹ dḍh° oder ¹² iṭṭh° S; ¹³ yā matṭh°. ¹⁴ tie. ¹⁵ mācup. ¹⁶ siṭṭham. ¹⁷ bhaṇiyam. ¹⁸ eyassa S. ¹⁹ var t° B. ²⁰ sakkei (vor t°) kām. ²¹ jhaṇk° B, jhikk° S; jhaṇkk°. ²² ri S. ²³ tti S S. ²⁴ dḍitiyā.

¹ nicht in CT. ² -paṇḍiyā CT. ³ ekki g°, vor c° CT; statt des Folgenden in CT: tie citta-sabbhāe savva-manūsa-jāṭṭam jākamma(m) sippaṇi kuviya-pasāyaṇam (ca) līhāviyam. tāhe jo koi mehuṇ'atthi ei tam bhaṇai: citta-sabbham peceha! parap najjanto²¹ kim-jāto keriso vā esa'. tāhe so tattha jā-dhammam²² sippaṇi kuviya-(p)pasāyaṇam ca dattam avassam eva bhaṇai jam tattha²³ sakayaṇam dukkayaṇam vā, tāhe sū jāṇai 'esa'²⁴ amaga-jāto, amagam²⁵ sippam jāṇai, kuviya-pasāyaṇe²⁶ dāraṇa-sabbhāvo itthi-nijjāto vā'. evam nūm tāhā avacarai. ⁴ suya° S. ⁵ vily° B, vijay° S, viyatel S. ⁶ gaṇikā vi citta-sabbhāe bhāvam parikkhattā tahā upacarati. ⁷ hiq° S. ⁸ sūmi S. ⁹ ahiya S; ¹⁰ yaṇ'āṇe k° S. ¹¹ dḍh° S. ¹² (amaceo)²⁷; Paṭṭiyassa²⁸ ranno āheḍaṇam²⁹ niggaṇyassa sēṇa matṭiyam; paḍiniyatto rāyā teṇa eva maggeṇ(am) āgaṇa pāṇai muttam na ceva sakkhayaṇam³⁰; teṇa suciṇam nīrakkhattā cintiyam aṇeṇa(m)³¹; jai ettha talāgam khaṇejjā³² to (tam) sundaram (hojja tti). amacceṇa(m) tassa bhāvam nūm³³ talāgam khaṇāviyam, taḍe vaṇa-saṇ-

²¹ 'eḥa jeṇa najjai. ²² -kamm°. ²³ jattha. ²⁴ ga P. ²⁵ -pp° B; ²⁶ ga P. ²⁷ cee P. ²⁸ eḥassa. ²⁹ dayam P. ³⁰ tam taha ceva ghyam. ³¹ yaṇaṇam P. ³² hoi. ³³ nūṇa.

¹ [Viśeṣ. 1, 927. 1. Pādāliputte Kavila tti māhaṇi, tīṇ tinaḷ dhūyāo.

aṣ cinteḷ: kaḥaṇ puṇa eyāo hojja subhiyāo || 1
nāo mae uvāo 'ttha. tīṇ pariṇāviyā padhama-dhūyā,
..... Jammi Jalyā tīho hoi || 2
tuba bhattāro, talyā savv'āyasepa kail vāro
vara-neurepa calapeṇa matthase dejja daḍḍa-paṇḍim || 3
tāe vi taḥa kae so 'hā bā dukkhāviyā' tti varaitto
maḷiṇṇaṇ āḷhatto tīe kamalōvame calape || 4
to aṣ vaṣiṇṇaṇ gose saḥaḷ māo pucchayantiṇ,
tīe vi nāo jāmaṇyassa bhāvo uvāṇaṇ || 5
bhaṇiā ya: patti jam-jam karesi vinayaṇ va aviṇayaṇ vā vi
tap-tap te bhattāro amayaṇ va ghayaṇ ca mannehi || 6
tā teṇa samaṇ puttaya dullaha-lambhammi māṇse jamme
bhunjaṇu saeḥandamaḷ bhoe, eṇo tuḥaṇ dāso || 7
bhiyāe vi taḥa cēiya bhaṇiāe khūla-paṇḍi-dhikkāḷim
paripittō bhattāro, khapa-mettaṇ jhikkhiṇṇaṇ thakko || 8
aṣ vi ya tīe bhaṇiā jāṇaṇtī: puttī tujjha bhattāro
parijhinkhaṇaḥo bohū kae 'kae vā vi kaḷḷammi || 9
jhinkhaṇaḥo cēiya naṇeraṇ na ta dhāḷehū tao varābe vi,
bhunjaṇu tamaṇ pi bhoe niyatavaladdheṇa kaṇṇeṇa || 10
talyāe vi taḥa cēiya āḷhappante kuṣṭha-dāhiyāe
..... jam dinnā || 11
tam bhiyā mahiṇaṇtīe paḍiā, saḥaṣ puṇa vi utṭheṇ
āḷhatto dāṇṇ-je paṇḍi bhattāra-saṇammi || 12
tatto puṇa vi hukkāḷe tharahaṇanti mahiṇale paḍiā,
jaṇaṇtīe vayaṇa-kāri taḥeva kām samādhattā || 13
to teṇa vi khara-bhinḍi-bhima-niḷḷeṇa rosa-ratṭaceḥaṇ:
nāṇaṇ 'gaḥeṇa gaḥiā' tti teṇa tīe mamaṇ dinnā || 14
to teṇa aṣ sayā rosa-pa
..... jāṇa-maṇḍo bahire thambhaṇe baddhā || 15
to siṇa-māsa-dūsaḥa-siṇa-tasārōya-bhina-savv'angā
heṇḍhima-naraṇ vva kaḥaṇeḷ jiviyā tattha rāyaṇtī || 16
maḷkā ya siṇyāe dharijjamāḷ vi rosa-pasareṇa
royanti jaṇaṇtīe gayā samivammi. aṣ bhaṇai: || 17
puttaṇa jai tase' utṭhiyā-nisappaṇaṇe' utṭhiyā nisannā ya
hohsi tamaṇ tao || 18
tā mama vāyaṇḍo tamaṇ aṇyattasa dasaviḥā juttīe
mama jāmaṇyāṇ evaṇ aṇyattasa deva-dullahayaṇ || 19
2. iṇḍiṇṇaṇ *gaṇiā* tti.

Pādāliputte nagarammi Devadatta tti dāriyā atthi
vitṭhaḍa-bhitti-mahā-vimala-dhavaḷa-pāḍiā-dullaliyā || 1
savvāḷamkāra-dhārī nava-jovvaṇa-māṇa-tṭhayaṇ'abbhaḷiā
koṭṭhiyā-kāpa-kunṭaya-sa . . . āro vva pariḷhojja || 2
tīe ya cintiyam idaṇ: majjha gīhaṇ vivīha-vesa-purisaṇa
aḷḥāraṇa-paḷaḷabbhantaṇa ko so na jo eḷ || 3
to niyā-niyādi-jāi-maggehi samuvvaraṇa-vaṇa'addhā
vidd'hāḷhapa-susikkhiyā-cittakareṇaṇ sabhā-bhitti || 4
cittāviyā maṇḍi tīe ghaḍakāra-loḥakāreḷim
tantāya-kaṭṭhabhāraya-nīva-ṇeṇṇi-suyāi-carīy'addhā || 5

dāṇi āroviyāṇi annayā rannā niggaṇaṇaṇ dīṭṭhaṇ; pucchiyāṇ 'kass' eyaṇ talā-
gaṇ? amaccēṇa *dhaniyāṇ* 'tubbhaṇ' (ḍ). kaḥaṇ? *tao* savvaṇ²¹ siṭṭhaṇ
amaccēṇa(m)²², amaccassa²³ rāyā tujjho C? amaccē āsa-muttaṇaṇ talāga-ārīma-
kaṇaṇ ca.

¹ Aus Silānka's Comm.

²¹ saṇṇaṇ.

²² vor saṇṇo.

²³ hinter °ṇho.

sā āgayaṣṣa taravaṇṇa-dāḷḷo paḍhamagaṇaṃ payatthenaṃ
dūjjai jēpa tao najjai 'ko esa puriso' tti || 6
so vi ya taṃ daṭṭhūṇaṃ viṣeṣo sappaṇi niyaṃ jāṇi
'laṭṭhaṃ laṭṭhaṃ ti imo ghaḍakāro bhūmaṃ cakkhaṃ' || 7
iya tassa taṃ bhāvaṃ cindheṇaṃ imeṣa jāṇiṃ kusala
anuyattai taha ceva ya jaha so tattho dhaṇaṃ deḷ || 8

3. amacce tti.

..... || 1
tattha ya goppaya-majjhammi muttiyaṃ vesareṇa, taṃ ca tao
jhaḷla-malaṃ, taṃ daṭṭhaṃ cira-kāḷaṃ eintaṃ iṇaṃ-o || 2
'ho thirōdagam etthaṃ udaga-nidhāṇaṃ' ti, vāhiṇaṃ turagaṃ
volḷeṇ so rāyā, mantṭha² vi taṃ viyāṇeṇaṃ || 3
kāraṇiyaṃ talāyaṃ saha³ ambavaṇ⁴ accaranta-pāliyaṃ
..... || 4
..... ya kayā kiṃ vā?
kaḍiyaṃ e' āgāṇḍiya-kusaleṇa ya so amaccenaṃ || 5
raṇṇā vi vihiṇa-cintapa-nāḍ⁵ āsankā⁶ bhīya-bīyaṇaṃ
²pūy⁷atth⁸amaleśa eciya avarūho so kao dhaṇiyaṃ || 6]

Viśeṣ. I, 942. (jahiyammī u nikkhutte purao so ceva anka-vinnāso⁴ |
so hoi samaya-bhedo vajjeyavvo payatthenaṃ ||)

II, 8 (Viśeṣ. I, 1079). dāvva-paramparaṃ imaṃ udāharaṇaṃ⁵:

[1. Sāgeyaṃ nagaraṃ, Jiyasattū rāyā sayala-rūyāṅga-paḍipūṇa, tassa ya
nagaraṣa puratthime disibhāṣe ārama-majjhe āyayaṇaṃ, tattha Surappio nāma
jakkho vasaṃ sannhiya-pāḍiherattageṇa maṇḍala-ppasiddho, so ya varise-varise
cittijjai, maho ya so kirai, cittaṃ ya cittayaraṃ māreṃ, aha na cittijjai jaṇaṃ
māreṃ, tao rāyā appa-bahayaṃ āloeṇa cittaṃveṃ, cittayārā ya palāyantaṃ raṇṇā
nāyā saṃkalliyā pādabhuṇā ya khaṇa ruddhā, nāmāṇi ya lhiṇaṃ kalase pakkhi-
tūṇi, tao varise-2 jassa nāmaṃ utthallai so cittaṇaṃ maraṃ, tattha ya eḷā theṛi,
tise putto Somaḍḍao nāma sayala-vinnāṇi-ovvario⁶ tti. vaccaḷ kulo.

2. annayā ya Kosambhio dārao vinnāṇa-nimittaṃ Somadevo nāma āgaṃ,
tassa gibe oyario sikkhai, vaccaḷ kulo, annayā ya sā theṛi vāga-rakkhaṣa-
vāraṃ āgemaṇa-saṅkhāṇe ruyantī teṇa bhaṇiyā: kiṃ ammo ruyasi? sā bhaṇai:
putta niya-vūvāraṃ kuru. jo ya ṇa dūbie⁷ gāhā, tie kaḍiyaṃ, so bhaṇai: ahaṃ
cittissaṃ. sā bhaṇai: sarissaṃ ceva roḍhaṇayaṃ, tamaṇ pi me putto si. tao
teṇa sā bohiyā: tahaṃ haṃ eṇe jattāo cittaṣsaṃ jahaṃ na marissaṃ ti. tie vi
paḍivannaṃ 'kayāḷ eyaṃ pi bhavaṃ' tti. tao tathāṇi ceva varise utthalliyaṃ
Somaḍḍayassa nāmaṃ. khedho vārao, tatto Somadevo chaṭṭha-bhattaṃ kāḍḍa
gao jakkha-giḥaṃ. qhāya-saṭṭhūṇaḥāyayaṃ vattha-juyalaṃ parihiyaṃ, āgha-guṇāṇe
ya pottie muha-kamalam āvāriyaṃ, navaeḥiṇaṃ ghavaṇa-kalasehiṇaṃ majjho jakkho,
navaeḥi ya kuccaehiṇaṃ agghaṭṭho, soḷe mallaṇe Podaṇavaddhaṇiyāṇe sadiyāḷe allessaṃ
dhavaliṇo, pavittōdaga-rāya-vajjag⁸ādhiṇaṃ vappaehiṇaṃ cittaṇaṃ piessa padio. bhaṇio:
phuḍa-maraḡaya-dala-sāmaḷa-vibuddha-vaṇa-kamla-patta-sarisaḷa
jakkha tume khamiyavvo tumaḷaṃ koo jo mae doso ||

² Ueber der letzten Silbe eine 3, offenbar um anzudeuten, dass der dritte
Casus (Instr.) vorliegt. ³ 'yāth' MS. ⁴ 'tte purā vi so ceva hoi
dāvavvo Sil. & (. . . . kāyavvo) Hemac. ⁵ imaṃ fehlt bei Sil.; das zu-
nächst folgende Stück in Kleindruck ist der Anf. seiner Fassung; im Verlauf
geht er mit H. ausser in den Fällen, welche in den Fussnoten angemerkt sind.
Der von Paḷiya & Migāva handelnde Theil der Erzählung wird erwähnt von
Sil. u. Acāṅga I, 2, 1, 1 Ed. p. 110, 15 f. ⁶ Gl. pradhāṇaḥ. ⁷ Die
Strophe, von der hier nur das prātika steht, lautet in Munipatīcar. 264:

jo ya na dukkhaṃ patto jo ya na dukkhaṣa niggaha-samattho
jo ya na dūbie dūbie na tassa dukkhaṃ kaḥeyavvaṃ ||

jakkho vi bhaṇai tuṭṭho: varehi varapa! ti, teṇa bhaṇiyapa: sattāṇaṃ abhayaṃ dehi. jakkho bhaṇai: diṇṇaṃ ceva jaṃ tumapa na mao tti, kim eṇa! annaṃ varehi. so bhaṇai: jai evaṃ to jassa saṇḍeyapaṇḍeyapaṇḍa dupaya-caṇḍappayāyassa eḍavayavapaṃ pi passejja tassāhaṃ viddhaṃ thāṇayapa līhejja. jakkhepa diṇṇo vare. tao so te cittaḡare kharapaṭṭa¹ siddhakaṇḍo tti Kosambīṃ gao.

3. tattha ya Saṇḍeyo nāma rūyā. so annayā kayāi subhāṇa-gao dūyapa pucchai: jaṃ annesipa rūṇapa atthi taṃ mamaṃ kim n'atthi? dūṇa bhaṇiyapa: cittaṇabhā māṇasā wie H.]

1. *teṇaṃ kāḷeṇaṃ teṇaṃ samaṇeṇaṃ* Sākeyapa nagaraṃ. *tattha bahiyā* (tassa) uttara-purattthime diṇi-bhāḡe Surappie nāmaṃ jakkh'aya(ta)ṇe² *hotthā, vannaṃ*³. (so ya Surappio jakkho) sannihiya-pādihero⁴. so ya varise⁵***-(varise) cittijjai, maho ya se (paramo) kīrai. so ya cittio samāṇo taṃ ceva cittaḡaraṃ mārei (aha na cittijjai to jaṇa-mārip karei. tao) *teṇa bhaṇeṇa* cittaḡarakā savve palāṇiṃ āradḍhā. *paccā*⁶*** rannā nāyapa: jai ee savve palāyanti, tā⁷ esa⁸ jakkho acittijjanto amhaṃ vadhāe⁹ bhavissai. *teṇa bhaṇeṇa* cittaḡarakā *rannā* (ekka)*-saṃkaliya-baddhā¹⁰ pāḍiṇheṇa(m)¹¹ kayā. tesipa savvesipa nāmāṃ pattaehim līhiṇṇapa ghaḍae¹² chūḍhāṇi. tao varise-varise jassa nāma(m) uṭṭhei teṇa citteyavvo. evaṃ ca kālo vaccai.

2. annayā kayāi *ego* (Kosambio)¹ cittaḡara-dūrao² (gharāo*** palāṇiṃ tatth' āḡao³ sikkhago). so bhamanto *Sāḡeṇaṃ gao, tatth' eḡassa* (Sāḡeyassa) cittaḡarassa⁴ gharapa allipa. (so vi eḡa-puttao theri-putto)⁵, so vi se *ceḍo* (tassa)*⁶ mitto⁷ jāo. evaṃ tassa tattha acchantassa — aha tammi varise tassa theri-puttassa⁸ vārao jāo. *paccā* sā theri bahu-ppaḡaraṃ ruyai⁹. taṃ ruyamāṇipa¹⁰ theripa dattḡuṇapaṃ (Kosambago) bhaṇai: kim ammo¹¹ ruyasi¹² *evaṃ?* tae¹³ siṭṭhaṃ. so bhaṇai *theri-kāruṇṇeṇaṃ*¹⁴: mā *tubbhe* ruyaha¹⁵, ahaṃ (e)taṃ jakkhaṃ cittaṇsāmi¹⁶. tāhe sā bhaṇai: tumapa (pi)** me putto kim¹ na bhavasi? 'to vi ahaṃ cittemi, acchaha (tubbhe) asoḡao¹⁷. *evaṃ* (tao) teṇa chaṭṭha-bhattapa kūṇapa ahayaṃ vattha-jugaḷapa pariheṭṭā¹⁸ (aṭṭha-guṇae pottie¹⁹ muhaṃ bandhiṇṇa) cokkheṇa paya(t)teṇa sui²⁰-(b)bhūṇeṇaṃ (navaehim kalasehim²¹ ḡhā-ṇeṭṭā)²² navaehim kuccaehim²³ navaehim mallaya²⁴-sampaḍehim allesehim²⁵ vappaehim (ca***) *evaṃ teṇa* so cittio. cittaṇṇapaṃ paya-paḍio bhaṇai: taṃ khamaha²⁶ jaṃ mae 'ttha kimci avara-dḍhaṃ²⁷ (ti. tao) *tattha* so tuṭṭho (jakkho) *sannihiya-pādihero* bhaṇai: vare(hi) varapa! *puttā!* so bhaṇai: eyapa²⁸ ceva mama

¹ ramṭi^o MS. ² yareṇo (für 'yatapa?) β. ³ rannaṃ. ⁴ ce.
⁵ to S; paccā. ⁶ eso, auch Z. ⁷ vah^o S; 'dhāya. ⁸ 'li-b^o B, 'lita-b^o S.
⁹ 'litaddhā Z; 'kilitā-b^o. ¹⁰ paḍ^o Z, pāḍu^o S; pāḍu^o. ¹¹ knjo.
¹² bfo S, 'bao B. ¹³ ceḍo. ¹⁴ 'ttha g^o B, 'ttha ḡg^o Z. ¹⁵ 'ttakār.
¹⁶ tattha eḡa-puttiyā theri. ¹⁷ ne Z. ¹⁸ 'ttapa. ¹⁹ ri-suyassa. ²⁰ rūy^o
β, roy^o α, rūv^o S, kūv^o Z. ²¹ rūy^o, auch Z. ²² āie. ²³ rūy^o
(bharūy^o für ruryū^o? α), auch Z. ²⁴ tie S. ²⁵ kābhann^o. ²⁶ rūy^o Z;
bhay^o (für ruy^o). ²⁷ 'ttaisa^o α. ²⁸ niraddannaṃ. ²⁹ ya- 'la-p^o α,
'gapa p^o β; 'hienam. ³⁰ 't^o Z, 'tie B. ³¹ sutī S, sūti B; sutī. ³² 'sah^o S,
'sah^o Z. ³³ nicht in α. ³⁴ kuvv^o MSS. ³⁵ 'lla S. ³⁶ 'as^o B,
'sah^o Z; asile^o. ³⁷ t^o kh^o hinter 'kayapa. ³⁸ avakayapa. ³⁹ esa.

varam²⁹ (dehi) 'mā logam mārehi'. tam bhagāi: eyam tāva
 ṭhiyam eva, jam tumam³⁰ na mario evam anne vi³¹ na māremi³²;
 annam bhaga! so bhagāi: jassa nam ega-desam³³ avi³⁴ pāsami³⁵
 dupayassa vā cauppayassa vā apayassa*^{***} vā*^{***} 36 tassa* tad-ā-
 ṇurūvam rūvam nivvattemi. 'evam hou' tti teṇa dinno³⁷ (varo).
 tao³⁸ so laddha-varo³⁹ (rannā sakkārio samāṇo) gao Kosambim
 nagarim.

3. tattha ya^{***} Sayāṇio nāma rāyā. so annayā kayāi suhā-
 sapa-vara-gao dūyam pucchai: kim mama *Devānuppiyā* n'atthi jam
 anna-rāṇam atthi? teṇa bhaṇiyam: citta-sa(b)hā n'atthi. maṇasā
 devānam vāyāe¹ patthivānam. tak-khaṇa(-metta)m eva āpatā citta-
 kāragā². tehi(m) sabhā-ovāsā³ vibha(i)ttā (pacittiyā)⁴. tattha tassa
 vara-dinna(ga)ssa^{***} jā⁵ ranno anteura-kiḍḍā sā paeso^{**6} (-7 paeso)
 dinno⁸. evam teṇa tattha tad-āṇurūvesu rūvesu nimmiesu[†] annayā
 kayāi Migāvale jāl(a-⁹kaḍag)antarenam (pāy'anguṭṭhao diṭṭho; uva-
 māṇenam nāyam jahā 'Migāvali esa'¹⁰ tti. teṇa¹¹ pāy'anguṭṭhagā-
 ṇusāreṇa devie rūvam nivvattiyam¹². tise puna cakkhummi um-
 millijjante¹³ ego masi-bindū¹⁴ ūrū¹⁵-m-antare paḍio. teṇa phusio¹⁶.
 puṇo vi jāo¹⁷. evam tinni vārā¹⁸. pacchā teṇa nāyam: eṇa
 evam[†] hoyavvam eva¹⁹. tao²⁰ citta-sabhā nimmāyā. (tao) annayā
 kayāi rāyā citta-sabham paloento²⁰ tam (pa)desam patto jattha sā
 devi²¹. tam nivvaṇnantepa so bindū²² diṭṭho. tam^{**} datṭhūnam^{**}
 ruṭṭho²³, 'eṇa mama (patti) dharisiyā' tti (kāṇa) vajjo āpatto.
²⁴(cittakara-)seṇi uvatṭhiyā bhagāi: sāmi²⁵, esa vara-laddhao tti.
rāyā bhagāi: jai evam, t(a)o se khujjāe[†] muham dāhehi²⁶. teṇa
 tad-āṇurūvam nivvattiyam²⁷. tahā²⁸ vi teṇa samḍas(a)o chindāvio
 ceva²⁹, nivvisao ya* āpatto.

4. so puṇo¹ jakkhassa uvavāseṇa ṭhio. *jakkheṇa* bhaṇio (ya):
 vāmeṇa cittehisi tti. so tassa ranno (²Sayāṇiyassa) pa(d)osam gao.
 teṇa²⁰ (vi)^{**} cintiyam: Pajjoo eyassa pūṃ pi(v)ejjā³ ti cintiṇa
 (tao neṇa⁴) Migāvale citta-phalae rūvam citteṇa⁵ jahā Malli
 tahā Pajjoyassa uvatṭhaviyam⁶. (teṇa diṭṭham, pucchiteṇa⁷ si-
 ṭṭham^{**}). Pajjoteṇa^{***} duo payatṭio⁸ (: jai na patthavesi to⁹

²⁹ 'ro. ³⁰ tuham. ³¹ 'nnap pi. ³² 'mo S. 'reti B. ³³ -pad² B.
³⁴ 'gam avi desam. ³⁵ 'semi B; 'sāmi. ³⁶ 'dap² &c. vor eg². ³⁷ 'nnap.
³⁸ evam. ³⁹ vare laddhe.

¹ vāyāe. ² -karā Śil., 'ttagarā S; 'ttagarā. ³ sā Z; -ogāe. ⁴ citi² Śil.
⁵ jo B.Z. ⁶ so Śil. ⁷ so Z. ⁸ laddhe. ⁹ kiḍ² Śil., kiḍḍ² S.
¹⁰ 'vāe Śil. ¹¹ tay-ang² Śil. ¹² 'nam anguli diṭṭhā, teṇam anguli-sārikkheṇam
 devi savvā tad-āṇurūvā nimmaviyā. ¹³ 'lante Śil.²; 'tammi. ¹⁴ 'dūyao.
¹⁵ 'rāy S. 'rūy B. ¹⁶ patṭho α, phutṭho β; 'nam punchido na ya sā soḍa² Śil.
¹⁷ . . . jantesu paḍio Śil. ¹⁸ 're. ¹⁹ 'ya evam eva bhaviyavvam Śil.
²⁰ pulaento. ²¹ 'vi lhiyā Śil. ²² 'duko α, 'dakkho β. ²³ 'su-ratto.
²⁴ tao c² Śil. ²⁵ 'mi. ²⁶ dāeti B, dāhiyam S, dālam Z; Śil. fehlt;
 dājjan ('jān α). ²⁷ 'rūrā(?) lhiyā Śil. ²⁸ 'ha Śil. ²⁹ nicht in Śil.

¹ 'po vi tas² eva Śil. ² tao so S² Śil. ³ 'ja. ⁴ 'nam S, teṇam B.
⁵ kāṇam. ⁶ 'ghāv² Śil. ⁷ 'cehiē t² S. ⁸ 'cehiē oder 'cehiō ohne teṇa
 siṭṭham Śil. ⁹ 'ṭṭhio MSS. (Śil. fehlt). ¹⁰ tao Śil.

emi). teṇa (asakkārio) niddhamañeṇa nicchūḍḍho. teṇa siṭṭham. imo (vi teṇa) dūya-vayaṇeṇa ruṭṭho savva-baleṇa Kosambim ei. tam āgacchantam soum¹⁰ imo (Sayānio) appa-balo aisāreṇa mao. tāhe tae (Miyāvate) cintiyam: mā imo bālo mama putto viṇassi-hiti¹¹. (esa khareṇam na sakkai. pacchā dūo paṭṭhaviṇ). tāhe Paṭṭhoo bhaṇio¹²: esa kumāro bālo¹³ (amhehim gaehim) mā sāmanta-rāipā (keṇai) anneṇa(m)¹⁴ pellijjīhiti¹⁵. (so bhaṇai: ko mamaṇ dharamāṇe pellihiti¹⁶! sā bhaṇai: ūsisae¹⁶ sappo joyaṇa¹⁷-sae ve-jiḥ! kimp kirihiti? to¹⁸ nagarim daḍham karehi. so¹⁹ bhaṇai: āmam, karemi. tae bhaṇnai:) tamhā²⁰ nagari Ujjeniyāo iṭṭagāo²¹ (baliyāo, tāhim) kirau. ('āmam' ti.)

5. tassa ya¹ coddasa rāipā² (vasa-vattiṇo, teṇa*** te) sa-balā (ṭhaviyā, purisa-)parumparaṇa tehim āpiyāo³ iṭṭagāo⁴. kayam⁵ nagaram⁶ (daḍham²⁰*** jāhe tae tae** bhaṇnai: iyāṇim dhanna-ssa bharehi nagarim⁷. (tao ṇeṇa⁸ bhariyā.) jāhe⁹ nagari rohaga-asajjhā¹⁰ jāyā tae sā puṇo visamvayā. evam abhisatthāe tae cintiyam (ca ṇāe): dhannā naṇ te gāmāgara¹¹-nagara-kheḍa-ka-bbada jāva sannivesā jattā¹² naṇ (sāmi) samane bhagavam Mahāvire viharai, pavvaejjāmi jai sāmi eja¹³. (tao bhagavam¹⁴ samosaḍho)¹⁵. tattha savva¹⁶-verāṇi pasamanti, Migāvate niggayāe dhamme kahijjāmāṇe ege purise dhammānurāga-ratte ('esa savva-nu' tti kām)¹⁷ imam pacchanna-puccham maṇasā pucchai. tāhe¹⁸ sāmiṇā so bhaṇio¹⁹: vāyāe puccha Devāuppiyā²⁰, (varam)²¹ ba-have sattā sambujjhissanti (tti)*. evam avi bhaṇie teṇa bhaṇnai²²: bhagavam, jā sā sā sā? tattha (bhagavayā²³ 'āmam' ti bhaṇie²⁴) Goyama-sāmiṇā bhaṇiyam: kimp²⁵ eṇam 'jā sā sā sa' tti²⁶ bhaṇi-yam²⁷? ettha²⁸ tise utṭhāṇa-pāriyā(va)ṇiyam²⁹ savvam sāmi (bhagavaṇi) parikahe³⁰:

6. teṇam kāleṇam teṇam samaṇam Campā (nāma) nagari¹. tattha ego suvaṇṇakāro² (itthi²-lolo). so²¹ panca³-panca suvaṇṇa-sayāṇi dāṇam jā⁴ pahāṇā kannā⁵ tam pariṇe⁶. evam teṇa(m)

¹⁰ soṇṇa Śīl.; soṇṇam. ¹¹ viṇas^o (B.Z?) Śīl., 'hi tti BŚīl. ¹² āpatto. ¹³ apaduppanno. ¹⁴ 'eṇa vā p^o Śīl., 'hi Śīl., 'hi tti BŚīl.² ¹⁵ 'hi tti B(Z?) ; 'nai: aham bhalāmi ko pellei Śīl. ¹⁶ us^o Śīl., us^o RS. ¹⁷ 'pā BŚŚīl. ¹⁸ tā B.Z. ¹⁹ to Śīl. ²⁰ tabhā a. ²¹ 'pīe iṭṭāo Śīl.; 'yāo 'gāe.

¹ 'rau, evam te. ² rāyāgo. ³ āpiy^o SŚīl. ⁴ 'hiṇ sā 'yā 'gā. ⁵ nimmāyā. ⁶ 'ri. ⁷ 'rau Śīl.; 'rap, samat bh^o vor dh^o. ⁸ teṇa Śīl. ⁹ jāva B. ¹⁰ -sajjā, aneś Śīl. ¹¹ 'ma B. ¹² jesa gam Śīl. ¹³ 'rai jai ya sāmi iham ejaṇ tao aham pavvaejjam gephejja Śīl. ¹⁴ 'vam viharanto āgantūga tatthi eva bhāriyāo Śīl. ¹⁵ samosaṇam. ¹⁶ 'dhe tao Śīl.; 'vūal. ¹⁷ 'ggayā abbhintariyāo, lo ya 'sāmi samosaḍho' tti soum ego paccanta-māhāṇa-teṇaṇa samsay'āvanno āgantūga Śīl.; 'ime savvaṇṇā, na kipei se avidiyam, tamhā iha pucchāmi'. ¹⁸ tao Śīl. ¹⁹ 'ṇai. ²⁰ 'pappiyā. ²¹ nicht bei Śīl. ²² bhaṇiyam Śīl. ²³ 'yā bhaṇiyam Śīl. ²⁴ 'nāe tattha Z. ²⁵ kim Śīl. ²⁶ sā start sa tti. ²⁷ vor ee^o. ²⁸ tattha B.Z. ²⁹ 'yāp^o Śīl. ³⁰ 'hehi S, 'hei tti Śīl.²; 'hi a.

¹ 'rie B, 'mā n^o S, 'māe 'rie Śīl. ² itthi Śīl. ³ nicht in a & Śīl. ⁴ jāhā a; nicht in β. ⁵ dāriyā. ⁶ gephal.

panca sayā piṇḍiyā. ekk'ekkā⁷ tilaga-coddasa(ga)m alampkāram⁸ karei⁹. jad-divasaṃ¹⁰ (ca¹¹ jāe samam) bhoge bhunjihii¹² tad-divasaṃ dei tise (alampkāram), avasesaṃ kalam na dei. so¹³ issā-luo¹⁴, tam gharāṃ na kayāi¹⁵ muyai na vā annassa-m-¹⁶alli(i)um dei. so annayā kayāi¹⁷ mittenaṃ¹⁸ pagae vāhito¹⁹ (apicchanto balā nio) jemeup²⁰. so²¹ tahiṃ guo tti nāūṇa tāhiṃ cintiyaṃ²²: kipa ceṇa(m)²³ amha²⁴ suvaṇṇaṇaṃ! ti, ajja ne pai-rikkam ṇhāmo²⁵ (samālabhāmo āvindhāmo²⁶ ya²⁷) tti, ṇhāyā²⁸ pairikka²⁹. majji-yavvaya³⁰-vihie tilaga-coddas(ag)enaṃ alampkāreṇa³¹ appāṇaṃ alampk(ā)reṇaṃ addāyaṃ gahāya appāṇaṃ pehamāṇo³² cittaṇti. so ya tao āgao³³. tam datṭhūṇaṃ āsurutto³⁴. teṇa ekkā gahiya³⁵ tāva piṭṭiyā jāva maya tti. tā³⁶ ṇaṃ annāo bhaṇanti: evaṃ amha³⁷ (vi) ekk'ekkā ceṇa (ni)hantavva tti, tamhā eyaṃ etha ceva³⁸ addāga-punjaṃ karemo. tattha eg'ūṇehiṃ paṇcahiṃ mahilā-saehiṃ panca eg'ūṇaṃ addāga-sayāṃ jamaga-samagam eva pa-kkhittāṃ³⁹. tattha so addāga-punjo jāo⁴⁰. pacchā puṇo (vi) tāsiṃ pacchātāvo jāo: kā gai amhaṃ pai-māriyāṇaṃ (bhavissai), loe⁴¹ ya uddhamsaṇāo sahiyavvāo. tāhe⁴² ceva tāhiṃ tam gharāṃ ghaṇa-kavāḍa-⁴³nirantara(m) niechiddāṃ dārāṃ⁴⁴ thevūṇa⁴⁵ aggi dinno savvaṃ samantao⁴⁶. anne bhaṇanti 'ullambeuṃ mayāo' tti.

7. teṇa pacchā⁴⁷ nūṭaveṇa⁴⁸ sāgukkosayāe ya tae⁴⁹ ya⁵⁰ akāma-niṇṇarāe maṇṇesūvavanno⁵¹. (panca vi sayā corā jāyā egammī pavvāe parivasanti.) so vi⁵² kāla-gao tirikkhesūvavanno⁵³. tattha jā sā paḍhamāṃ māriyā sā vi⁵⁴ ekkam bhavaṃ tiriesu, pacchā ekkammi bambhaṇa-kule⁵⁵ ceḍo āyāo, so ya panca-variso (jāo)⁵⁶. so⁵⁷ ya suvaṇṇakāro tirikkhesu⁵⁸ uvvattiṇaṃ tammi kule⁵⁹ ceva⁶⁰ dāriyā jāyā. so ceḍo tise bāla-ggāho. sā ya⁶¹ niccam eva royai⁶². teṇa udara⁶³-poppayaṃ karenteṇaṃ kaha⁶⁴ vi sā joni-ddāre hattheṇa āhaya⁶⁵. taḥ(a ce)eva⁶⁶ sā ṭhiyā (roviṇṇa)⁶⁷. teṇa nāyaṃ⁶⁸: laddho mae⁶⁹ uvāo tti. evaṃ so nicca(kā)ṃ eva⁷⁰ karei⁷¹. (so) tehiṃ⁷² māyā-piḥhiṃ⁷³ nāo. tāhe haṇiṇa⁷⁴ dhāḍio⁷⁵; sā vi apaḍuppanā ceva viddāyā.

⁷ eg'egāo. ⁸ 'sa-ang'abharapaṃ Śil.; bhapaḍāḥ. ⁹ dei. ¹⁰ 'sam paraṃ β. ¹¹ 'jai, such Σ. ¹² eso Σ. ¹³ is^o Σ. ¹⁴ 'yā vi Σ. ¹⁵ 'yā mokkalāṃ Śil. ¹⁶ alliaṃ Śil. ¹⁷ 'tahiṃ Śil. ¹⁸ 'hito Śil. ¹⁹ tam ca vippagittapaṃ tao Śil. ²⁰ nāyaṃ. ²¹ teo^o Σ. ²² 'hāṇaṃ, vor^o Śil. ²³ māṇemo. ²⁴ āviddh^o SΣ, āvimddh^o Śil. ²⁵ 'yāo ya B. ²⁶ 'kkam, such (B?) Σ. ²⁷ 'jāpa BŚil. ²⁸ deh^o. ²⁹ 'ratto. ³⁰ 'hāya. ³¹ tou (für to oder tio) Σ; tao. ³² 'he BΣ. ³³ 'cittaṇti, so vi ya avara-tteṇa niyatto, pahāna-paṭṭie so aggaḍa avaniyā, tam paṇāhiyaṃ, datṭhāṇa kaṇā-yāpala-dajjhamāṇeṇaṃ tālagaṇaṃ māriyā, tio annāo ya bhaṇanti: esa amha ekkakkhiyaṃ mārehi tti, tamhā eyaṃ etha Śil. ³⁴ 'tāṇai Śil. ³⁵ kao. ³⁶ loe vi B. ³⁷ taḥa. ³⁸ nicht bei Śil. ³⁹ kāṇa. ⁴⁰ 'tio Śil.; 'ti.

⁴¹ vor^o Σ; 'echāyā^o Śil. ⁴² 'nussesu āṇaṃ nibaddhaṃ. ⁴³ vi ya Śil. ⁴⁴ appa-ṭhiḥ-tirikkhesu uv^o Śil.; 'su uv^o. ⁴⁵ 'ghare. ⁴⁶ 'kkhehiṃto Śil. ⁴⁷ vor^o k^o Śil. ⁴⁸ 'ggāhi sā vi ya asuḥa-bhāvā Śil. ⁴⁹ rūvai (oder rav^o) tao Śil.; rūy^o. ⁵⁰ 'pāḍ^o. ⁵¹ kīh^o B'SΣ. ⁵² tāliyā. ⁵³ ceva BŚil.; tāh^o. ⁵⁴ rei^o BΣ. ⁵⁵ 'yaṃ jāhā Śil. ⁵⁶ me B. ⁵⁷ tālento. ⁵⁸ tāh^o. ⁵⁹ 'piḥ^o Σ. ⁶⁰ hantūpa. ⁶¹ viṇṇaṇa.

8. so (ya) ceḍo palāyamāṇo cira-nagara-viṇaṭṭha-duṭṭha-silā-yāro¹ jāo. gao egam cora-pallim jattha tāpi eg'ūṇ(ag)āpi² panca³ cora-sayāpi parivasanti. sā vi pai-rikkam hiṇḍanti egam gāmaṇ gayā so⁴ gāmo tehiṇ (corehiṇ) pellio, sā ya nehiṇ⁵ gahiya. sā tattha (tehiṇ) panca(hi vi)⁶ cora-saehiṇ paribhuttā⁷. tesim cintā jāyā⁸: aho imā varā ettiyāṇaṇ⁹ sahai¹⁰, jai annā (se) biṇḍiyyā¹¹ labbhejjā¹² to se viissāmo hojjā¹³. tao¹⁴ tehiṇ annayā¹⁵ kayāi tise biṇḍiyyā¹⁶ āpiyā. jam ceva (divasaṇ)* ** sā¹⁷ āpiyā¹⁸ tad-divasaṇ (ceva) āradḍhā sā tise āyaṇ ca uvāyaṇ ca (chiddāim maggai) keṇa¹⁹ uvāyaṇ eyaṇ²⁰ mārejjā. tattha annayā kayāi chinna-kaḍayaṇ gihaṇ (te ya²¹ *** annayā²² odhāiyā²³). to tattha tae²⁴ (sā bhaṇiyyā²⁵: pecca! kūve kimpī disai. sā²⁶ dattḥum āradḍhā. tae²⁷ tatth' eva chuddhā)²⁸. tāhe (te²⁹ āgaya) pucchanti. tae³⁰ bhaṇnai: appaṇo³¹ mahilaṇ kīsa³² na sāraveha? tehiṇ nāyaṇ jahā etāe³³ māriyā. (tao) tattha tassa bambhaṇa-ceḍa(ga)ssa hiyaṇ ṭhiyaṇ jahā: esā sā³⁴ ***³⁵ (mama) pāv(a-kamm)ā (bhagiṇi tti), suvvaṇi ya bhagavaṇ (Mahāviro savvaṇṇū savva-darisi). tao³⁶ (esa)³⁷ samosaraṇa pucchai.

9. tāhe sāmi bhaṇnai: sa cceva sā tava bhagiṇi. ettha¹ samvegam āvanṇo. so² pa(v)vaio. evaṇ soṇṇa³ savvā sā parisā pa-yaṇurāga⁴-sambuttā jāyā⁵. (tao) tattha sā⁶ *** Migāvai devī⁷ jeṇ' eva samaṇa bhagavaṇ⁸ Mahāvire (teṇ' eva uvāgacchai, uvāgacchittā samaṇaṇ bhagavaṇ Mahāviraṇ⁹ vandai¹⁰ ***¹¹) vandittā¹² (evaṇ vayāsi): jam navaraṇ¹³ Pajjayaṇ āpucchāmi (tao tujjha¹⁴ sagāse pavvayāmi tti bhaṇiṇaṇ), 'ahā-suhā', tae naṇ sā Migāvai devī jeṇ' eva Pajjoe rāyā teṇ' eva uvāgacchai, Pajjayaṇ kara-tala-pariggahiyam evaṇ (āpucchai¹⁵:) icchāmi naṇ Devānampiyā tubbhehiṇ abbaṇunnāyā samaṇassa bhagavaṇ Mahāviraṇ — tao¹⁶ Pajjoe¹⁷ rāyā tise¹⁸ mah'aimahāliyaṇ sa-deva-maṇyaśuraṇ¹⁹ parisā²⁰ lajjāe na tarai (vāreup²¹) jahā 'mā pavvayāhi' tti, eyaṇ aṭṭhaṇ aṇuṇāṇai, (tāhe²² visajjei²³. tao Migāvai Pajjoyaṇ) Udayaṇaṇ ca se kumāraṇ nikkhevaga-nikkhittaṇ²⁴ kāṇṇa²⁵ evaṇ

¹ °ra-caritto (-cār° a). ² eg'ūṇa 2; °āim. ³ so vi Sīl. ⁴ aṇeḥ° Sīl. ⁵ °hip vi BS, °hip mi Sīl. ⁶ j statt bh (zuwilleen auch sonst). ⁷ sa-muppanṇā. ⁸ °ṇaṇ dharisaṇaṇ Sīl. ⁹ °hatti B, °hiti 2, °harati (für °hai ti?) S. ¹⁰ °jāyā BS(31?). ¹¹ labh° (?) MSS. (auch Sīl.). ¹² bhavējjā. ¹³ evaṇ. ¹⁴ °jāyā S. ¹⁵ °jāyā āpiyā, jad-divasaṇ ca sā āpiyā Sīl. ¹⁶ °pa paṇa Sīl. ¹⁷ auch in Sīl. ¹⁸ corā ann° Sīl. ¹⁹ uddh° Sīl. ²⁰ tae vi Sīl. ²¹ °yā baḷi Sīl. ²² °sai tti tao sā ōjjuyaṇ Sīl. ²³ tte Sīl. ²⁴ bhaṇnai 'pecca imaṇ mahā-dumaṇ kusumiyaṇ', tte dittaṇ, tte nolliya, paḍiya. ²⁵ corā Sīl. ²⁶ appaṇo 2. ²⁷ °ā kin Sīl. ²⁸ eia, auch Sīl. ²⁹ hai Sīl, bloss sec. m. eingefügt. ³⁰ tāhe. ³¹ °pi tti cintai ya bh° M° s° s° ya tti vādo suvvaṇi tao esa ih° āgao Sīl.

¹ ettha so Sīl. ² °vvaio ayaṇ ca kahāṇayaṇ soum Sīl. ³ vāyāṇa°. ⁴ °rāgā samvutta Sīl. ⁵ vor s° S & (°vanta) 2. ⁶ °si bhagavaṇ jāvaṇ rāyaṇ Sīl.; °tta-jā navaraṇ. ⁷ tumba Sīl. ⁸ peccch° B.S. ⁹ tae yaṇ. ¹⁰ so P° Sīl.; se (so 8) Pajjoe. ¹¹ °haṇm°. ¹² °ra Sīl. ¹³ °sā, auch S. ¹⁴ °reup tti Sīl. ¹⁵ °jāyā Sīl. ¹⁶ °va-nikk° (-nāh° sec. m.) Sīl. ¹⁷ karaṇi.

¹⁸ *samvaddhehi*, *evam* pavvaiyā *Migāvaī*. Pajjovassa (vi ²¹ya^{***}) attha Angāravaī *Sivappamuhāo* devīo ¹⁹ pavvaiyāo[†]. tāni vi ³⁷ panca cora ³⁷-sayāni teṇa^{**} gantūṇa ²⁰ sambohiyāni ³¹ pavvaiyāni. — *eyam* pasangeṇa bhāṇiyam²². ettha iṭṭaga-paramparaṇa adhiyāro, esa davva-paramparao ²³. *eeṇa bhāva-paramparae sākijjai jāhā Vaddhamāṇa-sāmiṇā Suhammassa Jambu-nāma jāva amha vā-yaṇ'āriyā ārupuvvīya kama-parivāḍīya āgayaṃ suttao atthao karaṇao ya*.

II, 22. egammi mahā-nagare palivaṇaṇaṃ samvuttaṃ. tammi ya aṇāhā duve jaṇā pangulao andhalao ya¹. (te) nagara-loe² jalaṇa³-sambham'ubbhanta-loyaṇe palāyamāṇe (pāsanto⁴) pangulao gamaṇa-kiriya⁵ bhāvāo⁵ jānanto vi palāyana-maggam kam'āgaṇa agāṇiṇā⁶ daḍḍho. andho vi^{*} gamaṇa-kiriya-jutto palāyana-maggam aṇānanto turiyam jalaṇ'anteṇa gantum agāṇi-bhāriyāe khāṇe paḍi-ūṇa daḍḍho. (esa diṭṭhanto, ayam atthōvaṇao:) *evam* nāṇi (vi^{*} ^{***}) kiriya-rahio na kamm'aggiṇo palāiṇaṃ samattho, iyaro vi nāṇa-rahiyattanao tti.

II, 23. egammi raṇṇe rāya-bhaṇaṇa nagarāo uvvasiya⁷ logo ṭhio. puṇo vi dhāḍi-bhaṇaṇa pavahaṇāni ujjihiya palāo. tattha duve aṇāha-ppāyā andho pangū ya ujjihiyā. (gayāe dhāḍte) log⁸ ^{*}aggiṇā ya (vāṇa) vaṇa^{**}-davo laggo. te ya bhīyā. andho ebuṭṭa-kaccho aggi'nteṇa palāyai. pangūṇa bhāṇiyam: andha, mā io nāsaṇaṃ! io ppeva² aggi. teṇa bhāṇiyam: kuo¹⁰ puṇa gacchāmi? pangūṇa bhāṇiyam¹¹: ahaṃ (pi purao aidūre¹²) magga-desanāsamattho (jao)^{***} pangū, tā maṃ khandhe karehi jeṇa ahi-kaṇṭaka-jalaṇ'ādi-avāe parihaṇāvento suhaṃ (te) nagaram pāvēmi. (to)^{*} ^{***} teṇa 'taha' tti paḍivajjiyam¹³ aṇuṭṭhiyam pangū-vayaṇaṃ, gayā ya khomeṇa do vi nagaram ti. (esa diṭṭhanto, ayam atthōvaṇao:) *evam* nāṇa-kiriyaṇiṇaṃ siddhi-puram pavijjai tti.

II, 36. (parihāriyāna u tavo jahanna: majjho: ta'eva ukkoso s, si'ṇha-vāsa-kāle bhāṇio dhiraḥi patteyam || 1

1. tattha jahanno gimhe canttha, 2. chaṭṭhaṃ tu hoi majjhimao,
3. aṭṭhamam iham ukkoso; etto sisire pavakkhāmi: || 2
- sisire u jahann'āi chaṭṭh'āi dasama-carimago hoi;
- vāsasu aṭṭham'āi bārasi-pajjantago neo || 3
- pāraṇage āyāmaṃ, pancasu gabhō dosu bhiggaho bhikkhe;
- kappatṭhiy'āi¹ paidiṇa karenti em eva āyāmaṃ || 4
- evam cham-māsa-tavaṃ carimāṃ parihārigā aṇucaranti
- aṇucarage parihāriya-pada-ṭṭhie jāva cham māsa || 5

¹⁸ 'dāhihi oder 'ṭhihi ('hiṃ β).

¹⁹ 'vaī-pam^o vto āpacchāṇa Sīl.

²⁰ 'pi teṇa sūhūṇā gantum Sīl.; 'oi teṇ' āgitta. ²¹ 'boḥ' pavvaiyāni ya Sīl.; 'yāṇa. ²² 'pam bh^o Sīl.; vani^o (statt vappi^o). ²³ 'rāo.

¹ 'dhaṇo ya S.; 'ra-dāhe andhalaga-pangulagā do anāhā. ² 'jaga. ³ 'pam S.S. ⁴ 's S, sacis B. ⁵ 'rao S. ⁶ 'aggiṇa. ⁷ 'yā. ⁸ 'ga B.

⁹ 'jeva B. ¹⁰ 'ggi so āha kao. ¹¹ 'gū bhapaī. ¹² 'id^o B. ¹³ 'ṭṭi B.

¹ 'yā ya Śānt, und Bhag. Ed.; 'yā vi Śāhn. Ed.!

kappa-tthio vi evaṃ cham-māsa-tavaṃ karei, sesā u
 aṇuparihāriga-bhāvaṃ vayanāti kappatthiyattaṃ ca || 6
 ev' eso aṭṭhārasa-māsa-pamāṇo u vappo kappo
 samkhevao, viseso sutā etassa nāyavvo || 7
 kappa-samattāṇe tayam² jīva-kappaṃ vā uventi gaccharaṃ vā;
 paḍivajjamāṇagā puṇa jīva-ssagāse pavajjanti, || 8
 tittthagara-samivāsevagassa pāse va, no u annassa.

eesim jaṃ caraṇaṃ parihāra-visuddhiṃ tam tu || 9) ⁴

II, 54 (Kalpabh. peḍh. 172) ¹. 1. godhaho² (jai)³ jaṃ⁴ pā-
 ḍalāe vacchayaṃ⁵ tam bahulāe⁶ muiyai bāhuleram⁷ vā pāḍalāe⁸
 (muiyai)⁹ evaṃ vitāha-koraṇaṃ (to) aṇaṇugo (bhavai, tassa¹⁰
 ya¹¹ duddha-kajjassa appasiddhi¹² bhavai¹⁰). jai¹³ (puṇa) jaṃ¹⁴
 jāe¹⁵ tam tae (ceva)¹⁰ muiyai tayā tuhā-koraṇaṃ bhavai (to) aṇu-
 ogo¹⁶ (tassa ya¹⁷ duddha-kajjassa¹⁸ pasiddhi bhavai¹⁰)¹⁶. evaṃ
 ihāvi¹⁹ jai jīva-dava-lakkhaṇaṃ²⁰ ajivaṃ parūvei (ajiva-lakkha-
 ṇaṇa vā jivaṃ²¹) to aṇaṇugo bhavai¹⁰. (tam bhāvaṃ annahā
 geṇhai), teṇa viṣamvadanteṇaṃ²² attho²³ viṣamvadai, attheṇa vi-
 samvayanteṇaṃ²⁴ caraṇaṃ²⁵, caraṇaṃ²⁶ makkho²⁷, makkhābhāve
 dikkhā niratthiyā. (aha puṇa²⁸ jīva-lakkhaṇaṃ jīvaṃ parūvei,
 ajiva-lakkhaṇaṃ ajivaṃ, to aṇugo²⁹; tassa ya³⁰ kajja-siddhi³¹
 bhavai¹⁰ tti³² avigale atthāvagamo, tao caraṇa-vuḍḍhi, tao makkho
 tti. esa paḍhama-ditthanto)³³.

² seso visesa-suttāṇe ney³ Sānt. ⁵ tao Sānt. ⁴ Auch bei Sānt. zu
 Uttarakhy. XXVIII, 32^b, ferner in der Avaccūri am Karmagr. IV, 12 (MS. B
 690 fol. 7^b 24—26) und mit einigen weiteren Strophen (Nis.-bh. X, 267. 274.
 276 f.) bei Abhay. zu Bhag. VIII, 2 Ed. fol. 570^b; bloss die vierte Strophe
 bei Abhay. zu Sthān. III, 4 Ed. fol. 184^b; das erste Hemistich der achten =
 Vāseṣ. I, 1275^a. In der Vrtti eine kürzere Fassung in sechs Gāthās:

1 entspricht 2 f. | 4. 6 = 6. 9.
 2 f. „ 4 f. | 5 entspricht 7 f.

¹ Alle zwölf Erzählungen zu II, 54 f. auch in Kalpa-Cūri & -Tikā; die
 Varianten hieraus sind im Folgenden im Anschluss an den Text von H durch
 C & T charakterisirt; wenn nöthig, ist bei C beigefügt, ob die Lesart sich nur
 im Berliner MS. (B) oder nur in dem von Poona (P) findet.

Von Sīlānka's Fassungen sind die ersten drei zur Hälfte in Skt und des-
 halb hier nicht berücksichtigt; ebenso die sechste nicht, welche ziemlich breit
 gehalten ist und keinen besondern Werth hat. Was übrigens in 1—3 & 6 an
 einzelnen Stellen Beachtung verdient, ist ins Glossar aufgenommen. Ueber die
 andern Erzählungen Sīlānka's geben die Fussnoten und die (zu 5 & 11 f.) bei-
 gefügten Textstücke in Kleindruck Aufschluss; 7—10 gehen mit H.

² dohao C. ³ vor g³ T. ⁴ jo, auch T. ⁵ cehao, auch T.
⁶ bāh³ C. ⁷ layap BT, bāh³ C in P; lagap. ⁸ vacchagap p³ T.
⁹ muncā B. ¹⁰ nicht in T. ¹¹ hinter asa T. ¹² as³ C in B. ¹³ jayā.
¹⁴ jo T. ¹⁵ jāe vacchayaṃ C, jāe vacchago T. ¹⁶ go bhavai CT. ¹⁷ nicht
 in C. ¹⁸ tasya cārthasya prasiddhiḥ bhavati; der ganze Satz (jai &c.) in CT
 erst später hinter niratthiyā. ¹⁹ hā 2T; bhāpi, auch B. ²⁰ vāp dohaya-
 vāṇāte sūhā CT. ²¹ vāp parūvei C. ²² vāleṇaṃ C. ²³ attho vi C.
²⁴ vāleṇa C. ²⁵ the viṣamvāle T. ²⁶ vāp pi viṣamvāyā C, vāp viṣam-
 vāyā T. ²⁷ na viṣamvāleṇaṃ T; na-viṣāse. ²⁸ kkhābhāvo, auch T.
²⁹ statt ah³ p³ in CT: evam bhāpi (bhāvi) jai. ³⁰ go bhavai CT. ³¹ ya
 makkha-lakkhaṇassa T. ³² jassa pas³ CT. ³³ tti av³ &c. nicht in CT; bīe
 paṇatthe samoyāro, evaṃ sarvattha bhāṇiyavvaṃ.

2. (Paṭṭhāṇe nagare)¹ Sālavāhaṇo² rāyā. (so varise-varise) Bharuycche Nahavāhaṇaṃ³ rohei. *evam kalo jāi*, (jāhe ya) varisā-ratto⁴ (patto⁵ tābe) sa(yaṃ) nagaraṃ (paḍi jāi⁶. *evam* kālo) vaccai. annayā⁷ teṇa (rannā) rohaṇa(ṇ) gaḷlaṇaṃ atthāṇi-maṇḍaviyāe nitthudhaṃ⁸. (tassa ya¹⁰) paḍiggaha-dhāriṇi⁹ khujja, sū¹⁰ cinteī¹⁰; aparibhogā¹¹ esā¹², nūṇaṃ¹³ rāyā jāu¹⁴. kāmo. tise ya¹⁵ rūlao¹⁶ jāṇasālio¹⁷ paricio¹⁷. (tāe) tassa siṭṭhaṃ¹⁸. so pae jāṇagāni¹⁹ pamakkhio²⁰, payaṭṭaviyāni²¹ ya²². tam²² daṭṭhūṇa²³ sesao²⁴ khandhāvāro paṭṭhio²⁵. rāyā ya rahasi²⁶ (ekallo dhulāi-bhayā gacchissāmi tti pae)²⁷ payaṭṭo²⁸ jāva (savvo) khandhāvāro²⁹ pae purao payaṭṭio³⁰ diṭṭho³¹. rāyā cinteī: na mae³² kassai kahiyaṃ³³, kaham³⁴ (eehiṃ) nāyaṃ? (gaviṭṭhaṃ) paramparaṇaṃ jāva khujja tti. khujja³⁵ pucchiyā³⁶. tāe³⁷ tabeva akkhāyaṃ. (esa aṇaṇuogo; tise maṇḍaviyāe khettaṃ ceva cinti-jjai³⁸. vivario aṇuogo. *evam nippaesam eganta*³⁹-nīccam egam āgūsaṃ paḍivajjāventassa aṇaṇuogo, sappaesāi puṇa paḍivajjāventassa aṇuogo tti)⁴⁰.

3.¹ ekko sāhū pāosiyāṃ pariyatṭento rahasaṇaṃ² kālaṃ na

¹ °paṃ °raṃ CT. ² °liv° B; Sātav°, auch Z; °po nāma T. ³ Narav° BT. ⁴ °te ya. ⁵ bhavaī C in P & T, patto bhavaī C in B. ⁶ tūi (für thāi?) C in B, hāi (für thāi?) T. ⁷ °yā ya C. ⁸ °ceh° MSS.; °pīe m° n° S, °piya-m° n° T, °piya-m° nīṭh° C. ⁹ °ri, auch CT. ¹⁰ auch in CT. ¹¹ °go, auch BS. ¹² esā bhūmi BZ, esā diṭṭhā T; esa, auch C. ¹³ °ṇam eso T. ¹⁴ jāu, auch CT. ¹⁵ nieht in T. ¹⁶ rāya-olaggā C in B. ¹⁷ °rījiyao, auch CT. ¹⁸ p° tīe t° kahiyaṃ T. ¹⁹ °pāṇi CT; °pāṇi. ²⁰ °kkhittā Z; °majjio. ²¹ °ṭṭiy°, auch CT. ²² tam ca Z. ²³ °ṭṭhaṃ CT. ²⁴ °sao vi C, samatthago vi T. ²⁵ payaṭṭio CT; °saṇa vi loṇaṇi (für loṇa!) paya-ṭṭiyāṇi. ²⁶ °hassi BS; °hassiyagāṃ, auch C. ²⁷ °li-bhaṇa T; in C fehlt Alles. ²⁸ padhāvio C; padhāio. ²⁹ vor s° C; logo. ³⁰ paṭṭhiyao BZ; gaḷlao, auch C. ³¹ tuṭṭho C; diṭṭhā. ³² mayā BZ, me S. ³³ °yap in mit Weglassung der folgenden vier Worte C. ³⁴ kō (statt kō?). ³⁵ nieht in CT. ³⁶ āp° C, sū p° T. ³⁷ tīe T, tāhe C. ³⁸ cīt° BSZ. ³⁹ eta S, egata Z, egam tu B. ⁴⁰ °viyāe vivariyaṃ, *evam jāi gāṇiya-vīsaṃ-vāṇiṃ pannaṇe khettaṃ jīvā-dhaṇupatṭhāṇiṃ to aṇuogo bhavaī C*; atra yaṃ maṇḍapi-kāyaṃ niddhatam (statt nīṭṭhūtam) eho °nanuyogaḥ, *evam yaḍi kṣhetraṃ jīvā-dhaṇupatṭhāḍibhīr gaṇṭa-vīsaṃvādena prarūpyatī tadā °nanuyogo, yaḍā tv avīsaṃvādi kathayatī tadā °nuyogo yathā kuhjyā °aparibhogaḥ kṣhetraṃ jātam* iti prarūpyantīḥ T; ettha khujjae °aparibhoga khettaṃ jāyaṃ¹ ti panna-vayante aṇuogo, annahā puṇa aṇuogo, *evam samoyāro*.

¹ H zu Dai-niry. 190, 1 und Malay. zu Vyavah.-bh. peḍh. 63, 1 geben dieselbe Erzählung folgenden Wortlaut: ekko sāhū pāosiyāṃ kālaṃ ghettaṃ alikkantāe vi paḍhama-porāṇe aṇuavogea paḍhāi kāliya-suyaṃ. sammadiṭṭhi-devayā cinteī: mā annā¹ panta-devayā chalejja tti kām takkaṃ kōlo² ghetūṇaṃ takkaṃ! takkaṃ³ ti bhāṇanti tassa purao (abhikkhaṇaṃ 2 ā)ga(i)ṇyāyāṇi kareī. teṇa ya °(cīrassa) sajjhāyassa⁴ me⁵ vāghāyaṇi kareī tti bhāṇiyā: ayāṇe! ko imo takkaṃsa (vikkhaṇa-kālo? vetaṃ tī paloeḥa: tīya vi bhāṇiyaṃ: abo! ko imo kāliya-suyassa sajjhāya-kālo? tti. tao sāhūṇā⁶ (nāyaṃ jāhū) °na esā pēḍā⁷(tthi) tti, vvaṇto, nāo⁸ °ajdharatto⁹. diṇṇaṃ micchā-dukkaḍaṇaṃ. devayāe bhāṇiyaṃ: mā *evam karejjaṇi, mā panta chalejja*. tao kīḷe sajjhāyavvaṇa, na u akīḷe tti¹⁰. ² rabh° S.Z.C.

¹ nāṃ.² °kka-kudāṇa.³ °sa¹ esā.⁴ °hū.⁵ nāṇa.⁶ itī.

yānai. sammaditthigā ya¹⁵ devayā tam³ hiy'atthayāe bohei⁴. micchaditthigāe bhaṇṇam (sā) takkassa ghaḍayam bhareṇ⁵ mahayā¹⁵ (-mahayā) saddenam⁶ puṇo-puṇo (ugghosei 'mahiyam mahiyam'*** ti. so) tise kaṇ'āroḍayam asahanto⁷ bhaṇai: aho takka-vela? tti. (sā paḍibhaṇai:) jahā tujjham sajjhāya-vela tti⁸. (tao sāhū)³⁵ uvaujjiṇṇa⁹ 'micchā mi¹⁰ dukkaḍam' ti¹¹ (bhaṇai)¹². devayāe aṇuśio: mā puṇa¹² (evam kāhisi), mā (micchāditt'hiyāe) cha(ij)jibisi tti¹². (esa) tassa akāle sajjhāyantassa aṇuṇogo, devayāe kāla-velam sāhantie ('kāle paḍhiyavvam' to) aṇuogo (bhavaī).

4. (egammi gāme bahira-kuḍumbayam¹ parivasai: therō therī ya^{**}, tāṇam putto, tassa bhajjā. so² putto)³ bahiro halam vāhei. (panthiehim) pantham pucchio bhaṇai: ghara-jāyagā majjha (ee) baillā. bhajjāe (ya) se bhattam aṇiyam. tise⁴ kahei jahā: baillā singiyā. sā bhaṇai: loṇiyam⁵ aloṇiyam vā, māyāe te siddhayam⁶. sā sāsūe kaḥiyam⁷. sā bhaṇai: thullam⁸ vā baraḍam vā, therassa

¹ tassa, auch C. ² sambodhayati, auch C; sambodhai T. ³ reṇṇa S; 'kkaṇ vikei. ⁴ 'paṇ C ('pa P) & T. ⁵ 'hamāno, auch CT. ⁶ 'lā, auch T. ⁷ avanto, auch C & ('tīe) T. ⁸ auch in X. ⁹ nicht in C. ¹⁰ 'no 2 S; nicht in T; bhiyam. ¹¹ auch in C; der Rest lautet in T: tassa akāle sajjhāyantassa aṇuṇogo, tamhā kāle paḍhiyavvam, to aṇuogo bhavaī.

¹² 'bap CT; 'damb² BŚil. ¹³ so tāṇam CT.

¹⁴ Alles Folgende mit Ausnahme des Schlusssatzes in CT & Śil, anführlicher. Indem wir C hersetzen, klammern wir ein, was in T fehlt und fügen die übrigen Abweichungen von T cursiv ein oder vermerken sie in den Noten. *halam vāhei*, annayā so khattam¹ vāheṇ² gao, (so ya³) *khetṭe halam* vāhei. anno ya māṇso teṇa pasesṇam⁴ jāi, teṇa so pantham pucchio. Iyaro⁵ cintei: esa baillā⁶ singei, tāhe⁷ bhaṇai⁸: are mama ghare jāyagā⁹ baillā¹⁰, *kaham ee singei?* na tthāsinti¹¹. halam uvvatteṇ¹² tassa (vāhe) pa(d)hāvio. Iyaro cintei 'gahillā esa', sampatt'hi¹³ (ceva). tassa ya bhajjā bhattam ghettem āyayā, so bhajjāe kahei: baillā singiya tti. sā cintei: esa bhaṇai 'aloṇiyam bhattam' ti. *tao bhaṇai*: loṇiyam (vā) bhavaṇ mā vā, māṇa¹⁴ te¹⁵ siddham. sā gharap gayā sāsuyā¹⁶ kahei: 'aloṇiyam¹⁷ (ti)¹⁸ tava putto bhaṇai'. sāsū¹⁹ ya (so) kattantiyā *citt'hai*, *tao* cintei: esā bhaṇai 'aithūlam kattasi²⁰'. tē paḍibhaṇiyam: thūlam vā bhavaṇ baraḍam vā, therassa pottam²¹ hohi²². sā theram aaddāvetṭā bhaṇai: saccam eyam aithullam²³, *to tava pottam²⁴ kohū*. tattha (ya) tīlā viśāri(ya)yā, *so rakkhago āsi*, so cintei: (aṇam bhaṇio)²⁵ 'tame tīlā khafai' tti²⁶. (so bhaṇai: piṇṇa jīveṇ²⁷ ekkam pi tīlam na khāmi)²⁸. — Śil.: kahei ya so: halā ajja mama ime baillā addha-singiyā āsi tti. sī vi ya oṭṭhe callante datt'ham bhaṇai: na yāṇamo loṇam vā loṇam vā, māyā te raddham ti. tao sā tam bhattaga-bhāyāṇam kankodāyāpa bharettā āyayā, kattantīe sāsuyāe kaḥiyam: ammo, putto te bhaṇai '..... gāṇuṇa-pasāri theram bhaṇai: suhiyā te suhā, sā nēcchai 'thullam' ti. so vi bhaṇai: piṇṇa te jīveṇa jai mayā ekko vi tīlā-kaṇo bhakk'hi²⁹ tti. evam jai egavayaṇam parūveyavvam ti duvayaṇam parūvei duvayaṇam vā egavayaṇam ti to aṇuṇogo, vivajjase vivajjaya tti.

⁴ 'ao so S.

⁵ 'yam vā.

⁶ raddh².

⁷ 'hei.

⁸ thūlam.

¹ halam. ² nicht in B. ³ 'pa B; pās². ⁴ so bahiro. ⁵ baladde. ⁶ nicht in B; tao. ⁷ jāti B, 'ra-jātayā P; jūllagā. ⁸ baladdā. ⁹ haviā tti. ¹⁰ 'paḍio, auch B. ¹¹ māhe. ¹² 'āhe. ¹³ 'paṇam. ¹⁴ māyā. ¹⁵ 'tīsi. ¹⁶ putt². ¹⁷ 'hi. ¹⁸ thūlam. ¹⁹ esā bhaṇai. ²⁰ 'lā khāyā. ²¹ tao savaham kahei: piṇṇa ve jīveṇ²² jai aṇam pi tīlam khāsi.

pottam⁹ hohii. theram saddāvei¹⁰. thero bhaṇai: piṇṇ¹¹ (te) jīṇam egam pi tilam na khāmi. (evam jai egavayaṇam¹² parūveyavvaṇam¹³ parūvei¹⁴, duvayaṇe¹⁵ egavayaṇam¹², to anapaṇogo; aha taḥ'eva¹⁶ parūvei, ¹⁷apaṇogo)¹⁵.

5. (egammi¹ nagare¹ egā mahilā². sā¹ bhattāre mae 'ka-
tṭhāṇi vi tāva³ akkiyāṇi⁴ ghecchāmo' tti ajjivamaṇi⁵ khuddayaṇam⁵
puttam ghattum⁶ gāme pavutthā⁷)⁸. so (dārao) vadḍhanto⁹ māy-
aram¹⁰ pucchai: kaḥiṇ mama piyā? *tāe sūttam jahā*: mao¹¹
(tti¹². 'so¹³ keṇam jīviyāo?' bhaṇai:)¹⁴ olaggāo¹⁵. '(to kh'āiṇ)
aham pi¹⁶ olaggāmi¹⁷. (sā bhaṇai:) *tumam tu na jāṇihisi*¹⁸ ('ola-
ggiṇ¹⁹. 'to²⁰ kaḥam olaggiṇjai?' bhaṇio: viṇayaṇ karejjāsi²¹.
'keriso viṇao?' jokkāro kāyavvo, niyaṇ caṇkamiyavvaṇam²², chaṇ-
ḍanuyattipā²³ hoyavvaṇam²⁴)²⁵. so nagaram pahā(v)io. (antarā²⁶
ṇeṇa vāhā miyāṇam²⁷ nilukkā diṭṭhā. vadḍeṇam saddeṇam 'jo
bhaṭṭa' tti bhaṇiyam²⁸)²⁹. teṇa saddeṇa mayā³⁰ palāyā³¹. tehiṇ
(ghettum pa)hao. sabbhāvo ṇeṇa³² kahio³³. bhaṇio *ya*³⁴ (tehiṇ)¹²:
jayā erisaṇ³⁵ pecchejjāsi³⁶ tayā nilukkantehiṇ³⁷ niyaṇ³⁸ āganta-
vvaṇam³⁹, (na ya¹ ullāvijjai⁴⁰, saṇiyam vā). tao teṇam⁴¹ rayagā di-
tṭhā. tao⁴² nilukkanto (saṇiyam)⁴³ ei⁴⁴. tesin ca (rayagāṇam)
pottāṇi⁴⁵ hiranti, (thāpayam⁴⁶ baddham, rakkhanti)⁴⁷. (esa)⁴⁸
coro⁴⁹ tti¹² (bandhiṇ⁵⁰) piṭṭio⁵¹. sabbhāve kahie (mukko⁵². te-
hiṇ¹) bhaṇiyam⁵³: *bhaṇejjāsi*⁵⁴ 'suddham⁵⁵ nīrayaṇ nimmalam
bhavan, āsam⁵⁶ ca paḍaṇ⁵⁷. so⁵⁷ tao⁵⁸ ei⁵⁷. egattha⁵⁹ ucchi-

⁹ putt^o, anch B. ¹⁰ ddāi, anch S.S. ¹¹ piṇ. ¹² 9eṇam T. ¹³ 9eṇa vā T. ¹⁴ nicht in T. ¹⁵ 9e vā C; nicht in T. ¹⁶ 'ha ceva T, tam ceva C. ¹⁷ to an^o C. ¹⁸ ettha tesin tam vayaṇam anahā kabentāṇam anapaṇogo.

¹ nicht in CT. ² nāgara-m^o CT. ³ tāv^o B, tā CT. ⁴ akki^o T, akki^o C. ⁵ ddalay^o C & (ddā) T. ⁶ tūṇa S. ⁷ pavutthā C. ⁸ ego bhagga-kalaputtso, so meo, tassa mahilā 'nagare dullaḥham tapa-katṭha-pattam' ti khaṇ-
ṇam gāmaṇ pottā, putto so dāharao. ⁹ ddh^o T, pav^o C; ddhio. ¹⁰ yam, anch C. ¹¹ tte bhaṇiyam mao T; maella. ¹² nicht in T. ¹³ bhaṇiyam so C. ¹⁴ yāio sā bh^o S; kā puna tassa vittī. ¹⁵ seviyāio. ¹⁶ ham avi CT. ¹⁷ sevāmi. ¹⁸ yāṇ^o C, yāṇal T; 9asi. ¹⁹ olaggiṇ S.

²⁰ tā S; tao pucchai T. ²¹ jāsī B. ²² cakam S.S., cakk^o T. ²³ 9u-
vatt^o S.C.T. ²⁴ bhaviyavvaṇam so bhaṇai evam kahāmo CT. ²⁵ kiha seviṇjai? viṇtehiṇ; nāgaram viṇayaṇ na jāṇasi. 'kiha nagare viṇao?' nīo
savvaḥiṇ hejjāhi. 'aham niyaṇ vandissāmi' tti gao. ²⁶ āle S, 'rā ya CT.

²⁷ nicht in T; may^o B.Z. ²⁸ tti tū bh^o S; yam anapaṇ C in P, 'yam 9eṇa C in B. ²⁹ ddēṇam jokkāro kao T; pecchai vāho, 'bhaṭṭi jjo' tti
bhaṇai. ³⁰ migā, anch CT. ³¹ lāṇā C in B; m^o p^o vor t^o (wofür tassa) a^o.

³² ya 9eṇam CT; teṇa, vor sabbh^o, anch T. ³³ hio mukko T. ³⁴ anch in CT. ³⁵ se. ³⁶ eḥasi. ³⁷ teṇa T, 'kkaab^o S. ³⁸ saṇiyam C
(saṇiyam-saṇiyam B) & T (m). ³⁹ kko ejjāsi. ⁴⁰ ullav^o S.C.B. ⁴¹ ent^o
CT. ⁴² tāhe CT; so ya. ⁴³ saṇiyam-saṇiyam B. ⁴⁴ so ya nī^o hinter
aechanti. ⁴⁵ ttāṇi C, dipe-dipe pottāṇi T. ⁴⁶ thāṇ^o C in B, tao (thān^o T.

⁴⁷ oddaena aechanti. ⁴⁸ ente core esa CT. ⁴⁹ coro nilukkanto ei CT. ⁵⁰ tao b^o T; dhine (S) & dhane (B) für dhiṇa? ⁵¹ piṇṇ CT. ⁵² nicht
in C. ⁵³ 9io, anch CT. ⁵⁴ anch in C (jā, hinter ddham B) & T.

⁵⁵ ddham 2 P. ⁵⁶ khāro CT. ⁵⁷ anch in T. ⁵⁸ nagara-sammahap T.

⁵⁹ pahāvio kathaī C.

biyū(ni) vāvijjanti⁶⁰. (tepa) bhaṇiyam⁶¹: *bhaṇi* suddham⁶² *nira-*
yam (bhavanu)⁶³ *āso*⁶⁴ *ya paḍau*⁶⁵. tehi⁶⁶ vi¹² piṭṭio. (sabbhāve) ka-
 hie mukko, *bhaṇio*⁶⁷ *ya*⁶⁸: *bhaṇa*⁶⁹ (erisam) bahum⁶⁰ (bhavanu, bha-
 ṇḍim⁶⁷ bhareha eyassa⁶¹. annattha⁶² maḍayam⁶³ nīṇijjantam⁷⁰ (da-
 ṭṭhup)⁷¹ bhaṇai: bahum⁶⁵ bhavanu⁷² (erisam, bhaṇḍim⁶⁷ bhareha⁶⁸ eyassa⁶⁹. tattha⁷³ vi⁷⁴ hao⁷⁵. sabbhāve kahie) *tehiṃ* bhaṇio⁷⁶:
 erise⁷⁷ *mā kayāi!* (vuccai⁷⁸ 'accanta-viogo⁷⁹ bhavanu eriseṇam⁸⁰ annattha⁷⁹ vivāhe bhaṇai: (accanta-viogo bhe⁸¹ bhavanu eriseṇam⁷⁸.
 tattha vi hao⁸⁰. sabbhāve kahie bhaṇio⁸¹: erise⁸² bhaṇnai⁸³ (ni-
 ccam erisayāṇam peccaya⁸⁴ hoha, sāsayam ca¹² bhavanu eyaṇ⁸⁵)⁸⁶.
 (annattha⁸⁷ niyala-baddhayam daṇḍiyam⁸⁸ daṭṭhūṇa⁸⁹ bhaṇai: ni-
 ccam erisayāṇi peccantao⁹⁰ hohi⁹¹, sāsayam ca bhe⁹² bhavanu)⁹³.
 (tattha vi hao. sabbhāve kahie mukko⁹⁴). *tehiṃ* bhaṇio: 'eyāo
 bhe⁹⁵ lahum mokkha bhavanu' evam bhaṇejjāsi⁹⁶. anne⁹⁷ mitta⁹⁸.
 samghāḍam⁹⁹ karenti¹⁰⁰. (tattha bhaṇai: eyāo bhe lahum¹⁰¹ mokkha
 bhavanu.) tattha vi hao⁹⁹. (sabbhāve kahie mukko.) egassa¹ daṇḍi-
 kulaputtagassa² allipo. tattha³ (sevanto accai. annayā dubbikkhe
 tassa⁴ kulaputtayassa⁵ ambila-jāu siddhelliya⁶. bhajjā⁷ so bha-
 ṇnai⁸: jāhi, mahāyāṇa-majjhāo saddāvehi jā⁹ bhunjai¹⁰, siyalā ajo-
 ggā¹¹. tepa gantum so¹² bhaṇio¹³: 12¹⁴ ehi¹⁵, kirāim¹⁶ siyalā-hoi am-
 belli¹⁷. so¹⁸ lajjio¹⁹. gharam gaṇa²⁰ ambāḍio, bhaṇio²¹:
 erise kajje saṇiyam²² kaṇṇe kahijjai²³. (annayā gharam²⁴ pali-
 ttam²⁵. tāhe⁴ gantum²⁶ saṇiyam²⁷ kaṇṇe²⁸ kahe. jāva so tahim²⁹

⁶⁰ piṭṭio. ⁶¹ 'pai. ⁶² 'ddhāni CT. ⁶³ 'vantu CT. ⁶⁴ tao
 tehiṃ 'kim akāraṇa verio evam bhāsaī' tti T; tattha. ⁶⁵ erise kajje evam
 bhaṇai T. ⁶⁶ 'hu-saiyam. ⁶⁷ gaddio T. ⁶⁸ tao vaccanto egattha T.
⁶⁹ mayam P, mayagam T; mayas. ⁷⁰ nīṇi T; 'to. ⁷¹ 'tthūṇa T. ⁷² hou.
⁷³ nicht in C; piṭṭio T. ⁷⁴ mukko bhaṇio ya ΔT; t' bh' hinter mā k'.
⁷⁵ 'sap, auch S & C in B; 'se kajje evam T. ⁷⁶ bhaṇnai CT. ⁷⁷ 'go bhe C.
⁷⁸ 'nam kajjeṇam T. ⁷⁹ tao gacehanto egattha T. ⁸⁰ piṭṭio T. ⁸¹ mukko
 bhaṇio ya T. ⁸² 'sapam B.Δ(S?); 'se kajje T. ⁸³ evam bhaṇiyavvam T.
⁸⁴ 'pi peccantayā CT. ⁸⁵ nicht in C (B) & T. ⁸⁶ eriso bhe samjogo
 thiro thāvaro ya bhavanu. ⁸⁷ tao vaccanto egattha T. ⁸⁸ 'tthūṇa C.
⁸⁹ 'to T; pekkhantayā C. ⁹⁰ 'ha CT. ⁹¹ eyaṇ C (vor ca P), evam T.
⁹² tap niyala-baddhaṇa kulaputtasā bhaṇiyam. ⁹³ te, auch T. ⁹⁴ ev'
 bh' vor eyāo, auch T. ⁹⁵ tao gacehanto egattha kei T. ⁹⁶ 'ttam BST.
⁹⁷ 'ayam T; 'dip. ⁹⁸ 'te peccai T. ⁹⁹ piṭṭio, auch T.
¹ gantumam ('tup P) eg' ohne die vorhergehenden fünf Sätze (eyāo
 &c.) C; gao nagara tattha eg' T. ² d' S, daṇḍiya-k' Δ; khaṇayassa C;
 khaṇayassa. ³ tap C; nicht in T. ⁴ nicht in T. ⁵ 'tassa S;
 khaṇayassa C. ⁶ 'llayā C. ⁷ 'jāe se BS(Δ?). ⁸ bhaṇio T, tte bhaṇio C.
⁹ jeṇa T. ¹⁰ tanj' T; tap jattha C in B, tap | jā ku- (für tap jā?) P.
¹¹ 'ggā bhavissai T; acokkhā C. ¹² nicht in C. ¹³ 'ntāṇa mahāyāṇa-
 majjhe vaddeṇam saddaṇam bh' T. ¹⁴ ehi ehi T. ¹⁵ kila C (hinter hoi)
 & T (hinter 'ti). ¹⁶ 'blli Δ, 'blla-jāu CT. ¹⁷ 'jio jāo C. ¹⁸ gao tapam T.
¹⁹ 'cio ya CT. ²⁰ nīyam S.Δ. ²¹ ambelli. ²² giham C, geham T.
²³ 'ttam, tassa bhajjāe bhaṇiyam: lahum saddāveha thakuram T. ²⁴ so g' T.
²⁵ 'yam-saiyam S und C in B. ²⁶ nicht in CT. ²⁷ tassa CT.

akkhāo²⁸ gao²⁶ tāva gharāṃ savvaṃ jhāmiyaṃ. tattha vi ambāḍio bhaṇio ya²⁹: erise kajje na vi gammai²⁹ akkhāyanehiṃ³⁰, appaṇā³¹ ceva paṇiyam³² āi-kāup³³ gorasaṃ pi³⁴ chubbhai³⁵ jahā-tahā vi-jjhāo³⁶ tti³⁶ 37. (annayā pottam³⁸ 39) dhūventassa gobhattam chū-ḍham³⁸. (evaṃ jo annammi kaheyavve annam³⁹ kahei tāhe⁴⁰ apa-ṇogo bhavai⁴¹, sammam kahijjamāḇe aṇogo bhavai⁴² 43.

¹[5. ekka nāgara-mahā bhāṭṭāre mae gāme pavatthā kaṭṭhāi-sayam-gāha-lābhāo, tīse ya putto khaḍḍalao, so vaddhanto māyaram pucchai: kahim me piya? tti. sā bhāṇai: mao, so keṇōvāḇe jiviyāio? sā bhāṇai: olaggāo, so bhāṇai: tā haṃ olaggāmi. sā bhāṇai: na yāsaṃ tumam olaggāṃ. so bhāṇai: kaham pupa olaggijjai? sā bhāṇai: vipaṇa. so bhāṇai: keriso vipaṇo jo mae kāyavvo? tti. sā āha:

diṭṭho jehārijjai, jam-jam so bhāṇai tam ca kāyavvaṃ,
padiyāsūreyavvaṃ na kāyā vi pāpa-cāe vi | 1

tao so 'ānam' ti bhāṇittā paṭṭhio nagarābhīmaho.

jhāḍ'antara-maya-līkke pecchai āgarisāhi dhaṇahehiṃ
vāhe, te dāṭṭhūṇam mahayā saddeḇa jekkāre | 2

tao hariṇasu palāesu tehiṃ so baddho, piṭṭio, sabbhāve kahle mukko, bhaṇio ya gehiṃ:

jai pecchai erisayam pupo vi to sapliyaṇaṃ allukkanto

oyario vaccejjasu tusiṇo ninnā-deseḇa | 3

so 'evam hou' tti paṭṭhio nagarābhīmaho. tattha ya purao rayagā vatthāṇi

dhovanti. harai ya divase-divase tesim vatthāṇi koī coro tti,

to khaḍḍā-slogesam tehi tayā thāṇayam dinnam | 4

so vi ya tahēva khaḍḍāṇe entao tehi rayaga-cūdehiṃ

diṭṭho, gahio, baddho, kahle mukko ya sabbhāve | 5

bhaṇio ya hiy'atthāle: jaiyā dīsaḍ im'erisam taiyā

'hou' hē suddham, khāro paḍaḍ', 'evaṃ' ti bhāṇiṇa | 6

pupo nagarābhīmaho paṭṭhio.

pecchai ya mangala-saehi vappiṇam karisagehi vappantam,

bhaṇiyam ca tahā, baddho, mukko kahle ya param'atthe | 7

bhaṇio ya: bhāṇejjasu erisammā bhāṇiṇi bhareha eyassa,

bahuyam ca hou eyam pupo-pupo erisam tumham | 8

'evam hou' tti pupo paṭṭhio.

pecchai nagara-duvāre mayagam nūpijjamāḇam, ti bhaṇie

baddho, kahle mukko, bhaṇio ya: bhāṇiṇe evam | 9

'eḇa eriseṇam kajjeṇam hou bho viogo tti,

mā erisayam kajjaṇ pāvejjaha anna-jamme vi' | 10

tao 'evam' bhāṇiṇa nagara-racehā

hatthi-kkhandha-vaṇa-gayam dāṭṭhūṇam vahu-varam vibhūṭe

gacchantam jhaḍi-kūhala-saddheṇam so tayaṃ bhāṇai: | 11

ceṇam ity-evam-ādi gāthā (= 10).

baddho, kahle² mukko, bhaṇio ya hiy'atthayā³ so tehiṃ:

mūḍha bhāṇejjasu evam 'dipe-dipe hou bho eyam' | 12

²⁸ akkhāyāi C, akkhāi T.

²⁹ āg² CT.

³⁰ 'yageḇa T; akkhāhe² P.

³¹ 'po S.T.

³² 'oleḇa vā C; 'oleḇa vā gobhattena vā T.

³³ āim k²

B.T. & C in B; vijjhavijjai T.

³⁴ 'so vi C, 'so vā T.

³⁵ 'bbhai ambili

('lo T) vi palhatthijjai CT.

³⁶ jjhāio tti S, jjhavijjai T.

³⁷ ghara-

palivāṇao. ³⁸ Dieser Satz lautet in C: annayā palitte tellāḷo vi chubbhai

pāḷio avijjamāḇe vatthesu vā dhūvijjantesu, in T: annayā tassa dāḍi-kulaputta-

gassa jhāṇa dhūventassa dhūmo niggeccchai, tao so gobhattam gomuttāyāṃ

ca chubbhai. ³⁹ annam ceva C. ⁴⁰ tassa P.T., tam C in B. ⁴¹ so T.

⁴² tassa vayana-vibhāḇiṇipūṇassāṇaṇaṇa-vayane aṇogo aṇaṇogo ya bhaṇio.

¹ Śīlanka's Fassung; so auch die kleingedruckten Stücke hinter 55, 11 f.

und 57, 1—3. 8. ² fehlt im MS.

so 'evam' ti bhanittā puṇo paṭṭhio. annayā rāyauttam niyalīyam pecchiṇṇ' āha;
jāvāha canda-sūrā tavanti gayan' angane gula-visāle
tāva tuha erissam bou nāha jam aham niyacchāmi || 13
buddho, mukko, bhaṇio ya: erise bhaṇṇae imam, mūḍha,
'tumba imam aṭṭa' cciya vihaḍaṇ! kim kālakhoveṇa! || 14
tāhe 'evam' ti bhāṇiṇṇam paṭṭhio.

pecchai ya doṇha subhaya-kāla-viruddhāpa nara-var'indāpa
sāhe-purisehi saddhiṇṇ nigghaṭṭam kiramāṇam so || 15
so bhaṇai: tubbha eyam vihaḍaṇ aṭṭ' eva! kim tha' kālēṇa!
iya so kahimēi jto egas' olaggao jāo || 16

annayā dubbhūke tassa tas-sāmino bhajjāe ambila-jāu siddhelliya³, so ya so tas-
sāmi olaggao gao. so tte bhaṇio: gacchāhi, bhoiyam bhaṇāhi 'ehi jāva am-
bila-jāu na siyalī-hohi' tti. so gao. teṇa ranno atthāyāe tah'eva mahayā ma-
ddesa so hakkāro, viakkho ya jāo. ghara-gaeṇa ya ambāḍio, bhaṇio ya: erise
kaṇṇe sanīyam kaṇṇa-mūle thāṇiṇṇam vibhūe kahijjai. tao se annayā gharam
palittam. bhoiṇe paṭṭhavi: bhoiyam hakkārehi. so gao. paṭṭhāve laddhe cirā
kaṇṇe kabai. evam ea jāva so āgacchā tāva ghara-vāso jhāmi. tattha vi ambāḍio
bhaṇio ya: || 17

annayā bhoio pavārayam oḍhiṇṇa agarupā dhūvē, dhūmo nigga. teṇa se nda-
ga-takka-daddh'i samnibhiyam speccantepa koṭṭā⁶ kanjiṇī aīrae so ukkiriya
'jaba-tahā vijjhāyo' tti. evam jo annammi vattavve annam kabai tassa aṇa-
ṇugo,]

II, 55 (Kalpabh. peḍh. 173). 6. sāvagena¹ niyaya-bhajjāe² vay-
amsiyā viuvviyā diṭṭhā. ajjhovavanno dubbalo³ bhavai⁴. (mahi-
lāe⁵ pucchie⁶) nibbandhe (kae)⁷ siṭṭhe⁸ tae bhaṇiyam: āṇemi⁹.
tehiṇ⁷ (ceva)⁷ vatthi'ābharanehiṇ¹⁰ appāṇam nevaccettā¹¹ (andha-
yā¹²) allipā¹², *divao* na *daravio*. accchio¹³. pacchā¹⁴ (biyya-divase)
a(d)dhūm pagao '*cira-rakkhiyam* vayam khaṇḍiyam¹⁵ ti¹⁶. tae¹⁷
sā(b)hinnāṇam pattiyāvio¹. (evam jo sasamaya-vattavvayam parasa-
maya-vattavvayam¹⁸ bhaṇai odaiya¹⁹-bhāva-lakkhaṇepam uvasami-
ya²⁰-lakkhaṇam parūvei tāhe aṇaṇugo bhavai, sammam parūvi-
jāmāṇe aṇugo tti²¹)²².

7. (egammi paccanta-gāme ego olaggaya¹-maṇṇiso sāhu-māhaṇ'
āṇam na suṇei na vā alliyai na vā sejjam² dei 'mā mama dhammam
kahehinti, to 'ham mā sadao bohāmi' tti. annayā tam gāmam sā-
huṇo āgayā, paḍissayam magganti. tāhe so³ goṭṭhillaehiṇ 'so

¹ ajjam MS. ² ttha sec. m.; pr. m. ūca(?) ohne den vorhergehenden
Anusvāra. ³ llayā pr. m. ⁴ Glossa kathitā. ⁵ jibato pr. m.

⁶ saḍḍheṇa; das erste Sätzchen in CT: ego sāvago annam mahilam da-
ṭṭham. ⁷ niya-bh⁸ B, S fehlt; saḍḍhie. ⁹ ti CT. ¹⁰ āṇemi
parihā. ¹¹ bhajjāe CT. ¹² accchio CT. ¹³ nicht in CT. ¹⁴ pṭham
S C, kahiyam CT, kahie S. ¹⁵ mi tti C. ¹⁶ tāhe sā samjā-samāe tte
avirāyāe taṇehiṇ vatthehiṇ CT. ¹⁷ hiṇ appā nevaccchio. ¹⁸ āgayā.
¹⁹ so tte samam accchio T. ²⁰ tao T; puṇo. ²¹ bhaggaṇ. ²² nicht
in T. ²³ tte bhaṇiyam 'mā addhiṇṇa pekkarehi na khaṇḍijjai²⁴ aham ceva
āgayā (so²⁵ na²⁶ patijjai²⁷ tte) CT. ²⁸ yam ti C in B. ²⁹ ud³⁰ Papier-
MSS. ³¹ ya-bhāva CT. ³² bhavai C; nicht in T. ³³ ettha tassa tte
ya sammam sabbhippāya-kahapeṇa aṇugo, evam annattha vi carā yathā-vidhiṇ.

¹ ggalaggaya B, gga'olaggaya S. ² vasahiṇ CT.

³ tise.

⁴ diyam.

⁵ nicht in B.

na dei' tti 'so vi eehim³ pavancio hou' tti tassa gharam cin-
dhiyam⁴ jahā⁵: eriso tāriso⁶ sāvago tti*, tassa⁶ gharam⁶ jāhā⁶.
tam⁷ gayā pucchantā. diṭṭho jāva na ceva ādhāi⁸. tatth⁹ ekkeṇa
sāhuno bhāṇiyam: jai vi¹⁶ na ceva so eso¹⁰, ahavā pavanciya mo
tti. tam soṇṇa teṇa¹¹ pucchiya. kahiyam jahā: amha kahiyam
'eriso tāriso¹² sāvago' tti¹¹. so bhāṇai¹²: aho akajjam! mama¹³
tāva pavancento¹⁴, to¹⁵ kim⁶ sāhuno¹⁶ pavancenti¹⁷? tti¹⁵. tāhe¹⁸
'mā 'saratā¹⁹ tesim¹⁸ hou¹⁸ tti¹⁸ bhāṇai²⁰: demi paḍissayam²¹
ekkae⁶ vavatthāe⁶ jai mama dhammam na kaheha. sāhūhim bha-
ṇiyam 'evam hou' tti. dinnam gharam²². varisā²³-ratte vatte¹⁵
āpucchantehim²⁴ dhammo kabho²⁵. (tattha) na²⁶ kimci ei tarai²⁶
ghettum²⁷ mūlaguṇa-uttaragu(ṇa)na(m) mahu¹⁵-majja¹⁵. (mamsa²⁸.)
viram vā. pacchā satta-paiyam vayam dinnam ('māreū-kāmeṇam
jāvaṇam kāleṇam satta payā²⁹ osakkijjanti evaiyam kūlam paḍi-
kkhim³⁰ māreyavvam'. sambujjhissai tti kām³¹ gayā. annayā)
coro³² gao, avasaṇṇam³³ niyatto. (rattim saṇiyam³⁴ gharam ei.
tad-divasam ca³⁵ tassa bhāṇi āgaelliya³⁵)³⁶. (sā⁶ purisa-neva-
ccham kām³⁷ bhāṇijjāyā³⁸ samam gojja-pekkhiyā³⁹ gayā. tao¹⁵
cireṇa āgayā⁴⁰. nidd'akkantāo. taheva ekkammi⁴¹ ceva⁶ sayā⁶*)

³ 'Iasim 'eesim vasahim na dei' tti 'eehim tu³ CT. ⁴ kahiy' T.
⁵ ettha T. ⁶ nicht in CT. ⁷ te CT; nicht bei Śīl., ebenso nicht
die drei vorhergehenden Worte und das zwelffolgende. ⁸ ādhāyā C.
⁹ 'ettha CT; tao Śīl., dann: ekkeṇa s' bh': pavanciya vā tehiṇa na vā so eso
tti. teṇa bhāṇiyam: kim 2 bhāṇa? tti. sāhūhim kahiyam jahā: tumam sā-
vago eriso tāriso tti vasahim payacchāhi. teṇa cintiyam: bho mamāo vi tesim
anajjāyā je eesim pavancam paṇjanti, tamhā mā haṇ tesim uvahāso homi tti
karemi imam kajjam ti tti (!). teṇa paḍissam bhāṇiyam: ihāha bho eyāe sālāe jai
me dhammam na kaheha tti. tehim paḍivannam, ihīyā sajjhāya-jhāna-pariyāṇā.
vāsā-ratte ya vatte gacchantesu ya apuvvayantesa bhāṇiyam: na me kimci vāyam
gahiyam. te kahenti, na ya mahu-majja-mamsa-pāṇavahālo viramiam uccehāhi.
tao so pacchā sattavaiyam vāyam dinnam jahā 'māru-k'. ¹⁰ esa, vor so C.
¹¹ Statt dieses Satzes in CT: (tehim) jahā-vattam kahiyam. ¹² einte CT.
¹³ mam T, mae G. ¹⁴ 'canta C in B und T, 'centi P. ¹⁵ nicht
in T. ¹⁶ 'go kaham T. ¹⁷ 'go vi pavanciya ('ceti für 'centi P) C.
¹⁸ nicht in C. ¹⁹ ā B; sato (B) oder sātā C; āmā (statt samo?),
hinter t² T. ²⁰ teṇa(m) bhāṇiyam CT. ²¹ vasahim CT. ²² pa-
cchanto, sāhū, āgamanam, goṭṭhiya paḍiṇiyayāya gharam daridriyam, teṇa massā-
tiyāe dinnam, 'na kabeyavvam' ti eenaṇ paḍiḷḷeṇam dinnam. ²³ vāsā CT.
²⁴ 'ecchitā (für 'ecchitā?) Z; 'ecchanti 'viharāmo', take payattā sāhuno 'natttha
viharim, teṇa apuvvayā, āmā-pajjante T. ²⁵ 'ecchanti, bhāṇio vapasaṇḍa-
ddāharāṇam jahā puppha-phala-samiddham. ²⁶ vor k², antā Z. ²⁷ 'tū-
pam. ²⁸ vor majja Z. ²⁹ 'yāni Śīl., 'yāim T. ³⁰ 'kkhittā CT.
³¹ dāṇm C. ³² 'reup C, 'riyāe TŚīl. ³³ 'saṇṇo tti. ³⁴ 'yam-
saṇiyam B. ³⁵ 'īlāyā C in B & T; vor tad-d³ schiebt Śīl. ein: tti passāmi
keriso mama ghara-pavanco tti. ³⁶ gharam appasāriyam ('sagar² β) atiti.
bhāṇi ya se pāhuṇayā ('niyā β) āgayā. ³⁷ kām CT. ³⁸ 'jāe
Śīl., 'jāy CT. ³⁹ 'kkhaya Z; 'jāam pecc² Śīl.; 'ech² C; naḍa-peccā-
ṇa T. ⁴⁰ 'yā B & T; 'yā tao tāo dāe vi Śīl. ⁴¹ egammi BC; 'ntā
taha ceva jagantassa⁴ T.

saiyā⁴². iyaro ya āgao. tāo¹⁵ pecchai. 'para-puriso' tti asip karisittā⁴³ āhaṇāmi tti⁴⁴. vayaṃ sumariyaṃ⁴⁵. t̃hio sattapay'antarāṃ⁴⁶. eyammi antare bhagiṇe se⁶ bāhā bhajjāe⁴⁷ akkantiyā. t̃ae dukkhāvijjantiyāe⁴⁸ bhapiyaṃ: haḷā⁶, avanehi bāhā me⁴⁹ sisap. t̃epa sareṇa nāyā⁵⁰ 'bhagiṇi me' esā⁵¹ purisa-nevacchiya' tti⁵². lajjio jāo⁵³ 'aho maṇāga⁵⁴ mae⁶ akajjam na⁵⁵ kayāṃ' ti. uvaṇao jahā sāvaga-bhajjāe, sambuddho⁵⁶. vibhāsa¹⁵. pavvaio⁵⁶.

8. Konkanaga(visae ekko dārago, ta)ssa māyā¹ muya^{***2}. (piyā se annaṃ mahiliyaṃ³ na labhai)⁴ 'savatti-putto atthi⁵ tti⁶. (annayā sa-puttao⁷ kaṭṭhāṇaṃ gao. tāhe ṇeṇa⁵ cintiyaṃ: eyassa t̃apaṇa⁹ mahilaṃ¹⁰ na labhāmi, māremi tti¹¹. kaṇḍaṃ¹² khittāṃ¹³. āṇatto¹⁴: vacca¹⁵! kaṇḍaṃ ānehi. so pahāvio. anneṇaṃ kaṇḍeṇaṃ viddho. ceḍeṇa¹⁶ bhapiyaṃ¹⁷: kiṃ te¹⁵ kaṇḍaṃ khittāṃ² viddho mi tti¹⁹. puṇo vi khittāṃ. raḍanto mārio. puvvaṃ ayānanteṇa 'viddho mi' tti aṇaṇogo; 'mārijjāmi' tti evaṃ nāe aṇaṇogo. ahavā 'sārakkhaṇijjaṃ māremi' tti aṇaṇogo, sārakkhantassa aṇaṇogo. jahā sārakkhaṇijjaṃ mārento viariyaṃ kare²⁰, evaṃ annaṃ parūveyavvaṃ²¹ annaṃ parūvemāṇassa viparitatvāt²² aṇaṇogo bhavai; jahā-bhūyaṃ parūvemāṇassa aṇaṇogo bhavai²³.

9. egā cārabhaḍiyā gāme vasai, sū annayā kayāi gabbhiṇi jāyā¹. annā vi nauliyā² gabbhiṇi³ (ceva)¹. tattha egūe⁴ rāte⁵ t̃ao samiyāo⁶ pasūyāo. t̃ae⁷ cintiyaṃ: mama puttassa ramaṇao⁸ bhaviṣṣai tti⁹. tassa vā piḥayaṃ khiraṃ ca dei¹⁰. annayā¹¹ (tise aviraiyāe kaṇḍentīe¹² jattha¹³ manculliyāe so ḍikkarno¹⁴ oyārio¹⁵)

⁴² 'yā T; bei Sil. folgt: iyaro vi āgao, bhajjāe saha purisaṃ pāsuttaṃ pecchai t̃ao asip k'. ⁴³ ukkar^o CT. ⁴⁴ tti vavaso T. ⁴⁵ sasum^o B. sm̃taṃ S. sm̃taṃ tam Sil. sambhar^o CT; 'mi tti vratam s' BS Sil. ⁴⁶ 'raṇ acchāmi tti CT. ⁴⁷ bhājjāyāe T. ⁴⁸ 't̃ie CT&Sil. ⁴⁹ nicht bei Sil.; vor b' T. ⁵⁰ 'ro sannāo CT. ⁵¹ esa C. ⁵² ti diṭṭhā CT. ⁵³ jāva T. ⁵⁴ 'oā Sil.; pāta, hinter mae S; maṇeṇaṃ CT. ⁵⁵ so samb' T; tao so a' Sil. ⁵⁶ t̃ie purisa-nevaccha-karaṇaṃ, niddāe taheva sutā, avatthāseṇaṃ aigao, pecchai, asī anchio, vayaṃ sariyaṃ, niyatto, asīe 'khaṇa' tti kayāṃ, paḍibuddhā, lajjāe pecchiṇaṃ vianno, samoyāro.

¹ mahilā. ² māyā, auch CT&Sil. ³ 'lap ST & C in B, 'layaṃ S. ⁴ annā na labhai. ⁵ aechai T. ⁶ ti kām T. tti kām tao so Sil. ⁷ t̃to ST. ⁸ 'pam C, aṇeṇa S. ⁹ 'pam C, bhacāṇa T. ¹⁰ 'liyaṃ CT. ¹¹ vor mār^o T; 'bhāmi t̃a inam m' tti Sil. ¹² nicht in PT. ¹³ laukhiyaṃ C; ghattiyaṃ Sil.; nicht in T. ¹⁴ 't̃ie ya Sil.; tao putto bhāṇio CT. ¹⁵ vaccha T. ¹⁶ dāraega CT. ¹⁷ lavī^o CT. ¹⁸ ti C; nicht in T. ¹⁹ t̃i t̃epa Sil.; nicht in CT. ²⁰ Dieser Vordersatz nicht in T. ²¹ 'm̃mi 'rve CT. ²² 'tvād CT&Sil.; statt des Folgenden in T: ananayogo, yathābhūtaṃ prarūpayato 'nyogāḥ. ²³ pacchā aḍavīe kaṇḍāṃ (kaṭṭhāṃ β) āne, viddho bhāpai 't̃at̃! māreṃ icchio; tassa dāragassa abhīppāyaṃ nāṇa bhāpantassa aṇaṇogo; evaṃ samoyāro.

¹ nicht in CT. ² 'ti, auch C; T unsicher. ³ 'piyā. ⁴ egīe BS. ⁵ 't̃ti' eva ei ya jāi ya Sil.; 't̃ha palihae ('t̃ie T) ei ya jāi ya CT; 't̃ha ei jāi ya. ⁶ duve vi samiyāo Sil.; samagaṃ T; sarisiyāo B & (vor t̃ao) S. ⁷ cārabhaḍīe T. ⁸ 'pao naulo T. ⁹ auch in T. ¹⁰ vor kh^o T; dei naulassa C. ¹¹ annayā bāre C, annayā davāre T. ¹² 'dyāo Sil.; 'dant^o B (kh^o) & ST. ¹³ tattha CT. ¹⁴ d^o B, ddh^o S; dāro CT&Sil. ¹⁵ 'riyao C(S?).

tattha sappesam caḍittā khaio¹⁶, mao. iyareṇa (a nauleṇa) oyaranto¹⁷ diṭṭho manculliyā¹⁸. (tao)¹ pacchā (ṇeṇam)¹ khaṇḍakkhaṇḍim¹⁹ kao. tāhe so (teṇa) ruhira²⁰-littenam tunḍenam tise²¹ (aviraiyāe) mūlam gantūpa²² cāḍūni karei²³. tāe nāyam²⁴: eṇa²⁵ mama putto khaio. khaṇḍantie musaleṇa āhaṇittā²⁶ (mārio. tāhe) pacchā dhāvanti (gayā puttassa mūlam, java sappam khaṇḍakkhaṇḍi-yam²⁷ pāsai)²⁸. tāhe dugūpa(yara)m²⁹ (adhiim pakayā)³⁰. (tise aviraiyāe puvvim³¹ aṇaṇuogo) pacchā aṇuogo. (evam jo annam parūveyavvam annam parūvei so³² aṇaṇuogo, jo tam ceva parūvei tassa aṇuogo³³).

10. (Bāravate Baladeva-puttassa Nisadḥassa¹ putto¹ Sāgaracando² rūveṇam ukkiṭṭho savvesim Sambālīnam iṭṭho. tattha ya³ Bāravate³ vatthavvassa ceva annassa ranno Kamalāmelā nāma⁴ dhūyā ukkiṭṭha-sarirā. sā ya Uggaseṇa-puttassa⁵ Nabhasenassa⁶ varelliyā⁷. io ya Nārao Sāgaracandassa kumārassa sagūsam āgao. abbhutṭhio. uvaviṭṭham⁸ samānam pucchai: bhagavam, kiṃci⁹ accherayam diṭṭham? āmam, diṭṭham. kalim¹⁰? ih'eva Bāravate¹¹ Kamalāmelā nāma⁴ dāriyā. 'kassai dinniyā? āmam¹². ka-ham mama tāe samam¹³ sampaogo¹⁴ havejjā¹⁵? 'na yāḍūmi¹⁶ ti bhaṇittā gao. so ya Sāgaracando tam soṇa¹⁷ na vi āsape na¹⁸ sayāṇe¹⁹ dhiim labhai, tam dāriyam phalaṇe lihanto²⁰ nāmam ca geḥhanto acchai. Nārao vi Kamalāmelāe antiyam gao. tāe vi¹ pucchio: kiṃci²¹ accherayam diṭṭhapuvvam²²? ti¹. so²³ bhaṇai: duve diṭṭhāni, rūveṇa²⁴ Sāgaracando, virūvattanēṇa²⁴ Nabhasenao²⁵. Sāgaracande mucchiyā, Nabhasenae²⁶ virattā. Nāraṇa samāsāsiyā²⁷).

¹⁶ "na c° CT; Śil. fehlt; "ppo pavitṭho teṇa so khaddho dārao. ¹⁷ "tao C.
¹⁸ "yāo sappo S; vor d° C; "yāo, vor oy° T. ¹⁹ "ḍi S, "ḍi C; khaṇḍi T.
²⁰ teṇa nicht in Śil.T; "repa B. ²¹ tiya. ²² "tam C (T. unsicher); gao.
²³ "rei jaha putto te mārio ti Śil.; "ḍagūni kām āradḍho. ²⁴ bhaṇiyam.
²⁵ hinter putto S. ²⁶ "io tao aṇḍe musaleṇ āhaṇiyā Śil.; āhao. ²⁷ "ḍi-kayam
 S, "ḍip kayam Śil.; "ḍi-kaellayam CT. ²⁸ "tta-m° CTŚil.; gharam° pavitṭhā,
 tam pacchā sappam. ²⁹ "ram T, "rayam C (m B). ³⁰ addh° BSil.T;
 "g° SCT; royai. ³¹ "vram C & (m) T. ³² tassa CT. ³³ "go bhavai Śil.
¹ nicht in T. ² "do nāma Śil.; "do nāma kumāro CT. ³ "vai C.
⁴ "meṇa B. ⁵ "na-nattassa T. ⁶ Dhaṇadevassa T. ⁷ variell° CŚil.
⁸ uveṭṭh° P. ⁹ vor bh° CT; kim S. ¹⁰ kumārēṇa bhaṇiyam k° so bhaṇai
 Śil.; "hīm kaheha S. ¹¹ "vate nagari (ham ceva) CT. ¹² "riyā, kumā-
 reṇa bhaṇiyam: sā k° dinn°? iyareṇa bhaṇiyam āmam, Sāgaracandēṇa bhaṇi-
 yam Śil.; āmam, kassa? kadiyam C; āmam, kassa? Uggaseṇa-nattassa Dha-
 ṇadevassa, tao so bhaṇai T. ¹³ "ha mama tīe sāha Śil.; sāha C. ¹⁴ samjo-
 go T. ¹⁵ "jja BS, hojjā Śil, hojjā CT. ¹⁶ "mo T; "jja yāḍūmi ti rist vi na y°
 Śil. ¹⁷ soup CT. ¹⁸ nicht in C (B); na vi T. ¹⁹ "ne vā CŚil.
²⁰ pāsanto T; dikento (für lihanto, nicht für dikkhanto) C in B. ²¹ bhaga-
 vam k° Śil.; kim S. ²² "ṭṭham CT. ²³ Nārao T; so bh° fehlt in C.
²⁴ "na ya C; "ṭṭhāni tīe vi kōḷḷalleṇam pucchāyāpi "kissāpi? ti Nāraṇa bha-
 ṇiyam: r° Sāg° vir° Śil. (die Form kīssāpi verrät den Einschieb!) ²⁵ "no
 C; "po tao sā (sec. m) Śil.; Dhaṇadevo tao T. ²⁶ "ne C in B; Dhaṇadeve T.
²⁷ Baladeva-putto Nisadho, tassa Pabbhāvate devīe putto Sāgaracando ku-
 māro. io ya Dhaṇadevao Uggasenassa nattao, tassa Kamalāmelā nāma rāya-
 duhiyā variyā. Nārado ya kalaha-daliyam vimaggamāpo Kamalāmelāe sagisam

(tepa gantup²⁵ āikkhiyam jahā 'icchai' tti. tāhe Sāgaracandassa māyā anne ya kumārā addannā 'marai' tti²⁹). tao Sambo āgao³⁰. (jāva pecchai Sāgaracandaṃ vilavamāṇaṃ tāhe neṇa³¹ pacchao thāiūṇa³²)³³ acchitpi (dohi vi)³² hatthehiṃ¹ thaiyāpi³⁴. Sāgaracandena bhaṇiyam: kā esā Kamalāmela tti. Sambena bhaṇiyam³⁵: nāhaṃ Kamalāmela³⁶, Kamalāmelo haṃ³⁶ putto. (Sāgaracandena bhaṇiyam: āmaṃ, tumam ceva)³⁷ mama(m vimala-kamala-dala-lola³⁸ - loyaṇaṃ) Kamalāmelaṃ³⁸ melavehi(si) tti³⁹. (tāhe tehiṃ kumārehiṃ¹ Sambo⁴⁰ majjam pāetta abbhuvagacchāvio, vigaya-mao⁴¹ cintei: aho mae ālo abbhuvagao, iyāṇiṃ⁴² kiṇṇ sakkā kām¹? nivvahiyyavvaṃ⁴³ ti. Pajjunnaṃ⁴⁴ pannattim⁴⁵ maggiūṇaṃ⁴⁶ jad-divasaṃ⁴⁷ tassa¹ Nabhassepassa⁴⁸ vivāha-divaso⁴⁹ tad-divasaṃ⁵⁰ te⁵¹ Sāgaracanda¹ Samba-ppamuhā kumārā ujjāṇaṃ gantup Nārayassa sarahassaṃ⁵² dāriyā⁵³ surangūe⁵⁴ ujjāṇaṃ⁵⁴ neum⁵⁴ Sāgaracando pariṇāvio⁵⁵. te¹ tattha kiḍḍantā acchanti. ⁵⁶iyare ya dāriyam na pecchanti. maggantehiṃ ujjāṇe diṭṭhā vijjāhara-rūvaṃ viuvviyā⁵⁷. Nārāyaṇo sa-balo niggao, jāva apacchimaṃ Samba-rūveṇaṃ pāesu paḍio. Sāgaracandassa ceva dinnā, Nabhassepa-taṇayā⁵⁸ apukhamāviyā⁵⁹)⁶⁰. ettha Sāgaracandassa (Kamalāmelaṃ

uvagao. tīya pucchio: kiṇṇ tassa abbhuyam diṭṭham? ti. teṇa bhaṇiyam: dave abbhuyāsi ih'eva Bāravaṇe jaṃ ca Uggasepa-nattao rūveṇa parama-virūve, Baladeva-putto Sāgaracando ukkiṭṭha-rūvo. tie bhaṇiyam: bhagavaṃ, kiha mama so bhaddā hejja? tti. teṇa bhaṇiyam: ahaṃ karomi teṇa te saha saṃjogap ti. tao tīso rūvaṃ paṭṭhiṇe lūhiṇaṃ gao Sāgaracanda-sagāsaṃ. Sāgaracandena bhaṇio: kā esā evaṃ ukkiṭṭha-sarirā dāriya? tti. Nāraṇa bhaṇiyam: ih'eva Bāravaṇe rāya-duhiyā Kamalāmela tti. so tammi ajjhoṇavanno na khāl na pibai.
²⁵ 'tup Sāgaracandassa T & (mit kahiyaṃ statt āi) Śīl. ²⁹ 'māra ādānā m° tti BSīl.; 'rai nūṇaṃ Sāgaracando T. ³⁰ avāg°. ³¹ 'paṃ BJC, an° S T. ³² nicht in C; bei Śīl. piṭṭhao statt pacch°. ³³ teṇa so cint'akuleṇa na nāo ento, Sambena saṇiyam uvallīṇa. ³⁴ samucchāy° B, chāy° T, muddiy° C; mucchiy° Śīl. ³⁵ 'bo haṭṭha bhaṇai. ³⁶ ah°. ³⁷ Das Folgende bis 'yaṇaṃ fehlt in T; so pāesu paḍiṇaṃ bhaṇai 'tāta, uttama-purisa sacca-paṇṇā, to. ³⁸ 'am dāriyaṃ T; lola nicht bei Śīl. ³⁹ Der ganze Satz lautet in C: Sambena ('u B) abbhuvagayaṃ 'āmaṃ, ahaṃ ceva tumam Kamalāmelaṃ dāriyaṃ melahāmi'. ⁴⁰ 'bo bhaṇio 'Kamalāmelaṃ melahi Sāgaracandassa' ohne den Rest des Satzes (majjam ti) C; 'bo bhaṇio 'Kamalāmelaṃ melahi Sāgaracandassa', na maṇṇai, tao T (nachher pāḍiṇa). ⁴¹ 'o ya Śīl.; tao vi° T. ⁴² hinter 'kkā T. ⁴³ 'hiṇaṃ T. ⁴⁴ tāhe teṇa P° C; tao P° Śīl. ⁴⁵ 'tīm vijjap CT. ⁴⁶ 'ggiaṃ SCŚīl.; 'ggai, teṇa dinnā, tao T. ⁴⁷ jaṃ d° BS; jamma divase T. ⁴⁸ 'ayassa Śīl.; Dhanadevassa T. ⁴⁹ 'bo T. ⁵⁰ tammi divase vijjāse paḍiṇaṃ viuvviṇaṃ Kamalāmellā avahariyā Revase ujjāṇe niyā T. ⁵¹ nicht in C (B) & T; teṇa P. ⁵² rahassaṃ bhindittā T; 'ya-rahassa-kaṇṇaṃ C ('° B). ⁵³ 'riyaṃ Śīl.; Kamalāmelaṃ CT. ⁵⁴ 'ruṇḍ° S; nicht in CT. ⁵⁵ 'dāṇa pariṇavettā T. ⁵⁶ Das Sätzchen in C (B) vergessen; T hat im Vorübergehenden sich schon zweimal an die Av.-Cūrpi angelehnt (⁴⁶ ⁵⁰) und folgt derselben nunmehr wörtlich (mit vijjā-paḍ°), um erst den Schluss (ettha Sāgar°) wieder in der Fassung von Av.-Tikā & Kalpa-Cūrpi zu geben. ⁵⁷ 'va-v° S, S fehlt; 'va-viuvvino Śīl.; 'vviṭ P, 'vviṭ C in B. ⁵⁸ 'seṇ° accayā ya C. ⁵⁹ 'vitā BJC, 'khāmiyā C. ⁶⁰ Sambena abbhuvagayaṃ. tao Pajjanna-sagāsaṃ paḍiṇariyaṃ pannattim vijjap maggai, teṇa dinnā, tao Kamalāmellā vivāha-divaso vijjāse paḍiṇaṃ

Sambam mannamāpassa aṇaṇogo, 'nāham Kamalāmela' tti bhaṇie aṇogo)⁶¹. (evam jo¹ vivariyam parūvei tassa aṇaṇogo, jahābhāvam parūvemāpassa aṇogo)⁶².

11. Jambavaī (Nārāyaṇam) bhaṇai: (ekkā vi mae puttassa¹ aṇāḍiā na² diṭṭhā. Nārāyaṇa bhaṇiyam: aṇa dāemi. tāhe Nārāyaṇa Jambavale ya³ 3³ Ābhiri-rūvam kayam appaṇo vi³ Ābhira-rūvam kayam⁴. do vi takkam ghetṭam Bāravaim oṇṇāpi)⁴ mahiyam vikkhanti⁵. *iyareṇa* (Sambha) diṭṭhā(ṇi). Ābhiri⁶ bhaṇiyā: ehi⁷, mahiyam kiṇāmi⁸ (tti). sā⁹ aṇugacchai. Ābhiri⁹ maggeṇa¹⁰ (ei). so¹¹ ekkam deuliyam¹² pavisai¹³. sā³ (Ābhiri) bhaṇai: nāham pavisāmi, kiṇ¹⁴ tu¹⁵ mollaṇ dehi, to¹⁶ etthaṇ ceva ṭhiyao¹⁷ takkam geṇhāhi. so bhaṇai: na¹⁸ v¹⁸, avassa-pavisivavvam. (pē-

viuvliṇam avahariyā Kamalāmela ceva. tao uḷḷe Sāgaracandaṣa tiya saha vivāham kūṇam uvalantā aecchanti. vijjā-paḍiruvagam pi vivāhe vaṭṭamāṇe sṭaṭṭa-bhāṣam kūṇam uppaiyam. tao jāo khobho 'na naḷṣe kepa¹ bariya² tti. Nārado pucchā bhaṇai: Revaya² uḷḷe diṭṭhā⁴ ti⁴, kepa vi vijjāhareṇa avahiya tti⁵. tao sa-balavāhaṇo nigga⁶ Kapṭho⁶. Sambo vijjāhara-rūvam kūṇa sampalaggo juddham⁷. savve⁸ parāyā. Kaṇheṇa⁹ saddhiṇ laggo. tao jāhe ṇeṇa¹⁰ nā¹⁰ 'rutṭho tte' ti tao se calaṇeṇa paḍi. Kaṇheṇa ambhāḷlo. Sambha¹¹ bhaṇiyam: eṣā ambhehiṇ gavakkheṇam appāṇam manyanti kīhavi⁴ sambhaviyā¹². tao Kaṇheṇa uvagamio¹³ Uggaseṇo. pucchā imāni bhoge bhūḍamāṇā viharanti. Ariṭṭhanemi¹⁴ samosario. tao Sāgaracando Kamalāmela ya sāmi-sagāse dhammam soḍḍa gahiyāṇuvayāṇi¹⁴ sāvagāṇi¹⁴ samvuttāṇi. tao Sāgaracando aṭṭhami-cauddasiṇam¹⁵ sunnaghaṇeṇa¹⁶ susāṇeṇa¹⁷ vā oga-rāyāṇam¹⁸ paḍimam ṭhāi. Dhaṇadevaṇam āgameṇam¹⁹ tambiyāo sūto²⁰ ghaḍḍaviyāo²⁰. tao sunnaghaṇe paḍimam ṭhiyassa tassa²¹ viṣasu vi angulī-nahesu sṭodhiyāo²². sammam ahiyāsemaṇo pavayaṇā²³ bhībhūo²³ kīla-gao, devo jāo. tao bhiya-divase gavesantehiṇ diṭṭho. akkando jāo. diṭṭhā sū²⁴ tēhiṇ²⁵ gavesantaehiṇ²⁶ tam-bakuṭṭa-sagāse. uvaladdham 'Dhaṇadevaṇa kūriyāo' tti²⁷. rūsiyā kumārā. Dhaṇadevaṇam²⁸ magganti. juddham²⁹ dopḥa vi balāṇam sampalaggam. tao Sāgaracando devo antare ṭhāṇam uvassāmi rohiṇi⁴, paramparaṇa⁴-nāḍeṇa⁴. pucchā Kamalāmela bhagvao sagāse pavvaiyā. ettiyam paṇaṇeṇa bhaṇiyam.

⁶¹ 'Sambo Kamalāmela' tti mannatassa aṇaṇogo, 'Sambo eṣo' tti aṇaṇogo Sīl.; Samba-kumāre Kamalāmela⁶² bhīppāyā sāhentassa aṇaṇogo aṇaṇogo. ⁶² uva-samhārah prāgvat Sīl.

¹ vor m° S. ² no C in B; °ḍhiyā na B. ³ nicht in CT. ⁴ kiha puttassa kīṇiyam pucchēḷḷāmi? Vāsudevo bhaṇai: kiṇ te avvāriddhhiṇ, vari-sijjhiṇi⁵⁰ tti. sā bhaṇai: avassa-pucchivavvāṇi. 'evam hou' tti. govī jāyā, iyaṇo govo jāo. ⁵ °kkanti (statt °kkenti?) CT; pavikkhiyā. ⁶ govī. ⁷ hinter tti CT. ⁸ hi, takkam geṇhāmi. ⁹ govo. ¹⁰ °ṇa se C. so m° T. ¹¹ so Sambo T. ¹² avīracchagam (statt adhiṇṭṭh°?). ¹³ °veṣsi T. ¹⁴ nicht in T. ¹⁵ nicht in T; ti C. ¹⁶ so bhaṇai 'diṭṭai pavissāhi' sū bhaṇai CT. ¹⁷ ṭhiyao C. ¹⁸ aec in C.

¹ Jai keṇai T. ² hār° n. ³ diṭṭhā R° T. ⁴ nicht in T. ⁵ °bharīyā T. ⁶ Nārāyaṇo, vor n° T. ⁷ jujjhiṇam, vor s° T. ⁸ °vve Dasāḷḷiṇo T. ⁹ tao Nārāyaṇa T. ¹⁰ nāyam T. ¹¹ tao S° T. ¹² diṭṭhā T. ¹³ aṇu°, hinter Ugg° T. ¹⁴ annayā bhaya-vam Ariṭṭhanemi-sāmi T. ¹⁵ °sī aβ, °sīṣam T. ¹⁶ °re aβ, °re vā T. ¹⁷ °ṇe T. ¹⁸ °ya T. ¹⁹ āram° aβ; eyam nāṇam T. ²⁰ sū aβ. ²¹ °jav° a. ²² akko° (statt akkho°) tao T. ²³ vey° T. ²⁴ °ṭṭho sūto T. ²⁵ to aβ; nicht in T. ²⁶ °teho T. ²⁷ °veṇa kūraviyāo T. ²⁸ °vap T. ²⁹ hinter °lāṇam T. ³⁰ für dhar°?

cehai¹⁹. tāhe) hatthe laggo. *ettha*²⁰ Ābhīro⁹ (utthāruṇa)²¹ laggo (Sambha¹⁴ samam. Sambo) jāhe na tarai kaḍḍhūm tāhe tam muittu²² hatthāo tena samam laggo, navarim egāe ceva hellāe āvihio²³. (Ābhīro)²⁴ Vāsudevo jāo, iyari vi* *** Jambavai²⁵. angutthim kāṇa²⁶ palāo²⁷. biya²⁸. divase maḍḍāe āpijanto khilayam ghaḍento ei²⁹. (jokāre kae)³⁰ Vāsudevena puechio: kim eyam*** ghaḍijjai³¹? so bhaṇai***³²: jo pāriyāsiyam³³ bollam kāhii³⁴ tassa muhe khottijjihii³⁵. (paḍhamam āṇaṇogo, nāe āṇogo; evam jo vivariyam parūvei tassa āṇaṇogo, iyarassa³⁶ āṇogo)³⁷.

- [11. Jambavai āṇaṇa Vāsudeva Āhira-veṣa-kaḍḍhanayā piṭṭha bandhana niya-veṣa-dāyapā donha vi jāṇāna || Sambassa puvvam āṇaṇogo, pacchā āṇogo.]

12. (Rāyagihe nayare Sepio rūyā)¹, Cellaṇā (tassa bhajjā², sā Vaddhamāṇa)³ sāmim (pacchima⁴ titthagaram)¹ vandittā veyāliyam⁴ māha-māse pavisai⁶. pacchā⁶ sāhu diṭṭho paḍimā-paḍivann(a)o⁷. tie⁸ rattim suddhiyāe hattho kihavi⁹ lambio¹⁰. jāyā steṇam gahio tayā ceiyam. pavesio¹¹ (hattho. tassa hatthassa tanaṇam¹²) savvam sariram steṇam gahiyam. (pacchā) tāsē bhaṇiyam: sa¹³ tavassi¹⁴ kim karissai¹⁵ (sampayam)¹⁶? pacchā *raṇṇā*¹⁷ (Sepiṇam) cintiyam: sampāra-dinneo¹⁸ se¹⁹ kovi²⁰. rutthēṇa²¹ kallam²² *pāo* Abhaḥ bhaṇio²³: siggham anteuram palivehi. *so vi* (Sepio) gao sāmi-sagāsam²⁴. Abhaṇa²⁵ *vi sunna* hatthisālā paliviyā²⁶. *so* (Sepio)²⁷ *gantum* sāmim puechai²⁸: Cellaṇā (kim)²⁹ ega-patti āṇega-patti³⁰? sāmiṇā bhaṇiyam: ega-patti. tāhe³¹ 'mā ḍajjihii' tti turiam niggao³². Abhaḥ *ya*¹⁷ nipphidai³³. *tenam*¹⁷ (Sepiṇa)³⁴ bhaṇiyam³⁴: paliviyam? 'āmam³⁵, *sāmi*. (so³⁶ bhaṇai:)¹ tumam kim³⁷ na paḍio³⁸? *so* bhaṇai³⁹: aham *sāmiṣa mūle* pavvaissāmi

¹⁹ sā n° S. ²⁰ egattha C. ²¹ uddh° B.Z.P. ²² 'he tam mutittu a.β. ²³ arehio Ābhīreṇam S, avatthito B, avitthito S; āvittio (āritthio B) C; juddham āhigghio T. ²⁴ nicht in C. ²⁵ 'val tao laḍḍio CT; 'rim pi māyāṇa pāsal. ²⁶ kāṇam, auch C; vorher ung° β, ogumtiḥ° α, angumth° P. ²⁷ 'lāo Sambo S; 'lāo CT. ²⁸ biya SPT; biis. ²⁹ 'danto ei BSC(B); 'dei, auch T. ³⁰ nicht in T; jekk° S; 'ro kae C. ³¹ 'dehi (für 'deai). ³² Sambo bh° T. ³³ par° S, pāriyāsiyam S, parivāso° T. ³⁴ karei. ³⁵ khod° B, koṇ° (koṭ° B, koḍ° P) C, kuṇ° T; 'hi tti C, 'hi tti B.Z.T; koṭṭijjai. ³⁶ 'go bhavai tathā-bhāve C, tathā-bhāvam parivemāpassa T. ³⁷ samoyāro. ¹ nicht in C. ² bhāriyā T. ³ nicht in T; 'mim ap° B.S. ⁴ 'ya-velḷie T. ⁵ nagaram p° T. ⁶ antarā-pahe T. ⁷ vor d° T. ⁸ tāe. ⁹ vor h°, auch T (kah°). ¹⁰ vil° T. ¹¹ 'do saḍḍi-majḷhe T. ¹² 'nam steṇam T. ¹³ sau (für asan°) B. ¹⁴ tapasvi, auch CT. ¹⁵ 'roti, auch C; 'riṣiyati T. ¹⁶ sāmpratam CT. ¹⁷ auch in CT. ¹⁸ hinter kovi. ¹⁹ nicht in T; etisse (etasse α). ²⁰ kovi CT. ²¹ 'ttho. ²² pabbhāo T. ²³ 'bhayam bhaṇai. ²⁴ 'miṇo s° S; 'miṇo mūlam, auch CT. ²⁵ iyareṇa. ²⁶ 'iv° C. ²⁷ nicht in CT. ²⁸ bhaṇai. ²⁹ nicht in S.1.C(B) & T. ³⁰ 'ti tti S.1.; 'ti vā T. ³¹ tao T. ³² nagaram pavisiṇam āḍhatto S.1.; niyatto, auch C (niyatto P) & T. ³³ ph° S.1.; 'dio B; niggacehai CT; 'ḍḍ°. ³⁴ 'ḍḍai C. ³⁵ Abhaḥ bhaṇai 'āmam° T. ³⁶ Sepio T. ³⁷ kim (fehlt in B) tatti° eva CT. ³⁸ pavitttho S, pavitttho T, chiddo S. ³⁹ paḍibh° CT; so bh° S.1., dann aham pavvaissam, kim palivapeṇa! tao 'mā eā rūyā vādeṇa chiddijjihii tti sabbhāvo kahio. *ettha* Sepiyassa puvvam Cellaṇāe āṇaṇogo, pacchā āṇogo tti; evam vivariyavivariya-parivape so so ya tti.

tti, kim mama⁴⁰ (aggañā)⁴¹ tūhe¹⁷ (pacchā)²⁷ peṇa⁴² cintiyaṃ⁴³: mā chiddijjibhī⁴⁴ (tti)¹. pacchā¹⁷ bhaṇiyaṃ⁴⁵: na dajjhai⁴⁶. (Seṇiyassa Cellaṇā⁴⁷ puvvā⁴⁸ aṇaṇuogo, pucchie aṇuogo. evaṃ vi-varie parūvie aṇaṇuogo, jahā-bhāve⁴⁹ parūvie aṇuogo⁵⁰)⁵¹.

[12. Rāyaghe nagare Seṇio rāyā, Cellaṇā so bhajjā, sā sañjā-samae MahāviraVaddhamāsa-sāmaṇa vandimā māha-māse nagaram pavisai. diṭṭho ya nīravarano padimā-palivannago aṇaṇuogo tti. tao se rayaghe suttijāse kambalā-rayādo vāhā niggayā, sīṇa bhinnā, ceyyaṃ, pavasiyā. tap-phāsepa savvāngio ukkampe samvutto tti. bhaṇiyaṃ: sa tapasvī kiṃ karishyati. tao Seṇiṇa palivehi tti. Seṇio vi gao bhagavat-samipā, Abhaṇa vi sunna-hatthi-sāla palivī. wie H.]

II, 57, 1. (egammi nagare egeṇa kassai dhuttassa sagāsā¹ gāvi rogiyā utthiṃ pi² asamattā nivittā ceva kiṇiyā. so tap paḍivikkīṇā. kāyagā bhaṇanti: peccāmo se gai-payāram, tā kiṇi-lhāmo. so bhaṇai: mae vi uvavittā ceva gahiya, jai³ paḍihāi tā tubbhe vi evaṃ eva geṇhaha⁴. evaṃ jo āyario pucchio parihār-antarā⁵ dāṇu asamattā bhaṇai: mae vi evaṃ suyaṃ, tubbhe vi evaṃ suṇaha tti tassa sagāse na soyavvaṃ samsaiya-pay'atthammi micchatta-sambhavā⁶. jo puṇa avikala-go-vikkīṇago iṇa akkheva-niṇṇaya-pasanga-pārago tassa sagāse soyavvaṃ. sisse vi jo avicā-riya-gāhi paḍhama-gāvi-kiṇago vva so ajogo⁷, iyaro jogo tti)⁸.

[1. egassa dhuttassa savvāyaya-sundarā gāvi, khampei bhaggā nivittā citta. teṇa tise siṅgo khapūlo baddho, piṇṇhāse citta 'vikkīṇāmi' tti. sā egeṇa taha-ṭṭhiyā ceva samāṇā yārio. tah'eva vikkīṇā. āyagā kāyagā, te bhaṇanti: utthāveṇa gaipayārāṃ se nīrikkhāmo. so bhaṇai: mā evaṃ kahiha! mayā vi evaṃ-ṭhiyā gahiya, jai paḍihāyā geṇhaha. ese ayogo vārio. evaṃ āyario aṇu-ogio sisse vicāriya geṇhanta 'mae vi avicāriyaṃ eva gahiyaṃ' ti bhaṇanto ajog-
g samīpe na irotavyaṃ samāyāso mithyātva-sambhavāt.

⁴⁰ me CT; vor kim und beides vor aham.

⁴¹ aggi-pavesenaṃ CT.

⁴² nicht in T; teṇa C; Abhaṇa.

⁴³ nicht in T; nāyaṃ C.

⁴⁴ 'ddh'.

SZ & C in B; jhijjhi T; vīṇasāhi.

⁴⁵ Abhaṇa bh' T.

⁴⁶ 'jjhai

tti C.

⁴⁷ 'ṇā SP.

⁴⁸ 'vvaṃ CT.

⁴⁹ 'vaṃ T.

⁵⁰ 'go bhavaṃ C.

⁵¹ esa savveṇa aṇaṇuogo aṇuogo ya vibhāsiyavvaṃ.

¹ 'sā BS.

² jayā S.

³ 'hata B, 'pha SZ.

⁴ 'hāram S.

⁵ 'vat S.

⁶ Die letzten zwei Sätze eine Umschreibung von Vñśh. I, 1436 f. — egassa gāvi bhaggā, sā puṇa attva khīradā. tāhe so cinti: mā bahū dakkhiṇāmi kam-pe-ṭṭhā 'ttha' chobhemi tti. teṇa sā tanassa ṭṭhāveṇa go-samphāse paṇa ceva utthā-he-
viyā. tattha kato āgao. so bhaṇai: vikkī gāvi? teṇa bhaṇiyaṃ: vikkī. kiha labbhāi? paṇāsaṇe. teṇa 'addha' ti kām gahiya. so vi peccāho. iyaro utthavei; sā na tare utthēṇ. teṇa nāyaṃ: 'aham pi 'ttha kampe' vancemi'. anno āgao. vikkī? 'āmaṇ' ti¹ eṇa bhaṇiyaṃ. 'cankamāveṇi' daddham ca joemī, tā geṇhāmi'. so bhaṇai: ettiāhe ceva utthā². 'taha vi joemo' tti bhaṇai. utthaveṇa āradḍho. na de. bhaṇai: evaṃ ceva ṭhiellagāṃ geṇhāhi. iyaro na icchāi. so bhaṇai: mae vi evaṃ ceva ṭhiyā gahiya. iyaro bhaṇai: jai tumāṃ boddo aham na geṇhāmi. evaṃ erisassa pāse na gahoyavvaṃ jo akkhito sa-māgo bhaṇai 'em eva mae suyaṃ' ti; jo attham gāhi savva-pajjavehiṇa tassa pāse soyavvaṃ. evaṃ³ tā āyariyassa udāharapaṇ.

¹ nicht in β. ² kiṃ⁴ αβ. ³ camk⁴ β, cikk⁴ α. ⁴ utthetthā α
uvavetthā (für uvavittā) β. ⁵ etam α.

anno vi goṇḍi guṇavatiṃ viśūrayanto vlikkīnai, sā uvaviṭṭhā, kayagā āgaya, te bhananti: parikkhāmo. so bhaṇai: suttu parikkheha, na esa ḍambhaga-samvavahāro tti. evaṃ jo parikkhijante vimaddam sahaḷ bhaṇai 'sarvajña-vacanam etat, suttu parikkhātām, kathayāmi yāvaj jānāmi' sa yogyaḥ. siso vi paḍhama-go-keṇā vāyogyaḥ avicāra-grāhitvā dvitīyavac ca yoga tti.]

2. (60, 13 = Kalpabh. peḍh. 335, 13)¹. Bāravaḷ(e) nagarī(e) *Kaṇho* Vāsudevo, tassa² tinni bherio tam³ jahā⁴*: samgāmiyā ḍubbbhūiyā⁴ komūiyā⁶, tinni³ vi³ gosīsacandaṇamaḷo⁶ devayā⁷. pariggahiyāo. tassa³ cautti bheri³ asiva-ppasamaṇi³. tise uppatti⁹ kaḥijjai¹⁰:

¹ Hier gehen KC und KT am Anfang und am Schluss mit der Cūṇḍ, deren Lesarten also den angemerkten Abweichungen zum Ausgangspunkt dienen.
² tattha aḇ. ³ nicht in CT. ⁴ d° S, ubbh° C in B; pāabbh° Śīl.; °yā ya T. ⁵ vor s° T; °modaliyā, vor s° C. ⁶ °maliyāo T. ⁷ °ya C.

⁸ °vōvas°; °pa-bheri C in B; das Folgende in CT: sā jatta tālījjaḷ tattha cham mīse savva-roḡa pasamanti jo tam saddam supeḷ°. (tassa ya sā devehiṃ dinnā, kaḥam? ucyaṭe: peḍh. 358 f.)*⁷ Sakko sabhāse bhaṇai: Kesavā savve guṇagāhiṇo niya-juddham (ca) na kareṇti (tti). tattha ego devo asaddahanto bhaṇai: ahaṃ agūṇe gopāhāveṃ niya-juddham (ca) kāreṃ tti. Kaṇhassa (Ariṭṭha) nemi-vandayassa sa-khandhāvārasa⁸ paṭṭhiellayassa⁹ antari supaha-rūvaṃ kuhiyaṃ¹⁰ du(ra)bbhi¹¹-gandham maellayam vūseviṇṇa dantā se atīva paṇḍarayā¹² sobhamāyā viuvviyā, tīhe so khandhāvāro jāhe tam paesam patto tīhe uttarijjaehiṃ muham ṭhaettā anṇa¹³ antaṇam pagao¹⁴. Kaṇheṇam pacchao¹⁵ entaṇa(m)¹⁶ paccēhiyaṃ ('kim eyaṃ?). supāḷo kuhiḷo tti. tīhe so teṇa ceva antaṇa¹⁵ āgao, maḥam (ca) peṇa na ceva (vikkaṇiyaṃ) ṭhayaṃ (vi) na vi ya rūvaṃ kayam eyaṃ ca puṇo bhaṇiyaṃ (ca) peṇaṃ: aho supayassa paṇḍarā dantā so(b)hanti (ya tti). jāhe na khobbiḷo¹⁷ tīhe paḍiantassa¹⁸ āsa-riyaṇam aṇeṇa(m)¹⁹ akkhi-tam²⁰. kaḥiyaṃ Vāsudevassa. Samb'āiyā kamārā niggaṇā, to juddhe bhaggā, tīhe²¹ sayam Vāsudevo niggaṇo, diṭṭho ya peṇa(m)²² āso nījjanto, bhaṇio ya peṇaṃ²³: kīṇ āsaṃ harasī²⁴? (tti). devo bhaṇai: (ahaṃ) amago vijjāhara, juddham maggāmi, *Vāsudevo bhaṇai*: bāḍham, jājḷbāmo. keṇiseṇaṃ? ti (juddheṇaṃ)²⁵ paccēho (devo) bhaṇai: (paroppaṇam) pu(ya-ph)e(ṭṭā)hiṃ. Vāsudevo bhaṇai: nāham eriseṇa jājḷheṇaṃ²⁶ jājḷhāmi (tti), pariḷḷo ḥam, nehi āsaṃ (ti). tīhe devo sa-rūvaṃ kīṇam bhaṇai: saccam Sakko bhaṇaḷ²⁷ (, brūhi varaṇi), kaḥiyaṃ ca peṇa²⁸ savvaṃ, *ḍhaṇai*: varam maggaṇa! (tīhe) Vāsudevo bhaṇai: mama asivōvasamaṇiṃ bheriṃ dehi jīe tāliyā²⁹ jatta (tīse) saddo savvaḷ tattha cham mīse roḡāyanko na bhavaḷ puvv'appaṇā (ya) khippāṃ eva uvasamanti, dinnā ḍheri³⁰. gao devo. (peḍh. 360³¹). tattha anna-deḷo³² vāḍo āgao³³ mah'iddhi³⁴ (tti) tīro, so) sīsa-veyaṇāse gahio, tassa vejjēṇaṃ gosīsacandaṇam uvaṭṭiṇam, annattha alabbhamiṇe rahasiyaṃ bahum mollaṃ dāṃ tao ḍherie khandam eḇam dinnam³⁵. teṇa ḍheri-tāḍheṇaṃ tatti annam khaḍḍam lāiyaṃ. evaṃ ann'anna-khaḍḍa-ppayaṇeṇa sā teṇā ḍheri kanthā kayā paccā se tīro saddo n'atthi³⁶ na ya roḡa uvasamanti, tao loḡassa bahū roḡe jāṇitā sādḍam ca tīrisam aṇṇamāṇeṇa *Kaṇheṇa* bheri joyāviyā jāva kanthā kayā. tīhe³⁷ so bheri-pālo³⁸ sa-kulo seḍḍāḷo. tīhe³⁹ (Vāsudeveṇaṃ) puṇo vi aṭṭha-maṇam bhatteṇaṃ tam devam ārūhetā annā bheri maggiyā laddhā; anno (ya) bheri-pālo ṭhavo, so āyareṇa(m) rakkhaḷ.

(evaṃ) jo siso ālāvasa natṭhe⁴⁰ samāse annam lāi⁴¹ loiyaṃ loutariyaṃ evā ālāvagam (evaṃ) so vi kantham kareḷ, tassa na dāyavvaṃ⁴²; (jo) taḥ'eva rakkhaḷ tassa dāyavvaṃ).

⁴³ utṭhāna-pāriyaṇiyaṃ. ⁴⁴ bhaṇijj° B; °gahiyāo ya, cautti o (t) bheri asiva-pasamaṇi tti, kā tise uppatti? bhaṇṇae: Sohamme Śīl.; °heyaṇvaṃ.

⁸ °nai.

⁷ tasyā utpattim āha: peḍh. 358—360.

⁹ °dhav°.

⁶ paḍḍiyy°.

¹⁰ kaṇṇam.

¹¹ °rabhi B.

¹² tīe anena pradeṣena gaya.

¹³ °ceḍḍā.

teṇaṃ kāleṇaṃ teṇaṃ samaeṇaṃ Sakko devēdo, so tattha deva-loge (sura-majjihe) Vāsudevassa guṇa-kittanaṃ karei: aho uttama-purisaṃ (naṃ guṇo), ee avagunaṃ na geṇhanti (nīteṇa juddheṇa¹ ** ya na^{***} juijḥanti)¹. tattha ego devo asaddahanto āgao², Vāsudevo (vi) ya (jīṇa-sagāsaṃ vandaṃ) paṭṭhio². so tattha (antara)² kāla-sunaga-rūvaṃ (mayayaṃ) viuvvai⁴ vāvanna(m) dubbhi-gandhaṃ panth'abbhāse paḍiṃ. tassa gandheṇaṃ sarvo logo⁵ parābhaggo. Vāsudevo teṇa pantheṇa āgno. (Vāsudeveṇa diṭṭho, bhaṇiyaṃ ca ṇeṇa) tassa sunayassa dante daṭṭhānaṃ bhaṇai: aho imassa (kāla-sunagass' eyassa⁶) paṇḍarā dantā⁷ (sohanti) ti. tāhe so devo cinteī: (saccaṃ guṇa-ggūhi), na sakka eṇa uvāeṇaṃ ti. tao⁸ so Vāsudevassa jāṃ āsa-rayanaṃ tam⁹ gaḥāya padhāvio. so ya^{*} bandurā¹⁰-pālaeṇaṃ nāo jāhā āso hirai. teṇa kūviyaṃ¹¹. tattha kumārā rāyāṇo ya niggayā. teṇa¹² (deveṇa)^{***} te haya-(vihayā)¹³ kāṇaṃ dhāḍiyā¹⁴. tāhe Vāsudevo (vi)^{**} niggao, so bhaṇai: mama kisa¹ āsa(-rayanaṃ)m harasi? mama āso tuijha na hoī. devo bhaṇai: juddhaṃ mama dehi! jo balio¹⁵ tassa āso, (naṃ juijhe parājiṇa¹⁶ geṇha!) (Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ)¹⁷: bādhaṃ, kiha juijḥamo? tumāṃ bhūmie¹⁸, ahaṃ ca raheṇaṃ, (tā) raho diṇṇau (rahaṃ geṇha. devo bhaṇai: tā^{**} *** alaṃ) n'atthi mama raheṇaṃ (ti. evaṃ tā^{***}) āsa¹⁹-hatthi (vi paḍisiddhā), pādehiṇa bāhujuddh'āiyāṃ²⁰ (savvāṃ paḍisehei²¹). savvehi vi na kaḍḍhaṃ. (bhaṇai ya: ahiṭṭhāṇa-juddhaṃ²² dehi)²³. tāhe Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ²⁴: parājo haṃ, nehi āsa(-rayanaṃ)m (nāhaṃ niya-juijheṇa juijḥamī. tao) tattha devo tuṭṭho samāṇo sa-khinkhiṇi bhaṇiyāio: varehi²⁵ varaṃ²⁶! kim (te) demi? Vāsudeveṇa bhaṇiyaṃ²⁴: mama asivōvasamaṇiṃ²⁶ bheriṃ dehi. teṇa dinnā. es' uppatti tise bherie²⁷.

tāhe (sā) chaḍhaṃ² *** māsāṇaṃ vajjai¹, paccuppannā² rogā (vāhi) vā uvasamanti, navagā (vi)^{***} vāhi chaṃ māsē na uppejjan-ti³ jo saddaṃ⁴ tie suṇei⁴. tatth' annayā⁵ kayāi āgantuo vāpiyao⁶,

¹ niyaṃ es kammaṃ na karenti, auch Sīl. (der auch sura-majjihe nicht hat). ² nīl. ³ rāle B. ⁴ °vittā. ⁵ vor g°. ⁶ °gassa B. °gasse S. ⁷ °rāo²⁷ dādhaṃ. ⁸ tāhe. ⁹ nicht in β. ¹⁰ vahurā (bah² β). ¹¹ siṭṭhaṃ. ¹² ta (für te?) S. ¹³ mahiya-vīragāyā. ¹⁴ viasajjiyā. ¹⁵ babhito β, vatito a. ¹⁶ jiniṇa S; °pai mama juijheṇa p° S. ¹⁷ iyaro bhaṇai. ¹⁸ °miya. ¹⁹ āsa S; āso. ²⁰ °jḥ S; °ddhaṃ. ²¹ °hai S. ²² °jḥ S. ²³ Die folgenden beiden Sätze (bis demi) in S vergossen; do vi adhiṭṭhāṇa-juddheṇa. ²⁴ vo bhaṇai. ²⁵ °pai brūhi. ²⁶ °va-ppas°. ²⁷ °bh° vor es.

¹ ānogo (aput° a, apubh° β). ² evvappa paṭṭhuppaṇa (für paccuppanna mit v. l. paḍuppanna) S; pavv'upp°. ³ udiranti. ⁴ °pai S. ⁵ °yā B. ⁶ °vaṃ S.

¹⁴ patten° B. ¹⁵ paesaga; in der folgenden Zeile wohl vi hinter ya zu stellen. ¹⁶ khubb°. ¹⁷ °diniyatt° B. ¹⁸ °yapaṃ °p° P. ¹⁹ avahariyaṃ. ²⁰ tao. ²¹ °tḥo aṃ, auch B. ²² °pio aṃ, auch B. ²³ avah° B. ²⁴ °ddh°. ²⁵ bhāsa. ²⁶ °hiyaṃ aṇeṇa. ²⁷ °ha jāo tād°. ²⁸ °āto. ²⁹ hinter °ho. ³⁰ vor vāṇ°. ³¹ gahiyaṃ. ³² na hoī. ³³ -v° P; °ci-p°. ³⁴ laddhe. ³⁵ hinter °pagaṃ. ³⁶ rei tasmāt tasyāpi na dātavyaṃ. ³⁷ °dar° β. ³⁸ jḥaviṭṭh° aḍ.

so ativa dāha-jjareṇa abhibbhūo tam bheri⁷-pālayam bhaṇai: geṇha tumam saya^{***}-sa(hassaṃ, mama etto) pala(-metta)ṃ vā dehi. teṇa lobheṇa dinnam. tattha annā⁸ candaṇa-thiggaliyā dinnā⁹. evaṃ (anneṇa vi 2* maggio, dinnam ca), sā *suvvā* candaṇa-kanthā jāyā¹⁰. annayā *kayā* asive Vāsudeveṇa tādāviyā¹¹. (jāva) tam ceva sa-bham na pūrei, teṇa bhaṇiyam: joeha (bherim¹²! diṭṭhā kanthā¹³ kayā)¹⁴. *tāhe nāṇam* (so bheri-pālo vavarovio)¹⁵. annā (bheri atthama-bhatten' ārahaittā) *maggiyā* (laddhā). anno (bherivālo)¹⁶ kao^{***}¹⁷. so āyareṇam rakkhai (so-pūio). (Viśesh. I, 1438 f.)¹⁸

⁷ °ri. ⁸ anno S; annam. ⁹ °pa-khaṇḍam chūḍham. ¹⁰ kayā. ¹¹ tādā. ¹² °ri BZ, bhe S. ¹³ °chri BZ. ¹⁴ mā bheri vipāsiyā hojā jujjhanti savvā vipāsiyā. ¹⁵ tam purisaṃ jiya-daṇḍam ānavei (āpav^o ḥ). ¹⁶ °p^o SZ, °lo S. ¹⁷ thavio. ¹⁸ evaṃ ihāpi siso āyariya-pālo niggaṇṇa samāno, tassa kiṃci pamhaṭṭham, so tammi ālāvaṇa natthe annam loiyam chubhai karoti vā BhārabaRāmāyayāpam, evaṃ teṇa kanthā-kayam suttaṃ attho ya, tūrisassa na dāyavvam suttaṃ attho vā; jo taheva rakkhai tassa dāyavvam; esa tūva sisassa. Dieses Gleichniß also nur auf den Schüler und das vorhergehende nur auf den Lehrer bezogen, während H auf Grund von Viśesh. I, 1438—1439 jedes auf beide anwendet.

Hemac. gibt zu dieser Viśesh-Stelle eine (von Śīl. vorausgesetzte, also wohl aus Jinabhadra's Comm. übernommene) Versifikation der Erzählung:

kadācit Saṅghaṇḍa-deva-loke samastīmara-sabbhā-puraḥsaram abhīhītam Śakreṇa 'peecha, aho Hari-pamehā sap-purisaṃ dosa-lakkha-majjhe vi geṇhanti guṇam ciya taḥa na nīya-jujjheṇa jujjhanti' | 1
 eyam aśuddhanto kṛi saro cintae: kiha nu eyam sambhavaṃ jam agahim para-dosaṃ ciṭṭhae koī? | 2
 iya cintūṇa ihāṇi samāgaṇṇa to viuvvāe eo
 bībhaccha-kasīṇa-vappaṇaṃ aīdaggandham mayaga-sunayam | 3
 tassa ya muhe viuvvāi kuṇḍ'ujjāla-pavara-dasapa-rinchoḷim.
 Nemilīṇa-vandan'attham caliyassa pahammi Hariṇo ya | 4
 tam uvadaṇṇaṃ sunayam. bhaggaṇṇa gandheṇa tasm Hari-sennam
 sayalam pi uppahēṇam vaccaṃ; Kaṇho ṇa sarūvam | 5
 vivīhaṇṇa bhāvanto poggalīṇa vaccaṃ paheṇa teṇ' eva,
 datṭhūṇa ya sunaya-savam pabbhaṇaṃ garuyattapeṇ' evaṃ; | 6
 almasiṇa-kasīṇa-vatth'ancala vva vayanṇa imassa pecca aho
 muttāvali vva rebai nimmala-jophā dasapa-panti | 7
 aha cintiyam sureṇam: saccaṃ jam amara-sāmiṇā bhaṇiyam,
 nūṇa-guṇam ciya garuṇā pecehanti parassa na hu dosaṃ | 8
 aha anna-dīṇe devo tarayam avaharai vallaḥam Hariṇo,
 sennam ca tassa sayalam vinijjīyam teṇa kuḍha'-jaggam | 9
 to appaṇā vi Viṇhā tarayassa kuḍhāvayammi paḍilagga.
 aha deveṇaṃ bhaṇiyam²: jīṇim gheppanti rayanaṇṇi | 10
 'to jujjhāmo' tti bhaṇai Kesavo 'kṛi to raba-vare ahayam,
 tā geṇha tumam pi rabaṇṇa jēṇa samāṇam havi jujjhāṃ' | 11
 nēcehaṃ eyam devo turaehi gayāsiehi vi sa-juddham³.
 jā nēcehaṃ tā bhaṇṇa Hariṇā: to bhaṇasu tumam eva | 12
 deveṇa tso bhaṇiyam: parammehā do vi hoḷūṇa puṇo
 jujjhāmo paya-gāehi! bhaṇai to Kesavo devaṃ: | 13
 jai evaṃ to viḷlo ahayam tumae, turapgamam nehi,
 jujjhāmi puṇo kaḥam avi, na hu erisa-nīya-jujjheṇa⁴ | 14
 samjāya-paccaso so paccakkho hoḷūṇa to devo
 bhaṇai: amohaṇṇa devūṇa dapsaṇam, bhaṇasu kaṇṇi varam | 15

¹ °chri BS.² °ḷam (für °ḷo) bPS.³ °jha^o PS.⁴ °paṇṇ PS.

[2. Anf. wie H patthio. so vi se antarā mayaga-kāla-saṃ-
gam vluvvai, tassa gandheṇa aggaṇṇiyam annao laggaṇṇi. Vāsudeveṇa pucchiyam,
kahiyaṃ; so tatti¹ eva gao, bhanaī: bho bho pecca,

aimasapa-kasapa-vatth'ancalōvame ā . . . yammi se vayaṇe
mutt'āvali vva rehai savimala-jōṇhā dasapa-panti || (7 bei Hemac.)

devēṇa cintiyam: saccam guṇa-gūḥi tti. tao se so āsa-rayapam gahāya pava-
lāio. bandurāvalaṇa kahiyaṃ. kumārā rāyāṇo ya niggaṇṇā devēṇa jīṇṇa dhā-
diyā, Vāsudevo dhāvio, devo bhanaī: map parāṇiṃ geṇha, kim va dhāvio si?!

Vāsudevo bhanaī: bādham, kim ta tamam bhūmīo aham raheṇa, tā raḥam geṇha.
devo nēcehai, āsa-hatthiyā vi nēcehai bāhujuddh'ālyāṃ ca, bhanaī ya: jai saccam
tā abhiṭṭhāna-juddham dehi. Vāsudeveṇa bhaniyam: parāṇio 'ham, nehi āsa-rayapam
ti. tao dāsa diṣāo uljoento tūttho devo bhanaī: varehi varapam, kim demi?
tti. Vāsudevo nēcehai. teṇa bhaniyam: amoham devāṇa dāpasapam ti. tao
Vāsudeveṇa bhaniyam: jai evam asivōvasamaṇiṃ bheriṃ deha. tao se dinnā.
eā se uppatti.

tāḥe sē chaṇham-2 māsāṇam tādijjai, tassa sadda-savapēṇa bārasa-joyaṇ'a-
bbhantarāṇe nagariṇe purv'uppannā roḡa utasamanti ahiṇavā ya cham-māsam na
honti. tattha ya annayā ādāha-jara-gahya-vāṇiyasēṇa bherivāḷago tīe karisa-
mettam diṭṭhā-lakkheṇa maggiō, teṇa vi anālōṇa lobha-dosēṇa dinnam.
. dinnā, evam annēṇa vi 2 maggiō, sē bheri candapa-kanthā
jāyā, annayā asive tādijviyā. jāva tam ceva sabham na pūrei — ciṭṭhaṇ nagari —
joyāviyā jāva 'kanthi-jāyā'. so bheri-pāḷago niggaḥio, sē vi ujjiyā, annā bheri
aṭṭhamōvavā'ārūḥiṇa teṇa se dinnā. paramaya-candapa-kattaliyāḥiṃ
jīṇa-gaṇahara-dinna-suya-bheriṃ kanthi-karei so na joggo, itara eva योग्यah.]

3. Vasantapure juṇṇa-seṭṭhi¹-dhūyā navagassa² (ya) seṭṭhissa
dhūyā. tūsim pii. taha vi se³ atthi khūro⁴ jaha 'ambe eehiṃ
u(v)vattiyāpi'. tāo annayā kayāi majjiṃ gayāo. tattha jā⁵ sā na-
vagassa dhūyā sa tilaga-coddasa(g)ēṇam (alamkāreṇam) aluṃkiyā.
sā ābharanāṇi⁶ taḍe ṭhavettā oṇṇā⁷. juṇṇa-seṭṭhi-dhūyā tāṇi⁸
gahāya padhāviyā⁹. (sā vārei. iyari akkosanti gayā¹⁰)⁹. tāe māyā-

aha bhanaī Kesavo: asiva-pasamaṇiṃ to payaccha maha bheriṃ.

dinnā ya sureṇi, āgamaṇa-vaiyaram sūhiṃ ca gao || 16

chaṇham-chaṇham māsāṇa sē ya vāṇijae tahiṃ bheri.
jo suṇai tīe saddam purv'uppannā vūḥio || 17

nassanti tassa, avarāṇo taha ya na hu honti jāva cham māsā.

aha annayā kayāi vāṇio āgantuo koī || 18

dāha-jjareṇa dhanīyam abhiḥhūo bheri-rakkhayam bhanaī:

diṭṭhā-sayasaḥassam geṇhasa, maha dāsa palam egaṃ || 19

bheriṇe chindīṇam dinnam teṇāvi lobha-vasa-geṇam

annēṇa candapēṇa ya bheriṇe thiggalam dinnam || 20

iya annāṇa vi dentēṇa teṇa kanthi-kayā imā bheri.

aha annayā ya asive Hariṇā tādijviyā eā || 21

kanthattapēṇa tīe saddo sūvāi na Hari-sabbāse vi,

kanthikarapa-vaiyaro vinnāo Kesavēṇa tao || 22

mārāvio ya so bheri-rakkhaṇo; teṇa aṭṭhamam kām

ārāḥio sa devo, annam bheriṃ ca so dei || 23

anno ya Kesavēṇam kao tahiṃ bheri-pāḷao, so ya

rakkhai tam jatteṇam lahai ya lābham ca to Hariṇo || 24

Eine Skizze des Inhalts in vier Gāthās ist enthalten in Visesh. I, 1476—1479.

¹ 'ṭṭhissa S. ² navāg² S; navagayassa (für navagassa ya) a. ³ an.

⁴ veram S, vero B. ⁵ tam. ⁶ utṭhāṇā S. ⁷ patth^o (statt pah^o).

⁸ āg^o S. ⁹ imā jāṇai 'kheḍḍam ('dd^o a) karē tti.

piṇṇam¹⁰ siṭṭham. tāpi bhaṇanti: tuṇhikkā accāhi. navaga¹¹.
 dhūyā nāhittā niyayaṃ gharapaṃ gayā. amma-piṇṇam sāhai¹². tehiṃ
 maggiyaṃ. na denti 'amhe ūseṇṭiṭṭāṇim¹³ ti paribhūyāim. kim?
 ābharaṇagāṇi vi n'atthi, evaṃ kannakannie naṭṭhāṇi. pacchā
 rāṇle vavahāro¹⁴. tattha n'atthi sakk(b). tattha kuraṇiyā¹⁵ bha-
 ṇanti: ceḍḍo vāhippantu¹⁶ (tti*, tehiṃ** *** vāhittā¹⁷ bhaṇiyā¹⁸.)
 jai tuij'accayaṃ¹⁹ (tā) āvindhā²⁰. tāhe sā (jappa-seṭṭhi-ceḍḍi)
 āmuncai²¹, jaṃ hatthe taṃ pae[†] na yāpai, taṃ ca se asiliṭṭham.
 tāhe tehiṃ nāyaṃ jahā 'eise²² na ho(ṇṭ)i'. tāhe iyari²³ bhaṇiyā
 (: tumam āvindhā²⁴. tāe kameṇa āviddham, siliṭṭham ca se jāyaṃ.
 bhaṇiyā ya: mellehi²⁵). tāe taha cceva niccaṃ ānuncantie²⁶ pa-
 rivāḍie āmukkam, *siliṭṭham ca se*. tāhe so jappa-seṭṭhi daṇḍio²⁷.
 jahā so ega-bhaviyaṃ maraṇaṃ patto — evam²⁸ āyario vi* jaṃ
 annattha taṃ annahiṃ samghaḍe²⁹, anna-vattavvayāo annattha
 parūvei ussagga³⁰ āyāo³⁰, evaṃ so vi samsāra-daṇḍeṇaṃ daṇḍijjai³¹
anegāim jāiyavvaga-mariyavvagāim, tārisassa³² pāse na soya-
 vvaṃ³³. jahā sū ceḍḍi jaṣaṃ pattā āvindhāna-suham ca evaṃ
 ceva āyario jo na visamvāde³⁴ *annamannāṇi* teṇa arabantāṇaṃ
 āṇā kayā bhava[†], (tārisassa pāse (soyavvaṃ) *sutṭ'atthāṇi genhiyavvā-*
ṇe. (ettha gāhā: Viśesh. I, 1440 f.)

[3. Vasantapure purāṇābhīṇava-seṭṭhi-dhūyāṇaṃ pī, egāo khāro ya]
 mārkhāṇaṃ paṇḍitā āveshyā, daridraṇaṃ tattheivarāḥ

..... -seṭṭhi-dhūyā tilaga-
 coddasagam ābharaṇaṃ tade mottūga tie saba jala-majjāna-kila-viyappehiṃ
 majjal. iyari vi taṃ gahāya niyaṃ gharapaṃ patṭhiyā. iyari vāriyā, sū akko-
 santī gayā, bhaṇai ya:

jai gāma naḍi metṭhā kim vā tesim — ālogo.

..... amma-piṇṇa sāhiyaṃ, tehiṃ maggiyaṃ, tāpi na
 denti. tao rāyaale vavahāro, tattha na kovi sakkhi, tattha kuraṇiyā uppatṭiyāo
 buddhie bhaṇanti: do vi ceḍḍo vāhippantu, taṃ c' āpījau. tahā kayam. jappa-
 seṭṭhi-duhiyā bhaṇiyā: jai taha santayaṃ tā āvindhāsu. tāhe sā jaha
 tti. tao iyari bhaṇiyā: tumam
 āvindhā. tie vi āmukkameṇa savvaṃ jahā-seṭṭhāpe āviddham, deveyād iva disai pa-
 mādoveyaṃ ca. tāhe mellehiyā, tah'eva ya jhāda tti parivāḍie oludhai tti, jappa-
 seṭṭhi deva-daṇḍio vi purā vi daṇḍio, sū vi sikkāraṃ pattā, iyarā u jasa-vāyaṃ ||
 evaṃ āyario vi jaṃ annatth'accaya-payam joeyavvaṃ taṃ annattha joja-
 yanto apantaṃ sapaṭṭa-daṇḍam pāval, iyara-dhīovamo u nevvaṇaṃ || *vihī-bhaṇie*
vā atthāṇ'attha-nicco siso jappa-seṭṭhi-dhūya vājogo, iyaro u Isara-dhūya vva
jogo tti.]

4. = 55, a. (Viśesh. I, 1442)¹.

¹⁰ piṇṇ^o. ¹¹ vassa S, vassasā S. ¹² yā piṇ-māṇaṃ kahiyaṃ.
¹³ useṇ^o B. ¹⁴ vāv^o. ¹⁵ rāṇāṇi. ¹⁶ bahirāp^o fūr^o rāṇi^o B. ¹⁷ bahirittā B.
¹⁸ bhāṇ^o S. ¹⁹ 'bbh^o S; tumhamcay^o ('hec^o B). ²⁰ dhā S; āmun-
 caṇ ceḍḍi. ²¹ cavi aB. ²² sa S. ²³ rā. ²⁴ dhā S; dho B.
²⁵ lāhi B. ²⁶ āmucc^o S, āmucc^o S. ²⁷ d^o S; da-ppato (statt 'to)
 jāo. ²⁸ ev^o S; evaṃ. ²⁹ sampāḍ^o S. ³⁰ ggāty^o. ³¹ d^o d^o, auch S.
³² sagassa S. ³³ ajjhāyavvaṃ. ³⁴ mghāḍe. ³⁵ cf. Boehtl. Ind. Spr.²
 4915, 4916, 5863 (& 5862). ³⁶ Paraphrase von Viśesh. I, 1440 f.
¹ sāvaga-samāpāssa sāsassa na kaheyyavvaṃ. jo savva-kālaṃ mahilaṃ bhottuṃ

5. = 54, 4. (Viśesh. I, 1443)².

6. uttarāvahe³ Tankaṇā⁴ nāma meccā. te suvaṇṇaṇaṃ⁵ da-
kkhināvahagāim⁶ bhaṇḍāim gēhanti. te ya paroṇṇaṃ⁷ bhāsaṃ
na jānanti. paccā punje karenti, hatthenaṃ occhādenti⁸, jāva icchā
na⁹ pūrai¹⁰ tāva na avaṇenti, punṇa¹¹ avāṇenti¹². evaṃ tesim
icchiya-paḍicchio vavahāro. evaṃ (Viśesh. I, 1444)¹³.

II, 60 (Kalpabh. peḍh. 335. Nandi Einl. 1 Ed. p. 92¹⁴).
1.¹⁵ (Oghaniry. 829)¹. tattha² imaṃ kappiyaṃ udāharaṇaṃ
taṃ jāhā: mugga-selo pukkhalā-saṃvaṭṭao ya mahāmeho Jambu-
ddīva-ppamāṇo. tattha kila Nārāya-tthāṇto kalahaṃ āloei³, mugga-
selaṃ bhaṇai: tujjha nāma-ggahane kae pukkhalasamvaṭṭao bhaṇai

taṃ ceva ega-rūpā¹ na yāpai anna-nevaccā²-nevaccāhiyaṃ evaṃ siso vi savva-
kālaṃ paḍhiṇṇaṃ suttam vā atthaṃ vā na yāpai 'kim imaṃ suttam sa-samāyaṃ
para-samāyaṃ ussaggiyaṃ³ vā⁴ avavāyaṃ vā egavayaṇaṃ dāvaṇaṃ⁵? evaṃ-
āi, evaṃ ceva attho vi, tīrisagassa na dāyavvaṃ.

² bahira-gōha-samāyassa āyariyassa pāse na soyaṇṇaṃ jo annaṃ pucchio annaṃ
vāgareī jāhā⁶ sa-samāyaṃ⁷ pucchio⁸ para-samāyaṃ⁹ vāgareī¹⁰, annassa vā
suttassa atthaṃ pucchio to annaṃ ceva vāgareī, annaṃ vā abhippāseṇa pucchio
annahā vāgareī, abhippāyaṃ vā pucchagassa nāvagacchai.

¹ p^o B8. ² T^o. ³ na B8il; ⁴ qua-danta-m-āhiṇ. ⁵ p^o S; ⁶ hāni SIl.
⁷ avaropp^o. ⁸ uech^o MSS.; ⁹ d^o B8. ¹⁰ rel. ¹¹ aṇṇa na yāpanti, te punjehiṇi

kāṇṇi hatthehiṇi ohāḍenti, jāva ya icchā na pūrai tāva hatthe na avaṇenti, pu-
ṇṇā SIl. ¹² ceva āyariyassa sissenaṃ kikkammaṃ kāyavvaṃ, teṇa vi vihiṇā
sut^oatthāpi dāyavvāpi. eso ego āso. bho imo: āyariṇa tāva sissassa¹³ attho
bhāṇiyavvo jāva tassa gahanaṃ, sissena tāva pucchiyavvaṃ jāva ogayaṃ¹⁴ ti.
esa tanakaṇao vavahāro. ¹⁵ In Malayagiri's Commentar Ed. p. 103—114

eine Skt-Version aller 14 Stücke mit Gāthās aus Viśesh. (I, 1457 f. p. 105;
1463—1465¹⁶ p. 106; 1466—1468 p. 107; 1470b, 1473, 1475 p. 108) & H
(p. 106, 5 f. bloss Paraphrase, 107, 2 f. [angeblich aus ĀvC!]) & 7 f.).

¹⁶ Cf: muggaselaṃ ti mugga-ppamāṇo pāhāṇ¹⁷, (tassa ya) muggaselaṃ
pukkhalasamvaṭṭagassa ya mahāmehasa viṣavāo (jāo)¹⁸. muggaselaṃ bhaṇai:
jai tamaṃ mama tīla-tassa-tībhāga-mettam avi sakkesi khaṇḍiṇi to (si) saccā¹⁹
pukkhalasamvaṭṭao²⁰ ti. so paḍibhaṇai: (jai) tamaṃ (mama) ega-dhāra-nivāyaṃ
avi sakkesi sabhiṇ to saccāṃ tamaṃ (si) muggaselaṃ²¹ ti. evaṃ paḍibhaṇittā
mutthi-(p)amāṇa-mettāhiṇ dhārāhiṇ varisaṇaṃ payatto, tao satta-rattaṃ vā-
sittā²² cintei: so virāḍo behi²³ (ti). tao thio (avarisaṇa²⁴ jāo²⁵), tao muggaselo
milimilento²⁶ acchai. tāhe so muggaselaṃ taṃ gajjai²⁷ āgareī ya jāhā: jaṃ
taṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki²⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki²⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki³⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁴⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁵⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁶⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁷⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁸⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki⁹⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁰⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹¹⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹²⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹³⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴⁸-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁴⁹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁵⁰-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁵¹-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁵²-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁵³-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁵⁴-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁵⁵-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁵⁶-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo) vīlakki¹⁵⁷-bhūo
māṇaṃ bhaṇiyaṃ taṃ-taṃ kaḥiṇ gāyaṃ? ti. meho laṇṇo (jāo

jahā 'paṃ egāe⁴ dhārāe virāemi⁵'. (selo uppāsio⁶) māṇenam
sihāvio bhapaī: jai me tīla-tusa-tibhāgam pi⁷ ullei to muggasela-
nāmaṃ na⁸ vahāmi. pacchā mehasa mūle bhapaī muggasela-vaya-
pāṃ. so ruṭṭho savvāyareṇa varisium āradḍho juga-ppamāpāhiṃ
dhārāhiṃ*. satta-ratte vuttṭhe cinteī: iyyāṇiṃ gao, virāo⁹ (hohiī)
tti¹⁰ thio. (pāṇie¹⁰ osarie) iyaro misimisento ujjalatara jāo dippāṃ
āraddho. bhapaī: johāro¹¹ tti. tāhe¹² meho lajjio gao.

evam ceva koi siso muggasela-samāṇo, egam avi payaṃ na
laggai. anno āyario gajjanto¹ āgao 'ahaṃ paṃ gāhemi' tti āha:

ācāryasyaiva taj jādyam yac chishyo nāvabudhyate,

gūvo gopālakenaiva (hy) atirthenāvatāritāḥ ||

tāhe paḍhāveum² āradḍho. na sakkio³. lajjio^{***} gao^{***}. erisa-
maissa⁴ na dāyavvaṃ. (kip-kāraṇaṃ? Viśesh. I, 1457)⁵. eyassa
paḍivakkho⁶ kaṇhāla⁷-bhūmi: (Viśesh. I, 1458)⁸.

2⁹. (kuṭā ghaṭā ucyante, te^{***}) kuḍā duviḥā: navā ya^{**} ***
junnā ya. junṇā duviḥā: bhāviyā abhāviyā^{***} ya. bhāviyā duviḥā:
pasattha-bhāviyā apasattha-bhāviyā ya^{**}. pasatthā agaruturukki¹.
āhiṃ, apasatthā palaṇḍu-(lasupa-)m-āhiṃ. pasattha²-bhāviyā du-
viḥā: vammā avammā ya. evaṃ appasatthā vi. je appasatthā^{**}
avammā^{***} je^{**} ya^{**} pasatthā⁴ vammā te na sundarā, iyare sun-
darā. abhāviyā na keṇai bhāviyā, navagā āvāgāo⁵ oyāriya⁶-mettagā.
evaṃ ceva sis(agā. navagā je micchāditti⁷ tap-paḍhamayāe

⁴ ega S. ⁵ viḥāremi. ⁶ aluṃ S. ⁷ ga-mettam avi. ⁸ nāhaṃ,
mit v^o ver m^o. ⁹ rālo S; var^o β. ¹⁰ oṭe S. ¹¹ jo bhāṭṭi. ¹² ha
S, tāva B.

¹ jal. ² vium. ³ kkeṃ B, kinto oder kito S; kkatō β,
kkoto a. ⁴ sayassa S. ⁵ samoyāro. ⁶ p^o. ⁷ nā S, ha S.

* jahā kaṇhāle jaṃ paḍiyam paḍai tap na kao vi olaṭṭai, savvaṃ āviyai. eri-
sassa dāyavvaṃ. carā. * CT umschreiben und erklären (T in Skt) einfach
Viśesh. I, 1459—1461 (. 'vammā'¹ nāma je tap bhāvaṃ sakkenti
chaḍḍāveum², je avammā¹ te³ sucireṇa vi kaḷeṇaṃ tap bhāvaṃ na
chaḍḍenti⁴, pacchā te nissāpa-payam⁴ labhittā pāvatarā bhavanti⁵,)
& 1462 (. chiḍḍa-kuḍo nāma jassa vi⁶ chiḍḍam hetthā, tattha chū-
ḍham ca galiyam ca; khaṇḍa-kuḍo⁶ nāma jassa kaṇḍa vodiya⁷, so ūpayam paṇi-
yam gepai; bhinnā⁸ nāma jassa pāse kavāla-bheo, tattha vi thovam thāi; sa-
galo⁹ nāma sampugge ghaḍo, tattha jattiyam chubbhai tap savvaṃ thāi;
eesip agala-sarīṇam vajjettā je muggasela-sāmāssa¹⁰ doṣa te ceva,).

¹ agur^o B, rakk^o S, agarukk^o S; gulugulukka-m-. ² uṭhā. ³ mmā
je appasatthā vammā a. ⁴ mmā je apas^o S, mmā je appas^o β. ⁵ v^o
S; av^o. ⁶ attar^o S; tar^o B. ⁷ echaḍ^o.

⁸ dh statt v stots P; vāmyā resp. avāmyā, auch Hemac. ⁹ kkaṇṭi
ch^o P; vāṃ vamaṃitap śakyāb, auch Hemac. ¹⁰ dḍanti B; parityajanti.

¹ nīra-padam. ² jayante (l). ³ In Uebereinstimmung hiemit Best Kalpabb.
peḍh. 343b (Viśesh. I, 1462b) im Berliner MS. chiḍḍa-kuḍa khaṇḍa bhīṇa;
T setzt voḍe ein statt bhīṇa und erwähnt die Lesart 'ḍa voḍa khaṇḍe mit
der im Viśesh. ('ḍa bhīṇa khaṇḍe) vorgenommenen Umstellung von kh^o.
⁴ vojan. ⁵ voḍa-kuḍo. ⁶ ḍ statt l (auch nachher einmal neben dreimal
l) B. ⁷ Hier vorher -sām^o und nachher -sām^o, zu 3 f. -sām^o & -sām^o

(. B, P), zu 1 cf. p. 39¹⁸.

gāhijjanti janṇagā (vi je) abhāviyā na egeṇa vi maṇṇa bhāviyā (te suṇḍarā). (Viśesh. I, 1461)¹. je appasatthā vammā samviggā ya avammā ee laṭṭhagā, iyare adhammā².

ahavā kuḍā¹⁰ esuvvihā tam jahā: chidda-kuḍe boḍa-kuḍe khaṇḍa-kuḍe sampuṇṇe¹¹ tti¹². chiddo jo mule¹³ chiddo. boḍo jassa oṭṭhā n'atthi. khaṇḍo, egaṃ se oṭṭhā¹⁴—puḍaṃ n'atthi. sampuṇṇo¹⁴ (s)avvango¹⁵ ceva. chiddo jaṃ chuddhaṃ tam galai. boḍe tāvniyaṃ na tṭhāi. khaṇḍe egeṇa¹⁶ pāseṇa chaḍḍijjai, jai icchā thoveṇa¹⁷ vi ru(bha)ḍi khaṇḍe. esa viseso boḍa-khaṇḍāgaṃ¹⁸. sampuṇṇo savvaṃ dhareī.

evam ceva sisā cattāri samoyāreyavvā. *savvattha virahaṇā-carcā bhāṇiyavvā*¹⁹.

3. (jaha cālāṇi udagaṃ chubbhantaṃ tak-khaṇaṃ aho nī taha sutt'attha-payāṃ jassa u so cālāṇi-samāṇo)²⁰ cālāṇi-samāṇo¹. *udae cālāṇi bharitigā acchai, ukkatthiyāya n'atthi kiṃci vi maha.*

(Viśesh. I, 1463 f.) *annayā muggasela-chiddakuḍa-cālāṇi-samāṇā*² *miliyā samlavanti: keṇa vo*³ *bho*⁴ *kiṃ gahiyam? tattha cālāṇi-samāṇo*⁵ *bhaṇai: jāva āyariya-sagāsāo na utthemi tāhe savvaṃ pi geṇhāmi*⁶, *jāhe utthi tāhe na kiṃci vi sarāmi. chiddo*⁷ *bhaṇai: dhanno tumam jassa tam pi kālāṃ acchai, mama pavisaṇaṃ ceva nūi. selo*⁸ *bhaṇai: tubbhe*⁹ *do vi dhannā*¹⁰, *mamaṃ na kiṃci pavisai. cesiṃ asaṃtatiya āyario atthaṃ guṇe-kāmo 'mā nāsikū' tti, tāhe te nisāo guṇeī.*

(Viśesh. I, 1465^a). *cālāṇi paḍipakkho tāvasa*¹¹—*kaḍhiṇayaṃ*¹².

4. *paripūṇaḥ ghaṇapūṇa-gāṇagaṃ kiṭṭimaṃ*¹³ *laei. evaṃ (vakkhāṇāsu dose hiyaṃmami ṭhavei, muiyai guṇa-jāṇaṃ, siso so u ajoggo bhaṇiḥ paripūṇa-samāṇo)*¹⁴ (Viśesh. I, 1466).

¹ apasatthā asaṃviggehiṃ, pasatthā samviggehiṃ.

² acokkhaḍā.

¹⁰ ghada.

¹¹ °ṇa-kuḍe B²; sagale.

¹² °la.

¹³ oṭṭhā *S*.

¹⁴ sagalo

¹⁵ avv° B.

¹⁶ teṇa.

¹⁷ thev° *S*.

¹⁸ khaṇḍa-boḍāgaṃ.

¹⁹ bhaṇ° *a*.

²⁰ C (T in Skt): cālāṇi jaṃ paṇiyam pakkhippai tam pakkhippantaṃ ceva heṭṭhegaṃ sarai nāsai, evaṃ jo cālāṇi-samāṇo siso, tassa ekkepaṃ kappoṇaṃ pavisai billegaṃ nāsai, erise vi gāhijjamāṇe muggasela-samāṇe jo dosā te bhavanti. Nach dieser Stelle, auf der offenbar H's Versification beruht, folgen die beiden sich an's Viśesh. anlehnenden Stücke in einer abweichenden Fassung, aus der wir nur Einzelnes anmerken. ¹ -sām° *a*. ² -sām° *aP*. ³ nicht in *βCT*. ⁴ bhe C; nicht in T. ⁵ chiddakūḍa-sāmāṇo C. ⁶ sumarāṇo ahaṃ C. ⁷ cālāṇi-sāmāṇo C. ⁸ °la-samāṇo (-sām° B) C. ⁹ °bbhehiṃ *aβ*. ¹⁰ °nnā sabbaggā ya C; der Schlusssatz (cesiṃ . . .) nicht in CT. ¹¹ °sa-khaṇa C; °saṃ *aβ*. ¹² -kiḍh° C (worauf noch: tam tāvasassa bhavaī, tam sa khaṇaṃ billagira¹. bhallāyagarasehiṃ littaṃ ghaṇaṃ paṇiyassa vi bhariyaṃ na galai; . . .).

¹³ °ṭṭisaṃ *aβ*. — C(T): paripūṇaṃ nāmaṃ jeṇa ghaṇa-pūṇaṃ samviggāṃ galijjai, tattha kiṭṭimaṃ ṭhāi siso galai; . . . ¹⁴ siso vi dosesu laggaṃ apābhogaṇa apābhoga-pannavāṇaṃ vā avavāda-payāṇi vā.

5. *tassa paḍipakkho haṃso.*

khīram eva rāyahamsā — gāhā¹.

tassa kira jibbhā ambā, to² duddham phattai³; tāhe saram khāi, iyoram cayaai tti⁴. carcā.

(mottūna daḍham dose gurunō 'ṇuvantta-bhāsiy'āle
geṇhai guṇe u jo so joggo samay'attha-sārassa ||)

6⁵. *mahiso purao jūhassa gantā sarvam pāṇiyam āduyalei, pacchā pibūm ārabhai, na ya sakkā pāṇi so vā anne vā. evam siso kimpī tam pusārei karei vā jena na vi tassa na vi annassa —.*

7. *tassa paḍipakkho meso, so avi-goppayammi vi jāṇū-pāda-paḍio pāṇiyam pibai sayam annāni ya.*

8. *masago. jahā masago dasai na kimci vi ruhīram labhai⁶ dukkhāvei dukkhāviṇjai pamāriṇjai ya, evam siso vi tārissam bhānai karei vā jahā na labhai nījūhiṇjai vā. carcā.*

[8. dāhoro akulīno tti ya dammeho damaga mandabuddhi tti
avi y' appa-lābha-laddhi siso paribhavaī āyariyam ||]

9. *paḍipakkho⁷ jalūgā, bahutaragam pibai na ya dukkhā-vei. evam siso vi sam kajjam nipphādei anuyattai ya.*

10. *virālo. purvam⁸ maṇḍie duddham, tatthi⁹ eva na pibai, kim tu pādeṇa dhālei¹⁰, pacchā annattha-gayam lihāi turiyatta-*

¹ = Nandī Ekl. 2 (Ed. p. 115 f. Weber Cat. II, 676, 1 f.) & Kalpabh. pedh. 367. ² 'ri' jibbho akkhāto³. ³ patf⁴ β. ⁴ Der Satz in C(T) wie immer an das Versificat angelehnt: tassa jhā ambā, tāe khīram vikkuittā kuci-bhavantī⁵, jāhe tam kuci-bhūyam khīram tāhe tam kuciyaṃ khāyā.

⁵ Zu 6—11 bei H nichts weiter als die Strophen Vliesh. I, 1468—1472. C(T): jahā mahiso tanhāso pāṇiyam pāhāmi tti kām drahāṃ oyarittā paḍhamam ceva sarvam lolei jahā kaddamī-bhūyam na vi appaṇo pibai na vi annam sakkei jūham pāṇi, eriso jo siso paḍhavo samāgo viggahapam jahā 'asuo bhikkhāo na gacchai, amo eriso tārissā' tti vikahāhi ya athakka-pucchāhi ya āyariyam tabhā tabhā parissamei jahā na vi tassa kahijjai na vi annassa gapassa, eriso to ceva doṣā. goppae⁶ vi jannuebim⁷ nissūhittā⁸ tanuyattanepam tūpassa aloliyam ceva pāṇiyam pūṇam gacchai, eriso jo siso āyariyam anuddarūseṇto⁹ geṇhai tārissā dāyavvam. . . . jahā masao laggentao¹⁰ ceva dukkhāvei, pacchā uddāviṇjai¹¹ mārījjai vā, evam piechubbhai, tārissassa dento¹² asapp-khādāyo doṣā. sā 'adūmentī'¹³ adukkhāventī¹⁴ ti bhāpiyam hoi, laggitā ruhīram pibai, uktaṃ ca:

dappo tilkha-nivāpa(m) appaṇo vāham icchai¹⁵

jalūgā vi tad ev' attham maddaveṇḍavassapai¹⁶ ||

evam jo siso āyariyam aduhāvento geṇhai tassa dāyavvam. evam jo gūravapam na supai maṇḍalie, jāhe uṭṭhiyā soyrā bhavanti tāhe apubbāsantānam pāso nivesittā supai tassa na dāyavvam. virālo paḍipakkho

⁶ 'bbh'. ⁷ 'v' o. ⁸ 'eva. ⁹ dhol' β.

¹⁰ 're β. ¹¹ 'tā β. ¹² 'vati P, kūcika bh' T & Hemac.; kūyiyā honti (hoi Hemac.) Vliesh.; kūyā honti Kalpabh. (kūyā hoi T); H, der einfach die Vliesh.-Str. [I, 1467] ansieht, giebt kūlā hoi S, kūyā honti S, kūyivā honti B. ¹³ Also das erste Wort der Str. im Sinn von apl genommen! Ebenso T ('api sambhavanāyā) & Hemac. ¹⁴ 'ā' B. ¹⁵ adho nipatya 'uṭṭhiyo' tti sushjha adṛto bhūtvā (!). ¹⁶ 'tūburasato B; 'ryam anuttejayan. ¹⁷ labbh' P; lagat. ¹⁸ khudḍāpyate. ¹⁹ dinne B; dāne. ²⁰ 'manti B. ²¹ 'at.

neṇa, tam ca tassa appam āhāriyaṃ bhavaī maīlam ca. evam siso vi āyariya-mūlāo ceva na suṇeī¹⁰, kim tu anubhāsantāṇaṃ annao annao ya turiyattaṇeṇa geṇhai; evam tassa thovaṃ avadhāriyaṃ bhavaī avīsuddham ca pajjavehim ti. carcā.

11. paḍivakkho jāhago. maṇḍie duddham, tatth' eva thovaṃ pāuṃ pacchā pāsāṇi samlihai; tassa te dosā na bhavanti. evam siso vi āyariya-sagūśao thovāthovaṃ geṇhiṇa su-parijjīyaṃ kareī; evam tassa anunnāyaṃ pariyattīyaṃ ca bahvaṃ thiraṃ pajjaya-suddham ca bhavaī. carcā.

12¹. goṇi dvivā: pasatthā apasatthā ya. egeṇa (dhamma-tthieṇa) cāuvvejjāṇaṃ² gāvi³ dinnā. te bhaṇanti⁴: parivāḍie⁵ dujjhau. (tahā kayam). tattha ego (paḍhama-parivāḍigo) paḍhame divase cinteī: (sija ceva majjha duddham,) kallam annassa bohī⁶. (tā) kim mama eyāe (taṇa-pāṇieṇa iha hāravieṇa)! cari-m-āi na⁷ dinnam⁷. evam sesehi⁸ vi*. sā (gāvi) acireṇa mayā⁹, tesim¹⁰ hāṇi ya¹¹ avappa-vādo ya (dhijjāiyāṇaṃ¹², taddavv'annadavva-vo-cchedo) 'erisa' tti annāo vi na labhanti. evam āyariyaṃ pi, sisā 'paḍicchagā karehinti', paḍicchagā 'sisā' tti. carcā. (Viśesh. I, 1473—1475 avinīyattanāo.)

biyā pasatthā. 'bambhaṇassa dujjhīhi' tti 'gāvi ya puṇo majjha vi' tti. carcā. evam āyarie, sisā cintenti: kim amhaṃ eehim, amhaṃ esa bharo nijjarā, āyario ya sāhūṇa dāhi, puṇo amhaṃ pi tti. carcā. evam paḍicchagā vi.

13 = 57, 2. bheri. sa cceva Vāsudevassa bhaṇiyā, jāhā sā jayā su-visuddhā guṇa-juttā āsi tayā mah'agghā ādhīyā ab-bharahiya*, pacchā vivariyā. evam sise vi samoyāro. ahavā jāhā Vāsudeveṇa guṇehim devā vi akkhittā bheri ya laddhā evam siso vi* guṇavaṃ gurum āraheī sa-kajjaṃ nipphādei tti. carcā.

¹⁰ nai β.

² C(T): egeṇaṃ avirayaṇaṃ gāvi cāuvvejjassa dinnā. te tam vāraṇaṃ diṇe-diṇe duhanti. jāhe jassa vārao bhavaī tāhe so cinteī: su-cāriyaṃ pi eyam kalle anno duhihi¹ tti cāriya-phalaṃ na cevāhaṃ uvajjivibhāmi, to kim niraṭṭha-yam se cārim khāvemo?! tti kāmam duhittā avatāleṇaṃ mayai. evam sā mayā. tāhe tesim marayaṇaṃ avappa jāo 'go-vajjhā-aya'² tti, dāna-bhāṇi ya jāyā, 'mā-renti' tti kāmam na koi vi dāṇaṃ deī. esa apasatthā. evam goṇi-thāṇiyā āyariyā, dhijjāiya³-thāṇiyā sisā, te cintenti: amhe dhuvā, paḍicchagā sutt'atthāṇi ghettem gantū-kāma, te se⁴ kakkhāṇi paḍilehapa-bhikkha-pādasdovaṇ'āpi paḍicchagā vi cintenti: esa sisagāṇaṃ se bharo⁵, amhe sutt'atthāṇi geṇhāmo. pacchā āyario akajjamaṇe savvaṃ appaṇā kareī, tāhe vāiya-pettīya-sambhilehim rog'āyanekehim gahlo kim deo? evam sutt'atthā-bhāṇi jāyā. pacchā te tapam doseṇaṃ annahim pi gacehe dhoyaṃ⁶ na lahanti. erisesu na dāyavvaṃ. biyā goṇi pasatthā, egeṇaṃ tah'eva dinnā, te cintenti: Viśesh. I, 1474 tti kāmam nīsaṭṭham⁷ taṇa-pāṇiyaṃ denti, erisesu āyariya-bhattimantesu dāyavvaṃ.

² caupham vijjāiyāpa.

³ goṇi.

⁴ sampahārenti.

⁵ paḍiv^o.

⁶ hi S; dujjhīhi.

⁷ deī.

⁸ iyare.

⁹ vipatthā.

¹⁰ et^o α.

¹¹ nicht

in β. ¹² vijj^o S; S fehlt.

¹ dubitī P; dhokahyati.

² go-bhāṇārah.

³ vijj^o P; dhigjāti.

⁴ seṇ B; nicht in T.

⁵ pāp bhāro.

⁶ śrutajūṇaṃ.

⁷ saḍh^o B.

14¹. (Ābhiraṇi ghayam gaḍḍie² ghetṭūpa paṭṭaṇam vikkiṇa-
gāṇi gayāṇi ādhatte mappe Āhīri heṭṭhāo ṭhiyā³ paḍicchai, Āhīro
vi vāraṇa appiṇai. kaḥam avi⁴ aṇuvant'appaṇaṇe gaḥaṇe vā
antare vāraṇa bhaggo. Ābhīri bhaṇai: āsavva gāmeḷḷaga, kim te
kayam! iyaro vi⁵ āha: tumam ummattā, annam paloosi, annam
geṇḥasi. tāṇa kalaho. piṭṭā⁶ jāyā. sesam pi ghayam paḍiyam⁷.
ūsūre ya jantāṇa⁸ sesa-ghaya-rūvagā baladdā ya teṇehim haḍā.
aṇābhāṇi⁹ samvuttāṇi.

evam jo siso paccuccār'āi karento annahā parūvento paḍhanto
vā sikkhāvio² bhaṇai: tume ceva evam vakkhāpiyam vā¹⁰ kahi-
yam vā. Viśesh. I, 1481.

paḍivakkhe kaḥāṇaṇam pūrvavat, nānātvam pradarśyate: bhaggo

¹ Cf: (jahā) eḡā Ābhīri sagadāṇi ghayassa bhareṇa¹ nagaram vikkiyā² gayā
samarā bhatāreṇa(m)³ annehim (ya) Ābhīreḥim ghaya-vikk(in)nehim samam,
tattha so Ābhīro uvari(m) vilagg(a)o sagadassa heṭṭhā ṭhiyā⁴ tise Ābhīrie
ghaya-ghaḍaḍa papāmei; tattha teṇa(m) nāyam 'gahio'⁵, tāe⁶ nāyam 'na tāva
muncāi (ttī), *tāo* ghaḍ(a)o paḍittā bhinnō. tāhe (sā) Ābhīri bhaṇai: tume aga-
hio ceva mukko, Ābhīro bhaṇai: tumāe⁷ duggahiyam kayam, evam tesim
'tumam tumam' ti bhaṇantāṇam⁸ kalaho jāo. paccā so Ābhīro sagadāo oya-
ritā nisaṭṭhaṇa⁹ piṭṭiyā¹⁰. *jam pi ciṭṭhai ghayam* tam pi chaḍḍiellayam
(ghaṭ)am¹¹ tesim bhaṇantāṇam suna(ya-jā)heḥim caṭṭiyam bhūmie ya¹² pavitṭham.
tāva annehim ghaya-vikk(in)nehim *ghayam* vikkiyam¹³. tāhe tāim pavikkiyāṇi
ūṇ'aggheṇa¹⁴. tesu ya ghaya-vikk(in)ageṣu gassu sa-gāmanā¹⁵ (ūḷim) *sayam*
ekkalayāṇi (jāyāṇi), corehim uddūdhāim¹⁶. evam (ceva)¹⁷ jo siso ālavayam
viccāmelento¹⁸ āyarehim bhaṇio 'ajjo mā evam bhaṇa'¹⁹ tāhe so bhaṇai:
(Viśesh. I, 1481*) tumāe ceva evam dinnam, āyario bhaṇai: na demā aham
evam, tume viḷḷāiyam, siso bhaṇai: mā niḥavāhi, na vattai appaṇā ceva
(evam) dāṇam²⁰, nvaṇṇim²¹ dehi, mā annam ceva cintehi, viccāmelie dijjante
ahaṇ ca tumam ca kiḷḷasāmo, eṇa kārāṇam uvaṇṇim²² dehi, evam tesim
asamkhaḍam bhavaṭi, erisassa na dāyavvam, annā²³ Ābhīri taḥ'eva nagaram
gayā, taḥ'eva ya bhinnam²⁴. tāhe Ābhīri (evam) bhaṇai: na tumam doṣo,
mama(m) eṣa doṣo. (būlo vi)²⁵ Ābhīro bhaṇai: na tumam, mamaṇ ti. tāhe²⁶
sā vālayā (sapaḥ)hiyā, uḇhōdaṇa tāvetā siyalam kūṇam savvam²⁷ *ghayam* ni-
ravayavam²⁸ gahiyam, *sattallachim samam gayā*, *na ya corehi* . . . *yā*, *na*
ya ghayassa ūṇo agghe jāo. evam jo siso 'mā viccāmeliehi' ti bhaṇio 'miechā
(mi) dukkaḍam, māe viḷḷāiyam' ti, jai vā āyarehim aṇuvant'heḥim dinnam jam
tāhe bhaṇanti 'miechā (mi) dukkaḍam, māe ceva aṇuvant'heḥim dinnam' ti,
ettieṇam ceva gayam bhavaṭi, erisassa dāyavvam²⁹.

¹ 'dd' Z. ² api S. ³ tham avi B. ⁴ tham api Z. ⁵ piṭṭa-
piṭṭi S. ⁶ 'nam B. ⁷ 're jayant' S. ⁸ 're yant' Z.

⁹ 'gāṇi B.

¹⁰ 'kkaḥav' S.

¹ 'ritā. ² 'kkaḥav. ³ bh' a' vor n'. ⁴ Ābhīri. ⁵ 'hiyam B.
⁶ tie. ⁷ sasse B. ⁸ bhaṇant' P. ⁹ 'aḍḍ' B; nisaṭṭam. ¹⁰ 'piṭṭa.
¹¹ ghaḍayam B. ¹² vā. ¹³ 'kkaḥav. ¹⁴ ūḇhōdaṇa P; jāo ūṇo agghe.
¹⁵ 'sa-agg' P. ¹⁶ ūḇbūdh' B; uccūdhā, das Folgende bis na 'evam in Skt.
¹⁷ 'te P. ¹⁸ 'lito B; vasyāṇmredayan. ¹⁹ 'paha B. ²⁰ dattvā vaktam 'adyāpi
na kim api vinashtam'. ²¹ 'uvajj' BP; upayujya. ²² 'bhiyā. ²³ ghaḍa-
ghaḍo bhinnō. ²⁴ 'biyam pi B. ²⁵ taḥ'eva P. ²⁶ saḷ. ²⁷ 'ravassam.
²⁸ Die ganze Periode in Skt (. tata etāvatā upasāmyati . . .).

vārage)² oinno. dohi vi turiam⁴ kapparehim (ghayam) laiyam⁵,
 thevam⁶ nattham. so Abhiro bhaṇai: mae na sutthū paṇāmiyam.
 sā (vi) bhaṇai: mae na su(tthū) gahiyaṃ tī. evaṃ āyariṇa vi
 ālavage dinne (viṇāsento)⁷. pacchā āyario bhaṇai: mā evaṃ kuṭṭhehi,
 prāg⁸ eva mayā⁹ aṇuvantteṇa dinno (tti. si)so bhaṇai: mae
 na sutthū gahio tti. carcā. ahavā (jahā) Abhiro¹⁰ jāṇai '(evaḍḍā)
 dhārā¹¹ ettilliyā ghaḍae māhii¹², evaṃ¹³ āyario (vi) jāṇai: eva-
 ḍḍagam ālavagam (sakkehii) geṇhiyaṃ ti¹⁴. evaṃ parikkhe sisassa
 dejjā, dusisassa vivego. carcā.

² Abhiro bhaṇāḍe uvariṇ¹ thio ghay'agga-kuḍam paṇāmei, heṭṭhā se mahi-
 lā padicchai; tīse iyarassa ya** antarā geḥanta-mayantāṇam kabam avi padio
 bhinno. tīṇi bhaṇānti 'tame duggahiyaṃ' 'tame dutthū paṇāmiyaṃ' ti. tāva
 savvaṃ bhūmiṃ gayam**. paroppara-kovo. vellā phittā akāle gacchantāṇam
 sesa-ghaya-mollam¹ baillā corehiṃ gahiya, hāṇi avanno ya. evaṃ cova ālavā
 āyariṇa dinne annahā² kuṭṭento⁴ bhaṇio 'na evaṃ' bhaṇai 'tame cova evaṃ
 dinno'. so bhaṇai: na demī, tumam viṇāsenti tti. kalaho. evaṃ samoyāro. billo
 'dava' tti.

⁴ ravatavassa α, ravassa β.

⁵ rāṇi bhariyāṇi.

⁶ maṇāgam³.

⁷ seṇṭi B, seṭo Σ, viṇāsvonta S; vao⁸ anno.

⁸ prāh.

⁹ mae.

¹⁰ ri.

¹¹ raṇ β, ra α.

¹² māi S.

¹³ evam B.

¹⁴ hihii tti.

¹ urup.

² -mull^o.

³ annam vā.

⁴ ttiṇto α, ttiṇto β.

⁵ ṇāmap α.

II, 68. 67; avaraVidehe *tattha* egammi gāme¹ balāhio², so (ya) rāy³adesepa⁴ sagaḍḍāpi⁵ gabhāya dāruṇa⁶-nimittaṃ⁷ *egam* ma-hā⁸ḍavim⁹ apupaviṭṭho. io¹⁰ ya sāhuṇo (magga¹¹-pavannā sattheṇa samam vacanti. satthe āvisie¹² bhikkh¹³aṭṭham pavaiṭṭhāṇam gao sattho. padhāviyā ayānantā vi, bballā¹⁴, mūdha-diṣā¹⁵ pantham ayānamāṇā teṇa aḍavi¹⁶-pantheṇa majjhaṇha¹⁷-desa-kāle tapāe chubhāe ya paraddhā¹⁸ tam desaṃ¹⁹ gayā jattha so sagaḍa-sanni-veso. so ya te pāsittā sāhuṇo mahantam²⁰ samvegam āvanno (bhāpai)²¹: aho ime sāhuṇo adesiyā tavassino aḍavim²² apupaviṭṭhā.

II, 69. tesim so apukampāe viulam anna¹-pāṇam dāṇam āha²: eha, bhagavam, jeṇa³ 10⁴ pantham⁵ avayāremi⁶. purao sam-patthio. tāhe te (vi) sāhuṇo tass⁷ eva magg(ē)am samānugacch-anti. *tattha ya* (tao) *ego* (guru) *dhammakakhiya-laddhi-sampanno* tassa dhammam kaheum āradḍho, *dhammakakhiya-vasāṇe ya se uvā-gayam sammattam* (tassa so uvagao⁸. te pantham) samoyārettā tāhe niyatto⁹. te pattā sa-desam. so ya puṇa aviraya¹⁰-sammad-diṭṭhi kāla-māse kalam kāṇa¹¹ Sohamme kappe paliovama-tṭhiio devo jāo¹².

¹tao cuo samāṇo 71^b, ²Ikkhāga-kule jāo. Ikkhāga-kulass³ uppatti bhāṇiyavvā, ⁴tad-dāreṇa kulagara-vamsātūte kalo⁵ kulaga⁶r⁷uppatti, ⁸Usabhao Bharaho, tassa suo Mīrū tī⁹ Usabh¹⁰uppatti. *tattha kulagar¹¹uppattie inā gūhā: purva-bhave¹².*

II, 77. avaraVidehe¹ do mittā vaṇiyayā² vāṇneyavvā; *tattha* ego māi, ego ujjuo. te puṇa egao ceva vavaharanti. *tattha* (ego) jo so māi so tam ujjuyam atisamḍhei vancei, iyaro saccam³ agūhanto⁴ sammaṃ⁵ sammeṇam vavaharai. (do vi puṇa⁶ dāna-rul. tao) jo so ujjuo so kāla-māse kalam⁷ kāṇa⁸ imise osappinīe susama-dusamāe samāe bahu-viukantūe paliovam⁹ aṭṭhabhāge sese ih¹⁰ eva Bharāhe vāse (dāhin¹¹ aḍḍhe) aḍḍhaBharaha-majjhilla-tibhāge Gan-gāSindhūṇam majjhe egassa manūya-juyalassa mihunago jāo¹². teṇa puṇa kiha māṇusattamam laddham? teṇam ujjugatteṇam. iyaro teṇam vankattenam, dāna-rul¹³ ya āsi; so (vanko puṇa)

¹ mammi. ² gūhassa cintao. ³ pam S; rāyāsamvesana (für ya-samdesepa). ⁴ di-aḍḍam. ⁵ rū S. ⁶ hinter tṭho. ⁷ ham ad⁸. ⁸ anne. ⁹ ggam B. ¹⁰ āvā¹¹ S. ¹¹ satta-pariṭṭhabbā (für sattha-paribbhaṭṭhā). ¹² diṣā-mūḍhā. ¹³ vi. ¹⁴ majjha BS. ¹⁵ hāe parabbhāhata (für hāe ya abbh¹⁶). ¹⁶ pacc¹⁷ S. ¹⁷ hatā. ¹⁸ gei B. ¹⁹ S. ²⁰ m.

¹ asana BS. ² bhāpai. ³ jāhe. ⁴ thāṇam B. ⁵ samoy⁶. ⁶ av⁷ B. ⁷ samvega. ⁸ kiccā. ⁹ tṭhiio d¹⁰ B; tṭhiressa devessa uvavanno.

¹ cf. 71^a. ² cf. 72^a. ³ cf. 72^b. ⁴ für se tīte jāto. ⁵ für va (= 76^a).

¹ purvaV². ² vāo³ S. ³ eiyā S; oṭṭiā. ⁴ hento. ⁵ go B. ⁶ cf. 73. ⁷ cf. 74^a. ⁸ gao paccāyā.

tammi ceva padese batthi-rayanaṃ jāo³, (so ya) seo vappaṇa(m)[†]
caud-danto (ya).

II, 78^a. jāhe te paḍuppanā (jāyā)^{*}*** vaṇṇaṃ tāhe (teṇa
batthigā hiṇḍanteṇa so diṭṭho mihunago) *tesim anna-m-annam*
daṭṭhūṇaṃ (ya se) *atīva pī samuppanā*. tarp¹ (ca) *dr̥ṣṭvā ati-*
samdhanaṭāe ya (se) ābhio(g)ga(-jāyā)m (kammam) *nivvattiyam,*
taṃ tāhe udiṇṇam. (tāhe) teṇa *batthigā* mihunagaṃ khandhe vi-
laiyam. taṃ *juyalayaṃ vilaiyam* daṭṭhūṇaṃ (teṇa) savveṇa loṇa²
'abbhahiya-maṇūso eso³, imaṃ ca se vimalaṃ vāhaṇaṃ' ti teṇa se^{*}
'Vimalavāhaṇo' tti nāmaṃ kayaṃ⁴. *tesim* ca jāi-saraṇaṃ⁵ jāyam.

II, 78^b. tāhe kāla-doseṇa (te rukkhā parihāyanti; satta^{**}
avasesā^{**} taṃ^{**} jahā^{**}:

matt'angā bhingā citta'angā citta-rasā

gehākārā aṇiyaṇā satta mayā kappa-rukkha tti⁶.)

tesim maṇūsānaṃ tesu rukkhesu (parihāyantesu) kasāyā⁷ uppannā⁸.
(imaṃ mama, mā ettha koi anno^{***} alliyau' tti bhaṇiṃ payattā.)
'jo mamkayaṃ⁹ samalliyai teṇa kasā ijjanti¹⁰ (geṇhaṇe ya asaṃ-
khaḍaṃ' ti. tao tehiṃ cintiyam: kamei ahivaiṃ ṭhavemo jo^{**} va-
vatthāo ṭhavei¹). tāhe *taṃ asahantā* 'esa dāhi te rukkhe, *tassa*
bhaviṃti' te *taṃ uvatthiyā* (tehiṃ so Vimalavāhaṇo 'esa amhe-
hinto ahio' tti ṭhavio). tāhe (teṇa *tesim* rukkhā virikkā) bhaṇiyā²
(ya): mā bhaṇḍaha, *tubbhaṃ ime rukkhā*, jo *tubbhaṃ ettha* (eyam
meram aikkamaṃ)³ taṃ mama kahejjaha⁴, *eyam* ca *majjāyam*
tubbhaṃ paramparaṇa savvattha ṭhaveha (tti). *jāttha sā ṭhaviyā*
te āriyā jāyā, *teṇa param anāriyā*. *evam teṇa merā ṭhaviyā*.
'ahaṃ ca se ḍaṇḍam vattehami'⁵. (so vi^{*}*** kiha⁶ jānai? jāisaro⁷
taṃ vaṇiyattam sarai). tāhe *tesim* jo koi avarajjai so tassa ka-
hijjai⁸. tāhe so *tesim*⁹ ḍaṇḍam¹⁰ vattei¹¹. ko puṇa ḍaṇḍo¹²?

^{*} jāyam.

[†] yam.

² r̥vo so logo.

³ imo.

⁴ karenti, mit n° vor V°.

⁵ jāi-s° S; jāti-smar°.

⁶ In der ersten Zeile fehlt ein Name. Die Vorstellung ist die, dass nur noch sieben Kalpavṛkṣa-Arten geblieben seien von den zehn, welche nach Samav. X 6 den akammabhūmi-Bewohnern und nach Jivābh. IV 6, 11—20 (Ed. fol. 347a—350a) den antaradīva-Bewohnern zur Verfügung stehen. Deren Aufzählung lautet (mit sekundärer Versifikation) in Samav.:

matt'angayā¹ ya bhingā² tadyi'angā³ divā⁴ joi⁵ citta'angā⁶
citta-rasā⁷ maṇi-angā⁸ geh'agā⁹ aṇiyaṇā¹⁰ ya ||

Die Jivābhigama-Stelle liefert nebst einer ausführlichen Beschreibung die Prosa-Namen (matt'angā¹ bhing'angā² divā-sihā⁴ joisiyā⁵). Eine ganz kurze Beschreibung in drei Gāthās wird samant der mitgetheilten Samavāya-Gāthā aus dem ursprünglichen Nandī-Commentar citirt von Malay. zur Nandī (Ed. p. 396, 6—9, nummerirt 3—8) und ohne Quellenangabe von Śubhaśīla-gaṇi in Kathakosa I 1, 48—51.

⁷ mamattibhāvo.

⁸ jāo.

⁹ °ya S, °kamta B.F; mama te.

¹⁰ tjj°

B.F; °yai taṃ na sādijj°.

¹ ṭhāv° S. ² so bhaṇai.

³ avarajjai.

⁴ °jāhi B; uvatthavejjaha.

⁵ kareh° S.

⁶ °hamp B.F.

⁷ jāiss° B.F.

⁸ uvatthavijjai.

⁹ tassa.

¹⁰ d° B.

¹¹ ṭhavei B, karei tti S.

hakkāro 'hā! tume dutṭhu kayam'. (tāhe) so teṇa hakkāreṇa jāpai: sisam padīyam, chāya-ghāo, (aham savvassa-haraṇo kao, tam) varam¹² (kira) hao¹³ (me sisam chinnam na ya** erisam vi-ḍambanāṃ pāvio¹⁴) tti. (evam bahu¹⁵-kūlam hakkāra-ḍaṇḍo¹⁶ aṇu-yattio¹⁷.)

II, 79. tassa (ya) puṇa Candajasā¹⁸ nāma bhāriyā. (tie samam bhoge bhujantassa avaram mihunam jāyam, tassa vi kāl'-antareṇa avaram. evam te ega-vamsammi satta kulagarā uppannā)¹⁹.

II, 83. *eesim ceva mahilāo: Candakantā Surāva Padirūca Cakkhukantā¹ Sirikantā Marudevā.*

II, 80. *tesim puṇa uccattam: padhamassa nava dhanu-sayā, aṭṭha, satta, addha-sattamā, chas sayā, addha-chatṭhā sayā, paṇca paṇuvīsā sayā Nābhissa.*

tāo ya kulagara-bhājāo isim tehinto² āṇāo.

II, 81^a. *te savve vajjōsabha-samghayaṇā sama-cauramsa-samthāna-samthiyā.*

tāo vi ettie ceva.

samghayaṇa-samthānaṃ parūveyavāim:

vajja-risabham nāma vajja-bandho vajja-vedho vajja-kiliyā ya, bue vedhao n'atthi, tūe na vedhao nāvi khiliyā, cauttam egao baddham, paṇcamam duhao vi abaddham, chatṭham navaram koḍie miyam.

suma-cauramsa-samthānam: jattio urveho tattio vikkhambho vi, jārisam vā egam cakkhum tārisam biyam pi; evam savvaṅga-naggoham: jassa bahāo dihāo, uccattam thovam; uvari viśālo. s'ādi diggho, bahā dāharikā. vāmaṇam rahassam. khujjam isad-ānatam. hundam asamthiyam eva.

eyam chavviham samthānam chavvihe vi samghayaṇe bhāiyam.

tesim puṇa padhamam samghayaṇam samthānam ca.

tesim vanna bhāniyavvo: 82.

II, 84^b. *tāo tesim bhājāo savvāo piyangu-vanṇāo.*

iyānim tesim āugam: 85^a, avasesānam asamkhejja puvvā,

II, 85^b. *te ya āṇupurvi-hiṇā, Nābhissa puṇa samkhejja puvvā.*

II, 86^a. *itī jam tesim āugam tam bhājāna vi.*

II, 86^b. *savvesim ceva tesim hatthi-rayanāni hotthā, tesim ca sam'āyāo.*

II, 87 f. *jam jassa āugam tam tassa sama-dasa-bhāgā kū-ṇam jo padhamo bhāgo so kumāra-bhāvo, jo paecchimo so vuddhi-bhāvo, majjhima aṭṭha bhāgā kulagara-bhāvo. evam savvesim. 88^b. kassa puṇa kaḥim ucavāo? yathā-samkhyam: 89.*

II, 90^a. *je ya hatthi Marudeva-vajjāo ya cha itthiyāo tāo*

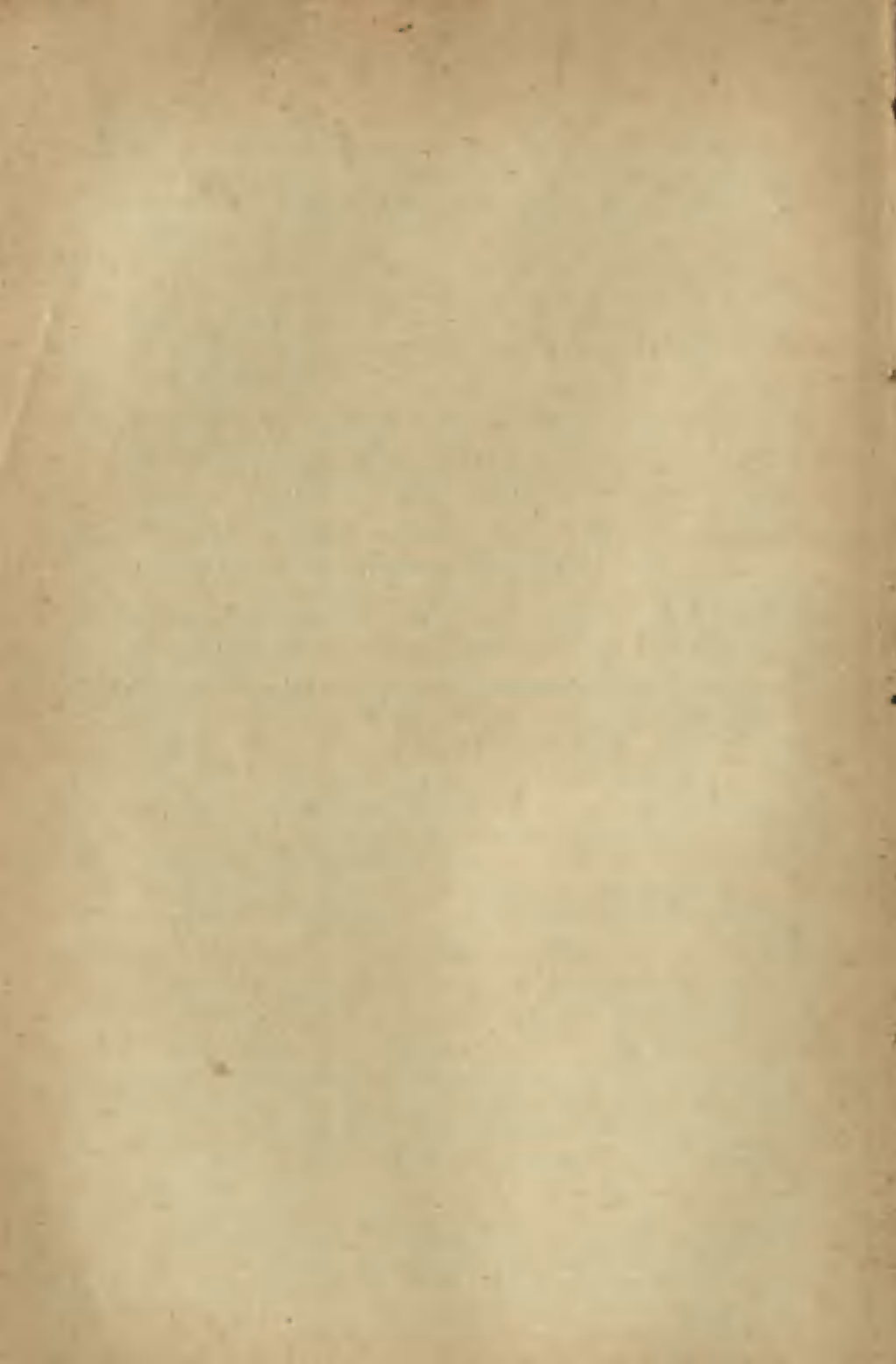
¹² "ci. ¹³ v statt k S (virahao); harpmāo. ¹⁴ pādlo B. ¹⁵ "hup S. ¹⁶ "d B. ¹⁷ "v B. ¹⁸ "dasiri. ¹⁹ tie pette Cakkhumam nāma, evam paramparama Jassam Abhicanda Pasenai Marudeve Nābhī.
¹ m statt k. ² s statt h; zum Folgenden vgl. VIII 137^a H.

Der Druck ist schon vor längerer Zeit unterbrochen worden, weil es nöthig schien, für die Fortsetzung weitere Handschriften heranzuziehen. Solche sind denn auch nach mehrjährigen Bemühungen theils kürzlich angekommen (σ für H und γ für C) theils bald zu erwarten.

Eine vorläufige Orientirung über die Āvaśyaka-Erzählungen findet man in der demnächst erscheinenden „Uebersicht über die Āvaśyaka-Literatur“.

16. 8. 1897.

E. L.

THE
PITR MEDHASŪTRAS.

Abhandlungen

für die

Kunde des Morgenlandes

herausgegeben von der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 3.

॥ पितृमेधसूत्राणि ॥

THE
PITR̥MEDHASŪTRAS
OF
BAUDHĀYANA, HIRANYAKEŚIN,
GAUTAMA

EDITED

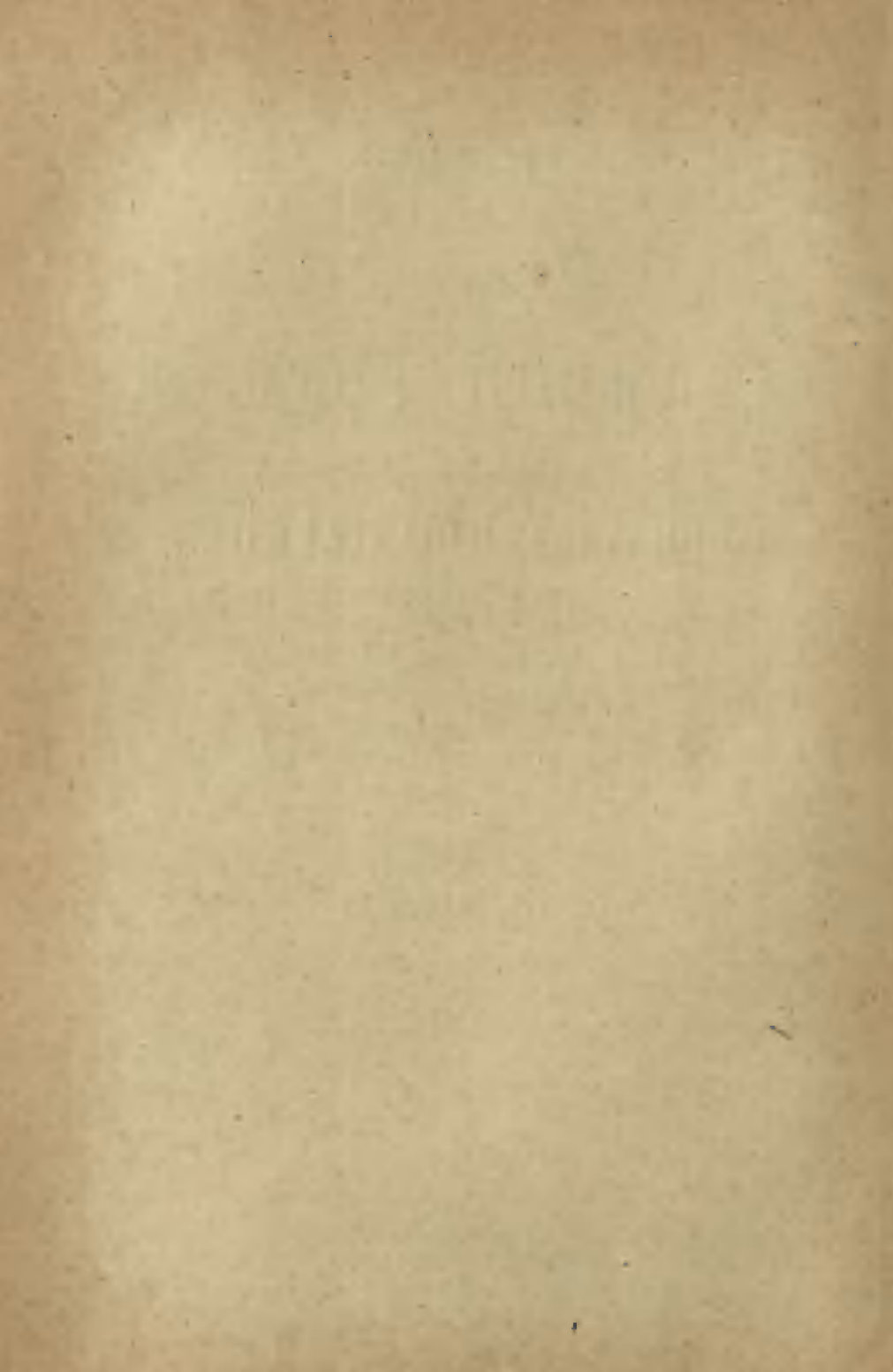
WITH CRITICAL NOTES AND INDEX OF WORDS

BY

DR. W. CALAND.

Leipzig, 1896

in Commission bei P. A. Brockhaus.

TO

DR. H. KERN

PROFESSOR IN THE UNIVERSITY OF LEIDEN
ETC. ETC.

THIS BOOK IS INSCRIBED

BY

THE GRATEFUL
EDITOR.

PREFACE.

I. The Baudhāyanapitṛmedhasūtra .

The subjoined edition of Baudhāyana's pitṛmedhasūtra (first prāśna) is based on the following manuscripts:

1. Bā. No. 163 of the MSS. presented by Prof. Bühler to the India Office, from fol. 139a to the end. Devanāgarī.

2. H. No. 162 of Haug's collection belonging to the Bavarian Court- and State Library, from fol. 124b to the end. Devanāgarī.

3. T. No. 9316 of Burnell's "classified Index to the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore, 1879". Grantha-writing. A copy of this MS. was obtained for me through the kindness of Dr. E. Hultzsch, Government Epigraphist. It contains a complete text of the pitṛmedhasūtra, in two prāśnas.

4. Brī. A great fragment found in No. CXXI of Burnell's "Catalogue of a collection of Sanskrit Manuscripts, 1870". Grantha-writing.

The first two of these four manuscripts are obviously copied from one and the same original, as to a great extent they exhibit the same clerical errors and the same omissions. Consequently these two have, on the whole, the value of one single manuscript. These MSS. (Bā and H) contain the whole first prāśna and the commencement of the second. Sometimes, at the end of a chapter, the first words of the next chapter are mentioned, sometimes not. An explanation of this fact will be given further on.

A very valuable and independent text Brī contains. This MS., mentioned in Burnell's catalogue as "Āpastambaloṣṭacayana", consists in reality of three parts: a. foll. 1—5 contain a very instructive manual on the loṣṭaciti according to the rites of the

younger Taittiriya-branches (Bhāradvāja-Āpastamba-Hiranyakeśin). It is incomplete. b. foll. 6 (marked 1!) —11a give a large fragment of the Baudhāyanasūtra, beginning with *dayatyaprakṛdāthayan* (p. 16, l. 8) and ending with *athāntareṇāgnīm ca* (p. 28, l. 10); c. foll. 11a—16 contain a loṣṭacayanasprayoga. Although the latter text professes to be a cayana-manual for the Āpastambins only (without the dhuvana), as composed by the Kāpardibhāsyakṛt¹), it gives the rites not of Āpastamba but of Baudhāyana²).

Wholly independent of the others is the text preserved in T. This Granthamanuscript was originally a copy of a Nāgari one; consequently the only right way of using its varietas lectionum, is to transcribe again its Grantha-writing into Nāgari-types.

Other sources. Unfortunately a bhāṣya on Baudhāyana's pitṛmedhasūtra seems not to be extant nor to have existed. On the other hand, there are, besides the above mentioned prayoga, some later texts extant, which have more or less contributed to the decision of many a moot point. First of all: the Baudhāyanīya-paddhati by Keśavasvāmin, Vth kāṇḍa. A MS. of this work is to be found at the India Office (No. 604 of Eggeling's catalogue). Of some use was also the Manual of gṛhyarites, written in Grantha on 98 talipat leaves, presented by Burnell to the India Office: No. 123 of his collection. In the "Catalogue" it is wrongly described as a Manual of gṛhyarites according to the Āpastamba ritual. This work (indicated by me as gṛhyaprayoga) often quotes whole passages from our sūtra. Numerous are also the quotations of Baudhāyana in Venkṭaṇātha-Vaidikasārvabhauma's commentary on the Pitṛ-medhasūtra (*pitṛmedhasūtrasaḥitaṃ sudhivilocanaṃ nāma dharmasāstram*, Mysore 1885, sadvidyāmandirapress). A pitṛmedhaprayoga is also given in Venkṭeṣa's (sanirṇaya)prayogamālā, Bombay śāke 1808. This important work treats in three volumes (samputas) of: 1. the sacraments; 2. the other domestic rites; 3. the funeral rites.

The Baudhāyanapitṛmedhasūtra, though being a separate work, is always given as an appendix to the gṛhyasūtra. Sometimes even

1) *āpastambakalpe vādyaghoṣaṃ dhūm(van)avīṣayam iti vādyaghoṣaṃ parīṣayajña kāpardibhāṣyakṛtā cayanaṃprayogamātram kṛiyate.*

2) Curious is a list of the sambbhāras in the Drāviḍa-language, *drāviḍa-bhāṣyā*, beginning: *morakudīnatadhiritoṇṇi etc.*

it is cited as forming part of the *gṛhyasūtra*; for instance the title of manuscript T runs thus: *bodhāyanagrhyasūtra aparaprayogaprārambhaḥ* and the *Prayogamālā*, when quoting from the *pitṛmedhasūtra*, introduces the words with: *atra grhyasūtram*. The same thing is done by *Āśvalāyana*, the last chapter of whose *gṛhyasūtra* also treats of *antyeṣṭi*.

Although complete copies of the *Baudhāyanapitṛmedhasūtra* are extant, I do not publish the whole of this work. First, because the second *praśna* is known to me only in a hopelessly spoiled state; secondly because the text of this *praśna* is for the greater part decidedly secondary. Some of the chapters treat at length of the same subjects as are already found in the first *praśna*, commenting upon some phrases and introducing the quotations with: *yatho etat*. Other chapters describe the same rites, that are handed down in the last part of *Hiraṇyakeśin-Bhāradvāja's* *pitṛmedhasūtra*. One chapter seems to have nothing to do with funeral rites. Some chapters conclude with the words *ity āha bhagavān bodhāyanah*, these being also the words of the end of most of the *pariśiṣṭa*-chapters. To a corpus of secondary funeral rites I have previously drawn the attention¹⁾.

The first *praśna* of our *sūtra* is subdivided into 17 *kaṇḍikās*, the second probably into 20. The subdivisions of *praśna* I according to H Bū are slightly different from those given in T, but agree with those given in Brh. There are traces of a second, probably older, division: into *adhyāyas*. This double division is also found in other *Baudhāyanatexts*, e. g. in the *Cāyanasūtra*. The end of a *kaṇḍikā* is generally indicated by the pre-mentioning of the commencement of the next *kaṇḍikā*. The end of an *adhyāya* however, is, I presume, indicated either by the repetition of the concluding words of the *adhyāya* in question, or, where the repetition is not found, at least by the absence of the pre-mentioning. The first *adhyāya* contains *kaṇḍikās* 1. 2. 3: the preliminaries and the journey to the burial ground. The second *adhyāya*, comprising *kaṇḍikās* 4. 5. 6. 7, describes the situation and the preparation of the burial ground, the slaughtering of the

1) Die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche, Amsterdam, Müller, 1896, page IV. Every time this work is cited, the smaller figure points to the note, the larger to the paragraph.

cow; the „pātracayana“ and similar rites. The third adhyāya, comprising kaṇḍikās 8. 9. 10, treats of the cremation proper, the rites immediately following and the particular rites to be observed for an „anahitāgni“. The fourth adhyāya, or kaṇḍikās 11. 12, treats of the collecting of the bones. The fifth adhyāya, comprising only one kaṇḍikā (13), describes the „punardahana“. The sixth, comprehending kaṇḍikās 14. 15. 16, contains the rites of the „dhuvana“ and „loṣṭaciti“. The seventh adhyāya, describing the purifying ceremonies (sānti), consists of only one kaṇḍikā (17)¹⁾. So far the first prāśna. In the second some traces of the same system are also met with. So kaṇḍikās 1. 2. 3. 4 seem to have constituted one adhyāya (the last words of 4 are repeated); kaṇḍikās 9. 10. 11 have obviously also formed part of one adhyāya (the beginning words of 10 and 11 are mentioned at the end resp. of 9 and 10).

The stile of this Baudhāyanasūtra is the same as that of the other genuine works attributed to this sūtrakāra: broad and interwoven with many digressions and ancient sayings. The relation between the sūtra of Baudhāyana and that of the three younger sūtrakāras of the same Vaidic branch (Bhāradvāja, Āpastamba and Hiranyakeśin) is a very close one: it might be said, that the sūtra of the younger three is an abbreviated edition of the older Baudhāyana; but it is not only shorter, the materials in the later sūtras are arranged more practically. Baudhāyana, for instance, enumerates the qualities, required in a good burial ground, after he has described the funeral rites that are to be performed on the way to the burial ground. The sūtra of the younger Taittirīyas however opens more practically with the enumeration of the qualities required in the burial ground.

As to why Baudhāyana gives all the single mantras in extenso but complexes of mantras in pratika, although a collection of the mantras he uses must have been known to him, see a conjecture in: Die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche, page VII.

I subjoin a list of words of the Baudhāyanapitṛmedhasūtra,

1) H B1 have, after the end of kaṇḍika 17 and before the usual enumeration of the pratikas: *samṛptodhyāyah*; after the pratikas: *samṛptaḥ prāśnah*.

some of which are new, i. e. not to be found in the Petersburg Dictionaries, others unsatisfactorily testified in the texts hitherto published, and again others, peculiar in formation or etymology.

nirmāra-, in the expression *yady āhūtāgnir nirmāram gachaty upatapatā vā jarayā vā* (3. 1) seems to be an equivalent of *anīman*, comp. Śat. Br. XIV. 7. 1, 41: *sa yatrānimānam nyeti jarayā vopatapatā vānimānam nigachati*.

nikṇṭayita (4. 14), compare Śākh. śrs. XVIII. 24. 20. The word occurs also in the Baudh. grhs., see C. 461.

uttapanīya- (sc. agni) (5. 10), designation of a fire, brought about in a certain way.

pracyāvanī (5. 8) adj., with *kumbhī*: "a large pitcher, used at the *pariṣecanam* of the pyre*.

prakṣṇauti (6. 10, 17; 7. 6), "he cuts* or "dashes to pieces", comp. also the critical note on 36. 4.

avisragdārīn- (7. 13; 33. 3), comp. C. 129.

anāgarta- (7. 14), "without holes" (?).

samambhūmi- (8. 2), adj., "being on a level with the ground", comp. the crit. notes on 33. 5, 50. 7.

āpārakā (*āpārascā*?) (8. 3), name of a plant.

visramsikā (ib.), name of a plant, comp. Maitr. Samh. II. 6. 1 (Böhtlingk: "von unbekannter Bedeutung*).

vedayati (8. 6; 21. 8) synonymous with *sammandrṣṭi*, must be a denominative from *veda-* "broom*.

opracyāvantah (9. 7; 37. 17), compare C. 122.

patihita- (9. 12), "he who takes the place of the husband, the substitute for the husband". Hir.: *patiṣṭha*. Compare C. 122 and Āśv. grhs. IV. 2. 18: *tām utthāpayed devarah patisthāniyah*, where *devarah* is probably a gloss.

ājyasruvan (10. 10; 38. 10) also in the sec. Bandh., = *ājya-bīndū* (Gopālayajvan).

sāmnāyyāpīdhāni (10. 17), one of the utensils used at the *sāmnāyya*-offering.

iḍopahavana- (10. 17), one of the sacrificial utensils.

khāriṇḍvam (11. 6), a dvandva? "the basket (in which the *sambhārās* have been conveyed?) and the piece of network (used at the *pariṣecana*?)*.

abhyujjēcalayati (12. 5, 8; 18. 7), "to inflame*.

utprekṣā or *upekṣā* (12. 5; 18. 7) must be synonymous with Hiraṇyakeśin's *vijñānam*: "an ancient saying" (the nomen to *vijñāyate*).

pratyūchedya (13. 1), "having broken to pieces".

parāñc- (13. 1), in *parāñcā sūktena*: "without repetition", also *parāgavahatānāni vṛkhiṇām*. Comp. C. 17.

yāvadyagrahaṇam (14. 9), "as long as possible". Comp. Pārask. grhs. I. 5. 15, where the signification is a different one.

aghadakam (14. 10), probably "the daily bath during the period of uncleanness", nearly synonymous to *udakopasparśanam*, Āp. dhś. I. 10. 5. For *agha-* compare Śāṅkh. śrs. IV. 15. 7: *nāghāhāni vardhayeyuḥ* and Mann V. 84.

abhivṛjyandayati (15. 2), "to sprinkle". Comp. Baudh. in the commentary on Āp. śrs. XIV. 18. 13.

anukhyā (15. 15), something like "recommendation"?

paristaraniya- (5. 7; 16. 4), "used in strewing around the fire".

avasarjaniya- (16. 6) sc. *āhuti-*, "a burnt oblation offered with the mantra *avasrjā punar agne*".

aprakēvāthayan (16. 8; 37. 16; 41. 2), compare C. 172. 372.

haviryajñīya- (17. 8; 41. 14), "as used at the haviryajña", compare C. 59.

avāñjanam (18. 4; 42. 4), compare C. 404; possibly the word is corrupt, but if so the corruption must be a very old one, as both the sūtras give the word, with scarcely any var. lect.

prasēkam (18. 4) "pouring out", gerund to *prasiñcati*.

anuvīṇayati (18. 1), if this is the correct reading: "(the smoke of the pyre) goes along (the earth)".

vyābhramati (18. 8), "(the smoke) is dispersed in different directions".

ākṛti- (18. 10; 42. 7), compare C. 407, and the critical note on the last passage.

ahināha- (19. 1, 2), "whose days are not lessened".

apasalāvṛtta- (19. 10; 21. 9). Baudhāyana's *apasalāvṛtta rajjuḥ* is the same as *savyarajjuḥ* (Kaus. sū. 83. 4) and *apasalavīṣṭā rajjuḥ* (Kāty. śrs. XXI. 3. 32).

pariśroyaṇa- (19. 10), adj. fem. -ī-, "used at the *pariśroyaṇam*".

anumāya- (19. 11), "unbaked".

naḷepikā (20. 2), compare C. 533.

kṣetravīṣṭāni (26. 12), "a clod of earth taken from the field".

adhy. ud. yam (20. 10), "to put down on".

svavokṣitam (16. 10), "well sprinkled" in: *svavokṣitam avokṣati*. Similar expressions are: *susampīṣṭāni peṣayitvā* (42. 4), *susampīṣṭāni samīṣya* (49. 7), *susambhinnān sambhinnati* (7. 10; 36. 4), *susamcīṣam samcīcivanti* (17. 1; 41. 11).

kṣudramiśra- (17. 2), "mixed up (together) with little (stones)".
vidhābhyaśam (21. 12).

anuspandyaṃ (21. 12), "along the cord".

svayāñciti- (22. 3), "the self-building (of a fire-altar)", designation of a mantra.

antaśśarkaram (22. 4), "on the inner side of the śarkarāś".

yathāśśarkaram (23. 8), "as (has been done with) the ś.".

saptagava-, *trayodaśagava-* (22. 6).

yathāgavam (22. 14), "as (has been done with) the cows".

vyudacanti (22. 15) synonymous with *utsrjanti*? See the crit. note on this passage.

yathāsuṣṭhu (23. 8), "so as to make thoroughly smooth".

adhidravāṇa- (23. 11), designation of a mantra.

loṣṭaciti- (27. 5) = *śmaśānakaraṇam*.

samlōpayate (28. 8) = *samlōbhayati* (43. 13). Compare Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, VIII, p. 369.

pātracayana- (29. 7), "the act of putting the sacrificial utensils on the pyre on and by the side of the deceased".

I have not attempted to give the sūtras separately, first because in my MSS. the text forms one continuous whole, and secondly because I have more than once experienced that dividing a text into sūtras is on the whole rather prejudicial to its being rightly understood. Many a passage of the Kauśikasūtra for instance has been misunderstood in consequence of its being wrongly separated from the words following or preceding. It was only in order to facilitate the reading of the text, that I adopted a certain system of punctuation after the manner of L. von Schroeder in his edition of the Maitrāyaṇi-Saṃhitā, compare his "Einleitung" p. XLIV.

In the notes on the Baudhāyana- and Hiraṇyakeśisūtras I have confined myself to what I thought strictly necessary; seldom only have I given extracts from commentaries. I could dispense with these extracts the better, as the editor's work on the Indian funeral rites furnishes, so to say, a continuous commentary on the sub-

joined pitṛmedhatexts. The mantras, corrupted as they are given here and there in the Baudhāyanasūtra, I have nowhere emended, as they wholly agree with the traditional text of the Taittirīya Āraṇyaka. Wherever the correct reading was evident, I left the *varietas lectionum* unmentioned. Still there is many a passage, where the reading is either doubtful or has been emended with more or less certainty.

II. The Hiraṇyakeśipitṛmedhasūtra.

This first edition of the Hiraṇyakeśipitṛmedhasūtra, which fills the last two praśnas of the great kalpasūtra of Hiraṇyakeśin, namely praśna XXVIII and XXIX, is based on the following materials:

1. T. No. 3760 of the Tanjore collection described in Burnell's "Classified Index of the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore", p. 21.

2. H. No. 38 of Haug's collection (*Verzeichniss der orient. Hss.*, s. 19), being a complete Hiraṇyakeśikalpasūtra.

3. H². No. 313 of the same collection; contains the last hecṭad (saṭka) of the kalpasūtra i. e. five complete praśnas (the description in the "Verzeichniss" is inaccurate): the śulbasūtra (praśna XXV), the dharmasūtra (praśna XXVI and XXVII) and lastly the pitṛmedhasūtra (praśna XXVIII and XXIX).

As the pitṛmedhasūtras of Hiraṇyakeśin and of Bhāradvāja seem to be almost identical, I also consulted:

4. B¹. A copy of No. 3856 of the Tanjore collection, being a recent transcription in Nāgarī of the older Grantha-MS. No. 3857 of the same collection, which was too much damaged to be copied. Such was also the case with the Grantha-MS. No. 9519. Of these two manuscripts the writing is hardly visible.

5. B². The Bhāṣya on Bhāradvāja's sūtra, contained in the same MS. as mentioned sub 4.

The pitṛmedhasūtra of the Āpastambins being very closely related to the sūtras of Bhāradvāja and Hiraṇyakeśin, I also availed myself of all the aid this sūtra, only preserved, as it seems, in the bhāṣya of Gopālayajvan, could give:

6. A¹A². No. 9361 of the Tanjore collection, c. 1700 a. d.; Grantha-writing, 41 leaves. In this bhāṣya each sūtra is given first separately and then the bhāṣya on it. With A¹ is meant the sūtra, with A² the bhāṣya of Gārgya Gopālayajvan.

Of some use was also the Brahmedhaprayoga in Nāgari, Tanjore collection No. 3897. First it gives the chapter of the brahmamedha (a fragment) separately, then a prayoga. Its full title is: *brahmamedhena sahitaḥ pīṭmedhaprayogaḥ*.

The sudhivilocana (see above, p. VIII) also contains many quotations from our sūtra. These are marked with Pi.Sā.; likewise Sāyana's bhāṣya on the VIth prapāṭhaka of the Taittiriya-Āraṇyaka, marked T.Ā.

As to the value and the relation of the Hiraṇyakeśin-MSS., the Tanjore MS., although full of clerical errors, seems to be the most reliable; more correct on the whole is H²; the second MS. of the collection Haug, that was used (H), has this peculiarity, that it shows additions apparently of a secondary nature and wanting in all the other MSS. The three MSS. give a text independent of each other; H² is closer related to T than H.

The Bhāradvāja-manuscript, containing the text as well as the bhāṣya, is full of omissions and clerical mistakes. Without the help of other MSS., it could hardly be read. The great importance however of B lies in the fact, that it enables us to see the difference between the Bhāradvāja- and the Hiraṇyakeśi-kalpa. For, although the contents of both sūtras are the same, there is a difference in the arrangement of the materials. They differ first in the place occupied by the chapter on brahmamedha (in Hiraṇyakeśin it fills the seventh chapter of praśna XXIX, in Bhāradvāja the first of the second praśna). Secondly in the fact, that Hiraṇyakeśin takes the last two chapters as one; consequently his second praśna (XXIX) contains only eleven chapters, that of Bhāradvāja twelve. The arrangement of the Bhāradvāja-text is probably the right one. As the last two chapters of the second praśna in my copy of the Bhāradvājasūtra are rather confused, there may possibly exist a few more differences between the two texts in the arrangement of their contents. Of single words and passages that differ in the redaction of Bhāradvāja and Hiraṇyakeśin, I have noted only few. Instead of *akṣaṇḥ* (38. 10) Bhārad-

vāja gives *akeyoh*; *apa upasprśya* (34. 16) is omitted. Instead of Hiranyakeśin's *utkhidyantaḥ* (37. 17) Bhāradvāja has *utkhidyā*. Bhāradvāja has *anupūrcam*, Hiranyakeśin *anupūrvān* (43. 7). Instead of *-vatsūyāḥ*, Bhāradvāja gives *-vatsūyai* (58. 8). After *samānam* (58. 5) Bhāradvāja has some additional words, compare the var. lect. Instead of Hiranyakeśin's *krtvā ... vijñāyate* (60. 6, 7) Bhāradvāja has simply *kurvanti*.

The bhāṣya on the Bhāradvājasūtra seems a very good one, although it is rather concise. Unfortunately the copy, I had at my disposal, is very much damaged: the part of the bhāṣya treating of the end of the loṣṭaciti and the beginning of the yamayajña is wanting; very short and incomplete is also the bhāṣya on the last chapters. But for the loṣṭaciti no small help is to be got from two loṣṭacitiprayogas, one on the Āpastambasūtra (see above, page VII) an other (MS. Haug 310) on the Hiranyakeśisūtra. The colophon of the last mentioned MS. runs thus: *iti śrīharacidhṛṣā kavitoṣṭhanamakloina rāmamahāyātrena loṣṭacitisamaye gurumu-khāt jñātvā krtā loṣṭacitipaddhatih śubham astu. śāke 1691, cirodthināma samvat caitraśuddhe 13 bhauṃse taddine baḷadikṣi-tagoḍaboloṣṭanāmena likhitam idam. śubham astu.*

The Āpastambapitṛmedhasūtra (A¹) is known to us only partly in the most excellent bhāṣya (A²) of Gārgya Gopālayajvan. Very deplorable it is, that of this beautiful Granthamanuscript, written with scarcely any mistake, there exists only a large fragment, as it gives only that part, which corresponds to the whole of Hiranyakeśin XXVIII and XXIX, 7, breaking off after the words *svāheti sravāhutih* (54. 11)¹). In the arrangement of the contents Āpastamba seems so far to agree with Bhāradvāja, who also begins his second praśna with the brahmamedha. As far as we are able to judge, the Āpastambasūtra must have been shorter than the work of Bhāradvāja-Hiranyakeśin. So Āpastamba omits the whole passage at the end of Hiranyakeśin XXVIII, 8, finishing his paṭala

1) I now receive the important information from Dr. Hultsch that the MS. of Gopālayajvan's Bhāṣya, discovered by him at Lebūr and registered as No. 152 in his report on Sanskrit Manuscripts in Southern India (No. I), contains a greater part of the pitṛmedhasūtra, perhaps the whole of it. This copy, written in Telugu, ends with the fifth paṭala, completing the loṣṭaciti, the last sūtra being *medā smṛity eke* (= Hir. p. 50, l. 12). [corr. n.]

with *savitā punāte iti*. For this fact there is good reason, as the passage had already been given by him in his dharmasūtra (II. 15, 10, comp. I. 10. 4 sqq.). As to Hiranyakeśin, the passage (40. 7—11) also occurs in his dharmasūtra (praśna XXVII. 8, med.), not in exactly the same words but in the terms of Āpastamba's dharmasūtra. Only the ordinations for the widow (40. 11—13) are new and to my knowledge are not found in the Āpastambakalpa. That this passage, beginning with *keśin prakīrṇa* formed no part of Āpastamba's pitṛmedhasūtra, is proved by Gopālayajvan, who quotes it from the sāmāyācārikāgi, i. e. dharmasūtra (of Āpastamba).

Whether the yamayajña (Hir. XXIX. 5. 6) has formed part of the Āpastambasūtra, I am not able to decide. To me it does not seem probable. But it is probable that the contents of Hir. XXIX. 8 sqq. did not form part of it, when Gopālayajvan composed his bhāṣya, first because Gopālayajvan, when treating of the āśaucadharmāḥ, cites numerous passages from the text contained in Hir. XXIX. 8 sqq., and quotes them from Bhāradvāja. Had these passages formed part of Āpastamba's kalpasūtra, he would have taken them from Āpastamba. A second argument is, that the materials contained in Hiranyakeśin XXIX. 11 (60. 4—14) had partly been treated already by Āpastamba in his prāyaścittapraśna (IX. 11. 22, 23). These two sūtras are not found in the corresponding prāyaścitta-chapter of Bhāradvāja (VIII. 14, 15) and of Hiranyakeśin (XV. 12 med.). In the same way the materials contained in Hir. XXIX. 8, s. f. (from 56. 4 to 7) had been already treated briefly by Āpastamba (IX. 11. 21).

It is known, what place in the kalpasūtra was occupied by Hiranyakeśin's pitṛmedhasūtra; about the place it occupied in Bhāradvāja's kalpa, nothing seems to be known, as yet; as to Āpastamba, it is believed that the two praśnas followed after the dharmasūtra (pr. XXIX, XXX), compare Burnell, "a classified index of the Sanskrit MSS. in the Palace at Tanjore", p. 23.

We have direct evidence, that the pitṛmedhasūtra formed part of the great kalpa of Āpastamba in these words (Āp. śrs. IX. 11. 20): "that oblation, which is the first at the pitṛmedha, he may bring here, according to some" (compare C. 2 s. f.). As Rudradatta observes, the oblation meant is the one which is accompanied by the mantra *pareyuvāmsam*, compare C. 6. A more

direct evidence, at first sight, seems to be afforded by Āp. śrs. IX. 11. 23, where the words *prete 'mātyā ityetaḍādi* refer directly to our ritualtext (Hir. XXVIII. 1, p. 34. 5). But it can be proved, that in Āp. l. c. the words *kurvanti | palāśavalkaiḥ . . . karma pratipadyate* are an interpolation, as Gopālayajvan says: *api vā trīṇi* (Āp. śrs. IX. 11. 23) *pakṣe puruṣākṛteḥ racanaprakārah pitr-medhena dāhaś ca bāhvrece* (Āit. Brāhm. VII. 2) *pitṛmedhakalpeṣu ca pṛthakpṛthag uktāḥ | tatra tatraiva draṣṭavyāḥ*.

Between the pitṛmedhatexts of Āpastamba and of Bhāradvāja-Hiranyakeśin the difference is slightly greater than between those of Hiranyakeśin and Bhāradvāja. Some passages, failing in Āpastamba, seem to have been added later. They are the following: the commencement, *athātaḥ . . . vijñāyate* (33. 1—2); the sūtra *vanasyāvanam . . . anirīṇam ity eke* (33. 5, 6); the passage about the holy texts, which are to be spoken, when a person is near his end: *yadi maraṇam . . . yadi prairi* (34. 3—5); the sūtra *apa upasprśya* (34. 16), which is also omitted by Bhāradvāja; 38. 12: *yadi grāvāṇo bhavanti*; 38. 14: *yadi sammayati*; 39. 1: *vedaṁ śikhāyām*; from 40. 7 to 14 and the passage 54. 3, 4.

In the following words and passages Āpastamba differs from Hiranyakeśin: *susamiddhāḥ* (34. 1), *akṣyoh* (38. 10), as Bhāradvāja. Instead of *matasne* or *matasnau* (38. 1; 39. 5), the reading of Hiranyakeśin and Bhāradvāja, Āpastamba has both times *vrkyaḥ*; 39. 12 Āpastamba has *vidyāt* instead of *vijñāyate*; instead of *pramodayeti* (44. 7): *na vai tatreti*; instead of *utkhidyanto* (Hir.), he agrees with Bhāradvāja and gives *utkhidyā*; again 43. 7 he agrees with Bhāradvāja, where he has *anupūrvān*. The brahmadha-chapter (54. 1) begins according to Āpastamba: *athāto brahmadhedham vyākhyāsyāmaḥ*. But perhaps some of these discrepancies should be rather regarded as var. lect., and the absence of some sūtras should be attributed rather to the inaccuracy of the copyists than to an original difference in kalpa. Nor is it to be forgotten, that Āpastamba's text is only known to me through one single manuscript.

The bhāṣya of Gopālayajvan (A²) is more than a simple commentary on the pitṛmedhatext: it completes the materials, as it gives many a valuable quotation from the kindred texts, and as between the second and third paṭala it treats of the *āśaucadharmāḥ*, taking for bases the sāmāyācārika- and prāyāścittasūtras of Āpastamba himself and the Baudhāyana- and Bhāradvājasūtras. Of these quotations I have taken notice in constituting the text. They are designated by A² or Gop.

In many instances Gopālayajvan quotes ślokaś, belonging probably to a Kārikā, also cited by Harihara in his antyeṣṭi-paddhati (Ind. Off. No. 1674). There has also existed and perhaps still exists, a Kāpardibhāṣya, mentioned by Harihara and the author of the loṣṭacitiprayoga (compare above page VIII, n. 1).

Here I draw the attention to some words, hitherto not mentioned in the Petersburg-Dictionaries. I give only the most interesting and those, that have not yet been mentioned in the preface to Baudhāyana.

agnibhāṇḍa- (35. 5), "the vessel, in which the aupāsana-fire is contained".

apaśubandhayājñin- (44. 14), "one, who does not perform the paśubandha-sacrifice".

ayujakāram (41. 11), gerund to *ayujam karoti*: "in an odd number of times". Gopāla: *tribhūḥ pañcabhūḥ saptabhūḥ ity evam ayugmaparyāyavṛttyā*.

avibhava- (56. 4, 9) in *īṣṭyavibhava*, *paśuvavibhava*.

ājyākumbha- (42. 5), one of the sacrificial utensils.

īḥapātra- (39. 1), one of the sacrificial utensils.

upasaṃveśana- (54. 7), "the act of praying (the wife of the deceased) to lie down by the side (of the corpse)".

upasādantiya- and *upāvaharaṇiya-* (39. 1; 38. 15), the names of the two kurcas, used at the agnihotra.

upoṣaṇa- (12. 19; 54. 9), "cremation" (the act of bringing the fires into contact with the corpse).

ekakapāla- (10. 12; 38. 12), compare C. 186.

ekabhukta- (40. 12), subst. neutr., "the act of eating once (a day)".

oyi (47. 7), interjection, compare C. 212.

kaṇṭūka- (45. 10), name of a plant.

korakūpa- (51. 8; 53. 2), signifies?

kumbhanta- (44. 12), "concluding with the (ceremonial of interring) the urn*.

kṛṣṇakṣura- (37. 7), "having black hoofs*.

kṛṣṇasūtra- (51. 14), "a black thread*.

kṛṣṇākṣi- (37. 7), adj. fem.: "having black eyes*.

kṛṣṇagava- (35. 6), "drawn by black oxen*.

grāmanamaryādā (58. 12), "the boundary of the village*.

cayanānta- (44. 13), "concluding with (the erection of) a śmaśāna*.

chid + upa (33. 3) in *anupacchinnapracāṇa-*: "having un-interrupted declivity*.

tatraloka- (53. 9), "the other world*.

trivṛṣūka- (46. 9; 47. 2), "diverging into three directions*.

daśmūpratigraha- (54. 8), name of certain mantras in the T. Ā.

dahanakalpa- (45. 1), "crematory rite*.

dahanavat (42. 2; 59. 7), "as at the cremation*.

dārucitī- (38. 8 etc.), "a pyre*.

diṣṭagamana- (45. 5; 55. 10), euphemistic instead of *maraṇa-*, compare Rāmāyaṇa II. 103. 8: *diṣṭā gatīḥ*.

dirghavaṃśa- (58. 10), "a long piece of bamboo*.

dhūnvaṇa- (37. 8) synonymous with *sigṛṭa-*; derived from *dhūnoti*, commonly *dhuvana-* (comp.: *dhūnana-*).

nāpītakarmaṇ- (44. 9), "the barber's work*.

nivapanānta- (44. 12), "concluding with the haviryajñanivapana*.

Compare C. 461.

naidāghī (45. 7), name of a summer month.

pañcāhaviṣ- (55. 7), adj. "consisting of five kinds of haviṣ*.

paritāna- (46. 2), "the act of stretching the cord round*.

pātracaya- (44. 11) = *pātracayana-*.

piṣṭasamyavana- (38. 13), one of the sacrificial utensils.

puruṣāhuti- (15. 15; 33. 1), "the oblation of a man*.

pañhikṛti (sc. iṣṭi) (55. 8), "a sacrifice to Agni pathikṛt*.

brahmamedha- (54. 1; 55. 3; also Baudh. in the 2nd prāśna), compare C. 52. etc.

bhartṛsūkta- (54. 7), name of certain mantras in the T. Ā.

mṛtyusūkta- (54. 11), id.

yajñalopa- (56. 10), "disturbance of the sacrifice*.

vijamana- (41. 5), "the act of bearing children*.

vidhṛtīloṣṭa- (49. 1; 50. 10), "a clod of earth to serve as a separation*.

vīṇṣka- (39. 3) "being without gravy*, compare the subst. *yūṣ* (T. S. VI. 3. 11. 1).

saṃvādī- (46. 10), "holding a colloquy*.

saṃgāhana- and *saṃgāhante* (37. 8; 54. 11 and 40. 2), compare C. 275.

sthalārtha- (45. 8), compare C. 486.

sphigdagha- (50. 5), "reaching to the hip*.

hṛdaya- (54. 8), name of certain mantras in the T. Ā.

The sūtras of this text have also been divided by the wedge (˘), on the whole as Gopālayajvan separates them in his bhāṣya.

III. The Gautamapitṛmedhasūtra.

I have not been able to give a critical edition of this pitṛ-medhatext. What I offer is only an attempt to reconstruct the text as it lay before the writer of the bhāṣya. Copies of the Gautamapitṛmedhasūtra probably exist in Southern India; they are perhaps more commonly known as the Gautamiyavidhi or simply the "Vidhi"; but I have not been able to verify this statement, much less to obtain other copies of this work¹⁾. So the only manuscript I could consult, was:

Gautamapitṛmedhasūtravivarapam by Anantayajvan, No. 177 of the collection MSS. presented by Burnell to the India Office Library (see Burnell's Catalogue of a collection Sanskrit MSS., 1870, page 57).

The manuscript consists of 56 palmleaves, 8 lines a page, in Grantha-writing; although very small and trying to the eyes, the writing is fair and without many clerical errors. When, where and by whom the present copy was made, may be inferred from the data at the end:

1) After my manuscript of the pitṛmedhatexts had been sent to the printing office, I became acquainted with Kṛṣṇa Dīkṣita's aśṛdhvadehikaprayoga (MS. Ind. Off. No. 481). On this MS. see C. page IX. A few extracts of the prayoga have been given as appendix to the Gautamapitṛmedhasūtra. [corr. n.]

*siddhārticatsare kanyāmase pakṣe valarkṣake
ṣaṣṭhyām tīthau bhānuvāre lakṣmīnārāyaṇe pure
vāsovedavidām śreṣṭho dāso veṅkatarāghavaḥ
līlekḥparabhāṣyañ ca tīrasakṛtasudhārarasam (sic)
śrīleṣṇabhāṭṭācāryasya sūnūnānantayajvanā
kavīyasātābhāṭṭena racitam sarvakāmadam.*

*... lakṣmīnārāyaṇapuravāsino velāmūrpaṇṭyamgīveṅkatarāghu-
vāsyedam pustakam aparabhāṣyam.*

This Gautamatext, as we have it in Anantayajvan's Vivaraṇa, consists of two paṭalas, each of which is subdivided into seven khaṇḍas. The pitṛmedha proper, i. e. the funeral rite, is treated in the first paṭala and khaṇḍa 1 and 7 of the second; the śrāddha in II. 2—6. The numbers of the sūtras have been added by me.

Nobody, who has ever made an attempt at reconstructing out of a bhāṣya or vivaraṇa the original text that served as base to it, will wonder, when I confess that in many instances I have been in the greatest uncertainty as to whether what I read was to be taken as sūtra or as vivaraṇa; in texts of this kind the sūtra has indeed often enough been replaced by the vivaraṇa. On the whole, however, the text here offered may with some certainty be regarded as the text, Anantayajvan had before him, when he composed his vivaraṇa. With this result I have contented myself, although it may easily be proved that the redaction, Anantayajvan had before him, was often a corrupted one. It is to be hoped, that more copies of the sūtra itself or of the vivaraṇa will come to light, to correct my attempted reconstruction of the sūtra, which is in some passages mere guess-work.

That this pitṛmedhatext is one of the very last products of Vaidic literature and one of the last offshoots of the sūtra-period, is sufficiently clear from the wording of the text itself and the disposition of the materials treated in it. Of the mass of evidence, the text itself affords, I mention only: the redaction of the mantra in I. 1. 27, where the original plural has been changed into a singular, in order to adapt it for an anāhitāgni; *te*, in *jānātu te*, proves that the original redaction was *jānantu te*, compare Hir. XXIX. 7 s. f., the sec. Bandh. sūtra and C. 333; the expressions *deṭīyāntam nāmoktva* (I. 2. 7; I. 4. 7) and *pretasya nāma sambuddhyāntena grhītvā* (I. 3. 13); the pleonastic *sigvātena vātam prayacchanti* (I. 2. 37) and *sāmagānam anugītaḥ* (I. 3. 20); the

mention of the policeman (*rājapuruṣa*, I. 4. 4); the incorrect *vāsodakam* instead of *vāsa-udakam* (I. 4. 7); the reading *citāyām* (from the younger *citā*) *vāhitaṃ*, replacing an older *citā vāhitaṃ* (II. 7. 11). On the evidence of the *śrāddhakalpa*, compare: Bijdragen tot de taal- land- en volkenkunde van Ned. Indië, VIe volgrecks, deel I, p. 99 sqq.

The external evidence furnished especially by the comparison with other kindred texts, are numerous. On a previous occasion, in a treatise „der Gautamaśrāddhakalpa, ein Beitrag zur Geschichte der Sāmavedaschulen“ (Bijdragen VI. 1. p. 97), I endeavoured to prove, that the *śrāddhakalpa* contained in our sūtra (II. 2—6) was that of the Rāṇyānyas, and younger than the *śrāddhakalpas* attributed to Kātyāyana and Gobhila. I also pointed out, that in this *śrāddhakalpa* the influence of those kalpatexts, whose home is especially the southern part of India (Baudhāyana-, Āpastambatexts), is unmistakable. The same observation holds for the entire Gautama sūtra. The greater number of the rites described in it, are to be traced in the sūtras of Southern India, particularly in the secondary sūtra of Baudhāyana. Closely cognate is also the Vaidhānasaśūtra. For parallel passages and conformity of rites it suffices to refer the reader to the description of the funeral rites in „die altindischen Todten- und Bestattungsgebräuche“, passim.

The only proof, that our sūtra is ascribed to Gautama, is the introduction of Anantayajvan, see Burnell in his Catalogue of a collection Skt. MSS. l. c. But that it is closely connected with the sūtras of Drāhyāyana (the sūtra of the Rāṇyānyas), and follows these rituals and not those of Kātyāyana, is proved by the last chapter (II. 7), where the text of sūtras 7—32 (incl.) is the same as that of Drāhyāyana XXIII. 4. 16—23 (readings of the Grantha-MS.)¹⁾; only in two places there is a slight difference: *karṇayor vā* of Gautama (pī. sū. II. 7. 15) is not found in Drāhyāyana, and instead of *prṣadājyena pūrayitvā* (Gaut. l. c. 32), Drāhyāyana has *prṣadājyavanti*. There is, however, a difficulty connected with the repetition of this part of the Drāhyāyanaśūtra. As it must be taken for granted, that a follower of the Rāṇyānyas school ought to be acquainted with both the śrautasūtra of

1) To Dr. Reuter at Helsingfors I am indebted for the collation of this chapter of Drāhyāyana.

Drāhyāyana and with the grhyasūtra of Khādīra, why is this whole passage of Drāhyāyana repeated here? Apparently for the same reason, why in the śrāddha (Gaut. pi. sū. II. 4. 7) a whole passage of the Sāmavidhānabrāhmaṇa is repeated, while in the older Gobhila-śrāddhakalpa the passage had been indicated (as might be expected) by the words *pīṭyā saṃhita*, *mādhucchandasi saṃhita* etc. The cause of this irregularity is either the fact, that the texts in question were being forgotten, or the practical desire to have the whole of the rites together, without reference to other texts. Whichever of these alternatives may be accepted, either will be in favour of my assertion, that this Gautamatext is one of the youngest offshoots of Vaidic and ritualistic literature.

In my notes on the Gautamasūtra, I have given here and there short extracts of Anantayajvan's vivaraṇa. His remarks are generally of little value: he is uncritical, his view is limited, he does not compare his text with other sūtratexts. And yet nothing advances the right understanding of ritualistic texts more than a comparison of kindred texts, nay, this comparison is, I should say, a *conditio sine qua non* for the right understanding of a text of this kind.

In conclusion I have to express my sincerest thanks to Dr. E. Hultzsch, Government Epigraphist at Bangalore, for providing me with copies of some valuable Tanjore-MSS., to Prof. Kern of Leiden for reading a proof of the texts, to the Chief Librarians of the India Office and the Court and State Library at Munich for the liberal manner in which they have lent me their MSS. and to Prof. Windisch, through whose kind mediation the texts have been printed at the expense of the German Oriental Society.

Breda, August 1896.

The Editor.

अथ

बौधायनपितृमेधसूत्रम्

अथ यद्याहिताग्निर्निर्मारं गच्छत्युपतपता वा जरया वाग्निष्ठ एवास्त्र
यजमानायतने शयनं कल्पयेद्युजंघनेन गार्हपत्यमन्तरक्षी भक्षानाहरन्ति
यावदक्षं भक्षाय मन्वते^२ स यद्यगदो भवति पुनरेति^३ यद्यु वै प्रिति न
पयः समासिद्धत्वेऽतदपिहोत्रं सायमुपक्रमं प्रातरपवर्गमाचार्या ब्रुवते^४
५ तत्रोदाहरन्ति स यदि सायं ऊतेपिहोत्रे प्रियात्प्रतिष्ठया प्रातरपिहोत्रे
श्रुत्वादेष्ट यदि प्रातरपिहोत्रे ऊते कुशलमेषमौ दर्शपूर्णमासौ पौर्ण-
मास्युपक्रमावमावास्यासंस्थावाचार्या ब्रुवते^५ तत्रोदाहरन्ति स यदि
पौर्णमास्यां वृत्तायां प्रियात्प्रतिष्ठयामावास्यायां यजेतौ यद्यमावा-
स्यायां वृत्तायां कुशलमेष यस्योमे पर्वणी क्षतिपन्ने स्नातामतिपन्न-
१० प्रायश्चित्तं कुर्वीतौ यद्यार्तस्यापिहोत्रं विद्धिद्येत यद्यस्त्र पुत्रो वाने-
वासी वालं कर्मणे स्नात्सोरखोरपीन्समारोह्योदवसाय मधित्वापी-

२. संकल्पयेद्युः T; कल्पयेद्युः H Bā. — °पत्यन्तरक्षी T (pr. m.);
°पत्यमन्तरक्षी T (sec. m.); °पत्यतदक्षी H Bā. The original reading
°पत्यमन्तरक्षी may at first have been corrupted into °पत्यमन्तरक्षी,
then into °पत्यमन्तरक्षी, and finally into °पत्यतदक्षी.

३. ४. Comp. Baudh. pi. sū. II. १: यद्यो एतन्न पयः समासिद्ध-
त्वाभिचाधिं पयोवशेषयेद्युरित्वेवेदमुक्तं भवति.

६. ऊते om. T. In a quotation by Gopālayajvan the word is
given.

८. प्रतिष्ठयामावास्यायज° H Bā; प्रतिष्ठयामावास्यायां T; this
passage is found also with °मावास्या, °मावास्यायां.

९. १०. For the atipannaprāyaścitta comp. Āp. śrs. IX. ४. २.

११. Uncertain: वालंकर्मणस्नात् T; वालंकर्मणस्नात् (कमणि?)
H Bā. In the IInd Baudh. prāśna the same expression occurs a
few times, written as T gives the words here.

न्विहत्वापये तन्मुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति शरावं दक्षिणां
ददाति सा प्रसिद्धेष्टिः संतिष्ठतेथ यदि विप्रक्रान्ते प्रेयाचूष्णीमेतं तन्वं
संस्थाप्यापो भवानभवहरैर्युरेपो भवानभवहरन्तीति विज्ञायतेधास्त्रा-
पीनुपनिर्हत्वेमां दिशं विहारं कल्पयित्वा दक्षिणाप्राचीमेंधा हि पितृणां
5 प्राची दिगिति विज्ञायतेधैनमादायान्तरेण वेद्युत्करी प्रपाद्य अधनेन
गार्हपत्यमुपसादयन्त्वेव हविर्निष्पद्यत इत्वेधैनमादायान्तर्वेदि प्राक्शिर-
समासादयन्त्वेव हविरासाद्यत इत्वेव गार्हपत्य आज्यं विलाप्योत्पूय
सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा प्रेतस्व दक्षिणं बाहुमन्वारभ्य जुहोति परे-
युवांसं ॥ १ ॥

- 10 परेयुवांसं प्रवतो महीरनु वज्रभ्यः पन्थामनुपस्यशानं । वैवस्वतं
संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा दुवस्वत स्वाहित्वेतथैव गार्हपत्ये
जुहोति तूष्णीमन्वाहार्यपचने ऊत्वाधैनमादायान्तरेण वेद्युत्करावुदङ्कु-
पनिर्हत्वाधैनं परिश्रयन्ति तस्व दक्षिणा द्वारं कुर्वन्त्वेधास्त्र केशम्भश्च
वापयित्वा लोमानि संहत्य नखानि निरुन्तयतीतोधास्त्र दक्षिणं कुचि-
15 मपावृत्य निष्पुरीधं कृत्वाद्भिः प्रक्षान्त्य सर्पिषान्वाणि पूरयित्वा दग्धैः
संसीदति तदु तथा न कुर्यात्त्वोधुक्कास्त्र प्रजा भवतीति विज्ञायतेपि
वा सपुरीषमेवास्त्राव्याह्वाद्यान्तं कृत्वाधैनमादायान्तरेण वेद्युत्करी प्रपाद्य
अधनेन गार्हपत्यमासन्धां कृष्णाजिने दक्षिणाशिरसं संवेष्ट्य शिरसो
नलदमालां प्रतिमुच्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा प्रोर्णोतीदं त्वा वस्त्रं

1. Comp. Āp. śrs. IX. 8. 5.

2. Comp. Baudh. dhā. II. 17. 23; विप्रक्रान्ते (sc. तन्वे or अपि-
होचे) comp. Āp. śrs. VII. 7. 5. — Uncertain: एतंमंचं T; एतंतचं
H Bū.

7. °सादयत्य° T (twice); °सादयत्य° H Bū and quotation by
Gopālayajvan.

11. स्वाहित्वेतथैव H Bū; स्वाहित्वेतथैव T.

12. 13. उदङ्गनिर्हत्य H Bū; उदङ्गुपनिर्हत्य T.

13. °श्रयति H Bū; °श्रयति° T.

- प्रथमं न्वाग्नित्वेयेतरदपोहत्वपैतदूह यदिहाविभः पुरा । इष्टापूर्तमनु-
संपन्न दक्षिणां यथा ते दत्तं वज्रधा विबन्धुष्वित्वेषास्व पुत्रो वाने-
वासी वा पत्नी वा परिदधीत^२तदु हाजरसमेव वसीताहःशेषं वोध
चीञ्छगलानुपकल्पयते^३यदि न कृगला भवन्त्यन्तेवेदि परागवहतानां
5 कृष्णानां ग्रीहीणामन्वाहार्यपचने चीञ्छरूक्पयन्त्येकं वा^४ गार्हपत्य
आमिवां अपयन्त्येष्टेतास्तंभारानुपकल्पयते दधि च सर्पिर्मिश्रमाज्यं
चोदकुञ्चं च दर्भाद्य परिसरणीयान्हिरण्यं चाजं च शांसं चेडमूनं च
कुर्मीं च प्रचावनीं सिकताद्य शुक्लं च तिस्रश्च पर्णशाखाः^५कथमु
खत्वेनं दहेयुरिति^६यो वज्रयाजी स्यात्तं पूर्वाग्निना दहेयुरित्वेतदेकमे-
10 न्मैरेनं दहेयुरित्वेतदेकं^७निर्मथीरेनं दहेयुरित्वेतदेकमुत्तपनीथीरेनं दहे-
युरित्वेतदेकमेपि वा तिस्र उल्लपराजीरादीष्य यथाप्रयः संगहिरन्त-
चोत्सुवमादीष्य तेनैतं दहेयुरित्वेतदपरमेष्टातोनुसरणीकल्पः ॥ २ ॥
- यथातोनुसरणीकल्प^८आनयन्त्येतां कृष्णां कूटां जरतीं मर्षां
तज्जघन्यामनुसरणीं पदि वडा^९सव्ये पदि वडा भवतीति विज्ञायत^{१०}
15 एतस्मिन्वालेस्वामात्वास्मिन्मृमिस्मिन्मृमिरिङ्गुलीभिश्चपहत्य पांसूनंसेष्वावपन्ते
खलघन्नास्वाघन्तो एवाघमित्वेषास्व भार्याः कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेक्षो

2. °ध्वित्वेषास्व H Bū; °ध्वितितस्व T.

3. So Pl. Sā.; हाजरसामेव H Bū; T corrupt.

4. °च om. T.

10. So T; निर्मथीरेन H Bū.

14. सव्यपदि H Bū; सव्यपति T.

15. तिमृमिः once only T, Pl. Sā.; twice H Bū, Gṛhyaprayoga.

16. The mantra seems to be hopelessly corrupt. Bū: खलघ-
(or च)न्वा(or चा)स्वाध्वं(or वं)नोप(or ए)वायस्; H: खलवान्वास्वा(or
स्या)ध्वं(or वं)नोप(or ए)वायस्; T: खलघन्नास्वाध्वंनोएवासम्. Keśa-
vasvāmin seems to give: खलघन्नास्वघ(or व)न्तोएवाहम्. The Pra-
yogamālā, part III, fol. 11. b: खलघन्नास्वाघन्तोएवाघम्. Gṛhya-
prayoga: खलखलन्वासीघन्तोएवागम्.

ब्रजेयुः पांसूनसेष्वावपमाना एतस्मिन्काले गार्हपत्ये पासाशं काष्ठमा-
दीष्याद्योत्सुकप्रथमाः प्रतिपद्यन्तेष्वस्वधितिरथाप्रयोध पाचाणि दध्वाञ्च
दर्भा राजगवीति यज्ञान्यदप्येवं युक्तमेषेनमेतथासन्धा तत्पेन कटेन
वा संवेष्ट्य दासाः प्रवयसो वा वह्नेयुरेधेनमनसा वहनीत्येकेषामेनसे-
⁵ दुज्यादिभ्यो युनक्ति ते वही असुनीधाय वोढवे । याभ्यां यमस्य
सादनं सुकृताद्यापि गृह्णतादिति समोष्यापीन्हरन्ति समारोष्य वान्त-
रेण वा कृत्वापीन्हरन्तेधेनमाददत आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषा ले-
तश्चावयतु प्रविद्वागनष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः । स त्वेतेभ्यः परिददात्यि-
तृषोर्पिर्देवेभ्यः सुविद्वेभ्य इति तृतीयमेतस्माध्वनो गत्वा निदधात्वे-
¹⁰ धैतेषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्षणीत्वेथ यदि न कृगला भवन्ति चरं
मेघणेन प्रयौति यद्यु वा एक एव भवति चरोरधं मेघणेन प्रयूय
लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रथमाः प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलेः परि-
यन्ति सिग्भिर्गुपवातयन् एवममात्या एवं स्त्रियः संयम्य केशान्यधेतं
विः पुनः प्रतिपरित्यजेधेनमाददत आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषेमा
¹⁵ आशा अनुवेद सर्वाः सो अस्मात् अभयतमेन नेषत् । स्वस्तिदा
अष्टुभिः सर्ववीरोप्रयुक्तपुर एतु प्रविद्वागित्वेधमेतस्माध्वनो गत्वा नि-
दधात्वेधैतेषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्षणीत्वेथ यदि न कृगला भवन्ति
चरं मेघणेन प्रयौति यद्यु वा एक एव भवति चरोरधं मेघणेन प्रयूय

1. So T; after आवपमाना H Bū repeat the mantra, but com-
pare Prayogamālā l. c: तूष्णीं स्त्रियः.

3. Quoted in Pī. Sā. without इति.

6. अपि T.

7. कृत्वा om. T.

10. प्रक्षणीत्वं H Bū; प्रक्षणीत्वं T.

11. प्रयूय T and Pī. Sā.; प्रयौति H Bū. So also p. 6, l. 18
and p. 7 l. 8.

12. उपसंहृत्य H Bū (twice) T (thrice); उपसंहृत्य H B (once),
Pī. Sā.

लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रघमाः प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परि-
यन्ति सिग्भिरूपवातयन्त एवममात्वा एवं स्त्रियः संयम्य केशान्वयेत
त्रिः पुनः प्रतिपरियन्त्येधेनमाददत् आदीयमानमनुमन्त्रयत आयुर्वि-
श्वायुः परिपासति त्वा पूषा त्वा पातु प्रपद्ये पुरस्तात् । यत्रासते
5 सुकृतो यत्र ते ययुस्तत्र त्वा देवः सविता दधात्विति समस्तमेतस्या-
ध्वनो गत्वा निदधात्व्येधेतेषां कृगलानामेकं शस्त्रेण प्रक्षीत्येध यदि
न कृगला भवन्ति चरुं मेघणेन प्रयीति यद्वा वा एक एव भवति
चरोरवशिष्टं मेघणेन प्रयूय लोष्ठानुपसंहृत्य तेषूपमृज्य कनिष्ठप्रघमाः
प्रकीर्णकेशास्त्रिरपसलैः परियन्ति सिग्भिरूपवातयन्त एवममात्वा एवं
10 स्त्रियः संयम्य केशान्वयेत त्रिः पुनः प्रतिपरियन्त्येधेतां चरुस्त्रालीं सु-
संभिन्नां भिनत्ति यथास्त्रिं कपालेषूदकं न तिष्ठेदिति यच्चात्र स्त्रिय
आहुस्तत्कुर्वन्ति ॥ ३ ॥

अथास्त्रावकाशं ओषयते पश्चादुदकमनूपरमनुपहतमविस्रग्दार्धनि-
रिणमसुषिरमभङ्गुरमवल्लीकमनागतं वज्रलीषधिं यत्र वीरिणो वृक्षा
15 ओषधयो वाग्भागे न सूर्येस्माद्दक्षिणाप्रतीक्ष्य आपः शनैर्गत्वा प्रतिष्ठेर-

5. समस्तमेतस्याध्वनो T, T. Ā. Gṛhyapray.; एतस्य om. H Bū.

13. अनुपहतम् T; अनुपहितम् H Bū. Comp. Hir. XXVIII. 1, init. and Baudhāyana Karmāntasūtra 5, where the MS. Haug reads अनुपहितम्. — अविस्रग्दार्धनि H Bū; अविस्रग्दार्धनि T. Compare Hir. l. c.; Karmāntasūtra (according to MS. Haug): अविस्रग्दीर्घम्. The word occurs also in Hemādri I, p. 763.

14. अवल्लीकम् so emended by me; अवल्पाकम् H Bū; अवल्लीकम् T. Comp. Keśavasvāmin सुशिरोवरप्रदरवल्लीकवीरवृक्षोषधिरहितं. — अनागतं H Bū; अजागतं T; Prof. Kern suggests: अनासुगतं. — वज्रलीषधि H Bū; वलीषह T, but comp. Hir. XXVIII. 1. The Karmāntasūtra has: वज्रलीषधोकं.

15. वा अग्भागेन H Bū; वासाधिरन् (!) T. — प्रतिष्ठेरन्त्या H Bū; प्रतिष्ठेरन्त्याः T; Gop. quotes with ताः.

- सुधा प्रदक्षिणमभिपर्यावृत्य महानदीमभवेत्य प्राच्यः संपवेरन्देक्षिणा-
 प्रत्यक्प्रवणमित्येकेषामुदक्प्रत्यक्प्रवणमित्येकेषामेपि वा यः समभूमिर्लो-
 काद्वीरध उदारयन्ति कालां च पृथ्निपर्णीं च तिलकां चापारकां
 चापामार्गं च सुत्रीं च वज्रपत्तिकां च विसंसिकां च राजवृक्षपर्णीं
 5 च याद्यान्याः क्षीरिख ओषधयो भवन्तेषीन् मध्ये शकलेनोडत्वावोक्ष्य
 हिरस्त्रेण परिकीर्य पर्णशाखया वेदयत्यपेतं वीतं वि च सर्पतातो
 येच स्त्र पुराणा ये च नूतनाः । अहोभिरद्भिरनुभिर्व्यक्तं यमो ददा-
 त्ववसानमस्मा इति दारुचितां कुर्वन्ति दक्षिणाप्राचीर्मेधा हि पितृणां
 प्राची दिगिति विज्ञायते जघनेन चितां दक्षिणाप्राचीं विहारं
 10 कल्पयित्वा दैर्भैरपि चितां चापसलैः परिसीर्य दक्षिणेन विहारं
 दक्षिणाग्रान्दर्भान्संसीर्य तेष्वेकैकशो न्यक्षि पाचाणि संसादयत्येकैकपवित्रेण
 प्रोक्षणीः संस्कृत्य पाचाणि प्रोक्ष्य प्रेतं चितां चोज्यं निरूप्याधिश्रित्य
 पर्यपि छत्रोद्वास्तोत्पूय तूष्णीं दर्भैः पाचाणि संभृज्य तूष्णीं दार्शपौर्ण-
 मासिकान्वाज्यानि गृहीत्वोषास्त्र राजगवीमुपाकरोति भुवनस्य पत
 15 इदं हविरपये रयिमते स्वाहेति तस्मां निपद्यमानायां सव्यानि जानू-

1. अभवेत्य H Bū, quot. Gop.; अभ्येत्य T.

2. उदक्प्रत्यक्प्र° T; उदक्प्रवण° H; Bū forgets this passage. —
 So: समभूमि° H Bū; समसुभूमि° T; comp. Hir. XXVIII. 1 with
 crit. note.

3. As in Hir. (XXIX. 1) the names of the plants are partly
 uncertain. चापारकां H Bū; चापारकां T.

4. सुत्रीं च om. T. — वज्रपत्तिकां H Bū; वज्रपर्णिकां T.

5. So T; अघेनमुडत्वाघेनमुडत्वावोक्ष्य H Bū.

6. वेदयति T; पेयति H Bū; compare furtheron (kapd. 15), where
 the gerund of the same verb occurs: वेदयित्वा (Bū), पेदयित्वा (H);
 वदयित्वा (T); वेदयित्वा° (Brl).

8. Before दारु° T has तद°.

11. संसादयति T; सादयति H Bū.

व्युपनिघ्नन्ते पुरुषस्य सयावर्यपेदधानि मृज्महे । यथा नो अत्र नापरः
पुरा वरस आयतीति तामन्यवैव शस्त्रा घ्नन्त्वेषास्ते प्राणान्विसृष्टमा-
नाननुमन्त्रयते पुरुषस्य सयावरि वि ते प्राणमसिससं । शरीरेण
महीमिहि स्वधयेहि पितृनुप प्रजयास्यानिहावहेत्तुंपोत्वाय पांसूनवमृ-
5 वन्ते मैवं मांस्ता प्रियेह देवो सतो पितृलोकं यदेषि । विश्ववारा
नभसा संव्ययन्तुभौ नो लोको पयसाभाववृत्स्वेत्वेन संशस्त्वैज्जाद-
द्वादनस्त्रिकानि पिशितानि प्रक्षिप संहादयन्तोम्रचावयन् एकोत्सुकेन
अपयत प्रज्ञातां वषां निधत्त प्रज्ञातं हृदयं प्रज्ञातो च मतस्त्री
प्रज्ञातां जिह्वां प्रज्ञातं चर्म सशीर्षवालपादं प्रज्ञातं मेदं हत्वेचास्त्र
10 भार्यामुपसंवेशयतीयं नारी ॥ ४ ॥

इयं नारी पतिलोकं वृणाना निपद्यत उप त्वा मर्त्यं प्रेतं ।
विश्वं पुराणमनुपालयन्ती तस्मै प्रजां द्रविणं चेह धेहीति तां पति-
हितः सव्ये पाणावभिपाद्योत्वापयत्तुदीर्घं नार्यभि जीवलोकमितासु-
मेतमुपशेष एहि । हस्तग्रामस्य दिधिपोस्त्वमेतत्पत्तुर्जनितमभिसंवभूवे-
15 त्वेषास्त्र सुवर्णनेन हस्तौ निमृजते सुवर्णं हस्तादाददाना मृतस्य त्रिवै
ब्रह्मणे तेजसे बलाय । अत्रैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो

2. गामन्यवैवशस्त्राघ° Bā; मन्यवैवशस्त्रत्घ° T; तामन्यवैवश-
स्त्राघत quot. Gopāla.

4. 5. अवमृजन्ते T, T.Ā.; अवमृजन्ते H Bā.

5. यदेषि H Bā T; यदेषि T.Ā.

6. So emended. संशस्त्र° H Bā; T deficient.

7. Uncertain: संहादयन्तो T; संहादयन्तो H Bā; perhaps to
be read असंहाद° or असंहाद°.

10. Sing. verbi T, T.Ā.; plur. H Bā.

12. 13. पतिहितः T, quot. Gop., Grhyaprayoga (twice); प्रति-
हितः H Bā; प्रतिगतः T.Ā.

13. अभिपाद्य T.Ā.; अभिवाद्य T; अभिपाद्य H Bā; *पाद्य or
*वाद्य Grhyaprayoga.

- अभिमातीर्जयेमेति ब्राह्मणस्य^३ धनुर्हस्तादाददाना मृतस्य त्रिधै चवा-
यीजसे बलाय । अथैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमा-
तीर्जयेमेति राजन्यस्य^४ मणिं हस्तादाददाना मृतस्य त्रिधै विशे पुष्टी
बलाय । अथैव त्वमिह वयं सुशेवा विश्वा स्पृधो अभिमातीर्जयेमेति
५ वैश्वस्य^५ यज्ञाच स्त्रिय आङ्गस्तत्तुर्वन्धेनमेतयासन्ध्या सह चितावाद-
धत्तैपठत्य रज्जुरासन्दीमपविधन्ति^६ छणाजिने चैव रज्जुषु चोत्तानः
शेते^७ तस्य प्राणायतनेषु हिरण्यशकलान्प्रत्यस्य नानाचतुर्गृहीताभ्याम-
स्त्रोर्जुहोति^८ चित्रं देवानामुदगादनीकमित्यर्धचाभ्यां जुहोतीति वि-
ज्ञायते^९ कथमु खल्वस्य पाचाणि नियुञ्ज्यादिति^{१०} तानि दध्ना सर्पिर्मन्त्रेण
१० पूरयित्वा^{११} मुखेपिहोचहवर्णी^{१२} नासिकयोः सुवाक्स्त्रोर्हिरण्यशकलावाज्य-
सुवी वा प्रत्यस्य^{१३} कर्णयोः प्राशित्रहरणं भित्त्वा^{१४} शिरसि कपालानि^{१५} ललाट
एककपालं^{१६} शिरसः प्रणीताप्रणयनं चमसं निदधातीममपे चमसम् ॥ ५ ॥
इममपे चमसं मा विजीह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानां । एष
यस्यमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्तामिति^{१७} दक्षिणे हस्ते
१५ जुह्वं^{१८} सव्य उपभृतमुरसि ध्रुवामरणी च^{१९} दक्षिणेसे मेचणं^{२०} सव्ये पिष्टो-
द्वपनीं^{२१} पुष्ठे स्तवमुदरे दाक्षपात्रीं^{२२} पार्श्वयोः गूर्पं क्षित्वा वैकं^{२३} कुक्षोय-
मसीं सांनाय्यापिधानीं चेडोपहवनं च^{२४} वह्त्तयोः सांनाय्यकुम्भीं^{२५}
ओक्षोरन्वाहार्यस्थालीं च^{२६} चरस्थालीं च^{२७} पादयोरपिहोचस्थालीमाज्य-
स्थालीं चोर्वोर्हलूखलमुसलेणैडयोर्दृषदुपले^{२८} शिन्ने वृषारवं शम्यां च^{२९}

3. Instead of राजन्यस्य (so H Bū T.Ā.) T has चचियस्य. — From त्रिधै to खल्वस्य (l. 9) om. H Bū.

6. अपठत्य T; अपठ्य Pl. Sā., Grhyaprayoga.

17. °हवनचाचयोः H Bū; °हवनहवचणयोस् T; the sec. Baudh. reads वत्तयोः.

18. Instead of ओक्षोर° (T), H Bū have wrongly ओचयोर°. — पाज्यस्थालीं instead of चरस्थालीं T.

18. 19. चरस्थालीं instead of आज्यस्थालीं T. — वृषारवं H Bū; प्रषारवं T.

शिरस्त उपसादनीयं कूर्चं निदधाति पतत उपावहरणीयमेषावशि-
ष्टानि पाचाण्यन्तरेण सक्थिनी निवपेयुरेपो मृक्षयान्यभवहरेयुरेपो
मृक्षयान्यभवहरन्तीति विज्ञायतेवैव वा निदधुर्ब्राह्मणेभ्योयस्त्रयानि
लोहमयानि च दक्षुस्तेषां यान्यासेचनवन्ति तानि दद्यात् सर्पिमिश्रेण
५ पूरयेत्संस्पृशेदितरास्त्रैरिक्तानि पाचाणि भवन्तीति विज्ञायतेवैवाध्व-
स्त्रक्षुपवाजनं खारीण्डमित्येषास्त्रामिवां व्युत्पद्य पाखोरादध्वाक्मिवा-
वरुणाभ्यां त्वेत्येषास्त्र मत्स्त्रावुत्पद्य पाखोरेवादध्वाक्त्रामश्वलाभ्यां
त्विति दक्षिणे दक्षिणं सवे सवं हृदये हृदयमोस्त्रे जिह्वा यथाङ्गमि-
तराणि संप्रकाव्य वपयास्त्र मुखं प्रकादयति मेदसा प्रोक्षेतीति वि-
१० ज्ञायतेवैव चर्मणा सशीर्षवाल्मपादेनोत्तरलोम्बा प्रोक्षेत्वपेर्वम ॥ ६ ॥
अपेर्वम परि गोभिर्व्ययस्त्र संप्रोक्षुष्व मेदसा पीवसा च । नेत्वा
धृष्णुर्हरसा वर्हषाणो दधद्विधस्त्रन्यर्यङ्गयाता इति स एव यज्ञायुधी
यजमानोऽसमा स्वं लोकमेतीति विज्ञायतेवैव यदनुस्तरणीं नानुस्तरि-
ष्यन्तो भवन्त्युत्सृजेद्देनां ब्राह्मणाय वा दद्यादेषास्त्रेव श्रेयसि भवतीति
१५ विज्ञायतेवैव यद्युत्सस्त्रम्भवति तां विरपसलैरपि पर्याणयत्यपश्चाम
युवतीमाचरन्तीमिति तिमृभिः पर्याणीयोत्तरतः प्रतिष्ठितामनुमन्त्रयते
ये जीवा ये च मृता ये जाता ये च जन्त्वा इत्येषास्त्राः कर्णलोमा-
न्युत्पाद्य पाखोरेवादध्वाक्मिवावरुणाभ्यां त्विति दक्षिणे दक्षिणानि सवे

1. 2. अवशिष्टानि H Bā, sec. Bandh.; अतिशि° T.

6. उपवाजनं H Bā; उपवाजिनं T. — खारीण्डम् conjectural reading: खारीडुम् H Bā; वारिनल्पम् T. — व्युत्पद्य H Bā; विधृत्य T.

9. Between मेदसा and प्रोक्ष° T gives चुचौ. Rightly?

13. From अथ यदनु° to यद्युत्स (l. 15) om. T.

14. The reading अथास्त्रे is wholly uncertain, as based on H Bā alone.

18. पाखोरादध्वा° H Bā. — मिवा° त्विति om. T. — After °भ्यां त्विति, H Bā (not T) have the following interpolation: अथास्त्र मत्स्त्रावुत्पद्यपाखोरेवादध्वाक्त्रामश्वलाभ्यां त्विति.

सव्यान्वैधेनामुत्सृजति माता रुद्राणां दुहिता वसूनां स्वसादित्वानाम-
मृतस्य नाभिः । प्र णु वीचं चिकितुषे जनाय मा गामनागामदिति
वधिष्ट पिवतूदकं तृणान्यत्तु ओमुत्सृजतेत्वेधैनमुपोषति पुरस्तादाहव-
नीयेन दक्षिणतोन्वाहार्यपचनेन पश्चाद्गार्हपत्येनोत्तरतः सभावसध्या-
5 भामेचाप्युत्प्रेक्षा भवति तं यवाहवनीयः प्रथममभ्युज्ज्वलयेद्देवलोकम-
भजिषीदित्वेन जानीयादेष्ट यवन्वाहार्यपचनः पितृलोकमेष यदि
गार्हपत्यो गन्धर्वलोकमेष यदि सभावसध्या सप्तर्षीणां लोकमेष यदि
सर्व एव सहाभ्युज्ज्वलयेद्युर्ब्रह्मलोकमभजिषीदित्वेन जानीयादेष्टाव स्त्रिय
आश्रसात्कुर्वन्ति । ७ ।

10 अथैनमादीपयत्वेादीप्यमानमनुमन्त्रयते मैनमपे विदहो नाभि-
शोचो मास्य त्वचं चिचिपो मा शरीरं । यदा मृतं करवो जात-
वेदोद्येमेन प्रहिणुतात्पितृभ्य इति प्रज्वलितमनुमन्त्रयते मृतं यदा
करसि जातवेदोद्येमेन परिददात्पितृभ्यः । यदा गङ्गात्वमुनीतिमेता-
मथा देवानां वज्रनीर्भवातीत्वेव षड्भुतारं व्याचष्टे षड्भुता मूर्धं ते
15 चक्षुर्गक्षतु वातमात्मा वां च गच्छ पृथिवीं च धर्मणा । अपो वा
गच्छ यदि तव ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैरित्वेचैतमन्नं चित्त्व-
नेबलेन शुल्बेन वध्नात्त्वजो भागस्तपसा तं तपस्व तं ते शोचिस्तपतु तं
ते अर्चिः । यास्ते शिवास्तनुवो जातवेदस्ताभिर्वहेमं मुकृतां यव लोका
इति स यवपोद्भवति जैनं प्रत्यानयति प्राणु द्वैक उपोषणादुदकुक्षेन

5. उत्प्रेक्षा भवति H Bū here and kaṇḍ. 13 (once भवति); उपेक्षा
भवति T here, but अपेक्षा भवति k. 13; in kaṇḍ. 13. Brl reads
उपेक्षा भवति. It seems to be uncertain, whether उपेक्षा or उत्प्रेक्षा
is the true reading. Somehow it must be an equivalent of Hir's
विधानं. — So T; H Bū omit अभि before उज्ज्वलः.

6. एवं instead of एनं H Bū. The same v. l. ad l. 8.

19. Conjectural reading. अहोद्भवति H Bū T.

विरपसलैः परिषिञ्चन्ति वाक्श्रीभिस्तं प्रत्याक्षेयं पर्यामयेन सुवेशोपघातं
 जुहोति य एतस्य पथो गोप्तास्तेभ्यः स्वाहेति नव सुवाङ्मतीरेद्यान्वा
 जुहोत्ययं वै त्वमस्मादधि त्वमेतदयं वै तदस्य योनिरसि । वैश्वानरः
 पुनः पिबे लोकलज्जातवेदो वह्मं सुष्ठतां यच लोका रत्नैवैव सुव-
 5 मनुप्रहरत्वेतान्यवदानानीडसूने प्रक्षिप्यीदुम्वर्या दर्व्योपघातं जुहोत्य-
 पये रयिमते स्वाहेत्येवैव दर्व्यमनुप्रहरति ऽअघनेन चितामर्धेन नवचैन
 याम्येन सूक्तेनोपतिष्ठते प्र केतुना बृहता भात्वधिरित्यासीनः ऽपरा-
 चानुशंसति वा ऽअघनेन वादहनं तिस्रो दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्त्ये-
 धेना अन्निरनुपरिस्नातु सिकताभिरनुप्रकीर्य संग्राहन्ते ऽयवीयान्यवी-
 10 यान्यूर्वः पूर्वः संग्राहन्तेरमन्वती ॥ ८ ॥

अरमन्वती रेवतीः संरभध्वमुत्तिष्ठत प्रतरता सखायः । अवा
 जहाम ये असन्नश्वाः शिवान्वयमभि वाजानुत्तरेमेति ऽअघनेन कर्षूः
 पर्याशाखे निहत्यावलेन शुल्बेन वज्रा विनिःसर्पन्ति यद्वै देवस्य सवितुः
 पवित्रं सहस्रधारं विततमन्तरिक्षे । येनापुनदिन्द्रमनार्तमात्रं तेनाहं
 15 मां सर्वतनुं पुनामीति ऽअघन्यो वुदस्यति या राद्रात्यन्नादपयन्ति
 शाखा अभिमृता नृपतिमिहमानाः । धातुक्षाः सर्वाः पवनेन पूताः

1. *विद्यति all. — वाक्श्रीभिस्तप्रत्याक्षेयं T; वाक्श्रीभिस्तप्रत्या-
 क्षेयेन H Bū. I have emended hesitatingly तं (i. e. उदकुम्भं).

4. After लोका T has स्वाहा, wanting also in T.A.

8. वा is both times omitted in T, but आदहनं, not दहनं is
 the word required by the context. The alternative is not clear.
 According to the paddhatis and the rites of Hir., both, the *anu-*
śampsanam and the *karṣūkhananam* take place.

8. Instead of दक्षिणाप्राचीः, sometimes दक्षिणाः प्राचीः is read
 in H Bū Brl in kaṇḍ. 16 and in Brl in kaṇḍ. 12. Gopāla quotes
 with *शामा°.

9. परि om. T, Grhyapray.

10. संग्राहन्ते T H Bū, संग्राहते Grhyapray.; संग्राहने quot. Gop.

प्रजयास्मान् रथा वर्चसा संमुज्जायेति यथापस्तयन्त्यनवेक्षमाणा अपः
 सचेला दक्षिणामुखाः समृत्तिका आप्लवन्ते धाता पुनातु सविता
 पुनात्विति नामग्राहं विशदकमुत्तिष्ठोत्तीर्थाचम्यादित्यमुपतिष्ठत उद्वयं
 तमसस्यरीर्त्थं गृहानायन्ति यज्ञाच्च स्त्रिय आज्ञस्तत्कुर्वन्त्येतेस्मिन् का-
 5 लेस्त्रामात्याः केशरमश्रूणि वापयन्ते ये सन्निधाने भवन्ति विकल्प
 इतरेषु वापयेरन्वा निवर्तयेरन्वा श्रुतवता तु वपन्नमेवासन्निधानेपीति
 बोधायनस्य कल्पो न समावृत्ता वपेरन्नैव विहारादित्येके मातरि
 पितर्याचार्य इति विराचमचारलवणभोजनमधःशयनं ब्रह्मचर्यं च्यहं
 षडहं द्वादशाहं संवत्सरं वा यावद्ब्रह्मणं द्वादशाहावरार्थं परमगुरु-
 10 त्वेवमघोदकमितरेषु विराचं यावज्जीवं प्रेतपत्येष्ट यथाहिताभिरन्यत्र
 प्रेयात् । ९ ।

अथ यथाहिताभिरन्यत्र प्रेयाद्दीप्यमानैरह्यमानैरासीरन्यावदस्य

4 sqq. I am not certain about the reading and interpretation of this difficult passage, quoted also in the commentary on the Pi. Sā. (p. 108 and 104).

6. 7. °पीतिबोधायनस्यकल्पो न H Bū; °पिनबोधायनकल्पेन Pi. Sā.; T: °पितुनुबो° etc. as H Bū.

7. °रन्नन्यत्रविहाराद् Pi. Sā.; °रन्नित्यत्रवि° Bū; °रन्नित्यत्रवि° H; °ननन्यत्रवि° T. Compare Āp. dhś. I. 10. 7 and Hir. dhś. in Bühler's edition of Āp. dhś., ad II. 15. 11.

8. Before च्यहं H Bū (not T, Pi. Sā.) have च.

9. वा only in H Bū, not in T and Pi. Sā.

10. Instead of °वमघोदक° H Bū give °वमथोदकम्, T °वं-सोदकम् (i. e. °वमसोदकम्). Compare the preface.

12. दीप्यमानैरह्य° H Bū; दीप्यमानैर्ह्य° Pi. Sā.; दोप्यमानैः-ह्य° T. Comp. the Baudhāyanapassage quoted by Rudradatta on Āp. śrs. IX. 8. 5; दीप्यमानेष्वेवाह्यमानेषु यावन्त्यतिक्रान्तान्यपिहो-चाणि स्तुस्तानि प्रतिसंख्याय जुहुयात्; Śat. Br. XII. 5. 1. 1: अथैक आज्ञः । एवमेवान्वाहिता अह्यमानाः शयीरन्निति. Here अन्वाहिताः

शरीरमग्निभिः समागमयेरन्निर्लेषैतदभिवान्यायै पयो दोहयित्वा गार्ह-
पत्येभिविष्यन्दिताहवनीयेभिविष्यन्द्येर्देधस्तात्समिधमाहरेदुपरिष्ठाहि
देवैभ्यो हरतीति विज्ञायतेचैनमादायान्तरेण वेद्युत्करो प्रपाद्य प्रसि-
द्धमुपोषेयुरित्वेथ यदि दग्धः स्नादस्त्रीन्याहृत्यान्वेदि शरीराणां
५ छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा कुशतरुणकैः
प्रतिक्वाद्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेथ यद्यस्त्रीनि न विन्देयुस्त्रीणि षष्टि-
शतानि पर्णत्सरूणामेव छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि
चित्वा कुशतरुणकैः प्रतिक्वाद्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेथ यदि दिगेव
प्रज्ञायते तां दिशं विहारं कल्पयित्वासावेहीति नामयाहमाह्वय
१० पर्णत्सरूणामेव छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा
कुशतरुणकैः प्रतिक्वाद्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वेथ यदि दिगपि न प्रज्ञायत
इमां दिशं विहारं कल्पयित्वासावेहीति नामयाहमाह्वय पर्णत्सरूणा-
मेव छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तेषूपरि पात्राणि चित्वा कुशतरु-
णकैः प्रतिक्वाद्य प्रसिद्धमुपोषेयुरित्वाहितापिमग्निभिर्दहन्ति यज्ञपावि-
१५ षेति विज्ञायते पुरुषाकृतिर्ह्यस्य प्रियतमेत्येतामनुष्ठां दहनस्य तुव-
तैषांयुदाहरन्ति शरीरदायादा ह वा अपयो भवन्तीति तदपि
दाशतये विज्ञायते शतमित्तु शरदो अन्ति देवा यवा नक्षत्रा जरसं
तनूनाम् । पुत्रासो यव पितरो भवन्ति मा गो मध्या रीरिषता-
युग्नोरिति ॥ १० ॥

answers to दीप्यमानैः; Ait. Br. VII. 2: एवमेवैनान् (sc. अपीन्)
अजसान्बुद्धत इन्धीरन्.

1. 2. So H Bū; गार्हपत्येभिविष्यन्दिताहवनीयेधस्तात्समिधमाहरे-
त्तुपरिष्ठा° T.

4. Here and L. 6, 8, 11 H Bū every time omit इति.

6. Here and L. 8. 14 H Bū both times omit प्रसिद्धं.

16. इति om. T.

17. दाशयते i. e. RS. I. 89. 9.

- अथातः संचयनमेकैस्त्वां व्युष्टायां तिलयु वा पद्मसु वा सप्तसु वा नवसु वैष्वादेशसु वायुगमा रात्रीरर्धमासान्वासानृतुस्तैवत्सरं वा संपाद्य संचिनुयुरिति स उपकल्पयते सतं च चीरं चाज्यं चोदकुम्भं च दर्भाद्य परिकरणीयान्नीललोहिते सूत्रे बृहतीफलं चारमानं चापामागं च
- 5 वेतसशाखां च सिकताद्य शुलवं च पर्णशाखे चोत एवादहनादङ्गा-
रान्निर्यत्वं तिस्रोवसर्जनीया बृहोत्यव स्रज पुनरपि पितृभ्यः संगृह्य
पितृभिर्यत्ते छण्डः शकुन आतुतोदेत्वंषितस्मिन्सते चीरं चोदकुम्भं च
निषिच्य वेतसशाखयावोचन् संपादयत्वप्रक्राथयञ्छरीराणि यं ते
अप्रिममन्वामेति षड्भिः प्रथमां चोत्तमां वा द्विरभावंतयेयुरेवेतदाद-
- 10 इनमुदकुम्भैः स्ववोचितमवोच्य यास्य स्त्रीणां मुख्या मा सवे पाणीं
बृहतीफलं नीललोहिताभ्यां सूत्राभ्यां विषय्यारमानमन्वास्त्रायापा-
मार्गेण स्रजदुपमृज्यान्वीचमाणा दत्तः शिरसो वाल्मि गृह्णात्युत्ति-
ष्टातस्तनुवं संमरस्व मेह गावमवहा मा शरीरम् । यच्च भूम्यै वृणसे
तच्च गच्छ तच्च त्वा देवः सविता दधात्विति तं त एकमिति द्वितीयं
- 15 पर ऊ त एकमिति तृतीयं तृतीयेन ज्योतिषा संविशस्वेति चतुर्थं
संवेशनस्तनुवे चारुरेधीति पञ्चमं प्रियो देवानां परमे सधस्व इति

4. लोहितसूत्रे T.

5. शुलवं T, शुलवे H Bā.

6. *वसर्जनीया is a conjectural reading. *वर्जनीया H Bā,
विसर्जनीया T, Gr̥hyapray.

7. Is चोदकुम्भं (so all MSS.) to be corrected into चोदकं?

8. *वोचन् or *वोचत H Bā; *वोच्य T. — With *पादयत्व°
begins the MS. Burnell. *पादयत्व° T Brl, Gr̥hyaprayoga; पात-
यत्व° H Bā. I am uncertain, which reading to accept.

9. अवितद° H Bā; अवितद° T Brl Gr̥hyaprayoga.

10. अवोचति Gr̥hyaprayoga; अवोचति Brl, अवोच्य H Bā T.

यष्टमैथेन मुसंचितं संचित्य पिण्डं करोति^१ तं तथा करोति यथास्य
कपोतरक्षायायां नोपविशेदित्वेनमपरिमितैः चुद्रमिश्रैरश्मिभिः परि-
चिनोति^२ न तेन परिचिनुयाद्यथास्य कपोतरक्षायायां नोपविशेदित्वे-
धैतान्बन्धीन्यद्भिः प्रचान्त्र कुम्भे वा सते वा कृत्वादायोपोत्तिष्ठत्युत्तिष्ठ
५ ग्रेहि ॥ ११ ॥

उत्तिष्ठ ग्रेहि प्रद्रवीकः कृणुष्व परमे धीमन् । यमेन त्वं यस्या
संविदानोत्तमं नाकमधिरोहेममिति^३ तं प्रतिवेशं कुम्भं निधायोधातो
हविर्यज्ञियं निवपनं^४ यं कामयेतानन्तलोकः स्वादिति^५ समस्ता उहते
सिकतोपोन्नि परिश्रिते निदधाति पृथिव्यास्त्वा अचिता अपामोष-
१० धीनां रसे सुवर्गे लोके नाकस्य त्वा पृष्ठे ब्रध्नस्य त्वा विष्टपे सादया-
म्यसावित्वेनन्तलोको हिव भवतीति विज्ञायते^६ जघनेन कुम्भं तिस्रो
दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्तीति तत्पुरस्ताद्यास्त्वातं^७ जघनेन कर्षूः पर्श-
शास्त्रे निहत्वाबलेन मुल्बेन वज्रा विनिःसर्पन्तीति तत्पुरस्ताद्यास्त्वातं^८
यचापस्तन्वन्वनेषमाणा^९ अपः सचेला दक्षिणामुखाः समृत्तिका आस-
१५ वन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति^{१०} नामयाहं विरुदकमुत्तिष्ठो-
त्तीर्याचम्यादित्यमुपतिष्ठत उदयं तमसस्सरीत्वेष गृहानायन्ति^{११} यज्ञान
स्त्रिय आङ्गस्तत्कुर्वन्ति ॥ १२ ॥

ते यदि पुनर्धत्त्यन्तो भवन्ति पुरस्तादेवावशेषयेयुर्बुद्धं चारणी च

1. Between संचित्य and पिण्डं H Bū add तस्य, not T Brl. —
करोतितंतथा om. H Bū; they have करोत्यथास्य.

2. अचिनमप° H Bū; अचिनान्वप° Brl; अचिनानप° T. — So
emended; °मिश्रैरश्मिभिः all MSS. Compare C. २०.

3. नतेन H Bū Brl; नते T.

4. सते T Brl; शरावे H Bū.

7. निधाय° all; निदधात्वा° Brl (sec. m.?).

9. After निदधाति T adds शास्त्रा इति.

10. सुवर्गे T Brl; स्वर्गे H Bū.

छण्णाजिनं दृषदुपले शम्भ्यामित्येव यदनुग्रहतानि सूर्यस्त्रैव कस्य चाश-
 त्यस्त्रारणी गृहीत्वा मधित्वापिमुपसमाधाय संपरिस्तीर्य दक्षिणेनापि
 दक्षिणायान्दर्भात्संस्तीर्य तेषूपरि छण्णाजिने शम्भ्यायां दृषदुपले युक्ता-
 स्त्रीन्ववाञ्जनं पिष्ट्वा पुराणसर्पिषा समुदायुत्वा जुह्वा प्रसेकं जुहोत्वस्त्रा-
 5 त्तमधि जातोस्त्रयं त्वदधि जायताम् । अग्रे वैश्वानराय सुवर्माय
 लोकाय स्वाहित्वेविवानुग्रहरति जुह्वं चारणी च छण्णाजिनं दृषदुपले
 शम्भ्यामित्येवाप्युत्प्रेषा भवति तं यदि ज्वालार्धमभ्युज्ज्वलयेद्देवलोक-
 मभ्यर्चयित्वा ज्ञानीयादर्थं यदि मुहूर्तमुदेत्वा व्याधमेदन्तरिक्षलोक-
 मित्येन ज्ञानीयादर्थं यदीमामनुविनयेदिहैवेति ज्ञानीयादर्थं वाच स्त्रिय
 10 आहुतात्तुर्वर्तिनं चास्त्रात् ऊर्ध्वं रमशानं कर्तुमाद्रियेतोऽहतीर्वास्त्रा-
 दहने वपेदेषाभिर्वा परिचिनुयात्तं सभ्येवादित्यस्य पत्यभि वातः पवते
 तमापः सृशन्ति स नादित्यस्य सकाशात्त वायोर्नापां सशोच्छिद्यते

1. So emended; यस्त्रैवचाश्व° H; यस्त्रैवचाश्व° Bū; यस्त्रैव-
 कस्त्राश्व° T; यस्त्रैवैकस्त्रचाश्व° BrL.

2. Between दक्षिणेन and दक्षिणायान् BrL has अपि, T: आह-
 वनीयं, H Bū nothing.

3. शम्भ्यां T; शम्भ्यायां the others.

3. 4. युक्तीतान्यस्त्रीन्ववा° H Bū; युक्तास्त्रीन्ववा° BrL; युक्ता-
 स्त्रवा° T.

6. °चारणी H Bū BrL; °चारणि T.

7. For उत्प्रेषा comp. p. 12, l. 5. — °र्ध्वमभ्युज्ज्वलयेद् BrL;
 °र्ध्वमभ्युज्ज्वलयेद् T (consequently = BrL); °र्ध्वमभ्युज्ज° H Bū.

8. Instead of एनं (T, BrL) H Bū have एवं here and l. 9. —
 उदेत्यव्याधमेद् BrL; वाभूमेद् T; उदेत्युज्ज्वलयेद् H Bū.

9. °मामनुविनयेद् BrL; °मानविनयेद् T; °मामनुविनयेद् H Bū.

10. °येताहतिर्वा H Bū; °येताहतिर्वा BrL; °येताहतिर्वा T.
 Compare the parallel passage of Hir. and the preface.

11. वपेद् H Bū T; निवपेयुर् BrL.

यमेवं निदधुर्य उ चैनदेवं विदुरेवमु हाहीनाहा श्वःश्रोहायनास्तं हो
 एवं चक्रे तस्यो हेमेहीनाहा श्वःश्रोहायना श्रेयसी श्रेयसी ह्यस्यै
 बुक्कन्ती बुक्कति वस्ससी वस्ससी प्रजा भवति यमेवं निदधुर्य उ
 चैनदेवं विदुरेतां ह कौपीतकिर्विदां चकार तस्यो हेमे कौपीतकिनः
 5 श्रेयसी श्रेयसी ह्यस्यै बुक्कन्ती बुक्कत्वस्यै वस्ससी वस्ससी प्रजा भवति
 यमेवं निदधुर्य उ चैनदेवं विदुर्य उ चैनदेवं विदुः ॥ १३ ॥

एकाहं धुनुयस्त्रीखहानि धुनुयः पञ्च सप्त नवैकादशाहान्यर्धमासं
 धुनुयुरेद्युग्मा रात्रीरर्धमासान्मासानृतून्संवत्सरं वा संपाद्य धुनुयुरि-
 ति स उपकल्पयते दधि च वाजिनमित्रं कुशं च शतानृषां तिष्ठः
 10 पालाञ्चो मेघो रोहितं चर्मनडुहमाह्ननार्धमपसत्तावृत्तां रज्जुं परि-
 श्रयणीं षट्क्षतानीष्टका आममया अपरिमितास्य लोकपृथा दद्या

1. 3. 6. यमेव H Bū; यमेवं T Brl.

1. This passage may be called the most difficult of the whole sūtra. I therefore give the vv. Il. of all my MSS., as I have read them: एवमुहाहीनाहाश्वत्थाहायनास्तंहोएवञ्चक्रेतस्येहोमे-
 हीनाहाश्रेयसी° Brl; एवमुहाहाहीनाहाश्व(or श्व)थोहायनास्तंहोएवं-
 चक्रेतस्योहेमेहाहीनाश्वत्थाहायनाश्रेयसी° Bū; एवमुहाहाहिनाश्वथो-
 हायनास्तं (etc., the rest as Bū) H; एवंमुखानाहाहाहायनास्तंहोहे-
 वञ्चतस्योहेमोहाहिनाहाश्वत्थायहायनाश्रेयसि° T. I have without
 hesitation taken into the text the ingenious conjecture of Prof. Kern:
 श्वःश्रो instead of श्वथो or श्वत्थो. But nevertheless the inter-
 pretation has many difficulties. Compare the shorter redaction of
 this „vijñānam“ in the Hiraṇyakeśisūtra. The meaning seems to
 be: „whomsoever they inter in this way, and they, who know
 this, (with those it will be) even thus: ever and ever returning
 years with not-lessened days — so him (for whom this ceremony
 has been performed) he (the performer) makes, his are those ever
 and ever returning years with not-lessened days“. If this is the
 sense of the words, to अहीनाहा the visarga ought to be added.

5. Comp. TS. Il. 1. 10. 3.

धानास्तिलमित्राद्यातिलमित्राद्याद्यैतदभिवान्याद्यै दुग्धमर्धपात्रं समूलं
 बर्हिर्नलेषीका भुक्तभोगं च वासः चैववितृणीं चतुरो लोष्टान्पञ्च चक-
 न्यञ्चापूर्णेक्षेपां घृतेनैकोभिघारितः~मृतेनैकः~चरीरेणिको~दग्नीको~मधु-
 नैकश्चेतुरः सत्त्वानर्जुनसत्त्वं दूर्वासत्त्वं काशसत्त्वं कुशसत्त्वं चतुरो
 5 नानावृक्षीयान्यरिधीन्यर्णमयवारणवैतसशमीमयान्दे शाखे वारण-
 शाखां च शमीशाखां च यवान्सर्वीषधीः सिकताश्च शुल्बे च तिस्रश्च
 पर्णशाखा~अथान्तरेण यामं च रमशानं चागारं वा विमितं वा
 कारितं भवति~तदृषाप्रिमुपसमाधाय जघनेनाप्रि तिस्रः पालाशो
 मेघ्यो निहत्य तासामन्तरेणास्त्रिकुम्भं निधाय तदुपरिष्टाच्छतातृणाम-
 10 ध्युद्यम्य दध्ना वाजिनमिन्नेण पूरयति वैश्वानरे हविरिदं जहोमीमं
 समुद्रं शतधारमुत्समिति द्वाभ्यां~द्रप्साननुमन्त्रयते द्रप्सश्चस्तन्देत्सेधिनं
 रोहितेन चर्मणानुद्धेनाभिघातमभिघातं चिरपसलैः परियन्त्वजिनमौ
 अजिनमौ इति चिस्त्रिरेव रविः परियन्ति~चिरद्~एवममात्या
 एवं स्त्रियस्तेन्दु नर्तकश्चानुनृत्येयुर्यश्चापहन्त्यते~स्वार्थी वा पत्ने वा

1. So H Bū Brl; °आंश्चाभिवान्या° T.

5. नानावृक्षान् Brl; नानावृक्षान् T H Bū, but comp. kapd. 15
 s. f. and Āp. śrs. V. 17. 5. — वैतस° T Brl; वैतस° H Bū.

6. Instead of शमी° Brl has पर्ण° (T omits the word), but
 comp. kapd. 16. — सर्वौषधीस् Brl, सर्वौषध the others.

8. तदृषाप्रि T Brl; तद्यषाप्रि H Bū. Comp. kapd. 17 init.

9. Between निहत्य and तासाम° Brl has तदुपरि.

12. अभिघातं only once T Brl.

12. 13. यन्त्वजिनमौ इति Brl; यन्त्वजिनमौअजिनमौलिति T;
 यन्त्वजिनमौअजिनमौइति H Bū. The Baudh. paddh. Burnell has:
 अजिनमौर्यजिनमौर्यजिनमौयीति. Compare Hir. XXIX. 2 (med.)
 and C. 84. The repetition of अजिनमौ, although it is to be said
 thrice, has its analogy in मधु, Āp. śrs. XV. 8. 6.

14. Uncertain reading. पल्लवेवा Bū; पल्ले(पल्ले?)वा H; पल्ले-

समवशमयन्ते च देषां समवशमित्वं भवति तेन तथा प्रययुर्यदेहर्न
पुरस्तात् पञ्चाब्जमसं पश्येयुस्ते महाराच उत्थाय प्रययुः ॥ १४ ॥

ते महाराच उत्थाय प्रययुर्ज्ञात्वा रमशानकरणमेषिते ब्राह्मणा
अभीरादाद्योत्तरतो गत्वा लोष्ठानुपसंहरन्तीष्ट्वा वेषितदादहनमुद-
5 कुक्षिः स्ववोचितमवोचत्वपेत वीत वि च सर्पतातो येन स पुराणा
ये च नूतनाः । अहोभिरद्विरक्तुभिर्वक्तं यमो ददात्ववसानमस्मा
इति यथा जीवदपसर्पेद्विज्ञायते न जीवन्तमभिनिदध्याबेज्जीवन्तम-
भिनिदध्याज्जीवतो ह्येष प्राणानभिनिदध्यादिति पर्णशाखया वेदयि-
त्वापसन्नावृत्तया रज्ज्वा परियन्ति प्रेमां माचामुपसृहीति तस्य माचा
10 यदि जीवदधं पुरस्तान्नाभिदधं पश्चाबेदि नाभिदधं पुरस्ताज्जानुदधं
पश्चाबेदि जानुदधं पुरस्ताङ्गुल्फदधं पश्चाबेदि गुल्फदधं पुरस्तात्समं
भूमेः पश्चात्पुरुषमात्रं भवतीति विज्ञायते उक्तं विधाभासमनुसन्धं

वा T; पत्वे(or पत्ये)वा Brl. Hir. (XXIX. 1. s. f.) has तत्ये वा, com-
pare also Kāty. śrs. XXI. 3. 7. In the Baudh. grhyasūtra II. 13
the same पत्वे occurs also at the side of गोष्ठे.

1. समवशमयन्ते Bū H T; समवशमयन्ते Brl. For this word
compare Śat. Br. VII. 3. 2. 1 and Śāṅkh. gr̥hs. I. 14. 7. — समव-
शमि(or यि)तत्वं Bū H; समवशमित्वं Brl T.

2. महाराचादुत्थाय here and 21. 3 H Bū; महाराचउ° T;
सहाचउ° Brl.

3. Emended. MSS.: आतीरा°, अभिरा°, अद्विरा°.

7. So emended. जीवदुपसर्पेद् H Bū; जीवमुपसर्पेद् T; जीव-
मु(?)पसर्पेद् Brl. But a paddhati: यथा उदकस्तेन सर्वे जन्तवोप-
सर्पेयुः. Comp. Hir. XXIX. 1. s. f. The words यज्जीवन्तमभिनिद-
ध्याच् are only found fully in Brl. But T has: निदध्याबज्जीवतो,
with यत्!

8. Comp. the crit. note on 8. 6.

12. उक्तं namely in the Cayanāsūtra ep. 19. — From अनुसन्धं
to कुर्वन्ति is also found in the Baudh. cayanāsūtra c. 19.

- लेखा लिखत्वेपोदृत्य स्रन्दा कर्षूः खानयन्त्येष्टयन्त्यपस्या दक्षिणतश्च
पश्चाच्च वर्षीयसीः कुर्वन्त्येष द्वाभ्यामात्मन्नपि गृह्णीति मयि गृह्णान्वये अ-
पि यो नो अपिरिति स्वयंचितिं जपति यास्ते अपि समिधो घानि धा-
मेति श्वेतमश्वमभिमृश्यान्तःशर्करमिमासुपदधाति प्रजापतिस्त्वा सादयतु
5 तथा देवतयाङ्गिरस्वदुवा सीदेत्वेथास्त्रैतत्पुरस्तादेवौदुम्बरं युगलाङ्गलं
कारितं भवति सप्तगवं वा त्रयोदशगवं वींयुगमा युक्तस्य भवन्त्येथा-
नहुहो युनक्ति सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्य आदधे ।
तेभिर्युज्यन्तामघ्निया इति कर्षति शुनं वाहाः शुनं नराः शुनासीरा-
विमां वाचमिति द्वाभ्यां सीतां प्रत्यवेक्षते सीते वन्दामहे त्वावीची
10 सुमगे भव । यथा नः सुभगाससि यथा नः सुफलाससीत्वेथास्त्रि-
कुक्षं सीतायां निदधाति सवितैतानि शरीराणि पृथिव्यै मातुरुपस्य
आदधे । तेभिरदिते शं भवेत्वेथानहुहो विमुञ्चति विमुचध्वमघ्निया
देवयाना अतारिप्स तमसस्सारमस्य । ज्योतिरापाम सुवरगच्चेति त
एतेध्वर्योर्भवन्ति यदि दक्षिणावाप्नितुमेधो यद्यु वै सत्तियोपिर्यथा-
15 गवं बुदचन्ति यवैवानद्वाहस्तदुगलाङ्गलमेधेनमुपवातयति प्र वाता

2. From अथ द्वाभ्यां to ध्रुवा सीदेति = Baudh. cay. sū.
c. 20, init.

5. From अथास्त्रि to *गवं वा is also found in the Baudh. cay.
sū. 24 s. f. but with पङ्गवं वा द्वादशगवं वा.

6. After *दशगवं वा Brl continues with नलं सवं (24. 10).

9. From वाचमिति to देवता प्रजापति* (p. 23. l. 6) om. T.

13. 14. From त एते to युगलाङ्गलं (l. 15) also in the cayana-
sūtra (cp. 25), but here we have दक्षिणावता यजते instead of दक्षि-
णावाप्नितुमेधः.

15. बुदचन्ति H; बुदन्ति B; बुदचति cayanasūtra (MS. Haug);
ब्यादचन्ति Mahāgnisarvasva; यदि सत्रेपि चीयते तदा यथागवं यस्य
ते वचीवर्दासस्त्रैवोत्सृजन्ति । न त्वध्वर्यवे दातव्याः तस्यापि तव यज-
मानत्वात् Mahāgnisarvasva, MS. Burnell fol. 31. a. 1.

वान्ति पतयन्ति विद्युत उदोषधीर्जिह्वेति पिबन्ते सुवः । इरा विश्वस्यै
 भुवनाय जायते यत्पञ्चन्यः पृथिवीं रेतसावतीर्त्वेपिवत्सर्वीषधीर्वपति
 यथा यमाय हार्म्यमवपन्त्यञ्च मानवाः । एवं वपामि हार्म्यं यथासाम
 जीवलोके भूरय इत्थे च सिकता निवपत्यपे तव यवो यद्य इति
 5 षड्विंशनुक्कन्दसमैर्धोर्ध्वचित उपदधाति चितः स परित्तत ऊर्ध्वचितः
 अथर्ध्वं पितरो देवता प्रजापतिस्त्वा सादयतु तथा देवतयाङ्गिर-
 स्वद्भुवा सीदेति यथानुब्रूहत्याप्यायस्वेति गायत्र्या ब्राह्मणस्य सं ते
 पचांसीति विष्टुभा राजन्यस्य यथामुष्टु यथाशर्करमनुब्रूहत्येव द्वाभ्या-
 मात्मन्नपि गृह्णीते मयि गृह्णाम्यपि अपि यो नो अपिरिति स्वयं-
 10 चितं जपति यास्ते अपि समिधो याणि धामेति श्वेतमश्वमभिमृश्या-
 धिद्रवणं जपत्यपामिदं न्ययनं नमस्त इति द्वाभ्यामेष चित्रवितृणीं
 चतुरो लोष्ठानुपदधात्युत्ते तभ्रोमि पृथिवीं त्वत्परीमं लोकं निदधम्यो
 अहं रिषं । एतां स्मृणां पितरो धारयन्तु तेवा यमः सादनात्ते
 मिनोत्विति पुरस्तादुपदधात्युपसर्प मातरं भूमिमेतामुब्रूच्यचसं पृथिवीं
 15 सुशेवां । ऊर्णस्रदा युवतिर्दक्षिणावत्येषा त्वा पातु निर्वृत्त्या उपस्य
 इत्युत्तरत उक्कप्रक्ष्वस पृथिवि मा वि बाधिषाः सूपायनास्यै भव
 सूपवक्षना । माता पुत्रं यथा सिचाम्येनं भूमि वृत्तिरिति पश्चादुक्कप्रक्ष-
 माना पृथिवी हि तिष्ठसि सहस्रं मित उप हि ययनां । ते गृहासो

4. From सिकता निवपति to अनुब्रूहति (l. 8) also in the
 cayanāsūtra (26. a. f.) with the exception of पितरः . . . सादयतु.

8. On यथामुष्टु यथाशर्करं compare Mahāgnisarvasva fol. 26. a:
 यथा अपिचैवं समं भवति यथा च तद्वहिः शर्करा दृढा भवन्ति
 तथा शर्करा अनतिक्रम्य संभारान्ब्रूहति.

8. 9. With अथ द्वाभ्यां T Bū H begin a new chapter; H Bū
 repeat the words अथ द्वाभ्यां . . . णीति, H closing them with
 ॥ १४ ॥. In Bū the number is added in margine.

11. TS. IV. 6. 1. 3.

- मधुसुतो विश्वाहास्यै शरणाः सन्त्वचेति दक्षिणतर्क्षेया देवतं कृत्वा
सूददोहसः करोत्वैथेन तिलमित्राभिधानाभिरुपकिरत्वेषीधाना हरि-
षीरजुनीः सन्तु धेनवः । तिलवत्सा ऊर्जमस्यै दुहाना विश्वाहा
सन्त्वनपस्फुरन्तीरित्वैधैतदभिवान्याथै दुग्धमर्धपात्रं दक्षिणत उपदधा-
5 त्वेषा ते यमसादने स्वधा निधीयते गृहे । अचित्तिर्नाम ते असा-
वित्वैव यजमानस्य नाम गृह्णाति तया देवतं कृत्वा सूददोहसं
करोति दक्षिणतः समूलं बर्हिर्निदधातीदं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हिर्देवेभ्यो
जीवन्त उत्तरं भरेम । तत्त्वमारोहासो मेधो भव यमेन त्वं यस्या
संविदान इति तया देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्वैथ नलेपीकामु-
10 पदधाति नलं स्रवमारोहितं नलेन पथोन्विहि । स त्वं नलस्रवो भूत्वा
संतर प्रतरोत्तरेति तया देवतं कृत्वा सूददोहसं करोत्वैथास्त्रिकुम्भं
भुक्तभोगेन वाससा निर्णिज्य यथाङ्गं चिनोति सवितैतानि शरीराणि
पृथिव्यै मातुरुपस्य आदधे । तेभ्यः पृथिवि शं भवेत्वैव षड्भुतारं व्या-
चष्टे षड्भुता सूयं ते चचुर्गच्छतु वातमात्मा वां च गच्छ पृथिवीं च
15 धर्मणा । अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमौषधीषु प्रतितिष्ठा
शरीरैः । परं मृत्यो अनुपरेहि पन्थामिति चोथेनमुपवातयति शं
वातः शं हि ते घृणिः शमु ते सन्त्वोषधीः । कल्पन्तां मे दिशः
शम्मा इत्वैधैताम्पस्य चरुन्तापूपानुपदधात्वूपवान् घृतवांसरिह सी-
दतुत्तभुवन्पृथिवीं वामतोपरि । योनिष्ठतः पथिष्ठतः सपर्यंत ये
20 देवानां घृतभागा इह स्य । एष ते यमसादने स्वधा निधीयते
गृहेसावित्वैव यजमानस्य नाम गृह्णाति दशाचरा तां रचस्व तां
गोपायस्व तां ते परिददामि तस्यां त्वा मा दभन्पितरो देवता ।
प्रजापतिस्त्वा सादयतु तया देवतयाङ्गिरस्त्रिवुवः सीदेति पुरस्तादुप-
दधात्वैपूपवाञ्कृतवानित्युत्तरतोपूपवान् चीरवानिति पश्चादपूपवान्-
25 धिवानिति दक्षिणतोपूपवाञ्धुमानिति मध्ये शताचरा सहस्राचरा-

युताचरायुताचरेति प्रतिदिशमनुषजति^{१३} तथा देवतं कृत्वा सूददो-
हसः करोत्येधैनमतिलमिश्राभिधानाभिरुपकिरत्येतास्ते स्वधा अमृताः
करोमि यास्ते धानाः परिकिराम्यत्र । तास्ते यमः पितृभिः संविदा-
नोच धेनूः कामदुघाः करोत्येधे चतुरः सम्भानुपदधाति चक्षणा-
५ मुपरिष्ठात्त्वामर्जुनीपधीनां पयो ब्रह्माण इद्विदुः । तासां त्वा मध्या-
दादधे चक्षन्थो अपिधातव इति पुरस्तादर्जुनस्तम्बं^{१४} दूर्वाणां सम्भमाह-
रैतां प्रियतमां मम । इमां दिशं मनुष्याणां भूविष्ठानुविरोहत्वित्युत्तरतो
दूर्वास्तम्बं^{१५} काशानां सम्भमाहर रक्षसामपहत्यै । य एतस्यै दिशः प-
राभवन्नघायवो यथा ते नाभवन्नुनरिति पश्चात्काशस्तम्बं^{१६} दर्भाणां
१० सम्भमाहर पितृणामोपधीं प्रियां । अन्वस्यै मूलं जीवादनु काण्डमथो
फलमिति दक्षिणतो दर्भस्तम्बं^{१७} चतुर्णां सम्भानामथैर्मध्यमं चक्षमपिद-
धात्येतैरेव चतुर्भिर्मन्त्रैस्तेया देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येधे चतुरो
नानावृक्षीयान्परिधीन्परिदधाति मा त्वा वृक्षी संवाधिष्टां मा माता
पृथिवि त्वं । पितृन्ह्यत्र गङ्गास्त्रेधासं यमराज्ये इति पर्णमयवारणी
१५ पुरस्ताच्चोत्तरतश्च^{१८} मा त्वा वृक्षी संवाधेष्वां मा माता पृथिवी मही ।
वैवस्वतं हि गङ्गासि यमराज्ये विराजसीति वैतसशमीमथौ पश्चाच्च
दक्षिणतश्च^{१९} तथा देवतं कृत्वा सूददोहसो करोत्येधे नलेषीकावित्येकेधे
लोष्ठानुपदधाति पृथिव्यास्त्वा ॥ १५ ॥

पृथिव्यास्त्वा लोके सादयाम्यमुष्य शर्मासि पितरो देवता प्रजा-
२० पतिस्त्वा सादयतु तथा देवतयाङ्गिरस्त्रिवुवा सोदेति शतं पुरस्तादु-
पदधात्येन्नरिचस्त्र त्वा लोके सादयामीति शतमुत्तरतो^{२०} दिवस्त्वा
लोके सादयामीति शतं पश्चाद्दिशां त्वा लोके सादयामीति शतं
दक्षिणतो^{२१} नाकस्त्र त्वा पृष्ठे ब्रध्नस्त्र त्वा विष्टपे सादयामीति दिशतं

१३. नानावृक्षीयान् H Bā; °वृक्षान् Brl; °वृक्षान् T. Comp.
p. 20. 5.

१७. नलेषीकावित्येके Brl, T; नलेषीकामुपदधातोत्येके H Bā.

मध्ये^१ तथा देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येव लोकपूणा उपदधाति
लोकं पूणं किं पृणायो सीद शिवा त्वं । इन्द्रापी त्वा बृहस्पति-
रस्मिन्योनावसीयदन्निति^२ लोकपूणाभिः सहस्रं संपद्यते^३ द्विपहसादिव्ये-
तान्येव पुनः पुनरुपदध्यात्काढकापिचितावपि पञ्चाशीतिशतमुपदध्या-
५ द्विंशत्यतेपिं चित्वा सीचामण्या यजेत मैत्रावरुणामित्रया वेति काढ-
कापीनां ब्राह्मणं^४ तथा देवतं कृत्वा सूददोहसः करोत्येवावद्रुत्य
कृष्णमश्वमभिमृश्य तनुपुरीषमुपदधाति पृष्ठो दिवीति^५ तथा देवतं
कृत्वा सूददोहसं करोत्येवैनमुपवातयति शं वातः शं हि ते घृणिः
शमु ते सन्त्वोषधीः । कल्पन्तां ते दिशः सर्वा इत्येवैनमभिमृशतीद-
१० मेव मेतोपरामार्तिमाराम कां चन । तथा तदस्त्रिभ्यां कृतं मित्रेण
वरुणेन चेति^६ पुरस्ताद्वारणशाखां निदधाति वरुणो वारयादिदं देवो
वनस्पतिः । आर्त्विं निर्वात्य द्वेषाच्च वनस्पतिरित्युत्तरतः चैवचितृणीं
निदधाति विधृतिरसि विधारयास्मदघा द्वेषासीति^७ पञ्चाक्षमीशाखां
निदधाति शमि शमयास्मदघा द्वेषासीति^८ दक्षिणतो यवान्निदधाति
१५ यव यवयास्मदघा द्वेषासीत्येवैनमुपतिष्ठते पृथिवीं गङ्गान्तरिचं गङ्ग
दिवं गङ्ग दिशो गङ्ग सुवर्गं सुवर्गं दिशो गङ्ग दिवं गङ्गान्तरिचं गङ्ग
पृथिवीं गङ्गापो वा गङ्ग यदि तव ते हितमोषधीषु प्रतितिष्ठा शरी-
रैरिति^९ जघनेन चित्तां तिस्रो दक्षिणाप्राचीः कर्षूः कुर्वन्ति तत्पुरस्ता-
द्वास्याते^{१०} जघनेन कर्षूः पर्णशाखे निहत्याबलेन शुल्केन बद्धा विनिः-

1. From अथ लोकं to अथावद्रुत्य (excl.) is omitted in Brl.
1. T has, as mostly in this part of the sūtra, only the pratika.
3. So T; द्विपहसादिव्ये° H Bū.
6. This brāhmaṇam is found TBr. III. 12. 5. 12.
6. 7. The passage from अथावद्रुत्य to पृष्ठो दिवीति is again taken from the cāyana-sūtra, Brl has: पृष्ठो दिवि पृष्ठो अपिरिति. The whole passage is forgotten by T.
19. Before कर्षूः H Bū (not T Brl) have वा.

सर्पन्तीति तत्पुरस्ताद्वास्वातं यथापस्तबन्त्यनवेचमाणा अपः सचेत्ता
दक्षिणामुखाः समृत्तिका आस्रवन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति
नामयाहं चिद्दकमुत्सिच्योत्तीर्थाचम्यादित्यमुपतिष्ठत उद्वयं तमसस्-
रीत्वेथ गृहानायन्ति यच्चाव स्त्रिय आहुस्तत्कुर्वन्त्येव शान्तिं कुर्वन्ति
5 सौचामस्या प्रत्यास्यायो भवत्यवामिचया वेति संतिष्ठते लोष्टचितिः
संतिष्ठते लोष्टचितिः ॥ १६ ॥

अथ गृहानेष्वनुपकल्पयते वारणं सुक्लवं च वारणान्परिधीन्
कुशमयं बर्हिः पर्णमयमिध्मं लोहितं चर्मानडुहं नवं च सर्पिराज्जनं
चारमानं चानडुहं च शमीशाखां च कुशतरुणकानि च दर्भस्तम्भं
10 चाजं च यवाश्चैत्थेष्वन्तरेण यामं च रमशानं च तद्वृथापिमुपसमाधाय
कुशमयं बर्हिः स्त्रीत्वा वारणान्परिधीन्परिधाय पर्णमयमिध्ममभ्यज्य
स्वाहाकारेणाभ्याधायाद्यैतल्लोहितं चर्मानडुहं अधनेनाग्निं प्राचीनग्नी-
वमुत्तरलोमोपकृणाति तदारोहन्ति यावन्तोस्य ज्ञातयो भवन्त्यारो-
हतायुर्जरसं गृहाना अनुपूर्वं यतमाना यतिष्ठ । इह त्वष्टा सुज-
15 निमा सुरब्रौ दीर्घमायुः करतु जीवसे व इत्थेनाननुपूर्वं कल्पयति
यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यद्यतं व ज्ञातुमिर्वन्ति क्लृप्ताः । यथा न पूर्व-
मपरो जहात्येवा धातराद्यंषि कल्पयैषामित्वेथ वारणेन सुवेण वा-
रणां सुचि चतुर्गृहीतं गृहीत्वा जुहोति न हि ते अग्ने तनुवै कूर

5. So gives Brl (only भवन्त्य°); सौचामस्या T Brl, °मस्याः
H Bū, quot. Gop.; भवत्य° H Bū Gop.; भवंत्य° (न्य°) T Brl; अच is
omitted by Gop.; °मिचया T Brl; °मिचाया Gop.; °मिचाया
H Bū; वेति Brl Gop.; चेति T; instead of वे(चि)ति H Bū have
जुह्यादिति.

7. So T Brl Gṛhyaprayoga; सुवंचसुवंच H Bū.

10. तद्वृथापि° H Bū T; वृथापि° quot. Gop.; लौकिकापि° Brl.

15. अनुपूर्वं H Bū Brl Gṛhyaprayoga; अनुपूर्वान् T. Compare
also Hir. XXVIII. 11.

चकार मर्त्यः । कपिर्वभस्ति तेजने पुनर्जराय गौरिव । अप नः
 शोशुचदधमप्रे शुशुध्या रयिं । अप नः शोशुचदधं मृत्यवे स्वाहित्वेष
 वारखेन सुवेणोपधातं जुहोत्यप नः शोशुचदधमिति द्वादश सुवाङ्म-
 तीरेषोपोत्वायानङ्गाहमन्वारभन्तेनङ्गाहमन्वारभामहे स्वस्तये । स न
 ५ इन्द्र इव देवेभ्यो बह्विः संपारणो भवेति प्राज्ञो यन्तीमे जीवा वि
 मृतेराववर्त्तिन्नभूद्भद्रा देवाङ्गतिर्नो अय । प्राज्ञोनामा नृतये हसाय
 द्राघीय आयुः प्रतरां दधाना इति जघन्यः शमीशाखया पदानि
 संलोपयते मृत्योः पदं योपयन्तो यदेम द्राघीय आयुः प्रतरां द-
 धानाः । आप्यायमानाः प्रजया धनेन शुद्धाः पूता भवत यज्ञियास
 10 इत्थेयान्तरेणापि च यामं चारमानमुपदधातीमं जीविभ्यः परिधिं द-
 धामि मा नोनुगादपरो अर्धमेतं । शतं जीवन्तु शरदः पुष्चीक्षिरो
 मृत्युं दध्महे पर्वतेनेत्वेयैताः पत्नयो नवेन सर्पिषा संमृशन्त इमा ना-
 रीरविधवाः सुपत्नीराजनेन सर्पिषा संमृशन्तामिति कुशतरुणकैस्त्रैक-
 कुदेनाज्जनेनाङ्गे यदाज्जनं वैककुदं जातं हिमवतस्सरि । तेनामृतस्र
 15 मूलेनारातीर्जमयामसीत्वेयैतानि कुशतरुणकानि समुच्चित्व दर्भस्रमे
 निदधाति यथा त्वमुद्गिनत्सोपधे पृथिव्या अधि । एवमिम उद्गिन्दन्तु
 कीर्त्या यशसा ब्रह्मवर्चसेनेति प्रत्येत्य गृहानासन्दीः प्रोष्ठानित्वारोह-
 न्वनग्रवो अनमीवाः सुशेवा आरोहन्तु जनयो योनिमय इत्थेजं चै-

8. संलोपयते H Bā Brl; संलोपयते T; संकुलोपयन्ते Gṛhyapra-
 yoga. Comp. Hir. XXVIII. 11 and Wiener Zeitschr. für die Kunde
 des Morgenl. VIII, p. 369.

10. With अथान्तरेणापि Brl breaks off.

15. समुच्चित्व Bā T.Ā. p. 714; समुच्चित्व H Gṛhyaprayoga; T
 om.; compare C. 481.

17. गृहानासन्तिप्रोष्ठानित्वारोहन्त्व° T; गृहणनासन्तिप्रोष्ठानित्वा-
 रोहयन्त्व° H Bā. आसन्तिप्रोष्ठान् Gṛhyaprayoga.

तदहः पचन्ते यवोदनं चोवस्त्राग्नात्त्रयोस्त्रयास्तदघा द्वेषासीति यवो-
दनस्य च प्राग्नाति यवोसि यवयास्तदघा द्वेषासीत्त्रेषास्य आह
कुर्वन्तेकेस्तां जुष्टायां तिसृषु वा पञ्चसु वा सप्तसु वा नवसु वैकाद-
शसु वायुग्मेष्वहःस्वर्धमासेषु मासेष्वृतुषु संवत्सरे वा द्वात्कोममहर-
५ हरेकोदश मासान्नयन्ति न द्वादश मासमभ्यारोहन्ति संवत्सरे संवत्सर
एतस्मिन्नहनि द्वात्से एष एवं विहित एवानाहिताग्निः स्त्रियाः पुं-
लिङ्गपाचयनेष्टकाकेशवपनवर्जं पितुर्मातुराचार्यस्य वा क्रियेत सह-
स्रदक्षिणो वायन्यस्य पितृमेधः संतिष्ठते पितृमेधः ॥ १७ ॥

॥ इति प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥

1. पचन्ते T; the others are defect here.

3. So T; एकस्त्रावाकाश्यां H Bā.

5. अहर् once H Bā. — So T; द्वादशमसस्त्रारोहन्ति H Bā.;
comp. Baudh. gr̥hyaparīś. III. 11 (in Altind. Ahnencult, p. 217, l. 7).

8. So H Bā; वायन्यस्यसंतिष्ठतेपितृमेधः ॥ T.

अथ

हिरण्यकेशिपितृमेधसूत्रम्

अथातः पेतृमेधिकं दहनं पुरुषाङ्गतिर्ह्यस्य प्रियतमेति विज्ञायते
 आहिताग्नेर्मरणसंशये दहनदेशं जोषयते दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमनिरिण-
 मसुधिरमनूपरमभङ्गुरमनुपहतमविस्रग्दार्यनुपक्षिप्तप्रवणं यस्माद्दक्षिणा-
 प्रतीच्य आपो निःसृत्योदीच्य एव महानदीमवेत्य प्राच्यः संपद्यते
 5 समं वा सुभूमिं वज्रलौषधिं वनस्त्रावनं चैवस्त्राचेवमिरिणस्तानिरि-
 णमित्वेके यस्मादारात्वीरिणो वृक्षाः कष्टकिनश्च तद्यौषधीस्तस्मिंस्त्रे-
 धोद्विष्वोद्वत्वावोच्य गार्हपत्यं मथित्वाहवनीयं ज्वलन्तमुद्धरत्येनरा
 दारुचितेरवकाशं शिष्टापीनुपवपति पुरस्तादाहवनीयं पश्चाद्गार्हपत्यं
 दक्षिणतोन्वाहार्यपचनं पुरस्तात्सम्भावसध्यावीपासनं च तेष्वजस्तेषु जुह-

1. A begins with आहिताग्नेर्म०.

3. अनूपहतम० A² and Pi. Sā.; अनूप० all the others. Comp. Baudh. 7. 13. — अविस्रग्दारि TH H² B¹ B²; *सृग्दारि A¹ A²; comp. Baudh. 1. c. and C. 129; Pi. Sā. quotes with अविदरणं.

4. *प्रतीच्य आपो A¹ A² H Pi. Sā.; प्रतीच्या T B²; प्रती-
 च्यापो B¹. — निःसृत्य A¹ A² Pi. Sā.; निसृत्य (i. e. निस्तु०) B¹;
 निःसृत्य T B².

5. समंवासुभूमिं HH² B¹ B² A¹ A² Pi. Sā.; समंवासुभूमिं T. Most probably the original reading was समं वा भूमिं, as given by the Tanjore Brahmamedhaprayoga, comp. Baudh. 8. 2 and Hir. XXIX. 4, Kauś. sū. 25. 24, Sat. Br. III. 6. 1. 18, Kāty. śrs. VI. 3. 12. — वज्रलौषधिं only A¹ A² Pi. Sā.; *षधि the others.

5. 6. So (अनिरिणमित्वेके) H B¹; *रिणरत्वेके TH². The passage वनस्त्रावनं . . . रत्वेके (l. 5 and 6); missing in A¹ A², is found in Pi. Sā.

6. So all except H: तद्यौषधीच and Pi. Sā.: तद्यौषधस्.

द्वसति प्राणा वा एत आहितापेयं दपयन् एनं समिद्धाः पारयन्त्वग्दो
 ह भवतीति विज्ञायते तस्मैतदपिहोचोक्षेण निदधाति यामे वा-
 स्मैतेन कल्येन जुहुयात्वेदि जीवेत्पि वेदेतदपिहोचोक्षेण यदि मरणं
 शङ्केत ब्रह्मविदामोति परं भुगुर्वं वारुणिरित्वेतावनुवाकी ब्रह्मविदो
 5 दक्षिणे कर्णे अपत्यायुषः प्राणः सन्त्विति वा यदि प्रैति प्रेतेमात्वाः
 प्राचीनावीतिनः केशान्प्रकीर्य पांसूनावपन्ते तं जघनेन गार्हपत्यं द-
 क्षिणाशिरसं दर्भेषु संवेशयन्ति सर्वस्य प्रतिशीवरीति सर्वेषु संवेशनेषु
 दक्षिणाशिराः पूर्वथा द्वारोपनिर्हृत्यान्तराग्नी निपात्वान्वारब्धे मृत
 आहवनीये सुवाङ्मति जुहोति परियुवाः समित्वेवं गार्हपत्ये तूष्णीमन्वा-
 10 हार्यपचनेष्टास्य दक्षिणेन विहारं परिश्रिते प्रेतस्य केशमश्रुलोमन-
 खानि वापयित्वा स्नापयित्वा याम्येनालङ्कारेणालङ्कृत्य शुक्लभूषणाङ्गुष्ठी
 बद्धा नलदमालामावध ॥ १ ॥

औदुम्बर्यामासन्वां छण्णाजिनं दक्षिणाधीवमधरलोमास्त्रीर्यं त-
 स्मिन्नेनमुत्तानं निपात्य पत्तोदशेनाहतेन वाससा प्रोर्णीतीदं त्वा वस्त्र-
 15 मित्वेष्टास्येतरदपादत्तेपैतदूहेति तत्पुत्रो भ्राता बान्यो वा प्रत्वासन्न-
 वन्धुः प्रतीतः परिधाय जरसो वसीतौष्पाप उपसृष्ट्वापरेणाहवनीयं

1. सुसमिद्धाः A¹ A².

3. The passage यदि जीवेत् . . . यदि प्रैति not found in A¹ A².

5. So H² T; कर्णे अपतीतरस्यायुषः H B¹ Pī.Sā.

6. तं TH² B¹ A¹; प्रेतं H.

10. विहारं H A¹ Pī.Sā.; विहारे TH². — परिश्रिते TH H² A²
 Pī.Sā.; *मृते A¹; Gopāla: परिश्रिते कटादिभिः परिवृते.

11. 12. A¹ has: स्नापयित्वाक्षाद्यालङ्कृत्य नलदमालामावध, but
 compare Gopālayajvan: केचिद्वाक्षा इति न पठन्ति तच्चाक्षादन-
 मर्धसिद्धिं भवत्येव.

12. So TH²; आवध नलदेनानुलिपन्ति H. None of these
 words are found in B² (B¹ is defect here).

16. जवाप उपसृष्ट only in the MSS. of Hir., not in A and B.

- प्रतीचीस्त्रिंश उलपराजीः स्त्रीत्वा परापावमवहतानां ग्रीहीणामन्वा-
हार्यपचने तूष्णीमुपचरितं चरुं अययति~गार्हपत्ये च मैत्रावरुणीमा-
मिषां यदि सांनाय्यायात्री भवति~पालाशं काष्ठमग्न्यगारतृषीर्गार्हपत्य
आदीप्य तेनोत्सुकप्रथमा गच्छन्त्येवमनुनयन्ति राजगवीं सखे यदि
6 वदामपीनपिभाण्डमपिहोचोक्षेणमित्येतान्यनुहरन्ति~न हीनमन्वाह-
रैर्युरेष तमाददतेनसा वहन्तीत्येके~कृष्णगवं स्नादिति शाय्यायनक-
र्मिमी युनज्मीत्येष योजन आस्मात्~आदीपमानमनुमन्त्रयते पूषा
त्येतदध्यावयत्विति~तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय दक्षिणतो लोष्ठानव-
रुज्य तेषु चरुं प्रतिष्ठाप्यैकवाससो दक्षिणान्केशपदानुद्वध्य सव्यान्प्रस्रस्य
10 दक्षिणानूरुनाघ्राणाः सिग्भिरभिधून्वन्तस्त्रिः प्रसव्यं परियन्त्वप नः शो-
शुचदधमिति~सव्यानुद्वध्य दक्षिणान्प्रस्रस्य सव्यानूरुनाघ्राणा अनभि-
धून्वन्तस्त्रिः प्रतिपरियन्त्वप नः शोशुचदधमिति~मेचणेन लोष्टेषु च-
रोस्त्रिः प्रयौति ॥ २ ॥

1. °राजीस्त्री° T H H² A¹; °राजीरागार्हपत्यात् A²; °राजीर्
Brahm. pray.

5. °भाण्डमित्येताननुहरन्तिनहीनम° T; °भाण्डमपिहोचोक्षेण-
मित्येताननु° H; °भाण्डमपिहोचोक्षेणमितिनहीनम° B¹; °भाण्ड-
मित्येतान्यनुहरन्तिनहीनम° H² (pr. m.) B²; °भाण्डमपिहोचोक्षेणये-
नचान्येनार्थोभवतिनहीनम° H² (sec. m.) Pi. Sā.; °भाण्डमितियेनचा-
न्येनार्थोभवतिनहीनम° A¹ A² (अपिभाण्डमित्यौपासनभाण्डः A²). The
sūtra येनचा° भवति is very common in the Kalpa of Āpast.

7. एष H A¹ A² B; एषां T H²; A²; इमौ युनज्मीत्यनुदुवात्मक
एष मन्त्रो वाहयोर्व्योजनकरणतया आस्मात्.

8. 9. अवरुज्य i. e. उत्खाय (A²).

9. उद्वध्य T H A¹ (both times), Brahm. pray. (twice), Pi. Sā.;
उद्वन्ध्य T H² (twice). With this passage comp. Āp. śrs. XIV. 22. 1—2.

13. चिभागं H²; चिः all the others.

परीत्य परीत्य प्रथीतीत्येक आदीयमानमनुमन्त्रयते पूषेमा आशा
रति तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय पूर्ववत्कृत्वादीयमानमनुमन्त्रयत
आयुर्विद्यायुरिति तुरीयमध्वनो गत्वा निधाय पूर्ववत्कृत्वा तृतीयेन
सह चरुं प्रचिणुयादेषास्व कपालानि सुसम्भिन्नानि संभिनन्ति यवेषूदकं
न तिष्ठेत्तूर्णीं चतुर्थमादाय गत्वा जघनेन दहनदेशं निधायोदघ्नः
समुत्क्रामन्तेषा वै देवमनुष्याणां शान्ता दिक्तामेवैनाननूत्क्रामन्तीति
विज्ञायते प्रत्येत्य हरिष्ठा पलाशशाखया शमीशाखया वा रमशाना-
यतनं समार्थपेत वीतिति दक्षिणतः शाखामुदसित्वाप उपसृष्टोदत्वा-
बोक्ष्य हरिण्यशकलमवधाय तस्मिन्दक्षिणागान्दर्भात्संस्तीर्य तेषु दक्षि-
णागैर्यान्त्रिकैः काष्ठैर्दारुचिति चित्वापीनुपवपति पुरस्तादाहवनीयं
पश्चान्नार्हपत्यं दक्षिणतोन्वाहार्यपचनं पुरस्तात्सम्भावसध्यावौपासनं च
दक्षिणाग्रागवैर्देभैरपीन्द्रारुचिति च परिसीर्य दारुचितिः पश्चाद्भो-
ग्संस्तीर्य तेष्वेकैकशः पात्राणि प्रयुनक्ति रज्जूरवत्तत्वासन्दीमपविध्यन्ति
रज्जुषु चैव कृष्णाजिने चोत्तानः श्रेत एकपवित्रेण प्रोचणीः संस्कृत्य
मृतं पात्राणि दारुचितिं च प्रोच्याद्याज्यानि गृह्णाति दर्शपूर्णमासव-

3. प्रचिणुयाद् TH²H; प्रचिणुयात् A¹ Pi.Sā.; प्रदक्षिणाद् B¹;
प्रचिणुयात् seems to be recommended by कुशमाच्छीति, Kāty. śrs.
XXI. 4. 6, प्रचिणुयात् by Hir. Kalpasūtra XII. 8: कुशं प्रचिणोति
and Śat. Br. XIII. 8. 3. 4: कुशं प्रचीय. Comp. also C. 464*.

7. 8. So TH B¹ Pi.Sā.; अवोक्ष्य मध्ये हिर° H² A¹ A².

9. निधाय A¹; अवधाय the others.

12. अपीन्द्रारुचितिं च T B¹ H² (अपिं); अपीन्नेतं दारुचितिं च
H Brahm. pray.; A is defect here.

13. तेष्वेकैकशः om. T. — After प्रयुनक्ति H adds: गुरुमूत्रे
हित्वा and reads: अपठत्वा°.

15. A¹ omits अथ before आज्यानि गृह्णाति. Before अथ H
inserts: अथाज्यं निर्वपति दर्शपूर्णमासवनूष्णीं.

तूष्णीमेपिहोचोद्धेवणमन्वेन दध्ना संमृज्य पात्राणि पूरयति यान्वासे-
चनवल्केभ्युचतीतरास्तरिक्तताया इति विज्ञायते ॥ ३ ॥

अध्वनमुदरे विदार्य निरान्नं निष्पुरीषं कृत्वावटे पुरीषमवधाय
प्रचान्न प्रत्यवधाय सर्पिषा पूरयतीति श्राव्याचनकमेपि वा न निष्पु-
रीषं कुर्यादिति कुर्यात्प्रजा हास्य चोधुका भवतीति विज्ञायते^१ रा-
जगवीमुपाकरोति भुवनस्य पत इति जरतीं मूर्खीं तज्जघन्यां कृष्णां
कृष्णार्वीं कृष्णवालां कृष्णखुरामेपि वाचिवालखुरमेव कृष्णं स्वात्तो
ज्ञातयोन्वारभन्ते^२धात्यन्तप्रदेशो धून्वनेन्वारभ्ये सङ्गाहने संसर्पण उद-
कोपस्पर्शन आरोहण इति सर्वत्र कनिष्ठप्रथमा क्षनुपूर्वा इतरे स्त्रि-
योमेतां घन्वुत्सृजन्ति वा^३यसुत्सृजन्त्यपभ्राम युवतीमाचरन्तीमिच्छेता-
भिस्त्रिः प्रसव्यं राजगवीमपीन्द्राश्चितिं च परिणीय ये जीवा इत्य-
भिमान्य माता रुद्राणामिति द्वाभ्यामुत्सृजन्ति ॥ ४ ॥

यदि घन्ति ततः संप्रेष्यत्वपिधाय मुखं दक्षिणापदीं प्रत्यक्शिरसीं
घ्नतेति^४ निहन्त्यमानायाः सव्यानि जानून्वनुनिघ्नन्तः पांसूनवमुज्जने पुर-
वस्य सयावरीत्वेष्टाह विसंसयतेति^५ विस्रस्यमानानामनुमन्त्रयते पुरवस्य
सयावरि वि ते प्राणमसिस्त्रसमिति^६ ततः संप्रेष्यत्वद्वादद्वादनस्त्रिकानि
पिशितान्युत्खिद्यन्तोप्रक्लापयन्तोप्रच्यावयन्त उत्सुके अपयतात्प्रज्ञातं ह-

1. 2. The passage पात्राणि . . . इति विज्ञायते occurs also
Āp. śra. XV. 14. 13.

5. भवतीति H B² Pi. Sā; भवतीति T A¹ H². A² also has
sing. verbi; comp. Baudh. 4. 16.

6. जरतीं T H. For this passage see TS. VII. 1. 6. 4.

7. So H² (°युत्सृजमेव) A¹ A² B¹; °खुरामेवकृष्णाश्चात् T H.

8. धून्वने A¹ A² (twice) H² B¹; धुन्वने T H².

11. अपि T. — राजगवीं om. A¹ A². — H adds again प्रेत
before दाश्चिति; राजगवीं -- दाश्चिति B¹.

17. उत्खिद्यन्तोप्रक्लापयन्तो T H H²; उत्खयाप्रक्लाप B¹ B² A¹ A².

- दयं निधत्तात्प्रज्ञाती मतस्त्री प्रज्ञातं मेदः प्रज्ञातां वपां प्रज्ञातं
सपादवालशीर्षचर्मैर्लेच पत्नीमुपनिपातयतीयं नारीति तां पतिस्य
एकधनेनोत्पापयत्यन्यो वा ब्राह्मण उदीर्ष्य नारीर्लेच पत्नी साहस्रं
वरं ददाति हस्त्री संमार्ष्टि सुवर्णेन ब्राह्मणस्य सुवर्णं हस्तादिति
5 धनुषा रावन्स्य धनुर्हस्तादिति मणिना वैश्वस्य मणिं हस्तादित्वेन
चितावुपर्यधूहत्वेन वा पत्न्याः संवेशनादि क्रियतेऽस्य प्राणाद्यतनेषु
हिरस्यशक्ताम्बस्यत्याज्यविन्दून्वा पावाणि चिनोति सर्वाण्यनुलो-
मानि ध्रुवावर्जं तस्य दक्षिणे हस्ते स्पर्शं जुह्वं च निदधाति सव्य
उपभृतमुरसि ध्रुवामरणी च ॥ ५ ॥
- 10 मुखेपिहोचहवर्णी नामिकयोः सुवावैत्स्नोर्हिरस्यशक्तावाज्यसुवी
वा कर्णयोः प्राशिवहरणे भित्ता वैकं हत्वोरुखलमुसले दत्सु याव्यो
यदि यावाणो भवन्ति शिरसि कपालानि ललाट एककपालमुदरे
पिष्टसंयवनीं पाचीनाभ्यामाज्यस्त्राली पार्श्वयोः मूर्ध्नि हित्ता वैकं
वह्णयोः सांताम्यकुम्भी यदि संनयत्तेष्वथोर्द्विपदुपले शिन्ने दृषारवं
15 शम्बां च प्रतिष्ठयोरपिहोचस्त्रालीमन्वाहार्यस्त्राली च पत्त उपावह-

1. मतस्त्री T; मतस्त्रे H H² (प्र° म° fails in B¹); वृक्वी A¹.
Baudhāyana (11, 7) has मतस्त्री; in the Samhitās the dual मतस्त्रे
is current. See also Schwab, Das altind. Thieropfer, p. 127.

2. पतिस्य H A¹ A²; पतित्व B¹ B² Pi.Sā.; H² is defect here;
पतिह् or पतिथ T. Comp. C. 176.

3. साहस्रं T H² A¹ B¹ B²; सहस्रं H.

7. शक्ताम् A¹ A²; the others, also Pi.Sā.: शक्ताम्.

10. चक्षोर TH H²; so also Baudh. 10, 10; चक्षोर A¹ A² B¹.

12. The passage यदि या° भ° seems to be missing in A¹ A².

14. यदि संनयति missing in A¹ A². — दृषारवं TH H²;
दृष B¹; दृषारवं A¹, also Baudh. (10, 19) and the Mādhyandina-
texts. Gopālayajvan (A²) seems to have known both readings.
Compare C. 212.

रणीयं कूर्चं वेदं शिक्षायां शिरस उपसादनीयमिडापात्रं चैममपि
चमसमिति मध्ये चमसमेवशिष्टान्यनरा सक्थिनी स एष यज्ञायुधी
यजमानोज्ञसा स्वर्गं लोकमेतीति विज्ञायत उल्लुके वियूष्काण्यवदा-
नानि अर्पयित्वा हृदयेऽस्य हृदयं निदधाति दक्षिणे हस्ते दक्षिणं
5 मतस्तं सव्ये सव्यं श्यामशबलाभ्यां त्वेति हस्तयोरेव मित्रावरुणीमामिबां
मित्रावरुणाभ्यां त्वेति वपयास्य मुखं प्रोक्षीति मेदसा शिरः संप्रोक्ष्य
मेदसा पीवसा चेति ॥ ६ ॥

अघ्नेन सपादवालशीर्षचर्मणोत्तरलोखा प्रोक्षीत्यपेर्वर्मत्वेनमुपो-
षति मेनमपि विदह इति पुरस्तादाहवनीयेन मृतं यदेति पश्चाद्गार्ह-
10 पत्येन तूष्णीं दक्षिणतोन्वाहार्यपचनेन पुरस्तात्सभ्यावसध्याभ्यामीपासनेन
चोघिनमुपतिष्ठते सूर्यं ते चक्षुरिति विज्ञानमुपैति यदूर्ध्वो धूम उदि-
याद्युलोको ह भवतीति विज्ञायते यद्यन्निरिचमन्तरिचलोको यदि
पृथिवी पृथिवीलोको जघनेन चितिमजमवलेन मुखेन संबध्नात्यजो
भाग इत्युद्भवन्तमनुमन्त्रयते चैतद्विरिडमूनेन पात्र्या चमसेन वा जुहो-
15 त्वपये रचिमते स्वाहेति नव च सुवाङ्मतीर्य एतस्य पक्षो गोप्तार
इत्येचोभयं प्रहरति येन जुहोत्येपरेणापि प्राक्षुष उपविज्ञाघिनं या-
म्येन सूक्तेन नवर्चेन पराचानुशंसति प्र केतुनेति जघनेन दहनदेशमु-

1. वेदं शिक्षायां missing in A¹ A².

3. उल्लुकेवियू H H² A¹ A²; उल्लुकेनावियू T; उल्लुकेयू B¹.

5. Instead of मतस्तं H H² T B¹ have हस्तं. I have emended without hesitation. A² has again वृक्षं instead of मतस्तं.

11. 12. उदिद्याद् H; उदीयात् T H². Instead of विज्ञायते A¹ reads विद्याद्.

14. So emended; उद्भवन्तम् T H² B¹; उपद्भवन्तम् H; the two words उद् अनु° fail in A¹ (?). — Between अनुम° and (अ)चित्तम् T adds: (अ)यं वै त्वमस्मादित्य. — इडमूनेन T A¹; इडमूनुना H H²; इडमूनेन B¹. — पात्र्या B¹ A¹; पात्रिया T H H².

दीचील्लः कर्षूः खालारमभिः सिकताभिद्योपप्रकीर्यायुग्मिबद्कुक्षैरपः
परिस्राव्य तासु ज्ञातयः संग्राहन्तेरमन्वती रेवतीरिति ॥ ७ ॥

अघनेन कर्षूः पलाशशाखे शमीशाखे वा निघ्नन्त्वेधेन दर्भमयेन
गुल्मेन संबध्य तेनरेण प्रसर्पन्ति यदे देवस्य सवितुः पवित्रमिति
5 अघन्यः शाखे व्युदस्यति या राद्रात्यन्नादितुदयं तमसस्सरीत्यादित्यमु-
पस्थायानवेवमाणा अपोवगाहन्ते धाता पुनातु सविता पुनात्विति
केशान्प्रकीर्य पांसूनोषैकवाससो दक्षिणामुखाः सहदुपमज्योत्तीर्य वासः
पीडयित्वोपविशन्त्वेवं त्रिस्तम्बत्रयं तिलमिश्रमुदकमुत्तिच्याहरहरज्जलि-
नेकोत्तरवृद्धिरा दशाहादेप्रतीचा याममेत्य यत्त्रिष्व आङ्गस्तत्कुर्वन्त्वेन-
10 शनानध्ययनाधःशब्दोदकोपस्पर्शनाभ्याकालमनूचीनेषु ब्रह्मं व्यहं षडहं
द्वादशाहं वा गुरुर्ध्वेनशनवर्जं संवत्सरं मातरि पितर्याचार्यं इत्येकेन-
शनानध्ययनवर्जं चावज्जीवं प्रेतपत्न्युदकोपस्पर्शनमेकभुक्तमधःशब्दा ब्रह्म-
चर्यं चारत्नवणमधुमांसवर्जनं च ॥ ८ ॥

॥ इति प्रथमः पटलः ॥ १ ॥

7. From केशान्प्रकीर्य to the end of this paṭala is not given by Āpastamba (A), who finishes this paṭala with पुनात्विति. The reading, above given, from 7 sqq. to the end of the paṭala is that of T and H². After उत्तीर्य H and quot. Pi. Sā. p. 139 add: सव्यं ज्ञान्वाच्य. Comp. Āp. dhā. II. 15. 10 with Bühler's note.

8. After तत्प्रत्ययं H and quot. Pi. Sā. p. 76, 139 add: सगो-
चनामधेयं. — उत्तिष्ठैवमहर° H² and the quotation given by Gopālayajvan from the Āp. dhā.

10. °अकालमनूचीनेषु TH H², but comp. Āp. dhā. II. 15. 11—12 (note) and Hir. dhā. (praśna XXVII. 8 med.), where the ms. Haug gives exactly the same passage with आकालमनूचीनेषु. — The interpunction of l. 10—14 is uncertain.

अपरेकुसृतीयस्यां पञ्चम्यां सप्तम्यां वास्त्रीनि संचिन्वन्ति^५ चीरो-
त्सितेनोदकेनौदुम्बरशाखयाप्रक्वाथयञ्चरीराण्यवोच्च यं ते अप्रिम-
मन्यामेति पञ्चभिरेत एवाङ्गारान्दक्षिणा निर्वर्त्य तिस्रः सुवाङ्गतीर्षु-
होत्स्वसृजेति प्रतिमन्त्रमैयुग्मिभरदकुक्षीः स्ववोचितमवोच्यायुजः स्त्रियः
५ संचिन्वन्ति^६ यस्याः पुनर्विजननं न स्यात्सा सखे हस्ते नीललोहिताभ्यां
सूचाभ्यां बृहतीफलमावध्य सख्येन पदारमानमास्त्राय सख्येन पाणिना
प्रथमानन्वीचमाणास्त्रीन्यादत्त उत्तिष्ठत इति द्रव्यः शिरसो वा^७
तदाससि कुक्षे वा निदधातीदं त एकमिति द्वितीयांसाभ्यां वाङ्गभ्यां
वा^८ पर ऊ^९ त एकमिति तृतीया पार्श्वभ्यां ओशीभ्यां वा^{१०} तृतीयेन
१० ज्योतिषेति चतुर्थ्यभ्यां जहाभ्यां वा^{११} संवेशन इति पञ्चमी पञ्चामैवेमे-
वायुजकारं सुसंचितं संचिन्वन्ति^{१२} भस्माभिसमूह्य संहत्य शरीराकृतिं
कृत्वा शरीरास्त्रादायोत्तिष्ठत्युत्तिष्ठ मेहीति^{१३} शम्यां पलाशमूले वा कुक्षं
निधाय जघनेन कुक्षं कर्वादि समानमा स्नानाभ्युदा स्नातीत्येके । ९ ।

अथातो हविर्यज्ञियं निवपनं यं कामयेतानन्तलोकः सादिति^{१४}
१५ समस्त्रा उहतेवोचिते सिकतोपोन्ने परिश्रिते वाम्यतो नन्वीचमाणी
दर्भेष्वस्त्रीनि निवपति पृथिव्यास्त्वाचित्वा अपामोषधीनां रसेन स्वर्गे
लोके निवपाम्यसावितर्वेनन्तलोको ह भवतीति विज्ञायते^{१५} यदि पु-

5. पुनर्विजननं THH²; °विजननं A¹A²Pi.Sā.; B¹ defect; B²:
यस्याः पुनःप्रसूतिर्नास्ति.

8. So TH²B Pi.Sā.; तानि वाससि H; तदास्त्रिकुक्षे A¹.

10. 11. So HA¹A²B²; °भ्यामेवायुज° H²; °भ्यामेववायुज° T,
Pi.Sā. p. 126.

11. So H²A¹; °भिसमूह्यसंहत्य T; समूह्यभस्मचितिमलङ्कृत-
संहत्य H.

12. उत्तिष्ठति, given by THH²B², missing in A¹B¹Pi.Sā.
p. 127.

14. °यंघोयं A¹A². — लोकसाद TH²B¹B²A¹; लोकोस्त्रसाद H.

15. समस्त्रा HH²A¹A²B²; सामस्त्रा T.

- नर्धक्षन्तः स्फुरपिहोचहवणीं छण्णाजिनं शम्भां दृषदुपले नानुप्रहरेयुरेत
 एवाङ्कारान्दक्षिणा निर्वर्त्य तिस्रो राचीरिद्धा दहनवदवकाशं जीष-
 यित्वापिमुपसमाधाय संपरिसीर्यापरेणापि दक्षिणाद्यान्दर्भान्संस्तीर्य
 तेषु दर्शपूर्णमासवत्कृष्णाजिने शम्भायां दृषदुपलाभ्यामवाञ्जनं शरी-
 5 राणि सुसंपिष्टानि पेषयित्वाज्यकुक्षे समुदायुत्वापिहोचहवणा जुहोत्य-
 क्षात्त्वमग्निं आतोसीत्वेतथैवान्तर्मेवैवापिहोचहवणीं छण्णाजिनं शम्भां
 दृषदुपले चानुप्रहरेयुर्न चात ऊर्ध्वं रमशानं कर्तुमाद्रियेतोऽहतीर्वा-
 स्त्रादहने वपेर्केकराभिर्वा परिचिनुयान्तंमग्नेवादित्यस्तपति तमग्निं वातो
 वाति तमापः स्पृशन्ते स नैवादित्यस्य सवाशाक्षिबते न वायोर्नापां
 10 संसर्जनादिव हि कौपीतकिर्विदा चकारेत इव चकुरेवमुद्वाहिवमा-

4. दर्शपूर्णमासवत्, given by T H H² B², is omitted by A¹ B¹. — अवाञ्जनं all, also Bandh. 18. 4. B² gives: सुवाञ्जनमिति
 सुवेण घृतमासिष्य पिनाष्टि । - - - र्वा द्रष्टव्यः । अथ वा प्रमादपा-
 ङोवाञ्जनमिति । Compare C. 60, 404.

6. शम्भायां T H; शम्भाया H²; शम्भा A¹ B¹, cf. Bandh.
 18. 7.

7. Emended hesitatingly. आद्रियेतहतीर् T H H² A¹ A² B¹;
 विवत्येनाहतीर्वा B² (the bhāṣya), which points to आहतीः. The
 sūtra of Bandhāyana (18. 10) also has आहतीः. Possibly the original
 reading आद्रियेताहतीः was at first corrupted into आद्रियेत । हतीः.
 Comp. also C. 407.

10. One of the most difficult passages. एवमुद्वाहिनमा° T;
 एवमुद्वाहिनमा° H²; एवमुद्वाहिनमा° H; एवमुद्वाहिनमा° B¹; एवमुद्वा-
 हिवमा° A¹; A² also seems to point to the reading °हिवमा°, as it
 says: आरमरथ्यं चैवमेव चक्रुः. Perhaps the words are to be
 separated thus: *evam hi kauṣītaker vidām cakāra. tam ha evam*
cakruḥ. evaṃ u ha āha („thus he had commanded to do with his
 remnants“). *evaṃ āsmarathyam cakruḥ.*

रसरथं चक्रुस्त्वो हवैति अहीना हायना^१ व्युक्ती व्युक्त्यस्त्री^२ वस्वसी
वस्वसी व्युक्ति^३ प्रजा हास्व श्रेयसी भवति यमेवं निदधातीति वि-
ज्ञायते ॥ १० ॥

॥ इति द्वितीयः पटलः ॥ २ ॥

नवम्यां व्युष्टायां यज्ञोपवीत्यन्तरा ग्रामं रमशानं चाग्निमुपसमा-
धाय संपरिस्तीर्यापरेणाग्निं लोहितं चर्मनहुहं प्राचीनयीवमुत्तरलो-
मास्तीर्यं तद्देतसमालिनो ज्ञातीनारोपयत्वारोहतेत्येनाननुपूर्वान्प्रक-
ल्पयति यथाहानीति^४ प्रतिलोमकृतया वारण्या सुचा द्वे चतुर्गृहीति
ब्रूहीति न हि ते अपि तनुवा इति^५ दश च सुवाङ्मतीरप नः शोमु-
१० चदधमिति^६ कृत्वा कृत्वा पात्र्या संपातानवनयत्येवोभयं प्रहरति येन
ब्रूहोर्लुत्तरिणाग्निं रोहितोनहुान्प्राक्मुखोवस्थितो भवति^७ तं ज्ञातयोन्वा-
रभन्तेनद्वाहमन्वारभामह इति^८ प्राज्ञो गच्छन्तीमे जीवा इति^९ जघन्यो
वेतसशाखयावकाभिश्च पदानि संलोभयन्नेति मृत्वोः पदमित्येभ्यो-

1. So B¹; तस्योहवैदेवा A¹, but the bhāṣya, A², seems to point to the same reading as given by B¹, as it says: तस्य पुनर्दहनसंस्कृतशरीरस्त्वैवेति हायनाः संवत्सरा अहीना भवन्ति सफला भवन्तीति यावत्. The three mss. of Hir. T H H² insert between तस्यो and हवैति the words हेष. Prof. Kern, whom I consulted on this passage, suggested also to take हेष as a dittographia.

2. व्युक्तीति प्रजा T H²; without इति H A¹ B¹. Compare TS. II. 1. 10. 3. — एवं H B¹ B² A¹; एव T H².

6. Between अग्निं and लोहितं H inserts दर्भान्संस्तीर्यं.

7. अनुपूर्वं A¹ A² B¹ B²; अनुपूर्वान् the others, also Pi.Sā. and the quot. in Wilson, Sel. Ess. Vol. II. p. 300.

13. संलोभयन्नेति T H² H; संलोपयन्नेति B¹ A¹ A² Pi.Sā. (comm.: विलोपयन् गत्वा); संतभयन् समूहनं कुर्वन्ननुगच्छति B². Baudhāyana

ध्वर्युर्दक्षिणतोऽमानं परिधिं दधातीमं जीवेभ्यः परिधिं दधामीति^१
स्त्रीशामञ्जलिषु संपातानवनयतीमा नारीरिति^२ तैर्मुखानि विमृज्जने^३
यदाञ्जनं विककुदमिति विककुदेनाञ्जनेनाङ्गे^४ यदि विककुदं नाधिगच्छे-
द्येनैव केन चाञ्जनेनाञ्जीरन् ॥ ११ ॥

- ५ पृथिव्यामोषधिसम्बन्धं प्रतिष्ठापयति यथा त्वमुज्जिनस्त्वोपध इति^५
प्रत्येत्य गृहानुत्तरपूर्वदेशे गारस्यापिमुपसमाधाय संपरिसीर्यानुलोम-
छतया वारणा सुचा द्वे चतुर्गृहीति जुहोत्वानन्दाय प्रमोदायेत्वेवोभयं
प्रहरति येन जुहोत्वेजमेतदहः पचन्ति यवोदनं चोजोसीत्वजस्र प्रा-
ज्जीयार्थेवोसीति यवोदनस्योपासन्दीक्षत्यानित्वधिरोहन्ति^६ नापित-
१० कर्माणि च कारयन्त^७ एव प्रथमोलङ्कारः^८ सोयमेवं विहित एवाना-
हितापिः पाचयेष्टकावर्जमौपासनेनानाहितापिं दहन्ति^९ निर्मन्थ्येन प-
त्नीमुत्तपनेनेतरान्धैकेषां कुम्भानां निधानमनाहितापिः स्त्रियाश्च निव-
पनानां हविर्यज्ञयाजिनः पुनर्दहनानां सोमयाजिनश्च यतान्तमप्रिवित
इति^{१०} नासन्नयतामामिचामेत्सर्गो राजगत्वा अपमुबन्धयाजिनः स्त्रि-

has (28. 8) संलोपयते; त्वलोभयते Wilson l. c. Compare 28. 8 with crit. note.

1. For this passage comp. Āp. śrs. XIV. 22. 3; अध्वर्युः is omitted in A¹.

3. Comp. Āp. śrs. X. 7. 2.

6. पूर्वदेशे T H² Pi.Sā.; पूर्वदेशे H A¹ B¹.

7. So T H H² B¹. Instead of प्रमोदायेति A¹ has नवेतवेति, Pi.Sā.: न वे तवेति द्वाभ्याम्.

8. यवोदनं all, also Bandh.; but compare Hir. XXIX. 7. s. f.

9. आसन्दी T H; आसन्दीस् A¹ H²; आसन्दीस् B¹ Pi.Sā. Comp. Bandh. 28. 17. — अधिरोहयन्ते T H H²; अधिरोहन्ति B¹ A¹ Pi. Sā.

12. स्त्रियाश्च om. A¹ but comp. A²: अथ केचित्स्त्रियाश्चेत्यपि न पठन्ति.

याश्च दहनकल्पेन न कल्पेरन्ननुपेतान्कन्याश्च पुनर्दहनमन्वेषीव दहेयुः
स्त्रियाश्चैवं पुंलिङ्गवपनवर्जमित्येक इत्येके ॥ १२ ॥

॥ इति तृतीयः पटलः ॥ ३ ॥

इति हिरण्यकेशिसूत्रे अष्टाविंशः प्रश्नः समाप्तः ॥ २८ ॥

८ दिष्टगमनादयुत्तहःस्वहोरावार्धमासमासर्तुषु संवत्सरे वा निद-
धात्वेप्रचति याथाकामी च माध्याः पौर्णमास्याः फाल्गुन्याश्चिन्त्या
वैशाखा नैदाध्या वोपरिष्टादमावास्या तस्यामयुजो युजो वाधीरा-
दायोत्तरतो लोष्ठानवक्ष्य दक्षिणा निर्हरन्ति स्त्रलार्थानिष्टकार्यान्वा
पुरसादेव रमशानायतनादोषधीरुद्धारयन्ति पाठापृग्निपर्णीकर्णिकार-
१० राजवृक्षकण्टकतिलकविभीतकार्कशरश्चदंष्ट्राध्यण्डा अन्याश्च चीरिणीर-

4. The colophon in H² runs thus: इति हिरण्यकेशिसूत्रे पञ्च-
मषट्के चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः; in B¹: इति भारद्वाजपितृमेधिकसूत्रे
प्रथमप्रश्नः.

8. Between अवक्ष्य and दक्षिणा T and H² add तेषु, probably
a false reminiscence of XXVIII. 2 (35. 10). Instead of दक्षिणा
निर्हरन्ति (T H H²), दक्षिणतो हरन्ति is given by B¹ B². —
स्त्रलार्थान् H²; the others corrupt. Compare C. 48a.

9. उद्धारयति B¹ B²; *यति the others.

10. In the list of the plants not all is equally certain. Instead
of *कण्टक* as given by H² and B² (here slightly corrupted) T
gives only वक्ष, H B¹ omit the word. — Instead of तिलक T H² B¹
give तिलक, only H: वैलक. Bandh. (8. 3), Śat. Br. (XIII. 8. 1. 16)
and Kāty. (śrs. XXI. 3. 20) give तिलक. — अध्यण्डा is given only
by B², the others: *द्वंदा T, *द्वंदा H², *अत्यंदा H. Compare
Śat. Br., Kāty. l. c. and Kauś. sū. 35. 4.

नृत्वेयाँ चपराह्णे इमशानायतनं विमिमीते पञ्च पञ्च प्रक्रमान्तसर्वतः
 षट्पुरस्तादित्येके माने परीतान् इष्टकोपधान इति दिक्संयोगः सर्वत्र
 पुरस्तादुपक्रमः प्रसव्यं दक्षिणतोपवर्गस्त्रिवृता मौञ्ज्या बालवज्या वा
 रज्ज्वा प्रसव्यावृत्तया चिः प्रसव्यं परितत्यायुग्मिबदकुक्षीः स्ववोचितम-
 ६ वोक्ष यथा प्राणदुत्सर्पेण प्राणदधि निवपेत्वेदि प्राणदधि निवपेज्जी-
 वतां ह तत्प्राणानधि निवपेत्वेदार्थां तस्ये वा संभारानोष्य ॥ १ ॥

यो भूते पशुना तदर्धमन्नं संस्कृत्य तदमावास्यायां निदधात्वैद्य
 यदि पुनर्धविष्यन्तः स्मृतदगारं तस्यं वा मिन्वन्ति तस्य पूर्वार्धे मध्ये
 पश्चार्धे वा पालाशीं मेथीं त्रिविषूकां निघ्नन्ति पुरस्तादेव गूद्रो ब्रह्म-
 १० बन्धुर्वा संवादितोपविशति या स्त्री मुख्यतमा तामाह वसति मया-
 साविह्वतीति न ददामीतीतरा प्रत्यर्हिव द्वितीये करोत्येकराचाय

1. प्रक्रमान्तः T H; प्रक्रामासः H², B defect.

4. Instead of प्रसव्यावृत्तयाचिः (H B¹), T H² give: प्रसव्यया-
 चिवृताचिः; B²: त्रिगुण्याप(स)व्यावृत्तयाचिः. Here त्रिगुण्या is the
 bhāṣya for चिवृता. Consequently B² points also to the reading
 of H B¹.

6. So emended; प्राणादुत्सर्पेण T H H²; प्राणतत्सर्पेण B¹; प्रा-
 णात् प्राणवदित्यर्थः B². Bandhāyana replaces प्राणद् by जीवद्.

7. तदमा T B¹; तदहरमा H and probably also H². With
 तत् is meant the śmaśāna, as also above 46. 6: जीवतां ह तत्प्रा-
 णानधि निवपेत्.

8. धविष्य H² B¹ B²; धूविष्य H; हविष्य T.

9. Instead of गूद्रो H² gives गूद्रोत्पन्नो.

10. संवादितोपविशति T H H²; सहसंवादिन उपविशति B¹;
 संवादिनः . . . उपविशति B².

10. 11. So T: तामुवाहवसतिमयासविह्वलिति H; तामाह B¹
 (the rest of this passage is wanting here); तामाहवसतिमयातिन-
 ददामीतीतरा H² (pr. m.); तामाहवसतिमयासपृह्वतिनददामीतीतरा

ददामीति तृतीये^१ यावद्वाचं वा धविष्यन्तः स्युरेतस्यां वाचि मेष्ट्या
मूले शरीराणि निदधाति शतानुशं च कुशं विविषूके^२ तस्य विनं
चर्मणा कुशैः परिणद्धं भवति^३ तस्मिन्दधि वाजिनमिग्रमानयति वैशा-
नरे हविरिदं जुहोमीति^४ विचरन्तमभिमन्त्रयते द्रुपश्चस्कन्देनं समुद्र-
५ मिति द्वाभ्यां^५ चत्वारो ब्रह्मचारिणोन्वे वा ब्राह्मणायना दक्षिणान्केश-
पचानुद्वध्य सञ्चान्प्रसस्य दक्षिणानूरूनाघ्नन्तः सिग्भिरभिधून्वन्तस्त्रिः
प्रसव्यं परिचरन्त्यजिनमोय्यजिनमोय्यजिनमोयीत्येवममात्वाः स्त्रियद्योत्त-
राभिः सिग्भिर्मन्त्रवर्जं पूर्ववत्परिक्रमणं^६ संप्रवदन्ति वीणाः शङ्खनाडी-
तूणवा नृत्तगीतवादिवाणीति^७ प्रातर्मध्यन्दिनेपराह्ण इत्येवं रात्रिस्त्रिरे-
१० परपचस्य तिस्रो रात्रीर्धुवन्ति पञ्च सप्त नवैकादश वार्धमासं मासं
संवत्सरमु द्वेके ध्रुवत्येवं च यथाशक्ति देयं तथा द्रव्यास्तुत्तम एवाहनि
द्रव्यत्याग इत्येकं^८ एतस्मिन्नेवापी तूष्णीमुपचरितान्यश्च चकृन् अपयति^९

H² (sec. m.). B² gives the following paraphrase: आह त्वया सह
श्रयः मह्यं देहीति. Comp. C. 81.

2. मूले T H; मूले H².

3. कुशैः T H² B¹ B²; कुशैश्च H.

5. ब्राह्मणायना H²; ब्रह्मणायना B²; ब्राह्मणास्तपना B¹; ब्राह्मणा-
स्तेवा T H.

7. So T H H² but °जिनमोपित्वेवम° H²; अजिनमोयिअजिन-
मोयी इत्येवम° B²; अजिनमोर्-जिनमो-यो-अमात्वा° B¹. Comp.
Bandh. 20. 12 and C. 518.

8. पूर्ववत्परिक्रमणं om. T B¹; but पूर्ववत् is mentioned in B².
— Uncertain. वीणाःशङ्खनाडीतूणवदानृत्त° T H²; वीणावादाःशं-
खानाडीतूणवानृत्त° H; वीणाःशङ्खमा -- वादनृत्य° B¹.

9. Instead of एवराचाव° (T H²), H B² have: एवराचाव°.

9. 10. Instead of अपरपचस्य H² has: अपिवा.

10. Instead of एकादश, दश is given by T B¹.

12. अपयति H² H; °यति T B¹.

तेषामभिधारणानि घृतं शृतं सीरं दधि मध्वत्पूपापिधाना भवन्त्ये-
परराचे गच्छन्तेऽपिः प्रथमोऽथोदकुम्भोऽनङ्गाञ्जरीराणि संभारा इति
येन चान्येनार्थी भवति न हीनमन्वाहरेयुरेन्तरा ग्रामं रमशानं चैत-
मपिमिन्धान आले ॥ २ ॥

- 5 वृष्टायां हरिण्या पलाशशाखया शमीशाखया वा रमशानायतनं
संमार्थयेत वीतेति दक्षिणतः शाखामुदसित्वाप उपसृष्टोद्वत्यावोच्य
सवितैतानि शरीराणीति सीरं युनक्ति षड्वत् द्वादशगवं चतुर्विंशति-
गवं वा यावद्गवं सीरं तावन्ति शतानीष्टकानामेव भवन्तीति
विज्ञायते तस्याश्चतुर्विंशतिभागेनेष्टकाः करोति पादेष्टकाश्च वारणं
10 काष्ठमयं मीलं रज्जुमयं वचनादन्यत्कुं वाहा इति द्वाभ्यां प्रसव्या-
वृत्ताः षट्पराचीः सीताः छपत्युदस्य लाङ्गलं सीति वन्दामह इति
सीताः प्रत्यवेचन्ते सवितैतानि शरीराणीति मध्ये छष्टस्यास्त्रिकुम्भं
निदधाति विमुचध्वमघ्निया देवयाना इति दक्षिणेऽपि वलीवर्दान्वि-
मुच्य दक्षिणेऽपि तृज्याध्वये ददातुं दपचिणोदुम्बरशाखयावोचति प्र
15 वाता वान्तीति पात्र्यां सर्वोपधीः संयुक्त वपति यथा यमायेति
चित स्त्र परिचित इत्यपरिमिताभिः शर्कराभिः परिश्रित्याप्यायस्त्र
समेतु त इति सिकता ब्रूहर्तुत्तरया विष्टुभा राजन्यस्त्र जगत्वा वैश्वस्त्र

1. तेषामभिधारणानि om. T.

2. *राचेगङ्* B¹ B²; *राचेर्मङ्* T H²; *राचे अयुग्मानङ्* H.

4. Comp. Āp. śrs. V. 8. 4.

6. After अवोच्य, H inserts: हिरण्यगवत्तमवधाय.

8. शतानीष्टकानामर्धेष्टकानांपादेष्टकानां मानानि भवन्तीति H; only H² gives the right reading, T and B¹ are defect or corrupted.

10. So H²; वचनादन्याङ्कु* T; वचनादङ्कु* B¹; वचनाद-
व्यातः* H.

13. दक्षिणेंसउत्तरेसेवा H.

14. दक्षिणेनो* T H H²; दक्षिणो* B¹.

विधृतिलोष्टान्प्रतिदिशमनन्वीचमाण उपदधात्युत्ते तभोमीत्वितैः प्रति-
मन्त्रं तिलमिश्राभिधानाभिस्त्रिः प्रसव्यं परिकिरत्वेषीधाना इत्येभि-
वान्वायै दुग्धस्त्रार्धशरावे मन्वस्त्रिः प्रसव्योपमधित आमपाचस्त्रं
दक्षिणत उपदधात्वेषा ते यमसादन इति समूलं बर्हिर्दक्षिणा सृणा-
तीदं पितृभ्यः प्रभरेम बर्हिरिति पालाशान्परिधीन्परिदधाति मा
त्वा वृक्षाविति पूर्वापरारवुत्तरया दक्षिणोत्तरौ मध्ये नलेषीकां निद-
धाति नलं स्रवमिति पुराणेन सर्पिषा शरीराणि सुसंतृप्तानि संतृप्तो-
त्तरत आसीनोनन्वीचमाणो दर्भेषु निवपति सवितैतानि शरीरा-
णीति यथालिङ्गमङ्गानि संनिधायोद्येनमुपतिष्ठते षड्भुता सूर्यं ते
चतुरिति भुक्तभोगेन वाससास्त्रिकुशं निमृज्योपर्युपरि शिरो दक्षिणा
वुदस्त्रति परं मृत्यो अन्नु परेहि पन्थामित्येषास्त्र कपालानि सुसंभि-
न्नानि संभिनन्ति यथैषूदकं न तिष्ठेद्वुक्तभोगेन वाससा शरीराणि
प्रकाबोदपात्रेणोदुम्बरशाखयावोचति शं वात इति ॥ ३ ॥

॥ इति चतुर्थः पटलः ॥ ४ ॥

इष्टकाः प्रतिदिशमनन्वीचमाण उपदधाति पृथिव्यास्त्वा लोके
सादयामीत्वितैः प्रतिमन्त्रं मध्ये पञ्चमीं तां दक्षिणेन षष्ठीमेवं चर-

३. प्रसव्योपमधित आमपाचस्त्रं दक्षिं H²; प्रसव्यमनारभ्योपमं-
धितमामपाचस्त्रं दक्षिं H; प्रसव्योपमधित आमपाचमुत्तंदक्षिं T; प्र-
सव्येमधित आमपाचस्त्रसंदक्षिं T. Comp. also T. Ā. p. 695, readings
of F and K, and for the whole passage C. 99, Āp. śrs. VIII. 14. 14
(दक्षिणामुखस्त्रिः प्रसव्यमनारभ्योपमन्वति), Hir. Kalpasū. V. 12 (दक्षि-
णासीनो नारभमाणस्त्रिः प्रसव्यं मन्वमुपमन्वति).

४. दक्षिणायांसृणा° H.

१०. निमृज्याद्येनमुपर्यु° H B². — दक्षिणा T H B¹; दक्षिणतो H².

११. वुदस्त्रति H² H; व्यस्त्रति T B¹.

नपूषवानिति प्रतिमन्त्रमेतिलाभिधानाभिस्त्रिः प्रसव्यं परिकिरत्वेतास्ते
 स्वधा समृताः करोमीत्येषधिसम्बन्धान्प्रतिदिशमन्वीक्षमाण उपदधाति
 त्वामर्जुनेति प्रतिमन्त्रलिङ्गिर्द्रव्यनियमो लोकं पूषेति लोकं पूषा उपद-
 धातुं उत्तरया पुरीषेणानुविकिरति रमशानस्य मावा द्यङ्कुलं त्र्यङ्कुलं
 5 चतुरङ्कुलं प्रदिशो वितस्तिर्जानुदघ्नमूषदघ्नं स्फिग्दघ्नं वैधोत्तमा मावा
 रमशानस्योत्तमा मावा नाध्याभ्याद्योवर्ती पुरस्तात्ततो नन्तरं पश्चादपि
 वा द्यङ्कुलं पुरस्तात्समभूमि पश्चादित्येक उदपात्रेणोदुम्बरशाखयावो-
 चति शं वात इत्योरोहणं अपत्येवरोहणं अपत्येपस्थानेनोपतिष्ठत इदमेव
 मेतोपरामार्तिमाराम काश्चनेति वारणशाखां पुरस्ताद्विदधाति वरणो
 10 वारयादिति विधृति लोष्टमुत्तरतो विधृतिरसीति शमीशाखां पश्चा-
 द्दमि शमयेति यव दक्षिणतो यव यवयेत्येधेनमुपतिष्ठते पृथिवीं
 गङ्गान्तरिक्षं गङ्गेति अघनेन चिति कर्ष्यादि समानमा स्नानावृद्धा
 स्नातीत्येके । ४ ।

॥ इति पञ्चमः पटलः । ५ ।

15 यमयज्ञं स्वयंप्रोक्तं प्रवक्ष्ये बलिमुत्तमम् ।
 मासि मासि तु कर्तव्यो नृकाय बलिसथा ॥
 मेधाकामोर्थकामो वा पुत्रकामस्तु वै द्विजः ।
 याम्येहनि सनचचे सर्वान्कामान्समश्नुते ॥
 संवत्सरस्य कार्तिक्यां बलिं कुर्वीत यत्नतः ।
 20 अकुर्वन्स्तु कार्तिक्यां नरके स निमज्जति ॥

1. *मन्त्रमतिलाभिर् H; *मन्त्रमनिवाभिर् B¹; *मन्त्रमिति मित्रा-
 भिर् TH².

5. ऊषदघ्नं om. T; स्फिक्दघ्नं T; स्फिक्दघ्नं HB¹; स्फिदघ्नं H².

6. यावती TH²; यावती H; यावती B¹.

18. सनचचे TH H² Baudh.; सुन⁰ B¹.

तस्मात्पूर्वीत कार्त्तिक्या स्वर्गकामसु वै द्विजः ।

तिलप्रस्रस्त्र कर्तव्यं गुडमिश्रं तथा हविः ॥

एकेन तु न कर्तव्यः कर्तव्यो बहुभिः सह ।

हविषद्वत्ताभिमन्त्र्य हविरादाय नमो ब्रह्मणे प्रजापतये देवेभ्यः
 5 ऋषिभ्यः पितृभ्यो यमायेत्युक्त्वा यामात्माचीं वोदीचीं वा दिशमुपनि-
 ष्कन्यानिरिणवद्देशे नदीतीरे समे वान्यस्मिञ्कुची देशे तस्य दिक्क्षतिं
 वेदिं करोति तस्मामुत्तरवेद्यां पश्चोत्तरवेद्यो दिक्क्षतयो भवन्ति दक्षि-
 णेन करकूपं स्वात्तोत्तरेणाग्निं प्रतिष्ठाप्य दर्भैः सोत्तरवेदिं संप्रकाद-
 यति प्रागग्निदर्भैर्विष्टरं निधाय प्रस्तरं चावातु देवः सुमनाभिरुतिभि-
 10 र्यमो ह वेह प्रयताभिरक्ता । आसीदतां सुप्रयते ह बर्हिषूजाय जाति
 मम शत्रुहत्वमिति यममावाह्य यमे इव यतमाने यदैतमिति चेमं
 यम प्रस्तरमा हि सीदिति त्रिभिः प्रस्तरमभिमन्त्र्य सपविचाखर्घ्यन्ता-
 नपाद्याचमनीयोदकानि दत्त्वा सार्वसुरभि गन्धपुष्पधूपदीपमाद्यं च
 यद्योपलब्धं ददाति छण्णाः प्रतिसराः छण्णसूचं च मध्यमेनानेन वा
 15 पलाशपर्णेन जुहोति यमाय स्वाहान्तकाय स्वाहा धर्माय स्वाहान्ताय
 स्वाहानन्ताय स्वाहा वैवस्वताय स्वाहा कालाय स्वाहा मृत्ववे स्वाहा
 विष्णवे स्वाहा भूः स्वाहा भुवः स्वाहा सुवः स्वाहा भूर्भुवः सुवः
 स्वाहेति ॥ ५ ॥

9. प्रागग्निदर्भैर् B¹.

11. यदैतम° TH H² Baudh.; यदैतम° B¹ and T.Ā. VI. 5. 2.

12. त्रिभिः TH H²; तिसृभिः B¹, Baudh. — सपविचाख° B¹;
 सविचाख° H; पविचपाखिर° TH² Baudh. — सार्वसुरभिर्ग° TH H²;
 सर्व--र्ग° B¹.

15. After धर्माय स्वाहा H and B¹ add: (5) धर्माय स्वाहा.
 after विष्णवे स्वाहा, H has: बृहस्पतये स्वाहा.

16. कालाय स्वा° om. B¹.

व्याहृतिपर्यन्तं हविर्जुहोत्येषार्कपर्णान्वीदुम्बरपर्णानि वा निधाय
मध्यमस्थामुत्तरवेद्यां यमाय हविर्निवेदयन्ते यमाय सोमं मुनुत यमाय
जुहुता हविः । यमं ह यज्ञो गच्छत्यप्रिदूतो अरंक्षतोमिति प्रतीच्या-
मुत्तरवेद्यां यमाय घृतवद्वविर्जुहोत प्र च तिष्ठत । स नो देवेष्वा य-
5 मदीर्घमायुः प्रजीवसोमिति प्राच्यामुत्तरवेद्यां यमाय मधुमत्तमं राज्ञे
हव्यं जुहोतन । इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजैभ्यः पूर्वैभ्यः पश्चिच्छ्रोमिति
दक्षिणस्थामुत्तरवेद्यां श्रभ्यां हविर्निवेदयन्ते यी ते खानो यम रचि-
तारौ चतुरवी पश्चिरवी नृचचसा । ताभ्यां राजन्परिदेह्येनं स्वस्ति
चास्मा अजमीवं च धेह्योमित्युत्तरस्थामुत्तरवेद्यां यमदृताभ्यां हविर्नि-
10 वेदयन्त उरणसावसुतृपावुलुम्बलौ यमस्य दूतौ चरतो वशां अनु ।
तावत्सभ्यं दृश्ये सूर्याय पुनर्दत्तावमुमेवेह भद्रोमिति योस्य कौष्ठेति
तिष्ठभिर्यमगाथाभिस्त्रिः प्रदक्षिणं परिगायन्ति दक्षिणेन करकूपं गत्वा
प्राचीनावीतं कृत्वा सव्यं आन्वाच्य हविरादाय मिषन्निषजः स्वधा
नम इति पिण्डान्ददाति चीनुदकाज्जलीनुपनिनीयातम्य प्राणान्सप्त-
15 व्याहृतिभिः सप्त पदानि प्राक्षो गच्छन्ति चीन्दि स्वर्गलोकानाकृष्टा
भवन्तीति विज्ञायते दधिकाव्यो अकारिषमिति पुनः प्राणानाप्याख्य

2. मध्यमस्थामुं T H H²; °मायामुं B¹ Baudh. — °यन्ते H;
Baudh. has also the plural, comp. T.Ā. p. 678; °यते B¹ H².

7. Plur. verbi T H².

13. Thus T H H² (pr. m.); मिषन्निषस्वधा पितृभ्य इति B¹ B²
Baudh. H² (sec. m., but with निमियन्).

14. Thus T; °निनीयातस्य H; °निनीयतस्य B¹; अतम्य B²;
आचम्य (l) Baudh.

15. Thus T H²; चीर्हि H; विभिःस्वर्गलोकमाकृष्ट B¹; सप्तलो-
कानवलीष्टा Baudh.

16. Thus T H H²; आयम्य B¹ Baudh.

यथेत प्रत्येत्वं नमस्कारः कूपेभ्यो नमस्कारः कूपेभ्यो नमस्कारः कूपेभ्य
इति करकूपमुपस्थाय यक्षी कामाय यममभिवादयन्ते यमो दधारि-
त्यनुवाकशेषेण हविरुत्तरन्ति नाके सुपर्णमिति प्रवाहयन्त्येवं हि राजा
वरुणस्य कारित्वनुवाकेनापो वगाहयन्त्येवापो हिष्ठीयाभिर्माजयन्ते यमेन दत्तं
चित एनमायुनगिति चतस्रभिरादित्यमुपस्थाय प्रतिसरमावधोत ह-
विषा सर्वप्रायश्चित्तानि कृत्वा च हविःशेषान्भक्षयन्ति भक्षोऽस्मृतमभक्ष
इति भक्षश्च शेषं नयन्ति पुत्राय प्रियाय प्रियवादिने पुत्रभार्यायै
पुत्रवान्भवति पुत्रवती भवतीति वैवस्वतोऽब्रवीद्धेमो ह यष्टारमिति
प्रयातमङ्गे समाधाय पितेव पुत्रम् । सुहृद्वति गमयति तच्चलोकात्रि-
वर्तते चास्य क्षिनन्ति पन्थानं निवर्तते चास्य क्षिनन्ति पन्थानमिति ॥ ६ ॥

॥ इति षष्ठः पटलः ॥ ६ ॥

1. Uncertain reading. नमस्कारकूपेभ्यो thrice B¹; नमस्कारकूपेभ्यो thrice H; नमस्कारकूपेभ्यस्कारकूपेभ्योनमस्कारकूपेभ्य TH²; नमोनमस्कारकूपेभ्यो twice Baudh.

2. B²: यक्षी यक्षी कामायेष्टिसिद्धये यममभिवादयन्त अभिमुखा-
सुवेति (?) तं कामं प्राप्नुवन्तीति सामार्थाद्वाक्यशेषः.

4. Thus B²; आपोहिष्ठाभिर् B¹; आपोहिष्ठाभिर् TH; आपो-
हिष्ठामीति H².

5. TS. IV. 6. 7. 1.

6. The whole mantra is according to Baudh.: भक्षोऽस्मृतमभक्ष-
श्च ते मृत्युपीतस्या (sic) मृतवतः स्वगाहृतस्य (sic) मधुमत उपहृतस्यो-
(v. l. °हृतस्यो) पकृतस्योपकृतो भवामि.

9. Instead of °मंके (B¹ B² Baudh.), TH H² give °मेके. —
सुहृद्वति TH H² Baudh. Probably सुहृद्वति is to be read, with B².

10. चास्य TH² B¹ B²; नास्य H; नचास्य Baudh. The passage
beginning with यमो ह runs in Baudh. as follows: यमो ह यष्टारमिति
शत (v. l. शतं) प्रयातमङ्गे समाधाय पितेव पुत्रं सुहृद्वत्कीर्तनी न चास्य
भिनन्ति पन्थानं न चास्य भिनन्ति पन्थानमिति स्नाह बौधायनः.

अथात उत्तरं पितृमेधं व्याख्यास्यामो यं ब्रह्ममेधं इत्याचक्षतेषा-
मुदाहरन्ति

द्विजातीनामपवर्गो अर्थतत्त्वदर्शिभिः ।

अपिभिरुपसो योगाद्वेष्टितुं पुरुषोत्तमम् ॥

० होतृश्च पितृमेधं च संख्यं विधिरुत्तरः ।

विहितस्तु समासेन क्रतूनामुत्तमः क्रतुर् ॥

इति तस्य सयद्देहोतृभिर्होमो भर्तृसूक्तेन भरणं पत्नीभिरुपसंवे-
शनं दक्षिणाप्रतियहैर्निर्मागो हृदयैर्हिरण्यशकलासंभारयजुभिः पाच-
यनं ज्योतिष्मतीभिरुपोषणं नारायणाभ्यामुपस्थानं ब्राह्मण एकहो-
१० तैति चानुमन्त्रणं चित्तं सन्तानेनेति हविराहुतिः प्रयासाय स्वहेति
सुवाहुतीर्मृत्युसूक्तेनानुशसनं सौम्या संग्राहणं सौर्येणादित्योपस्थानंमी-

Probably the words formed originally a triṣṭubh, with the Vaidic accusative पन्थाम् instead of पन्थानम्. As to क्षिनन्ति compare B²: पन्थानं क्षित्वा विघ्नान्विनाशयित्वा पन्थानं दर्शयति. The meaning seems to be: „Him, who has sacrificed, Yama takes, wenn he is gone forth from here (from the world of the living), as a father his son, on his lap; he brings him along the path of the Virtuous, and if he will (temporarily) return from yonder world (the reign of Yama), he cuts a path for him“. निवर्तते refers to the genitive अस्य.

1. A opens this chapter as follows: अथातो ब्रह्ममेधं व्याख्या-
स्यामः । अथाप्युदाहरन्ति होतृश्च पितृमेधं च, omitting the first śloka.

3. द्विजातीनां द्विजातीनाम् T H; द्विजातीनां विजातीनां H².
— I have reconstructed the śloka. *वर्गोऽर्थतस् T H H²; *वर्गोऽर्थ-
तस् B²; वर्गोऽर्थतस् P. S. — तत्त्वदर्शिं T H; तत्त्वदर्शिं the
others.

5. उत्तमः only H instead of उत्तरः.

11. With सुवाहुतीः the Tanjore copy of Āpast. breaks off.

युष्ट इत्ववगाहनं समानमत ऊर्ध्वं पितृमेधिकर्मो यवोदनप्राशनात्तान्परं
ब्रह्मेत्याचवते तान्न साधारणे रमशाने प्रयुज्जीत नानाचार्याय द्विजा-
तीनामेव संतिष्ठते ब्रह्ममेधः ॥ ७ ॥

॥ इति सप्तमः पटलः ॥ ७ ॥

- १ अथाजस्राणां ब्रह्मं त्र्यहं षडहं द्वादशाहं वा धारयति यावद्वा
संशयं मन्वेतो संशयेजस्रैर्विरम्यापय आयुष्मते पुरोडाशमष्टाकपानं नि-
र्वपेक्षेत्कृष्णलां षडहवियं वा यो ज्योगामयावीत्युक्तं पुरस्तादौ युष्मत्वा
पाचिकृत्वा वा यजेत यामेष्वेके पाचिकृतीं समामनन्ति वहिष्ठो वा-
नप्रस्थो वारण्यमवतिष्ठेत यामं वा प्रविशेद्ब्राह्मणानुमतो ब्राह्मणैश्च सह
१० वनधान्येनापि वा नाजसान्कुर्वीत प्राग्दिष्टगमनाद्विहारं साधयेत्तेतिपि
विहरणमेके समामनन्ति तदनर्धुकं प्रजाया इति विज्ञायत उदगयने
प्रमीताः सौर्येण पथा देवलोकं याति दक्षिणायने सौम्येन पितृलो-

1. यवोदन° B¹, Brahmedhaprayoga, Pi.Sā., T.Ā. p. 363;
यवोदन° T H H² B²; comp. Hir. p. 44, l. 8 and Winternitz, Hoch-
zeitsrituell p. 15. — तान् (sc. होतृन्) before परं om. T H², T.Ā.
p. 363, found in the others; तानेतान्परं H and Baudh. gṛhs. II. 15 s. f.

2. तानसाधारणे H; तान्नसाधारणे the others and Pi.Sā.

3. Instead of ब्रह्ममेध (B¹ B²) the others have पितृमेधः.
Comp. also T.Ā. p. 363. — एव H², brahm. pr., B¹; एवं T H F.Ā.

7. *कृष्णलां H H² B¹, quot. Gop.; *कृष्णलां T. — आयुष्म-
त्तया B¹, आयुष्मत्वा: the others.

8. पाचिकृत्वा T H H²; पाचि° B¹ B². — वहिष्ठो all.

9. *तिष्ठत्या° T; *तिष्ठितया° H B¹; *तष्ठेद्वा° H²; *तिष्ठते B².

9. 10. सहवनधान्येन T H H²; सनहनधान्येन B¹; सहवनधा-
न्येन B².

12. प्रमीताः and याति T H² B¹; प्रमीतः and याति H B² (नक्षति).

कमिति विज्ञायत~उदगयन आपूर्यमाणपक्षे दिवा चतुर्विंशत्येवो
मरणमित्युपदिशन्ति~यदि पूर्वपक्षे रात्रौ मरणं शङ्केत सायमाहुति
कृत्वा तदैव प्रातराहुति जुहुयाद्येवपरपक्षे सायंप्रातराहुतिभिरेन
पूर्वपक्षं नयेद्देशं च कुर्यादिध्यविभवे प्रधानदेवताभ्यस्तुर्गृहीतान्याज्या-
5 न्येकैकस्त्रै देवतायै पुरोनुवाक्यामनूच्य याज्या जुहुयादेवं सर्वास्वा-
परस्त्रेय यदीथपनयनमध्येवशिष्टेष्टिप्रधानदेवताभ्यस्तुर्गृहीतान्याज्या-
न्येकैकस्त्रै देवतायै पुरोनुवाक्यामनूच्य याज्या जुहुयात् ॥ ८ ॥

अथ यदि चातुर्मासमध्ये पूर्ववदेव सायंप्रातराहुतिभिर्दशपूर्णमा-
साभ्यां चेद्वावशिष्टपक्षास्त्रायणीय समापयेत्येवविभवे तदैवतं पुरोडाश-
10 मामिहां पूर्णाहुतिं वा कुर्यान्धियमाणस्त्रैवं न यज्ञलोपो भवतीति
विज्ञायत~उक्तं दीक्षितप्रमीतप्रायश्चित्तं~यायावरा ह वै पुरा नाम
अथय आसंस्त्रैध्वन्यत्रायंस्त्रैर्धमासायाधर्मासायापिहोत्रमजुह्वुंस्त्रैस्त्राया-
यावरधर्मेणामयावार्तोर्ध्वन्यापस्तु वार्धमासायाधर्मासायापिहोत्रं जुहु-
यात्प्रतिपदि सायं चतुर्दश चतुर्गृहीतान्युन्नयत्येका समित्संक्रद्धोमः~
15 संक्रत्वाणिनिमार्जनं~संक्रदुपस्थानमेवं प्रातरैतावान्विकारः~शेषं प्रकृति-
वत्येवचक्ष्ये पुनराधेयमेयीन्समारोपयते धारयते वौपवसधादौपवस-

2. पूर्वपक्षे only B¹; °पक्ष° the others.

3. °आहुतीरेनं H² H; °आहुतिरेनं T; °आहुतिभिरेनं B¹.

4. नयेद् T H² B¹; नयेयुर H B¹.

8. आहुतीभिरु T H B¹; °तिभिरु H². Compare Kirste, The
Grhyasūtra of Hir. preface, p. VIII.

11. This passage is quoted by Rudradatta on Āpast. śra.
VI. 29. 1.

14. उन्नयत्ये° H² H; उन्नयत्ये° H B¹.

16. धारयतेवौपवस° T H²; धारयतेवौपवस° H B¹; धारय-
तेवा B².

छेहनि निर्मथ्योपवसथादि कर्म प्रतिपद्यते यदि समाकृढो भवति यथा-
 हितापिरुत्सृष्टापिर्विह्वितापिर्विधुरापिर्वा प्रमीयेत न तमन्वेन चेता-
 पिभ्यो दहन्तीति विज्ञायते चाधानप्रभृति यजमान एवाप्रयो भवन्ती-
 त्वेथापि ब्राह्मणं तमसो वा एष तमः प्रविशति सह तेन यमाहिता-
 5 पिमन्वेन चेतापिभ्यो दहन्ति तस्मै प्राचीनावीत्यग्न्यायतनान्युदत्यावोक्ष्य
 यजमानायतने प्रेतं निधाय गार्हपत्यायतनेरणी संनिधाय मन्वति
 येस्त्रापयो जुहुतो मांसकामाः संकल्पयन्ते यजमानमांसम् । जानन्तु
 ते हविषे सादिताय स्वर्गं लोकमिमं प्रेतं नयन्त्विति तूष्णीं विहृत्य
 द्वादशगृहीतेन सुचं पूरयित्वा तूष्णीं कृत्वा प्रेतेमात्मा हव्येतदादि
 10 कर्म प्रतिपद्यते ॥ ९ ॥

यथाद्वाररखोर्वा समाकृष्टेष्वपि यजमानो म्रियेत पूर्ववदग्न्या-
 यतनानि कल्पयित्वा गार्हपत्यायतने लौकिकमपिमुपसमाधाय प्रेतस्मै
 दक्षिणं पाणिमभिसमाधाय तत्पुत्रो भ्राता बान्धो वा प्रत्यासन्नबन्धु-

1. निर्मथ्योपवसथादिप्रतिपद्यते T H²; निर्मथ्योपवसथादिकं कर्म
 प्रति° H B¹; -- छ्योपवसथादि B². — Between भव and तियथा°,
 H inserts यथाहितापिरध्वानं . . . संपद्येरन् (XXIX. 11, p. 59,
 l. 3—6).

2. प्रमीयेत H² B¹; प्रमीयते T H.

3. The passage चाधानप्रभृति . . . भवन्तीत् is wanting in B¹.

3. 4. भवन्तीत्वपि ब्राह्मणं H².

6. °रणी संनिधाय T H²; °रणीसंधाय H; °रणीनिधाय B¹.

7. येस्त्रापयो T H; यस्त्रापयो B¹ B² H²; येस्त्रापयो quot.
 Gop. It seems more probable that येस्त्रापयो was corrupted into
 यस्त्रापयो than यस्त्रापयो into येस्त्रा°; योस्त्रापिरु is also the be-
 ginning of this mantra, as given ऊहेन by Gantama (pi. sū. I. 1. 27).
 Baudh. (II praśna) reads यस्त्रापयो and संजायन्तु, but a Baudh.
 paddhati येस्त्रापयो and जानन्तु.

रूपावरोहेत्युपावरोहयत्वेपिवोपावरोह जातवेद इमं तं स्वर्गाय लो-
काय नय प्रजानन्नायुः प्रजां रयिमन्नासु धेह्यजन्तो दीदिहि नो दुरीण
इति लौकिकेप्रावुपावरोहयत्वेरखोर्वोपावरोह्य मन्वेर्वेन्द्रखोः समा-
रूढः स्थात्रिवर्तमाने प्रेतमन्वारम्भयित्वैतं मन्त्रं अपेहिर्हरणादि समा-
५ नमोहिताग्निं जने प्रमीतमुपसंयुत्यापये पयिष्ठते पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेदोमिवा पूर्णाहुतिं वा कुर्यात्प्राचीनावीती जुहोतीत्येक एत-
स्मिन्नेव विहारे पैतृमेधिकं कर्म प्रतिपद्यते तस्मिन्नहनि शरीरास्याह-
रन्ति यवन्त्यस्मिन्तस्याभिवान्यवत्सायाः पयसापिहोचमित्युक्तमोहिताग्निं
जने प्रमीतं तैलद्रोक्षामवधाय शकटेनाहरन्ति निर्मन्थेन वा दग्ध्वा
१० कृष्णाग्निस्त्रीन्युपनहति वाहतेन वाससा संवेद्य दीर्घवंशे प्रवध्य नाधो
निदधानाः प्रयता मृन्मयभोजना आहरन्ति ॥ १० ॥

तानि याममर्यादायां प्रतिष्ठाप्यापीन्यैतृमेधिकभाण्डं च निर्हरन्ति

1. The mantra is a variation on Āp. śrs. VI. 28. 12. According to Bandh. it finishes thus: धेहि प्रेताहुतिं चास्य जुषस्व स्वाहा.

3. Comp. Āp. śrs. VI. 28. 14.

4. 5. After समानं B¹ has: प्रवासमरणे संयामे वा हते वा शरीरमादाय विधिना दाहयेत्.

6. *वत्सायाः T H H²; *वत्सायै B¹ B², Āp. śrs. IX. 11. 5. — उक्तं, namely Hir. Kalpasūtra XV. 12, Bhār. Kalpasūtra VIII. 14, Āp. śrs. I. c. — Before आहिताग्निं, T H and H² insert यम; it is omitted in B¹ B², quot. Gop., quot. Rudr. ad Āp. śrs. IX. 11. 12.

10. उपनहतिवाहतेन H²; उपसंनहतिवा अहतेन H and T (but here उपन^०). उपनहनिधाय ॥ वाहतेन B¹. Probably we ought to read with a quotation by Gopāla and a quot. by Rudradatta उपनह्याहतेन. — *वध्यनाधो^० T; the others, also two quotations, have *वध्यानधो.

11. *भोजना T H H², Bandh. pi. sū. II., quot. Rudr.; *भोजिनः B¹, quot. Gop.

12. पैतृमेधिकभाण्डं च T H H²; पैतृमेधिकं च भाण्डं B¹.

नासति यजमाने याममर्थादामपीनतिहरियुर्यवतिहरियुलींकिवा संप-
 बेरन्निति विज्ञायते च प्रवसन्त्यजमानोपिभ्यः परिदाय गृहानिति यदि
 सीमान्तरे पठ्यभिनिधोचेदभुदियाद्वा लौकिकाः संपबेरन्त्यबाहितापि-
 रध्वानं गच्छेत्सहापित्रयेण पार्श्वतोपिहोत्रेणानुव्रजेद्वाहितापिरन्तरं न
 5 व्यवस्थाप्योक्तो याममर्थादा नवत्य तावतीरतिक्रामन्तन्वारभेयातां
 यदि नान्वारभेयातामपयो लौकिकाः संपबेरन्त्यबाहिताममर्थादां ना-
 तिहरन्ति शरीरैरपीनत्समानीय दहनवदवकाशं बोधयित्वा प्रेतेमात्वा
 इत्येतदादि कर्म प्रतिपद्यते तयोर्थः पूर्वं सिध्येत यजमानः पत्नी वा
 तस्यापित्रेतायां पितृमेधः संपद्यते यः पश्चात्तस्त्रीपासनेन सहैव प्रसीते
 10 सहैव पितृमेधो दारकर्माणि यद्यशक्त आत्मार्यमग्न्याधेयं कुर्याद्दर्श-
 पूर्णमासाद्ययणार्थं च शेषाणि कर्माणि न भवन्ति यद्वाहितापिः पशुभ्यो
 सिध्येता गावो अगमन्निति द्वे चतुर्गृहीते जुहुयाद्येवाहितापिरग्निहोतो
 सिध्येत तस्य प्रायश्चित्तं मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या इत चतुर्गृहीतं

3. सीमान्तरे T H² B¹; सीमाने H. — Thus T H H²; पत्नीम-
 भितोनिधोचेद् B¹. The text seems to be spoiled.

3. 4. From यद्वाहितापिर^० on, there is some confusion in the
 arrangement of the contents. The above given is the text of T
 and H².

4. अनुव्रजेद्वाहितापिरन्तरं T H²; अनुव्रजेदुराहितपिरन्तरं H;
 आद्यं अनुव्रजेद्वाहितापिरन्तरं B¹.

5. Thus T H²; between अन्वारभेयातां and यदि H inserts:
 तयोर्वा.

5. 6. तावतीरभिक्रामन्तन्वारभेयान्वारंभेलौकिका भवन्ति B¹.

9. चेतायां T H H² B¹ and a quotation by Gopalayajvan.

10. ०धेयं वा कुर्याद् H².

11. च T H H² (sec. m.); B¹ om.

12. Here and furtheron after सिध्येत B¹ and PiSā. insert every
 time तस्य प्रायश्चित्तं.

जुहुयाबेबाहितापिरप्सु म्रियेतमं मे वरणं तत्त्वा यामीति द्वे चतुर्गृ-
हीते जुहुयाबेबाहितापिर्विषदृष्टो म्रियेत नमो अस्तु सर्वेभ्य इति
तिष्ठमिच्छतुर्गृहीतैर्जुहुयाबेबाहितापिर्देद्विभ्यो म्रियेत दंष्ट्राभ्यां मलिसू-
निति द्वे चतुर्गृहीतेन जुहुयाबेबाहितापिः प्रोषितः प्रमीतो न प्रज्ञायेत
5 यां दिशमभि प्रस्थितः स्थात्तामस्यापिभिः कचं दहेयुरेपि वा चोष्णि
पट्टिग्रतानि पलाशवृत्तानां तैः छण्णाजिने पुरुषाकृतिं कृत्वा तामस्या-
पिभिर्दहेयुरिति विज्ञायते पलाशवल्कैः कुशैर्वा सन्धिषु संवेद्य चत्वा-
रिंशता शिरः प्रकल्पयते दशभिर्योवा विंशत्योरस्त्रिंशतोदरं पञ्चाश-
तापञ्चाशतैकैकं वाङ्गं ताभ्यामेव पञ्चभिः पञ्चभिरङ्गुलीरुपकल्पयते सप्त-
10 त्यासप्तत्यैकैकं पादं ताभ्यामेव पञ्चभिः पञ्चभिरङ्गुलीरुपकल्पयतेष्टाभिः
शिखं द्वादशभिरवृषणं स्नापयित्वा लङ्कृत्यान्तर्वेदि छण्णाजिनं दक्षिणाग्नी-
वमधरलोमासीर्य तस्मिन्नेनमुत्तानं निपात्य पक्षोदशेनाहतेन वाससा
प्रकाश बान्धवाः पर्युपविशन्त्यमस्वसौ यस्य त इमे अपय इति
प्रेतेमात्वा इत्येतदादि कर्म प्रतिपद्यते यदि तानि न विन्देरन्नवानां

2. विषदृष्टो T H H²; विषयदृष्टो B¹; विषदृतो Pl.Sā.

3. चतुर्गृहीतेर् H T H²; °गृहीता B¹; °गृहीतिनाञ्जेन Pl.Sā.

4. चतुर्गृहीतेन T H H² Pl.Sā.; °गृहीते B¹. — After जुहुयाद्
Pl.Sā. has एतदेवास्व प्रायश्चित्तं भवतीति विज्ञायते. With यबाहि°
प्रोषि° प्रमी°, B¹ begins a new (the 12th) chapter. — Comp. Āp.
śrs. IX. 11. 22, 23.

6. 7. Instead of कृत्वा ... इति विज्ञायते, B¹, Āpast. l. c. and
Pl.Sā. give only कुर्वन्ति.

8. पञ्चाशता once B¹ T; twice H H², Āp. l. c., quot. Gop.

13. अयमस्वसौ यस्य त इमे अपय T H H²; Āp. l. c.; अयमस्वसौ य-
मस्वसस्य त इमे अपय B¹; अयमस्वसौ यस्य त इमे अपय quot. by Gop.

14. Uncertain; विन्देरन्नावावाद° T H²; विन्देरन्निवावाद° H;
B¹ damaged (: विन्देर -- नाद°).

दर्भाणां याज्ञिकानां वृक्षाणां तैः कृष्णाजिने पुष्पाकृतिं कृत्वा ताम-
स्त्रापिभिर्दंहेयुरिति विज्ञायते~यदि तानि न विन्देरन्भूम्याः पांसूनुदृत्य
मधुना सर्पिषा वाभिसंयुत्व तैः कृष्णाजिने पुष्पाकृतिं कृत्वा ताम-
स्त्रापिभिर्दंहेयुरिति विज्ञायते~यद्येतस्मिन्कृतेपिभिरागद्धृतकुम्भादुत्प-
५ षस्व जातकर्मप्रभृति द्वादशरात्रं व्रतं चरित्वा तथैव जाययाप्रीनादधीतं
ब्राह्मेन पशुना वा यजेत~गिरिं गत्वापये कामायेष्टिं निर्वपेदीप्सितैः
ऋतुभिर्यजेत ऋतुभिर्यजेत ॥ ११ ॥

॥ इत्यष्टमः पटलः ॥ ८ ॥

॥ इति हिरण्यकेशिसूत्रे एकोनविंशः प्रश्नः समाप्तः ॥ २९ ॥

10

॥ इति हिरण्यकेशिसूत्रं समाप्तम् ॥

1. याज्ञिकानांवृक्षाणांतैः TH H²; यतियानां चादक्षाणांवृतैः B¹.
2. भूम्यः HB¹; भूम्यां H².
3. Instead of संयुत्व B¹ reads संसृज्य.
4. Thus H²; instead of आगद्धेद् HT have आगतेः B¹ corrupt.
5. तथैव TH H² Pī.Sā.; तस्यैव B¹. — आदधीत all except B (: आधाय).
6. वा om. B¹.

9. The colophon in H² runs as follows: इति हिरण्यकेशीसूत्रप-
रीगृहीताभारद्वाजसूत्रे अन्वेष्टिप्रकरणे अष्टमः पटलः समाप्तो द्वितीयः
प्रश्नः समाप्तः; then follow the pratikas of the eleven kaṇḍikās and
of five (?) paṭalas in the second prāśna. Then: इति हिरण्यकेशी-
सूत्रे एकात्रविंशत्यष्टः समाप्तः ॥ २९ ॥ इति हिरण्यकेशीसूत्रे पञ्चमपट्टे
पंचमः प्रश्नः समाप्तः ॥ ५ ॥

अथ

गौतमपितृमेधसूत्रम्

प्रायणकाले ॥ १ ॥

प्राक्स्मृतिवियोगात् ॥ २ ॥

पितरं मातरं भ्रातरं गुरुमन्यं वा सुहृदं ब्राह्मणम् ॥ ३ ॥

तत्स्वर्गायेन निमित्तेन ॥ ४ ॥

इमानि छन्दांसि संस्कृता आवयेत् ॥ ५ ॥

वेदाद्वेदान्तानि वीष्णाज्यदोहान्यादिप्रत्नस्य रेतस उदयं तमस
उत्तयामीति ॥ ६ ॥

श्रुतपूर्विणां चैतवश्चावीद्यानि सामानि ॥ ७ ॥

मरणकालेभिप्रघ्नाप्सु दद्यात् सेतुसाम च दक्षिणे कर्णे जपेत् ॥ ८ ॥

उत्क्रान्ते प्रजापतेर्हृदयं मनसा ध्यायेत् ॥ ९ ॥

अत ऊर्ध्वं स्नापयित्वा शवम् ॥ १० ॥

देशजातिकुलधर्मेणापचितिमलङ्कारेणालङ्कृत्य ॥ ११ ॥

वज्रा दशेनाङ्गुष्ठी पादयोः पाख्योश्च ॥ १२ ॥

श्रीदुस्वर्यामासन्धां दक्षिणाशिरसमुत्तानं संवेष्ट ॥ १३ ॥

उदग्दशेनाहतेन वाससा प्रकाश ॥ १४ ॥

५) The place of आवयेत् is not certain; perhaps it ought to have been put at the beginning of sūtra 3.

६) Compare C. 39-43.

७) श्रुतशब्दोधीतवचनः । श्रुताश्च ते पूर्वाश्च श्रुतपूर्वाः । ते येषां सन्तीति श्रुतपूर्विणः । तेषां तवश्चावीद्यानि आवयेत् । Comp. C. 44.

८) Compare C. 46-49.

१४) पादयोरुपरि यथा दशा भवति तथा प्रकाशयेयुः.

निर्हरन्त्वपीञ्चाहितान् ॥ १५ ॥

शालाप्रयः ॥ १६ ॥

दहनकर्मणि योज्यन्ते ॥ १७ ॥

सम्भावसंघ्यौ च यथाक्रमम् ॥ १८ ॥

गृहस्थमीपासनेन दहेत् ॥ १९ ॥

ब्रह्मचारिणं कपालसन्तपनीयेन ॥ २० ॥

उत्तपनीयेनेतरान् ॥ २१ ॥

अनेन स्त्रियः ॥ २२ ॥

केचित्रिर्मन्थ्येन पत्नीम् ॥ २३ ॥

१६) A. himself does not appear to be quite clear as to the right interpretation of this sūtra. He seems to propose the following interpretations. The author of the sūtratext may have meant by शालाप्रयः (in connection with s. 15): 1. The vaitāna-fires, whose name is precised by शालाप्रयः (in this case we expect at least शालाप्रय इति). 2. The vaitāna-fires and the domestic fire. 3. The domestic fires, consecrated by the ādhāna-ceremony; a plurality of them could be admitted in case the owner were standing at the head of more than one household. In this case the nom. शालाप्रयः had to be taken as an apposition to अग्नीनाहितान्. I should prefer to connect the word with the two following sūtras.

१८) The sūtra is given: नसम्भा°, but the vivaraṇa proves, that A. has not read the negation in his text: सम्भावसंघ्यावपि दहनेषु संबध्यन्ते येन क्रमेणाभिहिताः. See also C. 11 a, ss. ss. But compare the note ad I. 2. 8.

१९) I am not sure whether between s. 19 and 20 there are not some more sūtras to the same purport as Hir. XXIX. 11 तयोर्धः पूर्वौ (59. 8), which passage is also quoted here by A. — अवत्तगृहस्थश्चोदीनाहिताप्रिवचनः. — The place of दहेत् is uncertain. — On sū. 19 sqq. compare Hir. 14. 11.

यत्सृष्टापिर्विक्रिन्नापिर्विधुरापिर्वा प्रमीयेत ॥ २४ ॥

प्रेताधानं कुर्वन्नूचानागारादपिमानयेत् ॥ २५ ॥

तेनापिना व्रीहिकणैश्चपनीयमुत्पाद्य ॥ २६ ॥

दक्षिणेन हस्तेन प्रेतमालभ्य सव्येनाग्निं जपेद्योस्त्राग्निरजुहोती मांसकामः
संकल्पयते यजमानमांसम् । जानातु ते हविषे सादिताय स्वर्गं
लोकं प्रेतमिमं नयत्विति ॥ २७ ॥

आज्येन द्वादशगृहीतेन सुचं पूरयित्वा प्रेतमग्निं सव्येनान्दालभ्य प्रजा-
पतिं मनसा स्मृत्वा दक्षिणेनाधो जुहुयादाज्यतन्त्रेण परिचरण-
तन्त्रेण वा ॥ २८ ॥

यावदपिर्विक्रेदस्तावद्योमार्थं विप्राय द्रव्यं प्रदाय ॥ २९ ॥

यथाविधौपासने कृत्वा ॥ ३० ॥

तेनापिना दहेत् ॥ ३१ ॥

२४) उत्सर्गेष्ट्या योऽग्निं परित्वजति स एवोत्सृष्टापिः. The *samnyāsin* is meant, comp. Baudh. dhā. II. 17. — अविधानेन प्रमादादान-
स्त्रादिना वा यस्यापिर्विक्रियते स विक्रिन्नापिः. — By विधुरापिः
the widower is meant, who has used for the cremation of his
wife the three śrauta-fires.

२७) For the mantra comp. Hir. XXIX, 10 (p. 57. 7). That
the plural is the correct and original number, is proved by
जानातु ते, where the *sūtrakāra* has forgotten to change ते into सः!

२८) उत्पवनाज्यसंस्कारो यस्मिन्मयोगे भवति तदाज्यतन्त्रं । आज्ये
उत्पवनयोगात्तत्पूर्वोत्तरभाविनोऽपि पदार्था आज्यतन्त्रमिति गम्यते
(Khād. gr̥hs. I, kh. 2) । सायंहोमस्य यो धर्मः स परिचरणशब्द-
वाच्यः सायमाहृत्युपक्रमं परिचरणमिति स्त्रादिराचर्षेणाभिधानात्
(Gr̥hs. I. 5. 6 sqq. especially 16) । यदा द्वादशरात्रविक्रिन्नसदा
परिचरणतन्त्रं प्रवर्तते । यदा द्वादशरात्रादूर्ध्वं विक्रिन्नसदाज्यतन्त्र-
मिति व्यवस्था.

आहिताग्निश्चैकस्मिन्मन्त्रोऽहः कर्तव्यः ॥ ३२ ॥

स्त्रीणां विधुराणां च द्वादशगृहीतं प्रजापतिं मनसा ध्यायन् जुहो-
तिव ॥ ३३ ॥

॥ इति प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

अग्निं चीरं दधिमधुघृततिलतण्डुलदर्भानुदकुम्भपरशुहिरण्यशकलयज्ञ-
पात्राणि चादाय ॥ १ ॥

प्राचीनावीती पूर्वमग्निं संस्कर्ता मुक्तशिखः ॥ २ ॥

मध्यतः शवम् ॥ ३ ॥

पश्चात्संभारानितरे ॥ ४ ॥

रमशाने निहित इतरानुत्सृज्य दहनदेशं जीपयेत् ॥ ५ ॥

दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणमभङ्गुरमनिरिणमसुषिरं समं वा ॥ ६ ॥

प्राणायामं कृत्वाश्च गोत्रेण द्वितीयान्तं प्रेतस्य नामोक्ता दहनकर्मणा
संस्करिष्य इति संकल्प्य ॥ ७ ॥

३३) एवशब्दोवधारणार्थः । यासां स्त्रीणां येषां विधुराणाञ्च प्रे-
ताधानप्राप्तिस्तेषामुभयेषामपि योस्त्रापिरिति मन्त्रोऽहः (read मन्त्रः)
सहस्रालम्बादिव निवर्तते.

४) रमशाने निहिते प्राप्तिं सति दहनदेशं दहनभूमिं जीपयेत्
शोधयेत् । In the same way Raghunandana (Works tom. II.
p. 170) wrongly says: भूमिजीपणं भूमिसंस्कार इति हारलता.

६) अनीरिणं (sic) seems to be interpreted by A. as अनुषरं.
Occasionally A. mentions the Śaḍvimpśabrahm. II. 10: पश्चाद्दक्षि-
णाप्रवणं रमशानकरणम् and ib. यथा सव्यम् (sc. पाणिः) तथा रम-
शानकरणम्. I doubt whether this brāhmaṇam was not in the
text, A. had before him.

शमीशाखया पलाशशाखया वरणशाखया वा दक्षिणाप्रत्यक्प्रवणचिता-
देशात्प्रागुदीच्यां दिक्षुपक्रम्य पञ्चदश प्रक्रमान्प्रक्रम्योत्सृज्यान्ते ॥ ८ ॥

अप उपसृञ्च ॥ ९ ॥

गङ्गायमध्वनः पूर्वमेव वः सुहृदो दिवम् परं व्योम नयध्वं गङ्गन्तं
स्थानमुत्तममिति इमशानायतनं निरीक्ष्य ॥ १० ॥

शमीशाखया पलाशशाखया वरणशाखया वा इमशानायतनं संमृज्य
अपसंसर्पत प्रेता ये केचिदिह पूर्वजा इति ॥ ११ ॥

दक्षिणतः शाखामुत्सृज्य ॥ १२ ॥

अप उपसृञ्च ॥ १३ ॥

८) . . पञ्चदशप्रक्रमे गते यत्र कुत्रचित्समीपे एतां शाखामुत्सृजेत् ।
अन्तश्शब्दोच समीपवचनः । If we compare the following remarkable
fragment of a Śāṭyāyanasūtra, preserved by Āśāditya in his com-
mentary on the Karmapradīpa (III. 41, MS. Chambers no. 134,
fol. 15, b): तथाह शाखायनः । सम्भावसध्यावाहितापेर्दहनवर्मेणि न
प्रयुज्यते (sic) । चित्तादेशात्प्रागुदीच्यां दिक्षि प्रक्रमानतिक्रम्योत्सृजतीति
(the numeral before प्रक्रमान् seems to have fallen out), and a
passage from Viśvānātha's anrdhvadehikapaddhati (MS. Chambers
no. 37, fol. 15, b): सम्भावसध्वयोत्तरतः सप्तसु प्रक्रमेषु स्थापनं ।
ईशान्यां वा पञ्चसु, a suspicion arises, that Gautama's text, too,
had originally an analogous reading: that the passage in sū. 8,
from शमीशाखया to वरणशाखया वा is a dittographia from I. 2. 11
and has replaced some other word or words, e. g. सम्भावसध्वौ.
In this case Gautama's उत्सृज्यान्ते ought to be changed into उत्सृ-
ज्यन्ते or उत्सृज्येते.

१०) The mantra is unintelligible. A's annotations give no
light as to the true reading. Perhaps instead of परं, परमं ought
to be read.

११) This is only half a mantra. It is found also in the sec.
Baudh. sū. (compare C. 139). Nārāyaṇa (āhitāgnividhi I. O. no. 1158,
fol. 3, a) quotes it too.

अङ्गिरवोक्ष्य ॥ १४ ॥

तिस्रः कर्षूर्दक्षिणापवर्गाः परशुना खात्वा ॥ १५ ॥

उद्धृत्य मृत्तिकां पलाशपत्रपुटे कृत्वा ॥ १६ ॥

याम्यां दिशि निदधाति ॥ १७ ॥

अप उपसृञ्च ॥ १८ ॥

तिलतण्डुलानां मुष्टिं पूरयित्वा यमाय दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा
नम इति [अवटे] प्रथमायाम् ॥ १९ ॥

कालाय दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति द्वितीयायां मुख्यवे
दहनाधिपतये प्रेताय स्वधा नम इति तृतीयायाम् ॥ २० ॥

अवशिष्टांस्तिलतण्डुलांश्च सर्वतः प्रसव्यं प्रकीर्य ॥ २१ ॥

मध्यमे हिरण्यशकलमवधाय ॥ २२ ॥

तेषु याज्ञिकैः काष्ठैः दक्षिणायैर्दक्षचित्तां चित्वा ॥ २३ ॥

प्रेतस्य केशश्मश्रुलोमनखानि गृहीत्वा दक्षिणतो वितस्त्रिमात्रमवटं
खनित्वा तस्मिन्निधायाप उपसृञ्च ॥ २४ ॥

आहिताग्निवेद्वापनं कारयित्वा ॥ २५ ॥

स्नापयित्वा शवम् ॥ २६ ॥

चित्तिं चाङ्गिरवोक्ष्य ॥ २७ ॥

शवमुत्तानं दक्षिणाग्निरसमारोप्य ॥ २८ ॥

तं परिस्तीर्य ॥ २९ ॥

१९) . . . प्रथमे इत्यभिधातवे स्त्रीलिङ्गनिर्देशश्चान्दसः । एव-
मुत्तरयोरपि सूचयोः स्त्रीलिङ्गनिर्देशः चान्दस इति द्रष्टव्यम् ।
Undoubtedly अवटे has to be taken as an interpolation and every
time कर्षूर्दाम् (comp. sū. 15) has to be understood.

२७) वशब्दात् शवमप्यभ्युक्षेत्.

२९) परिस्ररणप्रकारस्तु पञ्चाहर्मानास्तीर्थत्वादिना गृह्ये (Khād.
gṛhs. I. 2. 9) ये लज्जाः तेषामन्यतमप्रकारेण परिस्ररणं कार्यम्.

पञ्चादचिणायेषु दर्भेषु पात्राणांसाद्य ॥ ३० ॥

आस्त्रे चक्षुषीर्नासिकयोः श्रोत्रयोश्च सप्त हिरण्यशकलानाञ्चविन्दून्वा

सप्त व्याहृतीर्मनसा ध्यायन्निरस्त्रति ॥ ३१ ॥

एवमाज्यम् ॥ ३२ ॥

मुखे प्रथमं निनीय पादप्रभृत्वा मुखान्ताच्च सन्ततं शेषम् ॥ ३३ ॥

शिरस्तः पात्रं प्रक्षिपति ॥ ३४ ॥

एवं दधिमधु तिलतण्डुलांश्च प्रत्यस्त्रति ॥ ३५ ॥

अहिताग्निशेदेतस्मिन् काले पात्राणांसाद्य ॥ ३६ ॥

अथ सपिण्डाः स्त्रीप्रथमाः कनिष्ठपूर्वाः सिम्वातेन वातं प्रयच्छन्ति ॥ ३७ ॥

यामे पक्षि चितायां तु ॥ ३८ ॥

सर्वे चितायामेव ॥ ३९ ॥

आयं गौरिति यामत्रिचस्र स्त्रीत्रियायाः स्त्रीत्रियाया अने अग्न्य
ज्योतिरित्यभ्यक्षेयुर्मृतं परितस्त्रिः प्रसव्यं (परियन्तः) सव्यतः के-
शान्प्रकीर्य दक्षिणानूहनाघ्राणा अभिधून्वन्तः ॥ ४० ॥

३१) अत्रैवं प्रयोगः । भूरित्वास्त्रे भुव इति दक्षिणे चक्षुषि भुव
इति सव्ये मह इति दक्षिणनासिकायां अन इतीतरस्त्रां तप इति
दक्षिणश्रोत्रे सत्वमितीतरस्त्रिन्.

३३) प्राणस्थानेषु निरसनार्धगृहीतस्य यक्षिष्टं तदादाय मुखे कि-
ञ्चिन्निनीय ततः पादावारम्भ मुखपर्यन्तं सन्ततमविक्षिप्तं यथा तथा
धारया निनयेत्.

३८) तुश्चद्: समुच्चयार्थः. It rather seems as if we had here a
fragment of a śloka, where तु is simply an expletive.

३९) एव seems to signify: „or only“.

४०) The text has: स्त्रीत्रियायास्तोत्रिया अने, but the vivaraṇa:
श्रीत्रियाया (sic) इति वीष्मां वदता अग्न्य ज्योतिरित्यस्य विरावृत्ति-
रिति । . . . सव्यतः केशान्प्रकीर्याप्रदक्षिणं कुर्वाणाः सव्यपार्श्वस्थितान्
केशान्विस्रक्षेति यावत् । . . . एवं स्त्रीत्रियां समाधिव अप्रदक्षिणवचं
प्रदक्षिणवचश्च कुर्युः.

वातास्ते वातु पचि पुष्पगन्धा मनःशुभा गाचशुभाः शुभानुलोमाः
त्वचमुखाः मांसमुखा अस्त्रिसीखा वहन्तु त्वां मरुतः सुकृतां यव
लोका इत्यनेनानुमन्त्रयेरन् ॥ ४१ ॥

। इति द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

अथ कर्तोदकुशमादाय पत्नी वा ॥ १

दर्भेण्डुं शिरसि निधाय मृतं पर्येति ॥ २ ॥

तमश्मना परशुना वाधस्तात्किञ्चित्प्रहरति ॥ ३ ॥

तां धारामनुमन्त्रयेतेमा आपो मधुमत्स्योस्मिन्ने लोक उपदुह्यन्तामची-
यमाणाः स्वधा नम इति ॥ ४ ॥

४१) The mantra is also found in the sec. Baudh. sū. and kindred texts; also quoted by Nārāyaṇa (āh. vi. fol. 5. b). Comp. C. 13. In changing the plural into a singular, eliminating शुभा before अनुलोमाः and rejecting मरुतः a triṣṭubh (वातास्ते वातु . . . गाचशुभो अनुलोमः) is obtained; this may have been the original form of the mantra. But as more persons than one held the abhidhuvana, its number was changed accordingly. — This mantra is to be spoken, according to A., when the relations walk round the pyre in reversed order: प्रदक्षिणं कुर्वन्तो वातास्त इति मन्त्रेण प्रेतमनुमन्त्रयेरन्. A. had already before him the var. lect. अग्न्य ज्योतिरित्यभस्मेत् (sū. 40) and इत्यनेनानुमन्त्रयेत्. From the text परिच्यन्तः seems to have fallen out.

२) Instead of दर्भेण्डुं the ms. gives either दर्भेण्वं or दर्भेण्डुं. Compare Āp. gr̥hs. IV. 8, Kauś. sū. 26. 30. A. observes; पर्येति प्रदक्षिणचयं कुर्यात् । अथ शिरसि दर्भेण्डुनिधानमदृष्टार्थं न तु कुशवारणाहं । . . . अचायमभिप्रयोगः । उदकुशं हस्तेन धारयन् शिरसि दर्भेण्डुं निधाय प्रदक्षिणं कुर्यात्. This statement is false: the waterpitcher has to be carried on the head, comp. the Vaikh. and sec. Baudh. sū., also Āp. gr̥hs. l. c. and C. 29.

द्वितीयायां परिगतायामुपरिष्ठात्किञ्चित्प्रहरति तां धारामनुमन्त्रयेतेमा
आपो मधुमत्वोन्तरिचे ते लोक उपदुह्यन्तामचीयमाणाः स्वधा
नम इति ॥ ५ ॥

तृतीयायां परिगतायामुपरिष्ठात्किञ्चित्प्रहरति तां धारामनुमन्त्रयेतेमा
आपो मधुमत्वः स्वर्गे ते लोक उपदुह्यन्तामचीयमाणाः स्वधा
नम इति ॥ ६ ॥

तिष्ठन्नेवोदकुम्भं पृष्ठतो विमृजेत् ॥ ७ ॥

यदि पुरस्तात्पतति पापीयान्भवति यदि पार्श्वतः पुनः प्रेतकर्माद्युते
यदि पश्चाद्वसीयान्भवति ॥ ८ ॥

कुक्षमध्यगतमुदकं प्रेतस्य प्राणस्थानिष्वाप्यायस्वेति निनयति ॥ ९ ॥

अथ कृष्णतिलैरवकीर्याङ्गुष्ठपाशौ हित्वाञ्चैन पराङ्मुखो हस्ताभ्यां सुर-
भिर्नाकपृष्ठं स्वधा नम इति मृतस्य पादावभ्यज्यार्द्रानोवधिवनस्य-
तीनालक्ष्योत्तिष्ठति ॥ १० ॥

पयसा हस्तौ प्रचान्वादित्वं पञ्चति गां पञ्चति ब्राह्मणान्पञ्चति ॥ ११ ॥

सुवर्णमालभ्य प्रेतं कुशेच्छादयित्वा [दहेत्] ॥ १२ ॥

तस्मात्त्वमधि जातोसि त्वदयं जायतां पुनरसौ स्वर्गाय लोकाय
स्वाहित्वमौशब्देन प्रेतस्य नाम संवृत्तन्तेन गृहीत्वा शरीरेणापि
संयोजयेत् ॥ १३ ॥

अथोपस्थानम् ॥ १४ ॥

५) परिगता is apparently a subst. fem. The same expression occurs in the sec. Bandh. sū.

९) Tāpā. Mahābr. I. 5. 8.

१०) Whence the mantra has been taken, I do not see.

१२) दहेत् seems to have been interpolated: कथं दहेदित्यत आह शरीरेणापि योजयेदिति दहेदित्यस्य विवरणं शरीरेणापि योजयेदिति । इतरथा पौनःपुन्यं स्यात्.

नाके सुपर्णमिति यामेगेयं गायेत् ॥ १५ ॥

धूम उदिते लेषस्ते धूम ऋण्वतीति ॥ १६ ॥

प्रज्वलितेपे मृड महाः असीति द्वाभ्याम् ॥ १७ ॥

अग्न्य ज्योतिरिति च ॥ १८ ॥

दहनमन्त्रेणाज्याहुतिं हुत्वा ॥ १९ ॥

यथोक्तं सामगानमनुगीतो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥ २० ॥

वामदेवं विचे गीत्वा नमो वः पितर इत्युपांशु जपित्वा ॥ २१ ॥

तूष्णीं प्रदक्षिणं कृत्वा ॥ २२ ॥

आचार्याय वरं ददाति ॥ २३ ॥

चितां नावलोकयन्ति जनान्नावलोकयन्ति ॥ २४ ॥

॥ इति तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

भातृपुत्रा अस्त्र वंशे ये जीवन्ति ॥ १ ॥

शोकमुत्सृज्य कल्पाणीभिर्वाग्भिः सालिकाभिः कथाभिः पुराणिः सुष्ठ-
तिभिः श्रुत्वाधोमुखा ब्रजन्ति ॥ २ ॥

अपः प्रतिपद्यन्ते ॥ ३ ॥

अत्र राजपुरुषः सगोत्रमिधुनो वा कण्टकिनीं शाखामादाय ॥ ४ ॥

मावतरतेति वारयेत् ॥ ५ ॥

न पुनरवतरिष्याम इति प्रतिब्रूयुः ॥ ६ ॥

केशान्प्रकीर्य तेषु पांमूनोष्णिकवाससो दक्षिणामुखाः स्रक्तदुपमञ्जोत्तीर्या-

१५) sqq. compare C. 34 e.

२१) Compare C. ३३१: नमो वः पितर इति सूषायेति मन्त्रान्नो
गृह्यते. See Khād. gr̥hs. III. 5. 25.

१) अवलोकनं कैर्न कर्तव्यमित्यत्राह । भातृ°.

४) Compare C. 36 II.

चस्य सखं जानुमवधाय वासस्त्रिः पीडयित्वा द्वितीयान्नं प्रेतस्य
नामोक्त्वा अमुकशर्माणं प्रेतमेतद्वासोदकं प्राप्नोत्विति ॥ ७ ॥

एवं तिलमिश्रमुदकमुत्सृजन्ति ॥ ८ ॥

अस्य गोचेणामुष्मे प्रेतायैतत्तिलोदकं ददामीति ॥ ९ ॥

एवमहरहरञ्जलिर्नैकोत्तरवृद्धिः ॥ १० ॥

एकादशाहात् ॥ ११ ॥

अनुपनीतानां कुमारीणां च संमार्जनदहनोदकक्रिया एव समन्तकाः
तूष्णीमितरत् ॥ १२ ॥

ज्ञातयः सर्वे वासोदकमुत्सृज्य तिलोदकं च ॥ १३ ॥

स्त्रीप्रथमाः कनिष्ठपूर्वा अप्रतीचा याममायन्ति ॥ १४ ॥

प्रतिपदं याममनुगच्छेयुः ॥ १५ ॥

गृहं प्रविश्यान्मानं गोमयगौरसर्वपमित्युपसृशन्ति ॥ १६ ॥

गृहद्वारपार्श्वेवटे गोमयेनोपलिप्ते गन्धपुष्पधूपदीपिर्नालिकेरैर्मान्त्रिकालं-
कृत्य ॥ १७ ॥

शरावं तदुपर्यन्मानं च निधाय ॥ १८ ॥

नवं पात्रमादाय गन्धोदकैः पूरयित्वावटस्य समीपे निधाय ॥ १९ ॥

अत्र चोदकदानमन्त्रेण वासः पीडयित्वा ॥ २० ॥

पूर्ववदुदकक्रियामन्त्रेण पिण्डं निधाय ॥ २१ ॥

७) Compare Hir. XXVIII. 8 (p. 40, l. 7), Baudh. dhā. I. 11. 24.

१०) Textually corresponding to Hir. p. 40, l. 8. Compare C. 37.

१४) Hir. l. ८.

१५) पदशब्दः पादवचनः पादं पादं प्रति प्रतिपादं.

१७) इतः परं खण्डशेषपर्यन्तस्य प्रयोगस्य संस्कर्तुरेवाधिकारः । न सपिण्डानाम्.

२०) अत्रशब्देन शरावाग्मानावभिधीयते (sic).

ब्राह्मणान्भोजयित्वाशिषो वाचयित्वा यथाशक्ति दक्षिणां ददातीति
ऋशहारीतः ॥ २२ ॥

॥ इति चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

अथ संचयनं व्युष्टे द्विराचं त्रिराचं चतुराचं पञ्चराचं वा ॥ १ ॥

स्नातोदकं दत्त्वा ॥ २ ॥

शरावमशमानं च खस्थानादुशृत्वावटं पूरयित्वा ॥ ३ ॥

पिण्डं निधाय ॥ ४ ॥

अत ऊर्ध्वं निष्पीडनं वर्जयेत् ॥ ५ ॥

शोकमुत्सृज्य भयं तन्त्रीं पाप्मानमलक्ष्मीं निर्नोदयत्विति ॥ ६ ॥

ब्राह्मणान्भोजयित्वायुग्मान्नेतस्व ॥ ७ ॥

आचामयेत् ॥ ८ ॥

उपांशूपतिष्ठतामिति प्रतिब्रूयात् ॥ ९ ॥

भुक्त्वा दायादा एकराचं वा ॥ १० ॥

यावदहानि वा विवत्सन्ति ॥ ११ ॥

२२) ऋशहारीत(MS. ऋशाहारी)ग्रहणं पूजार्थम् । न तु विकल्पार्थम् । केचित्तु तिलोदकं इव ब्राह्मणभोजनेपि एकादशाहदि-
कोत्तरवृद्धिरिति वदन्ति । तेषां मते हारीतग्रहणं विकल्पार्थम्.

१) Have all the accusatives to be changed into locatives? Un-
acceptable is A.'s reasoning: व्युष्टे निर्गते अतीत इति यावत् ।
प्रथमेहनि अतीते द्वितीयेहनि सञ्चयनं कार्यम् । द्विराचमिति कर्म-
नाम एते काला दाहापेक्षया भवन्तिः.

६) भय and अलक्ष्मी the MS.

१०) प्रेतस्व गृहे ज्ञातयो भुञ्जीरन्.

११) यावत्प्रादहानि प्रेतस्व गृहे विवत्सन्ति वर्तनं कुर्वन्ति वासम-
कुर्वन्तावदहानि तैस्तैव भोक्तव्यमित्यर्थः । . . . उपरितनमूचेण एक-

भुक्तवत्सु चितां व्रजन्ति ॥ १२ ॥

दहनापिस्त्वामादाय ॥ १३ ॥

उक्ताभावे भस्माङ्गारान्वा समारोष्य ॥ १४ ॥

निर्मन्थ्येन वा ॥ १५ ॥

याम्यं चरुम् ॥ १६ ॥

जीवतण्डुलं श्रपयित्वा ॥ १७ ॥

दक्षिणोदास्य ॥ १८ ॥

एताः सप्ताङ्गतीर्जुहोति ॥ १९ ॥

खाहा सोमाय पितृमते स्वाहापये पितृमते स्वाहापये ऋवादि स्वाहा-
पये कव्यवाहनाय स्वाहा यमाय स्वाहा यमीयमाभ्यां स्वाहा विव-
स्वत इति ॥ २० ॥

ऊत्वा होमं समाप्य ॥ २१ ॥

चीरोदकेनास्त्रीनि संसिच्य ॥ २२ ॥

औदुम्बरसन्दंशेनोदरेत्यलाशसन्दंशेन वा ॥ २३ ॥

शिरस्पुरसि पार्श्वयोः पाण्डोश्चाष्टाङ्गान्यप्रदक्षिणानि ॥ २४ ॥

स्निग्धहनि भोजनं कार्यम् । नान्यचेति प्रतिपादितं । तत उपरितन-
सूत्रेण सर्वेष्वंशौचदिनेषु वा भोक्तव्यमिति प्रत्यपादि । अन्नयोः कल्पयोः
कक्षित्कल्पमाश्रित्य दायादान् भोजयेत्.

१२) सर्वे सपिण्डा गच्छेयुः.

१३) उक्ताशब्दोच उक्तवचनः । . . . केचिक्तापिधिष्ण्यादुत्सु-
कमादायेति पठन्ति.

१४) यदि दहनाग्निरनुगतस्तदा तद्भस्मन्ययं त इति (RS. III. 29. 10)
मन्त्रेणाङ्गारान्समारोष्य तत्र होमं कुर्यात्.

२१) ऊत्वेत्यस्नानन्तरमेव होमसमाप्तिं विद्यात् । स्निष्टहोमाभावं
ज्ञापयति.

२४) Probably पाण्डोः has to be changed into पादयोः. A. says
only: अग्रदक्षिणानीति पादपाणिपार्श्वेषु एवमग्रदक्षिणं भवति.

दक्षिणतः पलाशपत्रपुटे कृत्वा ॥ २५ ॥
 कुम्भे निदध्यादनेन मन्त्रेण ॥ २६ ॥
 एवं दधिघृतमधूदकानि च पूरयित्वा ॥ २७ ॥
 हिरण्यशकलमुपरिष्ठात्कृत्वा ॥ २८ ॥
 पद्मकुलैरभितो नामभिः ॥ २९ ॥
 प्रथमं वह्नेममित्युक्त्वा ॥ ३० ॥
 यावदस्त्रि नि किञ्चिद्दीयते तावत्स्वर्गे लोके महीयते ॥ ३१ ॥
 प्राचीं लेखामुलिख्य तां प्रान्वाहिनीं सरस्वतीति ध्यायेत् ॥ ३२ ॥
 उदकेनास्त्रावयित्वा तस्मिन्नस्त्रिकुम्भं स्त्रावयित्वा ॥ ३३ ॥
 वृचमूलेस्त्रिकुम्भं निदधाति ॥ ३४ ॥

॥ इति पञ्चमः खण्डः ॥ ५ ॥

अथ भस्म समूहः ॥ १ ॥
 भस्मराशिं कर्दमेन प्रक्षाय ॥ २ ॥
 उपरि शिवलेन प्रक्षाय ॥ ३ ॥
 वीरणस्तम्बं समूलं सशिखं तत्र प्रतिष्ठाप्य ॥ ४ ॥

२६) About the wording and the precise order of this and the next sūtras I am not at all sure. अनेन मन्त्रेण. Which is the mantra? Probably one or more sūtras have fallen out. According to the vivaraṇa sūtra 28 has to be read after 30. I have transposed. For the whole, compare C. 58.

३१) Thus emended; the sūtra runs, according to my manuscript: यावदस्त्रीनिकिञ्चिद्विद्यतेतावत्स्वर्गेलोकेमहीयतेइति । . . . अस्त्रिध्विति वक्तव्ये एकवचनञ्छान्दसं । अस्त्रिध्वि मध्ये किञ्चिदस्त्रि यावत्कालं भूमौ निधीयते तावत्कालं स्वर्गे लोके प्रेतः पूज्यते.

४) After this sūtra there is perhaps one more, namely:

पुष्पमयीं मृतप्रतिष्ठति कृत्वा ॥ ५ ॥

पुष्पफलभक्षान्प्रकीर्य ॥ ६ ॥

तं चरुं प्रेतराजाय नमः प्रेतायेति दत्त्वा ॥ ७ ॥

उदपाचं पिण्डमूले निदध्यात् ॥ ८ ॥

पूर्ववद्वज्रिनि ॥ ९ ॥

॥ इति षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

अथ दशमेहनि ॥ १ ॥

केशरमश्रुलोमनखकर्मभ्यः शुद्धाः ॥ २ ॥

स्नात्वाज्जलिनां दश दत्त्वाप आयुषीत्यादित्यमुपस्थाय ॥ ३ ॥

रमशानयामयोर्मध्ये महापथे वृक्षमूले वा ॥ ४ ॥

गोचर्मोत्तरलोम दक्षिणाग्नीवमास्तीर्य ॥ ५ ॥

तस्मिन्नरमानं निधायारमन्युपविश्य ॥ ६ ॥

लौकिकेष्टी पूर्ववदाज्याहुतीहुत्वा ॥ ७ ॥

होमं समाप्य ॥ ८ ॥

गृहागताः सगोत्रा उदकदातारः पुत्राः पोत्राः प्रपौत्राश्च जीवन्तु शरदः

शतमिति जपेयुः ॥ ९ ॥

कर्मान्ते संस्कर्ता ग्राममनुगच्छेत् ॥ १० ॥

पुष्पवदात्मा. The vivarapa: एवम् (r. एवं) कृतवत् कर्ता (r. कर्तात्मा?)

पुष्पवद्भवेत् । संस्कर्तुः शरीरं पुष्पवन्मृदु भवतीत्यर्थः.

७) कृतशिष्टस्य प्रतिपत्तिरियं । . . . चरुशेषं प्रतिष्ठितसमीपे नि-
दध्यात्.

८) पिण्डशब्दोच पुष्पप्रतिष्ठतिवचनः; compare Bandh. 17. 1.

९) दशमेहनीत्याशौचान्यदिनोपलक्षणाद्यर्थम्.

२) तृतीयाद्यर्थे षष्ठमी.

१०) कर्मान्ते . . . सपिण्डीकरणानन्तरमित्यर्थः.

पयोव्रतम् ॥ ११ ॥

समुद्रमवगाहेत् ॥ १२ ॥

दश सहस्रं गायत्रीं वा जपेत् ॥ १३ ॥

तिस्रो वा अनश्वन्संहिता अधीत्व ॥ १४ ॥

आशिषः प्रतिगृह्य वा ॥ १५ ॥

अथ वा क्षीरेण पायसेन वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा ॥ १६ ॥

आशिषो वाचयित्वा ॥ १७ ॥

यथाशक्ति दक्षिणां दत्त्वा ॥ १८ ॥

पूतो भवति पूतो भवति ॥ १९ ॥

॥ इति सप्तमः खण्डः ॥ ७ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूचे प्रथमः पटलः समाप्तः ॥ १ ॥

अथातः पुनर्दहनविधिं व्याख्यास्यामः ॥ १ ॥

यदि शरीरं नक्षेदस्त्रीन्यादाय ॥ २ ॥

अस्त्रीनि क्षीरोदकेन प्रचाल्य ॥ ३ ॥

अस्त्रीनि कृष्णाग्निने पुरुषाकृतिं कृत्वा ॥ ४ ॥

पूर्ववद्देहेत् ॥ ५ ॥

तेषामभवि ॥ ६ ॥

पलाशवृक्षैः कृष्णाग्निने पुरुषाकृतिं कृत्वा ॥ ७ ॥

११) Compare „Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Indië“, 1895, p. 103.

१२) पयोव्रतं कृतेति शेषः.

१६) . . . पूर्वोक्तकल्याणामव्यतमानुष्ठानेष्वशक्तस्य कल्याणरमाह ।
अथवा क्षीरेण sqq.

चत्वारिंशता शिरः ॥ ८ ॥

दशभिर्गोविाम् ॥ ९ ॥

विंशत्योरस्त्रिंशतोदरम् ॥ १० ॥

पञ्चाशतापञ्चाशता बाहू ॥ ११ ॥

तयोरेव पञ्चभिःपञ्चभिरङ्गुलीः सप्तत्यासप्तत्या पादौ तथैवाङ्गुलीरष्टाभिः

शिग्रं द्वादशभिर्वृषणम् ॥ १२ ॥

तं कुर्विष्टयित्वा ॥ १३ ॥

तस्मिन्नेव पूर्ववद्देहत् ॥ १४ ॥

॥ इति प्रथमः खण्डः ॥ १ ॥

अथ आदम् ॥ १ ॥

अमावास्यायां पितृभ्यो दद्यात् ॥ २ ॥

पञ्चमीप्रभृति वापरपक्षस्य ॥ ३ ॥

यद्दहश्चपश्यते तद्दहर् ॥ ४ ॥

ब्राह्मणानामन्य पूर्वसुर ॥ ५ ॥

अनिन्दितो नोपामन्वितो नोपक्रामेत् ॥ ६ ॥

आमन्वितो वान्यद्वं न प्रतिगृह्णीयात् ॥ ७ ॥

स्नातकान्वा ॥ ८ ॥

एके यतीन् ॥ ९ ॥

गृहस्थसाधून्वा ॥ १० ॥

श्रोत्रियान्वृद्धाननवदान्स्वकर्मस्थान् ॥ ११ ॥

अभावे शिष्यान्स्वाचारान् ॥ १२ ॥

१) For this and the following chapters compare "Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Ned. Ind." 1. c.

विन्नप्रशुक्लविक्रवशावदन्तदुश्चर्मवृद्धाप्रजननव्याधितव्यङ्गकुष्ठिकुनखिवर्जितम् ॥ १३ ॥

स्नातान् शुचीनाचान्ताम्राङ्गुखान्(उपवेश्य देवे युग्मानयुग्मान्वया-
शक्तिं पित्र्य एकीकरोद्भुखान्) ॥ १४ ॥

द्वौ देवे चीन्पित्र्ये ॥ १५ ॥

एकीकमुभयत्र वा ॥ १६ ॥

मातृमातामहानाञ्चैवं तन्त्रमेव वैश्वदेविकम् ॥ १७ ॥

देवपूर्वं आढं कुर्वीत ॥ १८ ॥

पिण्डपितृयज्ञवदुपचारः ॥ १९ ॥

पित्र्ये द्विगुणभुषांस्तु दर्भान् ॥ २० ॥

पवित्रपाणिर्दद्यात् ॥ २१ ॥

आद्वे चणः कर्तव्य इति ॥ २२ ॥

ओं तथेति प्रतिवचनम् ॥ २३ ॥

प्राप्नोतु भवानिति ॥ २४ ॥

प्राप्नवानीति अनुज्ञातः ॥ २५ ॥

आसीनः सर्वेषु प्रज्ञेषु ॥ २६ ॥

पङ्क्तिमूर्धन्यं पृच्छति सर्वान्वा ॥ २७ ॥

॥ इति द्वितीयः खण्डः ॥ २ ॥

आसनेषु दर्भानास्तीर्य ॥ १ ॥

यवानादावींकारं कृत्वा विश्वान्देवानावाहयिष्य इति पृच्छति ॥ २ ॥

ओमावाहयेत्यनुज्ञातः ॥ ३ ॥

विश्वे देवास आगत शृणुता म इमं हवमेदं बर्हिर्निषीदतेत्यनया-
वाह्य ॥ ४ ॥

ओमासवर्षणीधृतो विश्वे देवास आगत दाश्यांसो दाशुयः सुतमिति
वा ॥ ५ ॥

यवैरवकीर्य ॥ ६ ॥

विश्वे देवा मृणुतेम हवं मे ये अन्तरिक्षे ये उप बवि षा ये अपि-
विह्ना उत वा यजचा आसन्नास्मिन्बर्हिषि मादयध्वमिति अपि-
त्वा ॥ ७ ॥

तिलानादायोकारं कृत्वा पितृनावाहयिष्य इति पृच्छति ॥ ८ ॥

ओमावाहयेत्यनुज्ञातः ॥ ९ ॥

एत पितर इत्यनयावाह्य ॥ १० ॥

उशन्तस्त्वा हवामह इति (वा) । उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समि-
धोमह्युशन्तुशत आवह पितृन्हविषे अत्तवे इति ॥ ११ ॥

उक्ता तिलैः प्रकीर्य ॥ १२ ॥

आयन्तु न इति अपित्वा ॥ १३ ॥

यज्ञियवृचचमसेषु पविचान्तर्हितेषु ॥ १४ ॥

एकैकस्मिन्नप आसिञ्चति ॥ १५ ॥

शं नो देवीरिति गन्धोदकैः पूरयित्वा ॥ १६ ॥

यवोसि धान्यराजोसि वारुणो मधुसंयुतः । निर्णोदः सर्वपापानां
पविचमृषिभिः स्मृतमिति देवपात्रे तण्डुलानोष्य ॥ १७ ॥

पितृपात्रेष्वेकैकस्मिन्नेव तिलानावपति । तिलोसि सोमदेवलो नोसवे
देवनिर्मितः । प्रत्नवन्निः प्रत्नं स्वधया पितृनिमान्लोकात्रीणयाहि
नः स्वधा नम इति ॥ १८ ॥

सौवर्णराजतौदुम्बरकांक्षमणिमयानां पात्राणामन्यतमेषु ॥ १९ ॥

यानि विद्यन्ते ॥ २० ॥

मृन्मयवर्जितम् ॥ २१ ॥

पञ्चपुटेष्वेकैकस्त्रिकैकेन ददाति सपवित्रेषु हस्तेषु ॥ २२ ॥

या दिव्या आपः पथसा संवभूवुर्या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः ।
हिरण्यवर्णा यज्ञियास्ता न आपः शं स्रोताः सुहवा भवन्त्विति ।
असावेतत्तेर्ध्वमिति ॥ २३ ॥

एकस्मिन्पात्रे संस्त्रवान्समवनीय ॥ २४ ॥
 ताभिरग्निः पुत्रकामो मुखमनक्ति ॥ २५ ॥
 पितृभ्यः स्नानमसीत्युज्जं पात्रं करोति ॥ २६ ॥
 अत्र गन्धपुष्पधूपदीपवाससां प्रदानम् ॥ २७ ॥
 अलाभे यज्ञोपवीतं हिरण्यं दद्यात् ॥ २८ ॥
 उद्धृत्य घृताक्तमग्नं पृथक्त्वमी करिष्ये करवै करवाणीति वा ॥ २९ ॥
 प्रत्याहुः क्रियतां कुरुष्व कुर्विति वा ॥ ३० ॥
 क्रियतामित्यर्थकामं कुरुष्वेति पशुकामं कुर्विति पुत्रकामम् ॥ ३१ ॥
 पिण्डपितृयज्ञवहुत्वा ॥ ३२ ॥
 ऊतशेषमग्नं पाणिषु दद्यात् ॥ ३३ ॥
 पाणिमुखाः पितर इति श्रुतेः ॥ ३४ ॥
 अनपिकथेदाद्यं गृहीत्वा भवत्स्वेवाग्नीकरणमिति पूर्ववत् ॥ ३५ ॥
 तथास्त्वित्यनुज्ञातः ॥ ३६ ॥
 ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यमिति श्रुतेः ॥ ३७ ॥
 पूर्वान्देवान्प्रवर्तते ॥ ३८ ॥
 पश्चान्देवान्सर्वयेत् ॥ ३९ ॥
 ॥ इति तृतीयः खण्डः ॥ ३ ॥

अथ पात्राख्यानमेत । पृथिवी ते पात्रं यौरपिधानं ब्रह्मणस्त्वा मुखे
 जुहोमि ब्राह्मणानां त्वा प्राणापानयोर्जुहोम्यचित्तमसि मेषां चेष्टा
 अमुचामुष्मिंल्लोके इति ॥ १ ॥
 इदं विष्णुरिति विष्णवर्चा यजुषा च भोक्तुरङ्गुष्ठमन्त्रेवधाय ॥ २ ॥
 सक्तसक्तदपः प्रदक्षिणं तूष्णीं देवे ॥ ३ ॥
 अपहता इत्यप्रदक्षिणं पित्र्ये ॥ ४ ॥
 अग्नस्तु जपेद्ब्राह्मतिपूर्वा सावित्रीं ॥ ५ ॥
 तस्याक्षिव गायत्रं साम ॥ ६ ॥

इदं ह्यन्वीजसेति प्रथमोत्तमे त्वामिदा ह्यो नरः स पूर्वो महोनां
पुरास्मिन्दुर्युवा कविरूपप्रणे मधुमति चियन्तः पंक्त्व सोम मधु-
मां च्यतावा सुरुपष्ठद्राहसं माधुच्छन्दसमेवा माधुच्छन्दसी नाम
संहितां प्रयुज्जन्देवान्प्रीणाति ॥ ७ ॥

यद्वा उ विस्पतिः सनादपेक्षन्नमीमदन्त ह्यभिविपूष्ठमक्रान्तसमुद्रः कनि-
कन्तीति द्वे एषा पित्र्या नाम संहितां प्रयुज्जन्पितृन्प्रीणाति ॥ ८ ॥
अग्नयस्तत्समन्दी धावति यः पावमानीरध्वेतो त्विन्द्रं स्वामेति
सूक्तम् ॥ ९ ॥

यद्विंशप्रथमः खण्डः पञ्चपञ्चाशत् इत्यन्तः ॥ १० ॥

महन्ने वोच इति पितरो भूरित्यन्तो मन्त्रः देवहन्तस्तेत्यष्टौ ॥ ११ ॥

मधुयुन्निधनमिति ब्राह्मणम् ॥ १२ ॥

स्वर्गे लोके महीयते ॥ १३ ॥

दत्तज्ञाणयमिदं भवति ॥ १४ ॥

ततो महन्ने वोच इति अपित्वा तृप्ताः स्वेति पृच्छति ॥ १५ ॥

तृप्ताः स्म इत्यनुज्ञातो नमो वः पितरो जीवायेति ॥ १६ ॥

तृप्ताञ्ज्ञात्वा ॥ १७ ॥

विश्वेदेवोच्छिष्टसमीपेनं विकीर्यासोमपाद्य ये देवा यज्ञभागविवर्जिताः ।

तेषामन्नं प्रदास्यामि विकरं वैश्वदेविकमिति ॥ १८ ॥

पिबुच्छिष्टसमीपेनं विकीर्य ये त्वपिदग्धा जीवा येष्वदग्धाः कुले मम ।

भूमौ दत्तेन तृष्यन्तु तृप्ता यान्तु परां गतिमिति ॥ १९ ॥

सर्वमन्नमेकत उवृत्त्य ॥ २० ॥

शेषमन्नमनुज्ञाप्यान्नशेषैः किं क्रियतामिति ॥ २१ ॥

इष्टैः सहोपभुज्यतामिति ॥ २२ ॥

उच्छिष्टसमीपे दक्षिणार्धेषु दर्भेषु चीन् पिण्डान्दद्यात् ॥ २३ ॥

॥ इति चतुर्थः खण्डः ॥ ४ ॥

आचानैषूदकं पुष्पाश्चतान्यथाशक्ति दक्षिणां दत्त्वा ॥ १ ॥

अचयमस्त्विति वाचयित्वा ॥ २ ॥

स्वधावाचनाय दर्भान्सपविचानासीर्य ॥ ३ ॥

स्वधां वाचयिष्य इति पृच्छति ॥ ४ ॥

वाच्यतामित्यनुज्ञा(तः) ॥ ५ ॥

पितृभ्यः पितामहेभ्यः प्रपितामहेभ्यः स्वधोच्यतामित्युक्ता ॥ ६ ॥

अस्तु स्वधेति प्रतिवचनम् ॥ ७ ॥

स्वधां निनयेत् ॥ ८ ॥

धारां दद्यादूर्ध्वं वहन्तीरिति ॥ ९ ॥

स्वधा संपद्यतामस्तु स्वधा संपद्यतामिति पित्र्ये पुनर्वाचयेत् ॥ १० ॥

उत्तानं पावं कृत्वा ॥ ११ ॥

दातारो नोभिवर्धन्तां वेदाः सन्ततिरेव च । अद्या च नो मा व्यप-
गाद्रुद्रदेयश्च नोस्त्विति अग्निनाशिषः प्रतिगृह्य [अन्नश्च नो वज्र
भवेदतिथींश्च लभेमहि । याचितारश्च नः सन्तु मा च याचिष्य
कञ्चनेति] ॥ १२ ॥

अप्सु गन्धर्जे व-गवि विप्रेषु पिण्डा निधीयन्ते ॥ १३ ॥

वाजे वाजेवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता क्षतज्ञाः । अस्य मध्वः

पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पश्चिभिर्देवयानैरित्यनया विस्मज्ज ॥ १४ ॥

आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशम्भू (वि)श्वरूपे

आ मा गन्तां पितरं मातरं युवाचो सोमो अमृतत्वाय गम्या-

दित्यनुब्रज्य ॥ १५ ॥

प्रदक्षिणीकृत्य गृहं प्रविशति ॥ १६ ॥

वामदेवं गायेत् ॥ १७ ॥

शेषस्य यासावरार्धं प्राप्नीयात् ॥ १८ ॥

॥ इति पञ्चमः खण्डः ॥ ५ ॥

अथैकोद्दिष्टम् ॥ १ ॥

अदिवम् ॥ २ ॥

अधूपम् ॥ ३ ॥

अदीपम् ॥ ४ ॥

एकपवित्रमेकार्घ्यमेकः पिण्डः ॥ ५ ॥

नावाहनम् ॥ ६ ॥

नामौकरणम् ॥ ७ ॥

न स्वधा ॥ ८ ॥

न नमस्कारः ॥ ९ ॥

न श्रवणम् ॥ १० ॥

उपतिष्ठतामिति विसर्गः ॥ ११ ॥

इक्षुमुपानहौ वाससी कर्णपवित्रे अङ्गुलिमुद्रामञ्जनस्य दत्त्वा ॥ १२ ॥

अवयस्त्रानिभिरभ्यतामिति विसर्जयेत् ॥ १३ ॥

प्रणिपत्य प्रसादयेत् ॥ १४ ॥

पूतो भवति ॥ १५ ॥

एवं तृतीये पक्षे मासि मासि च ॥ १६ ॥

सर्वेषां गोमिथुनं दद्यात् ॥ १७ ॥

ततः संवत्सरे पूर्णे षण्मासे चिमासेर्धमासे द्वादशरात्रे वा चत्वारि
पात्राणि सतिलगन्धोदकानि ॥ १८ ॥

त्रीणि पितृणामेकं प्रेतस्य ॥ १९ ॥

प्रेतपात्रं पितृपात्रेष्वसिद्धतिं ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये ।

तेषां लोकः स्वधा नमो यज्ञो देवेषु कल्पतामिति ॥ २० ॥

प्रेतपिण्डं पितृपिण्डेषु निदधाति ये सजाताः सजात ये जीवा जीवेषु

मामकाः । तेषां श्रीर्मयि कल्पतामस्मिंल्लोके शतं समा इति ॥ २१ ॥

अथोपस्थानं । सङ्गृह्य संवद्धं सं वो मनांसि जानतां देवा भागं

यथा पूर्वं सज्जानानां उपासते ॥ समानो मन्त्रः समितिः समानी

समानं मनः सह चित्तमेवाम् समानं केतो अभिसंरम्भं सञ्ज्ञा-
नेन वो हविषा यवामः ॥ समानी व आकूतिः समाना हृदया-
नि वः । समानमसु वो मनो यथा वः सुसहासति । इति ॥ २२ ॥

॥ इति षष्ठः खण्डः ॥ ६ ॥

तदप्यपरपक्षे प्रायणं परिजिहीर्षितं भवति ॥ १ ॥

रात्रौ वा ॥ २ ॥

यच्चविलोपो विसंस्थिते ॥ ३ ॥

अपि चान्यत्तमस एव तम इत्यात् ॥ ४ ॥

तच्चैदपरपक्षे प्रायणमाशङ्क्येत् यावत्प्रोपरपक्षातिश्रिष्टा रात्रयः सुस्तासां
सायंप्रातराहुतीः प्रतिसंख्याय ऊत्वा प्रत्याहृत्यामावास्यां हवि-
षेहा समापयेयुः ॥ ५ ॥

पूर्वपक्षे चेद्वाची प्रातराहुतिमेव ॥ ६ ॥

१) तदपि तौ शब्दौ मिलित्वानन्तर्यमाहतः । . . . प्रायणं मरणं
परिजिहीर्षितं परिहर्तुमिष्टम् । सर्वथा परिहर्तव्यमित्युक्तं भवति.

३) विसंस्थिते दर्शपूर्णमासाग्निहोत्रे असमाप्ते सतीत्यर्थः.

४) Comp. Hir. 57. 4. The brāhmaṇam occurs also in the
second prāśna of the Baudh. pi. sū.: अथ वै भवति तमसो वा एव
तमः प्रविशति य आहिताग्निभिः (sic) संस्कर्यादिति. To अन्यः pro-
bably लोपः is to be understood.

५) तदिदमुक्तं भवति पतञ्जलिना । अग्निहोत्रं सायमाहुत्या प्रयु-
ज्यते प्रातराहुत्या निष्ठते. Comp. Baudh. p. 3. 1. 4.

६) Before this sūtra perhaps an other ought to have been
taken up: एवं न यच्चलोपः 1. Vivaraṇa: एवं होमेव्यपकवे यच्च-
विलोपो न भवतीति. Compare Hir. 56. 10.

पुरस्तादाहवनीयं हरेयुः ॥ ७ ॥

पश्चाद्वाह्यपत्नं दक्षिणतो दक्षिणाग्निम् ॥ ८ ॥

मध्ये शरीरम् ॥ ९ ॥

तं दक्षिणाग्निरसम् ॥ १० ॥

चितायां वाहितं यज्ञपात्रैः कल्पयति ॥ ११ ॥

अध्वर्युः शिरसि कपालानि युज्यात् ॥ १२ ॥

समवत्तधानं च चमसम् ॥ १३ ॥

ललाटे प्राग्निचहरणम् ॥ १४ ॥

नासिकयोः सुवी कर्णयोर्वा ॥ १५ ॥

आस्ये हिरण्यमवधाय ॥ १६ ॥

अनुस्तरणीत्वा गोर्वपया मुखं प्रक्षाय ॥ १७ ॥

तवापिहोचहवणीं तिरस्त्रीम् ॥ १८ ॥

दक्षिणे पाणी जुह्वम् ॥ १९ ॥

सव्य उपभृतम् ॥ २० ॥

पार्श्वयोः स्वोपवेशी ॥ २१ ॥

७) and following, compare Drāhy. śrs. XXIII. 4. 16 sqq., Lāṭy. śrs. VIII. 8. 16 sqq.

१०) चितायां वाहितं is a reading caused by a misunderstanding of the corresponding sūtra of Lāṭy.-Drāhy.: चितावाहितं.

१२) चमसशब्दः पात्रवचनः । इडाधारणार्थपात्रमित्यर्थः । चक्षु-
ब्देन शिरोनुल्लिख्यते इडापात्रमपि शिरसि निदध्यात्.

१७) Thus corrected. MS.: अनुस्तरणीत्वा; Vivaraṇa: अनुस्तर-
णार्था या सा अनुस्तरणीति गौः.

१८) MS.: °चहवणीयं तिरस्त्रीनम्; Viv.: तवापिहोचहवणीं ति-
रस्त्री दण्डां प्रत्यग्दण्डां.

२१) MS.: °स्वेपवेशणं, but the viv. has: अपिप्रणयनार्थकाष्ठ-
विशेष उपवेशणन्देनोच्यते.

- तथा वृक्षौ यथास्वम् ॥ २२ ॥
 उरसि ध्रुवाम् ॥ २३ ॥
 उदरे पाचीम् ॥ २४ ॥
 उपस्थे कृष्णाजिनम् ॥ २५ ॥
 अन्तरेण सक्थिनी शम्यादृषदुपले ॥ २६ ॥
 यच्च नादेष्टामः ॥ २७ ॥
 दक्षिणस्त्रोत्रस्य दक्षिणत उन्मुखलम् ॥ २८ ॥
 अनुसक्थि मुसलं ॥ २९ ॥
 पादयोः शकटगूर्पं ॥ ३० ॥
 सर्वाण्युत्तानान्यासेचनवन्ति ॥ ३१ ॥
 पृष्ठदाज्जिन पूरयित्वा ॥ ३२ ॥
 अक्षीनान्यथास्थानमग्निभिर्ब्रह्मजेत् ॥ ३३ ॥
 सर्वस्वारिकं परिगानम् ॥ ३४ ॥
 स एष यज्ञायुधी यजमानः स्वर्गं लोकमेति ॥ ३५ ॥

२२) ... स्वमनतिक्रम्य वर्तत इति यथास्वमिति । एतदुक्तं भवति
 दक्षिणपार्श्वे दक्षिणवृक्षस्थानं सव्यपार्श्वे सव्यस्थानमिति.

२४) पिष्टभजनार्थपाचिपुरोडाशाश्रयपाचीमित्यर्थः.

२६) अदेष्टामः gives also the Grantha MS. of Drāhyāyapa.
 Lāṭyāyapa and the Dev. MS. of Drāhy. have अदेष्टामः. The
 correction अदिष्टाम is obvious. A. wrongly takes it as a
 future tense.

२८) उखशब्दोच्चारणवचनः । कट(र. टि)प्रदेश इत्यन्वे.

३३) Probably एनान् has to be corrected into एनं. Vivarapa:
 पाचयन्नानन्तरं एनं शवं युनपत्सर्वैरग्निभिः सह संयोजयेत्.

३४) The sūtrakāra refers to the parigāna meant in Lāṭy. VIII.
 8. 35, 36, 37 = Drāhy. XXIII. 4, 35—37. A. quotes the passage
 according to Drāhyāyapa: परिगायेत्तावे सुपर्णमिति यामेगेयम्.

३५) Comp. Baudh. p. 11. l. 12 and Hir. p. 39. l. 2.

आहुति जुहोति पुत्रो भ्राता यो वान्यो यज्ञियो ब्राह्मणस्तस्मात्त्वमधि
जातोसि त्वदयं जायतां पुनरसौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहेति ॥ ३६ ॥
शान्तिर्वामदेव्यं शान्तिर्वामदेव्यम् ॥ ३७ ॥

॥ इति सप्तमः खण्डः ॥ ७ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रे द्वितीयः पटलः समाप्तः ॥ २ ॥

॥ इति गौतमपितृमेधसूत्रं समाप्तम् ॥

३६) Comp. Hir. p. 57. l. 13, Śat. Br. XII. 5. 2. 12.

ADDENDA.

Here follow some passages taken from Kṛṣṇa Dīkṣita's Aurdhva-dehikapaddhati (MS. I. O. 481), which throw some light on corrupt or dark passages in the Gautamasūtra.

Ad Gaut. pi. sū. I. 1. 11. देशजातिवंशानुसारेण अलङ्कुर्यात् ।

ad I. 1. 12. अहतवस्त्रदश्या पादयोः पाश्वोरङ्गुली बद्धा ।

ad I. 1. 15—18. ततः प्राचीनावीती मुक्तशिखः कर्ता दहनदेशमयी-
ब्रजेत् । आहितानाधनेन संस्कृतानधीन् गार्हपत्यादीन्पृथक्पृथ-
ग्भाण्डेषु हरेयुः । शालापय इति तेषां संज्ञा । तथा सभ्याव-
सथ्यौ श्रीपासनापिचं (sic) हरेयुः । एते अपयो दहनकर्मणि
संबध्यन्ते ।

ad I. 2. 10. ... एष वः सुहृदो दिव (correct दिवः) परमं व्योम...

ad I. 2. 39. सर्वं चितायां वा ।

ad I. 5. 25—33. (अस्त्रीणि) सन्देशेन आदाय अपेर्दक्षिणतः पलाश-
पर्णे निधाय अस्त्रां समीपे कुक्षं च निधाय तस्मिन् कुक्षे वह्नेमं
भयं प्रक्षाराधौति भाति भानुनेति पलाशपत्रे स्थितान्यस्त्रीनि
सहदेव मन्त्रमुक्त्वा सर्वाण्यस्त्रीनि निदध्यात् । अस्त्रामुपरि स्थितं
दधि गंगेति ध्यायेत् । घृतं तु गोदावरीति । मधु यमुनेति ।
उदकं तु कावेरीति उत्तेन मन्त्रेण एतेर्नामभिश्च तत्तद्ब्रह्मप्रचेपेण
कुक्षं पूरयेत् । पुनः पूर्वोक्तेन मन्त्रेण हिरण्यशकलं भीमरथीति
निक्षिपेत् । प्राग्वहिर्नीं सरस्वतीं मनसा ध्यात्वा प्राचीमव-
टाय(?)कारां लेखामुद्धिष्य तां जलेनापूर्य तस्मिन् जले अस्त्रिकुक्षं
सावयेत् ।

After I. 7. 8 the Paddhati has the following rite: ततश्चर्मणैव बद्ध ।

अन्मानं तैलेनाभ्यज्य इहलोकं परित्यज्य गतोसि परमां गतिं ।

गतोसि दिव्यदेहेन कुशस्त्वाहं नियोजये अनेन कुशीरविष्य जले
प्रक्षिपेत् ।

ad II. 2. 13. विर्गप . . . विद्याप्रजनन . . . वर्जम् ।

ad II. 4. 7, s. fin. . . नाम संहितैतया वै देवाः स्वर्गं लोकमायन्
स्वर्गलोकमेति य एवं वेद ।, with the usual tradition of the
Sāmavedhānabrāhmaṇa.

ad II. 4. 9. . . धावति चतस्रः यः पवमानीरध्येतीति षट् ।

ad II. 5. 12. . . अद्वा च नो मा व्यगमद् ।

ad II. 5. 13. अप्सु अपित (sic) गव्यजे वा विम्रेषु वा ।

ad II. 5. 15. The mantra according to the recension of the Mā-
dhyandiniyaśākhā!

CORRIGENDA.

P. 24, l. 2 read उपविकिरति instead of उपवि°.

P. 26, l. 4 and 5 correct काठका°.

INDEX OF WORDS.¹⁾

अ	57. 3, 5, 7, 11, 12; 58. 3, 5, 12; 59. 1, 2, 6, 7; 60. 5, 6, 13; 61. 2, 4, 5, 6.
अंस 5. 15; 6. 1; 10. 15; 41. 8; 48. 13.	अपिचित् 44. 13.
अक्षारलक्षण 14. 8.	अपिचय 59. 4.
अचि 10. 8, 10; 38. 10.	अपिचेता 59. 9.
अचिति 17. 9; 41. 16.	अभिभाष्य 35. 5.
अचिवाज्जलुर 37. 7.	अपिषत् 23. 2.
अदेव 33. 5.	अपिष्ठ 3. 1.
अगद 34. 1.	अपिहोत्र 3. 4, 5, 10; 56. 12, 13; 58. 8; 59. 4.
अगार 20. 7; 44. 6; 46. 8.	अपिहोत्रोद्देय 34. 2, 3; 35. 5; 37. 1.
अपि 3. 11; 4. 1, 3; 5. 11; 6. 2, 6, 7; 8. 10; 11. 15; 15. 1, 14, 16; 18. 2; 20. 8; 22. 2, 14; 23. 9; 26. 5; 27. 12; 28. 10; 33. 8; 34. 1, 8; 35. 5; 36. 10, 12; 37. 11; 39. 16; 42. 3; 43. 5, 6, 11; 44. 6; 47. 12; 48. 2, 4; 51. 8; 55. 6; 56. 16;	अपिहोत्रस्त्राजी 10. 18; 38. 15.
	अपिहोत्रहवणी 10. 10; 38. 10; 42. 1, 5, 6.
	अग्न्यगार 35. 3.
	अग्न्याधेय 59. 10.
	अय 25. 11.

1) This index contains all the words of Baudhāyana's and Hiraṇyakeśin's text, and the lists of passages are complete throughout, except a few cases, where the incompleteness is marked by "etc.". The words of those mantras and pratikas that are taken from the Saṃhitā, the Brāhmaṇa or the Āraṇyaka have not been given. — The larger number refers to the page, the smaller to the line.

- अये 37. 10.
 अघ 5. 16.
 अघोदक 14. 10.
 अङ्ग 53. 9.
 अङ्ग 9. 6; 37. 16; 49. 3.
 अङ्गार 16. 5; 41. 3; 42. 2.
 अङ्गुलि 5. 13; 60. 9, 10.
 अङ्गुष्ठ 34. 11.
 अच् + आ 52. 13.
 + वि-उद् 22. 13.
 अज 5. 7; 12. 16; 27. 10; 29. 1. 2;
 35. 4; 39. 13; 44. 8.
 अजस्र 5. 10; 33. 9; 55. 5, 6, 10;
 58. 2.
 अजिन 20. 12, 13; 47. 7.
 अजुहुन् 57. 7.
 अज्ञ 28. 14; 44. 3, 4.
 + अभि 27. 11.
 अज्ञलि 40. 8; 44. 2.
 अज्ञसा 11. 13; 39. 2.
 अण्ड 10. 19; 38. 14.
 अतस् 5. 12; 16. 1, 5; 17. 7; 18. 10;
 33. 1; 41. 3, 14; 42. 1, 7; 54. 1;
 55. 1.
 अतिपन्नप्रायश्चित्त 3. 9.
 अतिल 50. 1.
 अतिलमिश्र 20. 1; 25. 2.
 अत्यन्तप्रदेश 37. 8.
 अच 4. 6, 7; 7. 11; 10. 5; 11. 3, 5;
 12. 5, 8, 14, 16; 13. 4, 5, 6; 14. 4;
 17. 16; 18. 6, 7, 9; 23. 4; 24. 6,
 13, 21; 25. 17; 27. 4, 5; 37. 5;
 38. 2, 3, 6; 39. 14, 16; 42. 6; 43. 10;
 44. 3, 9; 53. 6.
 अच 3. 1, 4, 6, 8, 9 etc.; 33. 1; 44.
 14, 17; 46. 7; 48. 2 etc.
 अधरलोमन् 34. 13; 60. 12.
 अधस् 58. 10.
 अधस्तात् 15. 2.
 अधःशयन 14. 8.
 अधःशय्या 40. 10, 12.
 अधि 46. 5, 6.
 अधिद्रवण 23. 11.
 अध्यण्ड 45. 10.
 अध्वन् 6. 9, 16; 7. 6; 35. 8; 36. 2, 3;
 56. 12; 59. 4.
 अध्वर्यु 22. 14; 44. 1; 48. 14.
 अन् + प्र 46. 3.
 अनङ्गाह 22. 7, 12, 15; 27. 9; 28. 4;
 43. 11; 48. 2.
 अनध्ययन 40. 10, 12.
 अनन्त 51. 16.
 अनन्तर 50. 6.
 अनन्तलोक 17. 8, 11; 41. 14, 17.
 अनर्धुक 55. 11.
 अनशन 40. 9, 16.
 अनस् 6. 4; 35. 6.
 अनखिक 9. 7; 37. 16.
 अनागर्त (?) 7. 14.
 अनाचार्य 55. 2.
 अनाहिताग्नि 29. 6; 44. 10, 11, 12.
 अनिरिण 7. 13; 33. 2, 5.
 अनिरिणवन् 51. 6.
 अनु 20. 14.

- अनुखा 15. 15.
 अनुत्खेय 45. 10.
 अनुकन्दसम् 23. 5.
 अनुपक्विन्नप्रवण 33. 2.
 अनुपहत 7. 13; 33. 2.
 अनुपूर्व 27. 16; 37. 9; 48. 7.
 अनुपेत 45. 1.
 अनुमन्त्रण 54. 10.
 अनुलोमकृत 44. 6.
 अनुलोमन् 38. 7.
 अनुवाक 34. 4; 53. 3, 4.
 अनुशंसन 54. 11.
 अनुस्तरणी 5. 13, 14; 11. 13.
 अनुसन्धम् 21. 12.
 अनुचीन 40. 10.
 अनूपर 7. 13; 33. 2.
 अन्त 42. 6; 51. 14, 15.
 अन्तक 50. 16; 51. 15.
 अन्तर 3. 2.
 अन्तर 59. 4.
 अन्तरा 33. 7; 34. 3; 39. 2; 43. 5;
 48. 2.
 अन्तरिच 39. 12.
 अन्तरिचलोक 18. 18; 39. 12.
 अन्तरेण 4. 5, 12, 17; 6. 6; 11. 2;
 15. 3; 20. 7, 9; 27. 10; 28. 10;
 40. 2.
 अन्तर्वेदि 4. 6; 5. 4; 15. 4; 60. 11.
 अन्तःशर्करम् 22. 4.
 अन्तेवासिन् 3. 10; 5. 2.
 अन्न 46. 7; 47. 11.
 अन्य 6. 3; 8. 3; 13. 2; 29. 3; 34. 15;
 37. 1; 38. 3; 45. 10; 47. 3; 48.
 3, 10; 51. 6; 57. 2, 3, 13; 58. 3.
 अन्यच 9. 2; 14. 7, 12.
 अन्वारक्षण 37. 8.
 अन्वाहार्यपचन 4. 12; 5. 5; 12. 4, 6;
 33. 9; 34. 9; 35. 1; 36. 11; 39. 10.
 अन्वाहार्यस्थाली 10. 18; 38. 15.
 अप् 4. 3, 15; 7. 15; 11. 2; 13. 9;
 14. 1; 17. 4, 9, 14; 18. 12; 27. 4;
 33. 4; 34. 16; 36. 8; 40. 1, 6;
 41. 16; 42. 9; 48. 6; 53. 4; 60. 1.
 अपनयन vide इत्यपन०.
 अपर 5. 12; 49. 6.
 अपरपच 47. 9; 56. 3.
 अपरराच 48. 1.
 अपराह्ण 46. 1; 47. 2.
 अपरिमित 17. 2; 19. 11; 48. 16.
 अपरेण 34. 15; 39. 16; 42. 3; 43. 6.
 अपरेबुस् 41. 1.
 अपवर्ग 46. 3; 54. 3.
 अपमृबन्धयाजिन् 44. 14.
 अपसत्तैस् 6. 12; 7. 1, 9; 8. 10; 11. 15;
 13. 1; 20. 12.
 अपस्थ 18. 11; 22. 1.
 अपसत्तावृत्त 19. 10; 21. 3.
 अपामार्ग 8. 4; 16. 4, 11.
 अपारका (?) 8. 3.
 अपि 6. 9; 12. 4; 14. 6; 15. 11, 16;
 18. 7; 26. 4; 29. 6; 54. 3; 55.
 3, 10; 57. 4.
 अपिधान 48. 1.

अपि वा 4. 18; 5. 11; 8. 2; 37. 4, 7;
50. 8; 55. 10; 58. 1; 60. 2.

अपूप 20. 8; 48. 1.

अप्रतीच 40. 2.

अदल 12. 17; 13. 13; 17. 13; 26. 19;
39. 13.

अभङ्गुर 7. 14; 33. 2.

अभि 21. 7, 8; 60. 5.

अभिघातम् 20. 12.

अभिघारण 48. 1.

अभिवाद्या 15. 1; 20. 1; 24. 4;
49. 2.

अभिवाद्यवत् 58. 8.

अभाश 7. 15.

अधि 21. 4; 45. 7.

अमात्य 5. 15; 6. 13; 7. 2, 9; 14. 5;
20. 12; 34. 2; 47. 7.

अमावास्या 3. 8; 45. 7; 46. 7.

अमावास्यासंख्य 3. 7.

अमृतमय 53. 6.

अयम् 3. 1, 2, 6, 10; 4. 3, 4, 13, 14, 16;
5. 2, 15, 16; 7. 11, 13; 8. 14; 9. 2,
9, 15; 10. 8; 11. 6, 7, 9, 17; 14. 5,
12; 15. 12, 15; 16. 10; 17. 1, 3;
18. 9, 10; 19. 2, 5; 21. 9; 22. 4, 5;
27. 13; 29. 2; 33. 1; 34. 2, 10, 15;
36. 4; 37. 3; 38. 6; 39. 4; 42. 7;
43. 1, 2; 44. 10; 49. 11, 12; 53. 10;
57. 7, 8; 58. 1; 60. 5, 6, 12; 61. 1, 2.

अयस्य 11. 2.

अयुग्म 16. 2; 19. 8; 22. 3; 29. 4.

अयुज् 40. 1; 41. 4; 45. 3, 7; 46. 4.

अयुजकार 41. 11.

अरणि 3. 11; 10. 15; 17. 16; 18.
2, 6; 38. 9; 57. 6, 11; 53. 2.

अरख 55. 2.

अरिक्त 11. 2.

अरिक्तता 37. 2.

अर्क 45. 10.

अर्कपर्ण 52. 1.

अर्घ्य 51. 12.

अर्जुनस्तम्ब 20. 4; 25. 2.

अर्थ 59. 11.

अर्थकाम 50. 17.

अर्थतस् 54. 2.

अर्थिन् 48. 3.

अर्थ 6. 16, 18.

अर्थपात्र 20. 1; 24. 4.

अर्थमास 16. 2; 19. 7, 8; 29. 4;
45. 5; 47. 10; 56. 12, 13.

अर्थर्व 10. 8.

अर्थशराव 49. 3.

अलङ्कृ 4. 17; 34. 11; 60. 11.

अलङ्कार 34. 11; 44. 10.

अलम् 3. 3, 11.

अवका 43. 13.

अवकाश 7. 13; 33. 8; 42. 2; 59. 7.

अवगाहन 55. 1.

अवट 37. 2.

अवदान 13. 5; 39. 3.

अवन 33. 2.

अवरार्ध 14. 2.

अवरोहण 50. 2.

अवलीक 7. 12.

अवसर्जनीय 16. 2.

अवाञ्जनम् 18. 4; 42. 4.

अविभव see इत्यविभव, पद्य-
विभव.

अविस्मृद्गारिन् 7. 13; 33. 2.

अन् | अन्नाति 29. 1.

अन् | अन्नीति + प्र 29. 2; 44. 8.
+ सम् 50. 18.

अशक्त 59. 10.

अशनि 59. 12.

अशमन् 16. 4, 11; 17. 2; 27. 9;
28. 10; 40. 1; 41. 6; 44. 1.

अश्व 22. 4; 23. 10; 26. 7.

अश्वत्थ 18. 1.

अष्टन् 60. 10.

अष्टाकपाल 4. 1; 55. 6; 58. 2.

अस् | अस्मति + अधि 11. 6.

+ उद् 36. 8; 48. 6.

+ वि-उद् 13. 15; 40. 6; 49. 11.

+ प्रति 10. 7, 11; 38. 7.

अस् | अस्ति 3. 9, 11; 5. 9; 7. 15;
15. 4; 17. 8; 18. 1; 35. 6; 37. 7;
41. 5, 14; 42. 1; 46. 8; 47. 1;
53. 6; 56. 11; 58. 4; 60. 2, 13.

असंशय 55. 6.

असन् 59. 1.

असन्निधान 14. 6.

असुशिर 7. 14; 33. 2.

असी 15. 9, 13; 17. 11; 41. 17; 46. 10;
60. 13.

अस्ति 15. 4, 6; 16. 13; 17. 4; 18. 3;
41. 1, 7, 16; 58. 10.

अस्तिबुध 20. 9; 22. 10; 24. 11;
48. 13; 49. 10.

अस्मद् 46. 10; 58. 2.

अद् 7. 12; 10. 5; 12. 9; 14. 4;
17. 17; 18. 10; 27. 4; 37. 15;
40. 9; 42. 10; 46. 10.

+ प्रति 46. 11.

अहत 4. 19; 34. 14; 58. 10; 60. 12.

अहन् 19. 7; 20. 13; 21. 1; 29. 1,
4, 6; 40. 8; 44. 8; 45. 5; 47. 11;
50. 18; 57. 1; 58. 7.

अहःशेष 5. 3.

अहीन 43. 1.

अहीनाह 19. 1, 2.

अह्वयमान 14. 12.

अहोरात्र 45. 3.

आ

आ 5. 2; 34. 16; 40. 9; 41. 13;
42. 6; 50. 12; 55. 1.

आकालम् 40. 1.

1. आकृति see पुरुषाः, शरीराः.

2. आकृति 18. 10; 42. 7.

आयायण 59. 11.

आचमनीय 51. 13.

आचार्य 3. 4, 7; 14. 8; 29. 7; 40. 11.

आज्य 4. 7; 5. 6; 6. 2; 8. 12, 14;
16. 3; 36. 15; 56. 4, 6.

आज्यबुध 42. 5.

आज्यविन्दु 38. 7.

आज्यस्नानी 10. 18; 38. 13.

आज्यसुव 10. 19; 38. 10.

आञ्जन 27. 8; 28. 14; 44. 3, 6.

आत्मन् 22. 2; 23. 9; 57. 11.

आत्मार्थ 59. 10.

आदहन 13. 8; 16. 5, 9; 18. 10;
21. 4; 42. 8.

आदि 26. 3; 38. 6; 41. 13; 50. 12;
57. 1; 58. 4.

आदित्य 14. 3; 17. 16; 18. 11, 12;
27. 3; 40. 5; 42. 8, 9; 53. 5.

आदित्योपस्थान 54. 11.

आधान 57. 3.

आनहुह 19. 10; 20. 12; 27. 8, 12;
43. 6.

आन्व 4. 13.

आप् + अधि 50. 6.

+ सम् 56. 2.

आपद् 56. 5, 13.

आपूर्यमाणपत्र 56. 1.

आपोहिष्ठीय 53. 4.

आम 48. 8.

आमपाचस्व 49. 3.

आममय 19. 11.

आमयाविन् 55. 7; 56. 13.

आमिचा 5. 6; 11. 6; 26. 3; 27. 3;
35. 2; 39. 5; 44. 14; 56. 10;
58. 6.

आयतन 3. 2; 57. 3, 6, 11, 12.

आयुष्मन् 55. 6, 7.

आयुस् 58. 2.

आरात् 33. 4.

आरोहण 37. 9; 50. 8.

आर्त 3. 10; 56. 13.

आवसथ 12. 4, 7; 33. 9; 36. 11;
39. 10.

आम्भरथ 42. 10.

आस् 13. 7; 14. 12; 48. 4; 49. 8.

आसन्दी 4. 18; 6. 3; 10. 5, 6; 28. 17;
34. 13; 36. 13; 44. 2.

आसेचनवन् 11. 4; 37. 1.

आस्व 11. 8.

आहननार्थ 19. 10.

आहवनीय 12. 9, 3; 15. 2; 33. 7, 8;
34. 9, 10; 36. 10; 39. 2.

आहितापि 8. 1; 14. 12; 15. 14;
33. 2; 34. 1; 57. 1, 4; 58. 5, 8;
59. 3, 4, 11, 12; 60. 1, 2, 3, 4.

इ

इ | इति 3. 3; 11. 13; 14. 1; 17. 14;
27. 1, 7; 28. 3; 39. 3; 43. 13; 59. 2.

+ अव 33. 4.

+ अभि-अव 8. 1.

+ वि-अव 59. 5.

+ आ 14. 4; 15. 9, 12; 17. 10;
27. 4; 33. 4; 40. 2.

+ उद्-आ 18. 2.

+ प्रति-आ 28. 17; 36. 7; 44. 6;
53. 1.

+ उद् 39. 11.

+ अभि-उद् 59. 8.

+ उप 39. 11.

+ परि 6. 8; 7. 1, 6; 20. 12;
21. 9; 35. 10; 36. 1; 47. 7.

+ प्रति-परि 6. 14; 7. 3, 10;
35. 12.

+ प्र 3. 3, 5, 8; 4. 2; 14. 10;
34. 5.

+ प्रति 34. 16.

इडसून 5. 7; 13. 5; 39. 14.

इडापाच 39. 1.

इडोपहवन 10. 17.

इष्ट 11. 8.

इतर 5. 1; 11. 5, 9; 14. 8, 10; 34. 15; 37. 2, 9; 44. 12; 46. 11.

इतस् 53. 2.

इति 4. 6, 7, 8, 11; 5. 1 etc.; 44. 9; 45. 2; 46. 2, 11; 47. 1 etc.

इति विज्ञायते 4. 3, 5, 16; 5. 14; 8. 9; 10. 8; 11. 3, 5, 10, 13, 15; 15. 3, 15; 17. 11; 21. 7, 12; 33. 1; 34. 2; 36. 7; 37. 2, 5; 39. 3, 12; 41. 17; 43. 2; 48. 8; 52. 16; 55. 11; 56. 1, 10; 57. 3; 59. 2; 60. 7; 61. 2, 4.

इध् 42. 7; 48. 4.

+ सम् 34. 1.

इध् 27. 8, 11.

इरिण 33. 5.

इव 53. 9.

इष् 46. 11.

+ सम्-प्र 37. 13, 16.

इष्टका 19. 11; 21. 4; 29. 7; 44. 11; 48. 8, 9; 49. 13.

इष्टकार्ष 45. 8.

इष्टकोपधान 46. 2.

इष्टि 4. 2; 56. 6; 61. 6.

इष्ट्यपनयन 56. 6.

इष्ट्यविभव 56. 4.

इह 18. 8.

ई

ईश् + अय 14. 1; 17. 14; 27. 1; 40. 6.

+ प्रति-अय 22. 9; 48. 12.

+ अनु 16. 12; 41. 7, 15; 49. 1, 8, 15; 50. 1.

ईष् 61. 6, 7.

उ

उ 3. 3; 4. 16; 5. 2, 8; 6. 11, 18; 7. 7; 10. 9; 12. 19; 19. 1, 2, 3, 4, 6; 22. 14; 42. 10; 43. 1; 47. 11.

उच् + अभि 37. 2.

+ अय 8. 5; 16. 8, 10; 21. 5; 33. 7; 36. 8; 41. 2, 4, 15; 46. 4; 48. 8, 14; 49. 13; 50. 7; 57. 5.

+ प्र 8. 13; 36. 15.

उत्तर 4. 5, 12, 17; 15. 2.

उत्तपन 44. 11.

उत्तपनीय 5. 10.

उत्तम 16. 9; 47. 11; 50. 5, 6, 15; 54. 6.

उत्तर 47. 7; 48. 17; 49. 6; 50. 4; 52. 9; 54. 1, 5.

उत्तरतस् 11. 16; 12. 4; 21. 4; 23. 16; 24. 24; 25. 7, 15, 21; 26. 12; 45. 8; 49. 7; 50. 10.

उत्तरपूर्व 44. 6.

उत्तरलोमन् 11. 10; 27. 13; 39. 8; 43. 6.

उत्तरवेदि 51. 7; 52. 2, 4, 5, 7, 9.

उत्तरेण 43. 11; 51. 8.

उत्तान 10. 6; 34. 14; 36. 14; 60. 12.
उत्प्रेषा (?) 12. 5; 18. 7.
उत्सर्ग 44. 14.
उत्सृष्टापि 57. 2.
उदक 7. 11; 14. 13; 17. 15; 27. 3;
36. 4; 40. 8; 41. 2; 49. 12; 51. 13.
उदकाज्जलि 52. 14.
उदकुम्भ 5. 7; 12. 19; 16. 3, 7, 10;
21. 4; 40. 1; 41. 4; 46. 4; 48. 2.
उदकोपस्पर्शन 37. 8; 40. 10, 12.
उदकप्रत्यक्प्रवण 8. 2.
उदगघन 55. 11; 56. 1.
उदङ् 4. 13; 33. 4; 36. 5; 39. 17;
51. 5.
उद्पात्र 48. 14; 49. 13.
उदर 10. 16; 37. 3; 38. 12; 60. 8.
उदुम्बरशाखा 48. 14; 49. 13; 50. 7.
उपक्रम 46. 3.
उपघातम् 13. 1, 2; 28. 2.
उपतपन् 3. 1.
उपभृत् 10. 15; 38. 3.
उपरि 15. 6, 7, 10, 13; 18. 3; 38. 6.
उपरिष्ठात् 15. 2; 20. 9; 25. 5;
45. 7.
उपर्युपरि 49. 10.
उपला 10. 19; 18. 1, 3, 6; 38. 14;
42. 1, 4, 7.
उपवसथ 57. 1.
उपवाञ्जन 11. 6.
उपसंविशन् 54. 7.
उपसादनीय 11. 1; 39. 1.
उपस्थान 50. 8; 54. 9; 56. 15.

उपावहरणीय 11. 1; 38. 15.
उपोषण 12. 19; 54. 2.
उभ 3. 9.
उभय 39. 16; 43. 10; 44. 7.
उरस् 10. 15; 38. 9; 60. 8.
उल्लपराधी 5. 11; 35. 1.
उलूखल 10. 19; 38. 11.
उल्लुक् 5. 12; 37. 47; 39. 3.
उल्लुकप्रथम 6. 2; 35. 4.
उष् + उप 12. 3; 15. 4, 6, 8, 11, 14;
39. 8.

ऊ

ऊर्ध्व 10. 19; 35. 10, 11; 41. 10;
47. 8.
ऊर्ध्वद्वय 50. 6.
ऊर्ण + प्र 4. 19; 11. 9, 10; 34. 14;
39. 6, 8.
ऊर्ध्व 18. 7, 10; 39. 11; 42. 7; 55. 1.
ऊर्ध्वचित् 23. 3.
ऊह + अधि 38. 6.
+ अप 5. 1.
+ वि 48. 17.
+ अनु-वि 23. 7, 8.
+ अभि-सम् 41. 11.

अ

अतु 16. 2; 19. 8; 29. 4; 45. 5.
अत्तन्त 56. 1.
अधि 51. 5; 54. 4; 56. 12.

ए

एक 5. 3, 9, 10, 11; 6. 4, 10, 11, 17, 18;
7. 6, 7; 8. 2; 10. 16; 12. 19; 14. 7;
16. 1; 20. 3, 4; 25. 17; 29. 3;
33. 6; 35. 6; 36. 1; 38. 11, 13;
40. 11; 41. 13; 44. 12; 45. 2;
46. 2; 47. 11, 12; 50. 7, 13; 51. 3;
55. 8, 11; 56. 14; 58. 6.

एककपाल 10. 12; 38. 12.

एकधन 38. 3.

एकपवित्र 8. 11; 36. 14.

एकभुक्त 40. 12.

एकारच 46. 11.

एकवासस् 35. 9; 40. 7.

एकादशन 16. 2; 19. 7; 29. 3, 5;
47. 10.

एकाह 19. 7.

एकोत्तरवृद्धि 40. 3.

एकोल्युक्त 9. 7.

एकैक 56. 5, 6; 60. 9, 10.

एकैकशस् 8. 11; 36. 13.

एतद् 3. 4; 4. 2, 4, 11; 5. 6, 9, 10, 11,
12, 13, 16; 6. 1, 3, 8, 10, 16, 17; 7. 5,
6, 10; 8. 9; 10. 6; 11. 12; 13. 9;
14. 4; 15. 1, 16; 16. 7, 9; 17. 3;
20. 1, 3, 8; 22. 5, 14; 24. 4, 18;
25. 12; 26. 4; 27. 12; 28. 12, 15,
18; 29. 6; 34. 1, 2, 3, 4; 35. 5, 7;
36. 6; 37. 10; 39. 2, 14; 42. 6;
43. 1, 13; 44. 8, 10; 45. 1, 12;
48. 3; 49. 1, 16; 50. 5; 57. 4;
58. 4, 6; 61. 4.

एतावन्त् 56. 15.

एतद् 4. 5, 6, 12, 13, 17; 5. 9, 10, 12;
6. 3, 7; 8. 5; 9. 6; 10. 4; 11. 10,
14; 12. 1, 3, 6, 8, 10, 19; 13. 6, 9;
15. 3; 17. 2; 18. 8, 9; 19. 1, 4, 6;
20. 12; 22. 15; 24. 2, 16; 25. 2,
8, 9; 26. 15; 27. 15; 34. 1, 14;
36. 6; 37. 3; 38. 5; 39. 8, 11, 16;
40. 3; 43. 7; 49. 9; 50. 11; 56. 3;
60. 12.

एव 3. 1; 4. 11, 17; 5. 3, 16(?); 6.
11, 13; 7. 7; 9. 2, 5; 10. 6; 11. 3,
5, 6, 7, 14, 18; 12. 8; 13. 4, 6; 14. 6;
15. 7, 8, 10, 13; 16. 5; 17. 11, 18;
18. 1, 6, 9, 11; 20. 13; 21. 3; 22.
5, 15; 25. 12; 26. 4; 29. 6; 36. 6,
14; 37. 7; 39. 5; 41. 3, 10; 42. 2,
6, 8, 9; 43. 1; 44. 4, 10; 45. 1, 9;
46. 9; 47. 11, 12; 55. 3; 56. 3, 8;
57. 3; 58. 7; 59. 9, 10; 60. 9, 10;
61. 5.

एवम् 6. 3, 12; 7. 2, 9; 14. 10; 19. 1,
2, 3, 4, 6; 20. 13, 14; 29. 8; 34. 9;
40. 8; 41. 10; 42. 10; 43. 2;
44. 10; 46. 11; 47. 7, 9; 49. 16;
56. 5, 10, 15.

ओ

ओम् 51. 11; 52. 3, 5, 6, 9, 11.

ओयि 47. 7.

ओषधि 7. 13; 8. 5; 17. 9; 38. 6;
41. 16; 45. 9.

ओषधिलम्ब 44. 5; 50. 2.

औ

- औ 20. 12, 13.
 औदुम्बर 13. 5; 22. 5; 34. 13.
 औदुम्बरपर्ण 52. 1.
 औदुम्बरशाखा 41. 2.
 औपवसथ 56. 16.
 औपवसथ्य 56. 16.
 औपासन 33. 9; 36. 11; 39. 10;
 44. 11; 59. 9.

क

- कच 60. 5.
 कट 6. 2.
 कण्टकिन् 33. 6.
 कण्टूक (?) 45. 10.
 कथम् 5. 8; 10. 9.
 कनिष्ठप्रथम 5. 16; 6. 12; 7. 1, 8;
 37. 8.
 कन्या 45. 1.
 कपाल 7. 11; 10. 11; 36. 4; 38. 12;
 49. 11.
 कपोत 17. 2, 3.
 करकूप 51. 8; 52. 12; 53. 2.
 कर्ण 10. 11; 34. 5; 38. 11.
 कर्णलोमन् 11. 17.
 कर्णिकार 45. 9.
 कर्मन् 3. 11; 57. 1, 10; 58. 7; 59. 7,
 11; 60. 14.
 कर्षू 13. 8, 12; 17. 12; 22. 1; 26. 18,
 19; 40. 1, 2; 41. 13; 50. 12.
 कल्य 5. 15; 14. 7; 34. 2.
 काठकापि 26. 2.

- काठकापिचिति 26. 4.
 काम 29. 4; 50. 18; 53. 2; 61. 6.
 कामय् 17. 8; 41. 14.
 कार 589 अयुक्कार, नमस्कार.
 कार्तिक 50. 19, 20; 51. 1.
 काल 5. 16; 6. 1; 14. 4; 51. 16.
 काला 8. 3.
 काशस्तम्ब 20. 4; 25. 9.
 काष्ठ 6. 1; 35. 3; 36. 10.
 काष्ठमय 48. 10.
 किम् 18. 1; 44. 4.
 कुचि 4. 14; 10. 16.
 कुक्ष 17. 4, 7, 11; 41. 8, 12, 13; 47. 2.
 कुक्षान्त 44. 12.
 कुक्षी 5. 8; 19. 9; see also सा-
 त्राख्य°.
 कुश 47. 3; 60. 7.
 कुशतक्षक 15. 5, 8, 11, 13; 27. 9;
 28. 13, 15.
 कुशमय 27. 8, 11.
 कुशल 3. 6, 9.
 कुशस्तम्ब 20. 4.
 कूट 5. 13.
 कूप 53. 1.
 कूर्च 11. 1; 39. 1.
 छ 3. 10; 4. 13, 15, 16; 6. 7; 7. 12;
 8. 8, 13; 10. 6; 12. 9; 13. 8;
 14. 4; 15. 5, 7, 10, 13; 17. 1, 4, 12,
 17; 18. 10; 19. 2; 20. 8; 22. 2, 6;
 24. 1, 2, 6, 7, 9, 11; 25. 1, 2, 12, 17;
 26. 1, 4, 8, 18; 27. 4; 29. 3, 7;
 36. 2, 3; 37. 3, 6; 38. 6; 40. 9;

41. 12; 42. 7, 10; 43. 1; 44. 10;
46. 11; 48. 9; 50. 16, 19, 20; 51.
1, 2, 3, 7; 52. 13; 55. 10; 56. 4,
10; 58. 6; 59. 10; 60. 6; 61. 1, 3, 4.
+ उपा 8. 14; 37. 6.
+ सम् 8. 12; 36. 14; 46. 7.
कृत् + अप 10. 6.
+ अव 36. 12.
+ नि 4. 14.
कृष् 22. 8; 48. 11, 12.
+ प्रति 3. 5, 8.
कृष्ण 5. 5, 12; 26. 7; 37. 6, 7; 51. 14.
कृष्णधुर 37. 7.
कृष्णगव 35. 6.
कृष्णबाल 37. 7.
कृष्णमूत्र 51. 14.
कृष्णाचि 37. 7.
कृष्णाजिन 4. 18; 10. 6; 15. 5, 7,
10, 12; 18. 1, 6; 34. 13; 36. 14;
42. 1, 4, 8; 58. 10; 60. 6, 11;
61. 1, 3.
कृ + उप 25. 2.
+ परि 8. 6; 49. 2; 50. 1.
+ प्र 34. 6; 40. 7.
+ अनु-प्र 13. 9.
+ उप-प्र 40. 1.
+ अनु-वि 50. 4.
+ उप-वि 24. 2.
कृप 3. 2; 4. 4; 8. 10; 15. 9, 12;
27. 16; 45. 1; 57. 12.
+ उप 5. 4, 6; 16. 3; 19. 9;
27. 7; 60. 9, 10.
+ प्र 43. 7; 60. 8.
+ सम् 57. 7.
केश 6. 12; 7. 2, 10; 14. 5; 34. 6;
40. 7.
केशपत्र 35. 9; 47. 5.
केशवपन 29. 7.
केशन्मद्य 4. 13; 34. 10.
कौपीतकि 19. 4; 42. 10.
कौपीतकिन् 19. 4.
कतु 54. 6; 61. 7.
क्रम + चति 59. 5.
+ अनु-उद् 36. 6.
+ सम्-उद् 36. 6.
+ उप-निस् 51. 5.
+ वि-प्र 4. 2.
कृष् + प्र 16. 8; 37. 17; 41. 2.
चर + वि 47. 4.
चन् + प्र 4. 15; 17. 4; 37. 4.
चारलवण 40. 12.
चि + प्र 36. 4.
चीर 16. 3, 7; 20. 3; 41. 1; 48. 1.
चीरिन् 7. 14; 8. 5; 33. 6; 45. 10.
चुद्रमिश्र 17. 2.
चेच 33. 2.
चेचवितुल 20. 2; 23. 11; 26. 12.
चोधुक 4. 16; 37. 5.
च्यु + प्र 6. 10, 17; 7. 6.
ख
खन् 22. 1; 40. 1; 51. 2.
खनु 5. 9; 10. 9.
खलघन (?) 5. 16.

खारी 11. 6; 20. 14; 46. 6.
खिद् + उद् 11. 7; 37. 17.
खा + वि-आ 17. 19, 13; 26. 19;
27. 1; 54. 1.

ग

गन्ध 51. 12.
गन्धर्वलोक 12. 7.
गम् 3. 1; 6. 9, 10; 7. 6, 15; 21. 4;
35. 4, 8; 36. 2, 3, 6; 43. 12; 48. 2;
52. 12, 15; 53. 9; 59. 4; 61. 2.
+ अधि 44. 2.
+ आ 61. 4.
+ सम्-आ 15. 1.
+ सम् 5. 11; 15. 1.

गायत्री 23. 7.
गार्हपत्य 3. 2; 4. 2, 7, 11, 18; 5. 6;
6. 1; 12. 4, 7; 15. 1; 33. 7, 8;
34. 2, 9; 35. 2, 3; 36. 11; 39. 9;
57. 6, 12.
गाह् + अव 40. 6; 53. 4.
+ सम् 13. 9, 11; 40. 2.

गिरि 61. 2.

गीत 47. 9.

गुडमिश्र 51. 2.

गुह 40. 11.

गुल्फदघ्न 21. 10.

गृह 14. 4; 17. 16; 27. 4, 7; 28. 17;
44. 6; 59. 2.

गे + परि 52. 12.

गघ् + उद् 35. 9, 11; 47. 6.
+ वि 16. 11.

ग्रह 4. 8; 8. 12; 16. 12; 18. 2; 22. 2;
23. 9; 24. 6, 21; 27. 18; 36. 15.

ग्राम 20. 7; 27. 10; 28. 10; 34. 2;
40. 9; 43. 5; 48. 3; 51. 5; 55. 8, 9.

ग्राममर्घादा 58. 12; 59. 1, 5, 6.

ग्राम्य 34. 11.

ग्रावन् 38. 11, 12.

ग्रीवदघ्न 21. 10.

ग्रीवा 60. 8.

घ

घृ + अभि 20. 2.

घृत 20. 3; 48. 1.

घृतकुम्भ 61. 4.

च

च 5. 6, 7, 8; 7. 11; 8. 3, etc.

चच् + आ 54. 1; 55. 2.

+ वि-आ 12. 14; 24. 13.

चतुर 20. 2, 4; 23. 12; 25. 4, 11, 12;
47. 5; 53. 5.

चतुरङ्गल 50. 5.

चतुर्गृहीत 4. 8; 10. 7; 27. 18; 43. 8;
44. 7; 56. 4, 6, 14; 59. 12, 13;
60. 1, 3, 4.

चतुर्थ 16. 15; 36. 5; 41. 10.

चतुर्दश 56. 14.

चतुर्विंशतिगव 48. 7.

चतुर्विंशभाज 48. 2.

चत्वारिंशत् 60. 7.

चन्द्रमस् 21. 2.

चम् + आ 14. 3; 17. 16; 27. 3.

चमस 10. 12, 10; 39. 2, 14.

चयनान्त 44. 13.

चर् 61. 5.

+ उप 85. 2, 9; 47. 12.

चर 5. 5; 6. 11, 13, 19; 7. 7, 8; 20. 9;

24. 13; 25. 4, 11; 35. 2, 12; 36. 4;

47. 12; 49. 16.

चरुस्थाली 7. 10; 10. 18.

चर्मन् 9. 9; 11. 15; 19. 10; 20. 12;

27. 8, 12; 43. 6; 47. 3.

चातुर्मास्य 56. 8.

चि 15. 5, 8, 10, 19; 24. 12; 26. 3;

36. 10; 38. 7.

+ सम्-उद् 28. 15.

+ परि 17. 2, 3; 18. 11; 42. 8.

+ सम् 16. 3; 17. 1; 41. 1, 5, 11.

चिता 8. 9, 10, 12; 13. 8; 26. 18.

चिति 10. 5; 38. 6; 39. 12; 50. 12.

चित्यन्त 12. 16.

चेत् 6. 4.

चैव 45. 6.

च्यु + प्र 9. 7; 37. 17.

छ

छगल 5. 4; 6. 10, 17; 7. 6, 7.

छद् + आ 4. 17.

+ प्र 11. 9; 49. 12; 60. 13.

+ सम्-प्र 11. 9; 51. 8.

+ प्रति 15. 6, 8, 11, 14.

+ सम् (?) 9. 7.

छाया 17. 2, 3.

छिद् 10. 16; 18. 12; 38. 13; 42. 9;

53. 10.

+ प्रति-आ 13. 1.

+ उप see अनुपहित.

+ प्र 9. 7; 13. 5.

+ वि 3. 10.

ज

जगती 48. 17.

जघनेन 3. 9; 4. 5, 18; 8. 9; 13. 6;

3, 12; 17. 10, 11; 20. 8; 26. 18,

19; 27. 12; 34. 6; 36. 3; 39. 13,

17; 40. 3; 41. 13; 50. 12.

जघन्य 13. 15; 28. 7; 40. 3; 43. 12.

जहा 41. 10.

जन 58. 5, 9.

जप् 22. 3; 23. 10, 11; 34. 5; 50. 8;

58. 4.

जरन् 5. 12; 37. 6.

जरस् 5. 3; 34. 16.

जरा 3. 1.

जातवेदस् 58. 1.

जातकर्मन् 61. 5.

जानु 8. 15; 37. 14; 52. 13.

जानुदघ्न 21. 10, 11; 50. 5.

जाया 61. 5.

जि + अभि 12. 6, 8; 18. 8.

जिह्वा 9. 9; 11. 8.

जीव् 21. 7, 8; 34. 3; 46. 5.

जुष् 7. 13; 33. 2; 42. 2; 59. 7.

जुह 10. 16; 17. 18; 18. 4, 6; 38. 8.

जा 12. 6, 8; 18. 8, 9; 21. 2.

+ प्र 9. 8, 9; 15. 9, 11; 37. 17;
38. 1; 45. 6; 58. 2; 60. 4.

+ वि (see इति विज्ञायते)
15. 17; 26. 5.

+ सम् 57. 7.

ज्ञाति 27. 13; 37. 8; 40. 2; 43. 7, 11.

ज्योक् 55. 7.

ज्योतिष्मन् 54. 9.

ज्वल् 33. 2.

+ अभि-उद् 12. 5, 8; 18. 7.

+ प्र 12. 12.

ज्वाला 18. 7.

त

तज्जघन्य 5. 14; 37. 16.

ततस् 37. 13, 16; 50. 6.

तत्त्वदर्शिन् 54. 2.

तत्र 3. 5, 7; 5. 12.

तत्रलोक 53. 9.

तथा 4. 10; 8. 1; 17. 1; 21. 1;
33. 6; 47. 11; 50. 16; 51. 2.

तद् 3. 2, 3, 11; 4. 2, 13, 16; 5. 2, 9,
12; 6. 12; 7. 1, 8, 12; 8. 2, 11, 15;
9. 2, 12; 10. 3, 6, 9; 11. 4, 12, 15;
12. 2, 9, 12; 13. 1; 14. 1, 4; 15. 5,
7, 9, 10, 13, 16; 16. 2, 10; 17. 1, 2,
7, 12, 13, 14, 17, 18; 18. 2, 7, 10, 11,
12; 19. 1, 2, 4, 9; 20. 3, 8, 9, 14;
21. 1, 2, 9; 22. 13, 15; 26. 18;
27. 1, 4, 10, 13; 29. 6; 33. 6, 9;
34. 1, 2, 6, 13, 15; 35. 4, 6, 9; 36. 6,
9, 13; 37. 7, 10; 38. 2, 8; 39. 2;
40. 2, 4, 8, 9; 41. 5, 7; 42. 4, 8, 9,

10; 43. 1, 7, 11; 44. 2, 10; 45. 7;
46. 6, 7, 8, 10; 47. 2, 3; 48. 1, 9;
49. 2, 16; 50. 20; 51. 1, 6; 54. 7;
55. 1, 2, 11; 56. 12; 57. 2, 4, 5, 8,
12; 58. 1, 7, 8, 12; 59. 6, 8, 9, 13;
60. 6, 6, 9, 10, 12, 13, 14; 61. 1,
2, 3, 5.

तदर्घ 46. 7.

तदा 56. 2.

तद्दिवत् 56. 9.

तन् + परि 46. 4.

तनुपुरीष 26. 7.

तन्तुमन् 4. 1.

तन्त्र 4. 2.

तप् + अभि 18. 11; 42. 8.

तपस् 54. 4.

तम् + आ 52. 14.

तमस् 57. 4.

तया देवतं 24. 1, 6, 9, 11; 25. 1, 12,
17; 26. 1, 6, 7.

तप्य 6. 3; 44. 9; 46. 6, 8.

तावन् 48. 10; 59. 5.

तिलप्रस्थ 51. 2.

तिलमिश्र 20. 1; 24. 2; 40. 8; 49. 2.

तिल्वक् 8. 2; 45. 10.

तु 14. 2; 50. 16, 17, 20; 51. 1, 3;
54. 6.

तुरीय 35. 8; 36. 2, 2.

तूष्णव 47. 2.

तूष्णीम् 4. 2, 12; 8. 12; 34. 9; 35. 2;
36. 3; 37. 1; 39. 10; 47. 12;
57. 8, 9.

तृण 35. 2.

तृतीय 6. 9, 11; 16. 15; 36. 3; 41.
1, 9; 47. 1.

तृप् + सम् 49. 7.

तृ + उद् 14. 3; 17. 15; 27. 3; 40. 7.

तैलद्रोणी 58. 9.

त्याग 47. 12.

वयोदशगव 22. 6.

चि 5. 4, 5, 8, 11, 15; 11. 16; 13. 8;
15. 6; 16. 1, 6; 17. 11; 19. 7, 9;
20. 8, 8; 26. 18; 29. 3; 35. 1;
40. 1; 41. 3; 42. 2; 47. 10; 51. 12;
52. 12, 14, 15; 60. 3, 5.

चिंशत् 60. 8.

चिराच 14. 8, 10.

चिविषूक 46. 2; 47. 2.

चिवृत् 46. 2.

चिष्टम् 23. 9; 48. 17.

चिस् 6. 12, 14; 49. 2, 3; 50. 1; 52. 12.

चेतापि 57. 2, 5.

वेधा 33. 6.

वेककुद 28. 13; 44. 9.

व्यङ्गुल 50. 4.

व्यह 14. 8; 40. 10; 55. 5.

लद् 11. 7, 8, 18; 17. 9, 10; 39. 5, 6;
41. 16.

द

दंष्ट्रिन् 60. 8.

दक्षिण 4. 8, 14; 10. 14, 15; 11. 8, 13;
34. 3; 35. 9, 10, 11; 38. 8; 39. 4;
47. 5, 8; 48. 13; 49. 6; 52. 7;
57. 13.

दक्षिणतस् 12. 4; 22. 1; 24. 1, 4,
7, 25; 25. 11, 17, 23; 26. 14; 33. 9;
35. 8; 36. 8, 11; 39. 10; 44. 1;
46. 2; 48. 6; 49. 4; 50. 11.

दक्षिणा (subst.) 4. 1.

दक्षिणा (adv.) 4. 13; 41. 3; 42. 2;
45. 8; 49. 4, 10.

दक्षिणाय 8. 11; 18. 3; 36. 9; 42. 3.

दक्षिणायीव 34. 13; 60. 11.

दक्षिणापद् 37. 13.

दक्षिणाप्रतियह 54. 8.

दक्षिणाप्रत्यक् 7. 15.

दक्षिणाप्रत्यक्प्रवण 8. 1; 33. 2.

दक्षिणाप्रागय 36. 12.

दक्षिणाप्राश् 4. 4; 8. 8, 9; 13. 8;
17. 12; 26. 18; 33. 5.

दक्षिणामुख 14. 2; 17. 14; 27. 2;
40. 7.

दक्षिणायन 55. 12.

दक्षिणावन्त् 22. 14.

दक्षिणाशिरस् 4. 18; 34. 6, 8.

दक्षिणेन 8. 10; 18. 2; 34. 10; 48. 14;
49. 16; 51. 7; 52. 12.

दत्तस् 16. 12.

दधि 5. 6; 6. 2; 10. 9; 11. 3; 19. 9;
20. 3, 10; 37. 1; 47. 3; 48. 1.

दन्त् 38. 11; 41. 7.

दर्भ 4. 15; 5. 7; 6. 2; 8. 10, 11, 13;
16. 2; 18. 3; 34. 7; 36. 9, 12;
41. 16; 42. 3; 49. 8; 51. 8, 9;
61. 1.

दर्भमय 40. 2.

दर्भसाम्ब 25. 11; 27. 9; 28. 15.

दर्वी 13. 5, 6.

दर्श 56. 4.

दर्शपूर्णमास 3. 6; 56. 8; 59. 10.

दर्शपूर्णमासवत् 36. 15; 42. 4.

दस्य 60. 2.

दशन 43. 9; 60. 8.

दशाह 40. 2.

दह 5. 9, 10, 12; 15. 4, 14; 17. 18;

42. 1; 44. 11; 45. 1; 57. 3, 5;

58. 9; 60. 5, 7; 61. 2, 4.

दहन 15. 15; 33. 1.

दहनकल्प 45. 1.

दहनदेश 33. 2; 36. 5; 39. 17.

दहनवत् 42. 2; 59. 7.

दा 4. 2; 11. 14; 29. 3, 5; 38. 4;

46. 11; 47. 1; 48. 14; 51. 13;

52. 14.

+ आ 4. 5, 6, 12, 17; 6. 7, 14;

7. 3; 15. 3; 17. 4; 21. 4; 35. 6;

7; 36. 1, 2, 5; 41. 7, 11, 12;

45. 7; 51. 4, 14; 52. 13.

+ अप-आ 34. 15.

+ परि 59. 2.

दायाद 15. 18.

दारकर्मन् 59. 10.

दारुचिता 8. 8.

दारुचिति 33. 8; 36. 10, 12, 13;

37. 11.

दारुपात्री 10. 18.

दार्शपूर्णमासिक 8. 13.

दाशतय 15. 17.

दास 6. 4.

दिकसंयोग 46. 2.

दिकस्रति 51. 6, 7.

दिग् (subst.) 4. 4, 5; 8. 9; 15. 8,

9, 11, 12; 36. 6; 51. 5; 60. 5.

दिग् + उप 56. 2.

दिष्टगमन 45. 5; 55. 10.

दी 58. 2.

दीब् 56. 11.

दीप 14. 12.

+ आ 5. 11, 12; 6. 2; 12. 10;

35. 4.

दीप 51. 13.

दीर्घवंश 58. 10.

दुग्ध 20. 1; 24. 4; 49. 8.

दुरीण 58. 2.

दुह 15. 1.

दूर्वास्तम्ब 20. 4; 25. 8.

दृ | दृणाति 37. 2.

दृ | द्रियते + आ 18. 10; 42. 7.

दृषद् 10. 19; 18. 1, 3, 6; 38. 14;

42. 1, 4, 7.

दृषारव 38. 14.

देय 47. 11.

देव 15. 3; 36. 6; 51. 4.

देवता 56. 5, 7.

देवलोक 12. 5; 18. 7; 55. 12.

देश 44. 6; 51. 6.

दु 56. 1.

दुलोक 39. 12.

द्रप्स 20. 11.

द्रव्य 47. 11, 12; 50. 2.

द्रु + अव 26. 6.

+ उद् (२) 39. 14.
 + अप-उद् 12. 19.
 व 20. 8, 11; 22. 2, 9; 23. 8, 11;
 37. 12; 43. 8; 44. 7; 47. 8;
 48. 10; 59. 12; 60. 8, 4.
 द्वय 19. 11.
 द्वादशगव 48. 7.
 द्वादशगृहीत 57. 2.
 द्वादशन् 28. 3; 29. 5; 60. 11.
 द्वादशरात्र 61. 8.
 द्वादशाह 14. 9; 40. 11; 55. 8.
 द्वार 4. 13; 34. 8.
 द्विज 50. 17; 51. 1.
 द्विजाति 54. 3; 55. 2.
 द्वितीय 16. 14; 41. 8; 46. 11.
 दिशत 25. 29.
 द्विस् 16. 9.
 द्विसहस्र 26. 2.
 द्वाङ्गुल 50. 4, 7.
 द्वाह 40. 10; 55. 8.

घ

धनुस् 38. 8.
 धर्म 51. 13; 56. 13.
 धा 44. 1; 58. 2.
 + अपि 25. 11; 37. 12.
 + अव 36. 9; 37. 3; 58. 9.
 + प्रति-अव 37. 4.
 + आ 10. 5; 11. 6, 7, 13; 61. 8.
 + अभि-आ 27. 12.
 + सम्-आ 53. 8.

+ अभि-सम्-आ 57. 12.
 + उप-सम्-आ 18. 2; 20. 8;
 27. 10; 42. 3; 43. 6; 44. 6;
 57. 12.
 + उप 22. 4; 23. 5, 12, 14; 24. 1,
 16, 18, 23; 25. 4, 18, 20; 26. 1,
 4, 7; 28. 10; 49. 1, 4, 15; 50. 2, 3.
 + नि 6. 9, 14; 7. 6; 9. 8; 10. 12;
 11. 1, 3; 17. 7, 9; 19. 1, 3, 6, 9;
 21. 7, 8; 22. 11; 24. 7; 26. 11,
 13, 14; 28. 10; 34. 2, 8; 36. 2,
 3, 6; 38. 1, 8; 39. 4; 41. 8, 12;
 43. 2; 45. 6; 46. 7; 47. 2;
 48. 13; 49. 6; 50. 9; 51. 9;
 52. 1; 57. 6; 58. 11.
 + सम्-नि 49. 9; 57. 6.
 + परि 5. 8; 25. 13; 27. 11;
 34. 16; 49. 5.
 + वि 29. 8; 44. 10; 54. 6.
 धाना 20. 1; 24. 2; 25. 2; 49. 2;
 50. 1.
 धू 19. 7, 8; 46. 8; 47. 1, 10, 11.
 + अभि 35. 10, 11; 47. 6.

धून्वन 37. 8.
 धूप 51. 12.
 धूम 39. 11.
 धृ 55. 5; 56. 16.
 ध्रुवा 10. 13; 38. 8.

न

न 3. 3; 5. 4; 6. 10, 17; 7. 7, 11, 15;
 11. 13; 12. 19; 14. 7; 15. 8, 11;
 17. 2, 9; 18. 10, 13; 21. 1, 2, 7;

29. 5; 36. 3; 41. 5; 42. 1, 7, 9;
44. 3, 14; 45. 1; 46. 5, 11; 48. 3;
49. 12; 50. 8; 51. 3; 55. 2, 10;
56. 10; 57. 2; 59. 1, 4, 6, 11; 60.
4, 14; 61. 2.

नख 4. 14; 34. 10.

नदी 59. 5.

नदीतीर 51. 6.

नमस् 51. 4; 52. 14.

नमस्कार 58. 1.

नरक 50. 20.

नर्तकी 20. 14.

नलदमाला 4. 10; 34. 13.

नलेपीका 20. 2; 24. 9; 25. 17;
49. 6.

नव 27. 8; 28. 12; 60. 14 (2).

नवन् 13. 2; 16. 2; 19. 7; 29. 3;
39. 10; 47. 10.

नवम 48. 5.

नवर्च 13. 6; 39. 12.

नहु + उप 58. 10.

+ परि 47. 3.

नाव 17. 10.

नाडी 47. 8.

नाना 10. 1.

नानावृत्तीय 20. 5; 25. 13.

नापितकर्मन् 44. 9.

नाभि 38. 13.

नाभिदघ्न 21. 10.

नामयाहम् 14. 3; 15. 9, 12; 17. 15;
27. 3.

नामन् 24. 6, 21; 56. 11.

नारायण 54. 3.

नासिका 10. 10; 38. 10.

निज् + निस् 24. 12.

निधान 44. 12.

निमार्जन 56. 15.

नियम 50. 3.

निरान्त 37. 2.

निर्मण्य (०मण्य) 5. 10; 44. 11;
58. 2.

निर्मार 3. 1.

निर्मार्ग 54. 8.

निवपन 17. 8; 41. 14.

निवपनान्त 44. 12.

निष्पुत्रीष 4. 15; 37. 3, 4.

नी 29. 5; 53. 7; 56. 4; 57. 8;
58. 2.

+ अनु 35. 4.

+ अव 43. 10; 44. 2.

+ आ 5. 13; 47. 3; 56. 9.

+ परि-आ 11. 13, 16.

+ प्रति-आ 12. 19.

+ सम्-आ 59. 7.

+ उद् 56. 14.

+ उप-नि 52. 14.

+ परि 37. 11.

+ अनु-वि 18. 9.

+ सम् 38. 11; 44. 14.

नीललोहित 16. 4, 11; 41. 2.

नृत् + अनु 20. 14.

नृत्त 47. 9.

नैदाघ 45. 7.

न्यङ् 8. 11.

प

पच see अपर°, आपूर्यमाण°, पूर्व°.

पचचय 56. 16.

पच् 28. 18; 44. 8.

पञ्चन् 16. 1; 19. 7; 20. 2, 3; 29. 8;
41. 3; 46. 1; 47. 10, 12; 51. 7;
60. 8, 18.

पञ्चम 16. 16; 41. 1, 10; 49. 16.

पञ्चहविष 55. 7.

पञ्चाशत् 60. 8, 9.

पञ्चाशिति 26. 4.

पत् + नि 34. 8, 14; 60. 12.

+ उप-नि 38. 2.

+ सम् (?) 16. 8 (comp. पद् + सम्).

पतिष्ठ 38. 2.

पतिहित 9. 12.

पत्तस् 11. 1; 38. 15.

पत्तोद्ग 4. 19; 34. 14; 60. 12.

पत्नी 5. 2; 28. 11; 38. 2, 3, 6; 44. 11;
54. 7; 59. 3, 8.

पथिष्ठत् 58. 6.

पद् + अति 3. 9.

+ अभि 9. 18.

+ उद् 11. 18.

+ नि 8. 15.

+ प्र 4. 5, 17; 15. 3.

+ प्रति 6. 2; 57. 1, 10; 58. 7;
59. 8; 60. 14.

+ सन् 8. 1; 16. 2, 8; 19. 8;
26. 3; 33. 4; 59. 1, 2, 6, 9.

पद् 5. 14; 35. 4; 41. 6, 10.

पद् 28. 7; 43. 13; 52. 15.

पन्वन् 53. 10; 55. 12.

पयस् 3. 4; 15. 1; 58. 8.

पर 55. 1.

परमगुह 14. 9.

पराक् 5. 4.

पराङ् 13. 7; 39. 17; 48. 11.

परिक्रमण 47. 8.

परिधि 20. 5; 25. 13; 27. 7, 11;
44. 1; 49. 6.

परिश्रयण (adj.) 19. 10.

परिस्तरणीय 5. 7; 16. 4.

परीतान 46. 2.

पर्ण see अर्क°, औदुम्बर°, प-
लाश°.

पर्णस्तर 15. 7, 10, 12.

पर्णमय 13. 1; 20. 5; 25. 14; 27.
8, 11.

पर्णशाखा 5. 8; 8. 6; 13. 13; 16. 5;
17. 12; 20. 7; 21. 8; 26. 19.

पर्यप्ति 8. 19.

पर्यन्त 52. 1.

पर्वन् 56. 9.

पलाशपर्ण 51. 15.

पलाशमूल 41. 12.

पलाशवल्क 60. 7.

पलाशवृन्त 60. 6.

पलाशशाखा 36. 7; 40. 3; 48. 3.

पल्ल 20. 14.

पप् 21. 2.

पप् 46. 7; 59. 11; 61. 6.

पद्यात् 12. 4; 21. 2, 10, 11, 12; 22. 3;
23. 17; 24. 24; 25. 8, 16, 23; 50. 6,
7, 10; 59. 9.
पद्यादुदक 7. 13.
पद्मार्थ 46. 9.
पद्मविभव 56. 9.
पा | पिवति 34. 9.
पांसु 5. 15; 6. 1; 61. 2.
पाठा 45. 9.
पाणि 9. 13; 11. 6, 7, 18; 16. 10;
41. 8; 56. 15; 56. 13.
पाच 6. 2; 8. 13, 12, 18; 10. 9; 11.
2, 6; 15. 5, 7, 10, 13; 36. 13, 15;
37. 1; 38. 7.
पाचचय 44. 11.
पाचचयन 29. 7; 54. 8.
पाची 38. 13; 39. 14; 43. 10; 48. 15.
पाचिष्ठनी 55. 8.
पाद 10. 18; 60. 10.
पादेष्टका 48. 9.
पाद्य 51. 13.
पार्श्व 10. 10; 38. 13; 41. 9.
पार्श्वतस् 59. 4.
पालाश 6. 1; 19. 10; 20. 8; 35. 3;
46. 9; 49. 5.
पिण्ड 17. 1; 52. 14.
पितृ 4. 4; 8. 9; 14. 8; 29. 7; 40. 11;
51. 5; 53. 9.
पितृमेघ 22. 14; 29. 8; 54. 1, 2;
59. 9, 10.
पितृनोक 12. 6; 55. 12.
पिशित 9. 7; 37. 12.

पिप्प 18. 4; 42. 5.
पिष्टसंयवन 38. 18.
पिष्टोदपनी 10. 13.
पीड 40. 8.
पुंलिङ्ग 29. 5; 45. 2.
पुत्र 3. 10; 5. 2; 34. 13; 53. 7, 9;
57. 13.
पुत्रकाम 50. 17.
पुत्रभार्या 53. 7.
पुत्रवन्त 53. 8.
पुनर 3. 3; 6. 14; 7. 9, 10; 17. 18;
26. 4; 41. 5, 17; 46. 8; 52. 16.
पुनराधेय 56. 16.
पुनर्दहनमन्त्र 45. 1.
पुनर्दहनान्त 44. 13.
पुरस्तात् 12. 3; 17. 12, 13, 18; 21. 2,
10, 11; 22. 5; 23. 14; 24. 23;
25. 8, 15, 20; 26. 11, 18; 27. 1;
33. 8, 9; 36. 10, 11; 39. 2, 12;
45. 9; 46. 2, 3, 9; 50. 6, 7, 8;
55. 7.
पुरा 56. 11.
पुराण 49. 7.
पुराणसर्पिस् 18. 4.
पुरीष 37. 3; 50. 4.
पुरुषमात्र 21. 12.
पुरुषाङ्गति 15. 5, 7, 10, 13; 60. 6;
61. 1, 2.
पुरुषाङ्गति 15. 13.
पुरुषोत्तम 54. 4.
पुरोडाश 4. 1; 55. 6; 56. 9; 58. 5.
पुरोनुवाक्या 56. 2, 7.

पुष्प 51. 13.

पू + अभि 18. 1.

+ उद् 4. 7; 8. 13.

+ परा 35. 2.

पूर्णाङ्गति 15. 15; 33. 1; 56. 10;
58. 6.

पूर्व 13. 10; 34. 8; 49. 6; 59. 8.

पूर्वपक्ष 56. 2, 4.

पूर्ववत् 36. 2, 3; 47. 8; 56. 8; 57. 11.

पूर्वापि 5. 9.

पूर्वार्ध 46. 8.

पृथिवी 17. 9; 39. 13; 41. 16; 44. 5.

पृथिवीलोक 39. 13.

पुत्रिपर्णी 8. 2; 45. 9.

पृष्ठ 10. 16; 17. 19.

पृ | पूरयति 4. 15; 10. 10; 11. 5;
20. 10; 37. 1, 4; 57. 9.

पृ | पारयति 34. 1.

पैतृमेधिक 33. 1; 55. 1; 58. 7, 12.

पौर्णमासी 3. 8; 45. 6.

पौर्णमास्यपक्षम् 3. 6.

प्या + आ 52. 16.

प्र 21. 9.

प्रकीर्णकेश 5. 16; 6. 13; 7. 1, 2.

प्रकृतिवत् 56. 15.

प्रक्रम 46. 1.

प्रच्यावन 5. 8.

प्रज्ञा 4. 16; 19. 3, 5; 37. 5; 43. 9;
55. 11; 58. 2.

प्रज्ञापति 51. 4.

प्रज्ञीताप्रणयन 10. 12.

प्रतिदिशम् 25. 1; 49. 1, 15; 50. 2.

प्रतिपद् 56. 14.

प्रतिमन्त्रम् 41. 4; 49. 1, 16; 50. 1.

प्रतिमन्त्रलिङ्ग 50. 3.

प्रतिलोमकृत 43. 8.

प्रतिवेशम् 17. 7.

प्रतिष्ठा 38. 18.

प्रतिसर 51. 14; 53. 5.

प्रत्यक्षिरस् 37. 13.

प्रत्यङ् 35. 1; 52. 3.

प्रत्ययम् 40. 8.

प्रत्याम्नाय 27. 5.

प्रथम 12. 5; 16. 9; 41. 7; 44. 10;
48. 2.

प्रदक्षिणम् 8. 1; 52. 12.

प्रदेश see अत्यन्तप्र°.

प्रधानदेवता 56. 4, 6.

प्रभृति 57. 3; 61. 5.

प्रवण see अनुपहिन्न°, उदकप्रत्य-
कप्र°, दक्षिणाम्रत्यकप्र°.

प्रवयस् 6. 4.

प्रसव्यम् 35. 10; 37. 11; 46. 3, 4;
47. 7; 49. 2.

प्रसव्या (adv.) 49. 3.

प्रसव्यावृत्त 46. 4; 48. 10.

प्रसिद्ध 4. 2.

प्रसेकम् 18. 4.

प्रस्तर 51. 9, 12.

प्राक् 12. 19; 55. 10.

प्राक्षिरस् 4. 6.

प्रागय 51. 9.

प्राचीनशीव 27. 12; 43. 6.

प्राचीनावीत 52. 13.

प्राचीनावीतिन् 34. 6; 57. 5; 58. 6

प्राक्षुख 39. 10; 43. 11.

प्राष्ट् 4. 5; 8. 1, 9; 28. 5; 33. 4;
43. 12; 51. 5; 52. 5, 15.

प्राण 9. 2; 21. 8; 34. 1; 46. 6;
52. 14, 16.

प्राणायतन 10. 7; 38. 6.

प्रातर् 47. 9.

प्रातरपिहोच 3. 5, 6.

प्रातरपवर्ग 3. 4.

प्रातराहुति 56. 2.

प्रादेश 50. 5.

प्रायश्चित्त 56. 11; 59. 13.

प्राशन 55. 1.

प्राशिवहरण 10. 11; 38. 11.

प्रिय 15. 15; 33. 1; 53. 7.

प्रियवादिन् 53. 7.

प्रेत 4. 8; 8. 12; 34. 10; 55. 10;
57. 6, 8, 12; 58. 4.

प्रतपत्नी 14. 10; 40. 12.

प्रेतेमात्वा इत्येतदादि 57. 9; 59. 7;
60. 14.

प्रोचणी 8. 12; 36. 14.

प्रोष्ठ 28. 17.

सु + आ 4. 17; 14. 2; 17. 14; 27. 2.
+ परि 40. 2.

+ अनु-परि 13. 9.

फ

फल see बृहती°.

फाल्गुन 45. 6.

व

वन् 5. 14; 12. 17; 13. 13; 17. 13;
26. 10; 34. 12; 35. 5.

+ आ 34. 13; 41. 6; 53. 5.

+ प्र 58. 10.

+ सम् 39. 13; 40. 4.

वन् 34. 14; 57. 13.

वर्हिस् 20. 2; 24. 7; 27. 8, 11; 49. 4.

वलि 50. 15, 16, 19.

वलीवर्द 48. 13.

वहिःष्ठ 55. 8.

वज्र 51. 4.

वज्रपत्तिका 8. 4.

वज्रयाजिन् 5. 2.

वज्रलौपधि 7. 14; 33. 5.

वान्यव 60. 13.

वालवज 46. 2.

वाङ् 4. 8; 41. 8; 60. 9.

विल 47. 2.

बृहतीफल 16. 4, 11; 41. 6.

बोधायन 14. 7.

ब्रध्न 17. 10.

ब्रह्मचर्या 14. 8; 40. 12.

ब्रह्मचारिन् 47. 5.

ब्रह्मन् 51. 4; 55. 2.

ब्रह्मबन्धु 46. 9.

ब्रह्ममेध 54. 1; 55. 2.

ब्रह्मलोक 12. 8.

ब्रह्मविद् 34. 4.

ब्राह्मण 10. 1; 11. 3, 14; 21. 3; 23. 7;
26. 8; 38. 3, 4; 55. 9; 57. 4.

ब्राह्मणायन 47. 5.

ब्रू 3. 4, 7; 15. 15; 53. 8.

भ

भब् 53. 6, 7.

भब 3. 2, 3; 4. 3; 53. 6.

भरण 54. 7.

भर्तृसूक्त 54. 7.

भस्त्रन् 41. 11.

भाण्ड 58. 12; see also अपिभाण्ड

भार्या 5. 16; 9. 10.

भिद् 7. 11; 10. 11; 38. 11.

+ सम् 36. 4; 49. 12.

भुक्तभोग 20. 2; 24. 12; 49. 10. 12.

भुवस् 51. 17.

भू 3. 3; 5. 4, 14; 6. 10, 11, 17, 18;

7. 7; 8. 5; 11. 5, 14, 15; 12. 5;

14. 5; 15. 16; 17. 11, 16; 18. 7;

19. 2, 5; 20. 3; 21. 2, 12; 22. 6,

14; 27. 5, 12; 34. 2; 35. 3; 37. 5;

38. 12; 39. 12; 41. 17; 43. 2, 11;

46. 7; 47. 3; 48. 1, 3, 8; 51. 7;

52. 16; 53. 8; 56. 10; 57. 1, 3;

59. 11.

भूमि 21. 12; 61. 2.

भूस् 51. 17.

भोजन 14. 8; 58. 11.

धम् + वि-आ 18. 8.

भानृ 34. 15; 57. 12.

म

मज्ज + उद् 61. 4.

+ उप 40. 7.

+ नि 50. 20.

मणि 38. 5.

मतस् 9. 8; 11. 7; 38. 1; 39. 5.

मब् 3. 11; 18. 2; 33. 7; 57. 6;
58. 2.

+ उप 49. 2.

+ निस् 57. 1.

मधु 20. 3; 40. 12; 48. 1; 61. 3.

मध्य 8. 5; 24. 25; 26. 1; 39. 2;
46. 8; 48. 12; 49. 6, 16; 56. 6, 8.

मध्यन्दिन 47. 9.

मध्यम 25. 11; 51. 14; 52. 2.

मन् 3. 3; 55. 6.

+ अनु 55. 9.

मनुष्य 36. 6.

मन्त्र 25. 12; 47. 8; 58. 4.

मन्त्र्य् + अनु 6. 7, 14; 7. 3; 9. 3;
11. 16; 12. 10, 12; 20. 11; 35. 7;
36. 1, 2; 37. 15; 39. 14.

+ अभि 37. 11; 47. 4; 51. 4, 12.

मन्त्रलिङ्ग see प्रतिमन्.

मन्त्र 49. 2.

मरण 34. 3; 56. 2.

मरणसंशय 33. 2.

महानदी 8. 1; 33. 4.

महाराज 21. 3.

मा + परि see अपरिमित.

+ वि 46. 1.

मांस 40. 13; 57. 7.

मांसकाम 57. 7.

माघ 45. 6.

मानृ 14. 7; 29. 7; 40. 11.

मावा 21. 9; 50. 4, 5, 6.

मान 46. 2.

माला see नलदमाल.

माल्य 46. 2; 51. 12.

मास् 50. 12.

मास 19. 8; 29. 4, 5; 45. 5; 47. 10.

मि 46. 8.

मित्र 11. 6, 18; 39. 6.

मिष् 52. 13.

मी + प्र 55. 12; 56. 11; 57. 2;
58. 5, 9; 59. 9; 60. 4.

मुख 10. 10; 11. 9; 37. 13; 38. 10;
39. 6; 44. 2.

मुख्य 16. 10; 46. 10.

मुच् + प्रति 4. 19.

+ वि 22. 12; 48. 13.

मुसल 10. 16; 38. 11.

मुहूर्त 18. 8.

मूर्ख 5. 13; 37. 6.

मूल 47. 2.

मृ 56. 10; 57. 11; *59. 8, 12, 13;
60. 1, 2, 3.

मृज् 53. 4.

+ चव 9. 4; 37. 14.

+ उप 6. 12; 7. 1, 8; 16. 12.

+ नि 9. 15; 49. 10.

+ वि 44. 2.

+ सम 8. 12; 48. 8.

मृत 34. 8; 36. 12.

मृत्यु 51. 12.

मृत्यूसूक्त 54. 11.

मृद् 41. 12; 50. 12.

मृकय 11. 2, 3; 58. 11.

मृग् + अभि 22. 4; 23. 10; 26. 7, 9.

+ मम् 28. 12; 36. 8; 38. 4.

मेवण 6. 11, 18; 7. 7; 10. 15; 35. 12.

मेघी 19. 10; 20. 9; 46. 9; 47. 1.

मेदस् 9. 9; 11. 9; 38. 1.

मेधाकाम 50. 12.

मेवावरण 26. 5; 35. 2; 39. 5.

मौञ्ज 46. 3; 48. 10.

म्ना + आ 35. 7.

+ सम्-आ 55. 8, 11.

मुच् + अभि-नि 59. 1.

य

यज् 3. 8; 26. 5; 55. 8; 56. 9;
61. 6, 7.

यजमान 3. 2; 11. 10; 24. 6, 21;
39. 2; 57. 2, 6, 7, 11; 59. 1, 2, 8.

यज्ञपात्र 15. 14.

यज्ञलोप 56. 10.

यज्ञायुधिन् 11. 12; 39. 2.

यज्ञोपवीतिन् 48. 5.

यत्नतस् 50. 12.

यच 5. 11; 7. 14; 14. 1; 17. 14;
22. 15; 27. 1.

यथा 7. 11; 17. 1, 3; 21. 7; 36. 4;
46. 5; 49. 12.

यथागवम् 22. 14.

यथाङ्गम् 11. 8; 24. 12.

यथालिङ्गम् 49. 9.

यथाशक्ति 47. 11.

यथाशर्करम् 23. 8.

यथासुष्ठु 23. ३.

यथेतम् 6. 13; 7. 2, 10; 53. 1.

यथोपलब्धम् 51. 14.

यद् 3. 9; 5. 9; 6. 3; 7. 11, 15; 8. 2,
5; 10. 3; 11. 4; 12. 8; 14. 4, 5;
16. 10; 17. 8; 18. 1, 9; 19. 1, 3,
6; 21. 1, 7; 27. 4; 33. 3, 6; 34.
1, 5; 35. 3; 37. 1; 38. 12; 39. 16;
40. 9; 41. 2, 14; 43. 2, 11; 44.
4, 8; 45. 8; 46. 10; 48. 3; 50. 20;
53. 2; 54. 1; 55. 7; 57. 4, 7;
59. 9; 60. 12.

यदि 3. 1, 3, 5, 6, 7, 8 etc.; 17. 18;
18. 1, 7 etc.; 56. 2, 3 etc.

यम् + उद् 48. 11.

+ अधि-उद् 20. 10.

+ प्र 58. 11.

+ सम् 6. 13; 7. 2, 10.

यम 51. 5, 11, 15; 52. 2; 53. 2, 8.

यमगाथा 52. 12.

यमदूत 52. 9.

यमयज्ञ 50. 15.

यव 20. 6; 26. 14; 27. 10; 50. 11.

यवोदन 29. 1; 44. 3, 9; 55. 1.

यष्ट 53. 8.

या 55. 12.

+ प्र 21. 1, 3; 53. 2.

याजिन् see अष्टमुबन्ध°, वज्र°,
सांनाय्य°, सोम°, हविर्यज्ञ°.

याज्ञिक 36. 10; 61. 1.

याज्या 56. 6, 7.

यायाकामी 45. 6.

याम्य 13. 7; 39. 16; 50. 18.

यायावर 56. 11, 12.

यावज्जीवम् 14. 14; 40. 12.

यावन्नवम् 48. 18.

यावद्वहणम् 14. 9.

यावद्रात्रम् 47. 1.

यावन् 3. 3; 27. 13; 50. 6; 55. 6;
59. 5.

यु + सम्-उद्-आ 18. 4; 42. 8.

+ प्र 6. 10, 11, 18; 7. 7, 8; 35. 13;
36. 1.

+ सम् 48. 15.

+ अभि-सम् 61. 2.

युगलाङ्गल 22. 5, 15.

युज् 6. 3, 9; 18. 3; 22. 6, 7;
48. 7.

+ नि 10. 9.

+ प्र 36. 13; 55. 2.

युज् (adj.) 45. 7.

युवन् 13. 8.

योग 54. 4.

योजन 35. 7.

र

रज्जु 10. 6; 19. 10; 21. 9; 36. 13,
14; 46. 4.

रज्जुमय 48. 10.

रभ् + अनु-आ 4. 8; 28. 4; 34. 6;
37. 8; 43. 11; 58. 4; 59. 5, 6.

रम् + वि 55. 6.

रयि 58. 2.

रस 17. 10; 41. 12.

राजगवी 6. 3; 8. 14; 35. 4; 37. 5;
11; 44. 14.

राजन 55. 9.

राजन्य 10. 3; 23. 8; 38. 6; 48. 17.

राजवृक्ष 45. 10.

राजवृक्षपर्णी 8. 4.

रात्री (रात्रि) 16. 2; 19. 8; 20. 13;
42. 2; 47. 9, 10; 56. 2.

रज् + अव 35. 8; 45. 8.

रह् + अधि 44. 9.

+ उप-अव 58. 1, 2.

+ आ 27. 13; 28. 17; 43. 7;
52. 15.

+ अभि-आ 29. 5.

+ सम्-आ 3. 11; 6. 6; 56. 16;
57. 1, 11; 58. 3.

रोहित 19. 10; 20. 13; 43. 15.

ल

ललाट 10. 11; 38. 12.

लप् + वि 4. 7.

लाङ्गल 48. 11.

लिष् 22. 1.

+ उद् 33. 7.

लुप् + सम् 28. 8.

लुम् + सम् 43. 13.

लेखा 22. 1.

लोक 11. 13; 12. 7; 17. 10; 39. 3;
41. 17; 57. 8; 58. 1.

लोकंपृणा 19. 11; 26. 1, 3; 50. 3.

लोमन् 4. 14; 34. 10.

लोष्ट 6. 12; 7. 1, 8; 20. 2; 21. 4;
23. 12; 25. 16; 35. 8, 12; 45. 8.

लोष्टचिति 27. 5.

लोहमय 11. 4.

लोहित 27. 8, 12; 43. 6.

लौकिक 57. 12; 58. 3; 59. 1, 3, 6.

व

वहृच्छ 10. 17; 38. 14.

वच् 21. 12; 51. 5; 55. 7; 56. 11;
58. 2.

+ अनु 56. 5, 7.

+ प्र 50. 15.

वचन 48. 10.

वद् + अभि 53. 2.

+ सम्-प्र 47. 8.

वन 33. 5.

वनधान्य 55. 10.

1. वप् 4. 14; 14. 5, 6, 7; 34. 11.

2. वप् 18. 11; 23. 2; 42. 8; 48. 15.

+ आ 5. 15; 6. 1; 34. 6; 40. 7;
46. 6.

+ उप 17. 9; 33. 8; 36. 10;
41. 15.

+ लि 11. 2; 23. 4; 41. 16;
46. 5, 6; 49. 8.

+ लिस् 4. 1, 8; 8. 12; 55. 6;
58. 6; 61. 6.

+ सम् 6. 6.

वपन 45. 2.

वपा 9. 8; 11. 9; 38. 1; 39. 6.

वर 38. 4.

वरुण 11. 7, 18; 39. 6.

वर्जन 40. 13.

वर्जम् 29. 7; 38. 8; 40. 11, 12, 13;
44. 11; 45. 2; 47. 8.

वर्षीयम् 22. 2.

वल्क see पलाशवल्क.

वस् | वसे 5. 3; 34. 16.

वस् | वसति 34. 1.

+ उद् 8. 12.

+ प्र 59. 2; 60. 4.

वस् | उक्ति + वि 16. 1; 19. 3, 5;
29. 3; 43. 1, 2, 3; 48. 5.

वसति 46. 10.

वसु 19. 3, 5; 43. 1, 2.

वह् 6. 4; 35. 6.

+ आ 55. 11.

+ प्र 53. 2.

वा 3. 1, 10, 11; 5. 2, 3, 5; 6. 4, 6, 7;
7. 15; 10. 11, 16; 11. 2, 14; 13. 8;
14. 6, 9; 16. 1, 2, 9, 12; 17. 4;
18. 10, 11; 19. 8; 20. 7, 14; 21. 4;
22. 6; 26. 5; 27. 5; 29. 2, 4, 7, 8;
33. 5; 34. 2, 5, 10; 36. 7; 38. 2,
6, 7, 11, 13; 39. 14; 40. 11; 41. 1,
7, 8, 9, 10, 12; 42. 7, 8; 45. 2, 7, 8;
46. 2, 6, 8, 9, 10; 47. 1, 2, 10; 48.
5, 8; 50. 5, 17; 51. 5, 6, 14; 52. 1;
55. 2, 7, 8, 9; 56. 10, 13, 16; 57. 2,
11, 13; 58. 2, 6, 9; 59. 2, 8; 60. 7;
61. 2, 6.

वा + अभि 42. 9.

वाम्यत 41. 15.

वाच् 47. 1.

वाजिनमिच्छ 19. 9; 20. 10; 47. 3.

वात 18. 11; 42. 8.

वातय् + उप 6. 8; 7. 2, 9; 22. 15;
24. 16; 26. 8.

वाद्दिच 47. 9.

वानप्रस्थ 55. 8.

वायु 18. 12; 42. 2.

वारण 20. 5; 25. 14; 27. 7, 11, 17;
28. 3; 43. 8; 44. 7; 48. 9.

वारणशाखा 20. 6; 26. 11; 50. 9.

वारुण 18. 1.

वासम् 4. 10; 20. 2; 24. 12; 40. 7;
41. 8; 49. 10, 12; 58. 10; 60. 12.

विंशति 60. 2.

विकल्प 14. 5.

विकार 56. 13.

विह्वितापि 57. 2.

विजनन 41. 5.

विज्ञान 39. 11.

वितन्ति 50. 4.

विद् | वेद् 19. 1, 2, 4, 6; 42. 10.
+ नि 52. 2, 7, 9.

विद् | विन्दति 15. 6; 60. 14; 61. 2.

विधाभ्यास 21. 12.

विधि 54. 2.

विधुरापि 57. 2.

विधृतिलोष्ट 49. 1; 50. 10.

विभीतक 45. 10.

विमित 20. 7.

वियुक्त 36. 2.

विप् + उप 17. 2, 5; 39. 16; 40. 8;
46. 10.

+ परि-उप 60. 13.
 + प्र 55. 9; 57. 4.
 + सम् 4. 13; 34. 7.
 + उप-सम् 9. 10.
 विष 60. 2.
 विष्टप 17. 10.
 विष्टर 51. 9.
 विष्णु 51. 17.
 विसंस्त्रिका 8. 4.
 विहरण 55. 11; 58. 4.
 विहार 4. 4; 8. 9, 10; 14. 7; 15. 9,
 12; 34. 10; 55. 10; 58. 7.
 वीणा 47. 8.
 वीरध् 8. 3.
 वृ + अप-आ 4. 13.
 वृच 7. 14; 33. 6; 61. 1.
 वृत् 3. 8, 9.
 + अभि-परि-आ 8. 1.
 + अभि-आ 16. 9.
 + सम्-आ 14. 7.
 + नि 14. 6; 53. 9, 10.
 + निस् 16. 6; 41. 9; 42. 9;
 58. 4.
 वृथापि 20. 8; 27. 10.
 वृन्त see पलाशवृन्त.
 वृषण 60. 11.
 वृषारव 10. 19.
 वितसमालिन् 43. 7.
 वितसशाखा 16. 5, 8; 43. 13.
 वेद् 39. 1.
 वेद्य 8. 6; 21. 8.

वेदि 4. 5, 12, 17; 15. 9; 51. 7.
 वेष्ट 54. 4.
 + सम् 6. 4; 58. 10; 60. 7.
 वै 3. 9; 6. 11, 18; 7. 7; 15. 16;
 22. 14; 34. 1; 36. 6; 50. 17; 51. 1;
 56. 11; 57. 4.
 वैतस 20. 8; 25. 16.
 वैवस्वत 51. 10; 53. 8.
 वैशाख 45. 7.
 वैश्व 10. 5; 38. 5; 48. 17.
 व्यध् + अप 10. 8; 36. 13.
 व्याहृति 52. 1, 15.
 व्रज् 6. 1.
 + अनु 59. 4.
 व्रत 61. 5.
 व्रात्य 61. 6.
 व्रीहि 5. 5; 35. 1.

श

शस् + अनु 13. 8; 39. 17.
 शकट 58. 9.
 शकल 8. 6.
 शङ् 34. 4; 56. 2.
 शङ्ख 47. 8.
 शतछण्डल 55. 7.
 शतम् 19. 11; 25. 20, 21, 22; 26. 4;
 48. 8.
 शतातृण 19. 9; 20. 9; 47. 2.
 शनैस् 7. 15.
 शबल 11. 7; 39. 5.
 शम् 36. 6.
 + सम्-अव 21. 1.

- शमी 41. 12.
 शमीशाखा 20. 6; 26. 13; 27. 9;
 28. 7; 36. 7; 40. 2; 48. 5; 50. 10.
 शमीमय 20. 5; 25. 6.
 शम्वा 10. 19; 18. 1, 2, 7; 38. 15;
 42. 1, 4, 6.
 शयन 3. 1.
 शर 45. 10.
 शराव 4. 1.
 शरीर 15. 1, 4, 16; 16. 8; 41. 2,
 11, 12; 42. 4; 47. 2; 48. 2; 49.
 7, 12; 58. 7; 59. 7.
 शरीराकृति 41. 11.
 शर्कर 42. 8; 48. 16.
 शनू (?) 9. 2.
 शस्त्र 6. 10, 17; 7. 6.
 शाखा 20. 8; 36. 8; 40. 6; 48. 6.
 शाखायनक 35. 6; 37. 4.
 शान्ति 27. 4.
 शास् + सम् 9. 6.
 शास 5. 7.
 शिखा 39. 1.
 शिरस् 10. 11; 38. 12; 41. 7; 49. 10;
 60. 8.
 शिरस्तस् 4. 18; 10. 12; 11. 1;
 16. 12; 39. 1.
 शिञ्ज 10. 19; 38. 14; 60. 11.
 शिष् 33. 8.
 + चव 7. 8; 11. 1; 17. 18; 39.
 2; 56. 6, 9.
 शी 10. 7; 36. 14.
 शुक्लसूत्र 34. 11.
 शुचि 51. 6.
 सुख 5. 8; 12. 17; 13. 13; 16. 6;
 17. 13; 20. 6; 26. 19; 39. 13;
 40. 4.
 सुग्री (?) 8. 4.
 सूत्र 46. 9.
 सूर्य 10. 6; 38. 13.
 शृ 5. 5, 6; 9. 8; 35. 2; 37. 17;
 39. 4; 47. 12.
 मृत 20. 3; 48. 1.
 शेष 53. 5, 7; 56. 15; 59. 11.
 रमशान 18. 10; 20. 7; 27. 10;
 42. 7; 43. 5; 48. 3; 50. 4, 6;
 55. 2.
 रमशानकरण 21. 3.
 रमशानायतन 36. 7; 45. 9; 46. 1;
 48. 5.
 रमशु 14. 5.
 स्नाम 11. 7; 39. 5.
 श्रम् 56. 12.
 श्राद्ध 29. 2.
 श्रि + अधि 8. 12.
 + उद् 22. 1.
 + परि 4. 13; 17. 9; 34. 10;
 41. 15; 48. 16.
 शु + उप-सम् 58. 5.
 युतवन् 14. 6.
 त्रेयस् 11. 14; 19. 2, 5; 43. 2;
 56. 1.

श्रीणि 10. 18; 41. 9.

शदंघ्र 45. 10.

शन् 52. 7.

शस् 46. 7.

शःश्रीहायन (?) 19. 1, 2.

श्वेत 22. 4; 23. 10.

ष

षड् 16. 9; 19. 11; 23. 5; 46. 2;
48. 11.

षडह 14. 9; 40. 10; 55. 5.

षड्व 48. 7.

षड्भुतृ 12. 14; 24. 14, 15; 49. 9.

षष्टिश्त 15. 6; 60. 2.

षष्ठ 17. 1; 49. 16.

स

संयोग see दिक्सं.

संवत्सर 14. 9; 16. 2; 19. 8; 29. 4,
5; 40. 11; 45. 5; 47. 11; 50. 10.

संवादिनृ 46. 10.

संवेशन 34. 7; 38. 6.

संशय 55. 6, see also मरणसं.

संसर्जन 37. 8; 42. 10.

संसर्पन 37. 8.

सक्ताश 18. 12; 42. 9.

सकृत् 16. 12; 40. 7; 56. 14, 15.

सक्थि 11. 2; 39. 2.

सयह 54. 7.

सङ्गाहन 37. 8; 54. 11.

सचेल 14. 2; 17. 14; 27. 1.

सज् + चनु 25. 1.

सखयन 16. 1.

सत 16. 3, 7; 17. 4.

सत्त्विय 22. 14.

सद् 17. 10; 57. 8.

+ आ 4. 7.

+ प्रति-आ 34. 15; 57. 15.

+ उप 4. 6.

+ सम् 8. 11.

सनचच 50. 18.

सन्धि 60. 7.

संनिधान 14. 3.

सपविच 51. 12.

सपादवालशीर्षचर्मन् 38. 2; 39. 8.

सपुरीष 4. 17.

सप्तन् 12. 7; 16. 1; 19. 7; 29. 2;
47. 10; 52. 14, 15.

सप्तगव 22. 6.

सप्तति 60. 9, 10.

सप्तम 41. 1.

सभ्य 12. 4, 7; 33. 9; 36. 11; 39. 10.

सम 17. 8; 21. 11; 33. 5; 41. 15;
51. 6.

समंभूमि 8. 2 (cp. 33. 5); 50. 7.

समस्त 7. 5.

समान 41. 12; 50. 12; 55. 1; 58. 4.

समास 54. 6.

समिध् 15. 2; 56. 14.

समूह 20. 1; 24. 7; 49. 4.

समृत्तिक 14. 2; 17. 14; 27. 2.

संपात 43. 10; 44. 2.

संभार 5. 6; 46. 6; 48. 2.

संभारयजुस् 54. 8.

सर्पिर्मिथ्र 5. 6; 10. 9; 11. 4.

सर्पिस् 4. 13; 27. 7; 28. 12; 37. 4;
49. 7; 61. 5.

सर्व 12. 8; 38. 7; 50. 18; 56. 5.

सर्वतस् 46. 1, 2.

सर्वत्र 37. 9.

सर्वप्रायश्चित्त 53. 6.

सर्वौषधि 23. 21; 23. 2; 48. 15.

सव्य 5. 14; 8. 15; 9. 13; 10. 15;
11. 8, 18; 12. 1; 16. 10; 35. 4,
9, 11; 37. 14; 38. 3; 39. 5; 41.
3, 6; 47. 6; 52. 12.

सशीर्षवालपाद 9. 9; 11. 10.

सह 10. 5; 12. 8; 36. 4; 51. 3;
55. 9; 57. 4; 59. 4, 9, 10.

सहस्र 26. 2.

सहस्रदक्षिण 29. 7.

सांनाय्यकुशी 10. 12; 38. 14.

सांनाय्याजिन् 35. 2.

सांनाय्यापिधान 10. 17.

साध् 55. 10.

+ प्र 15. 2, 6, 8, 11, 14.

साधारण 55. 2.

सापूप 24. 18.

सायम् 3. 5; 56. 14.

सायमाङ्गति 56. 2.

सायमुपक्रम 3. 4.

सायंप्रातराङ्गति 56. 2, 8.

सार्वसुरभि 51. 12.

साहस्र 38. 9.

सिकता 5. 8; 13. 9; 16. 5; 17. 9;
20. 6; 23. 4; 40. 1, 13; 48. 17.

सिच् + सम्-आ 3. 4.

+ उद् 14. 2; 17. 15; 27. 3;
40. 8; 41. 1.

+ नि 16. 8.

+ परि 13. 1.

सिच् 6. 13; 7. 2, 9; 35. 10; 47. 6, 8.

सीता 22. 9, 11; 48. 11, 12.

सीमान्तर 59. 3.

सीर 48. 7, 8.

सीव् + सम् 4. 16.

सुष्ठवति (सुहवति?) 53. 2.

सुभूमि 33. 2.

सुवर् 51. 17.

सुवर्ग 17. 10.

सुवर्ण 9. 15; 38. 4.

सुसहित 17. 1; 41. 11.

सुसंतृप्त 49. 7.

सुसंपिष्ट 42. 4.

सुसंभिन्न 7. 10; 36. 4; 49. 11.

सूक्त 13. 7; 39. 17.

सूच 16. 4, 10; 41. 6.

सूददोहस् 24. 2, 6, 9, 11; 25. 1, 12,
17; 26. 1, 6, 8.

- छ + निस् 33. 4.
 छब् + उद् 11. 14, 15; 12. 1; 37.
 10, 12; 48. 14.
 + सम् 37. 1; 54. 5.
 छप् + अप 21. 7.
 + उद् 46. 5.
 + वि-निस् 13. 13; 17. 13;
 26. 12.
 + प्र 40. 4.
 सो + उद्-अव 3. 11.
 सोत्तरवेदि 51. 8.
 सोमयाजिन् 44. 13.
 सौचामणि 26. 5; 27. 5.
 सौमी 54. 11.
 सौम्य 55. 12.
 सौर्य 54. 11; 55. 12.
 स्रम्ब 20. 4; 25. 4, 11.
 सु + उप 21. 9.
 सृ 27. 11; 35. 1; 49. 4.
 + अनु 11. 13.
 + आ 34. 13; 43. 7; 60. 12.
 + उप 27. 13.
 + परि 8. 10; 36. 12.
 + सम्-परि 18. 2; 42. 3; 43. 6;
 44. 6.
 + सम् 8. 11; 18. 2; 36. 9, 13;
 42. 2.
 स्त्री 6. 13; 7. 2, 10, 11; 10. 4; 12. 8;
 14. 4; 16. 10; 17. 17; 18. 9;
 20. 14; 27. 4; 29. 6; 37. 9;
 40. 9; 41. 4; 44. 2, 12, 14; 45. 2;
 46. 10; 47. 7.
 स्वकार्य 45. 8.
 स्वा 7. 11; 36. 5; 49. 12.
 + अव 43. 11; 55. 9.
 + आ 41. 6.
 + अनु-आ 16. 11.
 + उद् 9. 13; 21. 3; 38. 3;
 41. 12.
 + उप-उद् 9. 4; 17. 4; 28. 3.
 + उप 13. 7; 14. 3; 17. 16;
 26. 15; 27. 3; 39. 11; 40. 8;
 49. 9; 50. 8, 11; 53. 2, 5.
 + प्र 7. 15; 60. 5.
 + प्रति 11. 10; 35. 9; 44. 5;
 51. 8; 58. 12.
 + सम् 4. 9, 3; 27. 5; 29. 8;
 55. 2.
 स्वा 34. 11; 41. 13; 50. 10;
 60. 11.
 स्वान 41. 13; 50. 12; 51. 12.
 सम्वा 22. 1.
 सर्ग 18. 12.
 सृग् 18. 12; 42. 2.
 + उप 34. 10; 36. 8; 48. 6.
 + सम् 11. 6.
 स्किग्द 50.
 स्प 10. 10; 38. 8.
 खद् + अभि-वि 15. 2.
 सस् + प्र 35. 9, 11; 47. 6.
 + वि 9. 2; 37. 15.

सुक्सुव 27. 7.

सुक् 4. 8; 27. 18; 43. 8; 44. 7;
57. 9.

सुव 10. 10; 13. 1, 4; 27. 17; 28. 3;
38. 10.

सुवाङ्गति 13. 2; 28. 3; 34. 9;
39. 15; 41. 3; 43. 9; 54. 11.

सुधा 52. 13.

सुधिति 6. 2.

सुयंचिति 22. 3; 28. 3.

सुयंप्रोक्त 50. 15.

सुर्ग 11. 13; 39. 3; 41. 10; 57. 8;
58. 1.

सुर्गकाम 51. 1.

सुर्गलोक 52. 13.

सुवोचित 16. 10; 21. 5; 41. 4;
46. 4.

सुवाहा 4. 11; 8. 15; 51. 12, 309.

सुवाहाकार 27. 12.

ह

ह 5. 3; 12. 10; 15. 10; 17. 11;
19. 1, 2, 4; 34. 2; 37. 5; 39. 12;
41. 17; 42. 10; 43. 1, 2; 46. 6;
47. 11; 53. 8; 56. 11.

हन् 9. 2; 37. 10, 13, 14; 59. 12.

+ उप 20. 14.

+ चव 5. 4; 35. 1.

+ आ 35. 10, 11; 47. 6.

+ उद् 8. 6; 17. 8; 33. 7; 36. 8;
41. 15; 57. 6.

+ उप 5. 15.

+ नि 13. 13; 17. 13; 20. 9;
26. 10; 37. 14; 40. 8; 46. 9.

+ अनु-नि 37. 14.

+ उप-नि 9. 1.

+ सम् 41. 11.

हनु 38. 11.

हरित 37. 7; 48. 5.

हविराङ्गति 54. 10.

हविर्यज्ञयाजिन् 14. 13.

हविर्यज्ञिय 17. 8; 41. 14.

हविस् 4. 6, 7; 39. 14; 51. 2, 4; 52.
1, 2, 7, 9, 10; 53. 3, 5; 57. 8.

हविःशेष 53. 6.

हस्त 9. 15; 10. 14; 38. 4, 8; 39. 4,
5; 41. 5.

हा 35. 5; 48. 3.

हायन 43. 1.

हि 4. 4; 8. 8; 15. 2, 15; 19. 2, 5;
21. 9; 33. 1; 42. 10; 52. 10.

हिरण्य 5. 7; 8. 6.

हिरण्यशकल 10. 7, 10; 36. 9; 38.
10; 54. 8.

हिरण्यशक्त 38. 7.

ऊ 3. 5, 6; 4. 8, 12; 10. 8; 18. 2,
3, 5; 16. 6; 18. 4; 27. 18; 28. 2;

33. 9; 34. 2, 9; 39. 14, 16; 41. 3;
42. 5; 43. 9, 10, 11; 44. 7, 8;

51. 15; 52. 1; 53. 6; 56. 2, 5, 7,
13, 19; 57. 9; 58. 6; 59. 12;

60. 1, 2, 3, 4.

- ह 6. 6, 7; 15. 3.
 + अति 59. 1, 6.
 + अनु 35. 5.
 + अभि-अव 4. 3; 11. 2, 3.
 + आ 3. 2; 15. 2, 4; 58. 7, 9, 11.
 + अनु-आ 35. 5; 48. 3.
 + उद्-आ 3. 5, 7; 15. 16; 54. 2.
 + उद् 8. 2; 33. 7; 45. 9; 51. 4; 53. 3; 61. 2.
 + अप-उद् 22. 1.
 + वि-उद् 11. 6; 57. 8.
 + निस 45. 8; 58. 12.
 + उप-निस 4. 4, 13; 34. 8.
 + प्र 39. 16; 43. 10; 44. 8.
 + अनु-प्र 13. 5, 6; 18. 1, 6; 42. 1, 7.
 + वि 4. 1.
 + सम् 4. 14.
 + उप-सम् 6. 12; 7. 1, 8; 21. 4.
 हृदय 9. 8; 11. 8; 37. 17; 39. 4; 54. 8.
 होतृ 54. 5, 7.
 होम 54. 7; 56. 14.
 ह्रा + आ 15. 9, 12.

APPENDIX.

The hope I expressed above (Preface, p. XXI) that some day a complete copy of the Gautamapitṛmedhasūtra would turn up, has been realised sooner than I expected. Just after the pitṛmedhatexts and the index had been printed, I received from Dr. E. Hultsch a MS. of the said text, which he most kindly allowed me to use. I here express my sincerest thanks for this new proof of his kindness. The manuscript, which will be presented by Dr. Hultsch to the Vienna University, is fairly written in Grantha on 17 palmleaves, some 6 or 7 lines on each page. Leaves 8 and 9 were added later. The MS. seems to be tolerably old and is written with scarcely any mistake. It is entitled *gautama, aparasūtram, pūrvakhaṇḍam, uttarakhaṇḍam* ca. It is greatly to be regretted that I did not know this MS. when I was reconstructing the text from Anantayajvan's vivaraṇa. For, as I expected, my reconstruction was wrong in not a few instances; some sūtras given by me are superfluous, others have to be added. I subjoin a complete list of all the places, where the Hultsch-manuscript differs from my reconstruction. Palpable corruptions I do not mention. The peculiarities of the Grantha writing (-s s- instead of -h s-, the doubling of consonants after r, etc.) have been dropped. The text is one continuous whole, not divided into sūtras.

Paṭala I.

- I. 5. The place of आवयेत् is right.
- I. 14. प्रहादयति
- I. 17. युज्यते
- I. 18. Between 18 and 19: आहितापिमपिभिर्दहन्ति
- I. 19. om. दहेत्

- I. 23. om.
- I. 26. उत्पाद्यते
- I. 28. सुवं instead of सुवं
- I. 30. औपासनहोमं; probably the reading given by me is right.
- II. 1. . . . दधि मधु घृतं तिलांक्षण्डुलान्दर्भानुदकुम्भं परंशुं यज्ञ-
पात्राणि चादाय
- II. 4. अनुपृष्ठं instead of पश्चात्
- II. 22. मध्ये हिरण्यशकलमवधायाज्यविन्दूत्वा(?) दक्षिणायान्दर्भा-
नास्तीर्य
- II. 23. दारुचितिं कृत्वा
- II. 24. तत्र instead of तस्मिन्
- II. 25. वपनं
- II. 30. . . . पात्राणां साद्याहिताग्नेयावन्ति संभवन्ति सादयेत्
- II. 39. . . . चितायां वा
- II. 40. (परियन्तः) not in the text; after °धून्वन्तः the following
passage: एवं स्तोत्रियत्रयं समाधिवं प्रदक्षिणत्रयं कुर्युस्त्रिः प्रद-
क्षिणं कुर्युरप्रसव्यं परीयुरप्रदक्षिणं समाप्य प्रदक्षिणत्रयं कुर्युः
- III. 1. संस्कर्तो°
- III. 9. कपालस्यमुदकं
- III. 10. om. अथ and reads मृतपादाव°
- III. 13. असौशब्दे and शरीरेषि
- III. 18. अनेगन्ध
- III. 20. अवाप्नोति
- III. 21. तृचो; om. उपांशु जपित्वा
- IV. 5. तान्निवारयेत्
- IV. 7. जानुमवदाय (sic!) वासः पी°; प्रेतस्य नाम गृहीत्वामुं प्रा-
प्नोत्वमुं प्राप्नोत्वमुं प्राप्नोत्विति
- IV. 8. एवं तिलमित्रमुत्सृजति
- IV. 10. अहर once.
- IV. 16. अन्मानमग्निं गोमयं

- IV. 17. गन्धपुष्पीर्धूप°
 IV. 18. om. शराचं
 V. 1. पञ्चराचं वा
 V. 6. उत्सृज्याभयं
 V. 9. om. प्रति
 V. 10, 11. °राचं वातैर्यावद्°
 V. 16. Before चाम्यं चरुम् the following passage: भूमिसहस्रप्र-
 पदाज्यभागादभिघरणस्त्रिष्टकद्वयं
 V. 17. अर्पयेत्
 V. 18. उद्धास्त्रानभिघार्य
 V. 24. पार्श्वयोः पाण्डोः पादयोश्च
 V. 26. कुक्षे निदधाति वह्निं भयं प्रह्लाव धीति भाति भानुनेति
 V. 28 and 29 have to be transposed and 30 has to be cancelled.
 V. 31. यावदस्त्रि किञ्चिज्जियेत
 V. 32. प्राचीं रेखामुल्लिख्य प्राम्बाहिनीं सरस्वती संकल्प्य
 VI. 3. आह्वाच instead of प्र°
 VI. 7. तं चरुश्रेयं
 VI. 9. पूर्ववद्भजन्ति सञ्चित्योदकक्रियास्थानं तदहनं गङ्गेयुः
 VII. 3. द्वादश instead of दश; after उपस्थाप्य the following
 passage is given (as also in Kṛṣṇa Dikṣita's prayoga) पश्चिम
 शरदः शतं जीविम शरदः शतं नन्दाम श° श° मोदाम श° श°
 भवाम श° श° शृण्वाम श° श° प्रव्वाम श° शतमजिताः स्वाम
 श° श° ज्योक्च सूर्यं दृशे उदगात्सहस्रोर्णवादिभ्यवमानः सरिरस्त्र
 मध्यात्स मा वृषभो रोहिताचः सूर्यो विपश्चिन्वनसा पुनात्वित्ये-
 तन्नन्नं जपेयुः
 VII. 10. गामनुगङ्केत्
 VII. 13. सहस्रां
 VII. 15. om. वा

Paṭala II.

- I. 3, 4. om. अस्त्रीनि
 II. 8. स्नातान्वा
 II. 14. °वर्जितान्
 II. 14. The ms. reads as completed by me.
 II. 17. तन्त्रमेव वै° om.
 II. 24. .. इति पृच्छति
 II. 26. सर्वच instead of सर्वेषु
 III. 1. ... °स्त्रीर्योपवेश्च वृणुयात्
 III. 7. जपेत् instead of जपित्वा
 III. 11. om. इति (वा) । उ° हवामहे
 III. 12. om. उत्का and reads अवकीर्य
 III. 17. दैवे पात्रे
 III. 21. °वर्जं
 III. 24. संस्त्रावान्समानीय
 III. 25. om. अग्निः
 III. 28. दद्यादिति
 III. 37. om.
 III. 38. पूर्वं
 IV. 1. ins. विद्यावतां after त्वा and om. इति
 IV. 2. इदं विष्णुः is given sakalapāṭhena.
 IV. 7. The last words as in the text given by Anantayajvan,
 not as given by Kṛṣṇa Dikṣita (p. 93).
 IV. 9. om. धावति; सूक्तनि
 IV. 10. °प्रथमखण्डं प° इत्यन्वम्
 IV. 11. .. भूरित्यन्वम्; om. मन्त्रः
 IV. 14. After this sūtra the following: मधु विद्यां विदामधव-
 दिति शङ्करीच्च जपित्वा
 IV. 15. om. ततो
 IV. 18. वैश्वदेवो°; प्रकीर्य; विकिरं

- IV. 22. om. उप
V. 6. उच्यतामिति पुकेत्
V. 10. om. the second खधा
V. 12. The śloka put into brackets is found in the MS.
V. 13. The whole sūtra is in the MS. read thus: गवि विप्रेषु etc.
V. 15. The mantra according to the Taitt. S.
V. 17. गायति
VI. 5. एकं पाचं एकं पवित्रमेकोर्ध्वं एकः पिण्डः
VI. 10. आवाणं
VI. 12. मुद्रिकामञ्जनञ्च दत्त्वावतिष्ठतामिति
VI. 13. °भिरमतेति; om. विस°
VI. 16, 17 om.
VI. 21. सजाताः सजातयो
VII. 1. om. भवति
VII. 4. इयादिति. After sū. 5 the following: एवमयञ्जविलोप
इति (sic)
VII. 10. om. तं
VII. 11. चितावाहितं
VII. 26. शन्यां दृषदुपले च
VII. 27. नादिच्छामः
VII. 30. °शूर्पां
VII. 33. अथैनं यथास्नानं युगपदपिभिर्दुपसृजेत्
VII. 34. सार्वस्वारं परिगाणम्
VII. 35. After इति: ब्राह्मणं भवतीति
VII. 36. om. अन्यौ

INDEX.

Preface	vii
Baudhāyanapitṛmedhasūtra	1
Hiranyakeśipitṛmedhasūtra	31
Gautamapitṛmedhasūtra	63
Addenda, Corrigenda	93
Index of words	94
Appendix to the Gautamasūtra	128

DIE
MARĀTHĪ-UEBERSETZUNG
DER
ŚUKASAPTATI.

Abhandlungen
für die
Kunde des Morgenlandes
herausgegeben von der
Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

X. Band.

No. 4.

॥ शुक्रवाहन्तरी ॥

DIE

MARĀTHĪ-UEBERSETZUNG

DER

ŚUKASAPTATI.

MARĀTHĪ UND DEUTSCH

VON

RICHARD SCHMIDT.

Leipzig, 1897

in Commission bei P. A. Brockhaus

HERRN
PROFESSOR DR. E. KUHN

HOCHACHTUNGSVOLL ZUGEEIGNET

VOM

VERFASSEN.

Vorwort.

Die Marāṭhī-Bearbeitung der Śukasaptati scheint mir für die Märchenlitteratur so wichtig zu sein, dass eine Ausgabe des in Europa schwer zugänglichen Textes nebst Uebersetzung gewiss nicht überflüssig sein wird. Das Hauptinteresse bietet hierbei ja naturgemäss die letztere, während der Text hier mehr zur Controlle dienen soll; immerhin aber ist auf dessen Herstellung nicht geringere Sorgfalt verwendet worden als auf die Uebertragung, wozu besonders der Umstand aufforderte, dass mir zwei indische Ausgaben zu Gebote standen, die von einander zwar nicht inhaltlich, aber doch in Aeusserlichkeiten recht oft abweichen: *M* und *M*₁, über die ich in meiner Doctorarbeit, S. 5/6 und in meiner Śukasaptati, textus simplicior, S. VII, nähere Angaben gemacht habe. Beide Ausgaben sind reich an grammatischen und orthographischen Absonderlichkeiten, sodass der Zweifel entstand, ob ich dieselben beibehalten oder aber ausmerzen sollte. Anfangs glaubte ich, dass sich darin ein bestimmter Dialect erkennen liesse, und zwar wollte ich mich für den von Kompkaṇ entscheiden: aber eine genaue Vergleichung ergab, dass hier wohl nur von einem Mischmasch der beiden Hauptdialecte der Marāṭhī, Kompkaṇ und Deś, die Rede sein könne. Zu dieser Ueberzeugung brachte mich die Thatsache, dass beide Ausgaben in dem Gebrauche der hier in Betracht kommenden Formen ganz auffallend schwanken. So finden sich Participia wie म्हणोन, die dem Kompkaṇ eigenthümlich sind, in beiden Texten: dabei schreibt *M* consequent दिवशीं, *M*₁ दिवसीं! Ueber andere derartige Fälle geben die Anmerkungen genaue Auskunft.

Erwähnen will ich hier noch, dass Formen wie करिते statt करिती nicht mir, sondern dem Originaltexte anzurechnen sind. Vielleicht ist übrigens करिते nur Druckfehler für करित्वे.

Um nun nicht den Urtext in ungezählten Fällen verbessern — oder verbösern? — zu müssen, habe ich mich entschlossen, unter Beibehaltung aller Eigenthümlichkeiten *M* meiner Ausgabe zu Grunde zu legen, natürlich unter stillschweigender Verbesserung augenscheinlicher Druckfehler und unter steter Vergleichung mit *M*₁, aus welchem Buche ich einige gute Lesarten übernommen habe.

Die Marāṭhī-Interpretation der Sanskritstrophen, die das Original mit अर्थ einleitet, habe ich in meiner Ausgabe weggelassen. Im Uebrigen ist meine Uebersetzung ganz wortgetreu und, wie ich glaube versichern zu können, zuverlässig. Möge ihr eine freundliche Beachtung zutheil werden; auf alle Fälle sage ich aber gelassen: **बे होणार ते चुकत नाही!**

Eisleben, den 14. August 1897.

Richard Schmidt.

श्री प्रस्तावना.

पूर्वीं चंद्रकला नगरीचेठायीं विक्रमसेन राजा राज्य करीत असतां तेथें कोणीएक हरिदत्त नामें सावकार राहत होता, त्याची स्त्री शृंगारसुंदरी व पुत्र मदन व पुत्राची स्त्री प्रभावती, ती सोमदत्त सावकाराची कन्या होती. मदन स्वस्त्रीचेठायीं आसत 5 होऊन व्यवहाराचा त्याग करिता झाला; त्याणें व्यवहाराविषयीं दक्षता धरावी, यास्तव त्याचा मित्र विविक्रम याणें विदग्धचूडामणि यानामें मुक्त व मालती नामें मैना याप्रमाणें दोन पत्नी मदनास आणून दिले. नंतर हरिदत्त सावकार याणें व्यवहार मनास आणावयाविषयीं पुत्रास ब्रूत उपदेश केला. तेणेंकरून पुत्र 10 क्रोधयुक्त होऊन त्याचे वचनाचा त्याग करिता झाला आणि अनादरही केला. हें पाहून एके दिवशीं विदग्धचूडामणि रांवा मदनाप्रत बोलत आहे: „हे मदना! मातापिता वृद्ध तुझे हिताचा उपदेश तुला करीत असतां त्यांची अवगणना करितोस, हें तुला उचित नाहीं. या पातकेंकरून देवशर्मा ब्राह्मण याची अवस्था 15 कशी घडली ती कथा तुजला सांगतो, श्रवण करावी.

कथा १.

पूर्वीं पंचपूर नामें नगर होतें, तेथें सत्यशर्मा नामें एक ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री धर्मशीला, आणि पुत्र देवशर्मा; तो पित्यापासून विद्याभास करून गर्वीस्तव मातापिता यांचा अनादर 20

करिता झाला आणि देशांतरास निघून गेला; तेथें एका चरखांत
 सिद्धस्थान पाहून तपस्व्या करिता होत्सातां ब्रह्मतेज अधिक येऊं
 लागलें. असें असतां एके दिवशीं स्नान करून संध्यावंदनास बसला
 आहे; इतकांत एक बगळी वरून जात होती, तिचा शींच अंगावर
 5 पडला, म्हणोन सकोध होऊन वरतें पाहिलें, तों बगळी भस्म
 झाली; तेव्हां देवशर्मा यास आपण सिद्ध झालों असा गर्व झाला;
 नंतर भिचार्य फिरत असतां नारायणनामा ब्राह्मणाचे गृहाग्रत
 गेला, त्याची स्त्री पतिव्रता भर्त्यास भोजन घालीत होती, यास्तव
 किंचित विलंब लागला; भोजन झाल्यानंतर भिचा घेऊन आली;
 10 तों देवशर्मा याणें क्रोधेंकरून तिजकडे पाहिलें; मग ती पतिव्रता
 म्हणाली कीं: 'स्वामी! आपण क्रोधेंकरून मजकडे पाहतां, परंतु
 मी ती बगळी नव्हे; स्वामीसेवेनिमित्त विलंब झाला, त्याचा मज-
 कडे दोष नाही, हा धर्म आपणास विदित आहे'. इतकें ऐकून
 ब्राह्मण विस्मययुक्त होऊन तिजला साष्टांगनमस्कार करून प्रार्थना
 15 केली कीं: 'माते! मजला ज्ञानोपदेश करावा'. नंतर पतिव्रतेनें उत्तर
 केलें कीं: 'मजला स्वामीसेवेंत तत्पर असविं लागतें यास्तव अव-
 काश नाही; तर आपण श्रीकाशीवेचीं जाविं, तेथें धर्मबाध नांमें
 एक मांसविकयी आहे, तो ज्ञानोपदेश करील'. तें ऐकीन ब्राह्मण
 काशीस गेला, आणि धर्मबाध याचे घराचा शोध लावून त्याचे
 20 घरीं गेला, आणि पाहिलें: तों रतेंकरून हात भिजले आहेत
 आणि मांसविकय करितो हें पाहून दूर बसता झाला; नंतर
 धर्मबाध याणें मांसविकय करून मातापितरांची मुश्रूपा झाल्या-
 नंतर ब्राह्मणास भोजनसामग्री दिली; भोजन केल्या उपरांत धर्मबाध
 ब्राह्मणास म्हणाला कीं: 'आपणास पतिव्रतेनें पाठविलें आहे, 'हें
 25 मजला समजलें, त्यास मजला ज्ञान म्हणजे काय? 'हें मजला
 ठाऊक नाही. मातापितरांची सेवामात्र जाणतों, तेथेंकरून कांहीं

समर्पितं. परंतु मी चांडाल, यास्तव उपदेश करावयाविषयी अधिकार नाही; त्यास आपण मातापिता वृद्ध त्यांस घरीं टाकून सिद्ध हावयाकरितां बाहेर निघालां, हे उचित केलें नाही; तर आतां घरास जेव्हां आणि उभयतांची सेवा करावी, तेव्हांकून ज्ञान प्राप्त होईल; अन्यथा ज्ञान प्राप्त न होतां दोष घडेल. याचर्थी श्लोकः ८

न पूजयन्ति ये पूज्यं न मान्यं मानयन्ति ये ।

जीवन्मृताश्च ते ज्ञेया मृताः स्वर्गं न यान्ति ॥

[अर्थ- जे पुरुष पूजा करावयाविषयी योग्य ते पिता इत्यादिक त्वतिं पूजित नाहीत आणि जे अमान्य त्वति मानिताहेत, ते पुरुष जीवत असतां मृतासमान व मरणानंतर त्यांस स्वर्गही प्राप्त होत 10 नाही.] यास्तव घोरांस मानविं. यासाठीं तुम्हीं घरीं जेव्हां. हे धर्मव्याधाचें वचन ऐकून त्याची पितृभक्ति पाहून घरीं आला आणि मातापितरांची सेवा करूं लागला; तेव्हांकून ज्ञानही प्राप्त झालें. ही कथा सांगून मुक म्हणाला कीं: „हे मदना! तूं वृद्धाचें वचन अमान्य करून विषयासक्त होऊन व्यवहार टाकिलास, हे अनुचित 15 आहे; आपली वंशवृत्ति यास्तव व्यवहारिकरून द्रव्य संपादविं, वडीलांची सेवा करावी“. असें भाषण अवण करून मातापितरांस साष्टांगनमस्कार करिता झाला. आपली स्त्री प्रभावती परम सुंदर आणि तर्हखवती, यास्तव विदग्धचूडामणि याचे स्वाधीन करून व्यवहारास्तव द्रव्य व नाव घेऊन द्वीपांतरास जाता झाला. एकडे 20 प्रभावतीस विरह अतिशय झाला, त्याचें स्वरूप श्लोक.

आहारो नरनायते प्रतिदिनं हारो ऽपि भारायते

चन्द्रशब्दकरायते मृदुगतिर्वातो ऽपि वज्रायते ।

आवासो विपिनायते मलयजालेपः स्फुलिङ्गायते

हा हन्त प्रियविप्रयोगसमयः संहारकालायते ।

25

याप्रकारें तिजला विरह प्राप्त झाला. असें पाहून सखीजनांहीं

तिजला व्यभिचाराविषयीं उपदेश करून मोहित केली कीं: ,हे प्रभावती! तूं आपले शरीराचें सार्थक करून घ्यावें; नाही तर जीवन व्यर्थ जाईल'. असें सखीजनचें वचन श्रवण करून गुण-
चंद्र नामें राजा याचे पुत्रासहवर्तमान रमावें, यास्तव नानाप्र-
5 कारें मृगार करून चालिली. .तोणें मालती मैना इणें विचार न करितां प्रथम धिक्कार करून निषेध केला कीं: ,तूं कुलीन स्त्री, तुला हा विषय उचित नाही'. नंतर प्रभावतीनें विहराचे आवे-
शेंकरून त्या साकुंकीस मारावयाकरितां पिंजऱ्यातून बाहेर काढि-
ली; तोणें साकुंकी उडून गेली, हा विस्मय झाला म्हणून त्या रा-
10 चीस राजान दुसऱ्या दिवशीं निषेध मन करून कार्यसिद्धि ह्वावी यास्तव स्नान, दान व इष्टदेवतांस नमस्कार करून मधराचीस बाहेर चालली. ते समयी मुक हांमून बोलिला कीं: ,हे बंधुप्रिये! आज तूं मृगार केला आहेस, त्यास माझा बंधु मदन आला कीं काय! म्हणोन भेटायास जातेस? किं वा अन्यत्र कोठें जातेस?'

15 असें विचारिलें. तेझां प्रभावती हांमून लज्जेनें अधोमुख होऊन बोलली कीं: ,हे विदग्धचूडामणी मुका! मीं परपुरुषासहवर्तमान रमावें यास्तव जावें'. हें ऐकून मालती नामें फेनेचा वृत्तांत मनांत आणून मुक बोलता झाला कीं: ,हे प्रभावती! सुखेंकरून जावें; मी तुला निवारण करावयास समर्थ नाहीं; परंतु तुजमध्यें

20 लक्ष्मीसारखें चातुर्य असेल तर जावें.

गच्छ वाससि रत्नं चेज्जारेण सह भामिनि ।

यदि वेत्सुत्तरं कर्तुं यथा लक्ष्मीः स्वभर्तारि ॥”

हें प्रभावतीनें श्रवण करून विचारिलें कीं: ,ही काय अपूर्व गोष्ट आहे? ती सांगावी'. नंतर मुकानें उत्तर केलें कीं: ,ही 25 कथा मोठी आहे: तूं किमर्थ विचारितेस? आपले उद्योगास जावें". नंतर प्रभावतीनें आयह केला; तेझां मुकानें मनांत

आणिलें कीं: „ही शिळेवर बसल्यानें इच्छा श्रीराम शीतलता घेऊन मदनाची शांति होईल“; असा विचार करून सांगितलें कीं: „ही शिळा पिंजर्यासमोप आहे, तिथें बसविं“. मग आसन घालून प्रभावती शिळेवर बसली. तेझां गुरू सांगतो कीं: „पूर्वी चंद्रवती नगरीचेठायीं भीमक नामें राजा होता, त्याचा पुत्र 5 मोहन, तो हरिदत्त नामें सावकार याची स्त्री लक्ष्मी तिजवरोवर संभोग करावयास इच्छित होता; तेझां मासोपवासिनी नामें कुटणीस वज्रत द्रव्य देऊन लक्ष्मी साध करायचा उद्योग आरंभिला: तिणें लक्ष्मीचे घरास जाऊन हरिदत्त बाहेर गेल्यावर मधुर भाषणेंकरून त्याची स्त्री लक्ष्मी आपल्या स्वाधीन केली; ती अति 10 संतुष्ट होऊन मासोपवासिनीस बोलती झाली कीं: ,जे तूं सांग-शोल तें मी करीन‘. तेझां मासोपवासिनी म्हणाली कीं: ,माझ्या संतोषास्तव आज मी सगिन त्या पुरुषाबरोवर क्रीडा करावी‘. मग लक्ष्मी म्हणाली कीं: ,आम्ही कुलीन स्त्री, आम्हास हें सर्वथा उचित तऱ्हे: तथापि वचन दिल्लें, यास्तव एकवेळ परपुरुष आ- 15 णावा‘. नंतर मासोपवासिनीनें मोहनाकरितां रात्री लक्ष्मी स्वगृहाप्रति आणिली; तीं त्या समयीं राजपुत्र मोहन आला नाही: तिजला काम अधिक झाला, तेझां कुटणीस सांगितलें कीं: ,या-समयीं जो भेटेल तो घेऊन ये‘. मग मासोपवासिनीनें राजमार्गी जाऊन मूर्खत्वास्तव अविचारेंकरून तिचा भर्ता हरिदत्त घरीं जात 20 होता तो आणिला. आत येतांच आपला भर्ता असें लक्ष्मीनें ओळखिलें“. इतकी कथा सांगून प्रभावतीस गुरू म्हणाला कीं: „लक्ष्मीनें आपला भर्ता असें जाणून आपण कबिचारार्थ आली हें परिस्फुट होऊं न देतां स्वगृहास कधी गेली? हें तूं अथवा ज्यांहीं तुजला परपुरुषसंयोगाविषयीं उपदेश केला त्या सख्यांनीं 25 सांगविं“. नंतर सर्वांनीं उत्तर केलें कीं: ,हें आम्हास समजत

- नाहीं, या कथेचा भाव तुम्हीं सांगावा'. तेह्ना मुकानें प्रभावती-
 पासून आज परपुरुषाकडे जाणार नाहीं अशी शपथ घेऊन सांगता
 झाला: „लक्ष्मीनें आपला भर्ता आला असें समजून अकस्मात उठून
 हरिदत्ताची शेंडी हातीं धरिली आणि म्हणाली कीं: ,अरे धूर्ता!
 5 मजजवळ नित्य बोलत असतोस कीं, तुजवांचून मजला दुसरी स्त्री
 प्रिय नाहीं; याची परीचा पाहावयाकरितां आज मी येथें येऊन
 संधान करून पाहिलें; असो: परंतु हें उचित नाहीं'. असें बोलून
 क्रोधेंकरून अवलोकन करिती झाली. तेह्नां हरिदत्तानें अपरा-
 धक्षमा करावी असें बोलून आपली स्त्री लक्ष्मी तिचें समाधान
 10 करून स्वगृहाप्रत जाता झाला“. आपल्यास चातुर्य नाहीं हें भय
 आणि लक्ष्मीचें चातुर्य श्रवण करून विस्मयातिं करणार अशी कथा
 ऐकून सखीजनासहवर्तमान प्रभावती त्या रात्रोस परपुरुषार्थ न
 जातां शयन करिती झाली.

कथा २.

- 15 दुसरे दिवशीं मुकास आदरपूर्वक विचारून जात असतां मुक
 बोलतो आणि प्रभावती श्रवण करिते.

यथेष्टं गच्छ सुत्रोणि यदि यास्वसि सुन्दरि ।

यद्युत्तरसमर्थासि यशोदेवीव संकटे ।

- हा श्लोक म्हणून मुक बोलिला कीं: „यशोदेवीचें वर्तमान जर
 20 मी तुला सांगेन तर तुझे नमनास विलंब होईल, तिणेंकरून तूं
 सक्रोध होऊन माझ्या प्राणास अपाय करशील, यास्तव सांगत
 नाहीं“. नंतर प्रभावती म्हणाली कीं: ,तुझी कथा अति मनोहर
 लागले, तो ऐकावयास योग्य आहे, यास्तव सांगलें“. अशी तिची
 आज्ञा झाली. नंतर मुक सांगतो. „पूर्वीं नंदननगरींत एक राजा
 25 राज्य करीत होता, त्याचा पुत्र राजशेखर, त्याची स्त्री शशिप्रभा,

तिला पाहून धनसेनाचा पुत्र वीरसेन कामज्वरेकडून पीडित होऊन
 भान नाहीसे होऊन सकळ विषयांचा त्याग करिता झाला. त्या
 समयी त्याची माता यशोदेवी इथें असंतोषाचें कारण विचारिलें
 असतां वीरसेन पूर्ववृत्तांत सांगता झाला. नंतर माता यशोदेवी
 म्हणाली कीं: ,राजपत्नी दुर्लभ, तो तुला कशी प्राप्त होईल? 5
 नंतर वीरसेन म्हणाला कीं: ,ती शशिप्रभा प्राप्त न झाली तर
 मरण प्राप्त होईल“. इतकी कथा सांगून शुक्र बोलिला कीं:
 „हे प्रभावती! राजसूत्री शशिप्रभा ती परम दुर्लभ, आणि तिचे
 प्राप्तीवांचून त्याचिंही जीवन राहणें कठीण, असें असतां ती प्राप्त
 होऊन वीरसेनाचा संतोष कसा झाला? ही युक्ति कशी? तूं 10
 परपुरुषसमागम करणार यास्तव चातुर्येकडून मजला सांगावी“:
 असें बोलिला. त्यानंतर प्रभावती म्हणाली कीं: ,हें मजला
 समजत नाही, तूंच सांगणें. तेझां तिजपासून मी आज परपुरु-
 षाकडे जाणार नाहीं अशी शपथ घेवून शुक्र सांगतो. „हे प्र-
 भावती! वीरसेन याची माता यशोदेवी इथें एके कुतरीला अन्नो- 15
 दकेकडून आपले सन्निध राहावयास अभ्यास करविला आणि तिचे
 कंठाचेठायीं रत्नें भूषणें घालून आपले वरोवर तिजला घेऊन
 राजपुत्राची स्त्री शशिप्रभा तिचे समीप जाती झाली. नंतर
 शशिप्रभेनें विचारिलें कीं: ,ही कुतरी वरोवर घेऊन यावयाचें
 कारण काय? तेझां यशोदेवी हास्यवदनेकडून म्हणाली कीं: 20
 ,कथा अपूर्व आहे; परंतु एकांतीं मी सांगेन. असें बोलून एकांतीं
 शशिप्रभेस नेऊन तिजप्रति बोलत आहे: ,हे सखे शशिप्रभे! पूर्व-
 जन्मीं तूं मी आणि ही कुतरी या तिघीजणी बहिणी होती; तेथें
 मीं निःशंक होऊन परपुरुषाचे मनोरथ पूर्ण केले; कुचीनें पुत्रा-
 वरोवर संग केला, आणि तूं कोणचिंही मनोधारण केलें नाहीस. 25
 तेणेकडून तुजला या जन्मी स्मरण नाहीं, मला या जन्मी अस्मरित

भोग आणि जातिस्मरण आहे, कुतरीस जातिस्मरण न राहून भोगाचे अंतीं विघ्नं वज्रत आणि नीच योगिनी प्राप्त झाली; तुजला तर जातिस्मरण नाही, यास्तव मी तुजवर छपा करावी म्हणून मागील जन्माची ही कुतरी तुजला भेटवून पूर्ववृत्तांत सांगवा या 5 अर्थां ही कुतरी घेऊन माझें घेणें झालें; तर तू तरुण, सुंदर पुरुष याचे मनोरथ पूर्ण करावें, म्हणजे तुजला दुसरे जन्मीं स्मरण इत्यादिक उत्तम फळ प्राप्त होईल; न केव्हास प्राप्त होणार नाही. हें यशोदेवीचें वचन श्रवण करून ही जन्मांतरीची कथा सत्य असेल असें मनांत मानून तिजला आलिंगन देऊन प्रार्थना करिती 10 झाली कीं: „हे मम सखे! परिक्षित्त असें जन्मांतरीचें वर्तमान आहे तर मजला परपुरुष आणून द्यावा. नंतर यशोदेवीनें आपले पुत्रास स्त्रीचा वैष देऊन ही आपली सून असें राजगृहीं विदित करून शशिप्रभेबरोबर योजिती झाली; वीरसेन प्रतिदिवशी स्त्री-वैषकळ्य जाऊन तिचा उपभोग करूं लागला. अपूर्व वस्तु तिजला 15 आणून द्यावीं व आपणही घ्यावीं याप्रमाणें व्यवहार चालता झाला, हें शशिप्रभेचा भतार राजशेखर याणें पाहून ही कोणी आपले स्त्रीची सखी आहे असें जाणून तिचें निवारण केलें नाहीं. या युक्ति करून यशोदेवीनें आपले पुत्राचे मनोरथ पूर्ण केले. अशी कथा प्रभावतीस सांगून शुक्र म्हणाला कीं: „हें चातुर्थ तुला 20 असेल तर परपुरुषाचा समानम करावा; नाहीं तर व्यर्थ आपली विटवना करून घ्यावी यांत काय फळ आहे?“ इतकी कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३.

तिसरे दिवशी प्रभावती मुकास विचारून जात असतां मुकाने 25 उत्तर केलें.

गच्छ तवाद्य शीघ्रं त्वं यच्च ते रमते मनः ।

नृपवत्सदि जानामि परिवारं त्वमात्मनः ॥

‘हे काय आहे’ म्हणून प्रभावतीने विचारिल्यानंतर मुक्त सांगतो आहे. ‘पूर्वी विशालनगरीचेठायीं सुदर्शन नामें राजा राज्य करीत असतां तेथें विमल नामें वाणी राहत असे, त्यास दोन स्त्रिया परम सुंदर असत, त्यांचा एका धूर्तानें लोभ धरून श्री-अंबिकेची आराधना केली, आणि देवी प्रसन्न झाली; ते वेळीं विमल वाणी यासारिखें स्वरूप आपल्यास प्राप्त झालें असा वर मागितला. तीं देवीपामून आपण विमल वाणी यासमान होता झाला. नंतर कोणे एके दिवशीं विमल वाणी देशांतरास गेला, 10 ती संधि राखून आपण त्याचे घरीं जाऊन विमलाप्रमाणें स्वामित्व कळें लागला. तेझां घरांतील मनुष्यांनी विचारिलें कीं: ‘तुम्ही प्रवासास जाण्याकरितां निघून गेलां, आणि कोणते कारणास्तव परतीन आलां?’ त्यांस उत्तर केलें कीं: ‘मार्गांत उपद्रव वज्रत याकरितां जाणें घडलें नाहीं’. असें सांगून स्वल्प राहिला, दा- 15 नधर्म वज्रत लोकांस केला व सेवकांस द्रव्य अलंकारादिक देऊन संतुष्ट केलें, आणि विमलाच्या स्त्रियांचा उपभोग कळें लागला. नंतर लोक म्हणूं लागले कीं: ‘विमल याणें शरीर अनित्य जण-भंगुर असें जाणून धर्मादिकेंकरून द्रव्याचा यथार्थ व्यय केला’. कांहीं दिवशीं सत्य विमल घरास आला. तीं द्वारपाल यांस 20 धूर्तविमल याणें सांगितलें होतें कीं: ‘माझे आज्ञेवांचून कोणास वाडयांत घेऊं न देणें’. लाजवरून त्याणीं निषेध केला: तेझां बाहेर उभा राहून पुकार करून खासोखासपूर्वक म्हणूं लागला कीं: ‘कोणी धूर्तानें वंचना केली’. असें ऐकून लोक चौतुक पाहावयास मिळाले. नंतर सुदर्शन राजाजवळ वाणी जाऊन हाहा:- 25 कार कळें लागला कीं: ‘आम्हास कोणी धूर्तानें वंचिलें, जातींत

वर्णसंकर केला'. नंतर राजानें धूर्त विमलास पाहावयाकरितां दूत पाठविले; त्यांस धूर्त विमलानें द्रव्य देऊन वश केले. तेव्हां त्यांनीं जाऊन राजास सांगितलें कीं: 'विमल वाणी तो घरास आहे, हा कोणी धूर्त आला आहे, राजानें पाहविं'. मग राजानें 5 त्या धूर्तास घराहून बोलावून आणिलें आणि दोघांस एकच वसविलें: तो सत्य कोण व धूर्त कोण हा निश्चय न झाला. मग राजा सार्शंकित झाला: कारण 'मी प्रभु याणें दुष्टांचा नियह आणि साधूंचें वंदन दरिद्री यांचें पालन करावें, तें केलून स्वर्ग-प्राप्ति आहे.

10 प्रजापीडनसंतापासमुद्धूतो ऊताशनः ।

राजां कुलं श्रियं प्राणान्नादग्ध्वा विनिवर्तते ॥

यास्तव प्रभूनें प्रजेचें पालन पुत्राप्रमाणें करावें, न्याय यथार्थ करावा'. असा विचार करून राजानें एकांतो वसून उपाय सो-जिला, तो असे कीं. विमलाचे स्त्रियांस पृथक् पृथक् नेऊन त्यांचे 15 विवाहापामून कथा विचारिली; नंतर सत्य व धूर्त विमल या उभयतांस पृथक् पृथक् विचारिलें. ते समयीं खरा विमल वाणी याणें स्त्रियांनीं सांगितल्याअन्वये यथास्मित सांगितलें, आणि धूर्त विमल मोहित होऊन उगाच राहिला. नंतर राजानें त्या धूर्तांचें शासन करून गर्दभावर वसवून राज्याबाहेर काढून दिल्या; सत्य 20 विमल वाणी होता त्यास स्त्रिया, घर व द्रव्य देऊन सर्वलोक संतुष्ट केले: तेव्हां लोकांत राजा परम बुद्धिमान, विचारवंत व न्याय यथास्मित करितो अशी कीर्ति झाली'. ही कथा सांगून मुक म्हणाला कीं: „याप्रमाणें बुद्धि व विचार तुजला असेल तर परपुरुषाचे घरीं जाविं“. हें मुकाचें वचन ऐकून प्रभावती स्वगृहीच 25 शयन करितो झाली.

कथा ४.

दुसरे दिवशीं प्रभावती मुकास विचारून जात असतां मुक बोलिला कीं: „माझी अवज्ञा करून जावं, हें तुला उचित नाही; बालकाचें वचन हितकारक असल्यास ध्यावं; वृद्धाचें वचन तर कदापि अमान्य न करावं; केव्हास अनर्थ प्राप्त होतो; याविषयीं कथा सांगायलाकरितां हा श्लोक सांगत आहे.

कृतावज्ञः परं देवि वृद्धवाक्यपराङ्मुखः ।

पतितो ब्राह्मणः कृच्छ्रे विषकन्याविवाहने ।

„ही कथा कशी आहे?“ म्हणून प्रभावतीनें विचारिलें असतां मुक बोलतो: „पूर्वीं सोमप्रभा नगरीचेठायीं सोमशर्मा ब्राह्मण 10 राहत होता, त्याची विषकन्या नामेंकरून एक कन्या होती: तिचें नांव ऐकून कोणी वर विवाहार्थ येईना. ते समयीं आपले कन्येस वर पाहावा म्हणून सोमशर्मा कन्येस घेऊन जनस्थानी गेला; तेथें गोविंदनामा ब्राह्मण मूर्ख व निर्धन राहत होता, त्यास आपली विषकन्यानाम्ही कन्या आवयाचा निश्चय करिता झाला. त्या 15 समयीं सुहत संबंधी वृद्ध याहीं गोविंदास निवारिलें असतां त्याणें अवगणना करून तिचें स्वरूप नावळ पाहून विवाह करिता झाला; नंतर कोणीएके समयीं विषकन्येनें आपले भत्यास विचारिलें कीं: „मजला पित्याच्या घराहून येऊन वज्रत दिवस झाले, यास्तव तूं मजला नेऊन पित्याचे घरीं पोचवावं, अन्यथा स्त्रीचें जाणें एका- 20 एकीं होणार नाही“. नंतर गोविंद याणें एक भाड्याचा रथ करून विषकन्येस घेऊन चालिला. तीं मार्गांत एक विष्णुशर्मा नामें ब्राह्मण तरुण, मूर व वक्ता असा अकस्मात भेटला, त्याची आज्ञा विषकन्येची मार्गांतील संगतीच्या योगानें अतिशय प्रीति झाली: तेझां विष्णुशर्मा याणें उभयतांस पांच सुपार्या व पांच 25

पुष्पे दिलीं; तेथेंकरून विश्वास होऊन त्यांणीं त्यास आपले रथावर बसविला, आणि गोविंदशर्मा खालीं उतरून पायनिं चालत असतां कांही अंतर पडून मागे राहिला; त्या समयांत विष्णुशर्मा याणें आपलें नाव, गोत्र व वंशपरंपरा विषकन्येस सांगितली, आणि

५ तिजपासूनही तिची वंशपरंपरा विचारून घेऊन ती आपल्यास मोहित केली. नंतर गोविंदशर्मा घेऊन रथावर बसूं लागला; ते समयी, 'अरे चोरा! रथावर किमर्थ बसतोस?' म्हणून विष्णुशर्मा याणें निषेध केला; मग उभयतांचा कलह होऊन परस्परें भांडूं लागले. विषकन्येनें विष्णुशर्मा याचा पय धरिला, यास्तव

१० गोविंदशर्मा मूर्ख यास पराजित करून विष्णुशर्मा विषकन्येस घेऊन घरास चालिला; तीं गोविंदशर्मा पाठीस लागून जात असतां मार्गांत एके गावीं बोभाट करिता झाला कीं: 'हा माझी स्त्री घेऊन चालिला आहे, तर माझें रक्षण करावें'. नंतर ग्रामाधि-

१५ कारी यांणीं विषकन्येसहवर्तमान विष्णुशर्मा धरून आशिला आणि त्यास विचारिलें असतां त्याणें उत्तर केलें कीं: 'माझी विवाहित स्त्री मी घेऊन येत असतां हा गोविंदशर्मा मार्गांत बलात्कारें- करून घेऊन जातो'. हे ऐकून गोविंदशर्मा यास विचारिलें, तेव्हां त्याणेंही हेंच सांगितलें; उभयतांचें वचन एकसारखेंच श्रवण करून ग्रामाधिकारी यांणीं उभयतां ब्राह्मणांस वेगवेगळें विचा-

२० रिलें कीं: 'इचे विवाहास दिवस किती झाले? व इजला घराहून घेऊन कोणते समयी निघालास? आणि वाटेनें दुसरा कोठें भेटला? हे कसे?' तेव्हां प्रथम गोविंदशर्मा याणें यथास्मित वर्तमान सांगितलें तें व विषकन्येचें एकसारखें मिळालें; विष्णुशर्मा यास उत्तर न होता कुठित झाला म्हणून ग्रामाधिकारी यांणीं

२५ विष्णुशर्मांची विटंबना शासनपूर्वक करून गांवाबाहेर घालविला; आणि ती विषकन्या गोविंदशर्मा याचे स्वाधीन केली; आणि त्यास

सांगितलें की: ,अरे मुखा! हो अभिचारिणी स्त्री, इच्छा योगें-
करून इह लोकीं अपकीर्ति व परलोकीं नरकप्राप्ति होईल; यास्तव
दुसरा विवाह करावा'. मग गोविंदशर्मा याणें तिजला तिचे पि-
त्याचे स्वाधीन करून आपण स्वगृहास जाता झाला". हो कथा
सांगून मुक बोलला कीं: „मान्य पुरुषांचें वचन न ऐकिल्यास असें
फल प्राप्त होतें.

पुरुषो यः करोत्विवमवस्थां वृद्धशिवितः ।

स पराभवमाप्नोति गोविंदो ब्राह्मणो यथा ॥

तस्मात् वडीलांचे वचनाची अमर्यादा कदापि न करावी".
इतकें अर्पण करून प्रभावती स्वगृहीच शयन करिती झाली 10

कथा ५.

दुसरे दिवशीं प्रभावती शुकास विचारून जात असतां मुक
बोलत आहे.

गच्छ देवि विजानासि कर्तुं चेत्स्वयमुत्तरम् ।

सभामध्ये यथा सा हि विषमे बालपण्डिता ॥ 15

,ही कथा कशी आहे?' म्हणून प्रभावतीनें विचारिलें; त्याज-
वरून मुक कथा सांगता झाला. „पूर्वीं उज्जयिनी नगरीचेठाधीं
विक्रम राजा, याची स्त्री कामलिका नांमें होती; ती एके समयीं
राजावरोवर भोजन करीत असतां विक्रमानें प्रीतीस्तव शिजलेले
मत्स्य स्वीस दिले. कामलिकेनें उत्तर केलें कीं: ,स्वामी! मीं पर- 20
पुरुषाचे शरीरास स्पर्श कसा करावा?' हें ऐकून शिजलेले मत्स्य
प्राण न सतां हास्य करिते झाले. तेझां भोजनोत्तर विक्रम राजा
याणें मत्स्यांनीं हास्य करावयाचें कारण मंची ज्योतिषी व चतुर
पुरुष यांस विचारिलें, तें कोणासही समजेना. तेझां आपला
उपाध्याय यास सांगितलें की: ,तुम्ही कुलगुरु, यास्तव मत्स्य 25

हासावयविं कारण सांगविं; नाहीं तर नगराबाहेर घालवीन'.
 हे वचन श्रवण करून, पांच दिवसांनीं सांगतीं 'असा निश्चय
 करून उपाध्याय चिंतातुर होऊन घरीं येता झाला. त्याची कथा
 वालपंडिता नाभिं होती, तिणें प्रियास चिंतातुर पाहून विचारिलें
 5 कीं: 'आज तुमचें चित्त उद्ध्विग्न ह्वावयाचें कारण काय? तें सां-
 गविं: विपत्तिकाळीं चतुरांनीं दीनता न दाखवावी, याचर्ची
 श्लोक.

उदये सविता रक्तो रक्तवाससमये तथा ।

संपत्ती च विपत्ती च महतामेकरूपता ॥

10 धैर्यं न जह्याद्विपदि द्विवारं न वदेत्तथा ।

सत्वं वदेच्च केनोक्तं खड्गधाराव्रतं सताम् ॥

हा अर्थ ब्राह्मणानिं ध्यानांत आणून राजगृहीचा वृत्तांत कथ्यस
 सांगून म्हणाला कीं: 'हा अर्थ न सांगितल्यास राजा नगराबाहेर
 घालवील; आज पर्यंत आम्हीं सेवा केली, तो स्नेह व्यर्थ जाऊन
 15 हे संकट प्राप्त झालें: तत्कांत राजाचा स्नेह सार्वकाल समान असत
 नाही. या विषयीं श्लोक:

न मीहृदं न विश्वासो न स्नेहो न च बन्धुता ।

केनापि न च मन्तव्यं कुतो राज्ञा महात्मना ॥

काके शीचं द्यूतकारे च सत्वं

20 सर्वे चान्तिः स्त्रीषु कामोपशान्तिः ।

क्रीडि धैर्यं मद्यपि तत्त्वचिन्ता

राजा मित्रं केन दृष्टं श्रुतं वा ॥

नदीनां नखिनां चैव मृडिष्यामाततायिनाम् ।

विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ॥

25 भोगिनः कषुकासक्ताः क्रूराः कुटिलगामिनः ।

सुदुष्टा मन्त्रसाध्याश्च राजानः पत्न्या इव ॥

सारांश विक्रम राजा याणिं स्नेहाचेठायीं विपरीत भाव दाख-
विता, यास्तव आर्जव उठून देशांतरास जावें; याविषयीं श्लोकः

त्वजेदेकं कुलस्यार्थे ग्रामस्यार्थे कुलं त्यजेत् ।

ग्रामं जनपदस्यार्थे आत्मार्थे पृथिवीं त्यजेत् ॥

हैं वापचें भाषण ऐकून कन्या बालपंडिता बोलती झाली ।
की: ,तुम्हीं हैं योग्य भाषण केलें, परंतु प्रभूपासून अपमान झाला
असतां कोठेंही मान्यता नाही; यास्तव प्रभूचें आर्जव करून मान-
वृद्धि करून घ्यावी.

अप्रधानः प्रधानः स्वाद्यदि सेवेत पार्थिवम् ।

प्रधानो ऽप्यप्रधानः स्वाद्यदि सेवाविवर्जितः ॥

10

तस्मात् अत्यादरेकरून प्रभुसेवा करावी.

आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं

विद्याविहीनमकुलीनमपण्डितं वा ।

प्रायेण भूमिपतयः प्रमदा लताय

यः पार्श्वतो भवति तं परिवेष्टयन्ति ॥

15

वशं नयन्ति विनता धुन्वन्तमपि पार्थिवम् ।

तस्याभीष्टं सुचतुरा विचिन्वन्ति समोपमाः ॥

विद्यावतां गृहस्थानां शिल्पविक्रमशालिनाम् ।

सेवावृत्तिविदां चैव नाश्रयः पार्थिवं विना ॥

ये च मर्त्या महोत्साहा नोपगच्छन्ति पार्थिवम् ।

20

तेषामामरणं भिषां प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥

सर्पव्याघ्रगजादीन्वे नयन्ति स्ववशं नराः ।

तेषां नृपवशीकारो नैव लोके ऽतिदुष्करः ॥

राजानमेव संश्रित्व विद्वान्याति परोन्नतिम् ।

विना मलयमन्यच चन्द्रेण न विवर्धते ॥

25

धवलाव्यातपचाणि वाजिनश्च मनोरमाः ।

सदा मत्ताश्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपती ॥

- यास्तव या आठ झोकांचा भावार्थ, जे चतुर पुरुष आहेत त्यांनीं सावध पणानें ध्यानीं आणून राजसेवा करावी; संकटस-
 5 मयीं प्राणही देऊन छपा संपादन करावी, म्हणजे सेवकांचीं सकळ संकटे दूर होऊन परस्पर संपत्ति आणि सुख प्राप्त होतीं, व पर-
 लोकही उत्तम प्राप्त होतो. याप्रमाणें बालपंडिता आपले पित्यास उपदेश करून म्हणाली कीं : तुजला विक्रमापासून विशेषयोग्यता झाली असतां हे संकटसमयीं प्राप्त झालें, त्यास विचारेकरून
 10 प्रभूचें संशय तुम्हासारखे जे चतुर पुरुष त्याहीच दूर करावे. तत्प्रात तू धियेकरून विक्रमाचे समेस जावें आणि मत्स्यहास्याचें कारण माझी कन्या सांगिते म्हणते असें बोलविं. नंतर ब्राह्मणानें जाऊन राजास निवेदन केलें; तेझां राजानें बालपंडितेस बोलावून आणिली; ती येऊन आशीर्वाद करून बोलली कीं : हे राजा
 15 विक्रमा! विद्वान् ब्राह्मणास कूटार्थ विचारून व्यर्थ विटवना करावी हें उचित नाही. मत्स्याचें हास्य आजपर्यंत कोणीच पाहिलें नाही किं वा ऐकिलेंही; आणि हें अद्भुत वर्तमान आम्हा स्त्रियांस वि-
 चारावयास योग्य आहे कीं काय? सर्वांचा संशयपरिहार करणारूं तूं, यास्तव याचा विचार स्वस्त आपण करावा, हें उचित आहे.
 20 तथापि या विषयाचें तुजला कीतुक वाटत असतें तर सांगितें.

राज्ञी न ह स्मृशब्दस्मान्नत्स्यानपि महासती ।

पुरुषाख्यानतो राजन् हसिताः शफरा ध्रुवम् ॥

- हे विक्रमा! या झोकाचा अर्थ आपणच ध्यानीं आणावा. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहास गेली. ही कथा सांगून शुभ
 25 म्हणाला कीं : „याचें उत्तर उद्दयीक सांगितें“. असें यवण करून प्रभावतो शयन करितो झाली.

कथा ६.

दुसरे दिवशीं प्रभावती जाति समयीं तिजला शुक्र बोलतो :
..या श्लोकाचा भाव विक्रम राजाच्या ध्यानांत येईना, तिथेंकरून
त्यास राचीं निद्रा आली नाहीं.

निद्रा भद्रे कुतस्तेषां ये गुरुव्याधिपीडिताः ।

3

अस्वाधीनकलचा ये धैर्जिताश्च न वैरिणः ॥

दुसरे दिवशीं बालपंडितेस बोलावून आणून विक्रम बोलिला
कीं : ,या श्लोकाचा भाव समजत नाहीं तर मत्स्यहास्याचें कारण
त्वांच सांगविं'. नंतर बालपंडिता म्हणाली कीं : हे राजा विक्रमा!
अर्थ कदापि विचारूं नये; सांगितल्यास जसा पूर्वीं वाखाचे स्त्रीस 10
पद्यात्ताप झाला तसा तुजला होईल'. राजानें विचारिलें : ,हें
कसें?' मग बालपंडिता सांगति. ,पूर्वीं उज्जयिनी नगरीचेठाचीं
सुमतिनामा वाणी होता, ती कांहीं दिवसानंतर निर्धन झाला
असतां त्याची स्त्री पद्मिणी इथें व स्वजनांहीं त्याचा त्याग केला.

यस्वार्थासक्त मित्राणि यस्वार्थासक्त बान्धवाः ।

15

यस्वार्थाः स पुमांस्त्रोके यस्वार्थाः स च पण्डितः ॥

जीवन्तो ऽपि मृताः पञ्च श्रूयन्ते किल भारत ।

दरिद्रो व्याधितो मूर्खः प्रवासी नित्यसेवकः ॥

नंतर तो सुमति तृणकाष्ठादिकांचा विक्रय करून उदरपोषण
करूं लागला. असें असतां एके दिवशीं तृण काष्ठ कांहीं मिळालें 20
नाहीं; तेझां वाटेनें येत असतां काष्ठाचा एक मोठा गणपति पा-
हिला आणि विचार केला कीं : ,हा गणपति मोठल्यास दोन
दिवस माझे उदरपोषण होईल'; हें ध्यानांत आणून गणपति मो-
डावयास चालिला; तो देव प्रसन्न होऊन बोलिला कीं : ,मजला
क्षिन्नभिन्न करूं नको; तुझे उदरपोषणार्थ प्रतिदिवशीं पांच मांडे 25
देत जाईल; ते प्रातःकाळीं येऊन नेत जा; परंतु ही मोष्ट कोणास

सांगूं नये; सांगितल्यास मांडे प्राप्त होणार नाहीत'. मग सुमति वाणी याणें अवश म्हणून प्रतिदिवशीं पांच मांडे घृतशर्करासहित घेऊन जाऊ लागला; तेथेंकरून कुटुंबाचें पोषण करीत असतां एके दिवशीं वाणी याचो स्त्री पत्निणी तिणें आपले सखीस मांडे दिले; तेह्नां सखी बोलली कीं: 'हे मांडे तुजला कोटून प्राप्त झाले? तें मला सांग; न सांगशील तर तुझा व माझा स्नेह राहणार नाही'. नंतर पत्निणीनें आपले भर्त्यास नियह करून विचारिलें. ते समयीं सुमति वाणी बोलिला कीं: 'हें तुजला कशास पाहिजे? सांगितलें असतां स्वार्थाचा नाश होऊन पश्चात्ताप होईल'. तथापि स्त्री

10 आग्रहास प्रवर्तली. तेह्नां वाणी याणें विचार केला.

यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति पुरुषाय पराभवम् ।

बुद्धिं तत्स्वापकर्षन्ति न स वेत्त्यात्मनो हितम् ॥

यास्तव बालपंडिता म्हणाली कीं: 'हे विक्रमा! देवहीन वाणी याणें मांडे प्राप्त झावयाचें कारण सांगितलें; तें ऐकून पत्निणीनें

15 आपले सखीस सांगितलें, सखीनें आपले भर्त्यास कुडाड देऊन प्रातःकाळीं गणपति फोडावयास पाठविलें. इतक्यांत सुमति वाणीही तेथें आला; हें पाहून गणपतीनें पाशेंकरून वाणी यास बांधिलें आणि म्हणाला कीं: 'आजपासून पांच मांडे मजपासून घेऊन तुझ्या शेंजार्थास देत जा, नाही तर मरण पावशील'. हें

20 वर्तमान घरीं घेऊन स्त्रीस सांगितलें आणि म्हणाला कीं: 'तुझे निमित्तेंकरून अनर्थ प्राप्त झाला'. मग पत्निणी वज्रत पश्चात्ताप करिती झाली'. ही कथा बालपंडिता राजास सांगून म्हणाली कीं: 'राजा विक्रमा! यास्तव तुजला मत्स्यहास्याचें कारण सांगत नाही; सांगितल्यास पश्चात्ताप होईल'. इतकें बोलून बालपंडिता

25 स्वगृहास जाती झाली'. हें वर्तमान प्रभावतीनें अवल करून शयन करिती झाली.

कथा ७.

दुसरे दिवशीं जाति समयीं प्रभावतीनें शुकाप्रत विचारिलें कीं : पुढें कथा काय झाली? ती सांगावी. नंतर विदग्धचूडामणि गुक बोळू लागला कीं : „विक्रम राजा याणें बालपंडितस बोलावून आणिली आणि मत्स्यहास्याचें कारण विचारिलें; तेन्हां ५ बालपंडिता उत्तर करितो झाली :

पुंसः स्त्रियो रतिः प्रीतिरधिका वर्तते खलु ।

एतच्चेदस्मि तत्खिदं यासि त्वं ब्राह्मणो यथा ॥

हैं अरण करून ,रति आणि प्रीति या दोन्ही शब्दांचा अर्थ एक असतां काय विशेषण समजून दोन्ही श्लोकाचेठायीं योजिलेंस? 10 आणि तो ब्राह्मण कोण? हैं सांगावें म्हणून विक्रम बोलिला. नंतर बालपंडिता बोलत आहे : आपला आत्मा त्यास जो सुखाचा अनुभव ती रति; तिचा जो अतिशय बोधयोजना त्यास प्रीति म्हणावी. आतां कथा सांगेन, ती अरण करावी. पूर्वी राजा वीर याचे वच्छोजन नामें नगरीचेठायीं एक ब्राह्मणाचा पुत्र केशव 15 या नामें राहत होता, त्याणें एके समयीं मनांत आणिलें कीं : आपण वडीलांचे धनेंकरून उपजीवन करित आहों, हैं अनुचित आहे.

उत्तमाः स्वगुणैः स्वाता मध्यमाश्च पितुर्गुणैः ।

अधमा मातुलस्यापि श्वशुरस्याधमाधमाः ॥

20

असा विचार करून पृथिवी पर्याटनास निघाला आणि अनेक देवस्थानें, तीर्थें, नगरें, वनें, उपवनें फिरत असतां एके रमशानाचेठायीं सिद्ध पुरुष पाहिला; त्यास साष्टांगनमस्कार करून ,मी धनार्थी अतिथि आलों आहे' असें बोलिला. नंतर सिद्धपुरुषानें ब्राह्मणाचें दीन वचन अरण करून औदार्यास्तव करुणा येऊन 25

बोलिला कीं: ,हे ब्राह्मणा! हा शेंदूर तुला देतो; यास हस्तस्पर्श केला असता पांच होनाचें सोनें प्राप्त होईल; परंतु तूं योग्य-कार्यापुरता स्पर्श करावा आणि हा शेंदूर तूं दुसऱ्यास दिव्हानंतर उभयतांस उपयोग न होता हा गुप्त होईल, तो पुनः प्राप्त होणार नाही. नंतर ब्राह्मणानें तो शेंदूर घेऊन रत्नावती नगरीप्रत जाता झाला, तिथें स्वगिका नामें एक वेश्या होती, तिचेठायीं तत्पर होऊन तिजला अपार द्रव्य देऊं लागला. तेझा तिचे कुंटणीनें शोध केला कीं: ,हा ब्राह्मण कांहीं व्यापार करीत नाही आणि द्रव्य कोठून आणितो? हें वर्तमान काय आहे? म्हणून स्वगिकेस विचारिलें: तिणें केशवशर्मा यास विचारिलें. तेझा त्या ब्राह्मणानें मोहास्तव स्वार्थ विसरून सर्व वर्तमान सांगून शेंदूर तिजला देता झाला. नंतर द्रव्य नाहीसें झालें; तेझा कुंटणीनें घरांतून बाहेर घालविला. तो रावद्वारीं जाऊन वादविवाद कंई लागला. मग कुंटणीनें उत्तर केलें कीं: ,महाराज! हा दरिद्री कटिमुलाचे बंधेनें व्याप्त होऊन असंभाव्य गोष्टीचें तुफान आम्हावर घेतो. हें कुंटणीचें वचन ऐकून सर्वांनीं संमत करून ब्राह्मणास नगराबाहेर घालविला; व शेंदूरही गुप्त झाला. ही कथा सांगून बालपंडिता म्हणाली कीं: ,हे विक्रमा! स्वगिकेच्या आग्रहेकरून शेंदूर तिजला उपयोगी झाला नाही आणि स्वगिकाही ब्राह्मणास उपयोगी झाली नाही आणि उभयतांस पश्चात्तापमात्र झाला; ही अवस्था तुजला होईल; यास्तव सांगतें, झोकाचे अर्थाचा विचार आपणच करावा. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली“.

कथा ८.

मित्रं नास्ति गृहं नास्ति न जातं स्वमनोहितम् ।

25

पश्चात्प्राप्नोषि संतापं सुभजेव महामते ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावती मुकाप्रत विचारिती झाली कीं : „पुढें काय वृत्तांत झाला? तो सांगावा“. तेह्नां मुक बोलतो : „बालपंडिता तिसरे दिवशीं येऊन विक्रमाप्रत बोलती झाली कीं : „हे विक्रमा! मत्स्यहास्याचें कारण मीं तुजला सांगितलें असतां वाणी याचे पुत्राचे अवस्थेसारखें होईल“. राजानें विचारिलें : „तें कसें? १
मग बालपंडिता सांगते : „पूर्वीं विक्रम राजाचे विपुल नगरींत सुंदरनामा वाणी राहत होता, त्याची स्त्री सुभगा महाव्यभिचारिणी होती; ती एके समयीं बाहेर जात असतां भतारानें निषेध केला. तेह्नां ती आपले सखीस सांगती झाली कीं : „आज कोणी-
एक पुरुष यचाचे देवालयांत बसवून मला सांगावयास यावें“. १०
नंतर सुभगा निघते समयीं सखीचे हातून आपले गृहास अपिप्रवेश करविला आणि आपण देवालयांत गेली. तीं परपुरुष „आज कोठें लागली? १
म्हणून पाहावयास देवालयांतून बाहेर गेला. ही परपुरुष नाहीं असें पाहून स्वगृहास आली; तीं गृह दग्ध झालें; मग पश्चात्ताप करिती झाली. यास्तव विक्रमा ह्या द्यो- १३
काचा अर्थ स्वतां ध्यानांत आणावा, हें उत्तम आहे“. इतकें बोलून बालपंडिता स्वगृहाप्रत जाती झाली“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ९.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीनें मुकास विचारिलें कीं : „विक्रमानें २०
मत्स्यहास्याचें कारण काय ध्यानांत आणिलें? तें सांगविं“. तेह्नां मुक बोलतो : „विक्रमास स्वतां कांहीं एक समजलें नाहीं. नंतर बालपंडितेस आणून सांगितलें कीं : „मजला तर एकाही द्योकाचा अर्थ समजला नाही“. तेह्नां बालपंडिता बोलते : „हे राजा विक्रमा!
इतकें पर्याय सांगितलें तथापि तूं जाणत नाहींस तर मी सांगतें २५

- श्रवण कर. पुष्पहास्य नामें तुझा प्रधान, सर्वप्रधानामध्ये श्रेष्ठ आणि निर्दोष असें असतां कोणते कारणास्तव त्यास राजद्वारीं यावयाचा प्रतिबंध केलास? हे श्रवण करून राजा सांगता झाला कीं, पूर्वी या पुष्पहास्यानें समवेठायीं येऊन इसविं ते 5 समयीं मुखांतून पुष्पें निघावीं, हे वर्तमान सर्व राजे यांस समजले. तेझां राजे याणीं आपले दूत चमत्कार पाहावयास पाठविले, त्या समयीं पुष्पहास्य याणें हास्य केलें नाहीं आणि पुष्पें निघालीं नाहींत; हे पाहून त्यास प्रतिबंध केला. मग बालपंडिता म्हणाली कीं, कोणत्या कारणास्तव पुष्पहास्य इसला नाहीं?
- 10 याचें कारण तुजला समजलें काय? नंतर राजानें उत्तर केलें कीं, मजला समजलें नाहीं. नंतर बालपंडिता म्हणाली कीं, अर्थ समजलावांचून त्याचा अधिकार दूर केला, तेथेंकरून तुजला पातक झालें; सारांश हे समजलें नसतां मत्स्यहास्याचें कारण किमर्थ विचारितोस? विचारावयाचा आग्रह असेल तर पुष्पहास्यास
- 15 आणून त्याचे हास्याचें व मत्स्यहास्याचें कारण विचारविं म्हणजे तो सांगेल. मग विक्रमानें तिचे वचनास्तव पुष्पहास्य प्रधानास बोलावून प्रधानपदवीचीं वस्त्रें देऊन दोन्ही कारणें त्यास विचारिलीं; तेझां पुष्पहास्य बोलिला कीं, घरांतील क्षिद्र कोणास न सांगविं असें आहे.

20 अर्थनाशं मनस्तापं गृहे दुश्चरितानि च ।

वह्मनं चापमानं च मतिमात्रं प्रकाशयेत् ॥

तथापि स्वामीची आज्ञा प्रमाण; यास्तव मी सांगतीं. महाराज! माझी स्त्री परपुरुषाचेठायीं आसत झाली, हे समजलें, तेच दिवशीं स्वामीनीं मला समेंत हासविलें, तेझां अति दुःखेंकरून मी हासलों नाहीं. हे विक्रमानें श्रवण करून आपली स्त्री कामलिका समीप होती तिचे अंगावर पुष्प टाकून हास्यवदनेंकरून

25

अवलोकन केलें; तेह्ना तिणें कपटेंकरून मूर्खा आणून भूमीवर पडली. तें पाहून पुष्पहास हसू लागला, ते समयीं मुखांतून पुष्पें पडलीं झालीं. मग राजानें स्त्रीचें समाधान करून मूर्खेचा परिहार केला, आणि बालपंडितेकडे पाहून महाक्रोधेंकरून प्रधानास बोलता झाला कीं: ,आम्हास दुःख प्राप्त झालें त्या समयीं 5 तुजला हास येऊन मुखांतून पुष्पें निघालीं! असें बोलून प्रधानाची निर्भर्त्सना करिता झाला. नंतर प्रधान बोलिला कीं: ,महाराज! कमलिका पूर्वदिवशीं खासदाराकडे गेली, तेह्ना तिथें जावयास विलंब लागला, याजमुळें खासदारानें पांच जेरबंद मारिले, तेह्ना तिळमाव मूर्खा आली नाही, आणि स्वामीनीं 10 पुष्प आणावर टाकिलें तेणेंकरून मूर्खेना येऊन अतिशय झाले, हें पाहून मजला हास झालें. हें भाषण श्रवण करून राजा प्रधानास विचारिता झाला कीं: ,काय पाहिलेंस? किं वा काय ऐकिलेंस? हें सांग. नंतर पुष्पहास बोलिला कीं: ,या गोष्टीचा प्रत्यय स्वामीनीं एकांतीं कंचुकी काढून अवलोकन केल्यास समज- 15 खांत येईल. हें ऐकून राजा विक्रमानें पाहिलें, तो जेरबंद पाठीवर दिसले; मग प्रधान आणि बालपंडिता यांजकडे पाहिलें; नंतर पुष्पहासानें उत्तर केलें कीं: ,महाराज! बालपंडितेनें उत्तर गूढार्थ निवेदिलें, तेंच मीं आज्ञेंकरून प्रकट केलें. आतां मत्स्य-हास्याचें कारण आपण ध्यानांत आणविं, याप्रमाणें बोलिला. 20 नंतर विक्रमानें स्त्रीविषयीं आस्था सोडिली आणि तिचे राहावयाचे ठिकाणाचा शोध केला: तो एक पुरुष पेटित सांपडला; तो व खासदार व स्त्री कमलिका या तिघांचा शिरच्छेद केला. नंतर बालपंडितेस सन्मानपूर्वक घरास पाठविली. ही कथा शुकानें प्रभावतीस सांगून बोलिला कीं: „हा वृत्तांत ध्यानांत 25 आणून या कर्माचेठायीं आसक्त न व्हाविं. असें शुकानें भाषण

श्रवण करून प्रभावती आपल्या रंगमहालांत छप्परपलंगावर शयन करिती झाली.

कथा १०.

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं रा-
 ५ जपूर नांम एक नगर होते, तिथें देवलनामा कुटुबी राहत होता;
 त्याची स्त्री सुभगा. ती परपुरुषाचेठावीं आसत असतां एके
 दिवशीं देवल बाहेर गेला, तेझां तिणें एक पुरुष आणून त्याज-
 बरोबर कीडा करावयास लागली. इतक्यांत देवल हातांत अपूर्व
 फळें घेऊन आला; हें पाहून तिची सखी शृंगारदेवी शेजारी रा-
 १० हत होती, तिणें शीघ्र येऊन सुभगा नम्र होती तीस तशीच
 बाहेर घेऊन आणिली; ती देवल याणें पाहून विचारिलें कीं:
 ,हैं काय?‘ तेझां शृंगारदेवीनें सांगितलें कीं: ,तुम्हीं फळें आ-
 णिलीं तीं पाहतांच इची अवस्था याप्रकारची झाली; तर हीं फळें
 जेथेंचीं तेथें नेऊन टाकावीं, म्हणजे ही स्वस्थ होईल.‘ हें शृंगा-
 १५ रदेवीचें वचन त्या सूर्यानें सत्य मानून फळें टाकावयास गेला.
 मग सुभगेनें पुरुष आणिला होता तो शृंगारदेवीनें बाहेर टाकून
 दिव्हा. हें चातुर्य तुजला असेल तर परपुरुषाकडे जावें“ असें
 शुक्राचें भाषण श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ११.

२० दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं:

„गतयापि स्वया तव कर्तव्यं किंचिदद्भुतम् ।

यथा रंभिकया पूर्वं ब्राह्मणार्थं महाद्भुतम् ॥

पूर्वीं दामोऊ यामीं विलोचन नांम यामाधिकारी राहत
 होता; त्याची स्त्री रंभिका परपुरुषासक्त, परंतु विलोचनाच्या
 २५ भयान्तर कोणी पुरुष येईना. एके दिवशीं रंभिका उदक

आणावयास गेली; तेथें एक ब्राह्मणाचा पुत्र परम सुंदर क्रीडाव-
यास आला होता, त्याजकडे दृष्टी पाहिलें, तो ब्राह्मण रंभिकेसमीप
येऊन बोलिला कीं: ,काय आज्ञा करितेस?‘ नंतर रंभिकेनें
,त्याचा भाव आपलेठायीं आहे‘ असें जाणून सांगितलें कीं: ,माझे
पाठीमागून यावें, आणि माझा भ्रतार घरीं आहे त्यास नमस्कार
करून वसावें, पुढें बोलण्याचें साधन मी जसें करीन तसेंच तूं
बोलावें‘. याप्रमाणें संकेत करून आपण घरीं आली आणि
ब्राह्मण पाठीमागून येऊन तिचा भ्रतार विलोचन यास नमस्कार
करून वसला. इतक्यांत रंभिका घरांतून बाहेर आली आणि
विलोचनाप्रति बोलली कीं: ,ह्यास ओळखिलें नाहीं काय? हा 10
माझे मावशीचा पुत्र; पूर्वी लहान असतां घरांतून रागें भडून
गेल्या होता, तो सांप्रत भेटावयास आला आहे‘ असें बोलिली.
नंतर विलोचन उभा राहून भेटता झाला. नंतर त्याचे घराचें
वर्तमान उगाच विचारिलें, तेझां सर्व तसेंच आहे म्हणून ब्राह्मणानें
सांगितलें. नंतर विलोचन समाधान पावून स्त्रीस बोलिला कीं: 15
,आपले बंधूस वर नेऊन भोजनादिकसत्कार करावा‘. असें सांगून
आपण निद्रा करावयास गेला. तिणें अवश्य म्हणून ब्राह्मणास
स्वयंपाकघरांत नेला आणि भोजन झाल्यानंतर आपण पलंगावर
वसून स्वकार्याचे उद्देशें बोलूं लागली. तेझां ब्राह्मण म्हणूं लागला
कीं: ,तूं आपला भाऊ म्हणविलीस! त्यास तूं माझी बहीण, हें 20
सत्य आहे; दुसरा विचार करावयाचा नाहीं‘. हें श्रवण करून
रंभिकेनें वज्रत बोध केला; तथापि हा ऐकेना. ते समयीं पुकार
करून ,कोणी धावा! रे धावा!’ असें बोलली. तेझां ब्राह्मण
भयाभीत होऊन तिजला साष्टांगनमस्कार करून बोलिला कीं:
,आज माझा प्राण रचावा, मीं तुझे वचन मान्य केले‘. इतकें 25
बोलतांच रंभिकेनें तूपभात ब्राह्मणाचे पाठीं शेष राहिला होता

तो चड्ढकडे उडविला आणि समीप शेगडींत अपि प्रदीप्त करून ठेविला. असें असतां कोणी धांवा हा शब्द ऐकून विलोचन धांवत आला. तेव्हां त्यास सांगितलें कीं : ,याजला अकस्मात मोडशी झाली, यास्तव याजला शेकावयास अपि आणून प्रदीप्त करा-
 5 वयाकरितां पुकार केला आणि त्यास उपाय करावयाविषयीं धांवा म्हणून हांक मारिली : परंतु आतां सावध आहे, चिंता नाही. ' असें बोलून तूपभात उडविला होता तो विलोचनास दाखविला ; त्या मुखानें सत्य मानून निजावयास गेला. एकडे रंभिका ब्राह्मणा-
 सहवर्तमान क्रीडा करिती झाली : ब्राह्मण मोडशीचे निमित्तेंकडून
 10 एक मास रंभिकेचे घरीं राहिला, नंतर आपले घरीं जाता झाला. ' ही कथा श्रवण कडून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा १२.

विपरीते समायाति यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

यथा शोभिकया जारो वृषस्व विटपे कृतः ॥

15 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : ,पूर्वीं लंगुड घामें एक कुंभार धनवंत राहत होता, त्याची स्त्री शोभिका नामें अति व्यभिचारिणी होती, ती एके समयीं परपुरुष आणून त्याजबरावर क्रीडा करिती झाली. असें असतां तिचा पति बाहेर गेला होता तो येता झाला. ते समयीं शोभिकेनें काय
 20 उत्तर करावें ? तें तूं सांग ' असें प्रभावतीस विचारिलें. तेव्हां प्रभावती म्हणाली कीं : ,मजला याचें उत्तर सुचत नाही. ' मग शुक्र बोलत आहे : , 'शोभिकेनें पति येतो असें पाहून परपुरुषास सांगितलें कीं : , 'हा वामळीचा वृच आहे, याजवर तूं चढावें. ' नंतर तो घाबरा होऊन त्या वृचावर नप चढला. त्यास पाहून
 25 कुंभार याणें विचारिलें कीं : , 'हा कोण आहे ? ' मग स्त्रीनें

सांगितलें कीं : ,हा आपले शूच्या भयंककून वृचावर चढला आहे; आपलास शरण आला असतां याचें संरक्षण करावें“. तेझां कुंभारानिं त्यास अभय देऊन खालीं उत्तरविला आणि वस्त्रें देऊन घरीं पाठविला. तो जाति समयी शोभिकेचे हातावर हात मारून टाळी वाजवून म्हणाला कीं : ,आज तूं मला वांचविलंस; शाबास!“ ६
हे सर्व कुंभारानिं पाहिलें आणि उगाच राहिला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती स्वगृहीच शयन करिती झाली.

कथा १३.

व्रज देवि वरं जारं यत्र ते रमन्ते मनः ।

यथा राजिकया पूर्वमर्धभुक्तपती कृतम् ॥

10

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे : „पूर्वीं हस्तनाम नगरीचेठायीं एक वाणी राहत होता, त्याची स्त्री राजिका अति सुंदर व स्वभिचारिणी होती. असें असतां एके समयी तिचा भतार भोजनास बसला, तेझां घरांत तूप नाही, तें आणावयास जातें असें बोलून पैसे घेऊन गेली. जावयाच्यापूर्वीं परपुरुषाचा 15 संकेत करून ठेविला होता, तिथें जाऊन त्याजबरावर कीडा करिती झाली. नंतर घरीं जाति समयी अंगावर धूळ उडवून घेतली व कांहीं धूळ वस्त्रांत बांधून घरीं घेऊन आली. तीं भतार को- धयुक्त झाला; ते समयी म्हणाली कीं : ,स्वामी! माझा अपराध नाही; तूप आणावयाकरितां त्वरेनें जात असतां पैसे वाटित हार- 20 पले, त्याचे शोधास विलंब लागला, परंतु सांपडले नाहींत; मग आपलास क्रोध आला असेल असें जाणून ज्या ठिकाणीं पैसे पडले तिथील माती घेऊन आले आहे“. नंतर वाखांनिं मातींत पैसे शोधिले, परंतु सांपडले नाहींत; तेझां स्त्रीस म्हणाला कीं :

,जे होणार ते कदापि चुकत नाही' असें बोलून तूपावांचून भोजन करिता झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा १४.

६ युक्ता बुद्धिर्विशालाचि परं रनुं चदृच्छया ।

गच्छ त्वं यदि वा वेत्ति धनश्रीरिव भाषितम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं: „पूर्वीं पद्मावती नगरीचेठावीं धनपाल नांमिं सावकार राहत होता, त्याची स्त्री हक्मिणी प्राणाह्नन प्रिय. असें असता एके समयीं 10 धनपाल कांहीं द्रव्य घेऊन व्यवहार करावयास गेला. एकडे हक्मिणीनें विरहेककून भाषणादिक टाकिलें आणि आपले दुःखांत निमग्न राहिली. असे कांहीं दिवस गेले, पुढें वसंत ऋतु आला. मग अधिक विरह होऊन सखीजनासमीप आपले तारुण्याची व स्वरूपाची निंदा करूं लागली. तिचा भाव पाहून धनश्री नांमिं 15 सखी बोलली कीं: ,हा वसंत ऋतु; या समयांत यौवन वृथा घालवावें हें उचित दिसत नाही; तर कांहीं सार्थकता करावी. मग हक्मिणी म्हणाली कीं: ,एक सुंदर पुरुष क्रीडा करावयास आणावा'. तेझां धनश्रीनें पुरुष आणावयास सखी पाठविली आणि हक्मिणीचे वेशींतील अलंकार घातले. त्या समयांत तिचा 20 पति परदेशांतून घरीं आला. तेझां धनश्री सखी बाहेर येऊन धनपालाप्रति बोलती झाली कीं: ,आपण चणमाच बाहेर उभें राहावें, मी घरांतून येथें' असें बोलून घरांत गेली आणि हक्मिणीची वेशी शिवटास थोडी कापून देवापुढें ठेविली आणि देवाची पूजा करून धनपाल यास घरांत नेऊन ,देवास उभयतांनीं 25 नमस्कार करावा' म्हणून धनश्रीनें सांगितलें. तेझां नमस्कार करिते समयीं देवासमीप वेशीचे केश पाहून म्हणाला कीं: ,हें

काय?' मग धनश्रोनें उत्तर केलें कीं: ,तुम्हीं देशांतराहून घरीं सुरक्षित याविं, तेह्नां वेणी देवास जावी असा रुक्मिणीनें नवस केला होता, तो आज परिपूर्ण झाला'. धनपाल याणें सत्य मानून संतोष पावला'. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

5

कथा १५.

याहि चेष्टातुमिच्छा ते रन्तुं कुचापि वेत्ति चेत् ।

श्रीदेवीव वरं कर्तुं व्यभिचारस्य गोपनम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे: „पूर्वीं विमल-
नामनगरीचेठायीं शालिगोद नामें वाणी राहत होता, त्याची स्त्री 10
जया, व पुत्र गुणाकर, मून श्रीदेवी. हो सुबुद्धिनामा वाणी या-
जवरोवर व्यभिचार करीत असे. असें असतां मोठा लोकापवाद
झाला. एकदां तिचा भतार यास आप्तांनीं सांगितलें, तथापि
त्याणें मनास आणिलें नाहीं. मग एके समयीं तिचा सासरा
शालिगोद याणें श्रीदेवीनें परपुरुषास घेऊन निद्रा केली आहे 15
असें पाहिलें आणि तिच्या पायांतील पैजण काढून घेतला.
श्रीदेवीनें हें समजतांच परपुरुषास बाहेर घालविला आणि आपला
पति गुणाकर याजपाशीं घेऊन निजली. मग मध्यरात्रीस उठून
गुणाकरास जागा करून सांगितलें कीं: ,तुझे पित्यानें घेऊन माझे
पायांतील पैजण काढून घेतला, हें वडील पणास उचित होय कीं 20
काय?' असें श्रवण करून गुणाकर बोलिला कीं: ,या वेळीं त्यां
उमें राहविं मी प्रातःकाळीं आपले पित्यापासून वेगळा राहीन'.
नंतर प्रातःकाळ होतांच गुणाकर याणें पित्याची निंदा केली;
तेह्नां पिता शालिगोद म्हणाला कीं: ,श्रीदेवीनें परपुरुषावरोवर
शयन केलें होतें असें पाहून पैजण काढून घेतला'. नंतर श्रीदेवी 25
म्हणाली कीं: ,आज म्यां परपुरुषास आणिलें नाहीं व स्पर्शही

- केला नाही, या अर्थी दिव्य करीन. तो दिव्याचा पर्याय असा कीं, नगराचे उत्तरेस एक यचाची मूर्ति पायांखाची उभी आहे, तेथें जो असत्यवादी आहे तो पायांखालून पार होऊं सकत नाही, हें प्रसिद्ध आहे; तेंच दिव्य करीन. नंतर शालिगोद याणें, 'उद-
 5 योक्त दिव्य करावें' असा निश्चय केला. नंतर श्रीदेवीनें सुबुद्धि परपुरुषास एकांतीं आणून सांगितलें कीं: ,उदयीक दिव्य करणार, त्यास मी जेथें असेन तेथें तूं वेड घेऊन यावें आणि माझे कंठास धरावें' असा निश्चय केला. आणि प्रातःकाळीं सर्व महाजन बोलाविले, आणि श्रीदेवी सकळ पूजासामग्री घेऊन यचासमीप
 10 गेली. तेथें सरोवराचेठायीं स्नान करून येऊं लागली. ते समयीं पूर्वसंकेतानुरूप सुबुद्धि घेऊन तिचे कंठाचेठायीं हात ठेवून अर्वाच्य बडवडूं लागला. नंतर ती, अरे मूर्खा! हें काय केलेंस? असें बोलून स्पर्श झाला यास्तव पुनः स्नानास गेली. हें सुबुद्धीचें छत्र सर्वलोकांनीं पाहून हा कांहीं भ्रमिष्ट आहे असें समजून दूर घाल-
 15 विला. मग श्रीदेवी पुनः स्नान करून यचाची पंचोपचारें पूजा करितो झाली आणि सर्वलोक अवण करीत असतां प्रार्थनापूर्वक यचास बोलली कीं: ,आपला पति आणि हा पुरुष ह्या उभयतांच्या स्पर्शावांचून तिसरे पुरुषाचा स्पर्श अभिचारबुद्धीनें केला नाही; हें जर सत्य आहे तर आपले पायांखालून मजला वाट
 20 दावी' असें बोलून सर्वलोक पाहत असतां यचाच्या पायांखालून पार गेली; यचही आपले मनांत चकित झाला कीं: ,तिचें चातुर्य अधिक; खरें!' नंतर सर्वजनांहीं ही पतिव्रता असें बोलून श्रीदेवीचा बडत सन्मान केला. ही कथा सांगून शुक बोलिला कीं: ,हें चातुर्य तुजला असेल तर स्वकायांस तूं मुखरूप जावें".
 25 असें ऐकून प्रभावती शयन करितो झाली.

कथा १६.

सत्त्वमेव त्वया भद्रे कर्तव्यं स्वमनोहितम् ।

चपलेव विजानासि यदि कर्तुं प्रभावति ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं विषाद नगरीचेठायीं जनवल्लभ वाणी, याची स्त्री चपला व्यभिचारिणी होती. ती नित्य अंगणांत शयन करित असे. हें वर्तमान जनवल्लभ याणें आपले बंधुवर्गास सांगितलें, आणि म्हणाला कीं: „ही माझें ऐकत नाहीं आणि बाहेर शयन करिते“. तेझां सर्वबंधुवर्गींनीं नेम केला कीं: „आजपासून जो बाहेर निजेल तो सर्वांचा अपराधी“. असा निश्चय केल्यानंतर एके दिवशीं चपला भर्त्यास निद्रा लागली असें पाहून आपण परपुरुषाचे संगार्थ गेली. इकडे जनवल्लभ जागा होऊन पाहतो, तो चपला अंगणांत निद्रा करावयास गेली असें जाणून दार लाविलें, आणि आपण निद्रा करिता झाला. नंतर चपला कीडा करून घरीं आली, तो दार लाविलें असें पाहून एक मोठा धोंडा घेऊन आडांत टाकिला आणि आपण दाराजवळ अंधारांत उभी राहिली. इतकांत जनवल्लभ जागा होऊन म्हणाला कीं: „आपली स्त्री आज इसली होती यास्तव तिणें विहिरींत उडी घातली असेल“ असें मनांत आणून उठला आणि बाहेर येऊन हांक मारूं लागला. इतकांत चपला घरांत जाऊन दार लावून निजली. हें सर्व बंधुवर्गींनीं पाहून जनवल्लभ याचा उपहास करूं लागले कीं: „हा स्त्रीचेठायीं अति मोहित आहे“. नंतर स्त्री दुसरे दिवशीं म्हणाली कीं: „मी घरांत भूमीवर निजलें असतां तुम्ही बाहेर गेलां, यास्तव मी तुम्हास दार उघडिलें नाहीं“. त्या दिवसापासून उभयतांनीं निश्चय केला कीं: „तुमचा व आमचा विवाद नसावा“. हें ऐकून जनवल्लभ यास संतोष झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती निद्रा करिते झाली.

कथा १७.

विधेहि सुन्दरि तथा योजितं वर्तते यथा ।

कर्तुं शक्तासि चैवोम्यं गुणाढ्यो ब्राह्मणो यथा ॥

- दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं
- ५ विशाल नगरीचेठायीं राजा विक्रम राज्य करीत असतां तेथें गुणाढ्य नामें एक ब्राह्मण राहत होता, तो देशांतरास एक बैल घेऊन उदरपोषणार्थ गेला. तो एका नगराचेठायीं वेशेचे घरीं राहिला. तेझां तिचे कुंटणीनें बैलाचा अपहार करावा ह्या लोभेंकरून त्या ब्राह्मणाबरोबर स्नेह केला. रात्रीं गुणाढ्य यथें
- १० वेशेचा उपभोग करून मध्यरात्रीस तिचे हातांतील एक सोन्याचा तोडा घेऊन बिलासहवर्तमान निघाला. नंतर कुंटणीनें प्रातःकाळीं पाहिलें, तीं ब्राह्मण बैल व सोन्याचा तोडा घेऊन पळाला असें पाहून आपला नाश दुसऱ्यास न सांगावा म्हणून उगीच राहिली. दुसरे दिवशीं गुणाढ्य अकस्मात मार्गामध्यें हातांत
- १५ तोडा घेऊन येतांना पाहिला, त्याणेंही कुंटणीस पाहिलें आणि म्हणतो: „माझा एक तोडा पूर्वदिवशीं बलात्कारेंकरून घेतलास तो यावा, नाही तर मी राजा विक्रमास सांगेन“. असें कुंटणीनें बोलावयाचे पूर्वींच बोलूं लागला. तेझां कुंटणी विक्रमाचे भयेंकरून गुणाढ्यास आपले घरीं नेऊन एकांतीं बसवून दुसरा तोडा
- २० देऊन समजाविला आणि म्हणाली कीं: „माझे दोन्ही तोडे घेऊन रात्रीस उपभोगही केलास: बरें असो; परंतु माझा तोडा वेशेनें घेतला असें पुनः न बोलावें; कारण या गोष्टींत माझें लघुत्व आहे“ असें ऐकून ब्राह्मणानें अवघड म्हणून आपले घरास गेला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करितो झाली.

कथा १८.

गच्छ देवि न ते दोषो गच्छन्त्याः परचेरमणि ।

यदि बुद्धिस्तवास्त्यत्र भद्रे सर्वेऽपि चोरवत् ॥

पूर्वी शुभस्थान नगरीचेठायीं दरिद्रीनामा वाणी राहत होता, त्याचे घरीं दिवाळीचे दिवशीं कोणीएक चोर चोरी करावयास गेला. तेव्हां त्याचे घरांत एक शेर शिरस सांपडले, ते घेऊन बाहेर आला. रतक्षांत गप्पीचे लोक जात होते, त्यांनीं त्यास धरिला, आणि शिरस त्याचे गळ्यांत बांधून नगरांत फिरविला. तेां मार्गांत कोणीं विचारित्यास, या बोलण्यांत काहीं जीव नाहीं' असें बोलूं लागला. हे राजांनें अरण करून चोर आप- 10 लेजवळ आणविला, आणि त्यास विचारिलें कीं: 'सर्वास हूं उत्तर करितोस, याचा भाव काय?' नंतर चोर म्हणाला कीं: 'दिवाळीचे दिवसांत या देशीं शिरस होतात ते गळ्यांत बांधावे, हा संप्रदाय आहे: असें असतां आपले सेवकांनीं विनोदनें शिरस माझे गळ्यांत बांधिले, हा अन्याय केला. असा राजा कोण 15 आहे कीं, चोराम हें शासन असावे!' असा चोराचा भाव पाहून विस्मय करून चोर सोडिला. ही कथा अरण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा १९.

कुत्र यद्रोचते भद्रे कर्तुं प्रवेत्सि चेत्तथा ।

20

यथा सन्निकथा भर्ता स्वबुद्ध्या च विमोचितः ॥

नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं: 'पूर्वी कर्हाड देशाचेठायीं गुणाकरमय राजा राज्य करीत होता, तेथें कामाविष्ट नाभें सावकार, त्याची स्त्री संतिका परम पवित्र होती; त्याचे शेजारीं दुसरे बाण्याची स्त्री स्वहंदा नाभें कभिचारिणी 25

होती, ती नित्य कामिंककून चेष्टित होऊन त्याज्वरावर संग करावा असें साधन करीत असे, परंतु कामाविष्ट तिची गोष्ट न आइके. तेव्हां एके समयी कामाविष्ट मनोरथनामा एक यत्न त्यास नमस्कार करावयास गेला, हें ध्यानांत ठेवून स्वकंदाही पाठी-
 5 मागून गेली आणि मृंगारगोष्टी सांगून कामाविष्ट यास अनुकूल केला. नंतर उभयतांचा समागम घडला. हें वर्तमान राजसेवक नगरांत फिरत होते त्यांस समजतांच कामाविष्ट यास धरविं म्हणून यक्षाच्या देवळांत जाऊन दरवाजे बंद करून बसले. हें वर्तमान संतिकेनं घरीं ऐकून आपले पतीचा उपहास होईल, यास्तव आपण
 10 पालखींत बसून समागमें मंगळवाचें घेऊन देवालयांत गेली. आंत जाते समयी राजसेवकांनीं निषेध केला. त्यांस सांगितलें कीं : ,यक्षदर्शन करविं हा माझा नियम आहे; याजकरितां जाऊं जाविं' असें बोलून त्यांस कांहीं द्रव्य देऊन आंत गेली आणि स्वकंदेस आपला वेष देऊन पालखींत बसवून घरीं पाठविली आणि आपण
 15 कामाविष्टासमीप राहिली. नंतर कोतवाल याणें येऊन देवालयांत पाहिलें, तो हीं उभयतां स्त्रीपुरुषें आंत आहेत, परंतु परस्त्री नाहीं; असें पाहून आपलेठायीं लज्जित होऊन घरास आला. नंतर कामाविष्टास घेऊन संतिकाही आपले घरास आली. ही कथा सांगून मुक बोलिला कीं : „हें चातुर्य तुजला असेल तर
 20 परपुरुषाकडेस जाविं“. असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २०.

सर्व देवि मनो यत्र रमते ते प्रभावति ।

कालिकावचदा वेत्ति पतिवचनमद्भुतम् ॥

25 पूर्वी भगवतीतीराचेठायीं शेषपूर नामें नगर होतें, तेथें सुरा-
 चसनामा धनवंत शिती होता. त्याची स्त्री कालिका, ती परपुरुषा-

चेठायीं आसक्त होऊन नदीचे तीरीं सिद्धेश्वर पुरींत एका ब्राह्म-
णाशीं संग करीत असे. ती सखीस बरोबर घेऊन जाते समयीं
घागरीनिं नदी पार उतरून जाविं आणि याविं. याप्रमाणें किती-
एक दिवस झाले. पुढें सुराचस याणें हें वर्तमान कर्णोपकर्णो
श्रवण केलें आणि त्याचा शोध करावा म्हणून रात्री छविमेंकळून 5
निद्रा करिता झाला. तेझा कालिका त्याजवळून उठून चालिली;
तीं तिचे पाठीमागून आपणही गेला. ती शेजारणी सखीस सो-
भतीस घेऊन घागरीनिं नदी उतरून पार गेली. हाही त्यांस न
कळतां पार गेला. इतकांत कालिकेनें आपला पति पाहिला:
मग अकस्मात आपण व सखीनें दोन्ही घागरी उदकांनिं भरून 10
घेऊन सिद्धेश्वर पुरींत सिद्धेश्वर देव होता त्याच्या देवळांत गेल्या;
सुराचसही त्यांस न कळतां तेथें गेला. नंतर कालिकेनें दोन्ही
घागरींतोळ उदक देवावर घालून प्रार्थना केली कीं: ,हे देवा!
पूर्वीं स्वप्नमध्ये तूं सांगितलें होतें कीं: ,जर तूं मध्यरात्रीस मला
अभिषेक न केलास तर तुझा पति पांच दिवसांत मरण पावेल'; 15
यास्तव मीं येऊन अभिषेक केला, तर माझा पति शतायु असो
असें हात जोडून बोलिली. सखी अंधारांत उभी होती तिणें
तथास्तु असें उत्तर दिहें. सुराचस याणें देव वचन बोलिला
असें जाणून संतुष्ट होऊन घरास आला; कालिकाही पाठीमागून
स्वकार्य साधून घरास गेली". ही कथा श्रवण कळून प्रभावती 20
श्रयन करिती झाली.

कथा २१.

निजैच्छापुरणार्थाय तर्हि गच्छ यद्यामुखम् ।

बुद्धिर्यदि यथा तस्या मन्दोदर्याः सहायिनी ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं प्रति- 25
ष्ठानगराचेठायीं हेमप्रभ नामें राजा होता आणि प्रधान श्रुतशीळ

व यशोधर नामें सावकार व सावकाराची स्त्री मोहिनी आणि मंदोदरी कथा, ती यशोधर याणिं कांतीपुरीहून श्रीवत्स नामें सावकार आला होता त्यास दिधली, त्याचा परम स्नेह अधिक. असें असतां मंदोदरी गर्भिणी झाली आणि तिजला डोहळे झाले 5 कीं, मयूराचें मांस भक्षविं. तेह्नां राजास परम प्रिय असा एक मयूर नगरांत फिरत असे, तो कोणास न कळतां इणें मारून भक्षिला: आणि राजाचा नेम असा असे कीं, भोजनसमयीं मयूराचें समीप असाविं, मग राजानें भोजन कराविं; असा नेम असतां ते दिवशीं मयूर आला नाहीं म्हणून राजानें नगरांत ताकीद 10 केली कीं: ,कोणीं मयूर लपविला असेल तर सत्वर सोडावा, नाहीं तर पत्ता लागल्यास पारिपत्य होईल'. नंतर हें वर्तमान एके कुंटणीनें ऐकून चित्तांत विचार केला कीं: ,हा मयूर कोणें गर्भिणीनें भक्षिला असेल; त्याचा शोध करून राजास सांगितलें तर राजा प्रसन्न होईल'. यास्तुव शोध करावयास निघाली.

15 तीं अकस्मात मंदोदरीचे घरीं आली, आणि मंदोदरी गर्भिणी पाहून तिजला उपदेश करूं लागली कीं: ,डोहाक्यांस मयूराचें मांस भक्षविं असें वाटलें तर उत्तम आहे'. नंतर स्वभक्तिंकरून मंदोदरीनें उत्तर केलें कीं: ,तें म्यां भक्षिलें'. तेह्नां ती बोलिली कीं: ,एणें अकस्मात मयूर मिळावयाचा कठीण, परंतु तुजला 20 मिळाला तर या गर्भांत कोणी दैववान आहे'. मग तिणें सांगितलें कीं: ,राजमयूर होता तो अकस्मात माझ्या घरावर येऊन बसला होता, तो मारून भक्षिला'. हें ऐकून तिणें जाऊन राजास सांगितलें: ,इकडे मंदोदरी मोराविषयीं बोभाट ऐकून सावध झाली'. नंतर राजा म्हणाला कीं: ,असाचगो 25 टीचें प्रमाण कसावरून धराविं? मग कुंटणीनें ,हें वर्तमान ऐकविं' म्हणून प्रधानास एके पेटींत घालून मंदोदरीचे घरीं

नेला, आणि तिला सांगितलें कीं: ,माझा कांहीं वस्त्रभाव ह्या पेटींत आहे, ही पेटी दोन घटिका तुझे घरीं ठेविलें' असें बोलून ठेविली आणि आपण स्वभाविक पेटीजवळ बसून मंदोदरीजवळ पुनः मयूराची गोष्ट काढिली कीं: ,तुजला मयूर कसा प्राप्त झाला? तें सांगविं'. तेझां तिणें विचारासकळून पूर्ववत् सर्व वृत्तांत सांगि- 5 तला; तो ऐकतांत कुंठणेनें पेटीवर हात मारिला, 'हें मंदोदरीनें पाहून येथें कांहीं छविम आहे असें समजून म्हणाली कीं: ,हे सखी! मयूर भविष्या हें पाहत आहे, तीं प्रातःकाळ झाला; या स्वप्नाचा भाव काय? तो सांगावा'. इतकें श्रवण करितांच प्रधान बाहेर निघून राजास 'हें वर्तमान सांगता झाला, आणि ती कुंटीण 10 मातबर सावकार याची इजत घेत होती म्हणून माढवावर बस- वून नगराबाहेर घालविली". ही कथा सांगून शुक्र म्हणाला कीं: ,हें चातुर्य तुजला असेल तर जिवें": असें श्रवण कळून प्रभावती श्रवण करिती झाली.

कथा २२.

13

याहि देवि पुनर्याहि यदि गन्तुं त्वदायहः ।

यदि वेत्सुत्तरं कर्तुं यथा मुण्डिकया कृतम् ॥

नंतर दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: ,पूर्वीं एकपूर नगराचेठायीं साठेको म्हणून एक श्रेती होता, त्याची स्त्री मुंडिका होती, ती प्रतिदिवशीं पतीस भोजन घेऊन श्रेतास जात 20 असे. त्या वेळीं मार्गांत शूरपाळ नामें घेऊन तिचा उपभोग करीत असे. असें असतां एके समयीं मार्गांत ताट ठेवून शूर- पाळाबरोबर क्रीडा करूं लागली. 'हें मूळदेवनामा कोणीएक मार्गस्थ याणें पाहून समोप आला, आणि मेलिला उंट पडला होता त्याचें मांस किंचित त्या ताटांत टाकून आकादनवस्त्र असें होते 25

तसेंच घालून ठेविलें. नंतर मुंडिकेनें तें ताट तसेंच नेऊन पती-
 पुढें ठेविलें; त्याणें वस्त्र काढून पाहिलें, तों दुर्गंधी येत आहे;
 नंतर स्त्रीस विचारिलें कीं: 'हें काय?' तेह्नां मुंडिकेनें हात जो-
 डून भीत भीत उत्तर केलें कीं: 'पूर्वदिवशीं रात्री तुम्हास उंटानें
 5 भक्षिलें असें म्यां स्वप्नांत पाहिलें, आणि त्या विघ्नाचा परिहार
 ह्यावा म्हणून आज मागीत उंट मेलेला पाहून त्याचें मांस किंचित
 पाचांत घालून आणिलें आहे; याचा वासमाच घ्यावा आणि टा-
 कावें'. असें ऐकून साठेकी यणें 'आपल्यास विघ्न आलें होतें,
 परंतु स्त्रीनें परिहार केला' अशी कल्पना करून संतुष्ट झाला;
 10 आणि मांसाचा वासमाच घेऊन टाकिलें'. ही कथा श्रवण करून
 प्रभावती खगृहीच शयन करिती झाली.

कथा २३.

ब्रज देवि मनो यत्र रमते पुरुषान्तरे ।

कुट्टिन्याश्चरितं युत्वा चातुर्यं त्वयि तादृशम् ॥

15 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: 'पूर्वीं
 पद्मावती नगरीचेठायीं सुंदरसेन नांमें राजा होता, त्याची स्त्री
 मृंगारसुंदरी व पुत्र राम, तो सकल विद्या व कला यांचेठायीं
 निपुण झाला. नंतर धूर्तमाया नांमें एक प्रसिद्ध कुंटीण त्याच
 नगरांत होती, तीस आणून सांगितलें कीं: 'मी आपला पुत्र तुझे
 20 स्वाधीन करितों, त्यास स्त्रियांचे मायेची वंचना करावयाचीं उत्तम
 ज्ञानें सांगितल्यास तुजला सहस्र मोहोरा देईन, आणि स्त्रियांनीं
 त्याची वंचना केली तर तुजपामून दुप्पट घेईन'. असें समाच
 बोलून पुत्र घेतला आणि त्या कुंटीणीचे घरीं पाठविला. नंतर
 तिणें त्यास कितीएक वेष्टांचीं चरित्रें व स्त्रियांचीं कपटें शिकविलीं.
 25 नंतर प्रतिज्ञापूर्वक राजाचे स्वाधीन केला. सुंदरसेन यणें पुत्राची

परीचा पाहावी म्हणून लाखरूपयांचा जिन्नस पुचाबरोबर देऊन सावकारी करावयास दीपांतरास पाठविला. तेथें कमलावती नाभिं वेष्टा राहत होती, तिजबरोबर एक वर्ष सुखें क्रीडा करावयास राहिला. तिणें त्याची वचना करून द्रव्य घ्यावें म्हणून अनेक उपाय केले, परंतु द्रव्य हातास येईना. हें तिणें आपले मातेस सांगितलें, तेझा माता म्हणाली कीं : ,हा देशांतरास जाऊं लागिल ते समयीं कपट करून द्रव्य घेऊं'. तेझा कमलावतीनें विचारिलें कीं : ,कपट काय करविं?' मग माता म्हणाली कीं : ,हा जाते समयीं तूं वज्रत खेद करून म्हणावें कीं : ,मी तुजबरोबर देशांतरास येतें, त्यास मज्जला न्यावें, नाही तर मी तुजपुढें प्राण त्यागीन' : असें बोलावें; आणि त्याजबरोबर जाते समयीं गांवाबाहेर विहीर आहे, त्यांत उडी घातली म्हणजे तो प्रसन्न होऊन तुजला द्रव्य देईल; मी त्या विहिरींत पूर्वीच जाऊं बांधून ठेविलें'. असा निश्चय करून राजा आपले देशीं जाऊं लागला त्या समयीं कमलावतीनें तसेंच केलें. तेझा राजपुत्र याणें प्रसन्न होऊन सर्वस्व तिजला दिलें. तें द्रव्य पदरीं पडतांच कमलावतीनें अपमान करून राजपुत्रास बाहेर घालविलें. मग श्रीमान यांचा नाश झाला असतां आपलीं तारवें घेऊन घरीं आला आणि झालिलें वर्तमान पित्यास प्रधानमुखें निवेदिलें; तें पित्यानें श्रवण करून पुत्राचें समाधान केलें आणि धूर्तमायेस बोलावून आणून सांगितलें कीं : ,वेष्टाचरित्र शिकविलेंस, तथापि वेष्टेचे घरीं कुंटणीनें सर्वस्व घेतलें' म्हणून कौतुकेंकरून वृत्तांत सांगता झाला. नंतर धूर्तमाया म्हणाली कीं : ,स्त्रियांनीं विटंबना न केली असा पुरुष कोण आहे? स्त्रीचरित्र अपूर्व आहे. वेष्टेनें तुझे पुत्राची वचना केली, हें सत्य आहे; परंतु पुनः पूर्ववत् जिन्नस नावेंत भरून मज्जला बरोबर देऊन पुत्रास तेथें पाठविलें'. नंतर

राजानें चमत्कार पाहावयास्तव दुष्पट जिनस व आपला पुत्र राम
 यास धूर्तमायेचे खाधीन करून त्यास द्वीपांतरास पाठविला; तेथें
 गेल्यानंतर तो सर्व मित्रांस व कमलावतीस भेटला; तिणें पुनः द्रव्य
 घेऊन आला हें पाहून त्यास आपल्या घरीं मोठ्या नम्रतेनें बोला-
 5 विला, आणि आपण द्रव्यहरण करूं लागली. याप्रमाणें कित्येक
 दिवस गेल्यानंतर धूर्तमाया चांडाळणीचें रूप घेऊन आपला पुत्र
 कमलावती वेश्मस समागमें घेऊन शब्येवर बसला आहे असा सम-
 यांत पूर्वसंकेताप्रमाणें दारीं गेली; ती आली असें पाहतांच राज-
 पुत्र राम अकस्मात पलंगावरून उठून लपूं लागला; हें पाहून
 10 कमलावतीही उठून उभी राहिली, आणि विचारिलें कीं: 'हें
 काय?' तेह्नां तो म्हणाला: 'ही बाहेर आली आहे. ही माझी
 माता, धूर्तमाया इचें नाव, मी घरांतील सर्व द्रव्य घेऊन वज्रत
 दिवस पकून आलों होतो; यास्तव माझा शोध लावून आव
 तिणें मला पाहिलें'. असें बोलून उगाच राहिली. धूर्तमाया
 15 दूर उभी राहिली आणि पुत्रास बोलावून म्हणाली कीं: 'वज्रतां
 दिवसीं वेश्मचे घरीं सांपडलास, माझें सर्वस्वहरण करून वेश्मसही
 वाटविलीस'. याप्रमाणें मोठ्यानें बोलूं लागली. तों राजपुत्र
 तोंडावर हात ठेवून अकस्मात बाहेर आला आणि धूर्तमायेचे पाय
 धरून भूमीवर पडला; हें पाहून कमलावती आपले कुंठणीसह-
 20 वर्तमान घेऊन धूर्तमायेस घरांत गेली आणि विचारिलें कीं: 'हे
 माते! हा कोण? याची माता कोण? हें सांगें'. मग धूर्तमाया
 म्हणूं लागली कीं: 'पद्मावती नगरीचा राजा सुंदरसेन, त्याचे
 घरचे हलालखोराची मी स्त्री, माझें नाव मातंगी, हा माझा
 पुत्र माझें सर्व द्रव्य घेऊन येथें आला. त्याचा लोभ तूं धरिलास,
 25 या गोष्टीची म्यां आतां वमा केली; परंतु तूं आतां पुत्रासहवर्त-
 मान माझे घरीं चलाविं'. इतकें ऐकतांच कमलावती घाबरी

होऊन तिचे पाय धरून बोलिली कीं : ,हैं संपूर्ण द्रव्य घ्यावं आणि याचा बोभाट न करावा'. नंतर धूर्तमायेनें उत्तर केलें कीं : ,मी चोरून द्रव्य घेणार नाहीं, या अर्घीं अनेक शपथ केला. तेझां वेष्टा म्हणाली कीं : ,मजला प्राणदान घ्यावं, विटवना न करावी' असें बोलिली. त्यानंतर धूर्तमायेनें राजपुत्राचें द्रव्य दोन वेळ ० तिणें घेतलें होतें तें व तिचें तिजपासून घेतलें आणि राजपुत्रासह वर्तमान आपले नगरीं येऊन राजास निवेदिती झाली; तें राजानें श्रवण करून मोठा उत्साह करविला; आणि वेष्टेचें द्रव्य आणिलें होतें त्यांतून अर्धे धूर्तमायेस संतोषेंकरून राजानें दिधलें, आणि तिचा वडत सन्मान केली. ही कथा सांगून मुक्त म्हणाला 10 कीं : ,हैं चातुर्य तुजला व तुझ्या सख्यांत कोणाला असेल तर परपुरुषसमागम करावा'. असें श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २४.

याहि देवि विज्ञानासि यदि जारसमन्विता ।

15

सज्जनीव पुनः कर्तुं भर्वा निजकचग्रहे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक्त बोलत आहे कीं : ,पूर्वी चंद्र-पूर नगराचेठावीं सुरपाळ नाभें सुतार होता, त्याची स्त्री सज्जनी देवलनामा याजबरोबर व्यभिचार करीत असे; त्याचें कर्ज सुर-पाळ याणें देणें होतें. असें असतां आपली स्त्री व्यभिचारिणी 20 असें सुरपाळ याणें कर्णोपकर्णी ऐकिलें; तेझां ,सत्य किं वा असत्य हैं पाहावें' म्हणून ,परगावीं जातो' असें स्त्रीस सांगितलें, आणि आपण बाहेर जाऊन स्त्रीस न कळतां सायंकाळीं घरीं येऊन पलंगाखालीं लपून राहिला. नंतर रात्री सज्जनीनें देवल यास बोलावून खोलीचे दाराजवळ आली; इतक्यांत सुरपाळ याणें 25 देवलास पाहून अकस्मात पलंगाखालून निघाला आणि स्त्रीची

वेणी धरिली. नंतर सज्जनी देवलास पाहून बोलती झाली कीं :
 ,माझा पति परगावीं गेला आहे, तो आत्मावर रुपये देईल असें
 मी बोलत असतां तूं माझे पाठीमागून आलास! त्यास ईश्वरसत्तेनें
 पतिही आला, आतां आपले रुपये मागून घेणें'. असें बोलून
 5 पाठीमागे फिरून सुरपाळ यास म्हणाली कीं : ,स्वामी! याचें
 देणें काय आहे तें आतां याविं; हा वारंवार इजत घेतो, हें ठीक
 नाही'. असें ऐकून सुरपाळ याणें वेणी सोडिली आणि देवल
 यास काहीं रुपये देऊन वाटेस लाविला, आणि आपणही संतोष-
 करून राहिला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
 10 झाली.

कथा २५.

कुरु चेद्रोचते भीरु यदि वेत्ति प्रतीपताम् ।

सिद्धचपणको यद्बुद्धिपूर्वं समाचरत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : „पूर्वीं चंद्र-
 15 वती नगरीचेठायीं सिद्धचपणक नांमिं जैन राहत होता, तो महा-
 पंडित राजाश्रित. तेथें काहीं दिवसेंकरून शेतांवर दुसरा नास्तिक
 आला, तोही पंडित; त्याणें सर्व जन वश केले, आणि राजाही
 वश केला. तें कठीन वाटून सिद्धचपणक याणें सर्वास सांगितलें
 कीं : ,आम्हीं ब्रह्मचर्येंकरून असाविं हा आमचा धर्म असतां हा
 20 शेतांवर विज्ञानगमन करितो'. असें बोलून एके वेश्मिंस द्रव्य देऊन
 शेतांवर याचे घरीं पाठविली, आणि आपण गावांतील चार
 श्रेष्ठ पुरुष वरोवर घेऊन सूर्योदयापूर्वीं त्याचे घरीं गेला. तेां
 शेतांवर नम्र होऊन काहीं मंचसाधन करित होता, ते समचीं
 वेश्मिं जाऊन हात धरिला आणि बाहेर आणिला; हें लोकांनीं
 25 पाहून ,बौद्धांचें व्रत ब्रह्मचर्य असतां या शेतांवरानिं अमर्यादा

केली, हा भष्ट झाला' असें बोलून त्यास नगराबाहेर घालविला. नंतर सिद्धचपणक संतोषिकेकून राहत झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रवण करिती झाली.

कथा २६.

याहि देवि स्वदोषं यदि जानासि भाषितुम् ।

5

स्वपती रत्नदेवीव प्राप्ता जारद्वयान्विता ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं जन्मोद नांमें नगरींत चेमराज नांमें राजपुत्र राहत होता, त्याची स्त्री रत्नदेवी सुंदर व अभिचारिणी होती, ती देवराज नांमें यामाधिपति व त्याचा पुत्र धवलाच या उभयतांबरोबर क्रीडा करीत 10 असे. असें असतां एके दिवशीं रत्नदेवीचा भतार बाहेर गेला असतां प्रथम धवलाच आला; मागाहून अर्धघटिकेचे अवकाशांमें त्याचा पिता देवराज तोही भोगार्थ आला. तेझां रत्नदेवीनें धवलाच यास लपवून देवराज याजबरावर क्रीडा करूं लागली; इतक्यांत रत्नदेवीचा पति बाहेरून घरीं आला; त्या समयीं रत्न- 15 देवी देवराज याजवर क्रोधायमान होऊन म्हणत्ये कीं: 'येथें कोणास शोधितोस? आमचे घरीं कोणी आला नाहीं' असें बोलून देवराजास हातीं धरून बाहेर घालविती झाली. नंतर चेमराज याणें विचारिलें कीं: 'याजवर क्रोध किमर्थ केलास?' मग तिणें धवलाच यास बाहेर काढून पतोस दाखविला, आणि 20 एकांतीं बोलली कीं: 'याचे बापावरावर कलह होऊन बाप मारोल या भयानें हा धवलाच आपले घरीं आला, तो मीं लपवून ठेविला होता; त्याचे शोधास देवराज आला, यास्तव मीं त्यास रागिभरून बाहेर घालविला'. असें एकीकडे बोलून धवलाच यासही आपले घरीं जाविं असें सांगून आपल्या घरांतून घालविती 25

झाली. नंतर चेमराज यास वज्रत संतोष झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २७.

रश्मिरु गच्छ कामं त्वं न ते विघ्नं करोम्यहम् ।

5 मोहिनीव समर्था चेज्जारगोपनकर्मणि ॥

दुसरे दिवशी प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी शंकरपूर गांवीं अहि नामें वाणी राहत होता, त्याची स्त्री मोहिनी, ती कुमूर्ख धूर्त याजबरोबर क्रीडा करीत असे. हें पतीस समजल्यानंतर स्त्रीस बाहेर जावयाविषयीं निषेध करून आपले समीप
10 वाळगीत असे; याप्रमाणें असतां मोहिनीनें धूर्त यास सांगून संकेत केला, आणि आपण रात्री पलंगावरून खालीं उतरून निजली. त्या समयीं धूर्तही येऊन तिजबरोबर क्रीडा करूं लागला. त्या समयींत अहि वाणी जागा होऊन शीघ्र धूर्ताचें शिघ्र धरिता झाला आणि स्त्रीस म्हणाला कीं: ,सत्वर उठून दिवा लावावा,
15 मीं चोर धरिला आहे'. हें ऐकून मोहिनी म्हणाली कीं: ,आंधारांतून बाहेर जावयास मी भय पावले; तर मी चोरास धरिते, तुम्हीं शीघ्र बाहेर जाऊन दिवा लावावा', याप्रमाणें बोलली. त्यानंतर अहि याणें चोर तिचे हातीं देऊन आपण दिवा लाऊन आणावा म्हणून केला. रकडे तिणें कुमूर्ख धूर्त यास
20 बाहेर घालवून पलंगासमीप गाईचें वासरूं आणिलें आणि त्याची जीभ धरून आपण निजली; त्या समयीं अहि वाणी हातांत काठी घेऊन दिवा आणून पाहिलें; तेां गाईचें वत्स त्याची जीभ धरून स्त्री निजली आहे. नंतर तिजला जागी करून विचारिलें कीं: ,हैं काय?' तेझां तिणें सांगितलें कीं: ,तुम्हीं माझे हातीं काय
25 दिसें तें धरून भयान्तर डोळे झांकून निजलें हातें; परंतु हैं

आपल्या गार्दें वस त्यास बुधा लागली म्हणून पुढें येऊन माझी मांडी चाटली; तेझां कळ पडली, ती मला निद्रेचे योगिकरून समजली नाहीं. असें बोलून वस सोडिलें, आणि पतीची निर्भर्त्सना केली; तोही लज्जित होऊन निद्रा करिता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली. 5

कथा २८.

कशोदरि प्रयाहि त्वं कर्तुं जानामि वा यदि ।

जरसे भर्तेरि पूर्व यथा देविकया कृतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी कुंडाच यामाचेठायीं जरस कुटुंबी राहत होता, तो महामूर्ख; 10 त्याची स्त्री देविका ब्रमिचारिणी, ती प्रभाकर ब्राह्मणावरोवर विवव्याचे वृचाखालीं ब्रमिचार करीत असे. हें वर्तमान जरस याणें कर्णोपकर्णी ऐकून, तें सत्य किं वा मिथ्या हें पाहविं' यास्तव एके दिवशीं विवव्याचे झाडावर जाऊन बसला. तां देविकेनें वृचाखालीं प्रभाकर याम आणून ब्रमिचार करिती झाली. नंतर 15 प्रभाकर याणें तिचा पति झाडावर बसला आहे हें पाहून दूर गेला आणि एका झाडाखालीं लपून बसला; एकडे जरस देविकेचा पति खालीं उतरून स्त्रीस म्हणाला कीं: ,वज्रत दिवस चुकवीत होतीस, परंतु आज कुकर्मांत सांपडलीस; तूं दुसऱ्या पुरुषावरोवर नित्य येऊन हें कर्म करिलेस तर आज या गोष्टीविषयीं तुझें 20 पारिपत्य करितों. तेझां देविकेनें उत्तर केलें कीं: ,मीं तर कुकर्म केलें नाहीं श्रेतास जातांना वाटेस उष्ण लागलें म्हणून येथें बस- माच बसलों; असें असतां, तुम्हांस विपरीत भासलें; तस्मात या वृचाचा कांहीं गुण आहे. तेझां जरस म्हणाला कीं: ,आतां मी खालीं बसलों, तूं वर जाऊन पाहा. तेझां देविका झाडावर 25

चढून बसली आणि खालीं भर्त्सकडे पाहून म्हणाली कीं: ,बडत दिवस मजपाशीं प्रतिज्ञा करीत होतां, परंतु आज दुसरे स्त्रीजवळ गेलां, ही तुमची चोरी आज सांपडली'. असें बोलून जरसावर क्रोध करिती झाली; तेझां जरस आपले ठिकाणीं लज्जित होऊन तिचे समाधान करिता झाला आणि तिला घेऊन घरास जाता झाला". ही कथा श्रवण कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा २९.

ब्रज देवि परं जारं कर्तुं जानामि चेत्तथा ।

निजजारस्य गुप्यर्थं यथा सुन्दरिणा कृतम् ।

- 10 दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं शिखर्यामी महाधन नामें सावकार राहत होता, त्याची स्त्री सुंदरी मोहन धूर्त याजबरोबर अभिचार करीत असे. तेझां एके दिवशीं मोहन आला; इतक्यांत महाधनही मागून येतो, हें सुंदरीने पाहिलें. मग मोहनास शिखांत नप बसविलें आणि शिखें माडीस
- 15 लोंबत ठेविलें; आणि आपण त्वरेनें बाहेर येऊन महाधनास म्हणाली कीं: ,स्वामी! नागवें भूत येऊन शिखांत बसलें आहे, त्यास कोणी भूतवैद्यास सत्वर आणावा'. हें महाधन याणें ऐकून विचार न करितां भूतवैद्याच्या घरास गेला; इतक्यांत सुंदरीनें मोहनास खालीं उतरून बाहेर घालविला, आणि महाधन भूतवैद्य
- 20 घेऊन आला. त्यास म्हणाली कीं: ,तुम्ही यावयाचे पूर्वींच भूत पळोन गेलें'. नंतर भूतवैद्य आपले घरास गेला, आणि महाधन वैद्याची स्तुति कळून संतुष्ट झाला". ही कथा श्रवण कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३०.

गच्छ देवि विष्टं ते गमनं न मतं मम ।

विषमे यदि वेत्ति त्वमुत्तरं मूलदेववत् ॥

पूर्वीं भयंकर इमशानाचेठायीं करत व वेताळ अशीं दोन पिशाचीं राहत होती, त्यांस धूमप्रभा व मेघप्रभा ह्या दोन स्त्रिया अकस्मात प्राप्त झाल्यानंतर भूतांचा परस्परें त्या स्त्रियांविषयीं कलह होऊं लागला. इतक्यांत मूलदेव ब्राह्मण त्या मार्गांत जात होता त्यासमीप जाऊन त्यास विचारिलें कीं : ,ह्या दोन स्त्रिया आहेत यांतून आम्हास उभयतांतून कोणास कोणती योग्य आहे? हें यथार्थ सांगविं'. तेह्नां ब्राह्मण सत्यवादी, सुशील, परंतु समय 10 विपरीत जाणून सांगितलें कीं : ,आचे चित्तास जी चांगली भासेल ती त्याणें घ्यावी'. असें बोलून ब्राह्मण पिशाचांचे हातून मुक्त होऊन स्वगृहाप्रत जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३१.

15

यथेच्छं ब्रह्म कल्पाणि यथेच्छसि कृशोदरि ।

शशकस्य वने वृद्धिरसि चेदात्मरचणे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं मधुर वनाचेठायीं पिंगल नमिं सिंह राहत होता, तो अरण्यांतील पशु माहं लागला. तेह्नां त्यांणीं सिंहासमीप जाऊन नेम केला कीं : 20 ,आम्ही तुजला प्रतिदिवशीं एक पशु देत जाऊं आणि त्यां सर्वांचें रक्षण करविं'. तें सिंहानें मान्य केलें. नंतर एके दिवशीं ससाची पाळी चाली : तेह्नां ससा याणें विचार करून प्रातःकाळीं जाव-याचा नेम टाकून मध्याह्नाकाळीं भीत भीत गेला ; त्यास सिंहानें विचारिलें कीं : ,तुला विलंब कां लागला? याउपर भी चमा

करणार नाहीं. ससा म्हणाला कीं : ,स्वामी! हा अपराध मज-
कडे नाही; आम्ही पांच ससे तुमच्या नेमाप्रमाणें येत असतां
मागों दुसरा सिंह आला, त्यास आम्हीं तुमची द्वाही दिल्ली
असतां चार ससे भचिते; मीमाच पळून स्वामीस सर्व वर्तमान
5 सांगावयास आलों; त्यास या गोष्टीचा विचार न केल्यास दो-
घांचा निर्वाह आम्हीं गरीबांनीं कोटून करावा?'' हें श्रवण कळून
सिंह म्हणाला कीं : ,माझे वनांत दुसरा सिंह घेऊन माझीं वनचरें
भचितो, हें ठीक दिसत नाही; तर आधीं सिंहाचें पारिपत्य
करीन, मग भोजन होईल. त्यास सिंह कोठें आहे? तो दाख-
10 वणें. नंतर ससा याणें एक खोल आड पाहून तेंधें सिंहास
नेऊन दाखविला आणि म्हणाला कीं : ,आतांच आपले भेंयंकळून
विहिरींत गेला. मग सिंहानें आडांत आपलें प्रतिबिंब पाहून
दुसरा सिंह आहे असें मानून सक्रोध झाला, आणि त्यास मारा-
वयास आडांत उडी टाकिली आणि मृत्यु पावला. ही गोष्ट ऐकून
15 वनचरांस समाधान झालें, आणि परम संतोषिकळून राहिलीं.
ही कथा श्रवण कळून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३२.

याहि देवि मनो यत्र रमते कमलानने ।

राजिनीव विजानासि वक्तुं धूलिप्रदर्शने ॥

20 दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : „पूर्वीं शां-
तिपुरीचेठायीं केशव शेटवाणी राहत होता, त्याचो स्त्री मोहिनी,
पुत्र सोमव आणि पुत्रस्त्री राजिनी, परम सुंदर, परंतु क्वभिचा-
रिणी. असें असतां एके समयीं तिची सासू मोहिनी इथें काहीं
द्रव्य घेऊन गळं आणावयाकरितां राजिनीस बाजारांत पाठविली.
25 तिणें बाजारांत गळं घेऊन येतेसमयीं परपुरुष पाहिला; त्याजबरोबर

संकेतें करून गहं वाखाचे दुकानापुढें वाजारांत ठेवून आपण संके-
ताप्रमाणें त्या खळीं जाऊन क्रीडा करिती झाली. त्या समयांत
वाणी याणें मोटेतील गहं घेऊन त्यांत धूळ वांधून ठेविली.
राजिनीनें दोन घटिका क्रीडा करून घाबरें पणें घेऊन तशीच
मातीची मोट उचलून घेतली. नंतर सामूनें मोट सोडून गहं 5
पाहूं लागली, तेां धूळ पाहिली. तेझां राजिनीनें सांगितलं कीं:
,वाजाराचे रस्त्यांत माझे हातून पैसा खालीं पडला; त्याचा शोध
करावयास्तव ही माती जमा करून आणिली आहे'. मग मोहि-
नीनें पैसा हरपला हें पाहून खिन्न होऊन उगीच राहिली". ही
कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली. 10

कथा ३३.

को दोषो गमनाहेवि वेत्ति चेत्कर्तुमुत्तरम् ।

अतीव आरिणी यद्वद्रभिका पतिसंनिधी ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं शंकर-
पुराचेठायीं शंकर माळी भाग्यवंत राहत होता, त्याची स्त्री 15
रंभिका अति अभिचारिणी असे. एकदां याद्वदिवशीं रंभिकेनें
आपले उपपति चार परसरें न कळतां भोजनास बोलाविले,
आणि शंकर याणें आपले जातीचे चार माळी बोलाविले. एकडे
उपपतीमध्ये प्रथम वाणी भोजनास आला: त्याचें अर्धस्नान होते-
समयीं सुतार येता झाला. तेझां वाणी यास वेकूची खोली 20
बळत जुनी होती त्यांत लपवून ठेविला. नंतर सुतार स्नान
करितो; इतक्यांत तरळनामा तिसरा आला. तेझां सुतारही
वाणी याचे खोलींत लपविला. नंतर तरळ स्नान करित आहे;
इतक्यांत बलाधिप चवथा आला. तेझां तरळास भांड्याची खोली
होती, तेथें ठेविला; बलाधिप याचे स्नानाचे संधीस चार माळी 25

घेऊन शंकरही येता झाला. तेझां बलाधिपास नेऊन तिचे जेथें
 लपविले होते त्या खोलीवर वेकूची माडी होती तेथें बसविला.
 तो इकडे सायंकाळ झाला. तेझां रंभिकेनें त्वरा करून माळी
 यांस भोजनास देऊन चवघे आपले उपपति होते त्यांस पृथक् पृथक्
 5 अन्न नेऊन देती झाली. सर्व भोजनास बसविले; इतक्यांत वाणी
 याणें बीर उष्ण लागली म्हणून फुत्कार केला. तेझां सुतार व
 तरळ यांस सर्प आला असें भासून आपलीं ताटें मस्तकावर
 घेऊन उभे राहिले; ते समयीं माडीस ताटें लागून वेकू हालले;
 नंतर माडीवर बलाधिप होता, त्यास कोणी तरी धरावयास
 10 आले; हा भाव उत्पन्न होऊन धांव मारून माडीखालीं उडी
 टाकिली; तो माडी पडूं लागली म्हणून वाणी, सुतार व तरळ
 असे तिघेही खोलीतून बाहेर पडून पळाले आणि चवघेही आपले
 घरास गेले. इकडे, काय गडबड आहे? म्हणून शंकर भोजन
 करीत होता तो मंडळीसहवर्तमान भोजन टाकून उठला आणि
 15 बाहेर पाहिलें, तो आंधारांत कांहीं दिसलें नाहीं. मग शंकर
 याणें स्त्रीस विचारिलें कीं: ,कोण बाहेर गेल्यासारखें दिसलें;
 हें काय? ते समयीं रंभिकेनें उत्तर केलें कीं: ,स्वामी! आज
 तुम्ही भोजनास सायंकाळ केलां, तेझां कालातिक्रम झाला व
 भक्तिहीन आहे केलें; यास्तव क्रोधिकरून तुमचे वडील आढास
 20 आले होते ते विमुख होऊन उपोषित गेले; नाहीं तर आपले
 खोलीतून कोण बाहेर निघणार?! तस्मात् उदयीक पुनः आढ
 कराविं. हें शंकर याणें सत्य मानून दुसरे दिवशीं आढ केलें.
 ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३४.

याहि देवि गता वेत्सि यदि भामिनि भाषितुम् ।

कुमार्यै स्वपटे दत्त्वा यद्योक्तं शम्भुना पुरा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „कोणीएक नगरीं शंभुनामा ब्राह्मण ब्रूतप्रिय राहत होता, तो एके दिवशीं 5 यामांतरास जात होता; तेां मार्गांत शेताचे बांधावर शेत रचा-वयास एक स्त्री बसली होती; तिजला पाहून समीप आला आणि तिजला तांबूल देऊन तिशीं उपभोग केला. नंतर तिणें त्याचें वस्त्र घेतलें, तें मागावयास लागला; तेह्नां तिणें वस्त्र न देतां घरास आर्ज लागली. नंतर शंभु याणें शेतांतील बांधकऱ्यांचीं 10 कणसिं घेऊन मागे लागला आणि गांवचे लोकांस म्हणाला कीं: ,पांच कणसिं मीं घेतलीं, यास्तव इणें माझें वस्त्र पांच रुपयांचें घेतलें; हा तुमचे गांवचा न्याय कीं काय?‘ नंतर सर्वांनीं तिज-कडून वस्त्र ब्राह्मणास देविलें; नंतर तिणें लज्जेस्तव पूर्ववृत्तांत न सांगतां वस्त्र दिलें, आणि ब्राह्मण वस्त्र घेऊन घरास आला“. 15 ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३५.

गच्छ देवि न ते दोषो यदि तव गता सती ।

स्वार्थं कर्तुं विजानासि तिलकयकरो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वी को- 20 णीएक सांवनामा वाणी तीळखरेदी करावयाकरितां यामांतरास जाऊन तेथें भांडशालीक वाणी याजपाशीं विचारिलें; त्याणें ,तीळ लागतील ते देतां‘ असें बोलून सांव वाणी यास आपले घरीं भोजनास नेलें. त्याणें भांडशालीक याची स्त्री सुंदर पाहून तिला आपली हिर्याची आंगठी देऊन भोग करिता झाला. नंतर बाहेर 25

येऊन भांडशालीक यास म्हणाला कीं: ,आम्हास शंभर खंडी तीळ बावयाचा करार केला आहे, ते बावे'. नंतर भांडशालीक म्हणाला कीं: ,करार कोणी केला आहे?' तेझां सांव वाणी बोलिला कीं: ,पूर्वी शंभर खंडीचा नियय करून तुझे स्त्रीणें माझे हातांतील आंगठी घेतली असतां तीळ बावयास विवाद करितोस? हें सावकारास उचित नाही'. तेझां भांडशालीकानें पुवास आपले स्त्रीकडे पाठवून आंगठी आणविली, आणि स्त्रीस म्हणाला कीं: ,आम्हास न कळतां व्यवहाराचा नियय करितेस, येथेंकडून स्वार्थ होणार नाही' असें बोलून सांव वाणी यास आंगठी व कराराप्रमाणें तीळ देता झाला. ही कथा सांगून मुक म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर मुखेंकडून जावें". हें ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३६.

त्वया मुखेन गन्तव्यं तं जारं प्रति सत्वरम् ।

15 ज्ञानासि त्वं जयन्तीव यदि वक्तुं सदुत्तरम् ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी सरड गावीं शूरपाळ पाटील राहत होता, त्याची स्त्री जयन्ती नित्य आपल्यास पीतांवराची चोळी मागत असे. तेझां शूरपाळ म्हणाला कीं: ,पीतांवर म्हणजे काय? हें आमचे घरीं कोणालाही ठाऊक नाही, तर त्याची कंचुकी कोठून घ्यावी?' असें बोलून नंतर दुसरे दिवशीं शूरपाळ गांवकरी यांचे मंडळींत जाते समयीं जयन्तीनें सभेंत जाऊन शूरपाळ यास बोलली कीं: ,आपले घरीं शिजली नासली भाकर आहे, ती भजावयास चलवें'. हें शूरपाळ याणें ऐकून घरीं येऊन स्त्रीस म्हणाला कीं: ,चौघांत येऊन तूं काय बोल-
लीस? तेथेंकडून मजला लघुत्व प्राप्त झालें; तर मी तुला पीतां-

वराची चौळी देतां, परंतु बोलिली आहेस तें असत्य करावें' असें बोलून तिजला कंचुकी देता झाला. तेझां तिणें सांगितलें कीं : 'उदयीक मी येऊन हें वचन बोलें; त्या वेळीं तुम्हीं गांव-करी जवळ वसले असतील त्यांस घरीं घेऊन यावें'. नंतर शूर-पाळ याणें दुसरे दिवशीं तसेंच केलें. तेझां जयंतीनें जेवणाचें 5 साहित्य उत्तम करून भतारासहित गांवकरी यांस जेवावयास उत्तम वाढिलें. तें सर्वांनीं पाहून म्हणाले कीं : 'ही स्वभावेकडून उडट आहे, याचकरितां शूरपाळ यास मनस्वी बोलले, परंतु कर्तृत्व चांगलें आहे'. असें ऐकून शूरपाळ संतोष पावला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 10

कथा ३७.

यद्येष्टं ब्रज कल्याणि न ते दोषो ऽस्ति कश्चन ।

लाङ्गलीव विजानासि यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं : 'पूर्वीं संगम गावीं एक कुटुंबी दुर्बल शिरपति राहत होता, त्याचे शेतास 15 सरकती तर्पणशाली, तो शेताची चांगली व्यवस्था करीत असे. त्यास भोजनास शिरपतीची स्त्री लांगली नांमिं घेऊन जात असे; तेथें भोजनानंतर दोघांचा संगही होऊं लागला. हें वर्तमान शिरपतीनें ऐकून पाहावयाकरितां स्त्रीस न कळतां तो दुसरे शेतांत दूर जाऊन लपून वसला. याचे पूर्वीं उभयतांचा संग झाला. 20 नंतर शिरपतीनें पाहिलें व त्यासही लांगलीनें पाहून तर्पणशाली याजवर रागेभरून म्हणाली कीं : 'शेतांत नागर चालवीत नाहीस; परंतु हें मी पतीस सांगिन'. तेझां तो तर्पणशाली समजून म्हणाला कीं : 'नागर मीं घरावा आणि शेताचें काम करावें आणि तुझे पतीस अर्धा वांटा द्यावा; अशी सरकत मजला पुरवत नाहीं; 25

तू आपले पतीस सांग'. हें शिरपतीनें ऐकून विचार केला कीं :
,या उभयतांचे कलहाचें भाषण होत आहे, तेझां समागम कसा
घडला? तस्मात् व्यभिचाराविषयीं ऐकिलें तें असत्य' असें मानून
घरास गेला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

5

कथा ३८.

यवैच्छसि ततो गच्छ विप्रस्त्रेव प्रभावति ।

सहितं कुर्वतो देवि को विघ्नं कर्तुमर्हति ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : „पूर्वी प्रि-
यंवद नाम एक ब्राह्मण मार्गस्थ जात असतां गोविंदनामा वाणी
10 राहत होता, त्याचे घरीं रात्री राहावयास गेला; त्याची स्त्री
सुंदर व व्यभिचारिणी होती, तिजवरोवर प्रियंवदानें भोग करा-
वयास्तव आपली आंगठी दिधली, आणि भोग झाल्यावर आंगठी
मागूं लागला; तीं सुंदरी देईना. यास्तव तसाच उठून मोडकी
खाट होती तिजवर येऊन निजला आणि पहाटेस एक खाटेचा
15 पाय मोडून घेऊन वाऱ्याजवळ आला आणि म्हणाला कीं : ,हा
खाटेचा पाय मीं मोडिला म्हणून माझी आंगठी उशाकडे पिशवींत
होती ती तुझे स्त्रीनें घेतली आणि आतां देत नाहीं; हा धर्म
कों काय?' असें वचन वाऱ्यानें ऐकून आपले स्त्रीवर रागिंभरून
आंगठी देवविली; तिणें लज्जेस्तव कांहीं न बोलतां आंगठी ब्राह्म-
20 णास दिली; ती घेऊन ब्राह्मण घरास गेला". ही कथा श्रवण
करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ३९.

याहि देवि परं जारं कुं वाञ्छितमादरात् ।

यदि वरुं विजानासि तुलाहङ्गधरो यथा ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वी कुं-
टिणीपुरींत भूधर वाणी राहत होता, तो पुण्यत्रयेकरून दरिद्री
होऊन देशांतरास गेला. जाते समयीं शेजारी वाण्याचे घरीं
लोखंडी घट ठेवून गेला. पुनः कांहीं दिवशीं द्रव्यसाधन करून
आला; तेझां शेजारी याजवळ घट मागूं लागला. तेझां त्याणें 5
उत्तर केलें कीं: „तुझा लोखंडी घट उंदीरांनिं भजिला. नंतर
प्रतरणेची गोष्ट भूधरांनिं ऐकून शेजार्याचा पुत्र भोजनार्थ आपले
घरीं नेऊन लपविला. नंतर शेजारी शोध्यास आला; तेझां त्यास
सांगितलें कीं: „तुझा पुत्र गिधड याणें नेला. हें ऐकून शेजारी
याणें राजदारीं जाऊन फिर्याद केली. ते समयीं राजाधिकारी 10
याणें भूधरास आणून विचारिलें; तेझां भूधरांनिं उत्तर केलें कीं:
„महाराज! लोखंडी घट उंदीरांनिं भजिला हें जर खरें तर गिधड
हत्तीस नेईल; मग मुलगा नेला यांत आश्चर्य काय? हें ऐकून
शेजार्यास न्यायकर्ते याणीं फजीत करून लोखंडी घट भूधरास
देवविला आणि भूधरापासून शेजारी यास पुत्र देवविला“. ही 15
कथा सांगून शुक्र म्हणाला कीं: „हें चातुर्य तुजला असेल तर
जावें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४०.

गच्छ त्वं कुरु चाभीष्टं नान्तरायं करोम्यहम् ।

सुबुद्धिरिव चेद्वक्तुं विज्ञानासि स्वकार्यतः ॥

20

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वी एके
नगरींत सुबुद्धि व कुबुद्धि असे दोघे राहत होते, त्यांतून सुबुद्धि
देशांतरास गेला व कुबुद्धि त्याचे स्त्रीबरोबर कुकर्म आचरूं लागला.
कांहीं दिवशीं सुबुद्धि द्रव्यसंपादन करून घरीं आला. नंतर
कुबुद्धीनें कपटभाव दाखविला आणि विचारिलें कीं: „तूं काय 25

आश्चर्य पाहिलेंस? मग सुबुद्धि म्हणाला कीं : ,सरस्वती नदीचे तीरीं एके आडांत आंब्याचे झाडावर अकाळीं एक आंबा पाहिला . मग कुबुद्धि म्हणाला कीं : ,हैं असत्य आहे; याविषयीं तुझी व माझी प्रतिज्ञा: जर हैं सत्य आहे तर तूं माझे घरीं येऊन दोहों हातीं जें नेतां येईल तें व्याविं, आणि असत्य झाल्यास मी नेईन . मग रात्री कुबुद्धीनें जाऊन आंबा होता तो काढून घेतला . नंतर दुसरे दिवशीं दोघे पाहावयास गेले, तेथें सुबुद्धीनें पाहिलें, तो आंबा नाही; नंतर कुबुद्धि म्हणाला कीं : ,आतां काय करविं? तेझां सुबुद्धि यास त्याचा भाव समजला कीं : ,आपले स्त्रीचेठायीं कुबुद्धीचा लोभ आहे . मग सुबुद्धीनें घरीं येऊन त्वरेनें आपली स्त्री व वस्त्रभाव घरांतून काढून दुसरे ठिकाणीं नेऊन ठेविलीं आणि कुबुद्धीस आणून चौघांचे विद्यमानें आपली प्रतिज्ञा सांगता झाला . तेझां कुबुद्धि स्त्रीलोभेंकरून घरांत गेला, तो स्त्री नाही . मग माडीवर असेल म्हणून चढावयाकरितां शिडी दोहों हातीं घेतली; तेझां सुबुद्धि म्हणाला कीं : ,प्रतिज्ञा सिद्ध झाली: आतां शिडी घेऊन जाविं . नंतर कुबुद्धि सखेद होऊन घराबाहेर आला; त्या समयीं सर्व जनांनीं त्याचा धिक्कार केला . नंतर तो आपले घरास गेला . ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली .

20

कथा ४९.

युक्तं ते गमनं देवि यदि तव गता सती ।

संकटे वेत्ति वक्तुं त्वं किंचिद्विप्रवरो यथा ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वी पंच-
 पूर नगराचेठायीं शत्रुमर्दन म्हणून राजा होता, त्याची कन्या
 मदनलता; तीस मदनव्यासा होऊन कंठ दग्ध झाला . तेझां
 वैद्यास औषधालाव राजानें दवंडी पिटविली: ,कन्येस जो वरें

करील त्याचें दरिद्र दूर करीन'. मग हें वृत्त एके स्त्रीनें ऐकून आपले पतीस निवेदिलें. तें त्याणें ऐकून राजघरीं गेला आणि कन्येस पाहून, पिशाचाचा उपद्रव आहे' म्हणून सांगितलें. नंतर मंचेंकडून वरी करावयास मंडळ करून पूजेचा खटाटोप बडत केला आणि परीचा पाहिली; तेझां ती मदनपीडिनें व्याप्त आहे 5 असें पाहून मनस्वी मंचाची गडबड दोन घटिकापर्यंत मोद्यानें बोलिला; तें पाहून मदनलतिका विस्मय होऊन हसली, हसावयाचे वेगेंकडून गलगंधि फुटली आणि राजकन्या स्वस्थ झाली. नंतर तो ब्राह्मण राजानें दरिद्ररहित केला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रवण करिती झाली. 10

कथा ४२.

सुखेन याहि भोगाय जारं सर्वाङ्गसुन्दरि ।

वेत्ति चेद्वाघमारीव शार्दूलं वक्तुमद्भुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं देव-यामीं सिंह नामें पाटील राहत होता, त्याची स्त्री कलहप्रिया. 15 तिणें एके समयीं पतीबरोबर कलह करून दोघे पुत्र घेऊन आपले बापाचे घरीं चालिली; मार्गी जात असतां एका अरण्यांत व्याघ्र पाहिला, तो ह्या तिघांस पाहून आनंद पावला व पुच्छ भूमीवर आपटूं लागला. त्या वेळीं धांवते समयीं कलहप्रियेनें आपले पुत्रांस घेऊन प्राणसंकटीं म्हणाली कीं: ,अरे मूर्खाने! तुम्ही पृथक् 20 पृथक् व्याघ्र भचावयास कलह किमर्थ करितां? प्रसूत एक व्याघ्र आला आहे, त्याचा विभाग अर्धा अर्धा भचावा; मग दुसराही सांपडेल'. इतकें ऐकून व्याघ्रानें विचार केला कीं: ,ही व्याघ्रमारी आहे; पुढें गेलों तरी मजला पुत्रांकडून मारवील; तस्मात फळूनच

जाविं, हें उत्तम आहे'. असें ध्यानांत आणून मोठ्या वेगेंकरून पळता झाला". ही कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४३.

ब्रह्म देवि सुयुक्तं ते गमनं गजगामिति ।

यथाप्रसङ्गं ते बुद्धिर्वाग्ममार्या यथास्ति चेत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „तो व्याघ्र पकून जात असतां मार्गांत जंबुक भेटला, त्याणें विचारिलें कीं: ,अरे पळतोस कां?' तेझां व्याघ्र म्हणाला कीं: ,अरे मूर्खा! विचारितोस काय? अरण्यांत व्याघ्रमारी आली आहे'. हें ऐकून 10 जंबुक बोलिला कीं: ,ती मजला दाखवावी; मनुष्यापासून तूं भय पावलास, हें तुला योग्य नव्हे'. मग तो जंबुक व्याघ्रास घेऊन पुनः कलहप्रियेजवळ आला. तेझां तिणें पाहिलें, तीं जंबुकानें व्याघ्रास आणिलें; मग कल्पना करून जंबुकास म्हणाली कीं: ,अरे धूर्ता! तुजकडे तीन व्याघ्र येणें, त्यांतून एक देऊन मजला समजा- 15 वितोस; परंतु मी ऐकणार नाही' असें ऐकतांच व्याघ्र पकून चालिला; जाते समयीं जंबुक जवळ होता तो आपटून त्याचे मुखांतून रक्त वाहं लागलें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४४.

गच्छ देवि न ते विघ्नं कर्तुं योग्यो ऽस्मि भामिनि ।

संकटे समनुप्राप्तिं जम्बुकस्येव चेन्नतिः ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „जंबुक व्याघ्रानें कंठाचेठावीं धरिला होता तो घाबरा होऊन प्राणसंकट झालें, तथापि कसेंही करून प्राण रचावा? यास्तव व्याघ्र दूर 25 जाऊन उभा राहावयाचे समयीं जंबुकानें हास्य केलें; तेझां व्याघ्रानें

विचारिलें कीं : , किमर्थ हसतोस ? ' नंतर जंवुक म्हणाला कीं : , ती व्याघ्रमारी मोठी धूर्त आहे, हें मजला समजलें ; तिणें मजला भचावयाचें योजिलें होतें, परंतु तुझे प्रसादेंकडून प्राण वांचलें ; नाही तर आज मरण पावलों होतो ; व्याघ्रमारी पाठीस लागून येत्वे असें चित्तांत आणून हसलों . हें व्याघ्रानें श्रवण कडून सं- 5 तोषानें जंवुक सोडिला . ही कथा श्रवण कडून प्रभावती श्रवण करिती झाली .

कथा ४५ .

समयो ऽयं सुखं भोक्तुं तव भामिनि सुन्दरि ।

तथा त्वं वेत्ति चेत्कर्तुं विष्णुशर्मा द्विजो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं : , पूर्वीं विशाल 10 नगरीचेठायीं अरिंदम राजा राज्य करीत असतां तेथें विष्णुशर्मा ब्राह्मण विषयासक्त आणि स्त्रीरहित आणि व्यभिचारिणींस परम दुःसह राहत होता ; त्याचा पराजय करावयास वेश्मस सामर्थ्य नाही, मग इतर स्त्रियांची कथा काय ? असें असतां विचारित विचारित वेश्मा तेथें राहत होती, तिणें ह्या ब्राह्मणाजवळ सोळा 15 मोहरा आहेत असें ऐकून त्यास आपले घरीं बोलावून नेला आणि प्रतिज्ञा केली कीं : , आज संपूर्ण रात्री मध्यें माझा पराजय झाला तर माझें द्रव्य आहे याचा चतुर्थांश तुजला देईन, नाही तर तुझा मोहरा घेऊन तुजला सेवक करीन ; प्रातःकाळ म्हणजे कुकूट शब्द करितो तो शब्द झाला म्हणजे तुझा पराजय झाला . असा 20 निश्चय कडून नंतर तांबूल देणें व गोष्टींत दोन प्रहर राव गेली . तेझां वेश्मनें सखीसमीप येऊन तिजला सांगितलें कीं : , मध्यरात्री- नंतर पिंपळाचे वृचावर जाऊन कुकूटासारिखा शब्द करावा म्हणजे मी प्रातःकाळ झाला म्हणून ब्राह्मणास बाहेर घालवीन . असा निश्चय केला . नंतर कुंटणीनें पिंपळाचे वृचावर चढून 25

कुकुटासारिखा शब्द केला; तेां इकडे संयोगानंतर दोन घटिकाही वेश्णेने, प्रातःकाळ झाला' असें म्हणून ब्राह्मणाचा धिक्कार करून बाहेर घालविला. ब्राह्मण बाहेर येऊन पाहतो, तेां कुटीण झाडावर बसून शब्द करिते असें पाहून तिजला दगड मारून खाली पाडिली, आणि प्रातःकाळ होतांच राजास सांगून वेश्णेपासून चतुर्थांश द्रव्य घेता झाला". ही कथा अथवा करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४६.

यथेच्छं व्रज भद्रे वै यदि वेत्ति त्वमुत्तरम् ।

10 यथा कारागरानाथः छतवान्भूतनिग्रहे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत युक्त बोलत आहे कीं: „पूर्वीं वत्स नगराचेठायीं शांतधर्म दरिद्री ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री कारागरा कर्कशा सर्वलोकांस कलह करून संताप करणारी अशी होती. त्या ब्राह्मणाचे घरीं महाकूर ब्रह्मराचस राहत होता, तो 15 कारागरेचे भयाने अरण्यांत पळून गेला. इकडे ब्राह्मण एके समयी स्त्रीचे संतापेकरून घराहून निघून चालिला; तेां अरण्यांत गेला; तेथें ब्रह्मराचसाची भेट झाली. नंतर, माझे घरीं आज अतिथि ह्मणें' असें ब्रह्मराचसानें सांगितलें. तेह्नां ब्राह्मण म्हणाला कीं: ,मी कारागरेचे संतापें बाहेर निघालों आहे, त्यास मारावयाचें 20 असल्यास सत्वर मारविं'. मग ब्रह्मराचस म्हणाला कीं: ,तूं मजपासून काडीमात्र भय न घरविं; मी तुझे घरीं राहत होतीं, परंतु कारागरेचे भयासव पळून आलों; त्यास मृगवती नगरी-चेठायीं मदन राजा, त्याची कन्या मृगलोचता आहे, तिजला मी जाऊन उपद्रव करितों, ती तुजवांचून बरी होणार नाही, याज- 25 करितां तूं तेथें जाऊन राजकन्या व राज्याचा चतुर्थांश मागावा, आणि त्या राजानें कबूल केळ्यानंतर उगीच विभूत तिजवर टाक

म्हणजे मी जाईनः या युक्तीनें तुजला एकवेळ वडत द्रव्य देईनः मग तूं आपले घरीं जाविं'. असें बोलून त्या ब्रह्मराचसनिं फरा-
ळास घेऊन आपण राजकन्येस उपद्रव करूं लागला. तेझां राजनिं
नगरांत दबडी पिटाविली कींः 'कन्येस जो निरुपद्रव करील त्यास
कन्या व राज्याचा चतुर्थांश देईन'. त्या समयांत हा ब्राह्मण नग- 5
रांत गेला आणि बोलला कींः 'मी उपाय करितों'. असें बोलून
राजकन्येसमीप गेला आणि कांहीं मंत्र म्हणून विभूत लाविली;
तां तत्वेणेंच राजकन्या स्वस्थ झाली; मग ब्राह्मणास चतुर्थांश राज्य
व कन्या हीं दोन्ही मदन राजा याणें दिल्लीं; तीं घेऊन ब्राह्मण
संतुष्ट झाला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करितो 10
झाली.

कथा ४९.

मच्छ देवि परं वेत्ति यदि कर्तुं त्वमुत्तरम् ।

यथा कारागरानाथः छतवान्भूतसंकटे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कींः 'तो कारा- 15
गरापति शांतनामा ब्राह्मण राजकन्या घेऊन स्वस्थ राहत असे.
असें असतां पुनः ब्रह्मराचसनिं घेऊन राजपत्नी मुलोचना तिजला
उपद्रव केला. तेझां राजनिं शत्रुघ्नास सांगून पाठविलें, त्याणें
आपले राज्यांत मांत्रिकाचा शोध काढून केशवनामा भूतवीर समा-
गमिं घेऊन आपण घेता झाला. नंतर केशवशर्मा राजपत्नीसमीप 20
जाऊन बसला; तां ब्रह्मराचसनिं मोठा शब्द करून केशवास
भयेंकरून पळविलें; आणि ब्रह्मराचसनिं कारागरेचे पतीस गुप्त रूपें
जाऊन सांगितलें कींः 'एकवेळ म्यां तुझें ऐकिलें; आतां तूं आपले
राज्याचा उपभोग करून स्वस्थ राहाविं; माझे वाटेस गेलास तर
मी ऐकणार नाहीं'. असें सांगितलें. नंतर इकडे केशवशर्मा 25
पकून गेला असतां राजनिं कारागरापतीची प्रार्थना केली कींः

,आपण स्त्रीचें रक्षण करविं'. तेह्नां तो बोलिला कीं: ,मीं वारं-
 वार उपद्रव कोठवर सोसावा? परंतु या समयीं उपाय करून
 पाहतों, पुनः करणार नाहीं'. नंतर अवघ्यांनीं अवघ्न म्हणून
 कारागरापतीस राज्याहीं आणिला. तेह्नां कारागरापतीनें विचार
 ५ करून ब्रह्मराक्षस राजपत्नीचे आंगीं होता यास्तव तिच्या कानांत
 सांगितलें कीं: ,अरे ब्रह्मराक्षसा! माझी स्त्री कारागरा तुझा व
 माझा शोध करीत येथें माझे घरीं आली आहे: ती येथें येणार'.
 इतकें ब्रह्मराक्षसानें ऐकून शीघ्र राजपत्नी सोडून पलायन करिता
 झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

10

कथा ४८.

संभोगमाप्नुहि सुखं जारेण सह भामिनि ।

विषमे निर्णयं कर्तुं वेत्ति चेतसंकटारिवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „पूर्वीं राजा
 नंद सार्वभौम राज्य करीत असे; त्याचा प्रधान संकटारि राजाचे
 15 प्रतापेंकरून समस्त राजे पादाक्रांत होऊन राज्य निर्वेध झालें.
 असें असतां एके समयीं राजाचे चित्तांत आलें कीं: ,पृथ्वी निर्द्रव्य
 होऊन सर्व द्रव्य आपलेजवळ येईन असें करविं'. असा विचार
 करून कातड्याचे रुपये चावळूं लागला. ते समयीं प्रधानानें
 निवेध केला; यास्तव सेवकांस आज्ञा केली कीं: ,या प्रधानास
 20 नेऊन मारविं'. मग सेवकांहीं अवघ्न म्हणून प्रधानास नेऊन
 उदकरहित एक आड खोल पाहून तिथें ठेविला; त्यास नित्य अन्न
 उदकमात्र पोंचवीत असे. इकडे प्रधान मरण पावला ही हांक
 झाली. असें श्रवणें ऐकिलें. मग बंगाल देशाचे राजानें प्रधान
 मेला किं वा आहे हें समजल्याकरितां दोन घोड्या एकसारख्या
 25 व अलंकारसारखे घालून परीचार्य पाठविल्या कीं: ,यांत आई

व कन्या यांचा निर्णय करून पाठवावा. नंतर राजा नंद याणें शालिहोव जाणते आणून परीचा केलो, परंतु समजलें नाहीं. तेझां राजा खिन्न होऊन वसला आणि बोलला कीं: ,या समयीं संकटारि प्रधान असता तर यांची परीचा करता. मग राजानें सेवकांस सांगितलें कीं: ,त्या आडांत जाऊन पाहविं, आणि सं- 5 कटारि जीवंत असल्यास मला सांगविं; मी तेथें येईन. तेझां सेवक म्हणाले कीं: ,महाराज! ह्या विहिरींत एक पुरुष आहे, परंतु बाहेर येत नाहीं; आपण तेथें गेल्यास समजेल. नंतर राजा आपण तेथें जाऊन माणसें आडांत घालून संकटारीस काढिलें; आणि राजानें ओळखून संतोषेंकरून भेटला आणि वज्रत 10 सन्मान केला. मग हें वर्तमान प्रधानास सांगितलें; त्याणें ध्यानांत आणून दोन्ही घोड्यांवर वारगीर बसवून फिरविल्यानंतर जीन काढविले आणि मोकळ्या सोडिल्या; ते समयीं कन्या माते-जवळ येऊन वाळचेष्टा करूं लागली; नंतर माता जिड्ढेकरून कन्येस चाटूं लागली. मग कन्या व माता यांचा निर्णय करून 15 पाठविल्यावर संकटारि जीवंत आहे असा निश्चयेंकरून बंगालाचा राजा स्वस्थ राहिला. नंतर दुकडे राजा संकटारि याचे विचारिं वतू लागला आणि पृथ्वी निर्द्रव्य करावयाची वासना टाकिली. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ४९.

२०

कर्तुं संभोगमेषाचि ब्रज ते यव रोचते ।

विषमे त्वं प्रवीणासि पुनश्चेत्संकटारिवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे कीं: „संकटारि प्रधान मरण पावला हें वर्तमान होतें; तेच समयीं मंगळपुराचे राजानें एक काठी रत्नखचित करून नंद राजाकडे पाठविली कीं: 25

,इचा मूळभाग व अग्रभाग याचा निर्णय करून पाठवावी'. मग संकटारीने पाहून सर्वास दाखविली; परंतु कोणास समजेना. तेह्नां आपण विचार केला आणि ती काठी घेऊन तिचे मध्यभागी एक लहान पाषाण बांधून उदकांत सोडिली; तेह्नां अग्रभाग हलका 5 यास्तव वर राहिला आणि मूळभाग जड यास्तव खाली गेला; त्यावरून त्या काठीचे मूळाचा व अग्रभागाचा निश्चय करून मंगळपुराचे राजास लिहून पाठविलें. त्या दिवसापासून सर्व राजे पूर्ववत करभार देऊ लागले. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

10

कथा 40.

गच्छ देवि न ते दोषो गमने को ऽपि वर्तते ।

विषमे यदि वेत्ति त्वं धर्मबुद्धिरिवेप्सितम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी मंगळ 15 शामाचेठायीं धर्मबुद्धि व कुबुद्धि असे दोघे मिच राहत होते, ते एके समयीं देशांतरास जाऊन वडत द्रव्य संपादिते झाले, तें घेऊन घेतां मार्गांत एक अज्ञत्य होता, त्याचे खालीं वसून दोन विभाग केले आणि तेथेंच भूमींत पुरून ठेवून आपण घरीं गेले. नंतर कुबुद्धीनें रात्री जाऊन तें द्रव्य आपले घरीं आणून ठेविलें. मग चार दिवसानंतर सुबुद्धीस म्हणाला कीं: ,आपलें द्रव्य आणविं 20 आणि उपभोग करावा'. तेह्नां सुबुद्धीनें होय म्हणून अश्वत्या-खालीं जाऊन पाहिलें, तों खांचामाच आहेत, द्रव्य नाही. तेह्नां कुबुद्धि मोठ्यानें शब्द करिता झाला. मग धर्मबुद्धीस कुबुद्धीचें सर्व छल समजलें. तेह्नां तो प्रधानास निवेदिता झाला; मग प्रधानानें कुबुद्धीस आणून विचारिलें कीं: ,द्रव्य काय झालें?' 25 तेह्नां कुबुद्धि म्हणाला कीं: ,दोघांचें द्रव्य टाकक असतां तें नाहीस

झालें; यास साव अश्वत्थ वृक्ष आहे; त्यास विचारारविं म्हणजे तो द्रव्य कोणीं नेलें तें समेल'. मग सर्वांनीं ही गोष्ट मान्य करून उभयतांस घेऊन तेंचें गेले. तेां कुवुडीनें आपला पिता आगो-धरच नेऊन अश्वत्थाचे ढोलींत ठेविला होता. नंतर कुवुडीनें अश्वत्थाची पूजा करून हात जोडून म्हणाला कीं: ,जर मीं द्रव्य 5 नेलें असेल तर कांहीं न बोलविं; आणि धर्मबुडीनें नेलें असेल तर नाव घ्याविं'. मग पित्यानें उत्तर केलें कीं: ,धर्मबुडीनें द्रव्य नेलें'. तेह्नां सर्वास खरें भासलें. नंतर धर्मबुडीनें कुवुडीच्या पित्याचा शब्द ओठखून अश्वत्थाभोवतें गवत लावून त्यास अपि लावितांच पिता उडी टाकून बाहेर आला; ते समयीं सर्वांनीं 10 पाहून कुवुडीस धिक्कार करून शासन केलें व द्रव्य धर्मबुडीस देविलें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ५१.

याहि देवि रतिसादलुब्धे कामिनि सत्वरम् ।

गाङ्गलीव विजानासि विषमे यदि भाषितम् ॥

15

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं चक्षाकर नगरीचेठायीं चतुर्वेदी ब्राह्मण शिष्ट राहत होता, तो एके दिवसीं आपले रथावर बसून यावेस बात होता; तेां मार्गीं अकस्मात चोर आले, ते समयीं रथ घेऊन बरोबरचे सर्व लोक पकून गेले; गांगली ब्राह्मण बंधूसहित पायांनीं चालत होता; त्यास 20 पकवेना. तेह्नां उभा राहून बंधूस म्हणाला कीं: ,माझें धनुष्य बाण दे व चोर किती आहेत तें सांग'; आणि लोकांस उगीच हाक मारिता झाला. तेह्नां पाठीमागून लोक वडत येतात असें चोर समजून लोकांचे भयेंकरून पकून गेले; मग गांगली

ब्राह्मण निमूरवाणी याचेस जाता झाला“. हो कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५२.

ब्रज श्रेष्ठ नर देवि यं त्वं कामयसे यदि ।

३ अयश्रीरिव जानासि कर्तुं परमसंकटे ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत गुरू बोलत आहे कीं: „पूर्वीं प्रतिष्ठा नगरीचेठायीं सप्तशाल राजा, त्याचा पुत्र चातुर्यनामा; त्याणें निश्चय केला कीं: ,वडीलांचे उपार्जित द्रव्येंकरून शरीरपोषण न करावें“. नंतर शांतनिष्ठ ब्राह्मण व सुतार व वाणी यांचे पुत्र हे 10 तीन मैत्र करून देशांतरास निघाला. नंतर सर्वांनीं एकत्र मिळून धानांत आणिलें कीं: ,आम्हास आर्जव करावयास एक समुद्र आहे; याचें आर्जव करावें.

मेदिनीवसनीभूते वदानीव पयोनिधौ ।

रत्नान्यर्पयितुं तानि पुरः स कुर्वते भुजान् ॥

१५ या विचारें समुद्रतीरीं गेलें; तेथें एकवीस उपोषणें केलीं. नंतर समुद्र प्रसन्न होऊन चौघांस चिंतामणिरत्नें देता झाला; तीं घेऊन तिघानीं वाखाच्या पुत्राजवळ ठेवावयास दिल्लीं. त्याणें एके दिवशीं चारी रत्नें आपली मांडी चिरून आंत ठेविलीं आणि मांडीस टांचे देता झाला. पुढें एके दिवशीं मजलीस जातांच 20 हाक मारिली आणि म्हणाला कीं: ,आपण मागील मजलीस रात्री निजलेले होतां, तेथें रत्नें विसरलों. हें ऐकून सर्वांनीं निश्चय केला कीं: ,हा वाणी धूर्त आहे; याणें कपट केलें“. असा निश्चय करून ऐरावती नगरा सगेली, तेथें नित्यशालि राजा, त्याचा प्रधान बुद्धिसानर जगविख्यात. तेथें जाऊन रत्नांचा वृत्तांत सांगून 25 म्हणाले कीं: ,आम्हास भय व बंधन न करितां आमचीं चारी

रत्नें आम्हांत आहित तीं घेऊन आम्हास यावीं. नंतर राजानें होय म्हणून बुद्धिसागर यास त्यांचा निर्णय करावयास सांगितला. तेझा हा विषय ध्यानांत घेईना. मग सखेद होऊन घरीं घेऊन वसला; त्या समयांत त्याचे कथेंनें श्रीदेवीस जाऊन नमस्कार करिती झाली आणि पिता सखेद पाहून विचारिलें कीं: ,विषा- 5 दाचें कारण काय? तें सांगावें; मी निर्णय करीन. असें ऐकून बुद्धिसागर म्हणाला कीं: ,मला समजत नाहीं तें तुला काय समजेल? तथापि सांगतो. असें बोलून त्या चौघांचा वृत्तांत सांगितला. तेझा जयश्री म्हणाली कीं: ,यांत काहीं विशेष गूढ नाहीं; मी जा समयीं बोलावूं पाठवीन त्या समयीं चौघांस 10 मजकडे पाठवावें म्हणजे त्यांचीं रत्नें त्यांस देईन. याप्रमाणें सांगून स्वगृहास गेली. मग रात्री चौघांस भोजनास बोलाविलें आणि त्यांचीं भोजनें झाल्यानंतर चौघांसही निजावयास पृथक् पृथक् स्थानें दिहलीं; आणि आपण शृंगार करून प्रथम राजपुत्राजवळ गेली आणि म्हणाली कीं: ,तुजसमीप आलों, त्यास मजला 15 लच द्रव्य द्यावें आणि मजबरोवर क्रीडा करावी. नंतर राजपुत्र म्हणाला कीं: ,मजपाशीं येथें द्रव्य नाहीं; घराहून आणून देईन. तेझा ,हा निर्धन आहे' असें जाणून कोटी याजवळ गेली; तेझा त्या जवळही द्रव्य नाहीं असें जाणून तिसरा ब्राह्मण श्रांतनिष्ठ तोही निर्धन पाहून वाखााच्या पुत्राजवळ गेली; तो तिच्या स्वरू- 20 पास मोहित होऊन तिची लचद्रव्याची प्रतिष्ठा ऐकून म्हणाला कीं: ,हे स्वामिनी! मजपासून चारी रत्नें घेऊन मजबरोवर क्रीडा करावी. असें बोलून मांडीतून चारी रत्नें काढून तिजला देता झाला; इतक्यांत पूर्वीच्या संकेतावरून बुद्धिसागर याणें त्वरा करून बोलावूं पाठविलें; तेझा घावरी होऊन शीघ्र बाहेर निघून वापास 25 रत्नें देती झाली; याणें दुसरे दिवशीं राजासमक्ष तीं रत्नें चौघांस

वांटून दिहलीं; तेही चौघे छतछत झाले“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५३.

वज्र रश्मिश्च युक्तं ते गमनं विषमे सति ।

उत्तरं वेत्ति कर्तुं चेच्चर्मकारकलचवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं चर्म-
खती नदीचे तीरीं चर्मकट घामाचेठायीं होहा नांमं चर्मक राहत
होता, त्याची स्त्री देविका परपुरुषजंपट असे. असें असतां एके
समयीं होहा चर्मक चर्म विकण्यास बाहेर गेला होता. एकडे
10 स्त्रीनें परपुरुष आणून त्याजवरार क्रीडा करूं लागली; इतकांत
होहा घरीं येतो, हें पाहून आपण बाहेर निघून म्हणाली कीं :
,स्वामी! नदीतील पाणी आणावयाकरितां गेलें होतें, तेंचं एक
मोठें चर्म पडलें आहे; तें सत्वर आणावें; विलंब केल्यास कोणी
घेऊन जाईल. हें श्रवण करून तो मूर्ख, चांभार लोभाखव नदीस
15 गेला; इतकांत इणें जार बाहेर काढून दिह्या; होहा चांभार
याणें चर्म नाहीं असें पाहून घरीं आला“. ही कथा श्रवण
करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५४.

को द्योयो गमने देवि यदि त्वं वेत्ति भाषितुम् ।

विषमे विष्णुनामेव राजदत्ते हि भस्मनि ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं शक-
वती नगरीचेठायीं सुशील राजा व त्याचा प्रधान सुशील; प्रधान-
पुत्र विष्णु संधिविग्रहाचेठायीं चतुर व राजनीतीचेठायीं चतुर,
परंतु राजानें प्रधानपदवीपासून दूर केला होता. असें असतां

एके दिवशीं सुशील याणें राजास निवेदिलें कीं: ,महाराज! माझा पुत्र अति प्रवीण आहे; त्यास कोठें तरी पाठवून परीक्षा पाहावी. मग राजा म्हणाला कीं: ,यास दूर केला असता वारंवार येऊन पुनः पुनः संधान करितो तस्मात् याचा तेजोभंग परराज्यांत करावा. म्हणून राजानें एके करंड्यांत भस्म घालून विष्णुत्रयळ देऊन सांगितलें कीं: ,प्रतापशंकर राजास हा पदार्थ नेऊन यावा' असें बोलून करंड्यावर राजमुद्रा करून स्वाधीन केला; त्याणें काय पदार्थ आहे हें न पाहतां घेऊन प्रतापशंकराचे नगरास गेला. नंतर सुमुहूर्तेंकरून राजास नमस्कारपूर्वक करंडा दिल्या. नंतर प्रतापशंकर याणें सांगितलें कीं: ,बोलण्याचा पर्याय उदयीक करावा' म्हणून प्रधानपुवास निरोप दिल्या; आणि रात्री एकांतीं करंडा उघडून पाहिलें, तो अंत भस्म. मग अतिकीर्पेंकरून प्रातःकाळ होतांच विष्णुशर्मा यास बोलावून विचारिलें कीं: ,तुमचे राजानें करंड्यांत अमोलिक भस्म घालून काय समजून पाठविलें? याचा अर्थ समजला पाहिजे'. असें बोलून क्रोधमुद्रा दाखविली. 10 नंतर विष्णुशर्मा याणें आपला तेजोभंग करावा यास्तव हें छल प्रभूनें केलें असें समजून म्हणाला कीं: ,आमचे प्रभूनें अश्वमेधयज्ञ केला, त्यास अग्निकुंडांतील पवित्र आणि अंगीकार केल्यास श्रेयस्कार पातकपरिहार करणार असा यज्ञ नारायणाचा प्रसादरूप हें भस्म असें जाणून आपल्या कुटुंबास वंदन करावयास्तव पाठविलें आहे; 20 अन्यथा कोणी साधारण मनुष्य आणि अंगीकार केल्यास श्रेयस्कार पातकपरिहार करणार असा यज्ञ नारायणाचा प्रसादरूप हें भस्म असें जाणून आपल्या कुटुंबास वंदन करावयास्तव पाठविलें आहे; 20 अन्यथा कोणी साधारण मनुष्य आणि अंगीकार केल्यास श्रेयस्कार पातकपरिहार करणार असा यज्ञ नारायणाचा प्रसादरूप हें भस्म असें जाणून आपल्या कुटुंबास वंदन करावयास्तव पाठविलें आहे.

गजाः सन्ति हयाः सन्ति विचित्राः सन्ति संपदः ।

सद्यः पापहरं राजन्दुर्लभं भस्म यज्ञजम् ।

तस्मात् वंदनं करवि'. असें ऐकतांच प्रतापशंकर उठून शिरसा 25 वंदन करून भस्माचा अंगीकार केला व सकळ कुटुंबास दिलें;

नंतर विष्णुशर्मा यास वज्रत अलंकार व द्रव्य देऊन पाठविला“.
ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५५.

गच्छ रम्भोर युक्ते ते गमनं गजगामिनि ।

५ यदि वेत्सुत्तरं कर्तुं श्रीधरो ब्राह्मणो यथा ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक सांगत आहे कीं: „पूर्वीं चर्मकूट यामीं श्रीधर ब्राह्मण राहत होता; त्याणिं चांभारापासून ओढा विकत घेतला. नंतर तो किंमत मागूं लागला; तेझां ब्राह्मण म्हणूं लागला कीं: ,तुजला राळे देईन'. असें बोलतां वज्रत दिवस गेले; मग एके दिवशीं चांभारानें हात धरिला: त्या समयांत यामाधिपतीस पुत्र झाला असें ऐकून ब्राह्मण चांभारास घेऊन बाहेर आला आणि म्हणाला कीं: ,हा चांभार मजकडे घेऊन काहीं पोटास दाणिं खाविं असें नित्य बोलत असे; त्याज-
वरून मी देत होतो तें घेत नाहीं; आतां कपटाची मोष्ट सांगतो
१५ आणि मजला स्पर्श केला; त्यास कोणी धनी असल्यास याचा विचार करावा'. असें बोलिल्यानंतर यामाधिकारी यांच्या सेवकांनीं चांभारास दगड मारून गावाबाहेर घालविला आणि ब्राह्मण घरास गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

२०

कथा ५६.

याहि देंवि गता वेत्ति यदि कर्तुं प्रभावति ।

विषमे शालिको नाम वणिक्पुत्रो यथाकरोत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक म्हणाला मुक कीं: „पूर्वीं आनंद यामाचेठायीं शांतिक बाणी राहत होता, तो अति छपण. या-
२५ सांतरीं बाळन द्रव्यसंपादन कराविं असें असतां एके समयीं

यामांतराहून द्रव्य घेऊन येत असतांना एके वाटेत चोर भेटले, ते आपल्यास मारितील या भयेंकरून समीप एक देवालय होतें, तेथें जाऊन सर्व द्रव्य देवापुढें ठेवून आपण हातांत एक कवडी घेऊन देवासमोर उभा राहिला आणि मोठ्यानिं बोलिला: ,हे देवा! हें द्रव्य तुजला अर्पिलें आहे, हें घ्यावें'. असें बोलिला 5 आणि हातांतील कवडी दाखवून वारंवार प्रार्थना करूं लागला. त्या वेळीं चोरांनीं ,देवाचें द्रव्य आहे' असें म्हणून नमस्कार करून गेले; नंतर वाणी याणें देवास कवडी देऊन द्रव्य घेऊन घराज-वळ गेला; हें पाहून देवही विस्मय पावला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली. 10

कथा ५७.

याहि देवि यचेच्छं त्वं यदि जानासि भाषितुम् ।

पण्डितो नृप आयाते चन्द्ररेखां यथावदत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुभ बोलत आहे कीं: „पूर्वीं अवंती नगरीचेठायीं राजा विक्रम, त्याची स्त्री चंद्ररेखा शुभंकरनामा 15 पंडिताबरोबर व्यभिचार करीत असे. हें वर्तमान राजानें कर्णोपकर्णों ऐकिलें; तेझां एके दिवशीं चंद्ररेखा शुभंकराचे घरीं जाऊं लागली, तीं राजा विक्रम याणें बातमी राखून आपण पाठीमागून ढाल तरवार घेऊन गेला. इतक्यांत शुभंकरानें विक्रमास पाहून म्हटलें कीं: ,स्त्रियाचें कपट अति भयंकर आहे; तूं राज- 20 पत्नी: माझे घरीं यावयाचें काय प्रयोजन?' हें श्रवण करून राजा संतुष्ट होऊन घरास गेला व चंद्ररेखाही घरीं गेली. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ५८.

याहि देवि यतो यानं रोचते तव भामिनि ।

यदि कर्तुं विजानासि यथा यौवनगर्विता ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी को-
 5 णीएक स्त्री परम सुंदर व चतुर आणि यौवनगर्वित होती; तिणें
 चिन्तांत विचार केला कीं: ,मी चतुर आहे, परंतु माझे चातुर्याचें
 सार्थक हेंच कीं, आपले भताराचे समक्ष परपुरुषापाशीं समागम
 करावा. मग एके दिवशीं परपुरुषास सांगितलें कीं: ,तूं आज
 रात्री शहराजवळ चिंचेचा वृक्ष आहे त्या खालीं जाऊन उताणें
 10 निजावें. नंतर त्याणें तसेंच केलें; मग आपण पतीस म्हणाली
 कीं: ,मजला शौचास होतें, त्यास तुम्हीं बाहेर सोवतीस याविं.
 नंतर तिचा पति धनुष्य बाण घेऊन उभा राहिला, आणि आपण
 विपरीतविलास करिती झाली, आणि पतीस म्हणाली कीं: ,तुम्ही
 मोठे शूर म्हणवितां तर चंद्रास बाण मारावे. मग त्या मूर्खानें
 15 चंद्राचें साधन केलें. नंतर पतीस म्हणाली कीं: ,अरे मूर्खा!
 मूर्खा! तुज देखतां मीं व्यभिचार केला, तो तुजला माहित नाहीं.
 असो तूं मूर्ख; तस्मात मी जातिं. असें बोलून परपुरुष व आपण
 घोड्यावर बसून जाती झाली; आणि तिचा पति लज्जित होऊन
 घरांत येता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन
 20 करिती झाली.

कथा ५९.

गच्छ चेददि वेत्सि त्वं मुक्तिसंशय आगति ।

सुधर्मनृपतेर्यद्वत्सभायां नृपद्रुतकः ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत शुक सांगत आहे कीं: „पूर्वी सुधर्म
 25 याणें आपले नगरांत विचित्र सभा निर्माण केली; ते समयीं रूपवान

राजा याणें आपला वकील कांहीं कामाकरितां सुधर्म याजकडे पाठविला. तो तेथून राजदर्शनास निघाला. ही बातमी सुधर्म राजास न कळतां आपण विचित्र समेस जाऊन बसला आणि रूपवान राजाचा वकील या समेत बोलाविला; तेथें उदक असतां भूमि दिसावी आणि भूमि असतां उदक दिसावें, या प्रमाणें चमत्कार होता. असें असतां हरिदत्तशर्मा वकील समेस जाऊन अकस्मात जळमय मार्ग पाहून जळ आहे कीं, खळ आहे; हे पाहावयास हातांतील आंगठी त्वरेनें टाकिली; ती पापाणावर पडून मोठा नाद झाला; मग खळ आहे असा निश्चय करून निःशंक जाता झाला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ६०.

गच्छ देवि यतो गनुं वाञ्छसि त्वं प्रभावति ।

यदि कर्तुं विजानासि यथा तनुकथा उत्तम ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं धा- 15
व्यकूट शामीं नाग वाणी राहत होता, त्याची स्त्री तनुका क्वमि-
चारिणी होती. असें असतां एके दिवशीं देवयाचा करावयास्तव
सखीजनासहवर्तमान निघाली: तेां मार्गी परम सुंदर पुरुष पाहून
त्यास कटाक्षेंकरून समीप बोलाविला आणि सांगितलें कीं: „माझा
पति अति निष्ठुर आहे; यास्तव माझे बाहेर येणें घडत नाहीं; 20
त्यास एके दिवशीं मी पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंड केला
असें बोलें; ते समयीं तूं त्या वाटेनें येऊन मी विषवैद्य आहे
असें बोल'. असा त्या पुरुषावरोवर संकेत केला. नंतर त्याणें
तसेंच कबूल केलें. नंतर तनुका याचेहून घरीं आली आणि
दुसरे दिवशीं पाणी आणिते समयीं विंचूनें दंड केला म्हणून रडूं 25
लागली. तेझां तिचा पति धांवत येऊन पाहूं लागला, तो मूर्खा

फार पाहिली. मग घाबरा होऊन विषवैद्य पाहू लागला; त्या
 समयीं पूर्वसंकेताप्रमाणें तो पुरुष येऊन म्हणाला कीं: ,काहीं या
 विषयीं उपाय आहे'. मग त्या वाण्यानिं त्यास घरांत नेला; त्याणें
 जाऊन तनुकेचे बोट्यास कडु औषध लाविलें आणि वाणी यास
 5 सांगितलें कीं: ,सर्व विषांत मनुष्याचें विष कठीण; यास्तव तनुकेचे
 बोट्यास दंश करणें'. मग त्या वाण्यानिं बोट्यास दांत लावितांच
 कडु लागलें; तें विष असें भय पावून पाणवढ्यावर तांड धुवाव-
 यास गेला; इकडे या पुरुषानिं विलास मांडिले. नंतर तो वाणी
 बाहेर गेला असतां वैद्य म्हणून प्रतिदिवशीं येऊन अकर्म करूं
 10 लागला. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६५.

याहि देवि प्रियं भोक्तुं तथा कर्तुं प्रवेत्सि चेत् ।

धनिकस्य प्रियाभ्यां वै कुमारिण यथा छतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुभ बोलत आहे कीं: „पूर्वीं गंभीर
 15 नगरीचेठायीं कुमार राजपुत्र व्यभिचारिणीस्त्रीलंपट होता. त्या
 नगरांत कोणीएक धनिकनामा सावकार राहत असे, त्याच्या दोन
 स्त्रिया परम सुंदर होत्या. तेझां त्याणें आपले स्त्रियांस व्यभिचार
 घडेल म्हणून नदीचे तीरीं गांवापासून दूर घर बांधून तिथें ठेविल्या
 आणि आपण संरक्षणार्थ नेहेमी राहू लागला. असें असतां एके
 20 दिवशीं स्त्रीचे पायास कांटा लागला. तेझां पतीस सांगितलें कीं:
 ,कोणी चतुर नाहावी बोलवावा आणि कांटा काटवावा'. मग
 त्याणें नाहावी आणिला आणि बाहेर वसला. तेझां स्त्रियांनीं
 सोन्याची वाटी घरांतून आणून नाहावी यास दिली आणि सां-
 गितलें कीं: ,आम्हास परपुरुषाचा समागम घडेल असा करावा'.
 25 नंतर नाहावी याणें मान्य केलें आणि कांटा काढून बाहेर गेला.

नंतर हे सर्व वर्तमान राजपुत्रास सांगितलें. त्याणें होय म्हणून सांगितलें कीं : ,तूं माझे समागमें येऊन त्या सावकारास सांगविं कीं : ,ही माझी स्त्री आहे; आणि मजला दूरदेशीं जाणें आहे; त्यास इचें रक्षण आपण कराविं' असें भाषण करून मजला सावकाराचे स्वाधीन कर'. असें सांगून स्त्रीचा वेष घेऊन त्या गृहस्थाचे 5 घरास नाहावी आपले बराबर घेऊन गेला. नंतर नाहावी याणें पूर्वसंकेताप्रमाणें त्या गृहस्थास सांगितलें कीं : ,ही माझी स्त्री आहे, आणि मी दूरदेशीं जातां म्हणून इचें रक्षण दुसरे ठिकाणीं होणार नाहीं : यास्तव कन्वेप्रमाणें इला रखाविं'. असें सांगून राजपुत्र स्त्रियांचे स्वाधीन केला आणि आपण निघून गेला. इकडे राज- 10 पुत्र तो गृहस्थ बाहेर गेल्यावर स्त्रीवेष सोडून स्त्रियांचा उपभोग करीत असे. असें असतां हा स्त्रीवेषधारी पुरुष असेल असा त्या गृहस्थास संशय होऊन स्त्रियांस म्हणाला कीं : ,मीं कांहीं कार्यार्थ नवस केला आहे, त्यास तुम्हीं तिघींनीं नम्र होऊन नृत्य कराविं'. नंतर राजपुत्रांनं स्त्रियांसारखे केश लावून अंगसंगोपन करून 15 स्त्रियांबरोबर नृत्य करिता झाला; नंतर गृहस्थाची भ्रांति गेली; राजपुत्रही स्वकार्य साधूं लागला". ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

कथा ६२.

गच्छ चेद्विषमे वेत्ति कर्तुं यदि कुशोदरि ।

20

ऊतं देविकया यद्वत्सलीजारविमुक्तये ।

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं कूठंदर यामीं सोमराजा राहत होता, त्याची स्त्री मंडूका अति अभिचारिणी होती, तिबबराबर एक अभिचारी पुरुष संग करीत असे, त्याचा तिचा संकेत कीं, आंगणांत रात्री येऊन घंटा 25

वाजवावी मग मंडूकेने वाहेर यावें. असें असतां एके दिवशीं सोमराजा याणें घंटेचा शब्द ऐकिला आणि हातीं काठी घेऊन वाहेर आला. इतक्यांत मंडूकेची सखी देविका राहत होती, तिणें पाहून धांवत आली आणि म्हणाली कीं: ,भावोजी वेल 5 पश्चिमेकडे निघून गेला: उत्तरेकडे कां धांवतां?‘ मग सोमराजा लावून विलाचे भांतीनें उत्तरेस गेला: इकडे परपुरुष निघून आपले घरीं गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६३.

10 गच्छ देवि न कर्तव्यो विलम्बः सुखकर्मणि ।

यदि जानासि कर्तुं त्वं प्रसङ्गे हंसराजवत् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुभ वोलत आहे कीं: „पूर्वीं एका अरण्यांत चारशें कोश लांब व पांचशें कोश रुंद असा एक वृक्ष होता, तेथें हंसराज सकुटुब राहत होता. तो एके दिसशीं पाप- 15 वर्धन पारधी याणें त्या वृक्षास जाळें घातलें. नंतर प्रातःकाळीं वृक्षावर चढून हंस काढून पाहिले, तो सर्व मेले असें जाणून खालीं टाकूं लागला. तो पूर्वीं हंसानें सर्वांस सांगितलें होतिं कीं: ,तुम्हीं मेल्यासारखें राहावें आणि सर्वांस टाकिल्यानंतर एकदम सर्वांनीं उडावें‘. मग पारधी याणें सर्व हंस मेले असें पाहून एक एक 20 हंस काढून खालीं टाकिला; ते सारे खालीं आल्यानंतर आपण जाळें जमा करावयास उतरणार; इतक्यांत हंस उडून गेले; ते पाहून पारधी विस्मित होऊन घरास गेला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६४.

अथ चेत्वासि कामार्ता याहि भीरु गता सती ।

अवङ्गवत्स्वमात्मानं यदि त्वं वेत्सि रचितुम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस शुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं वडत वानर समुद्रतीरीं राहत होते, त्यांत वचनप्रिय म्हणून एक वानर 5 राहत होता: त्यानें एके समयीं सुसरावरोवर स्नेह केला होता. नंतर एके दिवशीं सुसरानें उंवराशीं फळें आपले स्त्रीकरितां वानराज-वकून मागून नेलीं, तीं सुसरीनें भजून म्हणाली कीं: ,हीं मधुर फळें जो भक्षितो त्याचें काळीज अति मधुर असेल तर तें मजला द्यावें नाहीं तर मी मरण पावेन'. असें स्त्रीचें वचन ऐकून सुसर 10 बाहेर येऊन वानरास म्हणाला कीं: ,तूं माझ्या बंधुत्वाहून मजला अधिक स्नेही आहेस हें माझे स्त्रीस मजकडून समजलें: तेणेंकरून तुझी भेट घ्यावी म्हणून तिजला वडत उत्कंठा लागली आहे; तर तूं माझे पाठीवर बसून घरीं चलावें'. नंतर वानरानें स्नेहभावा-स्तव मान्य करून सुसराचे पाठीवर बसून त्याच्या घरीं चालिला. 15 तो एक कोश उदकांत गेल्यानंतर सुसर हांसून म्हणाला कीं: ,भाई! माझी स्त्री गर्भिणी आहे, तिजला तुझें काळीज भचावें असा डोहळा होत आहे म्हणून मी तुजला नेतो'. हें वर्तमान कर्णद्वारेणें श्रवण करून म्हणाला कीं: ,भाई! हें मजला पूर्वीं तूं सांगितलें नाहींस; आम्ही वनचरें व्याघ्रादिकाचे भयास्तव काळीज 20 समीप ठेवीत नाहीं; शरीराबाहेर काढून दूर गुप्त ठेवितों; त्यास तुला काळीज पाहिजे तर उंवराचे फळांचा साव नित्य त्याजवर पडतो म्हणून उंवराचे डोलींत ठेविलें आहे; तें अति मधुर आहे: तें तुला पाहिजे तर त्या उंवराजवळ चल म्हणजे तुजला देईन'. हें श्रवण करून मूर्ख सुसरानें सत्य मानून वानरास घेऊन बाहेर 25

आला. नंतर वानर वृचावर चढून म्हणाला कीं : ,अरे मूर्खा !
 आतां तूं आपले घरास जाविं : काळीज दूर ठेवून कोणी वांचत
 असतो कीं काय ? असो ; याउपर तुजवरोवर खेह राहावयाचा
 विचार समजला आहे . हें ऐकून सुसर स्त्रीस काळीज प्राप्त झालें
 5 नाहीं आणि वानराचा खेहही गेला ; येणेंकरून सखेद होऊन
 निराशेंकरून स्वगृहास जाता झाला . ही कथा श्रवण करून
 प्रभावती शयन करिती झाली .

कथा ६५ .

याहि देवि सुखं भुङ्क्ष्व यदि ते ऽस्ति सहायकः ।

10 वित्तंकसदृशः काले विषमे सुमतिर्ननु ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं : „पूर्वीं वि-
 वास्त्रान यामीं केशवश्चमा राहत होता, तो एके समयीं स्नानार्थ
 तटाकास गेला ; तेथें वाणी याची परम सुंदर कन्या पाहून तिज-
 वरावर संग करावा असें इच्छिता झाला : इतकांत तिणें ,घागर
 15 माझे मस्तकावर चढवावी‘ म्हणून केशवास सांगितलें . त्याजवरून
 केशवानें घागर चढवितेसमयीं तिचें मुखचुंबन केलें . हें वर्तमान
 तिचे पतीनें पाहून केशवास हातीं धरून राजगृहास जाऊं लागला ;
 ते समयीं मार्गांत वित्तंक नामें केशवाचा मित्र त्याणें येऊन कानांत
 सांगितलें कीं : ,तूं राजगृहीं गेल्यानंतर मुखचुंबन करावयाची
 20 आकृति करून चवचव असा शब्द करावा . नंतर केशवास राज-
 दारीं नेऊन प्रधानानें विचारिलें कीं : ,तूं परस्त्रीचुंबन केलेंस ;
 याचें कारण काय ?‘ तेन्ना केशवानें मित्रोपदेशप्रमाणें केलें ; नंतर
 प्रधान म्हणाला कीं : ,यास सोडून द्यावा ; याचा अपराध नाहीं ;
 याचा सभाव असाच आहे‘ म्हणून सर्व लोकांनीं निर्दोष करून
 25 सोडिला . ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली .

कथा ६६.

कुरु जार विशालाचि तथा कर्तुमलं यदि ।

यथा वैजिकया कूपे ऽधः पतन्त्या कृतं पुरा ॥

दुसरे दिवशी प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी कमल-
पट नगरीं वाणी याची स्त्री वैजिका व्यभिचारिणी राहत असे, ६
ती एके समयी पतीस खानास उणोदक देऊन सीतोदक आणा-
वयाकरितां पाणवट्यावर गेली; तेथें अकस्मात जारपुरुष पाहून
त्याजवरोवर संग केला; एकडे वाणी वाट पाहत बसला. नंतर
तिणें पतीस क्रोध येईल याजकरितां कूपांत उडी टाकिली आणि
मोठ्यानें हांक मारिली कीं: „मी कूपांत पडलों‘. मग यामांतील 10
समस्त लोकांनीं हांक ऐकून धावत गेले आणि वर काढिली. मग
वाणीही जाऊन घरीं घेऊन आला“. ही कथा श्रवण करून
प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६७.

गच्छ देवि सुखं भोक्तुं विरहेणं कृशा भृशम् ।

15

कालिकावचदा वेत्ति संकटे वक्तुमद्भुतम् ॥

दुसरे दिवशी प्रभावतीप्रत मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वी सर-
लपुराचेठायीं साधुशर्मा ब्राह्मण राहत असे, त्याची स्त्री कालिका
व्यभिचारिणी होती. तेझां एके समयी महापर्व आलें, ते वेळेस
साधु बाहेर गेला असतां आपण परपुरुष आणून त्याजवरोवर 20
कीडा करूं लागली. इतक्यांत पति बाहेरून आला; तेझां आपण
सत्वर बाहेर येऊन म्हणाली कीं: „आज कोणी सावकार नदीचे
तीरीं ब्राह्मणांस वर्षाचे वेगमीचें अन्न देतो म्हणून वज्रत ब्राह्मण
गेले आहेत; तर तुम्हींही जावें‘. हें ऐकून ब्राह्मण लोभास्तव गेला;

इकडे कालिकेनें परपुरुष बाहेर काढून दिव्हा; ब्राह्मण नदीस जाऊन सावकार नाहीं हें पाहून घरीं आला; नंतर स्त्री म्हणाली कीं: ,आम्हांस लाभविषयीं देव नाहीं“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती श्रयन करिती झाली.

5

कथा ६८.

ब्रज भामिनि युक्तं वै गमनं पुरुषान्तरे ।

वेत्ति चेत्संकटे वक्तुं यथा मदनमञ्जरी ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीप्रत मुक्त बोलत आहे कीं: „पूर्वीं महे-
श्वरनगरीचेठायीं विचक्षण ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री मद-
नमंजरी; ती गांवचे जोशाबरोबर व्यवहार करीत असे. तेझां
10 एके दिवशीं मधराचीचेठायीं पतीस निद्रा लागली असें पाहून
जोशी याचे घरीं चालली. तेझां तिचा पति विचक्षण नामें पा-
टीमागून जाता झाला; तो मदनमंजरीनें पाहिला. मग धैर्यकरून
जोशी याचे घरांत जाऊन त्यास साष्टांगनमस्कार करून म्हणाली
15 कीं: ,स्वामी! आज पतीचे भयान्तव बाहेर निघावयास अवकाश
नाहीं; परंतु आतां निद्रा लागली असें पाहून आले; त्यास
पूर्वदिवशीं एक स्वप्न वाईट पाहिलें, त्याचें फळ सांगविं. नंतर
जोशी युक्तीनें इचा पति बाहेर आला आहे असें ध्यानांत आणून
म्हणाला कीं: ,तुझे पतीस अपमृत्यु आला आहे; त्यास उदयीक
20 शंभर ब्राह्मणांस भोजन घालविं आणि पतीकडून एक वृषभदान
करवाविं म्हणजे आरोग्य होईल. दुसऱ्या वेळेच्या स्वप्नाचें फळ
कीं, तुजला पुत्र होईल. असें ऐकून तिचा पति ,आपल्यास विघ्न
आले होते, परंतु स्त्रीनें रक्षण केलें‘ असें जाणून संतोषकरून
घरीं जाऊन निवला. मागाहून मदनमंजरी स्वकार्य साधून
25 पूर्ववत् आपले घरीं जाऊन निद्रा करिती झाली; दुसरे दिवशीं

जोशी यणिं सांगितन्याप्रमाणें केलें“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती झाली.

कथा ६७.

गच्छ देवि न ते किंचिदन्तरायं करोम्यहम् ।

उलूकीव यदा वेत्ति पतिवधनमद्भुतम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं नाच-
रगावीं गोविंद तेन्नी राहत होता, त्याची स्त्री उलूकी व्यभिचारिणी.
असें असतां एके दिवशीं पति बाहेर गेला; ते समयीं परपुरुष
आणून त्याजवरोवर व्यभिचार करूं लागली. त्या समयांत गो-
विंद बाहेरून येता झाला. तेझां उलूकी बाहेर येऊन म्हणाली 10
कीं: „सामी! तिळांच्या गोऱ्या बाजारांत आल्या आहेत; त्यास
आपण लवकर गेलें असतां बाजारापेक्षां सर्वंग मिळतील“. हें
ऐकून गोविंद त्वरेनें बाजारांत गेला. इकडे परपुरुष कार्य साधून
जाता झाला“. ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
झाली. 15

कथा ७०.

गच्छ देवि मनोज्ञासि जारं रत्नं यदृच्छया ।

पुलिन्द इव चेद्वेत्ति परवधनमुत्तमम् ॥

दुसरे दिवशीं प्रभावतीस मुक बोलत आहे कीं: „पूर्वीं मणि-
कपुराचेठायीं छण्णशर्मा ब्राह्मण राहत होता, त्याची स्त्री रतिका 20
व्यभिचारिणी. यासुव छण्णशर्मा तिचें रचण करीत असे. असें
असतां एके दिवशीं रतिकेनें परपुरुषावरोवर संभ करून त्याज-
पासून दोन शेर सोनें घेतलें आणि त्याचे मोट करावे म्हणून
पुलिंदनामा सोनार याजपाशीं गेलें. त्यानें, हें, सोनें रतिकेनें
व्यभिचारानें मिळविलें यासुव पतीस न कळतां आपण दावयास 25

आली' असें समजून तिजपामून सोनें घेऊन आक्खादिलें. पुढें रतिका मागावयास आली; तिजला म्हणाला कीं: ,तुझा पति त्या दिवशींच तुझे पाटीमागून घेऊन सोनें घेऊन गेला; मी देत नव्हतां, परंतु कलहास प्रवर्तला कीं: ,माझी वस्तु मजला देत ना-
 5 हींस, याचें कारण काय?' तेह्नां मीं सोनें दिलें'. हें रतिकेनें ऐकून अभिचारेंकडून मिळविलें सोनें, यास्तव चित्तांत शोक करून उगीच राहिली, आणि सोनार आपणास लाभ झाला म्हणून संतोष मानून स्वस्थ राहिला. हें चातुर्थ तुजला असेल तर पर-
 पुरुषसंगार्थ जावें". ही कथा श्रवण करून प्रभावती शयन करिती
 10 झाली.

कथा ७१.

याप्रमाणें सत्तर दिवस गेल्यानंतर प्रभावतीचा पति मदन द्रव्यसंपादन करून द्वीपांतराहून घरीं आला. नंतर विदग्धचूडामणि शुक हा शोक म्हणून मदनास विस्मय करिता झाला:

15 „अनुरागो वृषा स्त्रीणां भाषणं च वृषा वृषा ।

अप्रियामपि मन्यन्ते प्रियां मूढजनाः खलु ॥“

हा अर्थ ध्यानांत आणून मदन सकोध होऊन शुकाकडे अव-
 लोकेन करिता झाला. नंतर प्रभावती आपल्या पतीस साष्टांगन-
 मस्कार करून म्हणाला कीं: ,कुत्तितसखीजनाचे समागमेंकडून
 20 मजला विपरीत बुद्धि जाहली होती; परंतु विदग्धचूडामणीनें
 रचिलें; हे उपकार यादेहीं विस्मावयाचे नाहीत'. हें ऐकून संतोष
 पावला, परंतु सखेद राहिला. नंतर मदनाचा खेद जाणून संतोष
 झावा म्हणून विदग्धचूडामणि कथा सांगत आहे: „पूर्वीं मोठे
 पर्वताचेठायीं मदन गंधर्व राहत होता, त्याची स्त्री रत्नावली
 25 आणि कन्या रूपवती परम सुंदर. असें असतां एके दिवशीं नारद
 गंधर्वाचे घरीं आला, त्याणें कन्येचें स्वरूप पाहिलें आणि किंचित

मदनाचा चित्तांत प्रवेश झाला; मग शाप दिव्हा कीं: ,रूपवतीचे आचाराविषयीं विटवना होईल'. नंतर तिचा पिता मदन याखे प्रार्थना करून शापाचा मोक्ष मागितला. तेव्हां मुनि म्हणाला कीं: ,माझे वचन असत्य होणार नाही; इजला एकवेळ अभिचार घडेल, मग निर्दोष होईल'. असें बोलून कनकप्रभनामा मंथर्व 5 यास देवविली आणि नारदानें वरदान दिलें कीं: ,तुजला पुत्र होईल'; इतकें सांगून नारद गेला. इकडे रूपवती यावनांत आली; ते समयीं कोणीएक विद्याधरानें पाहून तिचा पति कनकप्रभ याचें स्वरूप घेऊन उपभोग करून गेला. नंतर कनकप्रभ याखे स्त्रीस अभिचार घडला हें चित्तांत आणून मारावयाकरितां 10 देवीचे देवालयांत घेऊन गेला. इतकांत देवी प्रत्यक्ष येऊन म्हणाली कीं: ,ही निर्दोष आहे; नारदाचे शापास्तव ही गोष्ट घडली आणि विद्याधर तुझे स्वरूप घेऊन आला. तेव्हां इजला पुत्र होईल, हाही वर आहे; यास्तव इचा अंगीकार करावा'. असें देवीचें वाक्य ऐकून कनकप्रभ आपले स्त्रीस घेऊन घरास 15 आला". ही कथा सांगून शुक म्हणाला कीं: „माझ्या वदनाचा विश्वास तुजला असेल तर प्रभावती निर्दोष आहे; इचा अंगीकार करावा". नंतर शुकाचें वचन ऐकून मदनानें प्रभावतीचा अंगीकार केला; याप्रमाणें एकाहत्तरावा दिवस पूर्ण होता झाला.

कथा ७२.

20

नंतर बाहत्तरावे दिवशीं आकाशांतून पुष्पमालायुक्त विमान उतरलें; तें विमान पाहून विदग्धचूडामणि शुक व मालती नांमें मैना हीं उभयतां शापमुक्त होऊन दिव्य देह धारण करून विमानारूढ होतीं झालीं. त्या उभयतांस अवलोकन करून मदन दोन्ही कर जोडून प्रार्थना करून भाषण करिता झाला कीं: 25

- „महाराज! आपण कोण आहां? व देह कोणत्या कारणास्तव धारण केलें होतें? हें सर्व वर्तमान भजला छपा करून सांगितलें पाहिजे“. असें भाषण श्रवण करून नंतर गंधर्व बोलता झाला:
- „हे मदना! पूर्वं वृत्तांत सांगितां, श्रवण कर. पूर्वी मालती नामें
- ५ मीना ही देवांगना व मी गंधर्व. असें असतां एके दिवशीं इंद्रानें गायनाकरितां दूत पाचारण पाठविले; त्या काळीं आम्ही मधुपानाच्या योगनिं उन्नत होऊन आज्ञाभंग केला. तेणेंकरून इंद्र सक्रोध होऊन शाप देता झाला कीं: ,आजपासून पची यांचा देह धारण करून मृत्युलोकीं वास कराल‘. तें श्रवण करून परम
- १० भयाभीत होऊन आपण शापमुक्त झविं एतदर्थ इंद्रास शरण गेलों आणि वज्रत प्रार्थना केली कीं, त्या काळीं इंद्र सद्य होऊन उग्याप देता झाला कीं: ,तुम्ही मदोन्नत झालां होतां, यास्तव कोणी पुरुष अथवा स्त्रियांस कामोज्ञव होऊन अभिचारास प्रवृत्त होतील; त्यांस अभिचारापासून दूर करून सुमार्गास लावाल;
- १५ तेझां त्या पुण्याच्या योगनिं तुम्हास पुनः स्वर्ग प्राप्त होईल“. हें आपलें सर्व वृत्त सांगून गंधर्व बोलत आहे कीं: ,हे मदना! हे आमचें चरित्र लेखन अथवा पठन अथवा श्रवण करील त्यास चातुर्य व संपत्ति सहज प्राप्त होतील“. असा वर देऊन गंधर्व व देवांगना हीं उभयतां स्वर्गास जातीं झालीं. आणि हरिदत्तानिं
- २० आपला पुत्र मदन आला म्हणून वज्रत आनंदनिं यात्रकजनास वज्रत द्रव्य देऊन संतुष्ट केलें. तदनंतर मदन प्रभावतीसहवर्तमान सुखेंकरून सकळ संपत्तीचा उपभोग करीत होत्साता वास करिता झाला.

UEBERSETZUNG.

Einleitung.

Einst lebte in der Stadt Candrakalā, als König Vikramasēna die Herrschaft führte, ein Kaufherr namens Haridatta; dessen Frau hiess Śrīgārasundarī, sein Sohn Madana und des Sohnes Frau Prabhāvatī, die Tochter des Kaufherrn Sōmadatta. Madana, der in seine Frau verliebt war, begann sein Geschäft zu vernachlässigen: um ihm nun Sinn für dasselbe beizubringen, schenkte ihm sein Freund Trivikrama zwei Vögel, einen Papagei namens Vidagdha-cūḍāmaṇi und eine Predigerkrähe mit Namen Mālatī, diese Beiden. Nun gab der Kaufherr Haridatta seinem Sohne viele Lehren, um ihm Lust zum Geschäft einzuflössen; aber dadurch ward der Sohn zornig, hörte nicht auf seine Worte und verachtete sie. Eines Tages sprach der Papagei Vidagdha-cūḍāmaṇi, der dieses sah, zu Madana: „He Madana, während deine alten Eltern dir zu deinem Besten Lehren geben, verachtest du dieselben: das ist nicht recht von dir. Was wegen solcher Sünde dem Brahmanen Dēvaśarman passirte, diese Geschichte will ich dir erzählen; höre zu.“

Erzählung 1.

Es war einmal eine Stadt mit Namen Pañcapūra; da wohnte ein Brahmane namens Satyaśarman; dessen Frau war Dharmaśilā und sein Sohn Dēvaśarman. Nachdem dieser von seinem Vater in den Wissenschaften unterrichtet worden war, verachtete er im Dünkel seine Eltern und zog aus in die Fremde. Als er hier im Walde einen siddha-Platz gefunden hatte, unternahm er daselbst Bussübungen; und sein Brahmanenglanz erstrahlte mehr und mehr. Als er nun so eines Tages nach dem Bade sich hinsetzte, um die Dämmerungsandacht abzuhalten, flog in diesem Augenblicke ein Reiherweibchen vorüber, dessen Koth auf ihn fiel. Voll Zorn hierüber blickte er empor: da ward der Reiher zu Asche. Deshalb wurde Dēvaśarman stolz, dass er ein siddha geworden sei. Darauf zog er um Almosen zu betteln umher und kam an das Haus eines Brahmanen mit Namen Nārāyaṇa. Dessen Frau Pativrata bereitete ihrem Gatten gerade Essen, weshalb eine kleine Verzögerung eintrat; als aber die Mahlzeit vorüber war, brachte sie ein Almosen.

Da blickte Dēvaśarman sie zornig an; aber Pativrata sprach: „Herr, du siehst mich zornig an; aber ich bin nicht jenes Reiherweibchen. Wegen der Bedienung meines Ehemanns geschah die Verzögerung; darum trifft mich hierbei keine Schuld; jene Tugend allein kenne ich“. — Als der Brahmane das hörte, erstaunte er, erwies ihr die Achtgliederverehrung und bat: „Mutter, gib mir Unterricht im Wissen“. — Pativrata antwortete: „Mir gilt als das Höchste die Bedienung des Gatten; darum habe ich keine Zeit. Deshalb gehe nach dem Gefilde der hochheiligen Kāśī; hier wohnt ein Fleischhändler mit Namen Dharmavyāḍha; der wird dir Unterricht im Wissen geben“. — Als der Brahmane das gehört hatte, ging er nach der hochheiligen Kāśī; und nachdem er das Haus des Dharmavyāḍha erkundet hatte, trat er ein und sah ihn: seine Hände waren mit Blut besudelt, während er Fleisch verkaufte. Da setzte er sich nieder. Als nun Dharmavyāḍha das Fleisch verkauft und seinen Eltern Gehorsam erwiesen hatte, gab er dem Brahmanen Speisegeräthschaften; und nach Beendigung der Mahlzeit sprach Dharmavyāḍha also zu dem Brahmanen: „Es ist mir bekannt, dass du von Pativrata bergeschickt worden bist; was ich aber für ein Wissen besitzen soll, das weiss ich selbst nicht. Ich kenne nur die Verehrung der Eltern; dadurch weiss ich etwas. Aber ich bin ein Caṇḍāla und deshalb nicht berufen, dir Unterricht zu ertheilen. Dass du deine alten Eltern zu Hause im Stiche liessst und in die Fremde gingst, um ein Siddha zu werden, das war nicht recht gethan. Darum magst du jetzt heimkehren und ihnen Beiden unterthan sein; so wirst du Wissen erlangen; andernfalls wirst du kein Wissen erlangen und Schuld wird dich treffen; wie ein Spruch besagt:

Wer Verehrungswürdige nicht verehrt und Achtbare
nicht achtet, der ist anzusehen als lebendtodt und kommt
auch nach dem Tode nicht in den Himmel.

Also ehre die Ehrwürdigen und kehre nach Hause zurück“. — Als er dieses Wort des Dharmavyāḍha vernommen und dessen Liebe zu den Eltern gesehen hatte, kehrte er heim und war seinen Eltern unterthan, wodurch er denn auch Wissen erlangte“. Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Madana, du missachtest die Worte deiner Eltern, bist der Sinneslust ergeben und vernachlässigst das Geschäft: das ist ungehörig. Der Weise deiner Kaste entsprechend erwirb durch Handelsgeschäfte Geld und sei deinen Eltern unterthan“. — Als er diese Worte vernommen hatte, erwies er seinen Eltern die Achtgliederverehrung; dann übergab er seine Frau Prabhāvatī, weil sie sehr schön und jung war, dem Vidagdhaucūḍāmani, nahm, um Handel zu treiben, Waaren mit und fuhr zu Schiffe nach einem fremden Lande. Da spürte nun Prabhāvatī den Trennungsschmerz gewaltig, wie es folgende Strophe beschreibt:

Täglich wird das Essen zu Gift; die Perlenkette zur Last; der Mond bekommt glühende Strahlen; der sanft wehende Wind wird zum Donnerkeile; die Wohnung wird zum Urwalde; die Sandelsalbe brennt wie Funken: ach wehe! die Zeit, da der Geliebte in der Ferne weilt, gleicht dem Weltuntergange.

So fühlte sie also die Trennung. Als ihre Freundinnen das sahen, gaben sie ihr buhlerische Rathschläge und bethörten sie folgendermassen: „Du mußt Deinen Leib geniessen, Prabhāvati, sonst wird Deine Jugend nutzlos vorübergehen“. — Als sie diese Worte ihrer Freundinnen gehört hatte, wollte sie mit einem Königssohne namens Guṇacandra der Liebe pflegen: deshalb legte sie mannigfachen Schmuck an und machte sich auf den Weg. Da wehrte ihr zuerst die Predigerkrähe Mālatī, die ohne zu überlegen ihren Abscheu ausserte: „Du bist eine anständige Frau; derlei schickt sich nicht für Dich“. — Darauf riss Prabhāvati, ganz erfüllt von dem Aerger über die Trennung, die Predigerkrähe aus dem Käfig, um sie zu töten; doch sie entwichte. Bestürzt hierüber blieb sie diese Nacht zu Hause; am andern Tage erheiterte sie ihr Herz; und damit ihr Vorhaben gelingen möchte, badete sie, gab Almosen, betete zu ihren Schutzgöttern und wollte um Mitternacht ausgehen. In diesem Augenblicke sprach der Papagei lächelnd: „Nun, Liebling der Familie, Du hast Dich heute geschmückt: ist etwa mein Freund Madana zurückgekehrt und gehst Du, ihn zu empfangen? Oder willst Du anderswohin gehen?“ — So fragte er, und Prabhāvati antwortete ihm lächelnd und sprach, das Gesicht vor Scham gesenkt: „Papagei Vidagdhaśūjāmaṇi, ich möchte mit einem fremden Manne zusammen der Liebe pflegen; darum bin ich auf dem Wege“. — Als der Papagei das hörte, dachte er im Herzen daran, wie es der Predigerskrähe Mālatī ergangen war und sprach: „Prabhāvati, gehe getrost hin; ich kann Dir kein Hinderniss bereiten; aber gehe nur, wenn Du Schlaubeit besitzest wie Lakṣmī“.

Gehe, Harrin, wenn Du mit dem Buhlen der Liebe pflegen willst, falls Du eine Antwort zu geben weisst wie Lakṣmī ihrem Gatten“.

Als Prabhāvati dies gehört hatte, fragte sie: „Was ist das für eine wunderbare Geschichte? Erzähle sie!“ — Darauf antwortete der Papagei: „Diese Geschichte ist lang; was fragst Du mich? Gehe, Dein Vorhaben auszuführen.“ — Aber Prabhāvati bestand auf ihrem Willen. Da dachte der Papagei in seinem Herzen: „Wenn sie sich auf die Steinbank hier setzt, wird ihr Leib sich abkühlen und Madana sich beruhigen können.“ — Nachdem er so überlegt hatte, sprach er: „Setze Dich auf die Steinbank hier in die Nähe des Käfigs.“ — Da breitete Prabhāvati eine Matte auf die Steinbank und setzte sich; darauf erzählte der Papagei:

„Einst lebte in der Stadt Candravati der König Bhīmaka,

dessen Sohn Mōhana wünschte mit Lakṣmī, der Frau des Kaufherrn Haridatta, zu buhlen. Darum gab er einer Kupplerin mit Namen Māsōpavāsini viel Geld und befahl ihr, Lakṣmī gefügig zu machen. Sie ging also in die Wohnung der Lakṣmī und gewann dieselbe durch süsse Worte für sich, während Haridatta abwesend war. Lakṣmī sprach nun hocheifrig zu Māsōpavāsini: „Was Du verlangst, will ich thun.“ — Darauf antwortete Māsōpavāsini: „Mir zu Gefallen buhle heute mit dem Manne, den ich angeben werde.“ — Lakṣmī entgegnete: „Ich bin eine anständige Frau; für mich schickt sich derlei durchaus nicht. Aber da ich dir mein Wort gegeben habe, so bringe einmal den Buhlen her.“ — Darauf brachte Māsōpavāsini die Lakṣmī nachts für Mōhana in ihr Haus. Nun kam aber der Königssohn Mōhana zur festgesetzten Zeit nicht; ihre Geilheit war ausserordentlich: darum sprach sie zu der Kupplerin: „Bringe den ersten besten her, den du findest.“ — Da trat Māsōpavāsini auf die Hauptstrasse und brachte in ihrer Dummheit und ohne zu überlegen Haridatta, den Gatten jener, herbei, der eben nach Hause gehen wollte. Als er nun eintrat, erkannte Lakṣmī ihren Gatten.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte so weit erzählt hatte, sprach er zu Prabhāvatī: „Wie soll Lakṣmī nach Hause gelangen, die ihren Gatten erkannt hat, ohne ihn handgreiflich merken zu lassen, dass sie dorthin gegangen war, um Unzucht zu treiben? Das magst du angeben oder deine Freundinnen, die dir ja Unterricht ertheilt haben über den Liebesgenuß mit einem fremden Manne.“ — Darauf antworteten Alle: „Das wissen wir nicht; erzähle du die Pointe dieser Geschichte.“ — Da erzählte der Papagei weiter, nachdem er Prabhāvatī hatte schwören lassen, dass sie an diesem Tage nicht zu dem Buhlen gehen wollte: „Sobald Lakṣmī merkte, dass ihr eigner Gatte gekommen sei, sprang sie schnell auf, fasste Haridatta mit der Hand bei den Haaren und rief: „Du Betrüger! Immer sagtest du zu mir: „Ausser dir habe ich keine Frau weiter lieb‘: aber um das zu erproben, bin ich heute hierher gegangen und habe durch dies Mittel nun so etwas erlebt; meinethalben; aber das ist unrecht.“ Mit diesen Worten sah sie ihn zornig an. Da sprach Haridatta: „Lass den Fehltritt vergessen sein!“ So versöhnte er sich mit seinem Weibe Lakṣmī und ging nach Hause.“ Aus Furcht, solche Schlanheit nicht zu besitzen und voll Staunens über die Schlaueit der Lakṣmī, von der sie eben gehört hatte, ging Prabhāvatī, nachdem sie diese Geschichte vernommen hatte, diese Nacht nicht zu dem Buhlen, sondern legte sich sammt den Freundinnen schlafen.

Erzählung 2.

Am nächsten Tage, als sie den Papagei freundlich gegrüsst hatte und gehen wollte, antwortete er, während Prabhāvatī zuhörte:

„Wenn es dein Wille ist, Schöne, zu gehen, dann thue es nach Herzenslust, Schönhüftige, falls du in der Verlegenheit einen Ausweg weisst wie Yaśōdēvī.“

Als der Papagei diese Strophe hergesagt hatte, fuhr er fort: „Wenn ich dir die Geschichte von Yaśōdēvī erzähle, wird dein Aufbruch verzögert werden; darüber wirst du in Zorn gerathen und mich tödten; darum will ich lieber nicht erzählen.“ — Darauf sprach Prabhāvatī: „Deine Erzählung ist sehr anziehend und anhörenswerth; darum erzähle.“ So befahl sie; da sprach der Papagei:

„Einst herrschte in der Stadt Nandana ein König, dessen Sohn war Rājāsēkhara und dessen Frau Śaśiprabhā. Als Virasēna, des Dhanasēna Sohn, diese erblickt hatte, ward er von Liebesfieber gepeinigt, fiel in Ohnmacht und wurde gleichgültig gegen die gesammte Sinnenwelt. Da fragte ihn seine Mutter Yaśōdēvī nach dem Grunde seiner Unlust, und Virasēna erzählte, was geschehen war. Darauf sprach seine Mutter Yaśōdēvī: „Die Gattin des Königssohnes ist schwer zu gewinnen: wie soll man die erlangen?“ — Virasēna entgegnete: „Wenn ich diese Śaśiprabhā nicht gewinne, dann muss ich sterben.“

Als der Papagei die Geschichte so weit erzählt hatte, sprach er: „Nun, Prabhāvatī, die Gattin des Königssohnes, Śaśiprabhā, ist sehr schwer zu erlangen; ohne ihren Besitz ist es für jenen schwer zu leben: wie wurde nun unter solchen Umständen Virasēna befriedigt, indem er sie gewann? Welches war das Mittel dazu? Du willst mit einem fremden Manne zusammen kommen: also strengte deine Klugheit an und sage es mir.“ — Auf diese Worte entgegnete Prabhāvatī: „Das weiss ich nicht; sage du es.“ — Da liess sie der Papagei schwören, dass sie an dem Tage nicht zu dem Buhlen gehen wollte und sprach: „Prabhāvatī! Die Mutter des Virasēna, Yaśōdēvī, gewöhnte eine Hündin an sich, indem sie ihr Futter und Saufen gab; dann band sie ihr Perlenschmuck um den Hals und ging mit ihr zu Śaśiprabhā, der Frau des Königssohnes. Da fragte Śaśiprabhā: „Aus welchem Grunde hast du diese Hündin bei dir?“ — Yaśōdēvī lächelte und sprach: „Das ist eine ungewöhnliche Geschichte; unter vier Augen will ich es dir sagen.“ Mit diesen Worten führte sie Śaśiprabhā bei Seite und sprach zu ihr: „Freundin Śaśiprabhā, in einer früheren Geburt waren wir drei, du, ich und diese Hündin, Schwestern. Da befriedigte ich nun ohne Bedenken das Verlangen nach fremden Männern; die Hündin vergnügte sich mit Knaben, und du begünstigtest niemand. Infolge dessen hast du in dieser Geburt keine Erinnerung; ich habe in dieser Geburt ununterbrochenen Genuss und Erinnerung an die frühere Geburt; die Hündin endlich hat keine Erinnerung an die frühere Geburt, bei den Genüssen findet sie viel Hindernisse und hat eine niedrige Geburt erlangt. Da du keine Erinnerung hast, bin ich aus Mitleiden mit dir zusammen mit dieser Hündin aus der früheren Geburt hierher gekommen, um dir die Hündin

zu zeigen und von der früheren Geburt zu erzählen; deshalb also bin ich hier. Da du jung bist, so erfülle einem schönen Manne seinen Wunsch; dann wirst du in einer späteren Geburt Erinnerungen und ähnliche herrliche Früchte ernten; andernfalls wirst du nichts derartiges erlangen.“ — Als sie diese Worte der Yaśōdevī gehört hatte, dachte sie, die Erzählung von der früheren Geburt wird wahr sein; sie umarmte jene also und bat: „O meine Freundin, wenn diese Erzählung von der früheren Geburt wahr ist, dann bringe mir einen fremden Mann her.“ — Da hüllte Yaśōdevī ihren Sohn in Frauenkleider, gab ihn im Palaste für ihre Schwiegertochter aus und gesellte ihn Śaśiprabhā zu. Virasēna kam nun alle Tage in Weiberkleidern und genoss ihre Liebe.

Als das Rājasēkhara, der Gatte der Śaśiprabhā, sah, glaubte er, es sei eine Freundin seiner Frau und wehrte ihr den Zutritt nicht. Durch dieses Mittel erfüllte Yaśōdevī den Wunsch ihres Sohnes.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlantheit besitzt, dann vergnüge dich mit einem fremden Manne; was hast du dann sonst davon, wenn du dich nutzlos lächerlich machst?“ — Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 3.

Am dritten Tage antwortete der Papagei, als Prabhāvati ihn gefragt hatte, da sie gehen wollte:

„Gehe heute schnell dahin, wohin dein Herz verlangt, falls du dir selbst zu helfen weisst wie der König.“

Als Prabhāvati fragte, wie das zugegangen sei, antwortete der Papagei: „Einst lebte in der Stadt Viśāla, unter der Herrschaft des Königs Sudarsāna, ein Kaufmann, Vimala mit Namen, der hatte zwei sehr schöne Frauen. Ein Betrüger, der nach diesen Verlangen trug, brachte deshalb der hochheiligen Ambikā Anbetung dar; und da die Göttin gnädig war, bat er in diesem Augenblicke: „Möchte ich doch ein dem Kaufmann Vimala ähnliches Aeussere bekommen!“ — Da ward er durch die Göttin dem Kaufmann Vimala gleich. Eines Tages nun, als dieser in die Fremde gegangen war, begab er sich, nachdem er diesen Zeitpunkt wahrgenommen hatte, in dessen Haus und spielte den Herrn ganz wie Vimala. Da fragten ihn die Leute im Hause: „Du hattest dich aufgemacht, um in die Fremde zu gehen: aus welchem Grunde bist du zurückgekehrt?“ — Ihnen gab er folgende Antwort: „Da mir unterwegs viele Widerwärtigkeiten zustießen, war es nicht möglich zu reisen.“ So sprechend blieb er gelassen: den Leuten gegenüber übte er die Tugend des Gebens; den Dienern bereitete er Freude, indem er ihnen Geld und Schmucksachen u. s. w. gab; und die Frauen des Vimala genoss er. Da sagten die Leute:

Vimala hat eingesehen, dass der eigne Leib unbeständig und augenblicksvergänglich ist; darum giebt er unter frommen Uebungen u. s. w. sein Geld mit vollen Händen aus, wie es sich gehört. — Einige Tage darauf kehrte der echte Vimala nach Hause zurück. Nun hatte aber der falsche Vimala zu den Thürhütern gesagt: „Ohne meinen ausdrücklichen Befehl lasst Niemand in das Haus herein.“ Daraufhin wehrten sie jenen ab. Da stand er nun draussen, erhob ein lautes Geschrei und rief unter vielen Seufzern: „Irgend ein Schurke hat hier einen Betrug begangen.“ — Als das die Leute hörten, liefen sie zusammen, um das Abenteuer zu sehen. Darauf ging der Kaufmann Vimala zu dem Könige Sudaršana und sprach unter lautem Weinen: „Ein Betrüger hat mich hintergangen und in meinem Hause eine Vermengung der Kaste bewirkt.“ — Da sandte der König Boten, um nach dem falschen Vimala zu sehen. Dieser gab ihnen aber Geld und gewann sie für sich. Darauf kamen sie zu dem Könige zurück und meldeten: „In dem Hause der ist der Kaufmann Vimala; das hier aber ist ein hergelaufener Betrüger; der König möge das selbst prüfen.“ — Da liess der König den Betrüger zur Untersuchung aus dem Hause holen und hiess Beide sich zusammen niedersetzen: da war keine Unterscheidung möglich, wer der echte und der falsche sei. Darüber ward der König bestürzt; denn er dachte: „Als Herrscher muss ich die Bösen strafen, die Guten belohnen und die Armen schützen; durch solches Thun wird der Himmel erlangt.“

Das Feuer, welches entstanden ist aus dem Schmerze und der Qual der Unterthanen, verlischt nicht eher, als bis es Geschlecht, Macht und Leben der Könige verbrannt hat.

Darum soll der Herrscher die Unterthanen wie seine Kinder beschützen; den Grundsatz halte er gebührend fest. — Als der König so überlagt hatte, setzte er sich allein nieder und ersann eine List; die war folgendermassen: Er liess die Frauen des Vimala kommen und befragte sie gesondert über die Begebenheiten seit ihrer Hochzeit. Dann fragte er auch die beiden Anderen, den echten und den falschen Vimala, einzeln: da sprach der echte Vimala übereinstimmend mit den Aussagen der Frauen, wie es sich verhielt; der falsche Vimala aber ward verwirrt und blieb stumm. Da liess der König den Betrüger zur Strafe auf einen Esel setzen und stiess ihn aus dem Lande; dem echten Vimala aber gab er die Frauen, das Haus und Geld zurück und befriedigte so alle Welt. Darauf genoss der König in der Welt den Ruf eines höchst weisen und verständigen Herrschers, der seine Grundsätze gehörig befolgt.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du ebensolche Klugheit und Ueberlegung besitzt, dann magst du in das Haus des Buhlen gehen.“ — Als Prabhavati diese Worte des Papageis gehört hatte, legte sie sich in ihrem eignen Hause schlafen.

Erzählung 4.

Am folgenden Tage, als Prabhāvatī gehen wollte, nachdem sie den Papagei gefragt hatte, sprach dieser: „Wenn du gehst, ohne auf mich zu achten, so ist das unpassend für dich. Die Reden von Kindern sogar soll man hören, wenn sie erspriesslich sind; die Worte der Alten jedoch soll man niemals missachten; sonst folgt Schaden. Indem ich mit Bezug darauf eine Geschichte zu erzählen beginne, sage ich zunächst folgende Strophe her:

Der Brahmane, der auf die Worte der Alten nicht hörte, sondern sie gänzlich verachtete, gerieth bei der Verheirathung mit Viṣakanyā in Missgeschick, Herrin.“

„Was ist das für eine Geschichte?“ fragte Prabhāvatī, und der Papagei antwortete: „Einst lebte in der Stadt Sōmaprabhā der Brahmane Sōmaśarman, der hatte eine Tochter mit Namen Viṣakanyā. Nun wollte kein Freier kommen, um sie zu heirathen, da sie diesen Namen hörten. Darum begab sich Sōmaśarman, um seiner Tochter einen Mann zu suchen, sammt dieser nach Janasthāna. Hier lebte eine Brahmane namens Gōvinda, der war beschränkt und arm: ihm wollte jener seine Tochter Viṣakanyā mit Namen zur Frau geben. Wiewohl nun dem Gōvinda Freunde, Verwandte und Eltern abriethen, so achtete er doch nicht auf sie, da er Jener Schönheit und Anmuth sah, und heirathete sie. Nach einiger Zeit sprach Viṣakanyā also zu ihrem Gatten: „Viele Tage sind vergangen, seit ich mich aus dem Vaterhause entfernt habe; darum bringe mich wieder in meines Vaters Haus, sonst wirst du auf der Stelle deiner Frau nicht mehr beiwohnen dürfen.“ — Da verfertigte Gōvinda einen Reisewagen und brach zusammen mit Viṣakanyā auf. Unterwegs traf sie zufällig ein hübscher, kräftiger und redegewandter Brahmane namens Viṣṇuśarman; zwischen diesem und Viṣakanyā entstand unterwegs infolge ihres Verkehrs heftige Liebe. Als Viṣṇuśarman aber den Beiden ein paar Betelnüsse und einige Blumen geschenkt hatte, da fassten sie vollends Vertrauen und liessen ihn mit auf den Wagen steigen, während Gōvinda abstieg und zu Fusse ging, wodurch er ein wenig zurück blieb. Inzwischen nannte Viṣṇuśarman der Viṣakanyā seinen Namen, Geschlecht und Stammbaum, fragte sie ebendanach, erfuhr es und machte sie ganz toll in sich. Nun kam Gōvinda und wollte auf den Wagen steigen: da rief Viṣṇuśarman: „Ha, du Räuber, was willst du dich auf den Wagen setzen?“ und wehrte ihn ab. Da erhob sich unter den Beiden Zank, und sie stritten miteinander; da aber Viṣakanyā die Partei des Viṣṇuśarman ergriff, so überwand dieser den Thor Gōvinda und machte sich mit Viṣakanyā auf den Heimweg. Gōvinda, der ihnen auf dem Fusse nachfolgte, schlug unterwegs in einem Dorfe Lärm: „Der da geht mit meinem Weibe durch; helft mir!“ — Da liess der Schulze Viṣṇuśarman sammt Viṣakanyā greifen und vor sich bringen und verhörte ihn, worauf

er zur Antwort gab: „Während ich mit dieser meiner rechtmässigen Frau mich unterwegs befand, wollte sie Gōvindaśarman hier mit Gewalt rauben.“ — Als er das gehört hatte, fragte er Gōvindaśarman: der sagte dasselbe aus. Nachdem der Schulze ihre übereinstimmenden Aussagen vernommen hatte, verhörte er die beiden Brahmanen einzeln: „Wieviel Tage sind seit der Hochzeit mit ihr vergangen? Zu welcher Zeit bist du mit ihr aus dem Hause gegangen? Und woher kam der Andere unterwegs? Wie war das?“ — Auf diese Fragen antwortete zuerst Gōvindaśarman der Wahrheit entsprechend, und das stimmte genau zu der Aussage der Viśakanyā: Viṣṇuśarman aber wusste keine Antwort und war verdutzt. Da bestrafte ihn der Schulze schmähsch und wies ihn aus dem Dorfe; Viśakanyā aber gab er dem Gōvindaśarman zurück und sprach zu ihm: „Du Thor! Dieses Weib ist eine Hure; wenn du mit ihr zusammen lebst, wirst du hier Schmach und dort die Hölle ernten. Darum magst du zu einer andern Heirath schreiten.“ — Daraufhin gab Gōvindaśarman sie ihrem Vater wieder und kehrte in sein Haus zurück.*

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn man auf das Wort verehrungswürdiger Männer nicht hört, findet man solchen Lohn.“

Der Mann, der die Lehren der Alten so verachtet, der geräth in Missgeschick gleichwie der Brahmane Gōvinda.

Darum missachte nie die Worte alterer Leute.* — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich in ihrem eignen Hause schlafen.

Erzählung 5.

Am andern Tage, als Prabhāvatī gehen wollte, nachdem sie den Papagei gefragt hatte, antwortete dieser:

„Gehe, Herrin, wenn du selbst in der Verlegenheit einen Ausweg zu finden weisst wie jene Bālapaṇḍitā in dem Audienzsaale.“

„Wie war diese Geschichte?“ fragte Prabhāvatī, und der Papagei erzählte:

„Einst herrschte in der Stadt Ujjayini der König Vikrama, dessen Frau hies Kāmalikā. Eines Tages, als sie mit dem Könige zusammen speiste, bot ihr Vikrama, um ihr Liebes zu erweisen, gekochte Fische an: da entgegnete Kāmalikā: „Herr, wie sollte ich den Leib eines fremden Mannes berühren?“ — Als die gekochten Fische das hörten, lachten sie, obwohl sie todt waren. Da befragte der König nach dem Essen seine Minister, Astrologen und andere kluge Männer, weshalb die Fische gelacht hätten; aber Niemand wusste es. Darauf sprach er zu seinem Hauspriester: „Du bist der guru der Familie; darum magst du sagen, weshalb

die Fische gelacht haben; sonst werde ich dich aus der Stadt jagen lassen.' — Als der Hauspriester das hörte, machte er sich anheischig, es in fünf Tagen zu sagen und ging voller Sorgen nach Hause. Er hatte eine Tochter mit Namen Bālapāṇḍitā: als diese ihren Vater in Sorgen sah, fragte sie: 'Vater, du bist heute voller Sorgen; was ist der Grund davon? Das sage mir. In der Unglückszeit sollen Kluge keine Bestürzung kennen, wie die Strophe besagt:

Roth ist die Sonne bei dem Aufgange, roth ist sie auch bei dem Untergange: im Glück wie im Unglück behalten Grosse ein und dasselbe Aussehen.

Die Festigkeit soll man im Unglück nicht verlieren, nicht zweimal dasselbe sagen und die Wahrheit sprechen: wer hat diese ausserordentlich schweren Pflichten den Guten auferlegt?"

Der Brahmane beherzigte diese Worte, erzählte seiner Tochter, was sich in dem Palaste des Königs zugetragen hatte und sprach: 'Wenn ich die Bedeutung des Lachens der Fische nicht angebe, wird der König mich aus der Stadt jagen lassen. Bis heute habe ich dem Könige gedient: diese Anhänglichkeit ist vergeblich gewesen, und ich bin in eine solche schlimme Lage gerathen! Ja, die Zuneigung des Fürsten ist zu allen Zeiten unbeständig gewesen; das besagt die Strophe:

Bei Niemandem ist Freundschaft, Vertrauen, Liebe und Verwandtschaft für möglich zu halten, am allerwenigsten aber bei einem hochgemuthen Fürsten.

Reinlichkeit bei der Krähe; Wahrhaftigkeit bei dem Spieler; Milde bei der Schlange; Aufhören der Geilheit bei dem Weibe; Muth bei dem Castraten; philosophisches Denken bei dem Säufer; Freundesgesinnung bei dem Könige: wer hat das je gesehen oder gehört!?

Man soll kein Zutrauen hegen zu Flüssen, Thieren mit Krallen, Thieren mit Hörnern, Räubern, Weibern und Fürstengeschlechtern.

Geringelt, gepanzert, grausam, in Windungen gehend, sehr böse und durch kluge Sprüche zu gewinnen: so gleichen die Könige den Schlangen.

Kurz: da König Vikrama seine gnädige Gesinnung geändert hat, will ich heute auf und in ein anderes Land gehen; darauf bezüglich ist die Strophe:

Einen Menschen gebe man auf um der Familie willen; die Familie gebe man auf um des Dorfes willen; das Dorf um des Landes willen; die Erde um seiner selbst willen.

Als das Mädchen Bālapāṇḍitā diese Worte ihres Vaters vernommen hatte, sprach sie: 'Du hast recht mit deiner Rede; aber

wenn du bei dem Fürsten in Ungnade fällst, hast du von keiner Seite mehr Ehre zu erwarten; darum diene dem Herrscher unterthänigst, damit du deinen Ruhm mehrst.

Der Letzte wird der Erste sein, wenn er dem Erdherrscher dient; der Erste wird der Letzte sein, wenn er dem Dienste sich entzieht.

Darum thue ehrerbietigst Fürstendienst.

Dem in der Nähe befindlichen Manne allein ist der Fürst gnädig gesinnt, mag er auch ungebildet, niederen Standes oder dumm sein: Fürsten, Weiber und Schlingpflanzen halten sich gewöhnlich an den, der neben ihnen steht.

Unterthänige, wohlbewanderte Diener zügeln den Fürsten, wenn er auch noch so unbändig ist, und sorgen für das, was ihm erwünscht ist.

Für Männer der Wissenschaft, Hansherren, Künstler, Grosse und Dienstbeflissene giebt es keine Wohnstätte ausser bei dem Fürsten.

Denjenigen Männern von grosser Macht, die sich nicht um den Fürsten schaaren, wird als lebenslängliche Sühne Bettelbrot zuerkannt werden.

Für diejenigen Leute, die Schlangen, Tiger, Elefanten u. s. w. bändigen, ist hienieden die Bändigung eines Fürsten keineswegs sehr schwer.

Der Wissende erreicht nur dann hohe Stellungen, wenn er sich an den König anschliesst: nirgends wächst der Sandelbaum, ausser auf dem Malaya.

Ist der Fürst gnädig, dann giebt es stets blendend weisse Sonnenschirme, herzerfreuende Rosse und brünstolle Elefanten.

Also der Sinn dieser acht Strophen ist der: wer ein gewandter Mann ist, soll dem Könige dienen, indem er seine Aufmerksamkeit auf seine Pflicht richtet. Zur Zeit des Missgeschickes soll er sein Leben sogar opfern und Hingebung üben; so wird den Dienern alle Bedrängniss fern bleiben; sie werden wechselweise Segen und Glück finden, und die beste der Welten des Jenseits wird ihnen werden. — In dieser Weise gab Bālapanditā ihrem Vater Lehren und fuhr dann fort: „Du hast von Vikrama besondere Gnade erfahren; nun die Zeit der Noth gekommen ist, müssen kluge Leute von deinesgleichen nachdenken und des Herrschers Zweifel beseitigen. Darum fasse Muth, gehe in den Audienzsaal des Vikrama und sprich: „Meine Tochter sagt, sie wolle den Grund des Lachens der Fische nennen“. — Darauf ging der Brahmane hin und meldete es dem Könige: da liess dieser Bālapanditā holen. Sie ging hin, sprach den Segensspruch und begann: „König Vikrama, es ist nicht recht, dass du einen weisen Brahmanen ohne Grund bestrafen willst, nachdem du ihn erfolglos über ein Geheimniss befragt hast. Bis

auf den heutigen Tag hat noch Niemand gesehen oder gehört, dass Fische lachen. Und ziemt es sich etwa, uns Frauen nach diesem Wunder zu fragen? Du selbst musst die Zweifel Aller lösen: darum denke du selbst ernstlich darüber nach; so ist es in der Ordnung. Trotzdem aber will ich es dir sagen, wenn du Neugierde danach empfindest:

Die hochgetreue Königin berührt diese Fische nicht, weil sie einen männlichen Namen haben: darum fürwahr lachten die Fische.

Wohlan, Vikrama, überlege selbst den Sinn dieser Strophe im Geiste. — Als Bālapaṇḍitā soweit gesprochen hatte, ging sie nach Hause.

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Die Antwort darauf werde ich morgen erzählen“. — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 6.

Am nächsten Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī, als sie gehen wollte: „Du der König Vikrama nicht auf die Bedeutung jener Strophe kam, floh ihn der Schlaf in der Nacht.

Wie sollten wohl diejenigen Schlaf finden, Beste, die von schwerer Krankheit gepeinigt sind: die untreue Frauen haben und deren Feinde noch nicht besiegt sind?!

Am folgenden Tage liess Vikrama Bālapaṇḍitā holen und sagte zu ihr: „Ich habe den Sinn jener Strophe nicht gefunden; darum magst du mir den Grund angeben, weshalb die Fische gelacht haben“. — Bālapaṇḍitā antwortete: „König Vikrama, forsche nicht danach; wenn man es dir sagt, wirst du Rene empfinden wie einst die Frau des Kaufmanns“. — Der König fragte: „Wie war das?“ und Bālapaṇḍitā erzählte:

„Einst lebte in der Stadt Ujjayinī ein Kaufmann namens Sumati; der verarmte im Laufe der Zeit, weshalb ihn seine Frau und seine Verwandten verliessen.

Wer Geld hat, hat auch Freunde; wer Geld hat hat auch Verwandte; wer Geld hat, der ist ein angesehener Mann hienieden; wer Geld hat, der ist gelehrt.

Fünf gelten für todt, Bhārata, auch wenn sie leben: der Arme, der Kranke, der Thor, der Reisende und der beständig Dienende.

Darauf fristete nun dieser Sumati sein Leben, indem er Gras, Holz u. s. w. verkaufte. Unter solchen Umständen traf es sich eines Tages, dass er kein Gras und Holz fand; indem er nun seines Weges ging, sah er einen grossen hölzernen Gaṇapati und dachte: „Wenn ich diesen Gaṇapati zerhacke, werde ich für ein paar Tage Lebensunterhalt haben“. — Nachdem er so überlegt hatte, ging er hin, den Gaṇapati zu zerhacken: da sprach der Gott, gnädig ge-

sinn, zu ihm: 'Schlage mich nicht entzwei; ich will dir täglich zur Leibesnahrung fünf Brote geben; komme frühmorgens und hole sie; aber erzähle das Niemandem, sonst wirst du keine Brote mehr bekommen'. — Das versprach Sumati und hatte nun alle Tage fünf Brote mit Schmelzbutter und Zucker, womit er seine Familie ernährte. Eines Tages gab die Frau des Kaufmannes, Padmini, ihrer Freundin von diesen Broten. Da fragte dieselbe: 'Sage mir doch, woher du diese Brote hast! Wenn du es mir nicht sagst, kann zwischen dir und mir keine Freundschaft mehr sein'. — Da fragte Padmini ihren Gatten hartnäckig aus; der Kaufmann Sumati aber sprach: 'Was hast du davon? Wenn ich es dir sage, wird unser Wohlstand aufhören und uns Reue treffen'. — Aber trotzdem blieb Padmini hartnäckig dabei. Da dachte der Kaufmann:

„Wem die Götter den Untergang zudedacht haben,
dem nehmen sie die Ueberlegung, dass er nicht sieht, was
ihm zuträglich ist.“

Darauf fuhr Bālapāṇḍitā fort: „Vikrama, vom Schicksale verlassen erzählte der Kaufmann, woher die Brote kämen. Als das Padmini gehört hatte, erzählte sie es ihrer Freundin; und diese gab ihrem Manne eine Axt und schickte ihn frühmorgens fort, um den Gaṇapati zu zerhacken. Zu derselben Zeit kam auch der Kaufmann Sumati dorthin. Als Gaṇapati das sah, band er den Kaufmann mit einer Fessel und sprach: 'Von heute ab giebst du die fünf Brote, die du von mir erhieltest, deinem Nachbar; thust du es nicht, dann wirst du den Tod finden'. — Diesen Vorfall erzählte Sumati daheim seiner Frau und sprach: 'Deinetwegen haben wir Schaden erlitten'. Und Padmini empfand Reue'.

Als Bālapāṇḍitā dem Könige diese Geschichte erzählt hatte, sprach sie: 'König Vikrama, aus diesem Grunde will ich es dir nicht sagen, weshalb die Fische gelacht haben; wenn ich es sage, wirst du Reue empfinden'. — Nachdem Bālapāṇḍitā so gesprochen hatte, ging sie heim.“

Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 7.

Am folgenden Tage fragte Prabhāvatī den Papagei, als sie gehen wollte: „Wie ging denn die Geschichte weiter? Erzähle sie.“ — Darauf antwortete der Papagei Vidagdhaśūḍāmaṇi:

„König Vikrama liess Bālapāṇḍitā holen und fragte sie nach dem Grunde, weshalb die Fische gelacht hätten. Da antwortete Bālapāṇḍitā:

„Ausserordentlich gross fürwahr ist die Lust und Wonne von Mann und Frau: wenn ich das erzähle, wird Kummer dich treffen wie den Brahmanen'.

Als Vikrama das gehört hatte, sprach er: 'Die beiden Worte Lust und Wonne haben ja denselben Sinn: welchen Unterschied

machst du, dass du sie beide in einen Vers setzt? Und wer war der Brahmane? Das sage mir'. — Darauf antwortete Bālapanditā: ‚Der Genuss des Glückes, das dem eignen Selbst zu theil wird, heisst Lust; wenn diese in ausserordentlicher Stärke verspürt wird, soll man sie Wonne nennen. Jetzt will ich eine Geschichte erzählen, die höre an.

Einst lebte in des Königs Vira Stadt Vacchōjana ein Brahmanensohn namens Kēsava; der dachte einst in seinem Herzen: ‚Ich lebe von dem Gelde meiner Eltern: das ist nicht recht.

Die Besten sind berühmt durch eigne Vorzüge, Mittelsorte durch die Vorzüge des Vaters, Gewöhnliche durch die Vorzüge des Onkels, ganz Erbärmliche durch die Vorzüge des Schwiegervaters‘.

Nachdem er so überlegt hatte, zog er aus, die Welt zu durchstreifen; und als er viele Götterstätten, Wallfahrtsplätze, Städte, Wälder und Haine besucht hatte, sah er auf einem Leichenacker einen Vollendeten. Er erwies diesem die Achtgliederverehrung und sprach: ‚Ich bin, nach Geld verlangend, als dein Gast hierher gekommen‘. — Darauf sprach der Vollendete, als er die klägliche Rede des Brahmanen vernommen hatte, voll Grossmuth und Mitgefühl: ‚Wohlan, Brahmane; ich will dir diese Mennige hier geben; so oft du sie mit der Hand berührst, wird sie fünf Goldstücke geben: wenn du sie aber über das Mass hinaus berührst oder sie einem Andern giebst, werden Beide keinen Nutzen davon haben, und die Mennige selbst wird verschwinden und nicht wieder zu erlangen sein‘. — Da nahm der Brahmane die Mennige und ging nach der Stadt Ratnāvati. Hier war eine Hetäre mit Namen Sthagikā: in diese verliebte er sich und gab ihr unermessliches Geld. Da fragte ihre Kupplerin: ‚Dieser Brahmane treibt kein Geschäft: woher nimmt er dann das Geld? Wie ist das?‘ — So fragte sie Sthagikā, und diese fragte den Kēsavaśarma: da erzählte der dumme Brahmane, seinen Vorthail vergessend, die ganze Geschichte und gab ihr die Mennige. Da er nun kein Geld mehr hatte, jagte ihn die Kupplerin aus dem Hause. Er ging nach dem Palaste des Königs und erhob Klage: aber die Kupplerin entgegnete: ‚Grosskönig, dieser Bettler ist liebestoll und bringt gegen uns eine falsche Anklage voll unmöglicher Behauptungen vor‘. — Alle, die die Worte der Kupplerin gehört hatten, stimmten ihr bei, und der Brahmane wurde aus der Stadt gestossen; die Mennige aber war verschwunden‘.

Als Bālapanditā diese Geschichte erzählt hatte, sprach sie: ‚Vikrama, in Folge der Hartnäckigkeit der Sthagikā hatte sie keinen Nutzen mehr von der Mennige, und der Brahmane hatte keinen Nutzen mehr von Sthagikā: beide empfanden Reue. In denselben Zustand wirst du gerathen; darum sage ich: denke selbst über den Sinn jener Strophe nach‘.

Als Bālapanditā so gesprochen hatte, ging sie heim.*

Erzählung 8.

Hochgemuthet, dich wird Reue treffen wie Subhagā, da sie den Freund nicht fand, das Haus verloren war und ihr Wunsch nicht erfüllt ward.

Am nächsten Tage fragte Prabhāvatī den Papagei: „Wie ging die Geschichte weiter? Erzähle!“ — Da sprach der Papagei:

„Am vierten Tage ging Bālapaṇḍitā hin und sprach zu Vikrama: ‚Wenn ich dir sage, weshalb die Fische gelacht haben, Vikrama, dann wirst du in ähnliche Lage kommen wie die Tochter des Kaufmanns‘. — Der König fragte: ‚Wie war es damit?‘ — Darauf erzählte Bālapaṇḍitā: ‚Einst lebte in König Vikrama's Stadt Tripura ein Kaufmann mit Namen Sundara; dessen Frau Subhagā war eine arge Hure. Als sie einst ausgehen wollte, wurde sie von ihrem Gatten daran gehindert. Darauf sprach sie zu ihrer Freundin: ‚Bestelle heute irgend einen Mann in den Yakṣa-Tempel und komme dann wieder und bringe mir Bescheid‘. — Als nun die Zeit gekommen war auszugehen, hiess Subhagā ihre Freundin an das Haus Feuer anlegen, während sie selbst nach dem Tempel ging. Jener Mann verliess aber, als er das Feuer bemerkte, den Tempel, um zuzusehen: Subhagā, welche merkte, dass er fort war, ging nach Hause zurück: da war das Haus verbrannt. Da empfand sie Reue.

Darum, Vikrama, sinne du selbst über die Bedeutung jener Strophe nach; das ist das Beste‘. — So sprach Bālapaṇḍitā und ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 9.

Am nächsten Tage fragte Prabhāvatī den Papagei: „Fand denn Vikrama bei seinem Nachdenken den Grund des Lachens der Fische?“ — Der Papagei antwortete: „Vikrama selbst fand ihn nicht: darum liess er Bālapaṇḍitā kommen und sagte: ‚Ich habe den Sinn jener einen Strophe nicht gefunden‘. — Bālapaṇḍitā entgegnete: ‚König Vikrama, da du es trotz meiner Andeutungen nicht merkst, will ich es dir sagen. Warum hast du deinem ersten Minister namens Puṣpabhāṣya, den besten unter allen Ministern, verboten, den Palast zu betreten, wiewohl er unbescholten ist?‘ — Als der König das gehört hatte, sagte er: ‚Wenn dieser Minister in den Audienzsaal trat und lachte, fielen aus seinem Munde Blumen: diese Thatsache ward allen Königen bekannt, weshalb sie Boten schickten, das Wunder zu schauen. Bei dieser Gelegenheit lachte Puṣpabhāṣya nicht, und es fielen keine Blumen aus seinem Munde: aus diesem Grunde wurde er verbannt‘. — Darauf fragte Bālapaṇḍitā: ‚Weshalb lachte denn Puṣpabhāṣya nicht? Hast du den Grund erfahren?‘ — Der König antwortete: ‚Ich kenne den Grund nicht‘. — Da fuhr Bālapaṇḍitā fort: ‚Dann hast du gefehlt, dass

du ihm sein Amt nimmst, ohne den Sachverhalt zu prüfen. Kurz, was forschst du nach der Ursache des Lachens der Fische, während diese Sache noch nicht aufgeklärt ist? Wenn du das erforschen willst, dann lass Puspahāśya holen und frage ihn nach seinem (Nicht-)Lachen und dem Lachen der Fische; er wird es dir sagen'. — Auf diese Worte hin liess Vikrama seinen Minister Puspahāśya holen und ihm Ministerkleidung geben und fragte ihn nach den beiden Gründen. Da sprach Puspahāśya: „Häusliche Schande soll man sicherlich Niemandem erzählen.

Geldverlust, Herzeleid und Ungemach im Hause, Betrügerei und Missachtung soll der Verständige nicht ausposaunen.

Aber des Herren Befehl ist meine Richtschnur: darum berichte ich. Grosskönig, ich erfuhr an dem Tage, als der Herr mich im Audienzsaale lachen liess, dass meine Frau einem anderen Manne anhing; darüber war ich so betrübt, dass ich nicht lachen konnte'. — Als Vikrama das hörte, gab er seiner Frau Kāmalikā, die bei ihm war, einen Schlag mit Blumen und sah sie lächelnden Antlitzes an: da stürzte sie, eine Ohnmacht heuchelnd, zu Boden. Als das Puspahāśya sah, brach er in Lachen aus, wobei Blumen aus seinem Munde fielen. Der König, um seine Frau bemüht, sie aus der Ohnmacht zu erwecken, sprach, mit einem Blicke auf Bālapaṇḍitā, in hellem Zorn zu dem Minister: „Während mich ein Missgeschick trifft, lachst du, und Blumen fallen aus deinem Munde'. So sprach er und wollte den Minister bestrafen. Da sagte dieser: „Grosskönig, Kāmalikā ging gestern zu dem Stallmeister, und da sie bei der Gelegenheit zu spät kam, prügelte sie dieser mit ein paar Sprungriemen, wobei sie auch nicht eine Bohne ohnmächtig wurde; da der Herr sie aber mit Blumen schlug, wurde sie ohnmächtig und ganz schwach: als ich das sah, musste ich lachen'. — Da der König diese Worte gehört hatte, fragte er den Minister: „Sage, hast du das gesehen oder gehört?' — Puspahāśya antwortete: „Um diese meine Aussage bestätigt zu sehen, ziehe der Herr der Königin unter vier Augen das Mieder aus und sehe nach: da wird es klar werden'. — Als Vikrama das gehört hatte, sah er nach und fand die Spuren von den Sprungriemen: da blickte er den Minister und Bālapaṇḍitā an. Darauf antwortete Puspahāśya: „Grosskönig, Bālapaṇḍitā gab eine Antwort mit verborgenem Sinne: ich habe es auf Befehl offen herausgesagt. Nun magst du selbst über die Ursache des Lachens der Fische nachdenken'. — So sprach er; Vikrama aber entliess wegen seiner Frau die Versammlung und suchte an ihrem Aufenthaltsorte: da fand er einen Mann in einer Kiste versteckt: diesen, den Stallmeister und Kāmalikā, die drei, liess er enthaupten. Darauf entliess er Bālapaṇḍitā unter Ehrenbezeugungen nach Hause.“

Nachdem der Papagei Prabhāvatī diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Erwäge diese Geschichte im Herzen und bestehe

nicht hartnäckig auf deinem Vorhaben.“ — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageien gehört hatte, legte sie sich im Harem ihres Gatten auf dem Himmelbette zum Schlafen nieder.

Erzählung 10.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst gab es eine Stadt mit Namen Rājapūra; dort lebte ein Eigner mit Namen Dēvala, dessen Frau Subhagā war auf fremde Männer versessen. Eines Tages, als Dēvala ausgegangen war, holte sie einen Mann herbei und trieb mit ihm das Liebesspiel. In dem kam Dēvala, seltsame Früchte in der Hand, zurück: als das ihre Freundin Śrṅgārādēvī, ihre Nachbarin, sah, kam sie schnell herbei und führte Subhagā, nackt wie sie war, hinaus. Als Dēvala sie sah, fragte er: „Was soll das?“ — Da sagte Śrṅgārādēvī: „Bei dem Anblicke der Früchte, die du da gebracht hast, ist sie in diesen Zustand versetzt worden. Wenn du diese Früchte wieder hinträgst, wo du sie weggenommen hast, wird sie wieder gesund werden.“ — Diese Worte der Śrṅgārādēvī hielt der Dummkopf für Wahrheit und ging, die Früchte wieder hin zu tragen. Da ward der Mann, den Subhagā geholt hatte, von Śrṅgārādēvī hinausgejagt.

Wenn du solche Klugheit besitzt, dann gehe zu dem Buhlen.“ — Als Prabhāvatī diese Worte des Papageis gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 11.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī:

„Wenn du dorthin gegangen bist, mußt du Ausserordentliches leisten, wie einst Rambhikā wegen des Brahmanen ganz Wunderbares that.

Einst lebte in dem Dorfe Dābhōla ein Schulze mit Namen Vilōcana; dessen Frau Rambhikā war auf fremde Männer versessen, aber aus Furcht vor Vilōcana kam Niemand. Eines Tages ging Rambhikā aus um Wasser zu holen. Dahin war ein sehr schöner junger Brahmane zum Liebesspiele gekommen; den blickte sie an. Da trat der Brahmane an Rambhikā heran und sprach: „Was befehlst du?“ — Daran merkte Rambhikā, dass sein Sinn auf sie gerichtet sei und sprach: „Gehe hinter mir her und erweise meinem Gatten, der im Hause ist, Ehrerbietung; dann setze dich; zu Allem, was ich berichte, sage ja.“ — Nachdem sie diese Verabredung getroffen hatte, ging sie nach Hause. Der Brahmane folgte ihr auf dem Fusse, verneigte sich vor ihrem Gatten Vilōcana und setzte sich. In dem kam Rambhikā aus dem Hause und sprach zu Vilōcana: „Kennst du den nicht? Er ist der Sohn von meiner Mutter Tante. Zur Zeit, als ich noch klein war, verliess er das Haus im Zorne; jetzt ist er zu Besuch gekommen.“ — Als

sie so gesprochen hatte, erhob sich Vilōcana und umarmte ihn. Darauf fragte er, wie es bei ihm zu Hause ginge. Der Brahmane antwortete, es stehe Alles so und so. Darauf sprach Vilōcana befriedigt zu seiner Frau: „Führe deinen Verwandten hin und pflege ihn mit Speisen u. s. w.“ — Nach diesen Worten ging er hin, um sich schlafen zu legen. Nachdem sie das versprochen hatte, führte sie den Brahmanen in die Küche; und nach dem Essen setzte sie sich auf das Ruhebett und begann, ihre Absichten zu enthüllen. Da sprach der Brahmane: „Du selbst hast mich für einen Verwandten ausgegeben; fürwahr, du bist meine Schwester; einen anderen Gedanken giebt es nicht.“ — Als Rambhikā das hörte, suchte sie ihn auf alle Art zu überreden; aber er hörte nicht. Da schrie sie laut auf und rief: „Hilfe! Hilfe!“ — Darüber gerieth der Brahmane in grosse Furcht, erwies ihr die Achtgliederverehrung und sprach: „Lass mir mein Leben; ich will auch deinen Befehl vollziehen.“ — Als er so gesprochen hatte, goss Rambhikā einen Rest von Butterreis, der sich noch in der Schüssel des Brahmanen befand, überall umher, zündete ein Licht an dem nahen Kohlenbecken an und stellte es hin. Als das geschehen war, kam Vilōcana, der ihr Hilferufen gehört hatte, herbeigelaufen: da sagte sie zu ihm: „Er bekam plötzlich Cholera; um ihm Heilmittel zu beschaffen, rief ich Hilfe und klatschte in die Hände: aber jetzt ist er wieder munter; es ist kein Grund zur Besorgniss vorhanden.“ — Mit diesen Worten zeigte sie Vilōcana den Butterreis, den sie hingegossen hatte. Der Dummkopf hielt Alles für Wahrheit und legte sich schlafen. Nun trieb Rambhikā mit dem Brahmanen das Liebesspiel. Unter dem Vorwande, er habe noch Cholera, blieb der Brahmane einen Monat in dem Hause; dann ging er heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, die sie für ausserordentlich hielt, legte sie sich schlafen.

Erzählung 12.

Gehe, wenn du bei dem Nahen eines Missgeschickes einen Ausweg weisst wie Śōbhikā, die ihren Buhlen auf den Ast des Baumes brachte.

Am folgenden Tage sagte der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Laguḍa ein reicher Töpfer, dessen Frau, Śōbhikā mit Namen, war sehr lüderlich. Einstmals holte sie sich einen Buhlen in das Haus und trieb mit ihm das Liebesspiel. Indessen kam ihr Gatte, der ausgegangen war, zurück: was für einen Ausweg soll da Śōbhikā ersinnen? Das sage!“ — So fragte der Papagei Prabhāvatī. Darauf antwortete diese: „Ich kann diese List nicht finden.“ — Da fuhr der Papagei fort: „Als Śōbhikā sah, dass der Gatte herbeikam, sprach sie zu dem Buhlen: ‚Hier steht ein Akacienbaum; da steige hinauf.‘ — Da stieg er voller Angst nackt auf den Baum. Als der Töpfer ihn sah, fragte er:

„Wer ist das?“ — Seine Frau antwortete: „Aus Furcht vor seinem Feinde ist er auf den Baum geflohen. Er hat bei dir Zuflucht gesucht: darum schützte ihn“. — Da liess der Töpfer ihn unbesorgt sein, liess ihn heruntersteigen, gab ihm Kleidung, und schickte ihn nach Hause. Bei dem Weggehen drückte er Söbhikā die Hand, lachte sich in's Fäustchen und sprach: „Heute hast du mich gerettet; bravo!“ — Das Alles sah der Töpfer und sagte nichts.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 13.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichsten Buhlen, wohin dein Herz verlangt, wenn du zu handeln weisst wie einst Rājikā es that, als ihr Gatte zu essen begonnen hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in einer Stadt namens Hasta ein Kaufmann, dessen Frau Rājikā war sehr schön und lüderlich. So sprach sie eines Tages, als ihr Gatte sich zum Essen niedersetzte: „Es ist keine Butter im Hause; ich will gehen und welche holen“. Damit nahm sie Geld und entfernte sich. Vorher aber, ehe sie ging, hatte sie mit einem fremden Manne ein Stelldichein verabredet und ihn warten heissen. Dahin begab sie sich und trieb mit ihm das Liebesspiel. Dann, als es Zeit war nach Hause zu gehen, bestreute sie sich mit Strassenstaub, band auch welchen in ihr Kleid und ging nach Hause, wo ihr Gatte voller Zorn war. Da sprach sie: „Herr, mich trifft keine Schuld. Während ich eilte, Butter zu holen, verlor ich unterwegs das Geld; und über dem Suchen verging die Zeit. Da ich es nun nicht fand, dachte ich, er wird zornig werden: darum nahm ich von dem Staube, wo das Geld hingefallen war und brachte ihn mit“. — Darauf suchte der Kaufmann das Geld in dem Staube, fand es aber nicht. Da sprach er zu seiner Frau: „Was geschehen soll, dem kann man nicht entgehen“. — So verzehrte er sein Essen ohne Butter.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 14.

Trefflich, du Langäugige, ist der Gedanke, nach Herzenslust einen Buhlen zu geniessen; so gehe denn, wenn du wie Dhanaśrī zu reden weisst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Padmāvati ein Kaufherr namens Dhanapāla; seine Frau hiess Rukmiṇī: die war ihm lieber als das Leben. Unter solchen Umständen nahm Dhanapāla eines Tages Geld und ging in die Fremde, um Geschäfte zu machen. Da vergass Rukmiṇī über der Trennung das Sprechen u. s. w. und war ganz in ihr

Unglück versunken. So vergingen einige Tage, als das Frühlingsfest heran kam. Da ihr Trennungsschmerz gar zu gross war, tadelte sie vor ihren Freundinnen ihre Anmuth und Schönheit. Da sprach ihre Freundin Dhanaśrī, die ihren Zustand sah: „Das Frühlingsfest ist jetzt da; in dieser Zeit willst du deine Jugend nutzlos hingehen lassen?! Das scheint mir unrecht; darum verschaffe dir einigen Genuss“. — Da sprach Rukmiṇī: „Bringe einen schönen Mann zum Liebesspiele her!“ — Da schickte Dhanaśrī eine Freundin einen Mann herbei zu holen und schmückte Rukmiṇī das Haar. In diesem Augenblicke kehrte ihr Gatte aus der Fremde heim. Da ging die Freundin Dhanaśrī hinaus und sagte zu Dhanapāla: „Bleib nur einen Augenblick draussen, bis ich wieder herauskomme“. — Damit ging Dhanaśrī in das Haus, schnitt Rukmiṇī die Locke bis auf ein kleines Ende ab, legte sie vor dem Götterbilde nieder und führte, nachdem sie den Gott angebetet hatte, Dhanapāla in das Haus und hiess Beide zu dem Gotte beten. Da sah er während der Andacht das Haar der Locke in der Nähe des Götterbildes liegen und sprach: „Was bedeutet das?“ — Dhanaśrī antwortete: „Rukmiṇī hatte ein Gelübde gethan, dem Gotte ihre Locke zu opfern, wenn du wohlbehalten aus der Fremde heimkehren würdest: das ist heute eingelöst worden“. — Dhanapāla hielt das für wahr und freute sich.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 15.

Gehe, wenn du den Wunsch hegst, irgendwohin zum buhlen zu gehen, falls du wie Śrīdevī verstehst, die Ausschweifung trefflich zu bemänteln.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in einer Stadt namens Vimala ein Kaufmann mit Namen Śāligōḍa, dessen Frau hiess Jayā, sein Sohn Guṇākara und seine Schwiegertochter Śrīdevī. Diese trieb mit einem Kaufmanne namens Subuddhi Unzucht. Darüber entstand lautes Gerede unter den Leuten. Einmal sagten es die Verwandten dem Manne, aber der achtete trotzdem in seinem Herzen nicht darauf. Nun sah eines Tages Śāligōḍa, der Schwiegervater der Śrīdevī, dass sie mit ihrem Buhlen, den sie geholt hatte, schlief: da zog er ihr von ihren Füssen die silbernen Spangen ab. Als Śrīdevī das merkte, schickte sie den Buhlen weg, ging sie zu ihrem Gatten Guṇākara und schlief bei ihm. Um Mitternacht stand sie auf, weckte Guṇākara und sprach: „Dein Vater ist hierher gekommen und hat von meinen Füssen die Spangen abgezogen: ziemt sich das etwa für die Hand eines Alten?“ — Als Guṇākara das gehört hatte, sprach er: „Sei nur jetzt ruhig, morgen früh werde ich mit meinem Vater schelten“. — Als es nun eben Tag geworden war, tadelte Guṇākara seinen Vater: da sprach Śāligōḍa: „Als ich sah, dass Śrīdevī mit

einem fremden Manne zusammen schlief, zog ich ihr die Spangen ab'. — Darauf entgegnete Śrīdēvi: 'Ich habe heute keinen fremden Mann geholt oder berührt; das will ich durch ein Gottesurtheil erhärten. Damit hat es folgende Bewandniß: Im Norden der Stadt steht ein steinernes Yakṣa-Standbild; wer die Unwahrheit sagt, kann nicht zwischen den Beinen desselben hindurch gehen. Das ist allbekannt; dies Gottesurtheil will ich befragen'. — Darauf bestimmte Śāligōḍa: 'Morgen sollst du das Gottesurtheil befragen'. — Da nahm Śrīdēvi ihren Buhlen Subuddhi bei Seite und sprach: 'Morgen will ich ein Gottesurtheil befragen; komme dahin, wo ich bin und falle mir um den Hals, indem du dich wahnsinnig stellst'. — So verabredete sie; und am Morgen lud Śrīdēvi alle Leute ein, ging mit allen zu der Andacht nöthigen Geräthschaften zu dem Yakṣa, badete in dem Teiche und schritt auf den Yakṣa zu. In diesem Augenblicke kam nach Verabredung Subuddhi herbei, schlang seine Arme um ihren Hals und schwatzte ungereimtes Zeug. Da rief sie: 'Du Dummkopf! Was machst du da?' und ging wegen der stattgefundenen Berührung nochmals baden. Die Leute aber, die Subuddhi's Beginnen sahen, brachten ihn fort, indem sie sagten: 'Es ist irgend ein Verrückter'. — Nachdem nun Śrīdēvi zum zweiten Male gebadet hatte, brachte sie dem Yakṣa Anbetung und Spenden dar und sprach, nachdem sie gebetet hatte, vor Aller Ohren zu dem Yakṣa: 'Wenn es die Wahrheit ist, dass ich ausser meinem Gatten und diesem Manne keinen Dritten in unzüchtiger Weise berührt habe, dann lass mich einen Weg zwischen deinen Beinen hindurch finden'. Nach diesen Worten ging sie vor Aller Augen zwischen den Beinen des Yakṣa hindurch. Dieser dachte erstaunt in seinem Herzen: 'Deren Schlaueit ist gross; bravo!' — Darauf rief alles Volk: 'Sie ist eine ehrbare Frau', und erwies ihr viel Ehren."

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe getrost an die Ausführung deines Vorhabens.“ — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 16.

Sicherlich, meine Beste, mußt du deinen Herzenswunsch befriedigen, wenn du wie Capalā zu handeln weisst, Prabhāvatī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viṣāḍa der Kaufmann Janavallabha; dessen Frau Capalā war lüderlich und trieb immer auf dem Hofe Unzucht. Das erzählte Janavallabha seinen Verwandten und sprach: 'Diese hört mich nicht an, sondern schläft ausserhalb'. — Da setzten die Verwandten fest, dass, wer von nun an draussen schlief, an Allem schuld sein sollte. Eines Tages, nachdem dies bestimmt worden

war, ging Capalā, die ihren Gatten schlafen sah, hinaus, um mit dem Buhlen zusammen zu kommen. Da wachte Janavallabha auf und merkte, als er sich umschaute, dass Capalā hinausgegangen war, um im Hofe Unzucht zu treiben. Er schloss also die Thür zu und legte sich schlafen. Nachdem nun Capalā das Liebesspiel beendet hatte, kam sie auf das Haus zu; da sie aber merkte, dass er die Thür geschlossen hatte, nahm sie einen grossen Stein, warf ihn in den Brunnen und stellte sich selbst im Dunkeln an die Thür. Da wachte Janavallabha auf und sprach: 'Meine Frau ist heute gekränkt worden; sie wird darum in den Brunnen gesprungen sein'. So dachte er im Herzen, stand auf, ging hinaus und klatschte in die Hände. Während dem ging Capalā in das Haus, verschloss die Thür und legte sich schlafen. Das alles sahen die Verwandten und verspotteten Janavallabha: 'Er ist rein weibertoll'. — Am nächsten Tage sprach die Frau: 'Während ich im Hause auf dem Fussboden schlief, gingst du hinaus; daher öffnete ich dir die Thür nicht'. — Seit diesem Tage gelobten Beide: 'Zwischen mir und dir soll kein Streit mehr sein'. — Als Janavallabha das hörte, freute er sich^a. — Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 17.

Handle so, Schöne, wie es dir angemessen scheint, falls du im Stande bist, wie der Brahmane Guṇāḍhya nutzbringend zu handeln.

Am folgenden Tage sagte der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viśālā, als König Vikrama herrschte, ein Brahmane namens Guṇāḍhya; der ging mit einem Stiere in die Fremde, um Lebensunterhalt zu suchen, und blieb in einer Stadt im Hause einer Hetäre. Deren Kupplerin, die dem Brahmanen den Stier abzunehmen verlangte, war gegen ihn sehr zuvorkommend. In der Nacht pflegte Guṇāḍhya mit der Hetäre der Liebe. Um Mitternacht entfernte er sich mit dem Stiere, nachdem er ihr einen goldenen Ring von der Hand gestohlen hatte. Frühmorgens nun, als die Kupplerin nachsah, merkte sie, dass der Brahmane mit Stier und goldenem Ring durchgebrannt war; sie sagte aber nichts, sondern dachte: 'Wenn man geschädigt worden ist, erzähle man es Keinem'. — Am anderen Tage sah Guṇāḍhya zufällig unterwegs, als er mit jenem Ringe am Finger umherspazierte und sich umschaute, die Kupplerin und sprach: 'Gestern hast du mir mit Gewalt einen Ring weggenommen; den gib heraus, sonst werde ich es dem König Vikrama anzeigen'. So sprach er, ehe die Kupplerin etwas sagen konnte. Da führte diese aus Furcht vor Vikrama Guṇāḍhya in ihr Haus, hiess ihn unter vier Augen sich setzen, gab ihm einen zweiten Ring, liess ihn denselben anerkennen und sprach: 'Du hast mir zwei Ringe genommen und in der Nacht

ausserdem der Liebe gepflegt: das mag hingehen; aber du sollst nicht wieder sagen: ‚Die Hetäre hat meinen Ring genommen‘. Denn diese Behauptung bringt mich in übles Ansehen‘. — Als der Brahmane das gehört hatte, versprach er es und kehrte heim.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 18.

Gehe, Herrin — es ist keine Sünde, wenn du in ein fremdes Haus gehst — falls du hierbei Klugheit besitzt, meine Beste, wie der Dieb, als er gefasst wurde.

„Einst lebte in der Stadt Subhasthāna ein Kaufmann mit Namen Daridri. In dessen Haus drang am Neumondstage ein Dieb ein um zu stehlen. Dieser fand im Hause ein Mass Senf, nahm das und entfernte sich. In diesem Augenblicke kamen die Wächter und griffen ihn; und nachdem sie das Gefäss mit dem Senfe an seinem Halse befestigt hatten, führten sie ihn in der Stadt umher. So oft ihn nun unterwegs Jemand fragte, dann antwortete er: ‚In jenem Glauben ist kein Leben‘. — Als der König das hörte, liess er ihn vor sich bringen und fragte: ‚Du giebst Allen dieselbe Antwort: was soll das bedeuten?‘ — Darauf antwortete der Dieb: ‚Wenn man am Neumondstage Senf findet, soll man ihn am Halse befestigen: das ist eine bekannte Praktik. So haben nun deine Diener freundlicherweise den Senf an meinem Halse befestigt. Aber damit haben sie nichts Gescheidtes gethan. Denn der König denkt, der Dieb werde bestraft!‘ — Als er so den Sinn der Worte des Diebes erkannt hatte, liess er ihn erstaunt laufen.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 19.

Thue was dir gefällt, meine Beste, falls du so zu handeln verstehst wie Santikā, die durch ihre Klugheit ihren Gatten befreite.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst herrschte in dem Lande Karhāḍa der König Guṇākara. Dort wohnte ein Kaufherr, Kāmāviṣṭa mit Namen, dessen Frau Santikā war höchst ehrbar. In der Nachbarschaft desselben wohnte eine andere Kaufmannsfrau mit Namen Svachchandā, die war lüderlich. Sie wollte in ihrer Geilheit immer mit Kāmāviṣṭa sich vergnügen, aber dieser hörte nicht auf ihre Worte. Nun ging Kāmāviṣṭa einst aus, einen Yakṣa mit Namen Manōratha anzubeten: das erfuhr Svachchandā, folgte ihm auf dem Fusse nach und machte ihn sich durch verliebte Reden geneigt, worauf die Beiden der Liebe pflegten. Als nun die Wächter des Königs, die in der Stadt umherzogen,

diese Geschichte merkten, sagten sie: „Lasst uns diesen Kāmāviṣṭa fangen“: gingen in den Yakṣa-Tempel, schlossen die Thüren und hielten Wache. Nun hörte Santikā daheim hiervon: da machte sie sich auf, weil sonst ihr Gatte zum Gespött werden würde, setzte sich in ihre Sänfte und nahm auch Musikinstrumente mit. Als sie in den Tempel eintreten wollte, wurde sie von den Wächtern des Königs daran gehindert. Da sagte sie zu ihnen: „Ich habe ein Gelübde gethan, den Yakṣa zu sehen; lasst mich also eintreten“. — Mit diesen Worten vertheilte sie Geld unter sie, ging hinein, gab Svacehandā ihre Kleider, hiess sie in die Sänfte steigen und schickte sie nach Hause, während sie selbst bei Kāmāviṣṭa blieb. Darauf kam der Polizeihauptmann und blickte in den Tempel: da waren die beiden Eheleute drinnen, aber kein fremdes Weib. Als er dies sah, ging er beschämt heim. Darauf kehrte auch Santikā sammt Kāmāviṣṭa nach Hause zurück.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe zu dem Buhlen.“ — Als Prabhāvati das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 20.

Gebe, Herrin, wohin dein Herz verlangt, falls du, Prabhāvati, wie Kālikā verstehst, den Gatten gründlich zu betrügen.

„Einst war an dem Ufer der Bhramavati eine Stadt mit Namen Śeṣapūra. Hier lebte ein reicher Bauer namens Surākṣasa; dessen Frau war auf fremde Männer versessen. Diese traf sich in Siddhēśvarapuri, am andern Ufer des Flusses, mit einem Brahmanen; nahm, so oft sie zu ihm gehen wollte, ihre Freundin mit und ging über den Fluss hinüber und herüber mit einem Wassergefäße. Nach einiger Zeit erfuhr Surākṣasa das vom Hörensagen. Da dachte er: „Das muss ich ergründen“, und stellte sich nachts, als ob er schlief. Da erhob sich Kālikā von seiner Seite und entfernte sich: er aber folgte ihr auf dem Fusse nach. Während sie nun ihre Freundin, die Nachbarin, zur Gesellschaft mit nahm und mit dem Wassergefäße übersetzte, kam er, unbemerkt von ihnen, an das andere Ufer. In diesem Augenblicke erkannte Kālikā ihren Gatten. Da füllten sie und die Freundin zwei Krüge mit Wasser und gingen dann in den Tempel des Gottes Siddhēśvara, der in Siddhēśvarapuri war; auch Surākṣasa trat unbemerkt von ihnen ein. Darauf goss Kālikā aus den beiden Krügen Wasser auf das Götterbild und betete: „Ach Gott, neulich hast du im Traume zu mir gesagt: Wenn du mich nicht um Mitternacht mit Wasser begießst, wird dein Gatte in einigen Tagen sterben; darum bin ich gekommen und habe dich mit Wasser begossen. Nun möge mein Gatte hundert Jahre leben“. — So sprach sie mit gefalteten Händen; und ihre Freundin, die im Dunkeln verborgen stand, gab ihr zur

Antwort: ‚So sei es‘. — Surāksasa meinte, der Gott habe das gesagt und kehrte froh heim. Kālikā folgte ihm auf dem Fusse, vollbrachte ihr Vorhaben und ging dann nach Hause.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 21.

Gehe, nach Gefallen deinen Wunsch zu befriedigen, wenn du unterstützende Klugheit besitzt wie jene Mandōdari.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebten in der Stadt Pratiṣṭhā der König Hāmaprabha, dessen erster Minister Śrutaśīla, ein Kaufherr mit Namen Yaśōdhara, dessen Frau Mōhini und ihre Tochter Mandōdari: die hatte Yaśōdhara dem Kaufherrn Śrīvatsa aus Kāntipuri zur Frau gegeben; zwischen diesen Beiden bestand übermässige Liebe. So ward Mandōdari schwanger und bekam das Gelüste, Pfauenfleisch zu essen. Nun lief in der Stadt ein Pfau herum, der dem Könige sehr theuer war: den schlachtete und verzehrte sie, ohne dass es Jemand sah. Der König aber hatte bestimmt, dass der Pfau zur Essenszeit bei ihm sein sollte; dann erst wollte er speisen. So lautete sein Befehl. An jenem Tage nun, da der Pfau nicht da war, liess der König in der Stadt bekannt machen: ‚Wenn Jemand den Pfau versteckt hat, soll er ihn schnell freilassen; sonst wird er bestraft werden, sobald er gefasst wird‘. — Da hörte eine Kupplerin von diesem Vorfalle und dachte in ihrem Sinne: ‚Diesen Pfau wird eine Schwangere gegessen haben; wenn ich das herausbekomme und dem Könige mittheile, wird dieser mir gnädig sein‘. — Darum ging sie aus, um nachzuforschen. Dabei kam sie zufällig an das Haus der Mandōdari; und da sie sah, dass dieselbe schwanger sei, begann sie ihr gute Rathschläge zu geben und sprach: ‚In der Zeit der Schwangerschaftsgelüste musst du Pfauenfleisch essen: wenn du sie so befriedigst, wird es dir gute Dienste thun‘. — Darauf antwortete Mandōdari offenerzig: ‚Das habe ich bereits gegessen‘. — Jene fuhr fort: ‚Hier ist zufällig ein Pfau, dessen Auffindung Schwierigkeiten macht; aber wenn du ihn verzehrt hast, bedeutet das für deine Leibesfrucht eine glückliche Fügung‘. — Darauf entgegnete sie: ‚Des Königs Pfau war zufällig nach meinem Hause gekommen: da habe ich ihn geschlachtet und gegessen‘. — Als sie das gehört hatte, ging sie hin und meldete es dem Könige; Mandōdari aber, die den Lärm um den Pfau hörte, wurde aufmerksam. Der König jedoch sprach: ‚Woher soll ich den Glauben an diese unbezeugte Aussage nehmen?‘ — Die Kupplerin antwortete: ‚Das sollst du erfahren‘. — Sie steckte also den Minister in eine Kiste, trug diese in das Haus der Mandōdari und sprach zu ihr: ‚In dieser Kiste sind einige werthvolle Sachen von mir: die will ich auf kurze Zeit in dein Haus setzen‘. — Mit diesen Worten setzte sie die

Kiste nieder, nahm selbst sorglos neben derselben Platz und fragte Mandōdari nochmals nach der Geschichte mit dem Pfau: „Erzähle doch, wie du den Pfau bekamst!“ — Da erzählte sie ruhig die ganze Geschichte wie vorher. Als die Kupplerin das gehört hatte, klopfte sie mit der Hand auf die Kiste. Da merkte Mandōdari, indem sie das sah, dass das irgend eine Falle sei und sprach: „Freundin, ich sah, wie ich den Pfau verzehrte: da brach der Tag an: sage, was hat dieser Traum zu bedeuten?“ — Als der Minister das gehört hatte, ging er hinaus und berichtete dem Könige von dem Vorfalle. Da liess er die Kupplerin, die einem achtbaren Kaufherrn die Ehre hatte rauben wollen, auf einen Esel setzen und aus der Stadt jagen.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe.“ — Als Prabhāvati das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 22.

Gehe Herrin, ja, gehe, falls du darauf versessen bist, wenn du einen Ausweg zu finden weisst wie es Muṇḍikā that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Ekapūra ein Bauer namens Sāṭhēki, dessen Frau, Muṇḍikā, trug ihrem Manne täglich, das Essen auf das Feld. Zu der Zeit stellte sich ein gewisser Śūrapāla ein und buhlte unterwegs mit ihr. So setzte sie einmal ihren Esskorb an den Weg und begann mit Śūrapāla das Liebesspiel zu treiben. Das sah ein gewisser Mūḷadēva, der des Weges kam, trat näher, that von dem Fleische eines todten Kameeles, das da lag, etwas in den Korb, legte das Tuch, welches als Hülle diente, wieder so wie es gelegen hatte und stellte den Korb hin. Darauf nahm Muṇḍikā den Korb wie er war und brachte ihn ihrem Manne. Als dieser das Tuch abnahm und hinsah, da roch es übel. Nun fragte er seine Frau, was das sei, worauf Muṇḍikā, mit gefalteten Händen und ganz voll Furcht, antwortete: ‚Gestern sah ich im Traume, wie du von einem Kameele verschlungen wurdest: als ich nun heute unterwegs ein todttes Kameel liegen sah, that ich von dessen Fleisch etwas in die Schüssel und brachte es her, indem ich dachte, das würde die böse Vorbedeutung zu nichte machen. Nun rieche bloss daran und wirf es dann weg‘. — Als Sāṭhēki das hörte, dachte er: ‚Mir drohte ein böses Omen, aber meine Frau hat es abgewendet‘. Darüber war er erfreut; und nachdem er sich mit dem blossen Geruche des Fleisches begnügt hatte, warf er es weg.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 23.

Gehe, Herrin, zu dem Buhlen, wohin dein Herz verlangt, wenn du solche Gewandtheit besitzt wie die Kupplerin, von deren That du hören sollst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Prabhāvati ein König mit Namen Sundarasēna; dessen Frau war Śrīgārasundari, und sein Sohn Rāma; der war in allen Künsten und Wissenschaften erfahren. Nun wohnte in der Stadt eine bekannte Kupplerin mit Namen Dhūrtamāyā: die liess der König kommen und sprach: ‚Ich will dir meinen Sohn anvertrauen, und wenn du ihm die gründliche Fertigkeit, die Frauen mit ihren Ränken zu überlisten, beigebracht hast, dann werde ich dir tausend Goldstücke geben; wenn er dagegen von einer Frau durch List übertölpelt wird, werde ich dir das Doppelte nehmen‘. — So sprach er in Gegenwart von Zeugen und schickte dann seinen Sohn in das Haus der Kupplerin. Darauf unterrichtete sie ihn in dem mannigfachen Treiben der Hetären und den Ränken der Frauen und brachte ihn dann nach Verabredung dem Könige zurück. Um nun die Tüchtigkeit seines Sohnes auf die Probe zu stellen, gab König Sundarasēna diesem Waaren im Werthe von hunderttausend Rupien und schickte ihn in die Fremde, um Geschäfte zu machen. Hier war eine Hetäre mit Namen Kamalāvati; bei dieser blieb er ein Jahr lang, um vergnügt das Liebesspiel zu treiben. Jene dachte: ‚Ich will ihm durch List sein Geld abnehmen‘ und versuchte viele Kniffe; aber sie bekam das Geld nicht in die Hände. Sie sagte das ihrer Mutter, worauf diese entgegnete: ‚Wenn er sich anschickt, abzureisen, mußt du sein Geld durch Betrug an dich bringen‘. — Kamalāvati fragte: ‚Was für einen Betrug soll ich verüben?‘ — Die Alte sprach: ‚Wenn er aufbrechen will, thue sehr unglücklich und sprich: „Ich will mit dir in die Fremde gehen; nimm mich mit, sonst werde ich mir vor deinen Augen das Leben nehmen.“ So sprich und springe, während du mit ihm gehst, in den Brunnen vor dem Dorfe; dann wird er freundlich gestimmt werden und dir das Geld geben. In dem Brunnen werde ich vorher ein Netz anspannen‘. — Also ward beschlossen. Als nun der Königssohn in seine Heimath reisen wollte, that Kamalāvati so: da ward jener freundlich gestimmt und gab ihr Alles. Sobald aber Kamalāvati das Geld in die Tasche gesteckt hatte, jagte sie den Königssohn unter Schmähungen fort. Als dieser nun Geld und Ehre verloren hatte, kehrte er auf seinem Schiffe heim und liess seinem Vater durch den Mund des Ministers das Geschehene mittheilen. Da sein Vater das hörte, tröstete er den Sohn, liess Dhūrtamāyā kommen und sagte: ‚Wiewohl du meinen Sohn im Treiben der Hetären unterrichtet hast, hat ihm doch im Hause einer Hetäre eine Kupplerin Alles abgenommen‘. — Darauf erzählte er die Geschichte voller Erstaunen. Dhūrta-

māyā entgegnete: „Wo ist der Mann, der von den Weibern nicht betrogen ward? Das Treiben der Weiber ist staunenswerth! Nun, es ist wahr, dass dein Sohn von einer Hetäre betrogen worden ist; aber lass wie das erste Mal Waaren auf ein Schiff laden, vertraue mir deinen Sohn an und schicke ihn nochmals dorthin“. — Da gab der König, um der Neugierde halber, seinen Sohn sammt doppelt so viel Waaren der Dhūrtamāyā und schickte ihn in die Fremde. Als er dorthin gekommen war, traf er seine Freunde und Kamalāvati. Da diese sah, dass er mit frischem Gelde gekommen sei, lud sie ihn mit grosser Unterwürfigkeit in ihr Haus ein und begann ihm das Geld abzunehmen. Als so einige Tage verflossen waren, verkleidete sich Dhūrtamāyā als Candālī; und während ihr Sohn mit Kamalāvati zusammen war und auf dem Ruhebetto sass, trat sie nach vorhergegangener Verabredung in die Thür. Als der Königssohn Rāma sie da stehen sah, erhob er sich schnell vom Lager und suchte sich zu verstecken. Kamalāvati, die das sah, stand gleichfalls auf, trat hin und sprach: „Was soll das?“ — Da sprach er: „Die da draussen steht, das ist meine Mutter; Dhūrtamāyā ist ihr Name. Ich habe ihr Alles aus dem Hause gestohlen und bin viele Tage umhergestreift; sie ist darum auf die Suche nach mir gegangen und hat mich nun heute gefunden“. — Nachdem er so gesprochen hatte, verstummte er; Dhūrtamāyā aber stand von ferne, rief den Sohn und sprach: „Seit langer Zeit bist du in das Haus einer Hetäre gerathen: du hast mir Alles gestohlen und hast dich mit einer Hure abgegeben!“ So rief sie laut. Da ging der Königssohn, die Hände vor dem Gesichte, plötzlich hinaus, umschlang die Kniee der Dhūrtamāyā und fiel auf die Erde nieder. Als das Kamalāvati sah, ging sie sammt der Kupplerin hinaus, führte Dhūrtamāyā in das Haus und fragte sie: „He Mutter, wer ist dieser? Wer ist seine Mutter? Sage an!“ — Darauf erzählte Dhūrtamāyā: „In der Stadt Padmāvati ist ein König Sundarasēna; ich bin die Frau des Halālakhōra in seinem Hause; mein Name ist Mātāngī(?); dies hier ist mein Sohn, der mir Alles gestohlen hat und dann hierher gegangen ist. Du hast ihn ausgesogen: davon will ich jetzt nicht reden; aber du sollst nun mit meinem Sohne zusammen in mein Haus kommen“. — Als Kamalāvati das hörte, umfasste sie voller Furcht ihre Kniee und sprach: „Nimm das ganze Geld, aber mache hier nicht solchen Lärm“. — Darauf antwortete Dhūrtamāyā und bekräftigte es durch viele Schwüre: „Ich bin kein Dieb, dass ich das Geld nehmen sollte“. — Kamalāvati antwortete: „Lass mir nur das Leben und bestrafe mich nicht“. — Da nahm Dhūrtamāyā das Geld des Königssohnes zweimal, reiste mit ihm in ihre Stadt zurück und berichtete dem Könige. Als er das gehört hatte, liess er ein grosses Fest feiern, gab von dem Gelde der Hetäre, was Dhūrtamāyā mitgebracht hatte, dieser aus Freude die Hälfte und erwies ihr viele Ehren.“

Als der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du oder eine deiner Freundinnen solche Schlaubeit besitzt, dann komme mit dem Buhlen zusammen.“ — Nachdem Prabhāvati das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 24.

Gehe, Herrin, wenn du wiederum zu handeln weisst wie die mit ihrem Buhlen vereinte Sajjantī, als sie von dem Gatten bei den Haaren gepackt wurde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnte in der Stadt Candrapūra ein Zimmermann namens Surapāla, dessen Frau Sajjantī buhlte mit einem gewissen Dēvala; an diesen hatte Surapāla eine Schuld zu bezahlen. So hörte nun Surapāla vom Hörensagen, dass seine Frau Unzucht trieb. Da dachte er: ‚Ich will sehen, ob das wahr oder unwahr ist‘; darum sprach er zu seiner Frau: ‚Ich werde über Land gehen‘. Und so ging er weg, kehrte aber, ohne dass die Frau es merkte, zur Abendzeit in das Haus zurück und versteckte sich unter der Bettstatt. In der Nacht nun ging Sajjantī an die Thüre, Dēvala entgegen, den sie eingeladen hatte. Da kam Surapāla, als er Dēvala sah, plötzlich unter dem Bette hervor und packte seine Frau an den Haaren. Da rief Sajjantī, indem sie Dēvala ansah: ‚Ich habe dir gesagt, dass mein Gatte über Land gegangen ist und dass er dir das Geld geben wird, sobald er da ist: trotzdem läufst du mir immer nach! Durch Götterfügung ist mein Mann hier: lass dir das Geld geben und gehe! — Mit diesen Worten drehte sie sich um und sprach zu Surapāla: ‚Herr, gib ihm, was du ihm geben musst; es ist nicht schön, dass er immer und immer wieder uns die Ehre raubt‘. — Als Surapāla das hörte, liess er ihre Haarflechte los, gab Dēvala einiges Geld, hiess ihn gehen und freute sich sehr.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 25.

Thue, Schüchterne, was dir gefällt, wenn du dir so schlau zu helfen weisst wie einst Siddhaksapāka es that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Candravati ein Jaina namens Siddhaksapāka, der war sehr gelehrt und gehörte zur Umgebung des Königs. Eines Tages kam ein atheistischer Śvētāmbara dazu: der war gleichfalls gelehrt und gewann das ganze Volk und den König für sich. Siddhaksapāka, der das unerträglich fand, sprach zu den Leuten: ‚Während unsere Tugendlehre lautet, man soll unter Vollbringung des Brahmācārya-Gelübdes leben, geht dieser Śvētāmbara zu Hetāren‘. — Nachdem er so gesprochen hatte, gab er einer Hetāre Geld

und schickte sie in das Haus des Svētāmbara; er selbst ging mit einigen der angesehensten Männer aus dem Dorfe vor Sonnenaufgang nach dem Hause des Svētāmbara. Dieser hatte eben nackt einige Zaubereien vollbracht, als die Hetäre eintrat, ihn bei der Hand nahm und ihn hinausführte. Als das die Lente sahen, riefen sie: „Während das Gelübde der Buddhisten heiliger Wandel ist, hat dieser Ärgerniss erregt; er ist ein Herumtreiber“. — Damit jagten sie ihn zur Stadt hinaus: da war Siddhākṣapāṇaka froh.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 26.

Gehe, Herrin, wenn du verstehst, deinen Fehltritt durch schlaue Rede zu verdecken wie Ratnadēvi vor ihrem Gatten, als sie mit zwei Buhlen ertappt wurde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Jalōḍa ein Königssohn mit Namen Kṣēmarāja, dessen Frau Ratnadēvi war schön und lüderlich und trieb das Liebesspiel mit dem Dorfschulzen, Dēvarāja mit Namen, und seinem Sohne Dhavalākṣa, diesen Beiden. Einst also, als der Gatte der Ratnadēvi ausgegangen war, kam zuerst Dhavalākṣa; und nach einer kleinen Weile sein Vater Dēvarāja, um gleichfalls der Liebe zu pflegen. Da versteckte Ratnadēvi den Dhavalākṣa und trieb mit Dēvarāja das Liebesspiel. In dem kam ihr Gatte von draussen her: da sprach Ratnadēvi im Zorne zu Dēvarāja: ‚Wen suchst du hier? In unser Haus ist Niemand gekommen‘. — Mit diesen Worten nahm sie Dēvarāja bei der Hand und wies ihn hinaus. Da fragte Kṣēmarāja: ‚Was zürnest du diesem?‘ — Darauf holte sie Dhavalākṣa aus dem Verstecke, zeigte ihn dem Gatten und sprach insgeheim: ‚Er hatte mit seinem Vater einen Streit; aus Furcht, dieser möchte ihn tödten, kam er in unser Haus, wo ich ihn versteckte. Als nun Dēvarāja kam, um ihn zu suchen, jagte ich ihn zornig hinaus‘. — Nachdem sie so insgeheim gesprochen hatte, sagte sie zu Dhavalākṣa: ‚Gehe heim!‘ Damit schickte sie ihn nach Hause; Kṣēmarāja aber freute sich.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 27.

Gehe, du Pisangschenkliche, zu dem Gegenstande deiner Liebe, — ich will dir kein Hinderniss bereiten — wenn du wie Mōhini fähig bist, den Buhlen zu verbergen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Śāṃkarapūra ein Kaufmann mit Namen Abi; dessen Frau Mōhini trieb mit dem Taugenichts Kumūrka das

Liebesspiel. Als der Gatte das merkte, hinderte er seine Frau am Ausgehen und blieb immer ängstlich in ihrer Nahe. Unter solchen Umständen traf Mōhinī mit Kumūrkhā eine Verabredung und legte sich in der Nacht schlafen, indem sie sich von der Bettstatt auf den Fussboden legte. Nun kam der Schelm und trieb mit ihr das Liebesspiel. In dem wachte der Kaufmann Ahi auf und ergriff schnell das Glied desselben. Da sprach er zu seiner Frau: 'Stehe rasch auf und bringe ein Licht; ich habe einen Dieb gefasst'. — Als Mōhinī das hörte, sprach sie: 'Ich fürchte mich, in der Dunkelheit hinauszugehen; darum lass mich den Dieb halten, gehe du selber schnell hinaus und hole ein Licht'. — So sprach sie; darauf gab ihr der Kaufmann Ahi den Dieb in die Hand und ging hinaus, um ein Licht zu holen. Da liess sie den Schelm Kumūrkhā hinaus, holte an die Bettstatt ein Kuhkalb heran, ergriff dessen Zunge und legte sich schlafen. In diesem Augenblicke kam der Kaufmann Ahi zurück mit einem Knüttel und einem Lichte in der Hand; und wie er hinsah, hatte seine Frau die Zunge eines Kalbes in der Hand und schlief. Da weckte er sie und fragte: 'Was ist das?' — Darauf antwortete sie: 'Was du mir in die Hand gegeben hast, das habe ich festgehalten; aus Furcht schloss ich die Augen und schlief ein. Das Kalb ist hungrig gewesen; darum ist es herangekommen und hat meine Hüfte beleckt; dabei ist auch etwas Geißer darangekommen. Das habe ich im Schlafe nicht gemerkt'. — Mit diesen Worten liess sie das Kalb los und schalt ihren Gatten aus; der schämte sich und legte sich nieder."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 28.

Gehe, Schlankleibige, wenn du zu handeln weisst wie einst Dēvikā es that, gegenüber ihrem Gatten Jarasa.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in dem Dorfe Kundākṣa der Hausbesitzer Jarasa, der war ein grosser Dummkopf; seine Frau Dēvikā war läuderlich und buhlte mit dem Brahmanen Prabhākara am Fusse eines bibavi-Baumes. Davon hörte Jarasa durch Hörensagen und dachte: 'Ich will sehen, ob das Wahrheit oder Lüge ist'. — Darum nahm er eines Tages auf dem bibavi-Baume Platz. Nun führte Dēvikā den Prabhākara unter den Baum und buhlte mit ihm. Da sah Prabhākara deren Mann auf dem Baume sitzen; da lief er fort und versteckte sich am Fusse eines Baumes. Nun stieg Jarasa, der Gatte der Dēvikā, herab und sprach zu seiner Frau: 'Viele Tage lang hast du gesündigt; aber heute bist du bei einer Schandthat ertappt worden. Du bist beständig mit einem fremden Manne zusammen gekommen und hast so etwas gethan: nun sollst du darum jetzt

für diese That bestraft werden'. — Darauf erwiderte Dēvikā: 'Ich habe keine Schandthat begangen. Als ich auf das Feld ging, war es unterwegs heiss; darum setzte ich mich einen Augenblick hier unter den Baum. Während es sich so verhält, hast du etwas ganz Anderes gesehen: dieser Baum besitzt eben die Eigenschaft'. — Da sprach Jarasa: 'Jetzt will ich mich unten hinsetzen und du sollst herabblicken'. — Da stieg Dēvikā auf den Baum, und indem sie auf den Gatten herabsah, rief sie: 'Viele Tage lang hast du mir Versicherungen der Treue gegeben und bist dabei zu einem anderen Weibe gegangen; aber heute habe ich deine Betrügerei gemerkt'. — So sprach sie zürnend zu Jarasa. Da war es denn an diesem, sich zu schämen; er beruhigte sie und ging mit ihr nach Hause."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 29.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichen Buhlen, wenn du so zu handeln weisst wie es Sundarī that, um ihren Buhlen zu verleugnen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Śihū ein Kaufherr namens Mahādhana, dessen Frau Sundarī trieb mit einem Taugenichts Mōhana Unzucht. Eines Tages, als Mōhana gekommen war, kam gleich nach ihm auch Mahādhana. Als Sundarī das sah, steckte sie Mōhana nackt in eine Kiste und setzte diese auf den Boden; dann lief sie eilig hinaus und sagte zu Mahādhana: 'Herr, ein nackter Dämon ist gekommen und sitzt in einer Kiste; hole darum schnell einen Beschwörer her!' — Als Mahādhana das gehört hatte, ging er, ohne erst die Sache zu prüfen, nach dem Hanse eines Beschwörers. Inzwischen holte Sundarī den Mōhana herunter und jagte ihn hinaus. Als dann Mahādhana mit dem Beschwörer kam, sprach sie zu ihm: 'Ehe du zurückkehrtest, floh der Dämon von dannen'. — Da kehrte der Beschwörer heim; Mahādhana pries denselben und war froh."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 30.

Gehe, Herrin! Mir liegt nichts daran dich aufzuhalten, falls du in der Verlegenheit einen Ausweg weisst wie Mūladēva.

„Einst lebten auf dem Leichenacker Bhayaṃkara zwei Piśācās, Karatka und Vētāla; die hatten zufällig zwei Frauen gefunden, Dhūmaprabhā und Meghaprabhā. Wegen dieser Frauen entstand unter den beiden Dämonen Streit. In dem kam der Brahmane

Muladēva des Weges einher: zu dem gingen sie und fragten ihn: „Hier sind zwei Frauen: welche kommt einem jeden von uns zu? Sage es nach Gebühr“. — Da sprach der Brahmane, der wahrheitsliebend und von hohem Sinn war, aber auch einsah, dass der Fall kitzlich sei: „Jeder möge die nehmen, die ihm gerade nach dem Herzen ist“. — Auf Grund dieses Wortes wurde der Brahmane aus den Händen der Pisācās befreit und ging in sein Haus.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 31.

Gehe nach Herzenslust, wohin du verlangst, du Schlankleibige, wenn du Klugheit besitzt dich selbst zu schützen wie das Häslein im Walde.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Walde Madhura ein Löwe mit Namen Piṅgala, der begann die Thiere des Waldes zu tödten. Da kamen diese zu dem Löwen und trafen folgende Bestimmung: ‚Wir wollen dir täglich ein Stück Wild geben, du aber sollst Alle schützen‘. — Damit war der Löwe einverstanden. Eines Tages nun kam die Reihe an den Hasen. Der überlegte erst, umging die Bestimmung, frühmorgens zu dem Löwen zu kommen und begab sich erst um Mittag dahin, ganz in Furcht gesetzt. Da fragte ihn der Löwe: ‚Warum bist du zu spät gekommen? Das kann ich nicht verzeihen‘. — Der Hase antwortete: ‚Herr, daran bin ich nicht schuld. Wir gingen unsrer fünf Hasen, um der Verpflichtung gegen dich nachzukommen: da erschien unterwegs ein zweiter Löwe, der verzehrte, obgleich wir in deinem Namen Widerspruch erhoben, vier von uns; ich allein entfloß und bin gekommen, dem Herren Alles zu erzählen. Wenn du diesen Vorfall nicht in Erwägung ziehst, wie sollen wir Armen dann euch Beide ertragen?‘ — Als der Löwe das gehört hatte, sprach er; ‚In meinen Wald ist ein zweiter Löwe gekommen und frisst mein Wild; das scheint mir nicht recht. Darum will ich erst den Löwen bestrafen und dann die Mahlzeit abhalten. Wo ist der Löwe? Zeige ihn mir‘. — Nun hatte der Hase einen tiefen Brunnen gefunden: dahin führte er den Löwen, zeigte hin und sprach: ‚Er ist jetzt aus Furcht vor dir in den Brunnen gegangen‘. — Der Löwe, der in dem Brunnen sein Spiegelbild sah, hielt es für den anderen Löwen, ward zornig, sprang in Brunnen, um ihn zu tödten und fand selbst den Tod. Als die Thiere das hörten, waren sie froh und freuten sich sehr.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 32.

Gehe, Herrin, wohin das Herz verlangt, Lotus-gesichtige, wenn du zu reden weisst wie Rājini bei dem Vorzeigen des Staubes.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnte in Sāntipuri ein Kaufherr Kēśava, dessen Frau hiess Mōhini, sein Sohn Sōmaka und des Sohnes Frau Rājini; die war sehr schön, aber lüderlich. So gab ihr ihre Schwiegermutter Mōhini einstmals Geld und schickte sie auf den Markt um Weizen zu kaufen. Als Rājini auf dem Markte Weizen gekauft hatte und heim ging, sah sie ihren Buhlen. Mit diesem traf sie eine Verabredung, liess den Weizen auf dem Markte im Laden des Kaufmannes, ging gemäss der getroffenen Verabredung an den betreffenden Ort und trieb das Liebesspiel. Inzwischen nahm der Kaufmann den Weizen aus dem Bündel, that Staub hinein und stellte es hin. Darauf nahm die Schwiegermutter das Bündel, sah nach und erblickte den Staub. Da sprach Rājini: ‚Auf dem Wege nach dem Markte fiel mir das Geld aus der Hand auf die Erde. Um es zu suchen, raffte ich diese Erde auf und brachte sie mit.‘ — Als nun Mōhini sah, dass das Geld verloren sei, war sie ärgerlich und sagte nichts.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 33.

Gehe, Herrin — welche Schuld sollte dich dabei treffen? — falls du eine Antwort zu geben weisst wie die ausserordentlich unzüchtige Rambhikā vor ihrem Gatten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in Śāmkarapura ein wohlhabender Kranzwinder, Śāmkara, dessen Frau Rambhikā war sehr lüderlich. Einstmals, am Śrāddha-Tage, lud Rambhikā ihre vier Buhlen ein, ohne dass es einer vom andern wusste; und Śāmkara lud vier Kranzwinder aus seiner Sippe ein. Nun kam als erster von den Buhlen ein Kaufmann zum Essen. Als er halb mit dem Bade fertig war, kam der Zimmermann: da wurde der Kaufmann auf einen sehr alten Boden aus Bambus gesteckt. Während der Zimmermann badete, kam der Dritte, mit Namen Taraḷa: da versteckte sie den Zimmermann auf dem Boden, wo der Kaufmann war. Darauf badete Taraḷa, als ein General als Viertes ankam. Da steckte sie Taraḷa auf den Kornboden. Während nun der General ein Bad nahm, kam Śāmkara mit den vier Kranzwindern an: da führte sie den General hin und versteckte ihn in dem Bambusstockwerke über den Räumen, wo die anderen drei versteckt waren. Inzwischen war es Abend geworden. Darum beeilte sich Rambhikā und gab den Kranzwindern zu essen; auch

ihren vier Buhlen brachte sie Essen, jedem besonders, und sie setzten sich. In dem Aug' der Kaufmann, dessen Milchreis heiss war, an zu blasen: da dachten der Zimmermann und Taraḷa, es wäre eine Schlange da. Deshalb erhoben sie sich und hielten ihre Speiseplatte über den Kopf. Dabei stiessen sie mit den Schüsseln an das obere Stockwerk, wodurch es erschüttert wurde. Der General, der sich darüber befand, dachte, es sei jemand gekommen, ihn zu fassen. In dieser Meinung rief er Hilfe und sprang in den Stock hinab. Da riefen die drei, Kaufmann, Zimmermann und Taraḷa, „das Stockwerk stürzt ein“: alle vier aber sprangen von dem Stocke hinaus, entflohen und eilten nach Hause. Da sagte Śaṃkara, der mit seiner Gesellschaft noch bei dem Essen war: „Was ist das für ein Lärm?“ liess das Essen stehen, erhob sich und sah hinaus. In der Dunkelheit konnte er aber nichts erkennen. Da fragte er seine Frau: „Es scheint mir, als sei Jemand hinausgegangen: wer war das?“ — Rambhikā antwortete: „Herr, heute hast du die Mahlzeit zur Abendstunde eingenommen: das war zu spät, so dass das Śrāddham der rechten Weihe entbehrte. Darum wurden deine Manen, die zu demselben gekommen waren, zornig und abgünstig und entfernten sich hungrig; wer sonst sollte wohl von unserem Boden hinausgehen? Darum veranstalte morgen das Śrāddham nochmals.“ — Das hielt Śaṃkara für die Wahrheit und feierte am nächsten Tage das Śrāddham nochmals.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 34.

Gehe, Herrin, wenn du dabei zu reden weisst, Schöne, wie einst Śambhu sprach, als er dem Mädchen sein Gewand gegeben hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „In einer Stadt lebte ein Brahmane mit Namen Śambhu, der war dem Spiele ergeben. Als dieser einst über Land gegangen war, sah er unterwegs an einem Feldraine eine Frau sitzen, die das Feld hütete. Da trat er zu ihr, gab ihr Betel und genoss ihre Liebe; dafür nahm sie sein Kleid. Als er das wieder haben wollte, gab sie es es ihm nicht, sondern machte sich auf den Heimweg. Da nahm Śambhu von dem Felde einige Kornähren, ging seines Weges und sprach zu den Leuten im Dorfe: „Weil ich ein paar Ähren genommen, hat diese mein Gewand im Werthe von fünf Rupien genommen: was ist das für ein Brauch in eurem Dorfe?“ — Da hiessen sie Alle das Kleid dem Brahmanen zurückgeben. Aus Scham sagte sie nichts von dem was vorhergegangen war und gab das Kleid zurück, der Brahmane nahm es und ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 35.

Gehe, Herrin, — es ist keine Sünde für dich — wenn du dabei deine Sache zu führen weisst wie der Sesamkäufer.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst ging ein Kaufmann, Sāmba mit Namen, über Land, um Sesam zu kaufen; hier fragte er bei dem Kaufmann Bhāṇḍasālīka an. Der sagte: Ich will dir Sesam geben, wenn ich welchen habe' und führte den Kaufmann Sāmba in sein Haus. Als dieser die schöne Frau des Bhāṇḍasālīka sah, gab er ihr seinen Diamantring und genoss sie. Dann ging er hinaus und sagte zu Bhāṇḍasālīka: ‚Wir haben einen Contract gemacht wegen der Lieferung von hundert Mass Sesam; die gib mir'. — Bhāṇḍasālīka sprach: ‚Wer hat einen Contract gemacht?' — Kaufmann Sāmba antwortete: ‚Gestern hat deine Frau einen Contract über hundert Mass gemacht und dafür von meinem Finger einen Ring gezogen; nun weigerst du dich, den Sesam zu liefern: das ist nicht recht für einen Kaufmann'. — Da schickte Bhāṇḍasālīka seinen Sohn zu seiner Frau, liess den Ring herausgeben und sprach zu ihr: ‚Ohne mein Wissen hast du ein Geschäft abgeschlossen; dabei wird nichts Gutes herauskommen'. — So gab er dem Kaufmann Sāmba den Ring und Sesam dem Contracte gemäss.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaubeit besitzt, dann gehe getrost.“ — Als Prabhāvatī das gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 36.

Du magst getrost zu dem Buhlen eilen, wenn du eine treffende Antwort zu geben weisst wie Jayantī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Saraḍa der Schnlze Śūrapāla; dessen Frau Jayantī quälte ihn immer um ein seidenes Kleid. Da sprach Śūrapāla: ‚Was ist ein Seidenkleid? In unserem Hause kennt das Niemand. Und woher sollte ich ein solches Gewand nehmen?' — Am andern Tage, als Śūrapāla in die Versammlung der Dörfler gegangen war, kam Jayantī dorthin und sagte zu ihm: ‚Der Klosskuchen ist zu Hause fertig und wird kalt; darum komm und iss'. Als Śūrapāla das gehört hatte, ging er nach Hause und sprach zu seiner Frau: ‚Was hast du da vor der Versammlung gesagt! Dadurch ist mein Ansehen geschmälert worden. Ich will dir ein seidenes Kleid schenken, du aber mache wieder gut, was du gesprochen hast'. — Damit gab er ihr das Kleid, worauf sie sagte: ‚Morgen werde ich kommen und dasselbe sagen; dann bringe du alle Dörfler, die dabei sitzen, in unser Haus'. — Am folgenden Tage nun that das Śūrapāla: da hatte Jayantī die feinsten Gerichte

bereitet und vertheilte sie unter die Dörfler sammt ihrem Gatten. Als diese das sahen, sprachen sie Alle: „Diese ist ihrem Wesen nach rauh; darum spricht sie zu ihrem Manne launiges Zeug; aber ihre Handlung ist trefflich“. — Als Śūrapāla das gehört hatte, war er froh.“

Nachdem Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 37.

Nach Herzenswunsch magst du gehen, Schöne — dich trifft durchaus keine Sündenschuld — wenn du einen Ausweg zu finden weisst wie Lāṅgali.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Dorfe Saṃgama ein armer Hausbesitzer, Śīrapati, dessen Ackerknecht war Tarpaṇasālī; der besorgte das Pflügen des Ackers. Diesem trug die Frau des Śīrapati, Lāṅgali mit Namen, Essen, wobei zwischen den Beiden nach der Mahlzeit Liebesgenuss stattfand. Das hörte Śīrapati; und um das zu prüfen versteckte er sich, ohne dass seine Frau es merkte, Tags darauf abseits auf einem anderen Grundstücke. Vor ihm fand nun der Liebesgenuss der Beiden statt. Da sah es Śīrapati, als Lāṅgali, die ihn gewahr wurde, zornig zu Tarpaṇasālī sprach: ‚Du hast auf dem Felde nicht gepflegt; das werde ich meinem Manne erzählen‘. — Darauf antwortete Tarpaṇasālī, der sie verstand: Ich soll den Pflug führen und auf dem Felde wirthschaften und deinem Manne die Hälfte abgeben: dieses Verhältniss passt mir nicht mehr; das sage nur deinem Manne‘. — Als Śīrapati das hörte, dachte er: ‚Diese Beiden zanken sich; aber wo ist da etwas von Liebesgenuss? Was ich also betreffs der Unzucht gehört habe, ist unwahr‘. — In dieser Überzeugung ging er heim.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 38.

Gehe dahin, wohin du wünschest, Prabhāvati; wer vermag dir ein Hinderniss zu bereiten, ebenso wie dem Brahmanen, der seine Sache zu führen wusste?

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst war ein Brahmane namens Priyamvada auf der Wanderschaft; der ging in das Haus eines Kaufmannes mit Namen Gōvinda, um hier zu übernachten. Dessen Frau war schön und lüderlich. Um mit ihr der Liebe zu pflegen, gab ihr Priyamvada seinen Ring. Als er diesen nach Beendigung des Liebesgenusses zurückforderte, gab ihn die Schöne nicht her. Da erhob er sich so, schlief in einer dort befindlichen alten Bettstatt, brach davon einen Fuss ab, ging damit vor Sonnenaufgang zu dem Kaufmanne und sprach: ‚Da ich diesen Bettfuss abgebrochen habe, hat mir deine Frau meinen Ring

weggenommen, der sich zu meinen Häupten in dem Geldbeutel befand und will ihn nun nicht wieder her geben. Ist das Recht? — Als der Kaufmann diese Worte vernommen hatte, ward er zornig auf seine Frau und befahl ihr, den Ring zurückzugeben. Da gab sie ohne ein Wort zu sagen, da sie sich schämte, dem Brahmanen seinen Ring zurück; er nahm ihn und kehrte heim.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 39.

Gehe, Herrin, zu dem trefflichen Buhlen und befriedige ruhig deinen Wunsch, wenn du zu reden weisst wie Bhūdhara, der seine Wage wieder bekam.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Kuptigi der Kaufmann Bhūdhara; der wurde infolge von Mangel an guten Werken arm und ging in die Fremde. Als er abreiste, setzte er in dem Hause eines benachbarten Kaufmanns seine eiserne Wage nieder; dann ging er. Einige Zeit darauf, als er Geld erworben hatte, kehrte er zurück, und forderte von dem Nachbar die Wage wieder. Da antwortete dieser: „Deine Wage haben die Mäuse gefressen“. — Als Bhūdhara diese betrügerische Rede gehört hatte, nahm er den Sohn des Nachbarn mit nach Hause, um ihn zu bewirthen und versteckte ihn. Darauf kam der Nachbar, ihn zu suchen: da sagte er zu diesem: „Deinen Sohn hat ein Geier geraubt“. — Als der Nachbar das gehört hatte, ging er in den Königspalast und verklagte ihn. Da liess der Minister Bhūdhara herbeiholen und verhörte ihn, worauf dieser antwortete: „Grosskönig, wenn es wahr ist, dass die Mäuse eine eiserne Wage gefressen haben, dann kann auch ein Geier einen Elefanten forttragen; was ist also Wunderbares dabei wenn er ein Kind fortträgt?!“ — Als der Richter das gehört hatte, brachte er den Nachbar in Verwirrung und befahl ihm, Bhūdhara die eiserne Wage und Bhūdhara, dem Nachbar das Kind zurückzugeben.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du solche Schlaueit besitzt, dann gehe.“ — Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 40.

Gehe und befriedige deinen Wunsch — ich bereite dir kein Hinderniss — falls du wie Subuddhi für deine Sache zu reden weisst.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnten in einer Stadt zwei Männer, Subuddhi und Kubuddhi. Während nun von ihnen Subuddhi in die Fremde ging, trieb Kubuddhi mit dessen Frau Unzucht. Nach einiger Zeit kehrte

Subuddhi nach Hause zurück, nachdem er Geld erworben hatte. Da heuchelte ihm Kubuddhi Freundschaft und fragte: ‚Was für Wunder hast du geschaut?‘ — Subuddhi sprach: ‚An einem Brunnen am Ufer der Sarasvati habe ich an einem Mangobaume zur Unzeit eine Frucht gesehen‘. — Darauf antwortete Kubuddhi: ‚Das ist nicht wahr. Da wollen wir wetten; wenn es wahr ist, dann sollst du in mein Haus gehen und mitnehmen, was sich mit zwei Händen forttragen lässt; wenn es aber nicht wahr ist, will ich dasselbe aus deinem Hause holen‘. — Nun ging Kubuddhi in der Nacht hin und nahm die Mangofrucht, die wirklich da war, weg. Tags darauf gingen Beide hin um nachzusehen: da war die Mangofrucht nicht da, als Subuddhi hinsah. Darauf sprach Kubuddhi: ‚Was soll ich nun thun?‘ — Da markte Subuddhi seine Absicht: ‚Kubuddhi hat Verlangen nach meiner Frau‘. — Deshalb ging Subuddhi ndch Hause, nahm seine Frau und die Werthsachen eilig aus dem Hause, that sie an einen andern Ort, holte Kubuddhi herbei und wies ihm das sichtbar Vorhandene zum Anstrag der Wette an. Nun ging Kubuddhi aus Gier nach der Frau in das Haus: da sie nicht da war, dachte er: ‚Sie wird im oberen Stockwerke sein‘ und ergriff mit beiden Händen eine Leiter, die da stand, um hinauf zu steigen. Da sprach Subuddhi: ‚Wir sind quitt; nimm jetzt die Leiter und gehe‘. — Da entfernte sich Kubuddhi ärgerlich aus dem Hause und ging heim, nachdem alle Leute pfui über ihn gerufen hatten.*

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 41.

Es ziemt sich für dich, Herrin, zu gehen, falls du dabei in der Verlegenheit etwas zu sagen weisst wie der treffliche Brahmane.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: ‚Einst lebte in der Stadt Pañcapūra der König Śatrumardana, dessen Tochter Madanalatikā bekam die Liebeskrankheit, wobei ihr Hals entzündet wurde. Da liess der König zu ihrer Heilung durch einen Arzt unter Trommelschall bekannt machen; ‚Wer meine Tochter wieder herstellt, den werde ich reich machen‘. — Das hörte eine Frau und theilte es ihrem Manne mit; der ging, als er es gehört hatte, in den Königspalast, sah sich das Mädchen an und sprach: ‚Das ist eine Heimsuchung durch einen Pisāca‘. — Darauf zog er zu ihrer Heilung unter Zaubersprüchen einen Kreis, machte viele andächtige Ceremonien und beobachtete. Da er nun sah, dass sie von Liebesleid gequält sei, sprach er eine Zeit lang laut unsinniges Zeug von Beschwörungen. Als Madanalatikā das sah, erstaunte sie und lachte; und da sie bei dem Lachen hastige Bewegungen machte, ging das Halsgeschwür auf, und die Königstochter

ward gesund. Darauf wurde dieser Brahmane von dem Könige reich gemacht.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 42.

Gehe getrost zu dem Buhlen, um ihn zu genießen, Allgliederschöne, wenn du so wunderbar schlau zu reden weisst wie die Vyāghramāri vor dem Tiger.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst wohnte in Dēvagrāma ein Schulze namens Siṃha, dessen Frau hiess Kalahapriyā. Als diese einmal mit ihrem Manne einen Streit gehabt hatte, begab sie sich mit ihren beiden Kindern auf den Weg nach dem Hause ihres Vaters. Als sie dahin schritt, erblickte sie in einem Walde einen Tiger, der bei dem Anblick der Drei voller Freude ward und mit dem Schweife auf die Erde schlug. In dem Augenblicke nun, da er herbeigelaufen kam, ergriff Kalahapriyā ihre Kinder und rief in der Todesangst: ‚Ihr Dummköpfe! Warum streitet ihr euch und wollt jedes einen Tiger verzehren? Gegenwärtig ist nur ein Tiger da; den theilt euch und verzehrt jedes eine Hälfte; es wird sich schon noch ein zweiter finden‘. — Als der Tiger das hörte, dachte er: ‚Das ist die Vyāghramāri; wenn ich näher komme, wird sie mich durch ihre Kinder tödten. Darum will ich fliehen; das ist das Beste‘. — So dachte er bei sich und entfloß in grosser Eile.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 43.

Gehe, Herrin; gar wohl passt es sich für dich, zu gehen, ganz nach Belieben, du Elefantenartigschreitende, wenn du Klugheit besitzt wie die Vyāghramāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Während dieser Tiger dahinfloß, traf ihn unterwegs ein Schakal; der fragte: ‚Ei, warum fliehst du?‘ — Der Tiger antwortete: ‚Du Dummkopf, was fragst du noch? Die Vyāghramāri ist in den Wald gekommen‘. — Als der Schakal das hörte, sprach er: ‚Zeige sie mir. Dass du vor einem menschlichen Wesen Furcht zeigst, das passt sich nicht für dich‘. — Da ging der Schakal mit dem Tiger zu Kalahapriyā zurück. Als sie merkte, dass der Schakal den Tiger mitgebracht hatte, überlegte sie und sprach dann zu dem Schakal: ‚Ha, Betrüger, du sollst drei Tiger bringen; von denen giebst du mir nur einen und willst mich anführen?! Aber ich werde darauf nicht eingehen‘. — Als der Tiger das hörte, entfloß er; und dem Schakal, der mit ihm lief, begann das Blut aus dem Munde zu fließen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 44.

Gehe, Herrin — ich bin nicht im Stande, dir ein Hinderniss zu bereiten, du Schöne — wenn du im Falle der Noth Klugheit besitzt wie der Schakal.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Der Schakal wurde von dem Tiger am Halse mit fortgerissen, so dass er voller Angst war und in Todesgefahr schwebte. Was soll er nun hier thun, um das Leben zu retten? — Als nun der Tiger weit weg geflohen war und Halt machte, da lachte der Schakal. Der Tiger fragte: ‚Warum lachst du?‘ — Der Schakal antwortete: ‚Ich habe eingesehen, dass diese Vyāghramāri eine gewaltige Schurkin ist. Während sie mich verzehren wollte, bin ich durch deine Gnade am Leben geblieben; ohne das hätte ich heute den Tod gefunden. Indem ich nun im Herzen dachte: ‚Vyāghramāri folgt auf dem Fusse, lachte ich‘. — Als der Tiger das hörte, liess er den Schakal erfreut laufen.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 45.

Jetzt ist es Zeit für dich, das Glück zu geniessen, Glänzende, Schöne, wenn du so zu handeln weisst wie der Brahmane Viṣṇuśarmā.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Viśāla, als König Arindama herrschte, der Brahmane Viṣṇuśarma, der war der Sinnenlust ergeben und unverheirathet, und für die Huren war es sehr schwer, ihn auszuhalten. Keine Dirne konnte ihn überwinden; wie viel weniger andere Frauen! Nun war dort eine geliebene Hetäre; als diese gehört hatte, dass der Brahmane sechszehn Goldstücke besässe, liess sie ihn in ihr Haus kommen und traf folgende Verabredung: ‚Wenn ich heute im Verlaufe der vollen Nacht überwunden werde, will ich dir den vierten Theil von dem Gelde geben, das ich besitze, im anderen Falle will ich deine Goldstücke haben und dich zu meinem Diener machen. Der Hahn zeigt durch Krähen den Anbruch des Tages an; sobald dieser Laut erschallt, bist du besiegt‘. — So ward es beschlossen; und indem sie ihm nun Betel reichte, gingen unter Unterhaltungen zwei Nachtwachen vorüber. Da begab sich die Hetäre zu ihrer Freundin und sagte zu ihr: ‚Nach Mitternacht steige auf den Feigenbaum und krähe wie ein Hahn; dann werde ich sagen, der Tag sei angebrochen und werde den Brahmanen hinauswerfen‘. — Nach dieser Verabredung stieg die Kupplerin auf den Feigenbaum und krähte wie ein Hahn. Da sprach die Hetäre, kurze Zeit nach Beginn des Liebesgenusses: ‚Jetzt ist der Tag angebrochen‘; damit warf sie den Brahmanen unter verächtlichen Ausrufen hinaus. Als der Brahmane draussen

sich umsah, merkte er, dass die Kupplerin auf dem Baume sass und den Hahnenschrei ausgestossen hatte; da traf er sie mit einem Steine so, dass sie auf die Erde herabstürzte; und als es Tag geworden war, zeigte er es dem Könige an und nahm von der Hetäre den vierten Theil ihres Geldes.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 46.

Gehe nach Herzenslust, meine Beste, wenn du eine Antwort zu geben weisst, wie es der Gatte der Kārāgarā that bei der Austreibung des Dämonen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Vatsa ein armer Brahmane, Śāntadharmā, dessen Frau Kārāgarā war ein Zankteufel: mit allen Lenten fing sie Streit an und verursachte Kummer. Ein gewaltig furchtbarer Brahmarākṣasa, der im Hause des Brahmanen wohnte, floh aus Furcht vor Kārāgarā in den Wald. Eines Tages verliess der Brahmane wegen der Zankerei seiner Frau das Haus und ging in den Wald, wo er den Brahmarākṣasa traf. Da sprach dieser: ‚Sei heute mein Gast in meinem Hause‘. — Der Brahmane antwortete: ‚Ich bin vor dem Ärger mit Kārāgarā geflohen; wenn du mich tödten willst, dann thue es bald‘. — Darauf entgegnete der Brahmarākṣasa: ‚Du brauchst vor mir keine Spur Furcht zu haben. Ich habe in deinem Hause gewohnt, bin aber aus Furcht vor Kārāgarā geflohen. Nun wohnt in der Stadt Mṛgavatī der König Madana, dessen Tochter ist Mṛgalōcanā: da will ich hingehen und sie besessen machen. Sie wird ohne dich nicht gesund werden. Darum gehe du dahin und verlange die Königstochter und den vierten Theil des Reiches; und wenn der König das zugesagt hat, dann beschwöre sie getrost: ich werde dann ausfahren. Auf die Weise werde ich dir mit einem Schlage viel Geld verschaffen. Aber du magst darauf nach Hause gehen‘. — Nachdem nun der Brahmarākṣasa dem Brahmanen Früchte vorgesetzt hatte, machte er die Königstochter besessen. Da liess der König in der Stadt durch Trommelschall bekannt machen: ‚Wer meine Tochter von der Besessenheit heilt, dem werde ich dieselbe sammt dem vierten Theile des Reiches geben‘. — In dem kam der Brahmane in die Stadt und sprach: ‚Ich will ein Mittel anwenden‘. — Damit ging er zu der Königstochter, und nachdem er einige Zauberformeln gesprochen hatte, wurde sie des Dämonen ledig und im Nu gesund. Der König Madana aber gab dem Brahmanen beides, die Königstochter und den vierten Theil des Reiches; der Brahmane nahm es an und war erfreut.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 47.

Gehe, Herrin, zu dem Buhlen, wenn du einen Ausweg zu finden weisst, wie es der Gatte der Kārāgarā that in der Verlegenheit wegen des Dämonen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Dieser Brahmane Sānta mit Namen, der Gatte der Kārāgarā, lebte glücklich, nachdem er die Königstochter gewonnen hatte. Nun ging der Brahmarākṣasa hin und machte die Königin Sulōcanā besessen. Da schickte der König Botschaft an Satrugna: der suchte in seinem Reiche nach einem Beschwörer, fand ihn in dem Teufels-austreiber namens Kēśava und kam selbst mit diesem. Darauf ging Kēśavaśarmā zu der Königin und setzte sich: jener Brahmarākṣasa aber machte gewaltigen Lärm, setzte Kēśava in Furcht und jagte ihn in die Flucht. Der Bramarākṣasa kam nun unsichtbar zu dem Gatten der Kārāgarā und sprach: „Einmal habe ich auf dich gehört; von nun an aber halte dich ruhig und erfreue dich an deinem Reiche; kommst du mir in den Weg, dann werde ich nicht hören“. — So sprach er. Inzwischen war nun Kēśavaśarmā geflohen: da liess der König den Gatten der Kārāgarā bitten, er selbst möge die Frau retten. Da sprach dieser: „Wie lange noch soll ich immer wieder einen dämonischen Anfall heilen? Jetzt will ich noch einmal ein Mittel versuchen; doch später lasse ich mich nicht mehr darauf ein“. — Damit waren Alle einverstanden und führten den Gatten der Kārāgarā in den Palast. Da dachte er: „Der Brahmarākṣasa ist in dem Leibe der Königin“; darum sagte er ihr in das Ohr: „Ach, Brahmarākṣasa, meine Frau Kārāgarā ist auf der Suche nach dir und mir in mein Haus hier gekommen; sie wird auch hierher gelangen“. — Als der Brahmarākṣasa das hörte, verliess er schnell die Königin und entfloh.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 48.

Geniesse getrost der Lust mit dem Buhlen, du Glänzende, wenn du in schwieriger Lage zu entscheiden weisst wie Saṃkaṭāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst herrschte König Nanda, der Gebieter über alle Welt; dessen Minister war Saṃkaṭāri. Infolge des Herrscherglanzes des Königs waren alle anderen Herrscher tributpflichtig, und das Reich genoss Frieden. Nun kam es dem Könige eines Tages in den Sinn: „Ich will dahin arbeiten, dass die Erde kein Geld mehr hat, sondern alles Geld mir zufliesst“. — Nachdem er so überlegt hatte, begann er die Menschen bis auf die Haut zu schinden. Da wehrte ihm der Minister: alsbald befahl er seinen Dienern: „Führt diesen Minister weg und tödtet ihn“. — Die Diener führten dienstbeflissen den

Minister weg und liessen ihn in einen tiefen Brunnen ohne Wasser hinab, den sie da fanden. Hier diente ihm Wasser allein als beständige Nahrung. — Nun verbreitete sich die Kunde, der Minister sei todt. Das hörte der Feind; und der Herrscher von Bengalen, der erfahren wollte, ob der Minister todt sei oder noch lebe, schickte, um das zu erkunden, zwei ganz gleiche Stuten, die ganz gleichen Schmuck trugen: man sollte unterscheiden, welches unter ihnen das alte und welches das junge Thier sei und sie dann zurückschicken. Da liess König Nanda kundige Pferdekennen kommen und untersuchen: aber er fand es nicht. So sass nun der König bedrückt da und sprach: 'Wenn jetzt der Minister Sapkatāri da wäre, würde er die Sache entscheiden'. — Darauf sagte der König zu den Dienern: 'Geht an jenen Brunnen und seht nach; wenn Sapkatāri noch lebt, dann meldet es mir, da werde ich selbst hingehen'. — Die Diener antworteten: 'Grosskönig, in dem Brunnen ist ein Mann; herausgekommen ist er nicht. Wenn du selbst hingehst, wirst du es sehen'. — Da ging der König selbst hin, liess ein Seil (??) in den Brunnen und zog Sapkatāri heraus. Als der König ihn sah, umarmte er ihn voller Freude und erwies ihm viele Ehren. Dann erzählte er jene Geschichte dem Minister: dieser überlegte in seinem Herzen, liess dann auf die beiden Stuten einen Reiter setzen, liess sie umherreiten, nahm darauf die Sättel ab und liess sie dann los. Da lief das junge Thier zu der Alten und that wie ein Junges; die Alte aber begann, das Junge mit der Zunge zu lecken. Nachdem so die Entscheidung über Altes und Junges getroffen war und sie zurückgeschickt worden waren, wusste der König von Bengalen, dass Sapkatāri noch lebte und verhielt sich ruhig. Nun hörte der König ferner auf den Rath des Sapkatāri und unterliess es, die Erde so verblendet auszusaugen.*

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 49.

Gehe, Gazellenäugige, der Liebe zu pflegen, wo es dir gefällt, wenn du in der Verlegenheit gewandt bist wie wiederum Sapkatāri.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: 'Es ging die Kunde, der Minister Sapkatāri sei gestorben. Da sandte der König von Maṅgalapura an den König Nanda einen mit Perlen besetzten Stab, den er hatte anfertigen lassen: den sollte er zurückschicken, wenn er entschieden hätte, was Ende und Anfang sei. Als Sapkatāri ihn sah, zeigte er ihn Allen, aber Niemand wusste es. Darum traf er selbst die Entscheidung: er nahm diesen Stab, band in der Mitte einen kleinen Stein fest und warf ihn in das Wasser: da blieb die Spitze, weil sie leicht war, oben; das Ende aber sank unter, weil es schwer war. Nachdem er auf diese Weise die Entscheidung getroffen hatte, welches Spitze und Ende dieses

Stabes sei, schickte er ihn dem Könige von Maṅgalapura nebst schriftlicher Benachrichtigung zurück. Von dem Tage an gaben Alle wie bisher wieder Tribut.*

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 50.

Gehe, Herrin — wenn du es thust, trifft dich keine Sündenschuld — falls du in der Verlegenheit das Richtige weisst wie Dharmabuddhi.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebten in dem Dorfe Maṅgala zwei Freunde, Dharmabuddhi und Kubuddhi, diese Beiden. Einstmals gingen sie in die Fremde; und nachdem sie viel Geld erworben hatten, gingen sie damit heim. Unterwegs stand ein Aśvattha-Baum; an dessen Fusse setzten sie sich nieder, theilten das Geld in zwei Theile, vergruben es daselbst in die Erde und gingen nach Hause. Darauf begab sich Kubuddhi nachts dorthin, nahm das Geld weg und versteckte es zu Hause. Einige Tage später aber sprach er zu Subuddhi: ‚Lass uns unser Geld holen und davon leben‘. — Damit war Subuddhi einverstanden; sie gingen zu dem Aśvattha-Baum und suchten: da war nur ein Loch und kein Geld. Darob erhob Kubuddhi lautes Geschrei; Dharmabuddhi aber, der das ganze Treiben des Kubuddhi durchschaute, zeigte es dem Minister an. Dieser liess Kubuddhi holen und fragte: ‚Was war das für Geld?‘ — Kubuddhi antwortete: ‚Wir beide hatten es erworben; nun ist es verschwunden. Der Aśvattha-Baum kann es bezeugen; den will ich befragen; dann wird er erklären, wer das Geld gestohlen hat‘. — Nachdem alle diese Worte gebilligt hatten, gingen sie mit den Beiden dorthin. Kubuddhi hatte aber vorher seinen Vater in die Höhlung des Aśvattha-Baumes versteckt. Darauf betete Kubuddhi zu dem Aśvattha-Baume und sprach mit gefalteten Händen: ‚Wenn ich das Geld gestohlen habe, dann sage nichts; hat es aber Dharmabuddhi gestohlen, dann nenne den Namen‘. — Da antwortete der Vater: ‚Dharmabuddhi hat das Geld gestohlen‘. — Nun schien das Allen einleuchtend; Dharmabuddhi aber merkte, dass das die Stimme von Kubuddhi's Vater war: darum legte er Gras um den Aśvattha-Baum und zündete es an: da kam der Vater herausgesprungen. Als man das sah, riefen Alle pfui! über Kubuddhi, bestraften ihn und hiessen ihn das Geld an Dharmabuddhi zurückgeben.*

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 51.

Gehe eilig, Herrin, du Liebeskostverlangende, Liebende, wenn du in der Verlegenheit zu sprechen weisst wie Gāḡali.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Casmākara ein ausgezeichnete, die vier Veden kennender Brahmane: der schloss sich zu Wagen einer Wallfahrt an. Da erschienen unterwegs plötzlich Räuber, und Alle flohen mit ihren Wagen hierhin und dorthin. Ein Brahmane aber, Gāṅgali, war mit seinem Verwandten zu Fuss mitgegangen; der konnte nicht fliehen. Darum blieb er stehen und sagte zu seinem Verwandten: ‚Gieb mir Bogen und Pfeile und sage mir, wieviel Räuber es sind‘. — So rief er den Leuten zu. Die Räuber aber dachten, es folgten noch viele Leute: da flohen sie aus Furcht vor ihnen; der Brahmane Gāṅgali aber setzte seine Wallfahrt fort.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 52.

Gehe zu dem trefflichsten Manne, Herrin, den du liebst, wenn du in der Verlegenheit zu handeln weisst wie Jayaśrī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Pratiṣṭhāna der König Saptasāla; dessen Sohn, mit Namen Cāturya, dachte: ‚Man soll von dem Gelde, welches die Eltern erworben haben, seinen Lebensunterhalt nicht bestreiten‘. — Darauf schloss er mit dem Sohne eines Brahmanen, Śāntanistha, eines Zimmermanns und eines Kaufmanns, diesen drei, Freundschaft und ging mit ihnen in die Fremde. Nun dachten Alle, als sie sich an einem Platze versammelt hatten, in ihrem Herzen: ‚Für uns ist allein das Meer Gegenstand der Verehrung; lasst es uns anbeten.‘

Die Arme streckt es aus, die Perlen zu verschenken, die gleichsam festgeheftet sind in dem Wassermeeere, welches den Gürtel der Erde bildet‘.

Nach dieser Ueberlegung gingen sie an den Strand des Meeres und vollbrachten dort einundzwanzig Fasten. Da wurde das Meer gnädig gestimmt und gab den Vieren cintāmaṇi-Perlen. Sie nahmen sie und gaben sie dem Kaufmannssohne zum Aufbewahren. Der schlitze eines Tages seine Hüfte auf, steckte die vier Perlen hinein und nähte die Hüfte wieder zu. Darauf schlug er eines Tages Lärm, gerade, als sie ihre Reise fortsetzen wollten und sprach: ‚Als ich in der Nacht nach der letzten Tagereise geschlafen hatte, habe ich dort die Perlen vergessen‘. — Als sie das gehört hatten, waren Alle darüber einig: ‚Dieser Kaufmann ist ein Betrüger; er hat eine Schwindelei ausgeführt‘. — In dieser Ueberzeugung kamen sie in die Stadt Āirāvati; hier herrschte König Nityasāli, dessen Minister Buddhisāgara war weltberühmt. Dort gingen sie hin, erzählten die Geschichte von den Perlen und sprachen: ‚Gieb uns unsere vier Perlen wieder, die wir besaßen,

nachdem du sie gefunden hast, ohne bei uns Drohungen oder Haft anzuwenden'. — Der König versprach es und trug Buddhisāgara auf, er möchte entscheiden. Da fand er es in seinem Herzen nicht, ging deshalb bedrückt nach Hause und setzte sich. In dem kam seine Tochter (Jayaśrī), die der Göttin Śrī ihre Anbetung dargebracht hatte: als sie ihren Vater so bedrückt sah, fragte sie: 'Was ist der Grund deiner Bestürzung? Sage es mir; ich will entscheiden'. — Als Buddhisāgara das gehört hatte, sprach er: 'Wie willst du das finden, was ich nicht gefunden habe? Aber trotzdem will ich es dir sagen'. — Damit erzählte er die Geschichte von jenen Vier. Da sprach Jayaśrī: 'Hier ist kein besonderes Geheimniß! Wenn ich die Vier rufen lasse, dann schicke sie zu mir; da werde ich ihnen ihre Perlen geben'. — Mit diesen Worten ging sie in ihre Wohnung. In der Nacht liess sie die Vier zum Essen kommen; und nachdem sie gespeist hatten, wies sie ihnen jedem besonders Schlafstätten an; sie selbst schmückte sich, ging zuerst zu dem Königssohne und sprach: 'Ich bin zu dir gekommen; gieb mir ein Lakṣa Geld und geniesse mich dann'. — 'Ich habe hier kein Geld bei mir; ich will von zu Hause was holen und dir geben'. — Da merkte sie, dass er kein Geld hatte und ging zu dem Kōṣṭi: und, als sie sah, dass er auch kein Geld hatte, zu dem Brahmanen Sāntaniṣṭha. Als sie sich überzeugt hatte, dass er auch ohne Mittel sei, ging sie zu dem Kaufmannssohne. Der war geblendet von ihrer Schönheit; und als er ihre Forderung von einem Lakṣa hörte, sprach er: 'Herrin, nimm von mir vier Perlen und treibe dann mit mir das Liebesspiel'. — Damit holte er aus der Hüfte die Perlen heraus und gab sie ihr. In dem liess Buddhisāgara nach vorher getroffener Verabredung sie eilig heraustrücken: da wilte sie erschrocken hinaus und gab ihrem Vater die Perlen; und dieser gab sie am folgenden Tage im Beisein des Königs den Vier, die nun zufriedengestellt waren."

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 53.

Gehe Pisangschenkliche; es ist dir erlaubt zu gehen, falls du in der Verlegenheit eine Antwort zu geben weisst wie die Frau des Schuhmachers.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Carmakāṣa an dem Ufer der Carmavati ein Schuhmacher namens Hōhā; dessen Frau Dēvikā war lüstern nach fremden Männern. Eines Tages nun, als der Schuhmacher Hōhā, um Felle zu kaufen, ausgegangen war, holte die Frau einen fremden Mann und begann mit ihm das Liebesspiel zu treiben. In dem kam Hōhā nach Hause zurück: als sie das sah, ging sie hinaus und sprach: 'Herr, als ich Wasser aus dem Flusse zu holen gegangen war, fiel ein grosses Fell in das Wasser; das hole schnell;

wenn du zögerst, wird ein Anderer es holen'. — Als der Dummkopf von Schuhmacher das gehört hatte, ging er voll Habgier nach dem Flusse. Inzwischen liess sie den Buhlen hinaus. Als der Schuhmacher Hōhā sah, dass das Fell nicht da war, ging er heim.*

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 54.

Welche Schuld sollte dich treffen, wenn du gehst, Herrin? Gehe, falls du in der Verlegenheit zu reden weisst wie jener Viṣṇu, als er dem Könige Asche überreicht hatte.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Cakravatī der König Suśīla, dessen Minister Suśīla und des Ministers Sohn Viṣṇu; der war gewandt im Krieg und Frieden und in der Herrscherweisheit. Aber der König hatte ihn von dem Ministersitze gestossen. Unter diesen Umständen meldete eines Tages Suśīla dem Könige: ‚Grosskönig, mein Sohn ist sehr tüchtig; schicke ihn irgendwohin und prüfe ihn‘. — Darauf sprach der König: ‚Während er verbannt worden ist, kommt er immer wieder und bietet sich wiederholt an: da mag er in einem fremden Reiche seinen Ruhm einbüssen‘. — Mit diesen Worten füllte der König Asche in ein Kästchen, gab es Viṣṇu und sprach ‚Ueberbringe das dem König Pratāpaśaṃkara als Tribut‘. — Damit drückte er auf das Kästchen das königliche Siegel und überreichte es ihm. Der nahm es, ohne hingesehen zu haben, welcher Art der Tribut sei und ging in die Stadt des Pratāpaśaṃkara. Darauf überreichte er an einem günstigen Tage dem Könige das Kästchen unter Ehrfurchtsbezeugungen. Pratāpaśaṃkara sprach: ‚Morgen sollst du Audienz haben‘ und entliess den Ministerssohn ehrenvoll. In der Nacht aber, als der König allein war, öffnete er das Kästchen und sah nach: da war Asche darin. In heftigem Zorn liess er, sobald es Morgen geworden war, Viṣṇuśarmā kommen und fragte ihn: ‚Was hat denn dein Fürst gedacht, dass er werthlose Asche in das Kästchen füllte und herschickte? Den Grund hiervon will ich wissen‘. — Mit diesen Worten liess er seinen Zorn merken. Da erkannte Viṣṇuśarmā, dass sein Herrscher dies nur gethan hatte, damit sein Ruhm geschädigt würde: darum entgegnete er: ‚Unser Fürst hat ein Pferdeopfer veranstaltet; deshalb schickte er von der Feuerstätte, um deine Familie zu ehren, diese Asche von dem Opfer, da er weiss, dass sie gleichbedeutend mit der Gnade des Nārāyaṇa ist, läuternde Kraft besitzt, bei der Erlangung Heil bringt und die Sünden tilgt. Sonst hätten sie gewöhnliche Leute hergebracht; so aber schickte er sie durch mich. Das ist der Grund!

Elefanten, Rosse und Glücksumstände sind ja sehr verschieden: schwer zu erlangen, König, ist Asche von Opfern, die allzumal die Sünden tilgt.

Darum bete an! — Als Pratāpaśāmkara das hörte, stand er auf, neigte sein Haupt andächtig, nahm die Asche und gab der ganzen Familie davon. Dann schenkte er Viṣṇuśarmā viele Schmucksachen und Geld und entliess ihn.*

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 55.

Gehe, Pisangschenklige; es ist dir erlaubt, zu gehen, Elefantenartigschreitende, wenn du eine Antwort zu geben weisst wie der Brahmane Śrīdhara.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Carmakūṭa der Brahmane Śrīdhara, der kaufte von einem Schuhmacher ein Paar Schuhe. Nun wollte dieser sein Geld haben: da sprach der Brahmane: ‚Ich werde dir Buchweizen geben‘. — Darüber verging eine geraume Zeit. Eines Tages aber fasste ihn der Schuhmacher bei der Hand: in dem war dem Schulzen ein Sohn geboren worden: der Brahmane, der das gehört, nahm den Schuhmacher, ging hinaus und rief: ‚Dieser kommt beständig zu mir und sagt, ich solle ihm etwas zu essen geben. Da gab ich ihm was, aber er nahm es nicht. Jetzt bringt er betrügerische Reden vor und hat mich angefasst; darum möge irgend ein Einflussreicher das prüfen‘. — Als er so gesprochen hatte, warfen die Diener des Schulzen den Schuhmacher mit Steinen und stiessen ihn aus dem Dorfe; der Brahmane aber ging heim.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 56.

Gehe, Herrin, wenn du dabei in der Verlegenheit zu handeln weisst, Prabhāvatī, wie es der Kaufmannssohn, Śāntika mit Namen, that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Ānanda ein Kaufmann Śāntika, der war sehr geizig und pflegte über Land zu gehen, um Geld einzutreiben. So hatte er einstmals aus einem Dorfe Geld geholt; und als er seines Weges ging, erschienen an einer Stelle der Strasse Räuber. Aus Furcht, sie möchten ihn tödten, ging er in einen nahe dabei befindlichen Tempel, legte alles Geld vor dem Gotte nieder, nahm selbst ein Stück Kauri in die Hand, trat vor den Gott und rief laut: ‚Gott, dieses Geld habe ich für dich zusammengebracht; nimm es‘. — Mit diesen Worten zeigte er das Stück Kauri in seiner Hand und betete immer wieder. Da sprachen die Räuber: ‚Das Geld gehört dem Gotte;‘ beteten an und entfernten sich. Da gab der Kaufmann dem Gotte das Kauristück, nahm das Geld und ging nach Hause. Als der Gott das sah, erstaunte er.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 57.

Gehe, Herrin, nach Herzenslust, wenn du so zu reden weisst, wie der Paṇḍit zu Candrarēkhā sprach, als der König dazu kam.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Avantī der König Vikrama; dessen Frau Candrarēkhā trieb mit einem Paṇḍit namens Śubhāṅkara Unzucht. Das erfuhr der König durch Hörensagen. Als nun eines Tages Candrarēkhā auf dem Wege nach dem Hause des Śubhāṅkara war, ging der König Vikrama mit Schwert und Schild ihr auf dem Fusse nach, indem er scharf aufpasste. In dem erkannte Śubhāṅkara den Vikrama und sprach: ‚Die Betrügerei der Frauen ist doch ganz entsetzlich! Du bist des Königs Gemahlin: welchen Nutzen hast du davon, wenn du in mein Haus gehst? — Als der König das gehört hatte, ging er erfreut heim; und auch Candrarēkhā ging nach Hause.“

Nachdem Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 58.

Gehe, Herrin, wohin zu gehen dir gefällt, du Strahlende, wenn du zu handeln weisst wie die Jugendstolze.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte irgend eine Frau, die war sehr schön, verschmitzt und stolz auf ihre Jugend. Sie dachte in ihrem Sinne: ‚Ich bin zwar schlau; aber der Gipfel meiner Schlantheit wäre es, vor den Augen des eignen Gatten mit dem Buhlen der Liebe zu pflegen‘. — So sprach sie nun eines Tages zu dem Buhlen: ‚Heute Nacht gehe an den Tamarindenbaum im Hofe und lege dich an dessen Fusse auf den Rücken nieder‘. — Der that das nun auch; sie aber sagte zu ihrem Manne: ‚Ich muss meine Nothdurft verrichten, komme zur Gesellschaft mit hinaus‘. — Da trat ihr Mann mit Pfeil und Bogen hin, während sie den umgekehrten Liebesgenuss trieb und zu dem Gatten sprach: ‚Wenn du ein grosser Held heissen willst, dann schiesse auf den Mond‘. — Und der Dummkopf nahm den Mond zum Ziele! Darauf sprach sie zu ihm: ‚Ach du Dummkopf! Du Dummkopf! Vor deinen Augen habe ich gebuhlt und du hast nichts gemerkt! Sei es; du bist ein Dummkopf; darum gehe ich‘. — Mit diesen Worten stieg sie mit dem Buhlen auf ein Pferd und entfernte sich; ihr Mann aber ging beschämt in das Haus.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 59.

Gehe, wenn du im Zweifel, wie du aus der Verlegenheit loskommen sollst, klug bist wie der Bote des Königs im Saale des Herrschers Sudharma.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst liess der König Sudharma in seiner Stadt einen wunderbaren Saal bauen. In der Zeit schickte der König Rūpavān seinen Diener, wegen irgend eines Geschäftes, zu Sudharma. Der ging nun hin, den König zu sprechen. Ohne dass dieser dessen Klugheit kannte, ging König Sudharma selbst in den Wundersaal, setzte sich und rief den Boten des Königs Rūpavān hinein. Hier schien, was Wasser war, Erde zu sein; und was Erde war, schien Wasser zu sein: dadurch ward Staunen erregt. Als nun der Bote Haridattasarmā in den Saal trat, sah er von ungefähr einen Wasserweg. Um nun zu prüfen, ob es Wasser oder festes Land sei, warf er aus der Hand einen Ring darauf: der fiel auf Stein und gab einen lauten Klang; und indem er so entschieden hatte, dass es fest sei, war er getrost.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 60.

Gehe, Herrin, wohin du zu gehen wünschest, Prabhāvati, falls du zu handeln weisst wie es Tanukā that.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Dorfe Dhānyakūṭa der Kaufmann Naga; dessen Frau Tanukā war lüderlich. Nun ging sie eines Tages mit ihren Freundinnen aus, um eine Procession mitzumachen. Da sah sie unterwegs einen schönen Mann, den winkte sie durch Seitenblicke herbei und sprach: „Mein Gatte ist ausserordentlich hartherzig; darum lässt er mich nicht ausgehen. Nun will ich eines Tages beim Wasserholen sagen: „Ein Scorpion hat mich gestochen“: dann komm du dazu und sprich: „Ich bin ein Arzt für Vergiftungen“. — So verabredete sie mit diesem Manne, und er sagte zu. Tags darauf nun, nachdem Tanukā von der Procession nach Hause zurückgekehrt und zum Wasserholen gegangen war, schrie sie laut auf: „Ein Scorpion hat mich gestochen“. — Da kam ihr Gatte herbeigelaufen und sah nach; da lag sie in tiefer Ohnmacht. Darob ward er bestürzt und suchte nach einem Giftarzte. In dem kam jener Mann nach der vorher getroffenen Verabredung herbei und sprach: „Hiergegen giebt es ein Mittel“. — Da führte ihn der Kaufmann in das Haus; und als er eingetreten war, legte er Tanukā eine bittere Arznei auf den Finger und sprach zu dem Kaufmanne: „Unter allen Giften ist das Gift des Menschen am stärksten. Darum beisse Tanukā in den Finger“. — Als der Kaufmann nun die Zähne an den Finger brachte, war es bitter. Da fürchte er, es sei Gift und ging hinaus,

um den Mund an der Wasserschöpfstelle zu waschen. Inzwischen pflegte der Mann (mit Tanukā) der Liebe. Für die Folge kam der „Arzt“ täglich, wenn der Kaufmann ausgegangen war und trieb Unzucht mit der Frau.*

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 61.

Gehe, Herrin, den Geliebten zu geniessen, wenn du so zu handeln weisst wie es die beiden Frauen des Dhanika mit Kumāra thaten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Gambhūra ein Königssohn Kumāra, der war lüstern nach unzüchtigen Frauen. In dieser Stadt wohnte ein Kaufmann mit Namen Dhanika, dessen zwei Frauen waren sehr schön. Darum dachte er, seine Frauen könnten auf Unzucht sinnen: er baute also am Ufer eines Flusses, weit ausserhalb des Dorfes ein Haus, brachte sie da hinein und stand selbst beständig dabei Wache. Eines Tages, da eine der Frauen sich einen Dorn in den Fuss getreten hatte, sprachen sie zu dem Gatten: ‚Rufe einen geschickten Barbier her, der den Dorn herauschneidet‘. — Da holte er einen Barbier und setzte sich draussen hin. Nun brachten die Frauen aus dem Hause eine goldene Schale, gaben sie dem Barbier und sprachen: ‚Sorge dafür, dass wir mit einem fremden Manne Verkehr haben‘. — Das versprach der Barbier; und nachdem er den Dorn herausgeschnitten und sich entfernt hatte, erzählte er Alles dem Königssohne. Da sagte dieser: ‚Du musst in meiner Begleitung zu dem Kaufmanne gehen und sagen: „Das ist meine Frau; da ich in die Fremde gehen will, so beschütze du sie.“ Mit diesen Worten übergieb mich dem Kaufmanne‘. — Nach diesen Worten zog er Frauenkleider an und ging mit dem Barbier in das Haus jenes grhastha. Darauf sprach der Barbier zu diesem gemäss der Verabredung: ‚Das ist meine Frau; da ich in die Fremde gehen will, kann sie an keinem anderen Orte (als in deinem Hause) geschützt werden. Darum bewache sie wie eine Tochter‘. — Mit diesen Worten übergab er den Königssohn den Frauen und entfernte sich. So oft nun der Hausherr ausgegangen war, zog der Königssohn die Weiberkleider aus und genoss die beiden Frauen. Während dem kam aber dem Hausherrn der Gedanke: ‚Es wird ein Mann in Frauentracht sein‘: darum sprach er zu den Frauen: ‚Ich habe wegen einiger Geschäfte ein Gelübde gethan: da sollt ihr drei nackt tanzen‘. — Darauf band der Königssohn sein Haar nach Frauenart, verbarg sein Glied und tanzte so mit den Frauen. Da war der Zweifel des Hausherrn beseitigt; der Königssohn aber fuhr fort, seine Geschäfte zu besorgen.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 62.

Gehe, Schlankleibige, wenn du in der Verlegenheit zu handeln weisst wie es Dēvikā that, um den Buhlen der Freundin zu retten.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst wohnte in dem Dorfe Kuṭhampara ein gewisser Sōmarājā, dessen Frau Maṇḍūkā war sehr lüderlich; mit der trieb ein lüderlicher Mann Unzucht. Zwischen ihnen bestand die Verabredung, dass er nachts in den Hof kommen und mit einer Glocke klingeln sollte; dann würde Maṇḍūkā heranskommen. So hörte nun eines Tages Sōmarājā den Ton der Glocke, nahm einen Knüttel zur Hand und ging hinaus. Indem kam die Freundin der Maṇḍūkā, Dēvikā, die das sah, herbeigelaufen und sprach: „Lieber, hinten ist ein Stier ausgebrochen; was läufst du nach vorn?“ Da schämte sich Sōmarājā und ging dem „flüchtigen Stiere“ nach. Inzwischen entwischte der Buhle und ging in seine Wohnung.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 63.

Gehe, Herrin — nicht zögern soll man bei glücklichem Beginnen — wenn du bei Gelegenheit zu handeln weisst wie der König der hamsās.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst stand in einem Walde ein Baum, der war vierhundert Kōśa lang und fünfhundert Kōśa breit. Hier wohnte der König der hamsās mit seiner Familie. Nun stellte eines Tages der Jäger Pāpavardhana auf dem Baume ein Netz auf. Am Morgen darauf, als er auf den Baum gestiegen war und nach den hamsās sah, merkte er, dass Alle todt waren und begann, sie hinab zu werfen. Nun hatte aber der hamsa-(König) zu Allen gesagt: „Stellt euch todt; und wenn er euch Alle hinabgeworfen hat, dann fliegt allzumal auf und davon.“ — Als der Jäger also sah, dass alle hamsās todt seien, nahm er einen nach dem andern heraus und warf ihn hinab. Als dann alle unten lagen und er das Netz zusammengelegt hatte und hinabsteigen wollte, da flogen die hamsās auf und davon. Da der Jäger das sah, ging er erstaunt nach Hause.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 64.

Wenn du nun liebesgeplagt gehen willst, dann thue es, Schüchterne, falls du dabei dich selbst zu schützen weisst wie der Affe.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebten an dem Strande des Meeres viele Affen, unter denen war

einer mit Namen Vacanapriya, der hatte einst mit einem Alligator Freundschaft geschlossen. Nun brachte der Alligator einmal seinem Weibchen umbara-Früchte mit, die er von dem Affen bekommen hatte. Als das Alligatorweibchen diese verzehrt hatte; sagte es: ‚Wer solche süssen Früchte isst, dessen Herz muss ausserordentlich süss sein: darum gib mir dasselbe, sonst muss ich sterben‘. — Nachdem der Alligator diese Worte seines Weibchens gehört hatte, ging er aus dem Wasser heraus und sprach zu dem Affen: ‚Meine Frau weiss von mir, dass du mir in Folge der Freundschaft mit mir sehr lieb bist; daher empfindet sie grosse Sehnsucht, dich kennen zu lernen. Setze dich also auf meinen Rücken und komm in unser Haus‘. — Darauf sagte der Affe in seiner Anhänglichkeit zu, setzte sich auf den Rücken des Alligators und machte sich so auf die Fahrt nach dessen Hause. Als nun ein Kōśa im Wasser zurückgelegt war, lachte der Alligator und sprach: ‚Bruder, meine Frau ist schwanger und hat das Gelüste, dein Herz zu verzehren; darum bringe ich dich hin‘. — Als der Affe durch die Pforte des Ohres das gehört hatte, sprach er: ‚Bruder, das hast du mir vorher nicht gesagt. Wir Waldbewohner haben aus Furcht vor Tigern u. s. w. das Herz nicht bei uns, sondern aus dem Leibe genommen und weit weg versteckt. Wenn du also mein Herz wünschst, so wisse: es ist in der Höhlung des Umbara-Baumes versteckt, von dem der Saft der Früchte beständig darauf regnet. Willst du also mein Herz, das ausserordentlich süss ist, dann begieb dich an diesen Umbara-Baum; dann will ich es dir geben‘. — Als der Dummkopf von Alligator das gehört hatte, hielt er es für Wahrheit und schwamm mit dem Affen an das Land. Darauf sprang dieser auf den Baum und rief: ‚Ach du Dummkopf! Gehe nur heute nach Hause! Kann einer sein Herz weglegen und ohne dasselbe leben? So habe ich also die Freundschaft mit dem da ergründet!‘ — Als der Alligator das gehört hatte, dachte er: ‚Die Frau bekommt das Herz nicht, und die Zuneigung des Affen ist verloren‘: darüber war er bedrückt und ging hoffnungslos in seine Behausung.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 65.

Gehe, Herrin, geniesse das Glück, wenn du in der Verlegenheit einen klugen Freund hast, wie Vittamka war.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in dem Dorfe Vidyāsthāna ein gewisser Kēśava, der ging einmal an den Fluss, um zu baden. Hier sah er die sehr schöne Tochter eines Kaufmanns und fühlte das Verlangen, mit ihr der Liebe zu pflegen. In dem sagte sie zu ihm: ‚Heb mir den Krug auf den Kopf‘. — Während ihr nun Kēśava den Krug aufhals, küsste er sie auf den Mund. Das hatte aber ihr Gatte gesehen: der fasste Kēśava bei der Hand und begab sich nach dem Palaste

des Königs. In dem Augenblicke kam unterwegs der Freund des Kēsava, Vittapka mit Namen, gegangen; der sagte ihm in das Ohr: ‚Wenn du in den Palast des Königs gekommen bist, dann thue als wolltest du küssen und stosse den Laut cavacava aus‘. — Als man Kēsava nun in den Palast des Königs geführt hatte, fragte ihn der Minister: ‚Warum hast du die Frau eines Anderen geküsst?‘ — Da that Kēsava nach der Anweisung des Freundes, worauf der Minister sagte: ‚Man lasse ihn frei; ihn trifft keine Schuld; das ist angeboren‘. — Darauf liessen ihn die Leute als schuldlos laufen.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 66.

Geniesse den Buhlen, Langängige, wenn du so zu handeln fähig bist. wie es einst Vējikā that, die in den Brunnen fiel.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in der Stadt Kamalapāṭa eine Kaufmannsrau, Vējikā, die war lüderlich. Als sie einstmals dem Gatten zum Baden heisses Wasser gegeben hatte und nach der Wasserschöpfstelle ging, um kaltes zu holen, sah sie dort zufällig ihren Buhlen und trieb mit ihm Unzucht. Inzwischen sass der Kaufmann da und wartete. Nun dachte sie, der Gatte wird in Zorn gerathen; darum sprang sie in den Brunnen und erhob ein Mordgeschrei: ‚Ich bin in den Brunnen gefallen‘. — Die Leute aus dem Dorfe, die das Schreien hörten, kamen alle gelaufen und zogen sie heraus; auch der Kaufmann kam und brachte sie nach Hause.“

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 67.

Gehe, Herrin, das Glück zu geniessen, du vor Trennungsschmerz ganz Abgemagerte, wenn du in der Verlegenheit stannenswerth zu reden weisst wie Kālikā.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in Saralaptura der Brahmane Sādhūśarmā, dessen Frau Kālikā war lüderlich. Eines Tages nun, als ein mahāparvan gekommen und Sādhū gerade ausgegangen war, holte sie ihren Buhlen herbei und begann mit ihm das Liebesspiel zu treiben. In dem kam der Gatte von auswärts wieder. Da lief sie schnell hinaus und sprach: ‚Heute giebt ein Kaufmann am Ufer des Flusses den Brahmanen für ein Jahr reichende Lebensmittel; darum sind schon viele Brahmanen hingegangen; so gehe auch du hin‘. — Als der Brahmane das gehört hatte, ging er habgierig hin: da liess Kālikā den Buhlen hinaus. Nachdem der Brahmane an den Fluss gekommen

war und keinen Kaufmann gesehen hatte, kehrte er nach Hause zurück. Darauf sagte die Frau: „Wir haben kein Glück im Empfangen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 68.

Gehe, Glänzende; gewiss darfst du zu einem fremden Manne gehen, wenn du in der Verlegenheit zu reden weisst wie Madanamañjari.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in der Stadt Maheśvara der Brahmane Vicakṣapa, dessen Frau Madanamañjari buhlte mit einem Astrologen aus dem Dorfe. Einstmals nun, um Mitternacht, als sie ihren Gatten schlafen sah, ging sie nach dem Hause des Astrologen; ihr Gatte Vicakṣapa aber folgte ihr auf dem Fusse nach. Da sah ihn Madanamañjari: aber muthig trat sie in das Haus des Astrologen, erwies ihm die Achtgliederverehrung und sprach: „Herr, heute hatte ich aus Furcht vor meinem Gatten keine Gelegenheit auszugehen; aber jetzt, da ich ihn schlafen sah, bin ich gekommen. Nun habe ich gestern einen bösen Traum gehabt: dessen Bedeutung sollst du mir sagen“. — Da merkte der Astrolog in seiner Schlanheit, dass ihr Gatte draussen stand und sprach: „Deinem Manne droht Gefahr; darum gib morgen dem Brahmanen Śambhara ein Essen und lass deinen Gatten einen Stier schenken; dann wird er wohlbehalten bleiben. Die Bedeutung des Traumes bei der Wiederholung aber ist: du wirst einen Sohn bekommen“. — Als ihr Gatte das gehört hatte, dachte er: „Mir drohte ein böses Vorzeichen, aber meine Frau hat mich beschirmt“. — So ging er erfreut nach Hause. Madanamañjari aber besorgte dann erst ihre Geschäfte wie gewöhnlich, ging dann nach Hause und legte sich schlafen. Am andern Tage that sie nach der Weisung des Astrologen.“

Als Prabhāvatī diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 69.

Gehe, Herrin — ich bereite dir durchaus kein Hinderniss — wenn du den Gatten so erstaunlich zu hintergehen weisst wie Ulūkī.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvatī: „Einst lebte in dem Dorfe Nāvāra der Oelhändler Gōvinda, dessen Frau Ulūkī war lüderlich. So ging nun eines Tages der Mann aus: da holte sie den Buhlen herbei und begann mit ihm Unzucht zu treiben. In dem kam Gōvinda von draussen zurück. Da ging Ulūkī hinaus und sprach: „Herr, auf dem Markte sind Säcke mit Sesam angekommen. Wenn du eilig hingehst, kannst du es billiger,

als der Marktpreis ist, haben'. — Als Gōvinda das gehört hatte, ging er nach dem Markte. Inzwischen vollendete der Buhle sein Geschäft und entfernte sich dann."

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 70.

Gehe, Herrin — du bist ja verständig! — den Buhlen nach Herzenslust zu genießen, falls du wie Pulinda verstehst, einen Anderen ordentlich zu hintergehen.

Am folgenden Tage sprach der Papagei zu Prabhāvati: „Einst lebte in Maṇikapura der Brahmane Kṛṣṇārmā, dessen Frau Ratikā war lüderlich. Deshalb bewachte sie Kṛṣṇārmā. So hatte nun Ratikā eines Tages mit einem fremden Manne gebuhlt und von ihm zwei šēr Gold bekommen. Davon wollte sie sich einen Schmuck machen lassen und trug es darum zu einem Goldschmiede namens Pulinda. Der merkte, dass Ratikā dieses Geld durch Unzucht erworben und es ohne Wissen und Willen ihres Mannes ihm gebracht hatte; er nahm ihr also das Gold ab und that es weg. Als Ratikā später nachfragen kam, sagte er zu ihr: „An jenem Tage kam dein Mann unmittelbar nach dir zu mir und nahm das Gold mit. Da ich es nicht hergeben wollte, fing er Streit an und sprach: „Warum willst du mir mein Eigenthum nicht zukommen lassen?“ Da gab ich ihm das Gold". — Als Ratikā das gehört hatte, war sie im Herzen ärgerlich, da sie das Gold durch Unzucht verdient hatte; aber sie sagte nichts. Der Goldschmied aber freute sich über den Gewinn, der ihm zugefallen war und war vergnügt. —

Wenn du solche Schlaubeit besitzt, dann komme mit dem Buhlen zusammen."

Als Prabhāvati diese Geschichte gehört hatte, legte sie sich schlafen.

Erzählung 71.

Nachdem auf diese Weise siebenzig Tage vergangen waren, kam Madana, der Gatte der Prabhāvati, aus der Fremde zurück, als er Geld erworben hatte. Da versetzte der Papagei Vidaghaśūḍāmaṇi durch Hersagen folgender Strophe Madana in Erstaunen:

„Vergebens ist den Frauen gegenüber Zuneigung,
ganz vergebens auch das Sprechen: die Thoren freilich
halten selbst eine Nichtliebe für lieb."

Als Madana dies Wort im Herzen erwogen hatte, ward er zornig und blickte den Papagei an. Da sprach Prabhāvati, nachdem sie ihrem Gatten die Achtgliederverehrung erwiesen hatte: „Durch den Umgang mit schlechten Genossinnen wurde mein Sinn verkehrt;

aber Vidagdhaçūḍāmaṇi beschirmte mich. Diese Hilfeleistungen werde ich in dieser Existenz nicht vergessen'. — Als er das gehört hatte, freute er sich, war aber bedrückt. Da erzählte Vidagdhaçūḍāmaṇi, der des Madana Besorgniß sah, eine Geschichte, damit er froh werden sollte:

„Einst lebte auf einem hohen Gebirge der Gandharve Madana; dessen Frau war Ratnāvati und seine Tochter die sehr schöne Rūpavati. Nun kam eines Tages Nārada in das Haus des Gandharven: als der die Schönheit des Mädchens sah, da zog die Liebe in sein Herz. Da verfluchte er sie und sprach: ‚Rūpavati wird einen Makel an ihren Wandel bekommen'. — Da bat ihr Vater Madana ihn, sie von dem Fluche zu erlösen. Darauf sprach der Muni: ‚Mein Wort kann nicht ungesprochen gemacht werden. Sie wird einmal Unzucht treiben, aber schuldlos sein'. — Nach diesen Worten hiess er sie einem Gandharven namens Kanakaprabha geben. Darauf segnete sie Nārada: ‚Du wirst einen Sohn bekommen' und entfernte sich nach diesen Worten. — Nun trat Rūpavati in die Jugendblüthe: in dieser Zeit sah sie irgend ein Vidyādhara; der nahm die Gestalt ihres Gatten Kanakaprabha an, genoss sie und entfernte sich. Darauf dachte Kanakaprabha in seinem Herzen: ‚Die Frau hat Unzucht getrieben'. Darum ging er mit ihr in den Tempel der Dēvi, um sie zu tödten. In dem erschien Dēvi leibhaftig und sprach: ‚Diese ist unschuldig. Infolge des Fluches des Nārada ist das geschehen; ein Vidyādhara ist in deiner Gestalt zu ihr gegangen. Nun ist ihr verheissen worden, dass sie einen Sohn bekommen soll; darum nimm sie wieder auf'. — Als Kanakaprabhas Wort der Dēvi vernommen hatte, ging er mit seinem Weibe heim.“

Nachdem der Papagei diese Geschichte erzählt hatte, sprach er: „Wenn du auf mein Wort vertraust, dann sei überzeugt, dass Prabhāvati schuldlos ist. Nimm sie hin'. — Darauf nahm Madana, als er das Wort des Papageis gehört hatte, Prabhāvati wieder auf.

In dieser Weise ging der einundsiebzigste Tag hin.

Erzählung 72.

Am zweiundsiebzigsten Tage nun kam vom Himmel ein mit Blumenkränzen geschmückter Götterwagen herab. Als der Papagei Vidagdhaçūḍāmaṇi und die Predigerskrähe, Mālātī mit Namen, diese Beiden, den Götterwagen erblickt hatten, waren sie von ihrem Fluche befreit, nahmen einen göttlichen Leib an und stiegen auf den Wagen. Madana, der die Beiden erblickte, faltete die Hände, betete sie an und sprach: „Erhabene, wer seid ihr? Und warum trugt ihr einen (irdischen) Leib? Das Alles mögt ihr mir aus Erbarmen mittheilen.“ — Als der Gandharve diese Worte gehört hatte, entgegnete er: „Madana, ich will unsere Vorgeschichte erzählen, höre zu. — Einst war diese Predigerskrähe mit Namen

Mälatt ein Götterweib und ich ein Gandharve. So schickte eines Tages Indra Boten mit der Aufforderung, wir sollten singen. Zu der Zeit waren wir aber durch den Genuss von Schnaps trunken und umgingen den Befehl. Darüber wurde Indra zornig und verfluchte uns: „Von heute ab sollt ihr einen Vogelleib tragen und in der Welt der Sterblichen wohnen“. — Als wir das gehört hatten, geriethen wir in die höchste Bestürzung und Furcht, fielen Indra zu Füßen und baten vielfach, dass wir von dem Fluche erlöst werden möchten. Da empfand Indra Mitleiden und gab die Erlösung von dem Fluche an: „Ihr waret trunken durch Schnaps: wenn darum ein Mann oder eine Frau Liebe fühlt und Unzucht treiben will, sollt ihr sie daran hindern und auf den rechten Weg bringen; dann soll euch für solches Verdienst der Himmel wieder zutheil werden.“ — Nachdem der Gandharve diese seine Geschichte zu Ende erzählt hatte, sprach er: „Madana, wenn Jemand diese unsere Geschichte schreibt oder liest oder hört, dann wird ihm Klugheit und Glück zumal zutheil werden.“ — Nach Ertheilung dieses Segens fuhren Beide, der Gandharve und das Götterweib, gen Himmel.

Haridatta aber gab in seiner grossen Freude darüber, dass sein Sohn Madana heimgekehrt war, den Bedürftigen viel Geld und beglückte sie damit. Nun lebte Madana mit Prabhāvatī vergnügt zusammen und genoss jegliches Glück.

Ende.

ANMERKUNGEN.

Seite 1, Z. 2 M_1 विक्रमसैन्य. Z. 3 M_1 om. कोणीएक; om. राहत होता; सावकार याची. Z. 5 M_1 om. होती; असें असतां स्व० मदन. Z. 6 M जाहला. Z. 8 M_1 मैना दोनी आणून मदनस दिधलीं. Z. 10 M_1 पुत्रास खेद होऊन. Z. 12 MM_1 दिवसीं; M_1 राव. Z. 13 M_1 *प्रत असें. Z. 14 M_1 तुजला. Z. 16 M_1 om. कशी; ही सांगतां. Z. 18 M_1 चंपपुर एक नगर; MM_1 सप्तशर्मा; M_1 om. नामें एक. Z. 19 M_1 om. राहत होता; धर्म-शीळा. Z. 20 M_1 मातापितरांचा.

Seite 2, Z. 1 MM_1 जाहला; M_1 निघोन; एक. Z. 2 M_1 करिता झाला तेथेंकरून ब्रह्म०; होऊ. Z. 3 M_1 दिवसीं. Z. 4 M वरून एक बगळी; M_1 आंगावर. Z. 6 MM_1 जाहली; M जाहला. Z. 7 M_1 ब्राह्मण याचे; M यहाप्रत. Z. 8 M_1 देत होती. Z. 9 M_1 om. किंचित. Z. 11 M_1 पाहिलें. Z. 12 M_1 om. ती; M जाहला, M_1 लागला; त्वास. Z. 13 M_1 विदित नाहीं; इतकें. Z. 14 M_1 करिता झाला आणि. Z. 16 M_1 लागलें. Z. 17 M_1 त्वास statt तर; M *चेचें. Z. 18 M_1 om. एक; असें. Z. 19 M_1 ग्रीका-शीस; तेथें statt आणि; *व्याधाचे; M लाऊन. Z. 21 M_1 तै; M जाहला. Z. 22 M_1 झालावर. Z. 23 M_1 देऊन तो. Z. 24 M_1 om. ब्राह्मणास. Z. 25 M om. मजला (vor डाऊक).

Seite 3, Z. 1 M_1 om. मी; करणास. Z. 4 M_1 om. उभय-तांची. Z. 5 M_1 om. प्राप्त न. Z. 8 M_1 याचा भाव statt अर्थ; करावास; om. ते; इत्यादि. Z. 10 M_1 स्वर्गप्राप्तिहि होत. Z. 11 M_1 त्वास तुम्ही. Z. 12 M_1 अवन करून. Z. 15 M मान्य. Z. 16 M_1 व वडिलांची. Z. 17 M_1 वचन ऐकून. Z. 18 M जाहला. Z. 19 M_1 तबख. Z. 20 M_1 जाहाव statt नाव. Z. 21 M_1 जाहला; याचें. Z. 26 M_1 om. प्राप्त — असें.

Seite 4, Z. 1 M_1 om. तिजला. Z. 4 M_1 नामा. Z. 5 M_1 चालली. Z. 6 M_1 प्रथमच; M धिःकार; M_1 om. कीं. Z. 7 M_1 तुजला. Z. 9 M_1 साकुंखा; MM_1 उडोन; M om. हा; MM_1 न्हणोन. Z. 10 M_1 दुसरे दिवसीं. Z. 11 M_1 काहून हातीं विडा घेऊन सखीजनासहवर्तमान मध्य°. Z. 12 MM_1 हांसोन; M om. कीं; M_1 बंधूचे प्रिये. Z. 13 MM_1 लां; M_1 तर. Z. 14 M_1 जातेस. Z. 15 M_1 विचारिलें; यानंतर; काहून. Z. 16 M_1 वोलिली. Z. 17 M_1 नंतर statt हैं ऐकून; वृत्तांत पाहून. Z. 18 M om. कीं; M_1 ंकरोन. Z. 19 M_1 तुजला; करखास; परंतु स्वतां चातुर्य लक्ष्मीसारिखें. Z. 21 M_1 add. झोक; वास्तति. Z. 25 M_1 विचारिलेस.

Seite 5, Z. 1 M_1 om. आणिलें कीं; om. इच्या; शीतता शरीरांत. Z. 2 M_1 विचार. Z. 3 M_1 येथें. Z. 4 M_1 घेऊन. Z. 5 M_1 चंद्रावती; om. होता. Z. 6 M_1 om. नामें. Z. 7 M_1 करायास; M इच्छत; MM_1 सामोपवासिनी (so immer!) M_1 कुंठिणीस. Z. 8 M_1 कारायाचा. Z. 9 M_1 मेळ्यानंतर. Z. 10 M_1 आणि statt ती अति. Z. 11 M_1 om. कीं; तूं जें; सांगसील. Z. 14 M_1 स्त्रिया; om. हैं. Z. 17 M_1 om. तों. Z. 18 M_1 तिजला तों काम; जाहला; कुंठिणीस. Z. 20 M om. मूर्ख°; MM_1 अविचारें°. Z. 21 M_1 असा. Z. 22 M_1 ओळखिला; MM_1 सांगोन. Z. 23 M_1 जानोन; M आलों. Z. 24 M_1 न होता. Z. 25 M_1 जाणें. Z. 26 M om. सर्वांनीं.

Seite 6, Z. 2 M_1 परपुरुषाप्रत. Z. 3 MM_1 समजोन; उठोन. Z. 4 M_1 om. कीं. Z. 5 M_1 om. नित्य; मजला तुज°. Z. 8 M om. कोधें°; M_1 om. अपराध. Z. 9 M करावा. Z. 10 M_1 ंप्रति; झाला ही कथा आपल्यास. Z. 12 M_1 परपुरुषसंगमार्थ. Z. 15 M_1 दिवसीं; विचारून. Z. 16 M_1 वोलत आहे; om. आणि bis करिते. Z. 19 M_1 यशोदेवीचे जीवीधें वर्तमान. Z. 20 M_1 मी तुजला जर. Z. 21 M_1 माझे. Z. 24 M_1 ंनगरीं; om. एक. Z. 25 M_1 राजशेखराची.

Seite 7, Z. 1 M_1 तीस statt तिला; M धनसेना. Z. 3 M_1 तिथें; संतोषाचें; विचारिलें. Z. 5 M om. तुला. Z. 7 M om. प्राप्त;

सांगोन. Z. 10 M_1 होवून; जाहला. Z. 12 M_1 यानंतर; मला. Z. 13 M_1 तेझां शुक म्हणाला कीं: „जर तूं आज परपुरुषाकडे जाणार नाहीस असा निश्चय शपथ पूर्वक तिजपासून करवून शुक सांगत आहे. Z. 14 M_1 om. हे प्रभावती. Z. 15 M_1 तिणें एक कुतरी. Z. 18 M_1 जाहली. Z. 19 M_1 विचारिलें; बराबर आणावयाचें. Z. 20 M_1 °वदन°. Z. 21 M_1 om. परंतु und मी. Z. 23 M_1 तेझां statt तिणें. Z. 25 M_1 त्वां; नाही. Z. 26 M_1 या-जली तुजला; मजला.

Seite 8, Z. 1 M_1 याप्रमाणें कुचीसहि राहून भोगाचे अंतीं statt कुतरीस. Z. 2 M_1 जाहली. Z. 3 M_1 add. किंचितहि hinter तर. Z. 4 M जन्मीची. Z. 6 M_1 पुरुषाबरोबर संभोग करून; परिपूर्ण. Z. 7 M_1 व statt इत्यादिक; फलप्राप्ति; होणें कठीण. Z. 8 M om. ही; M कथा मिथ्या सांगले परंतु सत्य असी मानून. Z. 10 M_1 om. मम; om. परिश्रित; हें वर्तमान खरें आहे तर. Z. 13 M_1 प्रतिदिवसीं स्त्रीवेशें°. Z. 15 M om. व. Z. 16 M जाहला, M_1 जाहला; MM_1 शेंखर; M_1 om. आहे. Z. 18 M om. पुत्राचे. Z. 19 M_1 कथा ऐकून मुकांनिं प्रभावतीस; om. शुक; तुजला. Z. 21 M_1 फळ काय. Z. 22 M_1 जाहली. Z. 24 M_1 दुसरे statt तिसरे.

Seite 9, Z. 3 M_1 सांगत आहे. Z. 4 M शिलानगरीचेठार्द; om. राजा. Z. 5 M राहात. Z. 6 M_1 सुंदर होत्या त्याचे बायकांचो धूर्त कुंटीण इणें लोभ. Z. 7 M_1 काहीं दिवसीं statt आणि. M जाहली; M_1 नंतर statt ते वेळीं. Z. 8 M_1 याजसारखें; आपलास स्वरूप. Z. 9 M_1 मग तो विमल वाणी यासमान देविच्या वरेंकरून होता°. Z. 10 M_1 दिवसीं. Z. 11 M सधी statt संधि. Z. 13 M_1 प्रवासास निघून गेलां आणि मागें परतोन कोणते. Z. 14 M_1 om. त्यांस. Z. 16 M_1 लोकांस वज्रत; द्रव्य व अलंकारादि. Z. 17 M_1 व विमलाचे; उपभोगहि. Z. 18 M_1 आपलें शरीर. Z. 19 M_1 समजून; om. यद्यर्थ; करितो. Z. 20 M_1 नंतर काहीं कां दिवसीं; घरीं. Z. 21 M कोणां. Z. 23 M म्हणों. Z. 24 M_1 कौतुक पाहाण्याकरितां लोक. Z. 25 M_1 त्यांत

वाणी statt नंतर; राजा याजवल्क. Z. 26 M₁ मजला; M om. वंचिलें.

Seite 10, Z. 1 M₁ झाला statt केला; राज्याणि. Z. 2 M₁ विमल याणि. Z. 4 M कोण; M₁ om. राजानें पाहविं; M beide Male राजानीं. Z. 5 M₁ बलाऊन. Z. 6 M जाहला; M₁ न होऊन राजा शंकित झाला. Z. 8 M₁ व statt वंदन; दरिद्राचिं. Z. 10 MM₁ संताप. Z. 11 M₁ राजा; MM₁ प्राणान्दग्ध्व. Z. 12 M₁ याचा भाव statt यास्तव. Z. 13 M₁ हा विचार; आपण उपाय. Z. 14 M असा; M₁ मग statt तो असे कीं; नेऊन पृथक पृथक. Z. 15 M₁ विचारिली. Z. 16 M₁ विचारिलें. Z. 17 M₁ स्त्रियांच्या; om. आणि. Z. 19 M₁ दिला. Z. 20 M₁ स्त्रिया व घर व द्रव्य इत्यादिक. Z. 21 M om. व. Z. 22 M₁ असी; MM₁ जाहली; M सांगोन. Z. 23 M₁ om. कीं; विचार व बुद्धि तुजकारणें असली. Z. 24 M₁ स्वयहींच.

Seite 11, Z. 2 M₁ दिवसीं; विचारून. Z. 3 M₁ बोलला; तुजला. Z. 6 M₁ सागायाकरितां. Z. 8 M₁ छले. Z. 9 M₁ कसी. Z. 10 M₁ बोलत आहे. Z. 11 M विष statt विषकन्या. Z. 13 M₁ कन्या. Z. 14 M₁ नामें; M राहात. Z. 15 M विषनाम्ही, M₁ विषकन्या बावयाचा; करून नियम ठरविला. Z. 17 M₁ रूप; M जाहला. Z. 18 M कोणे. Z. 19 M₁ मला; पित्याचे; जाहले. Z. 20 M₁ घरीं नेऊन; M स्त्रीचीं. Z. 21 M₁ रघ भडयाचा. Z. 24 M₁ संगतीचे. Z. 25 M जाहली.

Seite 12, Z. 1 M₁ दिल्ली; om. त्यांनीं. Z. 3 M₁ समर्थीत. Z. 4 M₁ नाव व गोच. Z. 5 M₁ om. तिची; घेतली व तिलाहि मोहित करून घेतली. Z. 8 M₁ परस्पर. Z. 10 M₁ यासि; M om. विष्णुशर्मा. Z. 12 M₁ जाहला. Z. 13 M₁ चालला. Z. 14 M₁ विषकन्येसह. Z. 15 M₁ विचारिलें; स्त्री विवाहित. Z. 16 M₁ मार्गांत हा गोविंदशर्मा. Z. 17 M₁ रत होतो; विचारिलें. Z. 18 M₁ om. तेझां and ही; तेझां उभयतचिं; सारिलें. Z. 19 M₁ विचारिलें. Z. 21 M₁ कोणत्या; व statt आणि. Z. 22 M₁ असें विचारिलें statt हें कसें; गोविंदशर्म्याने सर्व वर्तमान यथास्थित.

Z. 23 M_1 आणि विष्णुग्रामी. Z. 24 M_1 जाहला. Z. 26 M_1 व
statt आणि; om. ती.

Seite 13, Z. 2 M_1 होईल. Z. 3 M_1 तिच्या. Z. 5 M सां-
गोन; M_1 बोलिला; om. न; M ऐक्यास. Z. 9 M_1 om. तसात;
कई नये. Z. 10 M om. च. Z. 12 M_1 दिवसीं. Z. 15 MM_1
बालपंडितः. Z. 16 M_1 कसो. Z. 17 M_1 om. कषा. MM_1 उज्जनी.
Z. 18 M_1 कामळिका; om. होती. Z. 20 M_1 दिहे; नंतर काम-
ळेने विचारिलें कीं. Z. 21 M_1 om. कसा. Z. 22 M om. तेडां.
Z. 23 M_1 om. मत्स्यांनीं; M om. व. Z. 24 M आत्माला. Z. 25
 M_1 उपाध्यायास.

Seite 14, Z. 1 M_1 हंसावयचिं. Z. 3 M_1 नंतर त्याची.
Z. 6 M_1 चतुर घानी. Z. 12 M_1 ब्राह्मणानी. Z. 17 MM_1 बंधुपु.
Z. 23 MM_1 नदीनां च नखीनां च. Z. 24 M ँकुलेष्वपि. Z. 26
 M_1 सुहृदा.

Seite 15, Z. 2 M om. च; M_1 om. याविषयीं. Z. 5 M_1 बो-
लत आहे. Z. 6 M_1 om. कीं; जाहला. Z. 15 M_1 परियेष्टयति.
Z. 16 M धन्वंतमपि. Z. 19 M सेवावृत्तिं विना. Z. 21 M तेषा-
मामर. Z. 22 M सपञ्चाग्रगजादीनां ये नयति वर्षं वराः Z. 25
 MM_1 निवर्धते.

Seite 16, Z. 2 MM_1 सदारमानु. Z. 3 M_1 om. यास्तव; हे
आठ; M अठरा; M_1 झोक थांचा; om. आहेत. Z. 4 M_1 त्याहीं
सावध तेनें राजः. Z. 6 M_1 om. आणि; om. प्राप्त. Z. 7 MM_1
पंडिता. Z. 9 M जाहली, M_1 जाहली; M om. असतां हे; ँस-
मय; जाहला; M जाहलें. Z. 10 M_1 ँसारिखे; M om. जे. Z. 11
 M_1 उत्तर statt कारण. Z. 12 M_1 म्हणजे. Z. 14 M_1 आणि तिथें
statt ती; बोलिली. Z. 16 M_1 कोणी. Z. 17 M_1 आणि ऐकिलेंहि
नाहीं. Z. 20 M_1 वाटत; आहे statt असतें. Z. 22 M राजन्नसतू
शफरी; M_1 राजन्नसतू शरी. Z. 23 M_1 om. या; om. च; मनास
statt ध्यानीं. Z. 24 M सांगोन; M_1 om. सांगून.

Seite 17, Z. 1 M_1 दिवसीं; जाळे; om. तिजला; बोलत आहे.
Z. 3 M_1 राजाचा. Z. 4 M_1 om. त्यास. Z. 6 MM_1 ये जिताव;

M वैरिणाः. Z. 7 M₁ दिवसी; बोलाऊन. Z. 8 M₁ समजला; त्यास हांस्याचें. Z. 9 M तूच; M₁ om. च; पंडिता. Z. 11 M₁ om. राजां bis सांगते. Z. 12 MM₁ उज्जनी; M °ठार्ई. Z. 13 M₁ नामें; MM₁ जाहला. Z. 14 M₁ स्वजनांनीं. Z. 16 MM₁ zweimal यस्याचें. Z. 20 M₁ दिवसी. Z. 21 M मोठा एक. Z. 22 M₁ मोडून विकल्यास. Z. 23 M₁ मोडायास. Z. 24 M₁ बोला. Z. 25 M₁ प्रतिदिनी मी. Z. 26 M₁ ते तं.

Seite 18, Z. 1 M₁ सांगूं नको. Z. 2 M₁ प्रतिदिवसी; om. पांच; om. घुत. Z. 4 M₁ दिवसी; दिले. Z. 5 M जाहले. Z. 6 M₁ सांगसील; om. व. Z. 7 M₁ आपल्या. Z. 8 M बोलाली; M₁ तुला. Z. 9 M₁ om. स्त्री. Z. 10 M₁ बाखाने. Z. 12 M न सेवति मनोहितः M₁ न स वत्यामनो हिते. Z. 13 M₁ om. कीं; M om. हे; MM₁ देवहीन. Z. 14 M₁ तिणें statt तें bis पद्विणीं. Z. 16 M पोडावघास; M₁ पोडायास; M पाठविती झाली. Z. 17 M₁ बाख्यास. Z. 18 M बांधिला. Z. 19 M₁ नेऊन; बाणें; पावसील. Z. 20 M om. येऊन; M₁ म्हणूं लागला. Z. 21 M₁ जाहला; om. वऊत. Z. 22 M₁ जाहली. Z. 25 M₁ जाहली. Z. 26 M₁ जाहली.

Seite 19, Z. 2 M₁ दिवसी; युकास. Z. 3 M₁ जाहली. Z. 4 M₁ बोलात आहे. Z. 9 MM₁ दोहीं. Z. 10 M₁ दोनी; M झोकांचेठार्ई. Z. 11 M₁ बोला. Z. 13 M₁ बाध°; यास. Z. 15 M₁ om. नामें; M °ठार्ई. Z. 16 M राहात. Z. 17 M₁ करितां. Z. 21 M₁ हा statt असा; MM₁ देवखानें अनेक. Z. 22 M अशानाचेठार्ई. Z. 24 M om. धनार्थी.

Seite 20, Z. 1 M₁ बोलात आहे; om. कीं; त्यास. Z. 2 M₁ om. योग्य. Z. 3 M दिव्यानंतर; M₁ दिव्या°. Z. 4 M₁ om. न; M om. हा. Z. 5 M नगराप्रत. Z. 6 M₁ om. एक; M वैश्या; तिचेठार्ई. Z. 7 M₁ द्रव्य तिला. Z. 9 M₁ आणतां. Z. 12 M₁ जाहला. Z. 13 M₁ om. वाद. Z. 19 M जाहली. Z. 20 MM₁ जाहला. Z. 21 M₁ om. आपणच. Z. 22 M₁ घरीं गेली. Z. 24 M₁ om. मिचं bis महामते. Z. 25 M पद्यात्माप्रोति यक्षापो.

Seite 21, Z. 1 M₁ दिवसी. Z. 2 M जाहला; M₁ बोलात

आहे कीं. Z. 3 M_1 दिवसीं; M जाहली; M_1 बोलत आहे. Z. 4 M_1 तुला. Z. 5 M_1 *सारखें; om. राजानें bis सांगिते. Z. 6 M_1 त्रिपुर नांमिं नगरीं. Z. 7 M_1 या नांमि; M राहात. Z. 8 M समई. Z. 9 M जाहली. Z. 10 M_1 वसविला आणि आपण सुभगेस सांगावास आली statt वसवून bis याविं. Z. 11 M_1 हतिं; घरास अपिप्रयोग. Z. 12 M_1 देवळांत. Z. 13 M_1 कां जाहली; आणि ही पुरुष. Z. 14 M पासून. Z. 15 M_1 जाहलें; om. ह्या. Z. 17 M_1 *प्रति; जाहली; व ही. Z. 20 M_1 दिवसीं; M प्रभावतीप्रत शुक्र बोलत आहे. Z. 21 M_1 कारण जें; om. तें सांगविं. Z. 22 M_1 बोलत आहे. Z. 24 M_1 बोलत आहे; om. हे राजा. Z. 25 M_1 सांगतिं.

Seite 22, Z. 1 M_1 *प्रधानांत. Z. 2 M_1 निर्दोषी; कोणत्या. Z. 3 M_1 ऐकून. Z. 4 M_1 सभेस. Z. 5 M_1 सर्वराजांस. Z. 6 M_1 नगरीं पाठविलें. Z. 7 M_1 ते statt त्या; पुण्यहायाणे; व. Z. 9 M_1 हांसला. Z. 10 M_1 om. तुजला; कीं नाहीं statt काय नंतर. Z. 12 M_1 तर त्यां अर्थ; केलास तर येणेंकडून. Z. 13 MM_1 जाहलें. Z. 14 M_1 विचारायचें अगत्य असलें; पुण्यहास्य. Z. 18 M_1 गृह-
विद्र. Z. 22 M_1 om. मी. Z. 23 M जाहली. Z. 24 M_1 दिवसीं; M om. मला. Z. 26 M_1 आंगावर.

Seite 23, Z. 1 M_1 मूर्च्छना. Z. 2 M_1 हांसून. Z. 7 M जाहला; M_1 बोलला. Z. 8 M_1 add. माझे स्त्रीचें वर्तमान ऐकून हास्य केलें परंतु vor कामलिका; *दिवसीं; om. तेढां. Z. 9 M जाहला; M_1 म्हणून statt याजमुळे. Z. 10 M_1 मूर्च्छना. Z. 11 M_1 झाहले. Z. 13 M_1 जाहला. Z. 14 M_1 तें; बोलला. Z. 18 M_1 add. केलें hinter *पंडितेनं उत्तर. Z. 19 M_1 सांगितलें statt केलें. Z. 20 M_1 स्वता. Z. 21 M_1 राहाण्याचा. Z. 24 M_1 बाळ-
पंडितेस wie immer. Z. 25 M_1 प्रभावतीनं शुक्रानें. Z. 26 M_1 add. आणि विक्रमाचा वृत्तांत व कमळिकेचा परिणाम hinter भाषण.

Seite 24, Z. 1 M_1 स्वगृहीच statt आपल्या bis *पलंगावर. Z. 2 M_1 जाहली. Z. 4 M_1 दिवसीं; सांगत; om. कीं; राजपूर. Z. 5 M_1 स्नान; M राहात. Z. 7 M_1 दिवसीं; परपुरुष. Z. 8 M_1

करायास. Z. 9 M₁ फळ; M₁ om. हें पाहून; शृं० तिची सखी;
M राहात. Z. 10 M₁ om. तीस; तसीच. Z. 11 M आली, M₁
आणली; om. घेऊन. Z. 12 M₁ तुझी. Z. 13 M पाहातांच; M₁
जाहली; त्यास. Z. 14 M₁ जेथीलचीं. Z. 16 M₁ आणला. Z. 17
M₁ दिघला. Z. 20 M₁ दिवसीं; प्रभावती गुकास बोलत आहे (?);
om. कीं. Z. 23 M राहात. Z. 25 M add. सा झाला, M₁ सा-
रिखा पाहून hinter येईना; om. एके दिवशीं.

Seite 25, Z. 1 M₁ आणायास; येक; ब्रीडा करायास Z. 2
M₁ तों तो. Z. 3 M₁ करित्वेस. Z. 4 M₁ आपलेठायीं. Z. 6 M₁
जसें मी; त्यां. Z. 7 M om. आणि. Z. 8 M₁ हि तिच्या मानून
statt पाठी०. Z. 10 M₁ अत; यांस तुम्ही वळखिलें नाहीं. Z. 12
M₁ आज आढळला; बोलली. Z. 13 M₁ यानंतर; उठून ब्राह्मणास
भेटला. Z. 14 M₁ सर्व ठीक; म्हणोन. Z. 15 M₁ om. स्त्रीस;
बोलला. Z. 17 M₁ करायास; add. आणि. Z. 18 M₁ अयरा-
मध्ये; भोजनोत्तर. Z. 19 M₁ स्वकार्याच्या. Z. 20 M₁ माऊस
भाऊ बोललीस. Z. 21 M₁ add. येथें hinter आहे; करायाचा.
Z. 22 M om. हा. Z. 24 M भयभीत; बोलला. Z. 25 M₁ या
वेळीं statt आज.

Seite 26, Z. 1 M शेंगडी. Z. 2 M₁ धांवता झाला. Z. 3
M₁ om. थांबला. Z. 5 M₁ यास. Z. 6 M₁ म्हणोन; मारली.
Z. 9 M₁ ब्राह्मणहि; om. करून. Z. 10 M om. रंभिकेचे; M₁ आ-
पला. Z. 11 M₁ add. अद्भुत मानून hinter प्रभावती. Z. 15 M₁
दिवसीं; om. कीं. Z. 16 M राहात. Z. 17 M₁ om. अति. Z. 19
M₁ त्या; M सांगशील काय. Z. 23 M₁ त्यां. Z. 24 M₁ नंतर statt
त्यास पाहून.

Seite 27, Z. 3 M उतरली. Z. 4 M₁ शोभिकेस; माहून
गेली आपल्यास वांचविलें तुझी शिवास म्हणून टाळी वाचविली
हें समजोन कुंभार उगाच राहिला. Z. 7 M om. स्वगृहींच. Z. 10
M पूर्वधममुक्त०. Z. 11 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 12 M₁ नगर;
M राहात; M₁ परम statt अति. Z. 13 M om. व. Z. 14 M₁
आणायास जाति. Z. 15 M₁ जाखाचे; पुढ्यासीं. Z. 16 M₁

ठेवला. Z. 17 M₁ चांगावर. Z. 20 M₁ वाटेंत पैसे; हारविले.
Z. 21 M₁ जाहला. Z. 22 M₁ जा. Z. 23 M M₁ आलें जाहें.

Seite 28, Z. 1 M कदी statt कदापि. Z. 7 M₁ दिवसीं; गु-
काप्रत (!); om. कीं. Z. 8 M₁ प्रधानपाळ; रहात. Z. 9 M₁ add.
त्वास होती hinter प्रिय. Z. 10 M₁ करायास. Z. 12 M गेली.
Z. 16 M₁ om. दिसत. Z. 17 M₁ पुरुष सुंदर. Z. 18 M सखीस.
Z. 19 M₁ घेतले; या. Z. 20 M₁ येतांच statt घरी bis तेझां.
Z. 21 M₁ अग्रत. Z. 23 M₁ ठेवली. Z. 26 M₁ करित्वे; M करते;
M₁ केंस वेणीचे.

Seite 29, Z. 2 M₁ सुरचित घरीं; देवास वेणी; नवस इ°.
Z. 3 M₁ जाहला. Z. 9 M₁ दिवसीं. Z. 10 M₁ नामक नगरी
तेंचें; M राहात (om. M₁). Z. 11 M₁ ज्या statt जया. Z. 12 M₁
करित्वे; लो° मोठा. Z. 15 M₁ परपुरुष. Z. 16 M₁ पाहून.
Z. 17 M₁ om. पर. Z. 18 M₁ वासमीप. Z. 19 M₁ गुणाकार
वास सांगूस जगें कळून; तुझ्या. Z. 21 M om. या bis राहावें.
Z. 22 M₁ om. आपले. Z. 23 M₁ निंदा वहत. Z. 24 M₁ वरा-
वर. Z. 26 M पर° मीं आणिलें; om. आज; M₁ आणिलें.

Seite 30, Z. 1 M₁ त्या. Z. 2 M₁ नगरच्या; येक Z. 3
M₁ पार होत नाहीं. Z. 4 M₁ add. मी hinter तेंच; उदैक. Z. 5
M₁ om. नंतर. Z. 6 M₁ उदैक. Z. 8 M₁ om. प्रातःकाळीं. Z. 9
M₁ श्रीदेवीने. Z. 10 M₁ केलें आणि येऊ लागली. Z. 11 M₁
सुबुबीनिं; आपला हात. Z. 12 M₁ om. ती; केलें. Z. 13 M M₁
जाहला. Z. 14 M om. हा. Z. 15 M₁ om. मग; श्रीदेवीनिं; om.
पुनः. Z. 16 M₁ केली. Z. 17 M₁ या पुरुषाचा स्पर्शयावांचून.
Z. 18 M₁ om. स्पर्श. Z. 19 M₁ om. जर; M₁ om. आपले. Z. 20
M₁ om. सर्व; M पाहात. Z. 21 M₁ इचें. Z. 22 M₁ जाहलें statt
खरें. Z. 23 M सन्नान वाडत.

Seite 31, Z. 4 M₁ दिवसीं; जात असतां statt प्रत. Z. 15
M om. वाली. Z. 6 M₁ चंगळांत. Z. 7 M₁ om. आणि म्हणाला.
Z. 8 M₁ करित्वे. Z. 9 M₁ नेम असा. Z. 10 M₁ दिवसीं. Z. 11
M₁ परपुरुषाकडे. Z. 12 M पाहातो; M₁ चंगळांत. Z. 13 M₁

निजता झाला. Z. 15 M_1 add. मग vor एक; om. मोठा. Z. 16 M_1 अंधेरांत. Z. 17 M_1 om. म्हणाला कीं. Z. 18 M_1 आडांत; om. असेल. Z. 20 MM_1 लाऊन; M_1 जनवळभावा. Z. 22 M_1 दिवसीं; म्हणूं लागली. Z. 23 M उघडलें. Z. 25 M_1 om. व. Z. 26 M जाहला; M_1 शयन.

Seite 32, Z. 4 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 5 M_1 विशाल नामें. Z. 6 M_1 om. एक; M_1 राहात. Z. 7 M_1 उदर° एक°; एके दिवसीं एका नगरीं. Z. 8 M_1 या. Z. 9 M_1 रात्री. Z. 10 M तिच्या पायांतील. Z. 11 M_1 बैलामुध्यां ब्राह्मण. Z. 13 M_1 दुसऱ्यासी. Z. 14 M_1 दिवसीं; हातां. Z. 15 M_1 पाहून. Z. 16 M_1 °दिवसीं. Z. 18 M om. व; M_1 तें statt तेझां; भयामुक्ते. Z. 20 M_1 दोनी. Z. 21 M रात्री. Z. 22 M_1 बोलूं नको. Z. 23 M_1 आपले. Z. 24 M_1 ऐकून.

Seite 33, Z. 4 MM_1 राहात. Z. 5 M दिवाळांचे; M_1 दिवसीं; om. एक; करायास. Z. 7 M_1 add. तों hinter आला; M घालीचे; M_1 om. त्यास. Z. 10 M_1 चोरास. Z. 12 M_1 दिपवाळीचे. Z. 18 M add. कथा समाप्त जाली. Z. 21 M सवुझ्या. Z. 22 M_1 दिवसीं. Z. 23 M कद्दाड, M_1 कराड; M_1 असतां statt होता. Z. 25 M वाण्याचे.

Seite 34, Z. 1 M_1 om. कडून चेष्टित; याजबरोबर. Z. 3 M_1 आयके; om. कामाविष्ट; om. एक; यास. Z. 4 M_1 करायास; add. कामाविष्ट गेला hinter गेला; M ठेऊन; M_1 येऊन. Z. 6 M नगरांत रात्र°. Z. 7 M धरावा. Z. 8 M_1 यत्नाचे. Z. 9 M_1 आपल्या. Z. 10 M om. देवालयान्त; M_1 om. आंत. Z. 17 M_1 गेला. Z. 18 M_1 व statt नंतर; om. ही आपले. Z. 19 M_1 बोलला. Z. 21 M add. कथा समाप्त झाली. Z. 24 M_1 काळिका°. Z. 25 M_1 प्रभावतीनदीच्या तीरीं.

Seite 35, Z. 1 M_1 एक ब्राह्मणाचा. Z. 5 M_1 होती; बराबर; add. जात असे hinter घेऊन. Z. 3 M_1 व. Z. 4 M जाहले. Z. 5 MM_1 म्हणोन. Z. 6 M_1 या°; चालली. Z. 7 M_1 तंव statt तों; M_1 तेझां statt ती; MM_1 गेजारीण; M_1 सखि सोबतीस.

Z. 9 M_1 कऊत. Z. 11 M_1 om. घेऊन; त्याचे; add. व मागून
hinter रेखा. Z. 12 M_1 om. त्यांस bis तेंथें; दोनी. Z. 14 M_1
त्यां; M होतेस. Z. 15 M_1 पांचां. Z. 16 M_1 add. आतां hinter
तर. Z. 18 M_1 बोलला; °मागे. Z. 25 M_1 दिवसीं. Z. 26 M_1
om. होता आणि.

Seite 36, Z. 1 M_1 आणि statt व. Z. 4 M जाहली; M_1
om. आणि; जाहले. Z. 6 M_1 तिथें. Z. 9 M_1 त्या दिवसीं. Z. 10
 M_1 पळविता. Z. 12 M_1 कुंठणीं. Z. 17 M_1 खविं statt मचाविं;
वाटत्यास; om. तर. Z. 18 M om. म्यां; M_1 बोलली. Z. 19 M_1
येथें; मिळायाचा. Z. 21 M_1 add. येथें hinter कीं. Z. 22 M om.
माझ्या; om. घेऊन; M_1 add. मी hinter तो. Z. 23 M_1 मंदोदरीनिं.
Z. 24 MM_1 जाहली.

Seite 37, Z. 1 M_1 आणि आपली वस्तभाव आहे ही येथें
statt तिला bis पेटी. Z. 2 M_1 om. तुझे घरीं; ठेविलें. Z. 3 M_1
ठेवली; स्वभाव. Z. 4 M जाहला. Z. 5 M_1 stellt विशासिं° hinter
पुतांत; om. सर्व. Z. 6 M_1 तें. Z. 7 M om. येथें. Z. 8 M पा-
हात; MM_1 जाहला. Z. 10 M तें; सांगितलें, M_1 जाहला. Z. 14
M add. कथा संपूर्ण जाली. Z. 17 M त्वदाचयः. Z. 18 M_1 om.
नंतर; दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 19 M_1 om. एक. Z. 20 M_1 om.
होती; MM_1 प्रतिदिवसीं. Z. 21 M_1 तां statt त्या वेळीं. Z. 22
 M_1 करित झाला; M ठेऊन. Z. 23 M_1 समवेत statt बरोबर;
om. एक. Z. 25 M_1 om. वस्त.

Seite 38, Z. 1 M_1 om. च; ठेवलें. Z. 2 M_1 ठेवलें. Z. 3
M om. कीं. Z. 4 MM_1 °दिवसीं. Z. 5 M मि statt म्यां; M_1
या. Z. 7 M_1 तर त्याचा; M om. माच. Z. 8 M_1 साटेक. Z. 9
 M_1 असें समजून; M जाहला. Z. 11 M om. स्वगृहींच. Z. 14 M
कुंठिष्ठा°, M_1 कुदीची°. Z. 15 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 16
M प्रभावती statt पद्मावती; M_1 om. होता. Z. 17 M_1 om. व.
Z. 18 M_1 जाहला; MM_1 om. धूर्त; M om. त्याच. Z. 19 M_1 add.
आणून hinter पुत्र. Z. 20 M_1 om. तर त्यास त्यां; करायाचीं;
om. उत्तम Z. 21 M_1 ज्ञान; तुला; देयीन; Z. 22 M_1 स्वसाच.

Z. 23 M_1 घेतलें; तिचे घरीं आपला पुत्र राम बास पाठविलें;
om. नंतर. Z. 24 M_1 om. त्यास; M शिकविलें. Z. 25 M_1 add.
नंतर hinter केला.

Seite 39, Z. 1 M om. म्हणून; M_1 वरावर. Z. 3 MM_1
राहात; M_1 करायास. Z. 9 M_1 जातले; M_1 त्यां; तुजसमागमें.
Z. 10 M om. त्यास. Z. 11 M_1 आपल्यासमीप statt तुजपुढें;
त्यावरावर. Z. 12 M तीत. Z. 13 M om. त्या; M_1 विहिरीमध्यें
जालें. Z. 14 M_1 ठेवले; आपल्या; जातले समर्थी. Z. 15 M_1 क-
ळावतीन. Z. 16 M_1 दिधलें; तें घेतल्यानंतर. Z. 17 M om.
राज°. Z. 18 M जाहला; M_1 आपल्या नावा. Z. 19 M_1 निवेदन
केलें; om. पित्यानें. Z. 20 M बोलाऊन. Z. 21 M_1 add. त्यां यास
hinter कीं; शिकविलें. Z. 22 M_1 घेऊन अपमान करिती जाहली
असा कौतुके°. Z. 23 M_1 स्त्रियांहीं. Z. 24 M_1 om. आहे. Z. 25
 M_1 हें statt पुनः. Z. 26 M_1 add. जिनसा hinter मजला; पाठवावें.

Seite 40, Z. 1 M_1 पाहण्यासाठीं; M om. व. Z. 2 M_1
धूर्तमायेच्या; त्या. Z. 3 M_1 फिरून हा statt पुनः. Z. 4 M_1
असें; नसतकरून आपले घरीं बलाविला. Z. 6 M_1 चंडालिणीचें.
Z. 7 M_1 सहवर्तमान; या समयांत. पूर्वीच्या. Z. 9 M_1 om. राम.
Z. 11 M_1 om. तो bis माता. Z. 12 M_1 add. ही माझी माता
hinter नाव. Z. 14 M_1 मला तिणें पकडलें. Z. 15 M_1 राज्ञः
बोलाविती झाली आणि. Z. 16 M_1 वेष्टेच्या. Z. 18 M देऊन.
Z. 20 M_1 om. कीं. Z. 23 M_1 घरच्या; नाम. Z. 24 M_1 आणि
त्या त्याचा; धरिला. Z. 25 M मी; M_1 om. तूं. Z. 26 M_1
यावें; add. नवल hinter रतकें.

Seite 41, Z. 1 M_1 बोलली. Z. 2 M_1 om. याचा. Z. 3
 M_1 आणि म्हणाली कीं statt तेझां°. Z. 5 M_1 om. असें बोलिली;
om. त्या. Z. 6 M om. तिणें घेतलें होतें तें व तिचें तिजपासून;
om. राज. Z. 7 M om. आपले bis घेऊन. Z. 9 M_1 दिलें.
Z. 11 M तुझा; M_1 कोणास. Z. 12 M_1 असीही कथा statt असें.
Z. 17 M_1 दिवसी; प्रभावतीस. Z. 18 M_1 नाम नगरीं°. Z. 19
 M_1 यावरावर. Z. 24 M_1 रावीस. Z. 25 M_1 बलावून.

Seite 42, Z. 1 M_1 तेह्नां statt नंतर; सज्जनीनें; add. तुजला
मी जें सांगितलें कीं hinter कीं. Z. 2 M_1 देखील. Z. 6 M_1 काय
देणें; M om. हा. Z. 8 M_1 लावला; om. आणि. Z. 9 M_1 राह-
ला झाला. Z. 12 M_1 प्रतिपदां. Z. 18 M समाचरेत. Z. 14 M_1
दिवसीं; प्रभावतीस; M_1 बोलून आहे; M_1 चंद्रपूर्वीचिठायीं. Z. 15 M
°चपण; राहात. Z. 16 M_1 दिवसींनी. Z. 17 M_1 याणें; वझ.
Z. 18 MM_1 वटून; M °चपण. Z. 20 M_1 एका. Z. 21 M चार
गावांतील; M_1 गावींतील. Z. 22 M_1 om. बरोबर; M add. पाहां-
तेस hinter पूर्वी; M_1 याचे. Z. 25 M_1 बोढाचें वृत्त.

Seite 43, Z. 1 M जाहला. Z. 2 M_1 om. नंतर; M राहाता.
Z. 6 M प्राप्त, M_1 प्राप्ती. Z. 7 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 8
 M_1 मोविचेमराज; M राहात. Z. 9 M_1 आणि. Z. 10 M_1 बरा-
बर. Z. 11 M_1 om. असें; MM_1 दिवसीं. Z. 12 M_1 व statt
आला; °घटिलेच्या; M अवकाशें. Z. 14 M_1 याबराबर. Z. 16
 M_1 कोथिंकरून. Z. 18 M_1 देवराज यास; MM_1 घालविली. Z. 19
 M_1 यावर. Z. 21 M_1 om. बापा. Z. 23 M_1 ठेवला. Z. 25 M_1
आपले घरीं statt आपल्या घरांतून.

Seite 44, Z. 1 M_1 जाहली; जाहला. Z. 4 M_1 कामस न
विघ्न कर्तुमर्हसि. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 7 M_1 om.
नामें; M राहात. Z. 8 M_1 बराबर. Z. 9 M_1 आखाविषयीं.
Z. 10 M_1 om. धूर्त. Z. 12 M धूर्तमूर्ख. Z. 13 M_1 समयीं. Z. 15
 M_1 मोहिनीनें. Z. 16 M om. बाहेर. Z. 17 M धरितें; om. बा-
हेर. Z. 18 M_1 बोलिलो; om. त्या. Z. 19 MM_1 मूर्ख; M_1 यास.
Z. 20 M_1 बांधलें होतें statt आणिनें आणि. Z. 23 M_1 तीस.
Z. 25 M_1 om. डोळे झांकून.

Seite 45, Z. 2 M_1 चाटिली; मजला; योगान. Z. 4 M_1
निजता. Z. 8 M_1 पूर्वा. Z. 9 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 10
M राहात. Z. 11 M_1 देवकी; om. ती. Z. 12 M विभवाचे.
Z. 13 M_1 कर्णो°जरस; जाणविं. Z. 14 M_1 दिवसीं; M विभवाचे;
 M_1 देवकीनें. Z. 15 M_1 प्रभाकरास; M जाहली. Z. 16 M_1 om.
ओह. Z. 17 M_1 एकडे तिचा पति जरस. Z. 19 M_1 कुमार्गीत;

बराबर. Z. 20 M करितेस; M₁ त्यास statt तर. Z. 21 M₁ देव-
कीर्ति. Z. 23 M बसले. Z. 25 M₁ देवकी.

Seite 46, Z. 1 M₁ om. चढून. Z. 2 M₁ मजपासी; om.
आज. Z. 5 M₁ कऱून घरास नेता झाला. Z. 10 M₁ दिवसी.
Z. 11 M₁ om. नाने; M रहात, M₁ राहात. Z. 12 M₁ ती मो-
हन; याबराबर; दिवसी. Z. 14 M om. आणि. Z. 17 M₁ om.
सत्वर. Z. 19 M₁ om. आणि. Z. 20 M₁ om. च. Z. 21 M मग.

Seite 47, Z. 2 MM₁ विरुद्धांचे. Z. 3 M₁ मूळ. Z. 4 M₁
भूताचाधास statt भयंकर; कसत्क; om. अशीं. Z. 5 M₁ पिशाचिं;
M पिशाचे; राहात; M₁ या. Z. 6 MM₁ जाहल्यानंतर; M₁ om.
त्या. Z. 7 M₁ मूळदेव; मार्गनिं. Z. 8 M₁ त्या मार्ग समोप; हा
दोघी. Z. 9 M₁ यांत; आम्हास परसरेरं योग्य स्त्रिया सांगल्या.
Z. 10 M₁ om. परंतु bis जाऊन. Z. 11 M₁ जाचे. Z. 12 M₁ om.
त्यांचे; M₁ पिशाचाचे. Z. 13 M₁ येता. Z. 18 M₁ दिवसी.
Z. 19 M₁ नामा; M राहात. Z. 20 M₁ सर्व पणुंहीं statt त्याणीं;
येऊन. Z. 21 M om. आम्ही तुजला; M₁ प्रतिदिवसी. Z. 22 M
माळ; M₁ दिवसी; MM₁ सशाची. Z. 23 M₁ सशाने. Z. 24 M₁
टाकून; M मध्यांन. Z. 25 M₁ तुजला.

Seite 48, Z. 2 M₁ om. तुमच्या. Z. 3 M₁ त्यांचे; om. आम्ही;
दिली. Z. 4 M₁ om. माच; हें निवेदन करणाकरिता. Z. 5 M₁
om. त्यास. Z. 6 M₁ om. कोढून. Z. 8 M₁ त्यास statt तर. Z. 9
M₁ आणि मग; मला दाखीव. Z. 10 M₁ त्यास नेऊन सिंह दा-
खविला. Z. 11 M₁ आपल्या भयान. Z. 13 MM₁ जाहला. Z. 11
M₁ उडी घातली; हें पाहून. Z. 15 M₁ जाहले; om. आणि bis
राहिली. Z. 20 M₁ दिवसी. Z. 21 M₁ om. शेट; M₁ राहात;
M₁ पुवाची स्त्री. Z. 23 M₁ om. तिची. Z. 24 M₁ घेऊन गझ.
Z. 25 M घेले.

Seite 49, Z. 2 M₁ जाहली; समयी. Z. 3 M₁ बाळांचे; add.
सारे hinter मोटेन्तीच; om. त्यांत. Z. 4 M₁ राजिनी; om. घाबरे
पणे; तसीच. Z. 5 M₁ घेऊन चालली. Z. 6 M₁ राजिणीस हात
जाडून. Z. 7 M₁ माझ्या. Z. 8 M₁ आणली. Z. 14 M₁ दिवसी;

प्रभावतीस. Z. 15 M₁ om. भाग्यवंतः M रहात. Z. 16 M₁ होती;
तिथिं एके; *दिवसीं; om. रंभिकेने. Z. 17 M₁ पाचारिले. Z. 18
M₁ बोलावले. Z. 20 M₁ जाहला. Z. 21 M₁ ठेवला; om. नंतर.
Z. 22 M₁ करतो; M₁ या समयांत; तरल. Z. 23 M₁ तरल.
Z. 24 M₁ त्यासहि त्या खोलीसमीप statt तेझां तरळास; M भां-
ड्याचीं.

Seite 50, Z. 3 M₁ add. समय hinter *काळ; माळ्यास.
Z. 4 M₁ भोजन; आपल्या उपपतींस. Z. 5 M₁ सारे; बसले; या
समयांत. Z. 6 M₁ पुकार. Z. 7 M तळ, M₁ तरल यास. Z. 10
M₁ om. उत्पन्न. Z. 11 M₁ पडों; तरल. Z. 12 M₁ om. खोली-
तून — चवघेही; आपल्या. Z. 15 M₁ आंधेरांत. Z. 18 M तुझी;
M₁ काल अतिक्रम; M जाहला; M₁ om. व. Z. 19 M₁ या कोथें.
Z. 20 M₁ om. होऊन. Z. 21 M₁ उदैक. Z. 22 M₁ दिवसीं.

Seite 51, Z. 2 MM₁ गते. Z. 3 M₁ कुमाचीं. Z. 4 M₁
दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 5 M राहात; M₁ om. दिवशीं. Z. 6 M₁
शेताच्या; रचण्याकरिता. Z. 7 M₁ गेला. Z. 8 M₁ तांबूल ति-
जला; om. तिशीं. Z. 9 M₁ मागायास. Z. 11 M₁ गावंच्या.
Z. 13 M₁ तुमच्या; add. तो सांगावा hinter काय; om. नंतर. Z. 16
M₁ ऐकून. Z. 20 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 21 M₁ करायां.
Z. 22 M₁ *पासीं. Z. 23 M₁ आपल्या. Z. 25 M₁ भोगिता झाला.

Seite 52, Z. 2 M₁ बावयास; M om. आहे. Z. 3 M₁ बो-
लला. Z. 4 M₁ माझी आंगठी तुझे स्त्रीने. Z. 6 M₁ भांडशालीक
याणें. Z. 10 M₁ तोळ करारां. Z. 11 M om. सुखेंकडून. Z. 16
M₁ दिवसीं. Z. 17 M शूद्रपाळ; रहात, M₁ रहत. Z. 18 M आप-
णायस. Z. 19 M₁ add. कीं आपल्यास hinter कीं; आमच्या; M om.
ही. Z. 21 M₁ दिवसीं. Z. 22 M शिजली नाशिजली आंबील
आहे. Z. 24 M₁ om. येऊन; बोलला. Z. 25 M₁ येणें; M om.
मजला; M₁ जाहलें; त्यास; om. तुला.

Seite 53, Z. 1 M₁ add. तुजला hinter चोळी; बोलली; है;
M सत्व; M₁ करावेंस. Z. 2 M₁ नंतर. Z. 3 M₁ उदैक; तेझां
statt त्या वेळीं. Z. 5 M₁ दिवसीं; नंतर; om. जयंतीने. Z. 6 M₁

उत्तम जेवायास. Z. 7 M₁ है. Z. 14 M₁ दिवसीं; म्हणाला. Z. 15 M₁ वाणी statt गावीं; M om. शिरपति; राहात. Z. 17 M₁ भोजन घेऊन; M शरपतीची; M₁ लांगलीक; om. घेऊन. Z. 23 M₁ तर्पणशालीहि. Z. 25 M₁ असी.

Seite 54, Z. 1 M₁ त्वां; सांगणें. Z. 2 M₁ उभयांचे. Z. 3 M₁ तेझां. Z. 7 M₁ ०महसि. Z. 8 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 9 M₁ एक गोविंददर्शन वाणी. Z. 10 MM₁ राहात. Z. 11 M₁ वरावर; करखास्तव. Z. 14 M पाहाटेस, M₁ पाहाटेस. Z. 15 M₁ मोडला. Z. 18 M₁ है वाखनिं वचन; om. आपले.

Seite 55, Z. 1 M₁ दिवसीं. Z. 2 M₁ ०पुरीं; M राहात. Z. 3 M₁ जाबि. Z. 4 M₁ दिवसीं. Z. 5 M₁ मग; शेजार्थां. Z. 8 M₁ पळविला; om. नंतर. Z. 9 M₁ om. शेजारी याणें. Z. 10 M₁ om. जाऊन. Z. 12 M om. घर. Z. 13 M₁ मूल नेला यांचिं. Z. 14 M₁ add. व hinter शेजार्थास; यास statt याणीं. Z. 17 M₁ असें यवण°. Z. 19 M₁ वाभीष्टं; नांतरागं. Z. 21 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस; एक नगरीं. Z. 22 M₁ om. असे दोघे; M राहात; M₁ त्वांत. Z. 23 M₁ वरावर; कुमार्ग. Z. 24 M₁ om. काहीं दिवशीं. Z. 25 M₁ कपटस्नेह.

Seite 56, Z. 3 M om. व. Z. 4 M om. दोहों हातीं. Z. 6 M₁ आणिला. Z. 7 M₁ दिवसीं; add. जन hinter दोघे. Z. 9 M₁ सुबुद्धी याचा भाव. Z. 10 M₁ भाव statt लोभ. Z. 11 M₁ नेली. Z. 13 M₁ om. तेझां. Z. 14 M₁ चढाया°. Z. 15 M₁ खरी statt सिद्ध; MM₁ जाहली. Z. 16 M₁ om. कुबुद्धि. Z. 17 M₁ om. त्याचा; M धिःकार; M₁ आणि statt नंतर. Z. 18 M₁ ऐकून. Z. 21 M गमने. Z. 22 M संकटे वितुं वहुं कथि°; M₁ कतु त्वं. Z. 23 M नंतर दुसरे; M₁ दिवसीं; पचपुराचेठायीं राज शत्रु-महंन त्याची°. Z. 25 M₁ om. तीस; M जाहला, M₁ आला; तो statt तेझां. Z. 26 M₁ पिटली; कीं जो या कथेस; M वरी.

Seite 57, Z. 1 M₁ त्यास दरिद्ररहित; पाहून आपन्ना. Z. 2 M₁ om. तें. Z. 3 M पिशाखाचा. Z. 4 M₁ करायास. Z. 7 M₁ बोलला; पाहून; हांसली; हांसाव°. Z. 8 M₁ फिटली; M₁ जाहली.

M_1 जाली. Z. 9 M_1 व ब्राह्मण; om. राजनिं; झाला statt केला; ऐकून. Z. 14 M_1 दिवसीं. Z. 15 M राहात; M_1 add. नामिं. Z. 16 M_1 नवरावर. Z. 17 M_1 चालली; अरखांत एक. Z. 18 M_1 त्याणें तिघांस; आनंदयुक्त जाहला. Z. 19 M_1 आपटिलें; आणि statt त्या वेळीं; धांवले. Z. 20 M_1 om. कीं; M मूर्खहो. M_1 मूर्ख. Z. 21 M_1 भलायास. Z. 22 M_1 अधों अध; पुढें मी. Z. 24 M_1 तर पुढांकडून मजला; om. च.

Seite 58, Z. 1 M_1 om. हें bis आहे; om. मोठ्या; नेंटकळून. Z. 4 MM_1 सयुक्त; राजगामिति. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; म्हणाला. Z. 7 M_1 भेटून; om. कीं bis कां. Z. 8 M_1 om. अरे. Z. 10 M दाखिव. Z. 11 M_1 हें नीट नाहीं; om. तों जंबुक. Z. 12 M_1 om. पुनः. Z. 13 M_1 om. व्याघ्रास; जंबुक यास. Z. 15 M_1 गेला. Z. 22 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; om. कीं. Z. 23 M_1 कंठीं. Z. 24 MM_1 जाहलें. Z. 25 M_1 राहणाचे.

Seite 59, Z. 1 M_1 हांसतोस. Z. 2 M_1 om. आहे. Z. 3 M_1 तुझ्या. Z. 4 M_1 मरण आलें होतें. Z. 5 M व्याघ्रमारीनें. Z. 10 M_1 दिवसीं; om. कीं. Z. 13 M राहात; M_1 करखास. Z. 15 M_1 प्रिया विखा; M राहात; M_1 तिणें याजवळ. Z. 16 M_1 हें पाहून; om. आपले; om. बोलावून; नेलें. Z. 21 M_1 जाहला statt कळून. Z. 25 MM_1 कुंठिणीनें.

Seite 60, Z. 1 M_1 घटिकानंतर. Z. 2 M_1 जाहला; ब्राह्मणास; धिःकार. Z. 3 M_1 ब्राह्मणनिं ... पाहिलें. Z. 4 M_1 पाहून घोंडा मारून तिजला. Z. 6 M_1 जाहला. Z. 11 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस; वडो statt वत्स. Z. 12 M राहात. Z. 13 M_1 नोकासीं. Z. 14 M_1 ब्रह्म महा°; MM_1 राहात. Z. 15 M_1 लपून अरखांत. Z. 16 M_1 चालला. Z. 17 M_1 add. याची vor भेट. Z. 18 M_1 यविं. Z. 19 M_1 कारागरेच्या; मारायाचें. Z. 20 M_1 बोलला; M_1 लां. Z. 21 M_1 यहीं; M राहात. Z. 25 M_1 लां; मागणें. Z. 26 M_1 om. आणि; M विभूती.

Seite 61, Z. 2 M_1 लां; आपल्या. Z. 4 M_1 पिटली. Z. 5 M_1 om. हा. Z. 6 M_1 बोलिला. Z. 8 M_1 तेझाच; M जाहली.

Z. 9 M_1 दोनी; दिधली. Z. 15 M_1 दिवसीं. Z. 16 M राहात.
Z. 17 M_1 रजला. Z. 18 M_1 कंई लागला. Z. 19 M_1 आपल्या.
Z. 20 M_1 om. आपण. Z. 22 M_1 भय दाखवून; कारागरेच्या
पतिवळ; om. गुप्तदुर्पे. Z. 23 M_1 म्या; त्यां; आपल्या. Z. 24
 M_1 माझ्या.

Seite 62, Z. 1 M_1 बोलला; MM_1 मी. Z. 3 M पाहातों;
 M_1 अवघ्यांहीं. Z. 4 M_1 आणला; त्याणें statt कारा°. Z. 6 M_1
add. हे hinter स्त्री; om. व. Z. 7 M_1 माझ्या. Z. 13 M_1 दिव-
सीं; प्रभावतीस. Z. 14 M_1 राजाच्या. Z. 15 MM_1 जाहलें.
Z. 16 M_1 एके दिवसीं. Z. 17 M_1 सारें; आपल्या; सारिखें statt
असें. Z. 22 M असत. Z. 23 M_1 जाहली. Z. 24 M_1 एकासा-
रल्या. Z. 25 M_1 om. व.

Seite 63, Z. 1 M_1 पाठवाविं. Z. 3 M_1 अमी statt खिन्न;
म्हणाला. Z. 4 M_1 करिता. Z. 6 M_1 मजला. Z. 7 M_1 म्हणा-
ला; या. Z. 8 M_1 om. आपण. Z. 9 M_1 om. आपण; M om.
संकटारीस. Z. 10 M_1 तो statt आणि. Z. 11 M_1 add. त्या
hinter वर्तमान. Z. 12 M_1 दोनी; फेरिल्या°. Z. 13 M_1 काटिलें;
घेऊन माते°. Z. 16 M_1 पाठविल्यानंतर. Z. 18 M_1 करावी ही
वासना टाकली. Z. 23 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 25 M_1
राजा यावकडे.

Seite 64, Z. 1 MM_1 पाठवावा. Z. 3 M_1 add. घेऊन hinter
आपण; om. ती; काठीचे मध्यभागीं. Z. 4 M_1 लाहान. Z. 5 M_1
वरता; व; भारि घालव; उदकांत. Z. 6 M_1 नंतर मूळ व अय.
Z. 7 M om. राजे. Z. 13 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 14 M_1
नामिं statt असे; om. राहत; M राहात. Z. 17 MM_1 ठेऊन.
Z. 18 M_1 सारें statt तें; M om. आपले घरीं; M_1 नेऊन. Z. 19
 M_1 आपल्यालें. Z. 23 M सारें statt सर्व. Z. 25 M_1 दोघांस ठा-
ऊलें असतां नाहीसिं.

Seite 65, Z. 1 M जाहलें. Z. 3 M तेंचें घेऊन; M आगो-
दरव. Z. 4 M om. नेऊन; M ठेवला. Z. 5 M अश्वत्थपूजा.
Z. 6 M_1 असलें. Z. 7 M_1 om. मग; धन. Z. 8 M_1 कुवडीचे.

Z. 9 MM_1 लाऊन; M_1 om. त्वास; अप. Z. 11 M धिःकार.
Z. 15 M_1 लांगलीव. Z. 16 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 17 M_1
राहात. Z. 18 M_1 दिवसीं; आपल्या; add. निघून hinter यत्तिस.
Z. 19 M_1 व statt ते समयीं; om. बरो° सर्व लोक. Z. 20 M लां-
गली. Z. 24 M_1 add. पाहून hinter असें; om. समजून bis °कहून;
लांगली.

Seite 66, Z. 1 M_1 निमूरपणो; M om. नि°. Z. 6 M_1 दि-
वसीं. Z. 7 M_1 यणें. Z. 8 M_1 वडिलोपार्जित. Z. 9 M_1 शा-
तिनिष्ठ; M om. हे. Z. 10 M मैची; M_1 मिळून एकव. Z. 11 M_1
आणलें. Z. 16 M_1 जाहला. Z. 17 M_1 वाण्याचा. Z. 18 M_1
दिवसीं; ठेवलीं. Z. 19 M_1 जाहला; दिवसीं. Z. 20 M_1 om.
आणि bis कीं. Z. 21 M_1 om. राची; निजले; om. हें.

Seite 67, Z. 1 M_1 om. आम्हांत bis घेऊन; देववावीं. Z. 2
 M_1 करायास. Z. 4 M_1 समयीं. Z. 5 M_1 जाहली. Z. 7 M_1
मजला; तुजला. Z. 10 MM_1 बलाऊं; M चौघांत. Z. 11 M_1
नंतर für याप्रमाणें. Z. 12 M_1 चौ° राची. Z. 13 M_1 निजा°
चौघांस. Z. 15 M_1 मी आलें. Z. 16 M_1 बरावर. Z. 17 M
om. कीं; M_1 येथें मजपासीं. Z. 18 M_1 om. हा; असा निश्चय
कहून; याजपासीं. Z. 19 M_1 शांतिनिष्ठ होता तोही. Z. 20 M_1
वाण्याजवळ. Z. 22 M om. चारी. Z. 25 MM_1 बोलाऊं. Z. 26
 M_1 दिवसीं; M राजाचे°; om. तीं रतें.

Seite 68, Z. 1 M_1 जाहले. Z. 6 M_1 दिवसीं; प्रभावतीस.
Z. 7 M_1 नदीच्या; M राहात. Z. 8 M_1 om. असे. Z. 9 M_1
दिवसीं; M विकावयास; M_1 om. होता; Z. 10 M_1 उद्योग statt
क्रीडा. Z. 11 M_1 असें. Z. 12 M_1 आणायाम; मोठें एक. Z. 13
M जाहाल्यास. Z. 14 M om. तो; M_1 om. चांभार. Z. 15 M_1
दिला. Z. 16 M_1 om. यणें. Z. 20 M वेष्टमनि statt भक्षनि.
Z. 21 M_1 दिवसीं. Z. 22 M प्रधानही. Z. 23 M_1 संधिवियहा-
दिक राज्यनीती°. Z. 24 M_1 °पदापामून.

Seite 69, Z. 1 M_1 दिवसीं; om. कीं. Z. 4 M_1 पुनः. Z. 8
 M_1 हा. Z. 9 M_1 दिधला. Z. 10 M_1 उदक. Z. 11 M_1 दिला.

Z. 12 M om. मग. Z. 14 M अमोलिक करंडांत; M₁ अमोलिक पदार्थ भस्म काय म्हणून. Z. 16 M₁ add. आपल्यास hinter छत्र. Z. 17 M₁ है; om. यज्ञ. Z. 19 M₁ om. रूप. Z. 20 M₁ करावयास. Z. 21 M₁ साधारण मनुष्य कोणी; पाठविष्णुचें. Z. 25 M₁ त्यास. Z. 26 M₁ दिलें.

Seite 70, Z. 1 M om. व द्रव्य. Z. 2 M₁ ऐकून. Z. 7 M गच्छ देवि न ते दोषो. Z. 6 M₁ दिनी; प्रभावतीसीं; M सु० आहे so abgekürzt! Z. 7 M रहात. Z. 8 M₁ om. नंतर; त्याची किंमत तो. Z. 9 M₁ म्हणाला. Z. 10 M₁ दिवसीं. Z. 11 M जाहला. Z. 12 M om. हा चांभार; M₁ मजकडेस. Z. 13 M om. नित्य. Z. 16 M₁ बोलल्या; याचे. Z. 17 M₁ मार करून. Z. 19 M₁ जाहली. Z. 23 M₁ दिवसीं; M प्र० कीं so abgekürzt! Z. 24 M राहात; M₁ गावांत.

Seite 71, Z. 1 M₁ असतां; om. एके; M वाटेनें. Z. 2 M₁ मारतील. Z. 3 M₁ सारें statt सर्व; M ठेऊन. Z. 5 M₁ बोलून. Z. 7 M₁ om. त्या वेळीं; M द्रव्य देवाचें; M₁ om. असें. Z. 8 M₁ वाखाणें; M om. द्रव्य घेऊन; M₁ घरास आला. Z. 9 M₁ देव पावून उगाच राहिला. Z. 14 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस. Z. 15 M₁ चंद्रलेखा. Z. 16 M₁ वरावरा. Z. 17 M₁ दिवसीं; चंद्रलेखा. Z. 19 M₁ विक्रमयास. Z. 20 M₁ म्हणाला. Z. 21 M₁ मम यहीं येण्याचें प्र० काय. Z. 22 M M₁ चंद्रलेखाही; M₁ आली.

Seite 72, Z. 4 M₁ दिवसीं; प्रभावतीला; सांगत. Z. 5 M₁ om. व. Z. 6 M₁ चिन्तांत आणिलें. Z. 7 M₁ पार्सी. Z. 8 M₁ दिवसीं; त्यां. Z. 9 M₁ रात्रीं; om. जाऊन. Z. 11 M₁ थास. Z. 16 M₁ om. मुखी; म्या; कळला statt माहित. Z. 17 M₁ om. तूं; जावें. Z. 18 M₁ जाहली; व. Z. 19 M₁ घरास; आला. Z. 20 M₁ जाहली. Z. 22 M त्वं उक्ति०. Z. 24 M₁ दिवसीं; M प्र० आहे so abgekürzt!

Seite 73, Z. 1 M₁ सुधर्मराजाकडे. Z. 2 M₁ सुधर्म्यास. Z. 4 M₁ राजाचा; वसविला. Z. 5 M₁ om. दिसाचें. Z. 8 M पहा; M₁ पाहायास; M M₁ ठाकली. Z. 15 M₁ दिवसीं; M प्रभा०

आहे so abgekürzt! Z. 16 M राहात. Z. 17 M om. होती; M₁ दिवसी; करावयास. Z. 18 M om. परम; M₁ परपुरुष; अवलो-
कून. Z. 19 M₁ बोलाविलें. Z. 20 M₁ येणें बाहेर. Z. 21 M₁
दिवसी; आणिले. Z. 22 M₁ तेझां लां. Z. 23 M₁ वरावर.
Z. 24 M₁ हि statt तसेंच; मग. Z. 25 M₁ दिवसी; आणिले;
रडावयास. Z. 26 M₁ om. तिचा.

Seite 74, Z. 1 M₁ लागली; ते. Z. 2 M₁ वरून. Z. 3 M₁
om. त्यास. Z. 4 M₁ तनुकेच्या बांठास दंश केला व कडू; वाण्यास.
Z. 5 M₁ तनुकेच्या. Z. 6 M₁ दांत बांठास. Z. 7 M₁ मानून;
धुवायास. Z. 8 M₁ मांडला; om. तो. Z. 9 M₁ प्रतिदिवसी.
Z. 13 M₁ धनिकेन प्रिया तस्य. Z. 14 M₁ दिवसी; M प्रभाव°
बोलत so abgekürzt! M₁ म्हणाला. Z. 15 M °स्त्रीशी°. Z. 16
M₁ om. एक; ग्रहस्थाच्या दोन statt धनिक°; M राहात. Z. 19
M₁ नेहेमी संरचणार्थ. Z. 20 M₁ दिवसी; add. स्त्रीने hinter तेझां.
Z. 24 M घडे, M₁ घडेसारखा. Z. 25 M₁ न्हायानें.

Seite 75, Z. 1 M₁ आणि statt नंतर हें सर्व; राज° वर्तमान;
M om. त्याणें bis सांगितलें; M₁ om. सांगितलें bis सांगून. Z. 5
M₁ ग्रहस्थाचे. Z. 6 M₁ न्हायास statt नाहावी आपले; न्हावी.
Z. 7 M₁ om. पूर्व°, ग्रह°. Z. 8 M₁ om. दूर° bis म्हणून; संरचण.
Z. 11 M₁ ग्रहस्थ; पुरुषवेष घेऊन. Z. 12 M M₁ करी. Z. 13 M₁ ग्रह°.
Z. 15 M₁ केश रत्नादि लावून छविम करून; M लाऊन. Z. 16
M₁ ग्रह°; add. आणि hinter गेली. Z. 21 M M₁ सखीजन°.
Z. 22 M₁ दिवसी; म्हणाला. Z. 23 M राहात; M₁ om. अति.
Z. 24 M₁ om. होती. Z. 25 M om. तिचा; M₁ रात्री आग-
स्थांत; घांट.

Seite 76, Z. 1 M₁ दिवसी. Z. 2 M₁ ऐकून. Z. 3 M₁ add.
आणि hinter आला; add. नामे hinter देविका; M राहात. Z. 4
M₁ om. कीं. Z. 5 M₁ सुटून. Z. 6 M om. उत्तरेस. Z. 7 M₁
ऐकून. Z. 12 M₁ दिवसी; म्हणत. Z. 13 M₁ व तितकाचा रुंद
वृत्त होता. Z. 14 M राहात; M₁ तेथें एके समयीं. Z. 15 M₁
पसरिलें. Z. 16 M₁ om. पाहिले bis जाणून. Z. 18 M₁ °सारखें;

टाकल्यां; एकच वेळीं. Z. 19 M₁ पारधनिं. Z. 20 M om. हंस; M₁ om. काढून; टाकले; पडल्यानंतर. Z. 21 M₁ om. आळें; करा-
यास; आणि statt तें पाहून.

Seite 77, Z. 3 M₁ दिवसीं. Z. 5 M राहात; M₁ om. म्हणून
एक. Z. 6 M₁ राहात; M₁ om. एके समयी; वरावर; om. होता.
Z. 7 M₁ आपल्या. Z. 9 M₁ om. जो. Z. 10 M₁ तर प्राण त्या-
गीन; om. स्त्रीचें वचन. Z. 11 M om. वानरास; बंधूहून; om.
मजला. Z. 12 M₁ om. खेही. Z. 13 M झाली. Z. 14 M₁ याचें.
Z. 15 M₁ केलें व; om. त्याच्या घरीं; चालला. Z. 17 M₁ add.
तुजला hinter भाई. Z. 19 M₁ ऐकून; M om. हें; M₁ मजला त्यां
पहिलेंच कां नाहीं सांगितलेंस. Z. 20 M₁ व्याघ्रादिकांच्या. Z. 21
M om. शरीरां; om. काढून; M₁ om. गुप्त. Z. 22 M₁ तुजला;
असल्यास statt तर; नित्य साव; om. त्यावर. Z. 23 M₁ ठेवले;
om. तें bis देखून.

Seite 78, Z. 2 M₁ om. तूं. Z. 3 M₁ कोंक statt काय; M
om. तुझरोवर; M₁ इतकाच statt राहां bis आहे. Z. 4 M₁ add.
आपले hinter सुसर; प्राप्त होत. Z. 5 M₁ व; वनचरांचा माझा
वचनेंवरून गमाविला; M खेद. Z. 6 M₁ निराश होत्साता; आ-
हला. Z. 7 M₁ जाहली. Z. 10 M काले विपतिमंनु. Z. 11 M₁
नंतर दुसरे दिवसीं; om. पूर्वीं. Z. 12 MM₁ राहात. Z. 14 M₁
जाहला. Z. 15 M om. केशवास; M₁ तिणें सांगितल्यावरून त्याणें
घागर चढविण्यासमयी मुखं. Z. 16 M₁ om. वर्तमान. Z. 17 M
om. हातीं; गृहास नेतिसमयीं. Z. 18 M₁ वितंग. Z. 19 M₁
गहीं; करायाची. Z. 21 M₁ om. प्रधाननिं; परस्त्रीचे आंगाव-
ळक गेलास याचें. Z. 24 M स्वभाव याचा; M₁ स्वभावच.

Seite 79, Z. 2 M विशालासि. Z. 4 M₁ दिवसीं. Z. 5 M
om. वेजिका; राहात. Z. 6 M₁ स्नानार्थ. Z. 8 M₁ वरावर;
M पहात. Z. 9 M₁ इणें; याकरितां; घातली; om. आणि bis
पडलें. Z. 11 M₁ om. वर; M om. मग. Z. 12 M₁ om. ही;
समजून statt अवण करून. Z. 17 M₁ दिवसीं; प्रभावतीस;
सांगत. Z. 18 M राहात; M₁ काळिका. Z. 19 M₁ om. होती;

समयीं. Z. 20 M₁ वरावरो statt बाहिर; त्याजसेवे. Z. 23 M वेजमोचिं; ब्राह्मण बज्जत. Z. 24 M₁ त्यास statt आहेत तर.

Seite 80, Z. 1 MM₁ काळिकेनें; M₁ दिला. Z. 2 M₁ add. म्हणून बज्जत खेद कळून उगीच राहिली hinter नाही. Z. 8 M₁ दिवसीं. Z. 9 M₁ नगरीं; M राहात. Z. 10 M₁ वरावर; रोज अरीत असे. Z. 11 M₁ दिवसीं; राचीस; समजून. Z. 12 M₁ जोशाचे घरास; M विचक्षण नामें पति; M₁ om. नामें. Z. 13 M₁ जाहला. Z. 14 M₁ घरीं; om. त्यास. Z. 15 M₁ निघायास. Z. 17 M₁ पूर्वदिवसीं; याचें व मी यासमयीं आलों यावेळेचे फळ सांगविं. Z. 19 M₁ तुझ्या; उदैक. Z. 21 M₁ करवावा; वेळेचें. Z. 24 M₁ मागून; om. स्वकार्य bis घरीं; जाऊन पूर्ववत. Z. 25 M₁ दिवसीं.

Seite 81, Z. 6 M₁ दिवसीं. Z. 7 M राहात; om. व्यभिचारिणी bis वरोवर. Z. 8 M₁ दिवसीं. Z. 10 M₁ om. बाहेरून. Z. 12 M₁ लीकर; जेलां. Z. 13 M₁ संपादून. Z. 18 M मुत्तमे. Z. 19 M₁ दिवसीं. Z. 20 M राहात. Z. 21 M₁ om. तिचें. Z. 22 M₁ दिवसीं. Z. 23 M₁ om. आणि. Z. 24 M₁ याजकडे. Z. 25 M₁ हें व्यभिचारिणें; मेळविलें.

Seite 82, Z. 1 M₁ मानून. Z. 3 M om. च; M₁ दिवसींच. Z. 4 M₁ नवतां; M नडतां. Z. 5 M₁ तेझीं statt परंतु; नाही. Z. 6 M₁ मेळविलें; द्रव्य. Z. 7 M₁ सोनारास लाभ. Z. 9 M₁ समागम करावा असें शुकापासून अरण्य. Z. 10 M₁ द्वीपां द्रव्य कळून; घरास. Z. 14 M₁ मदनास हा शोक म्हणून. Z. 18 M₁ प्रभावतीनें; om. आपल्या. Z. 19 M कुशित. Z. 20 M om. मजला; MM₁ जाहली. Z. 21 M₁ संतोष जाहला आणि सखेद राहिला ही कथा ऐकून प्रभावती शयन करिती झाली कथा ७२ so! Z. 23 M सांगतो हे; राहात. Z. 25 M₁ दिवसीं. Z. 26 M₁ कन्या.

Seite 83, Z. 1 M₁ जाहला; दिला; add. शिमेची व hinter ह. Z. 2 M₁ om. तिचा. Z. 6 M₁ वरदान नारदानें; इजला. Z. 11 M₁ देवीच्या; देवळांत; विद्याधर hinter घेऊन. Z. 16 M₁ माझे. Z. 17 M तुजला विद्यास; असला. Z. 18 M₁ कळून statt

ऐकून. Z. 19 M₁ om. चाप्रमाणें bis स्वर्गास जातीं झालीं. Z. 21 M वाहा°.

Seite 84, Z. 1 M आहांत. Z. 19 M₁ आणि मद्नाचा पिता हरिदत्त याणें पुत्र आला म्हणून उत्सह केला. त्या समयीं आकाशांतून पुण्यांची माळा पडली. तिचें दर्शन होतांच गुक व सारिका व मद्नाचा मित्र चिविक्रम या तिघांचा शापमोक्ष होऊन स्वर्गास गेले आणि मदन प्रभावतीसहित आनंद करून मुखाचा उपभोग करिता झाला. समाप्ता. Z. 23 M आहोता.

Versverzeichnis.

अथ चेद्यासि कामाती	77, 2	गच्छ चेद्विपमे	75, 20
अनुरागो वृथा स्त्रीणां	82, 15	गच्छ तत्राद्य	9, 1
अप्रधानः प्रधानः	15, 9	गच्छ त्वं कुरु	55, 19
अर्थनाशं मनस्तापं	22, 20	गच्छ देवि न कर्तव्यो	76, 10
		गच्छ देवि न ते किंचि०	81, 4
आसन्नमेव नृपति०	15, 12	गच्छ देवि न ते दोषो	
आहारो गरलायते	3, 22	गच्छन्त्याः	33, 2
		गच्छ देवि न ते दोषो	
उत्तमाः स्वगुणैः	19, 10	गमने	64, 11
उदये सविता रक्तो	14, 8	गच्छ देवि न ते दोषो	
		यदि	51, 18
कर्तुं संभोगमेणासि	63, 21	गच्छ देवि न ते विघ्नं	58, 20
काके शौचं	14, 10	गच्छ देवि परं	61, 13
कुरु चेद्रोचते	42, 12	गच्छ देवि मनोज्ञासि	81, 17
कुरु वारं विशालासि	79, 2	गच्छ देवि मनो यत्र	34, 23
कुरु यद्रोचते	33, 20	गच्छ देवि यतो गन्तुं	73, 13
छतावच्चः परं	11, 7	गच्छ देवि विज्ञानासि	13, 14
छशोदरि प्रयाहि	45, 7	गच्छ देवि विरुद्धं ते	47, 2
को दोषो गमनाद्देवि	49, 12	गच्छ देवि सुखं भोक्तुं	79, 15
को दोषो गमने	68, 70	गच्छ यास्यासि रन्तुं	4, 21
		गच्छ रम्योद्युक्तं ते	70, 4
गच्छ चेद्यदि	72, 22	गजाः सन्ति हयाः सन्ति	69, 20

गतयापि त्वया तत्र	24, 21	यथेष्टं गच्छ गच्छ सुश्रोणि	6, 17
		यथेष्टं व्रज कल्याणि	58, 12
जीवन्तो ऽपि मृताः	17, 17	यस्मै देवाः प्रयच्छन्ति	18, 11
		यस्यार्थास्तस्य	17, 15
त्वज्जिदेकं कुलस्यार्थं	15, 3	याहि चेद्यातुमिच्छा ते	29, 7
त्वया सुखेन गन्तव्यं	52, 14	याहि देवि गता वेत्सि	
		यदि कर्तुं	70, 21
धवलाभ्यातपचाणि	16, 1	याहि देवि गता वेत्सि	
धैर्यं न ब्रह्माद्विपदि	14, 10	यदि भामिनि	51, 2
		याहि देवि परं जारं	54, 23
नदीनां नखिनां चैव	14, 23	याहि देवि पुनर्याहि	37, 16
न पूजयन्ति ये	3, 6	याहि देवि प्रियं भोक्तुं	74, 12
न सौहृदं न विश्वासो	14, 17	याहि देवि मनो यत्र	48, 18
निजैच्छापुरणार्थाय	35, 23	याहि देवि यतो यानं	72, 5
निद्रा भद्रे कुतश्चेष्टा	17, 6	याहि देवि यथेच्छं त्वं	71, 13
		याहि देवि रतिस्वादलुब्धे	65, 14
पुंसः स्त्रियो रतिः	19, 7	याहि देवि विज्ञानासि	41, 15
पुरुषो यः करोत्येव	13, 7	याहि देवि सुखं	78, 9
प्रजापीडनसंतापा०	10, 10	याहि देवि सदोषघ्नं	43, 5
		युक्तं ते गमनं देवि	56, 21
भोगिनः कषुकासक्ताः	14, 25	युक्ता बुद्धिर्विशालाचि	28, 8
		ये च मर्त्या महोत्साहा	15, 20
मित्रं नास्ति गृहं	20, 24	रक्षोरु गच्छ कामं त्वं	44, 4
मेदिनीवसनीभूते	66, 13	राजानमेव संश्रित्य	15, 24
		राज्ञी न ह स्पृशत्य०	16, 21
यथेच्छसि ततो गच्छ	54, 8		
यथेच्छं व्रज कल्याणि	47, 16	वशं नयन्ति चिन्ता	15, 16
यथेच्छं व्रज भद्रे	60, 9	विद्यावतां गृहस्थानां	16, 18

विधेहि सुन्दरि तथा	32, 2	व्रज श्रेष्ठ नर देवि	66, 4
विपरीति समायाति	26, 13		
व्रज देवि परं जारं	46, 8	सत्यमेव त्वया भद्रे	31, 2
व्रज देवि भगो यच	• 38, 13	समयो ऽयं सुखं भोक्तुं	59, 8
व्रज देवि वरं जारं	27, 9	संभोगमाप्नुहि सुखं	62, 11
व्रज देवि सुयुक्तं ते	58, 4	सर्पव्याघ्रगजादिभ्ये	15, 22
व्रज भामिति युक्तं वै	80, 6	सुखेन याहि भोगाय	57, 12
व्रज रम्योरु युक्तं ते	68, 4		

Nachtrag.

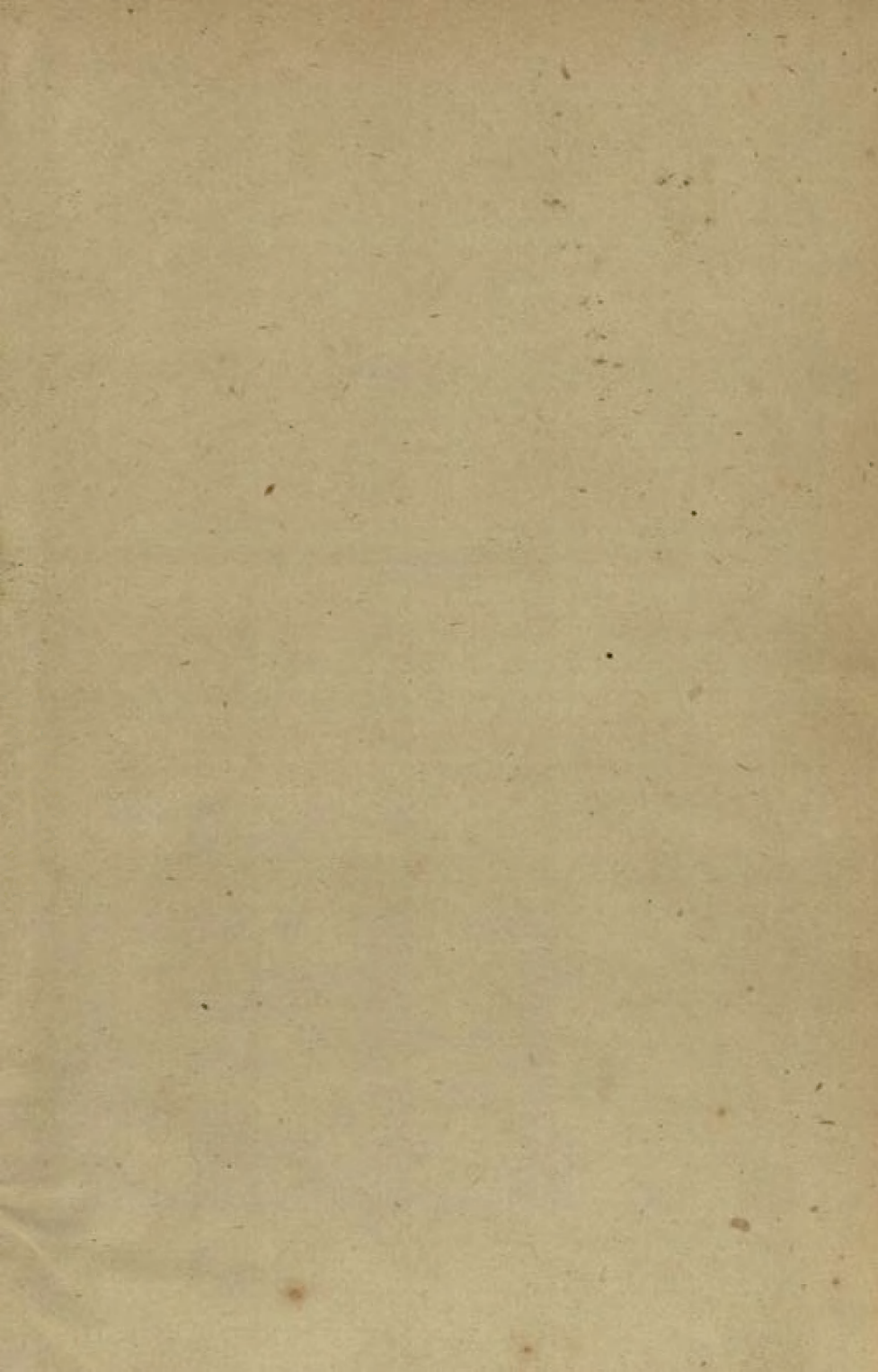
S. 36, 28 ist der Satz **इकडे** bis **झापा** ohne Anführungsstriche zu lesen.

S. 40, 17 वाटविलास statt °लीस.

Druck von G. Kreysing in Leipzig.

(197) 5

✓

N.C.
ca

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.